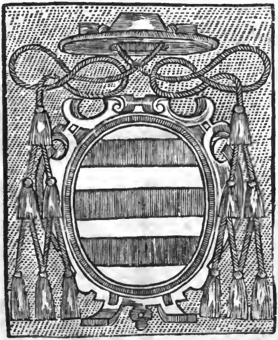
COMMENTARIA IN QVATVOR POSTERIORES LIBROS ORDINATIONVM

Regni Castellæ, Authore Doctore Didaco Perez de Salamanca Iuris Pontificij ordinariè publico munere Regenti Cathedram Decreti in præclarissima Vniuersitate Salmanticensi, deinde verò proprietatis Vesperorum Sexti.

TOMVS SECVNDVS.

ILLVSTRISSIMO ET CLARISSIMO VIRO ERVDITIONE & virtutibus ornatissimo D. D. Ludouico Fernandez de Cordona meritissimo Salmantinorum Episcopo, & in eorum Academia Licentiati laurea in Iure Pontificio condecorato, Regioque Consiliario.

Ioannes Peretius de Leon, & D. Ioannes de Benauente Garay, Doctoris Didaci Perez hæredes. S. P. D.

Anno. 1609.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

SALMANTICÆ,

In ædibus Antoniæ Ramirez viduæ.

Expensis Ioannis Garcia Bibliopola.

ERRATAS.

Tomus Secundus.

PAgina 7 columna.2.linea.19.generis le.iuris pa.16.co.1.li.11.cognsaionis le.cognationis pa.19.co.2.lin.7.tras le.erat pag.44.co.1.li 7 luchas le.Muchas pa.67.co.2.li.44.nihi le.nisi pa.74.co.1.lin.58.lex le.let co.2.li.19.por le.per.pa 87.co.2.li.21.humerus le.numerus pa.102.co.1.li.41.tandem le. tandam pag. 130.co.2.lin.28.filij le.filija pa.153.co.1.li.45.meriò le.merito pa.157.co.2.li.42.facietate le.focietate pag. 208.co.2.li.39.depositio le.deposito pa.152.co.1.li.6. por le. porque pa. 336.co.2.li.24.faron le.facan pag. 348.co.1.li.13.quarto le.quanto pag. 357.col.1.li.22.embargado le.embargo pa.406.co.2.li. vlt. si le. sino

Tomus Tertius.

PAgina.3.columna.2.linea.15.inquicion le.inquisicion pa.7.co.2.li 5.sudichas le.susodichas pa.9.co.2.li.14.diez le.de diez pa.10.co.1.li.34.quomo le.quomodo co.1.li.vla.prohita le.prohibita pa.36.co.1.li.2.dominus le.domus pa.66.co.2.li.9.spiri le.spiritu pa.68.co.2.li.14.ch.le.echen pa.92.co.1.li.17. tradunt le. ar aduntur pa.94.co.2.li.4.viuæ le.vitæ li.26.estee le.essea pa.131.co.2.li.29.prauatis le. prauitatis pag. 145. co.1.li.28.tibi le.ibi li.35.sine la.sene pa.155.co.2.li.37.homicidia le.homicida pa.180.co.2.li.44.vetum. le.vtrum pa.187.co.1.li.3.Rua la.Rodrigo pa.204.co.1.li.7.nescenti le.nescienti pa.211.co.2.li.30.pam le. nam pa.216.co.1.li.6.innocentem le.nocentem pa.218.co.1.li.1:partitur le.patiaur pa.230.co.1.in is orle y ar se le.de otra ley se pa.233.co.1.li.antep.ra le.infra pa 259.co.2.li.6.auen le.auer li.40.affectus le. effectua pa. 261.co.1.li.18.facia le.facti li.21.cadere le.capere pa.263.co.2.li.5.interfici possunt le.inaeificere potest pa. 267.co.1.li.14.lesi le.ley pa.270.co.2.li.1.que le.que oo pa.285.co.1.li.18.19.ra.repari le. reperari pag. 293. co.1.li.49.separaaur le.speratur pa.312.co.1.li.16.qñ obseruandum le.obseruandum qñ pa.318.co.1.li 16.diligen le.diligentem pa.323.co.1.li.33.inseruire le. insæuire pa.343.co.2.li.1.uenitur le.inuenitur pa.387.co. 1.lin.5.propositio le.proposito.

Con estas erratas estan impressos conforme a su original estos dos Tomos de las ordenanças reales. En fee de lo qual lo firme.En Salamanca oy 6.dias de Deziembre 1609.El corrector &c.

Manuel Correa
De Monte Negro.

INDEX TITVLORVM in Quatuor posteriores libros Ordinamentorum ſerie Alphabetico contentorum.

A.

Portazgos

R.

T.

V.

LOCA IVRIS TAM COMmunis quam Canonici Regni Caſtellæ, Aragonum, ac Luſitaniæ, quæ in hiſce Commentarijs in Quatuor poſteriores libros Ordinamenti Regalis declarantur & elucidantur.

Ex iure Ciuili.

Ex Codice.

Ex iure Authenticorum.

Ex Inſtitutionibus.

Ex. ff. Veteri.

I N D E X.

Ex. ff. Veteri.

Ex.ff. Nouo.

Ex Infortiato.

I N D E X.

Capit.

INDEX.

Ex libro.6. Decretalium.

Ex volumine Decretorum.

Ex volumi. Clementinuram.

Ex con-

INDEX.

Ex constitutionibus Extrauagãtibus & priuilegijs Eugenij 4. ac Pauli 4.

Ex iure Regni Castellæ.

Ex legibus Partitæ.

Lex

INDEX.

Ex conftitutionibus Salmantinæ Ecclefiæ.

Ex libro fororum Regni Aragonum.

Ex libro ordinamentorum Lufitaniæ.

FINIS.

COMMENTARIA IN QVATVOR POSTERIORES LIBROS ORDINATIONVM REgni Caſtellæ, Authore Doctore Didaco Perez de Salamanca, Iuris Pontificij ordinariè publico munere Regentis Cathedram Decreti in præclariſsima Vniuerſitate Salmanticenſi, nunc vero proprietatis Veſperorum Sexti.

Liber Quintus. Titul. I. De Matrimonijs.

LIBRO QVINTO.

Titulo. I. De los Matrimonios.

¶LEY PRIMERA. *Que los Matrimonios ſe hagan publicamente.*

FVERO.

¶El Rey don Alonſo en Alcala. AEra de Mil.cclxxxvj.

ALTO Sacramento es el Matrimonio[a], porque precede

¶LEX PRIMA.

a ALTO *Sacramento es el Matrimonio.* Deus Optim. Maxi. cum extremã manum mundo, cæteriſq; rebus addidiſſet, hominẽ, propter quem cuncta fecerat, ad imaginẽ ſuam poſtremo, formauit, cõfictã que Euã ad ipſius hoĩs exẽplar matrimonio copulauit, vt duo inter ſe permixti ſexus prolem ederent, cuius multitudine omnis terra repleretur, humanumq; genus non interiret, ſed perdiuturnũ permanensq; eſſet in omne æui tẽpus, vt colligitur ex Geñ. cap. 1. & 2. & 9. Atque hæc eſt vera coniugij origo. c. Gaudemus. de diuort. gloſ. in ſum. 27. q. 1. omiſsis veterum fabulamentis, qui Cecropem Athenienſium regem ante Deucalionis tempora nuptias conſtituiſſe, ob id bifrontem cum autumantes, aniliter putauerunt.

Planè ad nuptias inconſulte, & inexplorate nõ veniebant veteres, ſed certo quodam ordine. Moris nanq; fuit veteribus ante nuptias ſtipulari & ſpondere ſibi futuras vxores, vnde, ſponſi, ſponſæq; dictiones natæ ſunt. l. 2. cum. l. ſequẽte. ff. de ſponſa. l. 1. tit. 1. part. 4. Iuuenalis Satyra. 6.

Conuentum tamen & pactum, & ſponſalia noſtra Tempeſtate paras?

Hoc idem adnotauit Ambroſ. Calepi. in dictionario. verb. Sponſalia. Ioan. Coraſi. in. l. qui liberos. ff. de ritu nupti. num. 4. col. 2. Domi. Sotus. in. 4. Sentẽ. diſtin. 27. q. 2. arti. 1. & Aulus Gellius hunc ritũ ex Seruio Sulpitio lib. de dotibus. in ſuis noctibus Atticis lib. 4. capi. 4. refert Duarenus in trac. ſol. mat. de ſpõſali. c. 1

Poteſt etiam addaci alia ratio, habita conſideratione noſtræ ætatis ex beato Auguſtino libr. 4. confeſsionum, dicens. Inſtitutum eſt, vt ſponſæ iam pactæ non ſtatim tradantur, ne vilem habeat maritus datã, quam ſuſpirauerit ſponſus dilatam. cap. Inſtitutum eſt. 27. q. 2. Magiſt. Senten. in. 4. diſtin. 27. litera. M. Quippe cum res ſacræ quanto maiori ceremonia & cultu tractari ſolent, tanto maiori pretio, ac veneratione coli, adorarique ſolent. Aliæ rationes colligi poſſunt ex Illuſtriſsimo Regio Præſule integerrimo in epitome quarti, Decreta. 2. part. cap. 1. in princip.

Iuxta præmiſſa, & circa declarationem noſtræ

legis duo articuli proponendi, ac examinādi sunt. Primus de sponsalibus. Secundus erit de matrimonijs.

Ad primum igitur deueniendo, Quæro primo quæ sit sponsaliorum definitio? Et respondēdum censeo sic. Sponsalia sunt mentio, seu repromissio futurarum nuptiarum. l. 1. ff. de sponsali. ca. nostrates. 30. quæst. 5. gloss. in sum. 27. quæst. 2. gloss. in cap. vni. verb. idem fecit. de sponsalib. libr. 6. Hostien. in sum. §. 1. eodem titulo. Specula. etiam in Specul. eodem tit. §. 1. num. 1. Anchar. Panormi. Præposit. & Felin. in rubr. de sponsalib. Panorm. in. c. accessit. nume. 2. de despons. tio. impube. & in. c. super eo. de consangui. & affi. Petr. Bellapertic anus, Instit. de nupti. versic. Nunc videndum est quæ sint iustæ nuptiæ. Ioan. Brunell. de sponsalib. & matrimonijs. conclusio. 3. Ioan. Lupus de matrimo. & legitimatio. §. 1. nu. 1. S. Thom. in. 4. Sentent. distin. 27. q. 1. art. 1. Durand. q. 3. Gabriel. q. 2. art. 1. Archiepisco. 3. part. titul. 1. c. 18. in princip. Angel. verb. Sponsalia. §. 1. ac Syluest. eo. verbo. Ioan. in Summa confessorum. lib. 4. tit. 1. q. 1. l. 5. titul. 1. part. 4. ex qua diffinitione colligitur differētia inter sponsalia & nuptias, vt per Duarenum loco præcitato, quem vide.

Quæro secundo loco, Vtrum sponsalia celebrari possint inter absentes? Respond. erit præmissæ quæstioni, posse, modo contrahantur consensu absque solenni verborum compendio. l. 4. ff. de sponsali. glo. in. §. Item verborum. Instit. de inutili. stipula. Syluest. verbo, Sponsalia. quęst. 2. Facit cap. 1. de sponsa duo. vbi sponsalia consensu contrahuntur. igitur & inter absentes. l. consensu. ff. de actio. & obligatio. Quo fit quod quamuis quo ad effectum verborum sonet in stipulationem, & sic inter absentes non posset habere locum. l. 1. ff. de verb. obligat. §. item verborum. Instit. de inutili. stipula. l. 3. & l. 32. tit. 11. part. 5. Tamen quo ad effectum cum consensu solo signis, vel verbis exprimi possint, nimirum sit inter absentes valere possint prædicta ratione, quamuis in stipulationem sonare videantur verba de finitionis sponsaliorum. Tum etiam, quia hoc casu est speciali fauore sponsaliorum, ac matrimoniorum. l. 1. versi. *Esto ba luger*. titul. 1. part. 4. Et est de mente Ioan. Brunel. de sponsa. & matrimo. conclusio. 3. nu. 2.

Quid autem sit in matrimonio? Dic, quod inter absentes per nuntium, vel epistolam ad hoc specialiter constitutam matrimonium contrahi potest. gloss. per text. ibi. in cap. veniens, verb. absenti, qui cleri. vel vouen. text. cum gloss. in cap. 2. de matrimo. cont. contr. interdi. eccles. cap. fina. de proc. lib. 6. gloss. in capit. nec illud. verb. vxor. 30. quæst. 5. & in cap. episcopi. verb. literis. 64. distinct. & in cap. honorantur. verb. pudoris. 32. quæstione. 2. & in cap. ex parte. verb. internuntijt. de conuersio. coniuga. & Paul. in. l. eius qui in prouincia. num. 13. ff. si certum peta. Felin. in capit. ex parte decani. nume. 9. de rescript. Loaz. in tracta. matrimonij regum Angliæ. dub. 8. num. 4. Archiepisc. Florenti. 3. part. titul. 1. cap. 18. colum. 2. Couar. in Epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 4. nume. 8. qui explicat modum contrahendi matrimoniū per procuratorem. l. 1. titul. 1. part. 4.

Vtrum autem matrimonium contractum per procuratorem sit sacramentum? Respondendum est cum Ambrosio Catharino libr. 5. aduersus Caietanum de sacramento matrimonij. qui tenet partem affirmatiuam. Et Couar. loco præcitato. 1. parte. capit. primo. §. vni. nume. 5. contra Caieta. 2. tomo de matrimo. quæst. 1. Et mag. Melchior à Cano in relectione de sacramentis. fol. 7.

Quæro, Vtrum sponsus possit compellere sponsam, vel è conuerso ad hoc, vt faciat vitam coniugalem, & cum eo matrimonium contrahat? Videtur quod non: quia aliud est pactum de vendendo, seu contrahendo: aliud si fiat venditio, seu contractus, vnum ex pœnitentia rescindi potest. argumen. l. contractus. C. de fide instrumen. alterum vero non. l. sicut. C. de actio. & obliga. Ergo cum contractus matrimonij non sit secutus, poterit pœnitere. capit. fina. de proc. libr. 6. & sic non erit cogendus, sed monendus. capit. requisiuit. de sponsalibus.

Item quis non est cogendus ad contrahendum matrimonium: quia coactio solet afferre pessimos, & aduersos fines inter contrahentes. capitu. cum locum. de sponsalibus. Dato principio infecto, deriuata infici solent, authore Philosopho.

Item matrimonia debent esse libera, & sine coactione, etiam si præcesserint antea sponsalia de futuro, & si non fuerint libera non valent. capit. ex literis. de desponsatio. impube. secundum Panormit. ibi Paul. Parisien. consil. 58. nume. 62. lib. 4. qui dicit, quod ita tenent Docto. in. l. interpositas. C. de transactio. ergo sponsus non erit compellendus per prædicta.

In oppositum est text. in capit. ex literis. 2. de sponsa. vbi compelluntur per censuram ecclesiasticam, hoc est per excommunicationem, quæ denotat peccatum mortale esse in tali recusatione, cum non sit proferenda nisi pro mortali culpa. c. nemo. 11. quæst. 3. & morti æquiparatur in iure. c. per venerabilem. col. fina. ibi, Qui superbiens contempserit obseruare, mori præcipitur, id est, per excōicationis sententiam veluti mortuus à communione fidelium separari. qui sil. sunt legit Cum igitur grauitas pœnæ ostendat grauitatem peccati cap. fœlicis. §. cæterum. de pœn. libr. 6. ergo sequitur, quod peccat non implendo promissum, ac pro-

ac ptoinde est compellendus à iudice ecclesiastico dict.cap.ex literis Syluani vbi Panor. num 9. & Præposi.num.3.de sponsalib.capi.fina. de foro competen.libr.6.capit.nouit.de iudi.

Quibus adstipulatur, Promissa sunt seruanda. cap.1.2,&.3.de pact.cap. iuramenti.22. quæst.5. c.si quis ad te.capi.nec artificiosè.22.quæst.2.l.1. ff.de pact.l.1.ff.de constitu.pec.l.1. §. 1.ff.deposi.ea.relatum.de præbend. Ergo ex fide pactionis debet compelli ad seruandum promissum, capit. licet.de voto.l.3.titul.8.supra libro.3. vbi de hac re plura dicta sunt.

His etiam facit, Promittens contrahere matrimonium,facit pactum, & obligatur ex eo ex vi pactionis.cap.1.de sponsal.duorum capi.fina.27. quæst.2.gloss.in cap.scimus.12. quæst.1.vbi nuda pactio est adimplenda.ergo &c.

Item omnis contractus est seruandus: & à lege ipsius etiam Princeps non liberatur.capit.1.& ibi scrib.de probat. Sed quodlibet pactum dicitur esse contractus.glos.in.l.1.verb.figuris. de actio. & obliga. aurea secundum Christopho. Potti.in princip.colum.3.num.2.Institu.de obliga. Ias.in l.naturalis.num.3.ff.de præscript. verbis. Segur. in repe.l.quemadmodum. num. 78. & ibi scripsi. ff.de acquiren.possess. ergo compelli eum oporter.argum.l.sicut.C. de actio.& obliga.l.si donationem.&.l. velle.C.de reuo.dona.l.1.&.l.2. C. quando li.ab empt. dis l. perfecta donatio. C. de donatio. quæ sub mod.cap.nuptiarum.27.quæst. 1.cap.magnæ.§.& quidem tria.de voto.l. 7.titul. 1.part.4. Facit text.in cap.fina.de coniug. le pro so.per argumentum ab speciali.Et est regia.l.10. titul. 1.lib.foro legum.

Suadetur præterea ex capit.si inter.& cap.adolescens. de sponsalib. vbi quamuis per matrimonium sequutum de præsenti extinguantur sponsalia tamen ob fidei violationem est frangenti eã, imponenda pœnitẽtia.ergo transgressio fuit peccaminosa.argumen.l.sancimus. C. de pœn. capit. 2.de constitu.

Item peccat non implendo sine causa,vel eam allegando tamen fraudulosam, S. Thom.in.4.distinct.27.quæst.2.colum.2.versic.Ad secundum. Palud.ibi.quæst 1.artic.1.versi.Tertius effectus. Gabriel.artic.2. Archiep.Florent.3.part. tit.1.capitul.18.2.ad fin. Frater Astesanus in libr. 8. suæ summæ.titu.6.colum.1. Ange.in sum.verb.sponsalia.§.42.Syluest.in verb.matrimonium.7. quæstio.3.& in part.sponsalia.quæst.4. Felin.in capi. 1.6.declaratione.de pact. Illustrissi. Præsul in Epitom.4. Decretal.1.part.cap.4.

Ampliatur, etiam si in sponsalibus non sit iuramentum præstitum.capi.de illis. 1. versic. mulierem.de sponsa.impub.vbi hoc notat Panor. post Hostien.& Henric.Panor.in dict. cap. ex literis.

Ampliatur,quod tenetur accipere in cõiugem eam,quam simplici promissione accepit in sponsam,quamuis eadem promissio iuramento firmata esset posterioti sponsæ. Ioan. Andr. Panor. Alexandri.& Rauen.in capit. sicut. de spons. Archi. Floren.3.part.titul.1.cap.18.§.fina. Et probatur eorum sententia ex S. Thoma in.4.sententia. distinct.28 quæst.1.artic.1.& in addi.3.part.quæst. 46.artic.1.ad quartum. Et Palud.dicta distin. 28. quæst.1.l.8.titu.1.part.4. Patet quia secunda promissio iuramento firmata in contrarium primæ contineret peccatum,& sic prior præualere debet. cap.quamuis,de pact.libr.6.&.io capit.cum contingat.de iure iuran.

Ex his infertur non bene dixisse gloss.in dict. capit.de illis.verb. iudicio. quatenus vult,sponsos, qui promiserunt coniugalem consensum sine iuramẽto non esse compellendos à iudice matrimonium contrahere. Idem probat Conrad. Lagus iu methodica iuris.titu.de nupti. Quod tamen falsum est.Nec obstant iura, quæ semper in hac compulsione facienda ponderant iuramentum.vt cap.ex literis.2.& cap requisiuit. & cap. præterea.de sponsa.nam narrant facti contingentiam, & sic nihil disponunt. Vel quod non ita exactè sit procedendum,quando est simplex promissio:sicuti quando est iuramento firmata, quia ratione iuramenti esset transgressio maior.

Quare autem ecclesia compellit aliquem ad matrimonij contractum, cum sit actus interior, scilicet consensus? Respon.quod ratione contractus,quo se obligauit ad actum interiorem,ecclesia cogit illum,sicut siquis solo corde vouisset, ecclesia ad illius voti obseruantiam non cogeret: si autem ore emisisset,illum cogeret. Paluda. in. 4. distinct.17.quæst.7.penul.colum, versic. Si autem dicitur.

Non obstant adducta in superioribus pro parte contraria,nam loquuntur, quando ius non est quæsitum parti, quia fuit factum in euentum,si fieret scriptura,si non fiat, actus est imperfectus, & præsumitur recessum communi consensu ab eo. Vel casu,quo tenetur fidem seruare, male facit recedendo sine causa a promissione,& id facit dispositione iuris.vt in dict. l. contractus. Quia promittens contrahere,tenetur perficere promissionem.l.si fideiussor.§.meminisse.ff.de lega. 1.l. si quis stip latus sit Stichum.§.si ff.de verb.obli. Qui enim promisit fideiubere,etsi vere fideiussor non sit, tenetur tamen fideiubere.& qui locare promisit,tenetur locare. l. in bonæ fidei. §. si tamen.ff.de eo quod certo loco Et qui vẽdere promisit,vendere tenetur. l. si sterilis. §.pen. vbi no. ff.de acti.emp.Bart.& alij in.l.si eum.§.qui iniuriarum.

riarum.ff.si quis caut.Et quamuis longe distet pro missio contrahendi ab ipso contractu, vt probat Boeri.decisi.3.colum.1.tamen compellitur illam promissionem leruare. Et sic in sponso erit dicendum. Vincen.& Ioan.Andr.in capitu.si inter. de spon.Henri.in cap.is qui fidem.colum.pen. eod. titu.Nicol.Milis in reperto.verb. Sponsalia non contrahuntur. Tiraquell.libr.2.de retract. §.vlti. numero.53.

Non obstat,quod dissensu receditur, nam hoc procedit ante sponsionem factam mulieri. Secus hic.Nec obstat etiam. capit.requisiuit. Quia debet intelligi, quando adest causa, saltim vt euitetur maius periculum, eligendum est minus malum. Ioan.Lup.cap.per vestras.§.18.nu. 56.sic intelligens dict.cap.requisiuit. Et sic praemittenda est leuis coactio,seu monitio,& ne sequatur maius malum, dissimulat ecclesia,& non proceditad vlteriora,praecipue si de vxoricidio timeretur. S. Thom.in.4.sentent.distinct.27.quaest. 2. versic. Ad secundum dicendum. Facit optima gloss.in ca.sic quippe.§.sed concedatur.27.quaest.2.quod text.ille intelligatur,quãdo iusta causa allegatur, propter quam compulsio cessare debeat, ad hoc vt sponsus non possit compelli,non alias.cap. ex literis.de sponsa. Quae causa vtrum legitima & rationabilis sit,iudicis arbitrio est relinquenda secundum Anto.in dict.cap.requisiuit. Francisc.de Areti.consil.142.Ex facto proponitur.col. 6.nu. 6.vers.Prima ergo conclusio.

Quaero, Vtrum appellatione vxoris, veniat spõsa de futuro,vel sponsae simpliciter, veniat sponsa de praesenti? Et videtur dicẽdum quod non:quia sponsa proprie illa dicitur, cum qua est promissum coniugium in futurum:sed haec non est vxor, ergo eo nomine non venit. Tum,quia verba secundum suum proprium sensum sunt accipienda.ea. relatum.de cle.non resid.l.fideicommissum. ff.de condi.& demonstra.l.fin.C.de his qui veni.aetat. impetraue.

Item apud Iureconsultos proprior,ac frequentior est significatio sponsi & sponsae, quos de futuro appellamus. Antoni.Panormi.& Feli.in rubri.de sponsa.Conrad. Lagus in methodica iuris. titul.de nupti.Couar.in Epitome.4. Decretal. 2. part.cap.1.num.4.& in nume.16.in fin.

Item est text.in.l.eo iure.§ hoc caput. ff. de ritu nupt. vbi constitutio loquens in matrimonio, non habet locum in sponsalibus.l.solet.§.quae virum eluger.ff.de his qui not.infa. Quod est not.ad leg.49.Tauri.

Praeterea confirmatur, Nam contrahens sponsalia,non cadit in poenam appositam contrahenti matrimonium. gl.in verb. contrahere.in clem. vni.de consangui.& affinita. singul.secundum Panormi.in capit.1.pen.colum.de postu.praela. Ias. in.l.cum quidam.colum.3. ff. de liber. & posthu. cum multis alijs docto.relatis ab And. Tiraquel. in.l.10.connubiali.glo.2.num. 18. fol. 250.colu. 2.& Ias.in.l.2.nume.25.ff.de iurisdict.omni.iudi. & in.l.quominus.nume.18.ff.de fluminib. in. l.si stipuler.4.nota.nume.5.ff.de verbo.obligat. Felin.in rubr.de sponsalib.& in cap. tertio loco.nu. 2.de praesumpt.Deci.in capit.ad haec in beato.nu mero.45.de postula.praela.glos.in.l.fina.titu. 18. parti.7.& in.l.2.titul.1.par.4.collecta.in capitu. non debet.nume. 5. de consangui. & affini.Milis in repertori.verb.lex.quaest. 2. Angel.in summa. verb.Poena.§.5.Boeri.decisio.173.num.30.Et est opinio communis secundum Praeposit. in cap.1. colum.4.nume.8.de sponsali.Marti.Nauar.in capit.si quando.exceptio.6. pagin. 20. de rescript. Niconi.in repet.rub.C.de edendo.nu.31.

Hinc infertur,quod licet verum sit,quod clericus primae tonsurę contrahendo matrimonium ipso iure priuetur beneficijs.gloss.& Collecta.in capit.1.de cle.coniuga. Rota antiqua decisio. 102. Decisi.Capell.Tholosa.239.& Rot. antiq. decisio.570.vbi probat Rota etiã si fuisset contractũ cum impubere.Et Staphil.de literis gratiae & iustit. fol.74. Quae opinio non est multum certa, cum sint sponsalia de futuro, & per huiusmodi sponsalia non vacant beneficia, vt statim dicam. Et vacant ipso iure ex communi opinione secundum Couar.in epitom.4.part.2. cap. 6.§.3.nu.4.

Tamen sponsalia de futuro non inducunt priuationem beneficiorum,quia non sunt matrimonium,nec quid ponũt in esse, quod impediat ordinem sacrum,& officiũ sacerdotale. Ioan. Andr. & communiter docto. in cap. 1.de cleri.coniuga. Ioan.Andr.Cardin.Ancha.& Imo.in.c. Ioannes. eod.titul.Panor.consi.62.nu.18.dub.4.libr.2.Tiraquel.in.l.10.connubia.glos.2.num.18. Henr.in cap.diuersis fallacijs. colum.pen.decle. coniuga. quorum communis est secundum Stephan. Aufre.in decisio.Capell.Tholos.239.& Couar.in dicto.§.3.nume.4.Rebuff.in practi.beneficio. pag. 562.nume.40.

Hinc est,quod statutum prohibens contrahere matrimonium cum certo genere personarum, non habet locum in contrahente sponsalia de futuro.Bald.in.l.penul.§.docere.colum.fina. ff.ne quis eum qui in ius vo.est vi exi. Anchar. in capi. 1.colum.fina.de sponsa.libr. 6. & consi. 21.colu. penul.versi.Tertio nota. Fernand. Loazes in repeti.l.filius fami.§.diui.num.151.ff. de legat.1.Facit.l.si quis tutor.§.quamuis.ff.de ritu nupt. l. solet.§. quae virum. ff. de his qui notan.infam. vbi viduae contrahenti sponsalia intra annum luctus, non imponitur poena.Secus si matrimonium.l.2. C.de

C.de secundis nuptijs.Iura autem,quæ dicunt appellatione viri & vxoris contineri sponsum & sponsam,procedunt in sponso & sponsa de præsenti,non in sponsis de futuro,quia vere coniuges sunt. Vel loquuntur in fauorem sponsæ,non in eius præiudicium.l.non sine.C.de bon.quæ lib.

Hinc infero sponsam de futuro non esse obligatam in suis contractibus requirere licentiam ab sponso de futuro, quia adhuc non est eius vxor, per prædicta.Quod est not.ad leg.55.in decisionibus Tauri,vbi hoc not.Cifuen.quæst.5.& dixi in repet.l.vnum ex fami. §. sed si fundum.nume. 24.ff de legat.2.

Item deducitur, quod si habeat accessum carnalem cum alio, quod non tenebitur pœna adulterij,quia est sponsa de futuro, & non vxor.l.2. titul 15.libr.8.ordin.&.l.81.Tauri,quæ loquitur in sponsa de præsenti committenti tale crimẽ coitus cum alio,quæ tanquam vxor punienda est. Si ergo non est vxor de præsenti,sed de futuro, locum non habet pœna.Couarru.in.4. Decreta. 1. part.capit.primo.nume.14.Tamen si fuerit matrimonium putatiuum nullum propter consanguinitatem,vel alio quouis impedimento,non liberabitur à pœna adulterij. Hostien.in sum. rerum amota. §. fina. Paluda. in.4.sententia.distin.42. quæst.3.artic.3.conclus.7. Ex quibus ortum habuit absque dubio dict.l.81.

Hinc est,quod sponsus rapiens sponsam, vel è conuerso,tenetur pœna.l. vni. §. quibus. iuncta gloss.verb.sponsam.C.de raptu virgi.tamen procedit in spōsis de futuro,non in illis, qui iam sunt de præsenti.Couar.vbi sup̃ra.2.part.capit.7. §.4. nume.11.Et est.l.3.titul.20.part.7.

Hinc etiam est,quod sponsus de præsenti poterit iure mariti accusare suam sponsam, vt diximus.& est gloss.in capitul.3.verb.cum vxore. de sentent.excommunica.quæ intelligit. l. si vxor. §.diuus. ff. de adulter. in sponsa de præsenti.An. in capit.1.de adulte. & Felin.in rubri. de sponsa. Et est communis interpretatio,quæ tamen est vera,vt ostendit Couar.in epitom.4.priori part.capit.1.nume.8. Decem differentiæ inter sponsam & vxorem assignantur à Ioan.Balsiano in consuetudi. Albertniæ. *Dei donations.* att.2.fol.81.

Quæro,Clericus quidam cum esset in minoribus ordinibus constitutus cum quadam contraxit in facie ecclesiæ:postea probata consanguinitate in gradu prohibito,vel ex alia causa constitit nullum esse, Vtrum redire possit ad suum beneficiũ? Respond.quod non,cum suo facto ecclesiam renuntiauerit.vt capit.ex ore.de his quæ fi.à prælat.& capit.dilecto.de appellationibus.

Item,quia ecclesiam, quantum in se fuit, habuit pro derelicta. l. 2. ff. pro derelict. & sic eam amisit. Facit text in capit.1.de sponsa.libr. 6. vbi publica honestas causatur ex matrimonio declarato nullo,al egato,& probato impedimento.Ad idem capit.nuper,in fin.de bigam. Ita etiam tenet Barth.Brixien.q.Dominicali.10.Ioan.Andr. & alij in capit.1.de cler.coniuga.& in ca.Ioannes. eod.titu.Ancha.in cap.vni.de cler.coniuga. libr. 6.& in consil.34.In hac causa.colum.3.versi. Nã & alibi.nume.10.Item probatur ex gloss.in dict. cap.vni.de cle.coniuga.libr.6.verb.clericalis.Dixit in simili,quod si quis impetrauerit rescriptum ad præbendam vacaturam,& antequam vacaret, contraxit cum virgine,quæ postea mortua est,& mox vacat beneficium, an possit illud repetere? Et concludit non esse admittendum. Idem tenet Bartholo.Brixieñ. in quæstio. Dominicali. 9. in ordine, quorum opinio est communis secundum Ferdinan. Loazes de matrimon. regis Angliæ. dub.11.nume.13.Quamuis ipse Loaz.in repet.l.si lius fami.§.diui.nume.285.ff.de legat. primo. teneat post Imolam in clemen.Gratiæ.de rescript. ex matrimonio inualiter contracto beneficia nõ vacare.Et in volu. rep. diuersorum doctorum est in nume.117.

Quæritur prætetea, Quæ personæ fiut habiles ad contrahendum sponsalia. Respond. quod omnes illæ,quę expresse à iure non reperiuntur prohibitæ.capit. cum apud. de sponsal. vbi illud edictum est prohibitoriũ.Paluda. in.4. distin.27. quæst.1.articu.2.Martinus Nauar.in manuali cõfessorum.capi.22.nume.26.

Quæ autem sit ætas legitima ad contrahendũ sponsalia?Respond.quod ætas completa septennij.capit.accessit. capit.literas.& capit. ad dissoluendum.de despon.impube.capit. primo. & cap. vbi.30.quæst.2.l.in sponsalibus contrahendis. ff. de sponsalib.l.6.titul.1.part.4. Dominic. Sot.in 4.sententia.distinct.27.quæst.2.artic.2.quem videas. In tantum, quòd contracta sponsalia à minoribus septem annorum sunt nulla, & nullum effectum producunt. capit. ad dissoluendum. de desponsa.impube.capit.vni.in princip.eod. titul. libr.6.Tum etiam,quia ex nihilo nihil gignitur. l.& ideo.ff.de donat.inter virum & vxor.l.5. §.si nec.& ibi Ias.numer.6. ff. de iureiuran.l.eius qui in prouincia.§.quod si stipulatus.ff.si certum petatur.& ibi Paul.& Ias.nume.3.Sed consensus deducitur ex discretione, quæ non est in illa ætate infantili.l.prima.C.de falsa mone. Clement. vnl. & ibi dixi de homicid.Ergo absque consensu non fuerunt sponsalia. Quia qui primitiua inficit, derivata vituperat.l.si homo mortuus. ff. de verborum obligationib.l. mortuo. in princip. ff. de legat.secundo.l.grege.versic.1.&.l.lex vectigali.ff. de pignorib. ideoq; rescisso principali, rescissum

iudicatur omne ab eo dependens.glo.in.l.3.§.patronum.verb. Fabiana. ff. si quid in fraudem patro.Solennem dicit Iaso.in. l. ex testamento. nu. 2.C.de fideicommiss & vnicam in.§.fuerat. num. 79. Instit. de actio.& communiter approbatam censuit in.l.certi condictio.§.si nummos. nu. 36. ff.si certum peta.Rip.in.l.ita stipulatus.num.36. ff.de verbo.obliga.Probatur ex Barto.in.l. diuus Traianus.nu.1.ff.de testamen. militis. Quod est optimum ad.l.4.tit.8.lib.3. supra. quod annullato instrumento publico,censetur annullata clausula guarentigia in eo contenta.& sic non poterit exequi.

Quæri solet circa præmissa, Vtrum ætas septēnij in sponsalibus præueniri posit propter discretionem,& malitiam præuenientem pueri ætatē, In qua quæstione videtur dicendum quod non. Nam vbi certa ætas ad intellectum & discretionē à iure desideratur,non suppletur, nec potest malitia,nec ex iudicio præuenienti: l. qua ætate.secundum eius communem intellectum. ff. de testa. Quem etiam sequitur Philipp. Francus in rubri.de testam lib.6.num.8.& num. 9. Quo fit,vt si impubes ante legitimam ætatem religionem profiteatur,professio erit nulla cap.1.de regula. libr.6.etiam eo in casu,quo puer esset summe discretus,ac omnino doli capax.glo.est communiter recepta in cap. postulasti.de regula. Panormi. in cap.significatum.eod.titu.& in capi.attestationes.nu.10.de desponsa.impube. Cardina. in Clemen.fina.q.3.colum.3.num.6.de ætat.& qualita. Tibert.Crotus libr.2.de vero & perfect.cleri ca. 19.num.4.Syluest.in verb.religio.in. 2. quæstio. 12.& in.3.quæst.2.Caieta.verb.votum.versic.Imperfectio autem ætatis.Ratio huius decisionis est authoritas ecclesię irritantis hoc votum solenne, siue persona sit discreta,vel non.

Sed etiam est Panormi.censura in cap.iuuenis. num.5.desponsalibus.firmantis malitiam , ac doli capacitatē,ætatem septennij ad contrahenda spōsalia,minime supplere.& Ioan.Brunell.hanc partem visus est comprobare in tracta.de sponsalib. & matrimo.conclus.4.num.5.Item casus specialis ac singularis denotatius commune esse in contrarium.Sed quod malitia suppleat ætatem, statutum est in matrimonio,vt est notum , ac probatur.l.6.titu.1,part.4.igitur in sponsalibus non habet locum talis præuentio.

Secunda opinio in hac quæstione contraria est tenenda , imo quod infantes possint contrahere sponsalia,si habent intelligentiam,ac doli capacitatem.ex glos.1.in.c.iuuenis.de sponsalib. glo.in c.sponsam.eo.tit.gl.in summa.30.q.2. ad mediū. ibi,Nisi proximi sint septēnio , ita q sint capaces intelligentiæ.Ioan.in sum.confess.lib.4.tit.1.q.5. Summa Pisana verb.Sponsalia.§.4.Archiep.Floren.3.par.ti.1. c.18.ad fi.col.1.Syluest.verb. spōsalia.q.2.Thom.in.4.dist.27.q.2.art.2.versic. Ad septimum dicendum.vbi Palud.q.1.artic. 2. conclus.2.Richard.de Mediauilla.arti.3.quæst.1.Ad secundum Ioan.Andr.Domi.Philipp. Franc.nu. 2.& Ioan.Vankel.conclus.1.hanc dicens communem sententiam in.c.vni. in princi. de sponsalib. lib.6.& Præposi.in dict.c.iuuenis.col.3. nu. 6.de sponsalib.Couar. in Epitom. 4. Decretal. priori parte.c.2.Gregor.Lopez in.l.6.ver.Siete años.titu.1.part.4.Nam iuxta sententiam Philosophi.2 Physic.Quod parum deest à re,nihil deesse videtur.l.pen.ff.de mil.testa. Hæc autem propinquitas terminatur à quibusdam in tempore sex mensium. Sed melius est secundum sanctum Thom. in.4.sent.dist.27.q.2.artic.2.versi.Ad septimum dicendum,quod terminetur secundum conditionem cōtrahentium:quia in quibusdam magis acceleratur rationis vsus , quam in alijs,& sic intentio discreta,& complacentia nuptiarum.idem tenet Archiep.Floren.3.part.tit.1.c.18. De iure tamen non habetur,quod tempus septennij posit præueniri secundum Arch.Florē.loco præmisso.

Confirmatur ex Panorm.in.c.1.de delict. pue. nu.4.dicente Clemen.vni.de homicid. limitandā esse in infante doli capace. Quem sequitur Gondisal. de Villadiego in tract. de irregularitate. cap. de percussore.num.58.vbi per plura in additionibus contrarium persuadere contendimus.

Nec obstat id quod dixi in primo fundamento partis contrariæ,nam procedit in materia iuris communis correctoria,& sic odiosa,quamuis aliqua ratione inspecta , nempe eius iuridica obseruatione sit fauorabilis.l.1.C.de sacr.sanct. eccles. Secus in materia nostra,quæ fauorabilis est , ac in dubio pro matrimonio est iudicium proferendū. ca.fina.de re iudi.Et viginti quatuor specialia ratione matrimonij inducta eleganter tradit Felin. in rub.de sponsalib.col.5.nu.4.Ex eo etiam procedit ista communis : quia data discretione infantis paulo ante septennium , & sic data intelligentia ad contrahenda sponsalia,cessat ratio finalis legum latorum,& sic eorum dispositio , seu prouisio.c magnæ.de vot c. non debet. de consang. & affinit.Facit pro isto intellectu. l. in sponsalibus. ff.de sponsalib.vbi intellectus desideratur in contrahendis sponsalibus , quem defuisse præsumitur ante completum septennij tempus. Si igitur de iudicio,ac præcoci intellectu constat,cessat legis præsumptio de ignorantia.argu.l.diuus. ff. de minori.quo loco dicitur , quod vna præsumptio excludit aliam.

Nec his obstare videtur quæ diximus de voto religionis:nam ideo in casu expresse statutum est ab-

est ab ecclesia propter magnitudinem causæ, quæ cum inducat mutationem status, ac contineat seruitutem perpetuam, merito maiori deliberatione perficiendum est: in sponsalibus vero non ita magna versatur ratio dispositionis, cum damnum sit leue, ac recuperabile.

Item etiam authoritas Panor. in. d. ca. iuuenis. etsi non leuis in iure sit, tamen est probabilis, non autem necessaria, quemadmodum in cæteris doctorum opinionibus dici solet, & sic nō impedit.

Rursus non obstat id, quod dicimus de matrimonio carnali, in quo est expressum malitiā supplere ætatem. Quæ sic exponi debet, id est, vigor naturalis, seu potentia coeundi. c. de illis. 2. de desponsat. impube Syluest. verb. matrimonium. 5. quæst. 2. nam illud expresse dispositum fuit propter maiorem contingentiam in causa matrimonij, in sponsalibus id contingere quamuis soleat, tamen rarissimè, vt in exemplo est apud Syluest. loco proximè citato de minore septem annis, quæ carnaliter fuit cognita à maiore quatuordecim annis, quo casu non solum sunt sponsalia, sed matrimonium, ideo non censetur iste casus exclusus.

Quæro insuper, Quibus ex causis sponsalia de futuro dissoluantur? Respon. quod ex plurimis, de quibus per gloss. in ca. sic quippe. 27. q. 2. & in c. quemadmodum. de iureiurand. Rebuff. in practi. beneficio. in regul. Cancellariæ, de dispensatio. in gradibus prohibitis. glo. 5. nume. 51. vbi refert hos versus.

Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis, & absens,
Læsaq; virginitas, membri damnum, minor ætas,
Hæresis ac lapsus, fideiq; remiss. o pr orsus,
Sponsos dissociant, & vota futura retractant.

¶ Adde Hostiens. quatuor decim casus referētem in sum. de sponsa. §. & qualiter dissoluatur. Sanct. Thom. in. 4. senten. distinct. 27. q. 2. arti. 3. vbi Ricard de Media villa. ponit decem casus, in quibus sponsalia dissolui possunt. art. 3. q. 4. & Paluda. quæst. 1. ar. 3. Gregor. Lopez in. l. 7. verb. *Excusation derecha.* titu. 1. part. 4. Reuerendissimus Doctor ac episcopus Segnuiensis atq; Regius Præsul in Epitom. 4. Decretal. 1. part. c. 5. Et est regia. l. 8 titu. 1. part. 4.

Dubitatur, Sponsalia de futuro quibus verbis contrahantur? Respond. quod his verbis, quibus ad futurum matrimonium consensu promittitur: per quę verba cum initium, non executionem actus denotent, sponsalia de futuro, & non matrimonium contrahuntur. capitul. iurauit in vxorem legitimam accepturū. de probationib. capit. penulti. vbi Panormi. colum. 1. numer. 2. & Præposit. de sponsalib. text. secundum Panorm. in capitu. ex parte. ibi, habituram. vbi Præposit. eod. titul. Ias. in. l. serui electione. nume. 2. ff. de legat. 1. capit. ex literis. 2. & capit. sicut. de sponsali. Couar. in dicta Epitome. 4. Decretal. 1. part. cap. 3. nume. 1. Verba, per quæ proprie sponsalia inducuntur, ponuntur in. l. 2. titul. 1. part. 4. Itidem ex iuris interpretatione sponsalia de futuro sunt ea, quæ contrahuntur per verba de præsenti efficacia ad matrimonium contrahendum, impediente tamen ætatis defectu: quamuis alias ex conceptis verbis matrimonium esset censendum. capit. vnic. §. idem quoque. de desponsatio. impub. lib. 6. Idem de iure antiquo constitutum erat in cap. à nobis. vbi est glos. verb. consensum. de desponsatio. impube. vbi not. Ioan. Andr. & Panotmi. nume. 2. text. in cap. attestationes. & in cap. tuæ. vbi gloss. fina. & Ioan. Andr. eodem titul. Ioan. Brunellus de sponsal. & matri. conclus. 4. Et sic colligitur regula, Si non valet vt matrimonium, valeat eo modo, quo melius valere potest, nempe vt spōsalia. tex. in dict. capit. vni. §. idem quoque. de desponsatio. impube. lib. 6. De cuius intellectu agit Couarru. in Epitom. 4. Decretal. 1. par. cap. 3. nu. 3. Ioan. Crott. ponit nouem conclusiones in rr pe ti. l. 1. §. si quis ita. num. 28. ff. de verborū obligat. vbi Alciat. nume. 17.

His sic præmissis, Quæritur, Quid sit matrimonium? Respondendum est, quod matrimonium est maris, & fœminæ coniunctio libera & legitima ex consensu proueniens, indiuiduam vitæ consuetudinē retinens, diuini & humani generis communicatio. l. prima. ff. de ritu nuptia. in princip. Instit. de patri. potesta. & in princip. 27. quæstio. 2. cap. illud. ad fin. de præsumptio. glo. in summa. 27. quæst. 1. Hostiens. in summa. de matrimo. §. 1. Speculat. de sponsalibus. §. 1. nume. 2. Ioan. Monach. vbi Philip. Prob. in rubri. de sponsalib libr. 6. Thom. Ferra. cautel. 7. colum. 1. Couar. in Epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 1. nume. 1. Magister in. 4. sentent. distinctio. 27. capitu. 2. & ibi Sanct. Thom. quæst. 1. art. 1. Et supplementum Gabriel. quæst. vni. in princip. Archiepis. Florenti. 3. part. titu. 14. capit. 9. §. 2. Angel. in summa verb. Matrimonium. 1. l. 1. titul. 2. part. 4. Declarabis prædictam definitionem ex Couar. vbi supra, & Ioanne Brunello in tractat. de sponsalibus, & matrimo. conclusio. 1. Vel dic, Matrimonium est ius inter virum & fœminam, quo mutuo liceat vti ad liberorum procreationem: secundum fratrem Francisc. à Victoria in repet. De matrimonio, nume. 1. Vel matrimonium proprie est legitima, perpetuaq; viri ac mulieris studio gignendæ sobolis, inita coniunctio, vitæ, ac fortunarum omnium indiuiduam societatem adducens. Cum dicimus, legitima cōiunctio, genus nominis præponimus: nam & fœdus, & contractus legitimæ societates sunt, cum absint ab appellatione matrimonij. Do

Ponimus etiam, studio gignendæ prolis, ad consti ruendam differentiam. nã ea matrimonium discer nit à cæteris quã libet legitimis coniunctionibus.

Quæri etiam potest de nominis ratione, Cur porius dicimus marrimonium, quam patrimonium? Respond. ratione effectus matrimonij, qui est proles, & sic quasi matris munium, id est, officium: quippe cum fœminis maxime incumbat officium educandæ prolis. glo. in sum. 27. quæst. 2. Sanct. Thom. in. 4. senten. distin. 27. quæst. 1. articu. 1. quæst. 2. & Richar. arti. 1. quæst. 1. Er ratio ne oneris, doloris, ac laboris, quem ipsæ patiuntur ante partum, in partu, & post partum. text. insignis in capit. ex literis. de conuersi. infideli. & sic matrimonium dicitur, id est matris munium, id est officium ipsius, cuius in hoc magis versatur officium, quam patris, ex dict. cap. ex literis. & Regia. l. 2. titu. 2. part. 4. not. Hostien. in sum. de matrimo. §. & vnde. Ioan. Fab. in princi. Instit. de patria potestat. Congruum enim est, vt nomina cor respondeant rebus, de quibus prædicantur. iuxra text. in dict. cap. ex literis. & in capit. cum secundum apostolum. ibi, vt ipsa nominis ratio persuadet. de præbend. cap. cleros. 21. dist. §. est & aliud. Instit. de donatio. ibi, dum dicit, & consequentia nomina rebus esse studentes. & ibi glo. alias enim abusiuum nomen dicitur. text. cum glo. in. §. appellamus. Instit. de actio. abusio autem dicitur eo in casu, quo quis vtitur re contra suam naturam.

Quo fit, scholarem habitu, & matricula tãtum munitum, minime tamen studentem, priuilegijs ratione studij cõcessis nullatenus frui posse. Quoniam studiosus à verbo studeo, cuius causa priuilegia sunt concessa, authen. habita. C. ne filius pro patre. deriuatur si nõ studet, igitur nec priuilegia studiosis concessa habere poterit. Bartol. in. l. qui sub prætexru. C. de sacro sanct. elles. & in. l. qui sub prætextu. nu. 5. C. de collegiatis. lib. 11. Bald. in authen. habita. colum. 4. num. 21. præcitata. Alberic. in. l. sancimus. C. de restit. mili. num. 1. Ripa in. l. 1. nu. 138. ff. solut. matrimo. & in capit. 1. col. penul. nu. 95. de iudi. l. 25. cap. pen. lib. Pragm. regum Catholicorum. ibi, *basta tanto que haya hecho vn curso entero, y que estudie continuo, y que entre en las escuelas, è oya dos lectiones cada dia, de manera que hagan aquello porque deuen gozar.* Quod vltimũ verbum dictæ. l. 25. *porque deuen gozar.* est memoriæ dignum ad præmissam illationem.

Vel est dicendum, matrimonij denominationem potius à marre, quam à patre habuisse locũ, ex maiore certitudine, quæ est in matre, habita consideratione ad prolem. l. quia semper. ff. de in ius vocan. Philipp. Deci. in. l. imperium. colum. 2. nume. 7. ff. de iurisdi. omnium iudic. Et Decio non citato tenet Couar. in Epitom. 4. Decretali, in. 2. part. capit. 1. adducens tantum illud Homeri Odyssea. 1. vbi Telemachus inquit, Me esse Vlyssis filium reuelauit mater. Status etiam hominis iudicatur à matre: si libera est, erit liber filius, filia ve: Si serua, partus quoq; erit eiusdem conditionis, cuius & mater. l. Partum ancillæ matris sequi conditionem, nec statum patris in hac specie considerari explorati iuris est. C. de rei vendi. §. sed & si quis. Instit. de ingenu. ca. fina. & ibi. glos. de seruis non ordinan. l. 2. tit, 21. par. 4. Quibus non longe abest. l. 5. §. idem scribit. in. 2. ff. de reivendi. vbi fœtus ex equa alicuius natus, est domini equæ, & non domini equi ipsam impraegnantis. Quo in loco Vlpianus ait, Si equam meam equus tuus prægnantem fecerit, non esse tuum, sed meum, quod natum est. & ibi glo. verb. Sed meum.

Dubitatur etiam, Vtrum sit sacramentum? Respond. quod sit vnum ex septem sacramenris ecclesiæ. text. est hic, dicens, *Alto sacramẽto es el matrimonio.* Et in. l. 3. titul. 2. part. 4. habetur ex testimonio Apostoli ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in Christo, & ecclesia. Sanct. Thom. 3. part. quæst. 61. artic. 2. & in. 4. senren. distin. 26. art. 2. quæst. 1. post magist. capi. penul. Archiepisc. 3. part. tit. 14. cap. 9. §. 3. Ambr. Cathari. aduersus Caieta. libr. 5. cap. 1. & Roffens. & Ioan. Ekius aduersus hæreses. verb. Nuptiæ. Alphons. à Castr. lib. 11. eod. verb. nuptiæ. verb. Tertia hæresis. Domi. Sotus in. 4. senren. distinct. 26. quæst. 2. art. 1. gl. in. c. fi. de transactio. & in. c. 1. de cõiug. seruo. & in cap. fi. in glo. vlti. de cogn. spiritua. lib. 6. Pauor. in cap. significante. nu. 6. qui matrimo. accusa. pos. & in capi. cum apud. num. 5. de sponsalib. Alexand. in capit. 1. nume. 5. de consanguinita. & affinita. text. optimus in cap. debitum. de bigam. & in ca. t. de spons. duo. & cap. ad abolendam. de hæreti. glo. in. c. Acutius. 26. distin. ca. cum societas. ibi, ecclesiæ sacramentum. & in cap. omne. & in cap. institutum est. & in capi. duobus. dum dicit, non enim debet rescindi tantum sacramentum. 2 2. q. 2. Et in Concilio canonis Coloniẽsis. titu. de matrimonio. §. quæ omnia. Et in Concilio Tridenti. sessio. 7, cano. 1. Constat præterea vbi agitur de sacramentis ecclesiæ, matrimonium septimo loco collocatur, vt constat ex gloss. singula. in capi. veniens. de transactionib. Ioan. Andre. & Panormita. in rubric. de sacramentis non iterand. Collecta. in rubri. de pœniten. & remissi. num. 16. Magister in. 4. sentent. distinct. 2. cap. 5. & ibi Sanct. Thom. quæstio. 1. articul. 2. Durand. quæst. 2. Pariens. de septem ecclesiæ sacramentis. in. 2. par. tracta. 3. Sanctus Thom. 3. par. quæstio. 65. arric. 5. & in libr. 4. contra Genti. capit. 58. Richard. in. 4. sententia. distin. 2. artic. 1. quæstio. 4. Archiepis. Florenti. 3. par. titul. 14. capit. 11. §. primo. &

mo. & in Concilio Florenti.sub Eugenio. 4. Et in Concilio Tridenti.sessio.7.cano.1.gloss. in capit.remissionem.1.quæst.1.& gloss.in capitu. fina.de cognat.spirituali.libr.6.& in cap. primo. de coniug. seruo. Hostiens. in summa de sacramentis non iterandis.§.quot sunt species. gloss. verb. Sacramentorum. in extrauagant. Ad vitandum scandala. de excommu. non vitand. in pragmati. Sanctio.Syluest.verb.Sacramentum.quæst.3. Ac nald.Lamberti.in repet.rubri.de hæret. quæst.13 numer.64.libro. 6. Chassanæ. in catalogo gloriæ mundi.12.part.considerat.31.& in procem.titul. 4.part.1.Ergo per argumentum à recta enumeratione cum sit inclusum inter septem ecclesiæ sacramenta non erit dubitandum,quin sit sacramentum legis nouæ,& id negans,hæreticus est censendus. cap.ad abolendam.de hæreti.Et Albetti.loco proximè citato.nume.63.

Vtrùm autem idem dicendum sit de matrimonio contracto per procuratorem, iuxta formam text.in capit.fina.de procurat.libr. sexto ? Videtur dicendum non esse sacramentum: quia talis contractus pure ciuilis est, nec aliqua ex parte habet religionis opus sacrum, quare non est sacramentum.

Secundò suadetur,Receptio sacramenti per se, & non per mediam personam consequitur, matrimonium autem contractum per procuratorem, vt asseritur,est per tertiam personam,vt constat, igitur non est sacramentum, quia receptio gratiæ est personalis, & non potest dari vni pro altero, cum sacramenta nouæ legis conferant gratiam, vt colligitur ex epistola ad Roma.8.Deus est qui iustificat.Cum ergo interior effectus omnium sacramentorum sit iustificatio, quæ per gratiam cõtingit, sequitur necessariò, quod sacramenta nouæ legis conferunt gratiam. Sanct. Thom.in. 4. senten.distinct.1.artic.4.ad.1.& Concil. Tridenti.sessio.7.cano.8.vbi dicitur, Si quis dixerit per ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam,sed solam fidem diuinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.Ergo gratia cum sit personalis,per mediam personam non consequitur, ac proinde ibi non adest sacramentum, quousque saltem inter præsentes coniuges tale matrimonium ratum habeatur.Caieta.de matrimo,quæst. 1. Et Melchior Cano in relectio.de sacramentis.fol.7.colum.1.in versic.Responderi quoque potest Durand.in 4.distin.26.quæst.3.

Tertiò facit. Nam vt concilium Florentinum definit,omnia sacramenta tribus constant, materia,forma,ministro:quorum si aliquod desit, non perficitur sacramẽtum. At cùm matrimonium cũ sacerdote, aut ministro ecclesiastico contrahitur, vnũ reuera deest, nõ igitur conficitur sacramentũ.

In contrariam sententiam, imò quòd sit sacramentum matrimonium contractum per procuratorem,facit.Tale matrimonium ritè contractum est indissolubile, per textum in dicto capitul. fina. de procurator:b. libr. sexto. quæ indissolubilitas ex eo quòd sit sacramentum quemadmodum inter præsentes contractum contingit. ex capic. fina.& ibi gloss.de condit.apposit. capit. ex parte.de transactionib. gloss. in capit. omne iracue. 27.quæstione.2.capit.solet.32. quæstione. 2. Nã quos Deus coniungit, homo non separet. Matthæ.19.& Marc.10.cap.deinde opponitur. 26.distin.cap.de infidelibus.de consangui. & affini. & quamuis diuortium ex causa fornicationis in tali matrimonio carnali sit permissum à dño Matth. 19.cap.ex parte.de sponsalib.non tamen licet marito aliam ducere, viuente adultera:ex illa namque separatione non aliam, quàm corporalem quo ad mutuam cohabitationem, torique separationem, non autem sacramentalem separationem concessit. Quamuis Anabaptistæ, ac plerique hæretici, qui sacramenti huius virtutem ignorant, miserè hallucinantur.ex testimonio Concilij Colonieñ. titul.de matrimo.§.iam de matrimonio Christiano.pag.372.text.expressus in dict.cap. ex parte. cuius verba notanda hæc sunt, Quia igitur nemini licet vxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi reconciliare debet,aut ipsa viuente continere.vbi est glos.verbo,continere.Facit Matthæi.5. vbi Christus ait, Qui dimissam duxerit, adulterat. At nullo modo diceretur verè adulterasse, qui dimissam duxisset, nisi illa esset ad hac vxor prioris mariti, à quo dimissa fuit. Et hanc esse veram Christi mentem apertè declarat.S.Paulus.1.ad Corinthios.7. sic inquiẽs. Ijs autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio,non ego,sed Dominus,vxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam,aut viro suo reconciliari. Nec opus esset de hac re multum disputare, aut multa pro hac parte afferre testimonia: cum aperta sit ecclesiæ definitio, quæ omnem de hac re disputationem tollit. Nam Concilium Florentinum, sub Eugenio Quarto celebratum, in ea fidei definitione, quam dedit Armenis de Sacramento matrimonij differens, hæc ait. Quamuis ex causa fornicationis liceat tori separationẽ facere,non tamen aliud matrimoniũ contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuum sit.Hæc concil.Florent.Separantur ergo cõiuges ab eodẽ toro propter alterius adulteriũ, sed nõ dissoluitur vinculum matrimonij. c. si quod verius.ibi,Cum enim vtrunq; secũdum legẽ Christi illicitum sit siue adulteram occidere,siue alteram

ducere ea viuente, ab vtroque est abstinendum. 33.quæst.2.ca.dixit dominus.32.quæst.1.dicens non licere viro dimittenti vxorem causa fornicationis aliam accipere vxorem. cap. gaudemus. de diuor.sic intelligens dictum locum Matthæ. 19. hoc expresse ostendit. cap. per venerabilem. qui filij sunt legit.optime probat,quatenus ibi respondet Papa. Cùm & si fides tori sit vnum de tribus bonis coniugij, non tamen ipsius violatio coniugale vinculum violasset. Quo in loco de adulterio vxoris intellexit. Hanc sententiam comprobat Innocent.tertius.libr. 1. de contemp. mundi. cap.16. Et Innocen.Papa. 1. in epistola ad Exuperium Tholosanum Episcopum.cap.6.August.lib. 1. adultre. coniug. ad Pollentium. cap.8.&c. 9. & in lib.1.de bono coniugal.capit.7. Ioan. Ekius in homilia 74.de sacrameoris. Sanct. Thom. in. 4. sentent.distinct.35.art.5.Robertus Senalis Episcopus Albricensis in quodam peculiari huius dubitationis tractatu. Satis diligenter Ioan. Arboreus in lib.1.Theosophiæ.ca.35.Abulens.Matthæi.19 quæst.76.Alphons. à Castro in tract. de potestate legis,pœnalis.lib.2.capit.4. versic. Vt nostram priorem conclusionem. Didacus Couar. in Epitome.4.Dectetal.posteriori parte cap.7.§.6. nu. 13.vbi alios tenentes vtranq, partem eleganter refert. Et ante eum idem fecit Ioan. Neuizan.in Sylua nuptia.lib.1.num.107.cum pluribus sequenti. Nouissimè doctissimus nostra ætate vir Domin. Soto in.4.senten.distinct.36.quæst.vnica.artic.5. Quidquid Caiera. dixerit in contrarium Matth. 19.Et Erasm.ibi,& in Paraphrasi.& in annotatio. tum latissime super Paul.1.Corinth.7. qui non solum ob fornicationem,verum & alijs pluribus de causis contendit ecclesiæ persuadere, vt matrimonium dissolueret, atque adeò fornicationis causa non tantùm viro, sed etiam vxori nititur licere alias nuptias contrahere. Quorum opinio vt ex præmissis constat falsam,& erroneam iudicandam fore vnusquisque censebit. Et Ioan. Cotasi. qui Erasm.sequi videtur in repe.l.qui liberos.nu.223. ff.de ritu nupt.& Ambros.Cathari.lib.5.adn.Caieta.cap.fin.& Lactantius Firmia.lib.6.diui.inst. ca.32.& est error Lutheri per fornicationem dissolui posse vinculum matrimonij & acriter insurgit Alphons.à Castro contra Caiet.& alios sequaces in lib.11.de hæresib.verbo.nuptię.hæres.5.& nouissimè Alphons.à Vera cruce in.3. part. Speculi coniugiorum.art.7.Et diffinitum est in Concil.Triden.de sacra.matrimo. can.7. Si quis dixerit,ecclesiam errare.Pagi.221.

Præterea tali ratione suadetur.Nam cùm Christus matrimonium simpliciter,& absq; vlla exceptione instituerit esse sacramentum,non nihil temeritatis offert,id quod sit verè matrimonium, à ratione sacramenti excipere,potissimum cū illud ratione,& virtute nouæ legis sit indissolubile.

His etiam adijcitur alia ratio.Quia gratia, quæ in matrimonio confertur, est propter eius idoneum vsum:hic autem finis tam necessarius est matrimonio per procuratorem contracto, quam reliquis:nec permittere deberet ecclesia matrimoniū contractum per procuratorem,nisi esset sacramentum.Fingere autem,quod requiritur ad gratiæ collationem,vt sponsi postmodum in conscientia ieratos consensus ratificent, certè gratis asseritur, quoniam consensus priores sufficientes erāt. Quare dum consensus per procuratorem concurrunt, tunc matrimonium fit indissolubile.dict. ca.fi. de procu.lib.6.Quanuis ad tollendos scrupulos, ne fortè consensus fuerint interrupti,laudabile sit vt in præsentia,posteà eosdem ratificent.

Nec obstant rationes citatæ pro priori parte negatiua. Nam respondetur hoc esse huic sacramento singulare.Quòd cùm sit naturalis, ciuilisq; contractus in sua permaneat natura,ratione sacramenti nihil obstante, atq; adeò cùm materia eius & forma non sint nisi actus contrahentium, vt infra dicemus, potest in eorum absentia celebrari, dum prędicti consensus per procuratores coeunt. Clemen.vni.de renuntiatio.& cap. fin. de procuratori.libr. 6. Quod quidem reliquis sacramentis non accidit.Sacramenta enim inter se habent discrimen essentialem, & argutiuum: alteri conuenit vni sacramento, quod non conuenit alteri. Æqua quidem facilitate poterat dicere, Baptismus habet debitum ministrū, ergo si ab alio quocunque detur,ex eo quòd desit debitus minister, non est sacramentum. Quod falsum, ac erroneum esse omnibus est in comperto.Ita Ioan.Maior in. 4.sententia.distinct.26.quæst.2.colum.fin. versi. Quartò arguitur.

Nec obstat dicere, quòd dormienti potest superuenire gratia.Nam hoc non est alienum à veritate,quod ex vi prioris consensus possit consequi gratiam sacramenti. capitul. maiores. §. dormientes,de baptism.cuius litera singularis, & vnica talis est. Dormientes autem,& amentes si priusquàm amentiam incurrerent, aut dormirent in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare,si fuerint sic immersi, characterem non suscipiunt sacramenti.Secus autem,si prius catechumeni extitissent,& habuissent propositum baptizandi, vnde tales in necessitatis articulo consueuit ecclesia baptizare, tunc ergo characterem sacramentalis imprimit ratio,cum obicem voluntatis contrariæ non inueuit obsistentem. Et ista opinio est probabilior,& omnino amplectenda secundum Domini.de Soto in.4.distinctione.27. quæstione. 1. attic.3.

arti.3.pagin.109.colum.2.versic. At verò quãuis nemini in dubium venerit. Et ante ipsum approbarunt Ambros.Cathar.lib.5. aduersus Caieta,capi. de sacramento.matrimo. Et Doctor,ac episcopus meritissimus Segouiensis Couar.in Epitom.4.Decretali.2.part.cap.1.§.vni.num.5.

Ex quibus inferre licet, matrimonium contractum clandestinè absque ministro ecclesiæ sacramentum esse verum, vt per Domini. de Soto in. 4.sententia.distinct.26.quæst.2.artic.3. quem vide,& nota.

Esto quòd matrimonium sit sacramentum, vt supra habitum est, inquirere oportet, Vtrum conferat gratiam? Respondendum est, quod confert gratiam, quemadmodum cætera sacramenta continent,& conferunt. Suadetur sic. Illud sacramentum est legis nouæ, vt probauimus: sacramenta autem legis nouæ conferunt gratiam, vt in Concilio Florenti.sub Eugenio.4.decreto super vnione Armenorum manifeste definitur in hæc verba. Nouę legis septem sunt sacramenta, quæ & continent gratiam, & eam digne suscipientibus conferunt. Et Concil.Tridenti sessio.7.De sacramentis in cõmuni.cano.6.idem firmat.

Præterea quòd conferat gratiam quatenus est sacramentum, tenet S.Thom.2.2.quæst.100.art.2.ad.6.Ioan.Maior in.4.senten.distin.26.q.2.colum.2.Richard.art.2.quæst.3.Gabriel.quæst. vni. colum.3.versic.Nec est verum. Et profitentur ibi communem opinionem Theologorum esse Durand.q.3.colum.3.& Domini.Soto quæst.2.ar.3. Couar.in Epitom.4.Decretali.2.part.capi.1.§.1. nume.3.vbi alios huius sententiæ homines refert. tenet Archiep.Florent.3.part.titu.14.cap.11.§.5 Cardin.in rubr.de sponsa.quæst.5.& ibi Præpofit.colum.penul.nume.15.Angel.verb.matrimonium.5.quæst.final.Ioan.Andr.in capit.1.de sacra.vnctio.Panor.in cap.cum in ecclesiæ.colum.1. nume.2.de Simoni.Cardi.sancti Xisti in sum.27. quæst.1.quæst.7.nume.10.Alphonsus de Castro libr.15.aduersus omnes hæreses. verb. nuptiæ. & Concil. Canonis Colonicñ.de sacramento matrimonij.§.Virtus,efficacia,seu effectus.pagin.395. Nec obstat dicere,quòd ex eo, quòd in eo interueniat pecunia, non confert gratiam, prout fuit opinio glo.in.c.quicquid inuisibilis. verb. consolatione.1.q.1.& glo.desponsata.in.c.honorantur. & glo.2.in.c.cõnubia.32.q.2.& glo. per sacramẽtum.in.c.fina.de presby.non baptiz.& glos. benedictionibus.in dict.c.cum in ecclesiæ. Hostiẽs. in sum.de Sacramentis non iteran.§. quot sunt species. vers. Tertia diuisio sacramentorum. Magist. sent.in.4.dist.2.cap.1.glo sacramentis.in.c. fi. de sent.excom.lib.6. nam pecunia interuenit prout est matrimonium in officium naturæ pro sustentandis oneribus ipsius,non autem prout est sacramentum,vt Thom.ait.dicto loco.2.2.q.10.art.2. col.fin.In tantum, quòd vsus licitus matrimonij inter coniuges,vt sunt amplexus,copula carnalis, & id genus nedum non inducunt peccatum (prout aliqui dicere solent) imò inducunt meritũ, quem admodum fuisset in statu innocentiæ. Cardin.q.5.& Alexandri.col.pen.in rub. desponsali. Idem Alexandri.in.c.vnum orarium.§. alias ea demum. nu.19.25.dist.glo.in.c.quicquid.32.q.2.Domini. de Soto latè ac eleganter tradit in.4.sent.dist. 26. quæst.1.ar.3.& iterum dist.31.q.1.ar.3. cõtra gl. in.c.quomodo virginibus.in glo.2.31.quæst.1.

Quæri potest. Vtrùm copula carnalis habita inter coniuges, benedictionibus ecclesiæ adhuc non sequutis, sit peccatum? In quo conclusiue dicendum est,coitus, seu vsus matrimonij ante benedictionem,quanuis mortale peccatũ iusta causa cessante non sit à veniali nõ est alienum. ex Angelo in sum.verb.debitum.§.1.& Syluest. sub eodem verbo.q.9.Caieta.in summa verb. matrimonium. §. matrimonij peccata quantum ad vsum. vers.octauum caput.& in tractatu de vsu matrimonij.q.1.& est de mente.S.Tho.in.4.sent.dist. 28. q.1.ar.2.vers.ad.3.dicẽdũ in illis verbis quatenus dicit,quod si sponsa sponsum admittat, credẽs eũ velle matrimonium consummare excusatur a peccato,& ibi in art.3.ait.vnde si omittantur solennitates verum matrimoniũ est, quanuis peccent sic contrahentes,nisi per aliquam legitimam causam excusentur & sic ex eo colligitur coitum affectu coniugali habitum non inducere mortale nec fortè veniale,causa,vt dixi,legitima subsistente, quã etiam conclusionem probat.D. Couar.in Epitome.4.Decreta.2.par.cap.7.§.2. nu. 1. quanuis talem vsum ante benedictionem nuptialẽ post consensum de præsenti peccatum lethale firmauerit Palud.in.4.sent.dist.28.q.2.at.1.concl.6.Ioan. de Friburgo lib.4.sum.confess.tit.2. q. 61.quem sequitur Collectarius in.c.vir vel mulier.nu.1. de secundis nupt.pro quorum sententia videntur facere iura quæ hanc benedictionem exigunt, ante copulam carnalem.vt in cap aliter. ibi ac solenniter accipiat.30.q.5.& ca.consultationi.de sponsalib. & glo.vltima.in.c.nostrates.30.q.5. ergo pro opinione Paluda.& sequaciũ,tamen prior intelligenda est, quando affectu coniugali & ex consuetudine patriæ solet fieri,vt in Bætica dicitur. Posterior vero qñ consuetudo regionis induceret hanc solennitatem tanquam necessariam, & peccatum iudicaret eius transgresionem,maxime, si fieret in scandalum aliorum, nam consuetudo iusta, ita obligat eius transgressorem ad peccatum quemadmodum iusta lex scripta. text. in capit. in his. 11.distinct.ibi,mos populi Dei,& instituta maiorum pro

rum pro lege tenenda sunt: & sicut præuaricatores diuinarum legum ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt, & ibi gloss a.idem notat.tex.in cap.vtinam.76. distin. ibi,sed vnaquæq; prouincia abundet in suo sensu,& præcepta maiorum leges apostolicas arbitretur & consuetudo in sacramentalibus valet:& sic sufficit tacitus consensus Romani Pontificis. glos.notabilis. secundum Antoni. de Butrio. ibi in cap.vir autem.colum.1.versi. nota hanc gloss. de secundis nupt & sic quamuis nullo iure expresso indicatur prohibitio, seu peccatum in specie proposita,tamen non est negandum ex vi laudabilis consuetudinis aduersus transgressorem induci posse,quæ originem duxisse à facto Tobiæ non est dubium vt constat.Tobiæ.8.cap.dum dicit,tunc hortatus est virginem Tobias, Dixitque ei, Sara, exurge & deprecemur Deum hodie & cras,& secundum cras, quia his tribus noctibus Deo iungimur. Tertia autem transacta nocte in nostro erimus coniugio. Filij quippe sanctorum sumus,& non possumus ita coniungi, sicut gentes quæ ignorant Deum.Ex quo quidem infertur in ecclesia sacrisve locis hanc coniugalem copulam minime licere, imo mortale peccatum induceret talis vsus in ecclesia factus, Paludanus in. 4. sententia.distinct.32.quæstio.1.art.3. Caietan.in summa loco præallegato Archiepiscopus Florentinos.3.part.titu.1.capitul.20.§.2.Ioan.in summa confessorum. libr. 4. titu 2. quæst.43.Richardus de Mediauilla in. 4.sententia.distinct.32. artic.3. quæst.1.gloss.in capit.quoniam.31.1. distinct. & glos.in capit.ecclesijs.68.distinct. Et adeo procedit quod per talem coitum factum in ecclesia, ecclesia polluitur ac indiget reconciliatione secundum gloss.communiter receptam in capit. vnico. de consecra.ecclesiæ vel altaris.libr.6.Speculator libro rationali diuinorum officiorum.titul. de dedicatione ecclesiæ. Angel.verbo. consecratio. secundo. quæst. 7. vbi firmat communem. & Couarru.in Epitome.4.Decreta. 2.part.capi. 7.§.2. nume.3.quamuis gloss.in capit.ecclesijs.de consecrat.distinct.1.teneat ecclesiam nequaquam pollui ex coitu coniugali. quam sequitur Henric. in ca.fin.de consecra.ecclesiæ vel altaris. quam communiorem firmat Baptista Trobamala in summa Rosella verb.consecratio.1.quæstio.9.& est.l. 20.tit.10.parti.1.quæ præmissam opinionem approbat,quæ opinio posterior procedere potest, quando coniuges multo tempore obsiderentur in ecclesia.ex Syluestro in verb. consecra. quæst, 5.& in verb.debitum.quæstio.3.Ioan.maior in.4. sentent.distinct.32.quæst.1.colu.3. & Alphon.a Castro libr.1.De potestate legis pœnalis.capit.7. documento.2.Gregorius Lopez in. l. fina. verb. Fornicio.titu. 10. partita. 1. Vel potest intelligi quando talis copula esset occulta: nam tunc non est opus reconciliatione Scotus in. 4.senten. dist. 13.quæst.2. Alphon.à Castro de potestate legis pœnalis.lib.2.cap.15.fol.266.colum.2.alias priorem opinionem communiter receptam tenendam esse opinamur.

Circa præmissa dubium quotidianum censeri solet,vtrum sponsa per verba de præsenti carnaliter cognita à sponso per vim præcisam possit eo inuito ingredi religionem quemadmodum si cognita non fuisset? in quo dubio,Angelus in. l. 1. §. remouere.ff.de postulando. tenet partem affirmatiuam quam etiam tenet Panormi.in cap. verum. nume.9.de probat. Hippolytus in.l.1.§.præterea nume.12.ff.de quæstio.& in.l.1.in princeipio. nu. 95.& in.§.diuus eiusdem legis nume.10. ff.ad leg. Cornel.de Sicarijs.& est opinio Bartho.Brixien. in cap.fin.55.dist.Contrariam partem,imo quod non possit post talem copulam carnalem per vim factam, religionem profiteri est opinio glossæ in dict.cap.fin.55.distin Bald.in cap.penul. fin. col. de proba. vbi dicit quod si sponsa est cognita per vim,non potest ex poliare suum maritum contraria vi,& propria authoritate neq; pōt ingredi monasteriū quia gloria virginitatis non est in ipsa. Et præmissam opinionem secutus fuit Hostiensis in summa de conuersione coniugatorum. §. & vtrū. versi. quid si virgo. Paluda.in.4 senten.dist. 27. q. 3.colum.4.Durand.quæst.2. Archiepis.Florentinus. 2.part. tit.5.c.7.de raptu.§.1.versi. Hostiens. etiam dicit Syluester in summa verb. diuortium. quæst.5. D. Couar.in Epitome.4. Decret. 2. part. cap.7.§.4 num.10. versi. Item & illud notandum est.Ioan.in sum.confess.lib.1.titul.8.quæstio. 42 Adhibēda tamen est distinctio, Aut loquimur in sponsa de futuro & locum vendicabit opinio Angeli,Hostien.&reliquorum,aut erat spōsa de præsenti,vt in titul.præsentis quæstionis deduximus & est dicendum quod si violentia fuit præcisa & absoluta per dolum & fraudem sponsi scientem ac præmeditantem ingressum religionis, tractatū ab sponsa eiusq; parentibus ante moram & sic ante bimestre tempus designatum ad ingressum religionis vt in.c.ex publico. de conuers. coniugatorum & hoc casu poterit ingredi religionem, quia culpa vnius non debet impedire alterius bonum, ne culpabilis inde commodum reportet cōtra. c. ad nostram.de emptio.& venditio.c.tuæ. de cler. nō residēt.c.sedes.de rescript.cū multis similibus adductis per Tiraquellum in tracta. de vtroque retractu.lib.primo.§.1.gloss.9. num. 67.aut erat in mora ingrediendi religionem, quia iam elapsi erant duo menses qui ad hoc dantur, vt suprà diximus.& scribit Syluester in verbo, debitum. quæst.1.

quæstio.1. versic. Quartò causa, quo in casu maritus exigit sibi debitum & fuit sine culpa. Idem dicendum est si violentia non fuit merè absoluta quia hoc casu copula fuit ex parte sponsæ simpliciter voluntaria, quanuis secundùm quid inuoluntaria sicut proiectio mercium in mare & sic voluntas coacta volūtas est, vt iura dicunt: sic igitur cum maritus habeat ius in coniuge de præsenti, meritò eam tanquam vxorem cognoscere carnaliter poterit sine aliqua pœna temporali, seu spirituali, vt ex quæstione suprà proxima clarè deducitur.

Ex his etiam deducitur copulam carnalem debito modo habitam inter coniuges non solum licitam, verùm etiam meritoriam esse, quemadmodum in statu innocentiæ potuit in Adamo verificari si Euam cognouisset. secundùm Cardi. quæstio.5. & præposi. Alexan. in rub. de sponsalib. colum.5. nume.15. idem Præposi. in capi. vnum orarum. §. alias ea demum. colum.4. num. 19. distin. 25. gloss. in capit. quicquid. verb. ab adulterio. 32. quæst.2. vbi optimè agit de hac conclusione Cardina. Turrecremat. latius Dominic. Sotus in. 4. sentent. distin. 26. quæst. 1. art.3. & distinct. 31. questio.1. art.3. Qui est videndus in hoc articulo. Sanct. Thom. in.4. sentent. distin. 26. quæst.3. art. 3. & ibi Richard. de Mediaui. art.2. quæst.1. &. q. 2. Ioan. Maior in.4. distin. 31. quæst. vni. & supplement. Gabri. quæst.1. art.2. Confirmatur testimonio Apostol. 1. ad Corinth. 7. Virgo non peccat si nubat. &. 1. ad Timoth. 4. Volo iuuenculas nubere, filios procreare: sed procreatio filiorum non potest fieri sine carnali coniūctione, ergo actus matrimonialis non est peccatum. argum. l.2. ff. de iurisdi. omni. iudic. alias Apostolus non voluisset illud. Tum etiam probatur, quia nullum peccatum est in præcepto: sed actus matrimonialis est in præcepto. 1. ad Corinth. 7. Vxori vir debitum reddat. ergo non est peccatum. Est enim nefas dicere Deum aliquid instituisse, in quo implicetur obligatio ad illicitum, & peccatum, imò includit contradictionem, quod homo non possit illud quod præcipit Deus sine peccato facere. Præcipit autem Deus hominum multiplicationem quandoq; Genes.1. &.9. Præterea suadetur. Quicunque præcipit aliquid tanquam finem, vult etiam omne id, sine quo finis haberi non potest. dict. l.2. ff. de iurisdi. omni. iudi. Sed Deus præcipit hominum multiplicationem cum sua vxore; ergo cum illa fieri non possit via naturæ sine coitu, præcipit coniugalem coitum. Vnde beatus Augustinus, Coniugalis coitus generandi gratia non habet culpam. Et glos. 1. ad Corinth. 7. dicit, Veniam concedens Apostolus, concubitum attendit coniugatorum, vbi est incontinentiæ malum. Ad idem Augusti. de bono. coniuga. cap. 5. Hinc laudabiles sunt nuptiæ: quoniam etiam id quod non pertinet ad se, faciunt ignosci propter se. Igitur coitus licitus, & sine peccato etiam veniali est in casu præmissæ conclusionis. Resolutiue fac sequentes conclusiones.

¶Prima conclusio sit. Vir cognoscens vxorem causa prolis habendæ tempore, & loco debitis, nō peccat. ¶Secunda conclusio. Eo casu, quo vir reddit debitum vxori petenti expressè, vel interpretatiuè, nullum peccatum committit illam cognoscendo, ne ipsa incidat in fornicationem. Et istæ duæ conclusiones frequentiori omnium sententia sunt approbatæ. teste Maiore in 4. sententiarum distinct. vni. colum. 2.

¶Tertia conclusio. Volens cognoscere vxorē, vt peccatum luxuriæ euitet mentaliter, vel actualiter in seipso, non est peccatum.

¶Quarta conclusio. Volens cognoscere vxorem causa consummandi matrimonium, & ponendi se in possessionem in primo matrimonio forte in sene sine causa generandæ prolis, vel euitandi fornicationem, tristitiam, vel seruandæ sanitatis propriæ, vel vxoris, non propterea talis actus est peccatum mortale, dato quòd voluptas incidat. Constat, nam non est in potestate eius, quin incidat, sicut in comestione cibi: sed voluptas incidens in cibo, non facit comestionem illicitam, dū modo maneat in limitibus rationis.

¶Quinta conclusio. Si quis cognoscat vxorem propriam propter voluptatem, nolens aliquo modo cognoscere alienam, sed volens vti re sua, non peccat mortaliter. Nam secundum Augustinum. Quando enim causa prolis conueniunt, excusatur, vt non sit peccatum. Quando verò causa concupiscentiæ faciendæ, veniale est, sicut in comestione cibi. Est positum in glos. 1. ad Corinth. 7. Et sic intelliges falsam esse glo. 2. in capit. quomodo de virginibus. 31. quæst. 1. dicens matrimoniū non duci ad vitam.

Dubitatur vlterius, Qui votum castitatis emisit, quod impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum, est quæstio, vtrum habens coitum cum vxore peccet? Et est dicendum, quod toties quoties exigit & habet copulam venit contra votum, ac infringit Deo promissum, ergo peccat. Nec validitas matrimonij tollit vires voti, ac proinde quantum in se fuerit, tenebitur seruare. Exactus ab vxore, reddat debitum, cum dolore & contritione promissionis violatæ Deo. cap. nubendi. c. meliore. & glo. in. c. nuptiarum. 27. quæstio. 1. Nam eo ipso, quod vouit castitatem, & contraxit matrimonium, peccauit, cum veniat contra suum votum, quod est negatiuum, & obligat semper, & ad semper, hoc est, ad

est, ad non infrigendam castitatem in perpetuum. Toties igitur quoties habet copulam, venit contra votum, & duabus vijs terram ingredi non veretur. cap. ex parte. vbi glo. verb. duabus. de regula. Sanct. Thom. in. 4. senten. distin. 30. quæst. 2. artic. 1. quæst. 1. versic. Ad primum ergo dicendum. Et Richard. distinct. 38. artic. 7. quæst. 1. versicu. Ad tertium dicendum ad secundam partem, post S. Thom. quæst. 1. arti. 3. q. 2. vbi adfert illud diui Hieronymi. Virginitatem vouentibus non solum nubere, sed velle nubere, damnabile est. Habetur transumptiuè in capit. vouentibus. vbi Cardi. Turrecremat. num. 1. distinct. 27. & in cap. vouentibus. 17. quæst. 2. Cardina. Alexandrinus laté plures in hoc articulo referens opiniones in cap. rursus. nu. 5. colum. 2. qui clerici vel vouent. & ibi num. 6. agit de dubio, vtrum peccet consummando matrimonium, quippe cum habeat potestatem non consummandi illud per ingressum religionis, cap ex publico. de conuers. coniugat. ca. commissum. de sponsalib. igitur peccauit. Sed hoc dubium est mihi, cum non habeat remedium nisi per ingressum religionis, nam alias compellendus erit habitare, ac vitam coniugalem agere, si esset in seculo cœlibatum amans: si ergo compulsus id faciat, non peccat, nam non tenetur id facere, quod minime promisit: ipse simpliciter vouit castitatem, ergo ad eam, & non ad religionem tenebitur, cum vltra suam intentionem quis non obligetur. l. non omnis. ff. si cert. pet. sed tamen ratione matrimonij tenetur reddere debitum vxori, ergo compulsus ex vi legis, quæ non obstante voto facit actum validum non videtur peccare, si animo legis obediendæ consummauerit matrimonium, & non ex libera voluntate: nam contrahendo peccauit, sed non consummando, ratione præmissa. Quia certum est, quòd non tenetur cum suo fortè periculo facere actum ad dissoluendum matrimonium, quia non promisit religionem, nec est aptus ad tantum opus erogationis propter suã fragilitatem. Ideoque posset attentari in specie præmissa si accessit ad vxorem animo obediendi legi ecclesiasticæ, quæ hoc iubet, nõ peccare, quia votũ nõ fuit religionis, & ideo ad illud non tenetur. Si tamen peccauit secundum opinionem aliorum pro prima vice, post modum per alias si fuerit exactus à muliere, non peccare est credendum, exigendo verò peccaret, quia tenetur votum adimplere quantum in se est: & votum cum sit negatiuum, etiam soluto matrimonio durat, nec dissoluitur per contrauentionem. Quemadmodum infringens aliquod præceptum, toties quoties venit contra legem Dei peccat de nouo, nec primũ peccatum tollit secundum contra vnum & idem præceptum, sed inducit nouum: ita veniens contra votum habens causam perpetuam, quemadmodum est votum castitatis. secus si non haberet causam successiuam, vt in promittẽte vnam diem terram ieiunare, nam si illa die receperit refectionem aliquam manè, iam fregit ieiunium quantum ad illam diem, & peccauit mortiferè postea vero pro secunda, tertia, vel quarta refectione eodem die facta non peccauit amplius: quia iam post primam comestionem, seu fractionem non potest explicari ieiunium, nec actus comedendi erat illicitus nisi ratione præcepti ex vi voti, seu legis de ieiunãdo certam diem, puta Sabbatum, vel huiusmodi. Ergo pro illa fractione non erit nisi vnũ peccatum, quia non sunt plures fractiones, sed vna tantum, quæ insurgit pro tota die illa, qua tenebaris ieiunare per primam comestionem: dum tamen citra scandalum aliorum hoc faciat, & sine contemptu. notat expresse in materia voti Petrus Palud. in. 4. sentent. distinct. 38. quæst. 3. arti. 4. conclus. 2. Durand. in distinct. 15. quæst. 11. Angel. in sum. verb. votum. 3. §. 27. & verb. Ieiunium §. 22. Syluest. verb. Ieiunium. quæst. 8. & in verb. Votum. 2. quæst. 20. part. 4. Caietan. verb. Ieiunium. cap. fina. Verior & communior est secundum Archiep. Florent. 2. part. titul. 6. capit. 2. §. 9. Domini. in cap. Lector. distinctio. 35. Cardina. in capit. non licet. art. 2. de consecr. distinct. 3. Et ista opinio est tenenda, quicquid Ioan. Methymnensis de pœnitentia tracta. 4. fol. 136. colum. 4. capit. de numero refectionum in die ieiunij, quem videas, firmauerit. Ideoque erit consilium petere relaxationem voti à summo Pontifice, quæ facilis erit propter periculum, in quo sunt cõiuges. Quis enim erit apud ignẽ, & ab eius calore liberari poterit? Aut vitam non debet cum coniuge agere, aut concupiscentia carnis, à qua pauci liberantur, ipsum vouentem ad fractionem voti deducet, & sic peccare non erit dubium petendo debitum, ex Thom in. 4. distin. 38. quæst. 1. arti. 3. quæst. 2 vers. Ad secundum dicendum. Ioan. in summa confessorum lib. 1. tit. 8. quæst. 21. Couar. in epitom. quarti Decretali. 1. part. c. 3. §. 1. nu. 6. versi. Tertio ex his patet. Quo fit, Episcopum, vt euitetur tale animæ dispendium, posse dispensare, secundum Præposit. in cap. rursus. num. 6. qui clerici vel vouent. & Angel. verb. votum. 4. §. 9. & Moderniores ita communiter concludunt secundum Syluestrum. verb. matrimonium. 7. quæst. 5. versi. Decimum idem iudicium. Quod intellige ex causa, quando non est facilis aditus ad curiam Romanam pro consequenda dispẽsatione: quia non debent animæ remanere in laqueis: aliàs, causa cessante, Papa solus dispensare poterit: quia ista obligatio non exigendi venit ratione voti, vnde ipse solus potest eam obligationem tollere qui illam induxit.

induxit.Syluest. vbi suprà. & verbo. Debitum: quæst.9.ad fin.Sanct.Thom.quodlibet.3.art. 18. versi.Ad primum.vbi sic dicit.Si autem sciret, & dispensaret in voto simplici continentiæ authoritate apostolica,post dispensationem non peccaret mulier, nec exigendo, neque reddendo debitum.Ecce ergo quod Thom. in specie proposita sequitur dispensationem Papæ,& sic consulêdum est,cum verior & receptior sit hæc sententia, & melior pro timoratis conscientijs, nam bonarum mentium est tenere certam opinionem relinquendo dubiam,prout est Angeli, & sequacium, quæ mihi nunquam placere potuit. Neque virtute iubilei poterit relaxari hoc votum, cum sit castitatis,dum dicit Pius Quartus, *Y que el tal Confessor les pueda commutar qualesquier votos en otras obras pias, excepto el de castidad y religion.* Ergo cum votum castitatis sit exceptum,non poterit relaxari: quia vouens tenetur ad obseruationem illius inquantum in se est, vt suprà dixi,& notat Sanct.Thom. in.2.2.quæst.88.artic.3.ad.2.in illis verbis. Si vero incidit in impossibilitatem implêdi votum ex propria culpa, tenetur insuper de propria culpa pœnitentiam agere. Sicut mulier,quæ vouit virginitatem,si postea corrumpatur, non solum debet seruare,quod potest,scilicet perpetuam continentiam,sed etiam de eo,quod admisit peccando pœnitere. Ergo ne sit in culpa,eligat viam tutiorem, petendo à Papa dispensationem.

Dubitatur, Vtrum matrimonium dolo contractum annullandum sit? Videtur dicendum quòd non cap.ex parte.& cap.dudum.de conuer. coniugat. per quæ iura in matrimonio carnali tenet Petrus Rebuff. in practi. beneficiorum. de causis resignationem irritantibus,& primo de dolo. nu. 8.pag.491.tenet glos.in capit.cum dilectus. verb. ad fatuitatem.de his,quę vi met.causa fiunt.quam singul.dicit ibi Panormi. Ias.in.§.actionum. num. 38.Instit.de actionib.Bald.in rubri.de iudi.1.lect. colum.2.glos.in.l.à diuo Pio. verb. actionem. ff. de ritu nupt.singul.secundum. Bald. in.l.1. col.2. C.plus vale.quod agitur.Curti.in repe.l. interpositas.C.de transactio.colum.2.num.7.vbi reputat mirabile,quòd matrimonium dolo initum valet, nec rescindi potest.

Idem probat text. secundum Panormi. & Alexandr.ibi in cap.cum in apostolica.de sponsa. vbi mendacium,seu surreptio non vitiat ipsum matrimonij contractum, nempe circa qualitatem personæ, vel circa fortunam,etiam si det causam contractui,secundùm prædictos,& Ferdinan. Loazes in tracta. matrimonij regum Angliæ. dub. 8. nume.37.fol.71.Couar.in Epitom.quarti Decretali.2.part.cap.3.§.7.num.3.versi.Ex his infertur. Ferdinan.Gomez Arias in.l.62.nume.14. in legibus Taurinis.Optimè Remigius Goñi in tracta. de immuni.ecclesia.Fallent.26.pag.169 nume. 4. versi.Item ad prædicta facit gloss. Exemplum his adduci potest.Mulier cupiebat iuuenem in maritum,& nihil dicebat,prætérquàm,Ego quæro maritum,& est mihi opulenta dos plus quàm decem milia aureorum. Ostendebat insuper plures debitores,quibus se multas mutuasse pecunias asserebat:iuuenis hac ostentatione inductus, illam accepit in vxorem.Certè non vitiabitur matrimonium. Quod exemplum quotidianum esse, nemo est qui dubitet.Et aliud potest assignari in patre habente filiam vnicam:is tractauit eam nuptui dare iuueni diuiti, multa pollicendo: & inter cætera,quòd intendebat eam facere hæredem, seu meliorare:fecit postea pater testamentum, & alios hæredes in dicto tertio & quinto bonorum reliquit,filiæ vero & genero nihil quicquam iure prælegati mandauit.Decidit Bald.in specie proposita in.l.cum Archimedoram.nume.10.C.vt in poss.legat.quòd licèt tali dolo fuerit inductus à Socero ad contrahendum matrimonium, quòd propterea non vitiabitur.Item contingere solet, quod parentes promittunt genero tempore matrimonij non melioraturos filios in tertio, nec in quinto bonorum, sed quòd omnes æqua lance veniant ad sua bona,& asserunt ab illis nullam meliorationem, seu promissionem similem cæteris filijs seu generis factam fuisse, & matrimonio contracto apparet contrarium,certe non vitiabitur matrimonium: quia vnusquisque tenetur ante matrimonium conspicere omnia, quæ contingere possunt. Nam animo contrahendi semper magnas opes, quas non habent, & promissiones, quas implere non possunt,effundere solent contrahere volentes:& sic à vulgaribus dici solet, *Casa,y miente.* Hoc tamen iniquum est, & reddit homines ad faciendam vitam coniugalem inuoluntarios. Hinc discordiæ, inquietudinesque inter contrahentes oriri solent, vt experientia docet: quæ quidem huic Sacramento & contraria,& longe aliena esse debent. Et certè si tantus esset dolus & inductiones socrus vel mulieris, quod videretur arbitrio boni viri omnino abfuisse consensum ab huiusmodi coniuge, ipsum matrimonium decisione apostolica nullum esset declarandum, argumen.text.in capit.cum locum.& capitu. tua nos. de sponsalib. & quæ notat Panormi. in dict. cap.cùm dilectus.allegando Ioan.Andr.in cap. 1. de depos.& refert Curti.in repeti. l. interpositas. nume.7.colum.3.versicu.Fallit primo, numer. 7. C. de transactionib. Vnum tamen nota, quòd si promisit non melioraturum, vel melioraturum ex causa matrimonij genero quòd talis promissio est valida,& ab ea recedere non poterit, iuxta formam.

mam.l.22.Tauri. Et sic cessat exemplum Bald. in l.cùm Archimedoram.nume.10. vt in poss. legat. Quam l.22.intelligas in sua decisione lorum habere, dum tamen antea ex simili promissione validа non fuisset ius quæsitum ex donatione irreuocabili. vt in.l.17. Tauri secundum Cifontan. in d.l.22.ad finem.

Dubitatur vlterius, Aliquis contraxit matrimonium intra quartum gradum consanguinitatis, vel affinitatis, alteriusue impedimenti, nempe publicæ honestatis, vel cognationis spiritualis in euentum quòd Papa dispensaret. Papa dispensauit, est dubium, vtrum sine nouo consensu contrahentium matrimonium per verba de præsenti sit iudicandum matrimonium, vel requiratur nouus consensus? Item etiam, an possint dissentire & contradicere matrimonio antè nouum consensum, etiam si per aliquod tempus sciuerint dispensatum fuisse a Papa, & non contradixerint? Ad primum videtur dicendum, ante nouum consensum idoneum ad matrimonium sequutum post dispensationem apostolicam, & virtute ipsius eos habiles facientem ad contrahendum non esse matrimonium: quia contractum in euentum conditionis, Si Papa dispensasset, non fuit matrimoniũ propter impedimentum, nec esse potuit ante habilitationem: & cum fuerit conditionaliter contractum, nihil posuit in esse: quia cum sit sacramẽtum, statim valuit, nec potuit esse in pendenti, aut non valuit, sed non valuit propter impedimentum, de quo in titulo quæstionis, ergo sine nouo consensu habili ad contrahendum virtute dispensationis non est matrimonium, cum absque vero consensu hominum Papa non inducat matrimonium, nec in foro animæ inducitur. capit. tua nos. de sponsalib. Ergo dispensatione adueniente, debent contrahere in forma ecclesiæ. Nec ad id compelli possent, cum antea nec sponsalia dici potuerunt propter inhabilitatem ad contrahendum matrimonium, lege ecclesiastica repugnante. argum. cap.1.de re iudi.& arguendo de facto iudicis ad factum partis.l.si ob causam.C.de euict.Socin.l.7. §.per seruum. nu.7.ff.de acqui.possess.sed factum iudicis contra Canones est ipso iure nullum, per text.in dict.cap.1.ergo & partis. tex.in.l. non dubium.C.de legib.Item & secundo, quòd requiratur nouus consensus ad matrimonij perfectionem vltra Papæ dispensationem. Henric.in cap.fin.col. 2.de cond.appos. Cardi.& Panor.in cap.super eo. eod.titul.sum.Rosella.verb. Matrimonium. 5. §. 13.Felin.in cap.significantibus.nume. 9. ad finẽ. de offic.delegat. Magister Franciscus à Victoria in repet.de matrimonio.in.1.part.num.9. Aretin. consil.142.colum.4.nu.1.& in.l. apud Iulianum. §. constat. colum. 3. de legat. 1. quam legem declarat simul cum.l.cùm seruus. plures ad id adducens, fatetur hanc communem opinionem esse. & Ferdinand.Loazes in tracta.de matrimo.1. dubio.in princip. Couar.in epitom.quarti Decreta. 2.part.cap.3.num.7. Additio. Decij in.l. ea quæ ratò, sub nu.4.ff.de regul. iur. firmat communem, vbi citat tenentes contrarium. & Couar. vbi suprà, qui existimat, eueniente conditione esse iudicanda sponsalia de futuro, & non matrimonium, quod ipsi magis placet & sic ex vi pactionis possit compelli, vt in sponsis de futuro latè supra habitum est. Ex quibus infertur, quòd adueniente dispensatione si non consenserunt per verba de præsenti in matrimonium, vel per copulam coniugalem, quòd non est matrimonium, ac pœnitere possunt saltem ex causis, quibus sponsalia de futuro impediuntur ex iuris institutione, per dicta in superiori quæstione.& ex notatis à Couar. vbi suprà cap.3. nu. 7. & fusius ex Victoria in allegata repe.1.part.vers.sed restat.nu.9.

Dubium est. Duo contraxerũt matrimonium clandestinè tali modo, quod per testes non potest probari: qui non audentes reuelare parentibus, ex præcepto ipsorum contraxerunt singuli eorum matrimonium secundo loco, vir cum Anna, vxor cum Petro: Petrus & Anna sunt in bona fide, quia ignorant primas nuptias: nunc illi, qui sic contraxerunt, volunt huic morbo quærere medelam? In primis igitur sciendum est, quod primum matrimonium est validum, secundæ verò nuptiæ adulterinæ existimantur, cùm stante primo inter coniuges non potuit esse secundum cap. gaudemus.de diuort.text.in capi. Dominus noster.ibi, relictis adulterinis complexibus ad priorem coniugem reuertatur.de secund. nupt. ergo sunt in peccato mortali: & cùm certò sciant practice impedimentum, quilibet eorum nec exigere; nec reddere poterit sine peccato debitum. Casus insignis in cap.inquisitioni. in princip. de senten. excommu.ibi, Vtrum alter coniugum pro certo sciat impedimentum coniugij, propter quod sine mortali peccato non valet carnale commercium exercere, quamuis illud apud ecclesiam probare non possit &c. Dicit huic dubio statim, quod in hoc casu primò debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. & ibi gloss.verbo, humiliter. ergo videtur quod debeat reuelare existentibus in bona fide, ex qua reuelatione introduci speratur omne malũ. nam posito vno inconuenienti, plura sequi solent, vt Philoso. ait, maximè hoc in loco, in quo eorum confessio non valet ad dissoluendum matrimonium contractum, nisi alijs testibus probetur legitimis non potuisse contrahi ratione primi. Iterum

rum etit aliud inconueniens, quòd inter ipsos coniuges ex hac reuelatione, vel denegatione debiri per scientem impedimentum verisimiliter induceretur odium, & sequi possent grauiora delicta, fortè mors coniugis, quamobrem dissimulandum potiùs esse consulendum fore visum est, ne perueniat ad notitiam alterius quantumcunque graue sit impedimentum, quod deficientibus testibus aliàs dissolui ab ecclesia in foro exteriori non posset, etiam si esset soror & filia in simul vxor talis, quæ cum patre & fratre contraxisset bona fide, & mater vtriusque coniugis reuelauit in confessione sacerdoti se habuisse copulam carnalem cum suo filio, eo ignorante esse suam matrem, sed existimando esse pedisequam, seu famulam suæ matris, quæ se supposuit loco ipsius famulæ, cum qua desiderabat copulam habere, ipseque filius statim recessit, ignorando fuisse matrem, & concepit ex eo sicut Thamar filiam, quam mater tanquam expositam educauit: & filio reuerso ex longo itinere post longum tempus eam inuenit in domo matris, & coniúxit matrimonium cum ea in facie ecclesiæ, ignorando impedimentum, quia mater semper tacuit, ne de tali flagitio infamaretur, quòd consuli oporteret confessorem in hoc casu mulieri? Et responsum fuit à doctissimis quòd taceat, ne eos constituat in mala fide, & ne sequantur scandala, & damna, quæ ex tali reuelatione inutili sequi possent, ipsaque de suo peccato pœniteat. Ergo coniungendo hanc responsionem cum casu primo meæ quæstionis, idem dicendum est in eo. Et si potuerit, petat dispensationem coniux, qui scit impedimentum. Et taceat, cum istud sit minus malum: cum ad suum dictum non possit, nec debeat dissolui matrimonium in facie ecclesiæ contractum. Comprobatur ex cap. duo mala. 13. dist. & ex Aristotel. lib. 5. Ethicor. cap. 3. quo loco ait, minus malum boni vicem habere, si maiori malo comparetur. Et confirmatur ex his, quæ tradit Couar. in Epitom. 4. Decretali. 1. part. ca. 4. nu. 9. Tum etiam, quia sequeretur absurdum maximū, si contrarium consuleretur in specie proposita. ergo text. in dict. ca. inquisitioni. non debet extendi ad hunc casum, ex his, quæ notat Aymon Crauett. de antiquita. temporum. 4. part. § videamus modò. versi. Quinta datur limitatio. num. 11. fol. 130. columna. 4. Quæ omnia supradicta licet vera sint de iure antiquo hodie tamen huiusmodi matrimonia taliter contracta sunt nulla, si non seruetur forma. de qua in Concil. Tridentino. vt infrà (Deo dante) latius dicemus. Forsan ista quæstio possit habere locum in contrahente sponsalia de futuro, ita clādestinè vt probari non possint: quo inquam casu procederent supradicta.

Circa præmissa dubitatur, Aliquis contraxit matrimonium cum Catharina, quæ erat nupta viro alicui eo tempore: sed ducta & inducta ex falsis probationibus & coniecturis de morte prioris coniugis, cum isto secundo se ipsam matrimonio copulauit, ex licentia habita ab ordinario ex dictis falsis allegationibus obtenta iuxta Concilium Triden. sessio. 24. cap. 7. incipienti multi ad finē. Qui verè viuebat, prior scilicet, maritus post aliquod tempus venit, & petijt suam vxorem ratione matrimonij præcedentis: & facta probatione de priori coniugio, fuit ei adiudicata, & tradita, & secundum pronuntiatum nullum. Tandem mortuo primo viro, secundus vult eam: at ipsa ipsum in coniugem habere, est dubium an possit? & casu, quò possit, debeant solennitates requisitæ. Ad Concil. Tridentr. sessio. 24. de reformatione. cap. 1. consensus, & alia iterari in ratione prioris consensus sit matrimonium per ratihabitionem sine alio actu nouo ad consentiendum in matrimonio expresso. Quantum ad primum est notum, quòd fides matrimonij habita inter eos coniuges putatiuos bona fide fuit facta, ac proinde non præstat impedimentum, quod mortuo primo coniuge possint de nouo copulari, quia eam carnaliter non cognouit tanquam adulter, nec fides fuit data de matrimonio ineundo cum ea, mortuo primo. ex text. in capi. significasti. de eo qui dux. in mat. quam pol. per adulter. vbi matrimonium contractum cum concubina dummodo non fuerunt machinati in mortem prædefuncti coniugis, nec eo viuente dederunt fidem de matrimonio contrahendo valet. Sed sic est, quòd in casu præmisso bona fide contraxerunt, & si viuente primo viro fuit adulterium. & non matrimonium, tamen cum fides vlla fuisset data, nec tractatus de morte ipsius mariti, valuit tale matrimonium secundo contractum. glo. in capi. super hoc. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adulter. in glo. 1. ibi, ita modificantem illū textum cap. 1. ibi, qui scienter contra canones. & cap. cùm haberet. eod. titu. Sed hic ambo iusta ignorantia ducti contraxerunt matrimonium viuente primo, ergo eo mortuo, vt dictum est, non debent prohiberi contrahere, cum edictum de matrimonijs contrahendis sit prohibitorium: quia omnibus, quibus specialiter non est prohibitum, censetur permissum. text. insignis in cap. cum apud. de sponsali. Sed isti hoc non reperiuntur impediti, ergo censentur permissi. Quia vbi non est culpa, nec pœna debet esse: & cui non competunt verba edicti, nec eius dispositio competere debet. Colligitur decisio huius quæstionis ex Ioan. Maior. in. 4. sent. dist. 37. q. 1. col. 1. Quod est optimum pro interpretatione. c. super hoc. de eo qui cogn. consang. vxo. suæ. &. l. fi. tit. 2. part. 4 & quæ ibi notat Gregor. Lopez.

Ex quibus respondendum erit ad secundum, matrimonium contractum scienter, vel ignoranter viuente primo fuisse nullum, ac proinde consensus habitus eo superstite fuit nullus, & sic sacramentum nullum: ideo oportet, quòd nouo cōsensu per sciatur post mortem primi viri, & solennitates debitæ huic sacramento debent interponi, quia vt ex tunc matrimonium fuit declaratum nullum, quia verè non potuit inter eos esse. text. est in cap. in præsentia. de sponsalib. ibi Consul. ergo tuæ. T. R. quòd quantocunque annorum numero ita remaneant, viuentibus viris suis, non possunt ad aliorū consortium canonicè conuolare, nec authoritate ecclesiæ permittat contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.

Secundo est tex. in cap. de secundis nuptijs. ibi, quod si post hoc de priori coniugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugem reuertatur. ¶ Ad idem & tertiò est tex. in cap. cùm per bellicam. 34. quæst. 2.

Quarto istam partem tenet Magister senten. in 4. distin. 38. cap. finali vbi postquam retulit text. dict. c. cum per bellicam, inquit. Ex ijs ostenditur illos, qui taliter iunguntur, vt eorum vitium interemptum, per ignorantiam aliquam excusationem habere de peccato, & tantum primam copulam esse legitimam, non secundam, veniam tamen habere, si careat opprobrio malæ voluntatis. Quæ verba sunt optima ad excusationem mulieris, & Titij contrahentis matrimonium.

Præterea habere in simul plures vxores nunquam alicui licuit, nisi ex speciali priuilegio & dispensatione diuina, vt est optimus tex. in ca. gaudemus. §. quia verò de diuort. Tradit Anto. 3. parte summæ. tit. 14. ca. 10. §. 2. cum alijs pluribus citatis à Doctore Couar. in Epitom. super. 4. Decreta. 2. part. ca. 7. § 3. ergo si nunquam licuit, nec nūc permissum censebitur: & sic prædictum matrimonium, ac consensus, & cætera in eo adhibita fuerunt nulla, & tanquam si non essent. Quia qui primitiua inficit, deriuata vituperat secundum Philo. teste Bald. in l. fin. C. de verb. signi. Et est optima. l. 56. titul. 5. partit. 5.

Ex quo clare deducitur, quòd cùm matrimonium secundum fuit nullum ex consensu in illo adhibito, ex nouo debet conualidari. tex. in cap. pen. de eo qui dux. in matri. gloss. & doct. in ca. 1. eod. tit. Boeri. aurea decisio. 263. num. 26. Ad hoc etiam est tex. in ca. accepisti. & ibi glo. de sponsa. duo. vbi matrimonium secundum, de quo est nostra quæstio, viuente altero coniuge, est nullum, & nunquam ex eodem consensu recipit validitatem. Idem probat casus in cap. licet. eod. titu. & in cap. tuas dudum. ibi, consensus & cætera cum ipso coitu frustrantur. Accedit etiam huic sententiæ glo. in cap. cum apostolica. de sponsali. vbi ad inducendum matrimonium de nouo, requiritur nouus consensus, cum ab initio fuit illegitimus, & nullus, lege aduersante, propter primum matrimonium, ergo solennitates debent reiterari tanquam si nunquam fuissent, cum regulentur secundum naturam matrimonij, cui accesserunt. argu. text. in l. fina. C. non num. pecunia.

Quæ autem dicit Sacerdos cum benedicit nuptias, est forma accidentalis, & non de substantia matrimonij, secundùm August. de Ancho. prout eum refert diuus Anto. 3. par. titu. 14. ca. 9. §. 3. Sed consensus est substantialis, sine quo matrimoniū consistere nequit. cap. tua nos. & cap. cùm locum. de sponsali. ergo ipso deficiente, cętera corruerūt, ac per consequens de nouo sunt iteranda in forma debita: cum actio semel extincta, amplius non reuiuiscat. l. qui res. §. aream. ff. de solutio. Sed sic est, quòd consensus primus fuit nullus, ac per consequens inualidum matrimonium, ergo & omne eius accessorium. Nam, vt inquit Aristo. 1. Physico. ca. 4. nihil vnquam ex eo, quod non est, fieri, atque oriri. Quia ex nihilo, nihil gignitur, & sic debet reiterari in forma debita. Quia non dicitur factum, quod aliter est factum, quàm debuit. cap. qui ex timore. de regu. iur. Syluest. verb. Restitutio. 8. quæst. 5. versi. Tertio quando restituens &c. Et vbi principale non remanet, nec accessorium. ca. inter dilectos. de fide instrum. quem tex. ad id citat Ioan. Monachus in suo defensorio iuris. cap. contra priuilegium num. 2.

Præterea augmentum debet regulari secundū naturam sui præexistentis, seu eius cui accedit. tex. etiam vbi Bart. & doct. C. de iure dot. & in. l. inter sororem §. cum inter. ff. de pact. dotali. Ponit istam regulam Albertus Brunus in tract. de augmento & diminutione monetarum. in 1. 8. col. 2. quam firmat, & corroborat quinque modis. Et sequitur Ioan. Bernar. in tract. fallen. in regul. 47. incipien. Augmentum. Sed solennitates adhibitæ sunt ad augmentū sui principalis, cui accesserunt, qui est consensus, sine quo nullo modo stare possunt. ergo &c.

Facit etiam: nam ea, quæ de facto sunt facta, de facto reuocantur. Ratio, quia nullum habuerunt effectum. glo. in. l. minor. ff. de euictio. quam singul. dicit Ioan. Bernar. in dict. tract. regula. 69. in cap. Carceratus. vbi ponit & limitat per eam dictum quotidianum, & valde necessarium Barbatius in capit. 1. in. 1. lect. colum. 1. de iudici. quem videatis. Sed sic est, quòd in casu proposito omnia, tam consensus, quam cæteræ solennitates nullæ fuerunt propter primum matrimonium, ergo reiterari debent, tanquam si nullo modo præcessissent. Nam quod nullum est, infirmari, nec confir-

confirmari potest. l. si expressum. ff. de appellat. l. stipulationes, quæ proprijs viribus non subsistunt. ff. de actionib. & obligatio. Bald. in l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. & conduct. in finalibus verbis. Sed ita fuit in nostro casu, ergo de nouo requiritur consensus in forma solenni vnà cum alijs solennitatibus &c.

Item quod à principio nullum est, tractu temporis non conualescit sine nouo consensu. cap. 1. in princip. de sponsat impubc. lib. 6. Optimè per Loazes in tracta matri. in. 11. dubio. fol. 67. Sed in casu nostro fuit huiusmo ergo &c.

Et cùm in præsenti fuerit separatum secundum matrimonium, non est dubium, quòd nullæ reliquiæ sacramenti remanserunt in eo propter primum. Et quòd solennitates sint reiterandæ, patet ex Hostien. quem ibi Ioan. Andr. refert, & sequitur in cap. in præsentia. de sponsalib. super glo. secunda in hæc verba. Sed nunquid postea publicabitur tale matrimonium in ecclesia, dixit Hostien. quòd non, quia posset hoc inducere scandalum supra de resc. nullis. sed sufficiet publicatio simpliciter facta apud episcopum. de clandesti. desponsa. cap. 2. qui pœnitentiam iniunget, & carnale commercium suspendet ad tempus. Cùm vterque reperiatur in culpa, secundum ea, que notantur in capit. cum in apostolica. suprà eo. Et in istis casibus matrimonium &si nullum propter primum adhuc pronuntiatum non fuit tale. vt in casu nostro. ergo &c.

Præterea habilitas, quæ erat necessaria in principali, hoc est in matrimonio, eadem erat necessaria in accessorijs. l. potior est. §. si de futura. & ibi. Bald. ff. qui potio. in pign. habe. vbi summat illum text. tempus, quod inspicitur in principali, inspicitur etiam quo ad accessoria. ergo tempus præsens, & non futurum. Et sic secundum tempus præsens debent reiterari solennitates, vnà cũ consensu &c.

His etiam accedit. Nam accessorium regulatur secundum tempus & naturam principalis. l. insulam. ff. qui potio. in pign. habe. &. l. creditor. &. l. Lucius. eod. titul. secundum Bald. in. l. potior est. colum. 2. ff. qui potio. in pigno. habeantur. & præfertur ille, in cuius actus prius habuit effectum. l. quoties. C. de rei vendicatio. Sed ita est in casu nostro propter primum matrimonium illo tempore contractum, quo habuit effectum plenum, & secundum hac causa nullum habuit, & sic omnes solennitates fuerunt nullius operationis, ac per consequens sunt reiterandæ in forma solenni, & specifica.

Facit, Nam matrimonium contractum cum secunda viuente prima, per mortem primæ non reconualidatur cum secunda Panormi. in capit. consuluit. colum. 2. de conuersio. coniuga. Nam cum à principio non tenuit, tractu temporis non conualescit, regula. Non firmatur in. 6. Confirmatur ex Gabriel. in. 4. distinct. 36. quæstio. 1. artic. 3. vbi quærit, An matrimonium liberi cum ancilla, quã liber contrahendo credit esse liberam, ratificetur per subsequentem copulam. Et quia ibi defuit consensus, dicitur quod non.

Dubium præterea potest esse tale, Vtrum matrimonium contractum à iuuene (postquàm religionem post discretionis annos ingressus est, animo mutandi omnino vitam, & intra nouitiatus tamen annum egressus est ad secularem vitam & habitum) sit validum? Respondendum est validum esse tale matrimonium. Suadetur. Nam in specie proposita non fuit votum solẽne expresse, nec tacitè, ergo non est causa cur matrimonium non sit validum. ex text. in capit. vni de vot. lib. sexto. In oppositum tamen gratia disputationis videtur facere text. in capit. non solum. §. vobis. de regula. libr. sexto. ibi, aut euidenter constet. quo tex. probatur per assumptionem habitus nouitiorum cum proposito mutandi vitam absolutè inducit professionem. capit. consulti. ibi, proposuerit absolutè vitam mutare. de regula. & capit. statuimus. eodem titu. & capi. beneficium. de regul. libr. sexto. Sed prædicta iura non obstant: quia iste casus non habet vim professionis tacitè, vel expresse, quo ad matrimonium dirimendum, licèt tanquam votum simplex impediret contrahendum. text. in dict. capit. non solum. cum similibus. in fauorem animæ nouitij & propter ius religionis noluit impedire monachos ab impetitione istius, ne redeat ad seculum, quippe cum si votum simplex in seculo de ingressu religionis fecisset, religio pro obseruatione voti contra ipsum agere possit. argumen. capit. licet. de vot. nec capit. beneficium. obstat, quia renuntiatio beneficij, quam iste nouitius ex facto suo præsumitur facere, dum manifestat omnino vitam velle mutare, tunc sufficit ad hoc, vt beneficium possit alteri conferri, quæ tamen non sufficit ad professionem tacitam, vel expressam, ista ergo duo non parificantur, nec in textu æquiparantur. Sed nec quo ad vacationem beneficij hic casus æquiparatur: quia in professione tacita, vel expressa est vera renuntiatio, hic autem est præsumpta, quare &c. Pro decisione huius dubij in specie proposita pro hac parte est sententia Panormit. in capit. consulti. nume. 3. de regula. Syluest. verbo, Religio. 3. quæstio 19. versi. Quartò inducitur. Caieta. in tracta. 17. quæstionum respons. 3. quibus in locis præmissa tenent. Hodie tamen sicut antiquitus professio etiam tacita, siue expressa ante annum non valebat, & ita ad omnes effectus extenditur

a los otros sacramentos de la sancta yglesia por el lugar en que fue instituydo que es el parayso [b]: y por el estado: que fue esta-

ditut.ex Concilio Triden.sessio.25.cano.15.inci picoti, In quacunque.

¶*Que el parayso*. In paradiso terrestri institutum fuisse à Deo matrimonium, & in statu innocentiæ, constat Gen.2.ex ore primi parentis è somno illo diuin ore surgentis, ac pphetizātis, dicendo, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quãobrẽ relinquet homo patrẽ & matrẽ, & adhærebit vxori suæ. Et quòd sit à Deo institutũ, probatur ex Christi testimonio ad hunc locum referentis Matth.19.vbi ait, Quos Deus coniunxit, homo non separet.cap.deinde.26.dist. ca. lex diuina.27.quæst.2.&.c.sunt qui dicunt. ca. causa & quæstione.c.de infidelibus.de consang. & affi. Ricard.in.4.senten.dist.26.arti.1.quæst.3.Panor mit.in cap.fin col.vltim.num.6. de sponsa duor. Ias.in.l.captatoriæ.num.10.ff.de lega.1. Ludoui. de Sardis in tract.de naturalib.libe. ac successione eorum.1.part.§.1.quæst.3.Cõstat etiam quod est sacramentum, vt suprà in.1.glos. habitum est. Et omnia sacramenta fuerunt instituta à Christo, vt etiam patet ex Cælio Rhodigino libr.28. antiquarum lectionum cap.19.& in concilio Tridentino sessio.7.cano.1.in hæc verba. Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non fuisse à Christo Iesu Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, Anathema sit. Ad idem est text.solennis in.c. vni. de vot. lib.6.ibi, dum ait, Matrimonij verò vinculum ab ipso ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipso in paradiso, & in statu innocentiæ institutum vnionem, & indissolubilitatem acceperit.l.4.titulo.secundo.part.4.

Præterea dubitatur, Quæ fuit causa institutionis coniugij? Prima potuit esse, vt consuleretur generi humano per coniunctionem maris & fœminæ: nam masculus per se hoc facere non poterat solus secundùm naturam, idcoque bonum fuit ei adiungere sociam in officium naturæ humanæ, vt Gene.1.&.2. Crescite, & multiplicamini. Et quæ notat.S.Thom.1.2.quæst.102.art.5.Ad tertium. Pro hac ratione conducit illud Platonis lib.31. de republica, vel de iusto. dialogo.2.dicẽtis, Fit vtiq; ciuitas, vt existimo, quandoquidem nostrum nostrum ex se ipso sufficiens est, sed multorum indiget. An vero tu putas aliud extitisse ciuitatibus constituendis initium? Nullum aliud, inquit ille. Sic itaque alius aliumque sibi & ad vsum alium ad iungentes, cum multis indigeamus, multos in habitationem vnam communicatores adiutoresque congregauimus, quem cœtum ciuitatem nos appellamus. Igitur indigentia generis humani fuit causa institutionis matrimonij, & sic in officium naturæ, eo tempore fuisse apparet. Huius verò effectus fuit ex eo, quod alit, auget, cõparat sibi progignit, sufficitque, vt declarat optimè Ludouic, Cælius Rhodiginus lib.28.lectionum antiquarum.capit.13.Tum etiam, vt esset prima humanæ societatis copula, quæ amicabilem quandam coniunctionem, alterius quidem regentis, alterius obsequentis amplecteretur. Genes.2. &.3. Sanct.Thom.in.4.senten.dist.in.26.quæst.1. Aristote.1.Politie.cap.1.cap.ius naturale.1.distin.l.1. §.ius naturale.ff.de iusti.& iure.vbi Fortoni.num. 77.reprobat illud Platonicum, matrimonia etiam debere esse communia, & sic vxores, quod à tanto viro alienum est, etiam considerata ratione naturali. De qua per Forton.vbi suprà. Quia etiam simplex fornicatio, vt alibi in priori parte dictum est, non est dubium esse aduersus ius naturale: ergo non est admittenda. Postea verò fuit institutum in remedium concupiscentiæ post peccatum originale contractæ.text. in capitul. nuptiarum 27.quæst.1.& Concil.cano.Coloniensis titul. de matrimonio.§.est autem.pag.363.Magister in.4. sententia.distinct.26.capit.2.Richard arti 3. quæstione.2.D.Thom.3.part.quæst.41.& quæst.42. Turrecremat. in summa.27.quæst.1.gloss.in capit.quomodo.verb.persr.31.quæst.1. vbi probat matrimonium in statu naturæ lapsæ, & sic post peccatum institutum in officium naturæ propter sobolem, & fornicationem pellendam. text.in capit.sicut non omnes.§.his ita.32.quæst.2. vbi adducitur illud beati Pauli in priore epistola, quam scripsit ad Corinth.cap.7. Propter fornicationem vnusquisque habeat suam vxorem, & vnaquæque habeat virum suum. Ad idem est gloss. in summa 27.quæst.1.quæ magistra est in hac materia.

Ex quibus infertur matrimonium contrahendum fore principaliter ob causam generationis, & fornicationis vitandæ. Si tamen ex alijs causis contrahatur, non ritè contrahitur, tamen tenet matrimonium. text. in cap. tua nos. desponsalib. vbi Panormi.hoc notat. Et est de mente gloss. in sum.27.quæst.1.D.Thom.in.4. distin. 30. quæst. 1.arti.3.Maior distin.26.quæst.2. Couar. in epitome.4.Decretal.2.part.cap.1.§.vni.num.7. Et probat.l.4.titu.2.part.4. Et hoc intellige principaliter,

do de innocencia: en el qual tres bienes se señalan: Fe, y Generacion, y Sacramento. Y por esto se requiere en el cõtracto del matrimonio mayor solẽnidad que en otro algun sacramento Porende establescemos y mandamos que todos los sacramentos se hagan por aquellas palabras que

liter, quando contrahit ob concupiscentiam diuitiarum, pulchritudinis, vel generis, vel huiusmodi: non tamen si in consequentiam ad id moueatur: nam non peccaret (meo iudicio) nec venialiter, appetendo ob bonum finem mulierem diuitem, pulchrã vel huiusmodi. Et est de mente Ant. Archi. Florẽ. 3. part. tit. 1. cap. 19. §. 9.

a ¶ *Tres bienes se señalan, Fe.* Concord. ca. omne. 27. q. 2. omne, inquit, itaq; nuptiarum bonum impletum est in ipsis parentibus Christi, proles, fides, sacramentum. Prolem, cognoscimus ipsum dominũ: fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum diuortium. l. 3. titu. 2. part. 4. & ibi Gregor. Lopez. c. sicut non omnes. in fin. 32. q. 2. glo. in sum. 27. q. 1. Domi. Sotus in. 4. senten. dist. 31. qõ. 1. art. 2. & Ludo. Cæli. lectionum antiquarum 28. cap. 19. Fides enim requiritur in matrimonio. Fides nãque siue consensus, siue pactionis est seruanda. c. duobus. 27. q. 2. capit. 1. de sponsa duorum. Tum etiam, quia fides est seruanda, ne committeantur cum altero, & sic ne committant adulterium, nam in hoc ad paria iudicantur. c. intelleximus. & cap. tua fraternitas. de adulte. c. nihil iniquius. 32. quæst. 6. glo. in. c. di lecti. de exceptio. l. 4. titu. 7. lib. 4. fori. Quod tamen intellige, si agatur ciuiliter ad separationem tori, vel amissionem dotis, vel donationis propter nuptias. Nam sicut mulier perdit dotem propter adulterium suum, lucratur donationem propter nuptias propter adulterium viri. gloss. in cap. primo. verbo. reciperet. vt lite non contesta. Idem not. Panormit. ibi nume. 3. & approbat Hippoly. in repeti. l. vnica. C. de raptu virgi. colum. 12. nume. 60. Ego tamen do gloss. consi. in verb. priuilegium. in cap. apud misericordem. 32. quæstione. 1. Hinc est, quòd quando maritus tenet concubinã, vxor si committat adulterium, non perdit dotem. Ita Paul. de Castr. consil. 402. libr. 1. quem refert & sequitur Deci. in. l. semper in contractibus. numer. 5. ff. de regulis iuris. Hippolytus in. l. patre. numero. 10. ff. de quæstionibus. Si tamen agatur criminaliter, non obstat exceptio adulterij opposita aduersus virum per mulierem adulteram, nec impedit quominus puniatur. l. secunda. titul. 15. libr. 8. ordina. ibi, *Y que la muger no se pueda escusar de responder a la accusacion del marido, o del esposo, porque diga que quiere prouar que el marido, o esposo cometio adulterio.*

Quam intellige, quando agitur principaliter publico iudicio. vt in capit. apud misericordem. §. publico. 32. quæst. prima. l. secunda. §. si publico ff. de adulter. Secus tamen, si incidẽter, vt mutua delicta saltem ciuiliter compensatione compurentur, vt prædictum est. Et est optima declaratio ad leges huius regni, scilicet ordinam. Idem tenet Ioannes. Lup. In. l. 81. Tauri. nume. 4.

Sic igitur primum est fides, ne post vinculum coniugale cum alio, vel alia coeatur. capit. ex parte. infrà isto titulo. Et tenet Magister sentent. in 4. distinctione. 31. capit. 1. vbi Diuus Thom. quæstio. 1. artic. 2. Ad tertium. & vt se adinuicem diligant, & debitum reddant, se ipsosque fideliter & incorruptè custodiant. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. soluto matrimo ibi, Quid enim tam humanum est, quàm vt fortuitis casibus mulieris maritum, vel vxorem participem esse dicit glos. verb. participẽ esse. quia vnũ corpus, & vna anima sunt.

Proles, vt amanter suscipiatur, religioseq; educetur, secundùm Magistrum in loco citato. Et ex ponit latius Hostien. in summa huius titul. rubricella. de matrimonijs. §. Et quare contrahatur matrimonium. colum. secunda. & in hoc versatur vtilitas publica. l. prima. ff. soluto matrimonio. ibi. Cum dotatas esse fœminas ad sobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatem maximè sit necessarium. Et effectus matrimonij debet esse in officium naturæ ob sobolem procreandam. capit. primo. de frigid. infra. ibi, Volo esse mater, volo filios procreare, & ideo maritum accepi. Et hac intentione debent esse contrahentes, saltem habitualiter. l. 3. titu. 2. parti. 4.

Ex quo infertur, quòd omittens accedere ad vxorem causa vitandæ prolis peccet, cum repugnet bono matrimonij, & vtilitati reipublicæ, vt prædictum est. gloss. in capit. aliquando. verb. & si ab initio. 32. quæstione secunda. Tum etiam, quia excludit illud, Crescite, & multiplicamini, Gẽ. 1. & capit. 8.

Infertur etiam prolem fœmininã sicut masculinam eadem frontis serenitate & alacritate animi recipiendam fore, gratias offerendo summo

Deo,non faciēdo in vtrumque sexum differētiam Nec murmurandum est ob nimiam paupertatem, si forte contingat. ¶ Et quod non sit faciendum discrimen inter masculos & fœminas, est. l. qui duos.ff.de legar.3.ca.fina.de concess.præben. glo. in c.quoniam inuestituras.16.quæstio.7. vbi fœmina præsentat sicut masculus.Roch.Curt.in tracta.iuris patrona.verbo.competens. Bonus text. in.l.maximum vitium.C.de lib.præterit.

Hinc etiam infertur concubitum non causa red dendi debitum nec prolis procreandæ esse peccatum mortale, si ipse hac deliberatione cognoscit tanquam si accederet ad alienam, non tamen si sicut ad propriam,nam hoc in casu non peccaret. se cūdum Ricard.in.4.senten.dist.31.art.3.q.3. post Magist.ibi cap.5.D.Thom.q.2.arti.2. Durand. q. 4.Palud.q.2.artic.2.Maior quæst. vnica. versicu. Quinta conclusio.Bonau.q.2.arti.2.Scot.q.vnica Iacn.Almain in.4.sent.in materia de cibi temperantia.Syluest.verb.debitum quæstio.11. Angel. verb.Debitum.§ 23.Et sic sit conclusio prima.

Cognoscens vxorem causa satiandæ libidinis, tantum peccat venialiter, non tamen mortaliter, ex communi Theologorum in loco præcitato.Ex qua patet lapsum fuisse supplementum Gabriel.in 4.senten.dist.31.q.1.art.2.colum.4.versi.Conclu sio septima.dum tenet peccare mortaliter. Sed potest intelligi eius opinio in conclusione sequenti. 2.Et pro hac conclusione est text.in cap.sicut non omnis.§.fin.ibi, Quod enim præter intentionem generandi fit, non est nuptiarum malum, sed est veniale propter nuptiarum bonum, quod est tripertitum,fides videlicet, proles, & sacramentum. 32.quæst.2.& capi.seq.incip. Quicquid.ibi, nec il lud propter nuptias admittitur,sed propter nuptias ignoscitur.

Comprobatur ex Augusti.in lib. de bono coniugali.cap.6.& 7. Coniugalis, inquit, concubitus generandi gratia,non habet culpam, concupiscentiæ verò satiandæ,sed tamen cum coniuge, propter tori fidem,venialem habet culpam. Idē tenet Magist.sententiarum loco iam citato.

Et quādo coitus carnalis inter coniuges inducat mortale,est videndus frater Minorita in Specul.conscien.lib.2.cap.33. Et istam cōclusionem, quòd cognoscere vxorem modo designato in conclusione non sit mortale, sed veniale,tenet Diuus Anto.3.part.tit.1.cap.19.§.8.&.§.10.

Secunda conclusio.Cognoscens propriam vxorem tantum propter libidinem,tanquam alienam, id est,quòd en animo est, quòd idem esset facturus cum aliena, si non habuisset propriam, induceret mortale.Et ista conclusio colligitur ex mente communi doctorum in locis præscriptis. Quo loco intelligo Gabrielis supplementum, vt dixi supra in prima conclusione.quamuis ipsum reprobet Syluest. Prieras in loco iam supra proximè al legato. Sed meum non est reprobare tantum doctorem.argumen. cap. cùm expediat iura iuribus concordare.de electio.lib.6.

Et sic intelligo cap.Origo.32.quæst. 4. vbi habetur,quòd adulter est amator ardentior propriæ vxoris. Cum ergo adulterium sit peccatum mortale,de quo per Magistr.in. 4. sententia. distinct. 41.cap.fina. & sic cognoscens vxorem non causa boni prolis,vel fidei,sit eius amator ardentior, talis mortaliter peccat,cùm æquiparatorum eadem sit ratio, ac per consequens iuris dispositio. Nam habet locum eo in casu,quo tanquam adulter causa satiandæ libidinis ipsam vxorem cognoscit modo dicto in hac secunda conclusione.

Vel text.in dict.c. Origo. dicit adulterium ad exaggerationem criminis,non tamen inducit veritatem adulterij.Sed debent abstinere, ne peccēt etiam venialiter. Et sic per similitudinem dicitur adulter, vt ibi insinuat glos. in verb. Adulterium. in dict.c.Origo. 32. quæst. 4. glos.pulchra, quæ plures solutiones in hoc ponit in capit. quicquid 32.quæstio.2.Et ibi citat alia iura, quæ tu inducere potes in oppositum primæ conclusionis vt peccet mortaliter. Tamen intellige secundum istam conclusionem.

Ardentior in suam est aliqualiter magis adulter, quam cum aliena,secundum Syluest.verbo. Adulterium.in princi.vbi refert S.Thom.2.2.q.154.artic.8.& ita dicit intelligendum fore text. in dict. cap.Origo.32.quæst.4.

Dicimus tertium bonum matrimonij esse sacramentum.est text.in capit. sicut non omnes. §. fina.32.quæst.2.& latè diximus matrimoniū esse sacramentum suprà in quæstione, qua explicaui, an matrimonium esset sacramentum, ibique disserui,quid de contracto per procuratorem. Et dicimus sacramentum, quia debet esse perpetuum, & indiuiduum matrimonium, vt iam diximus in definitione matrimonij.Ex quo infertur, quòd si quis promoueatur ad sacros ordines post consummatū matrimoniū,vxore etiam consentiēte,quòd matrimonij vinculum non dissoluitur: ac per hoc subinfertur, quòd ei tenetur de necessarijs ad subsidium vitæ prouidere.

Similiter quòd habet priuilegia mariti clerici, quæ sunt plura,vt dixi.l.prima.titul.3. lib. primo suprà.Cùm verè eius vxor existat, & sola morte vinculum dirimatur,meritò ei competere debent priuilegia debita vxoribus,ratione mariti,& longè maiori ratione cùm seruet castimoniam, & vitam præclariorem obtineat.l.6.titul.2.libr. 4. suprà. vbi dixi de vxoribus seruantibus vitam vidualem, quòd debent habere priuilegia marito-

rum

remaprædefunctorū,in quorum matrimonio tenentur perdurare.l.mulieres. C.de incolis.lib.10.

Intantum est indiuiduum & validum sacramentum,quod et iam si maritus esset effectus summus Pontifex,teneretur reddere debitum vxori; pruuidereq; ei de necessarijs. glo. in cap. si quis pecuniam. 79 dist. Quā glossæ sententiam reddit singu. Panor. in c.cō stitutus.n.10. de conuers.cō iuga.& in ca.licet.col.2.de electio.& in ea. vxoratus.col.fi.n.8.de conuers.coniuga.Deci.in c.licet. col.3.nu 9.de electio. Albert.Trotius in lib. De vero & perfecto clerico.2.cap.8.num.3.Ratio enim est,quia matrimonij sacramentum sola morte soluitur.glo.in.c.licitē.32.q.7.naturali, & non ficta. Panor.c.cūm sis.de conuers.coniuga.

manda la madre sancta Iglesia: y los que casaren sean tales que puedan casar sin pecado: y todo casamiē-

Infertur etiam,quòd si resuscitaret quis,eū deberet redire ad priorem vxorē,& habiturum omnia si cut ante mortē. Quod intelligendum de morte miraculosa,non tñ de naturali.gloss.est nota.in.d. ea. licitē.32.quæst.7.glos.est etiam, quæ ponit quæstionem in.l.ex ijs.ff.de legib. De qua quæstione vtrùm resuscitatus sit restituendus tractat Panor. & alij in cap. fraternitatem.de frigi.& malefi. nu. 4.vbi Præposit.colū.5.nu.14.Bartho.Brixien. in q.Demi.54.Alex.in.l.si marito.n.4.ff. soluto matrim.Guiliel.Benedict.in repe.c.Rainutius. verb. mortuo.in.1.nu.224.de testam.supra.Tiraqnel.in repe.l.si vnquam.verb.susceperit liberos.nu. 142. C.de reuoc.dona.vbi aliqua in hoc adducit , quòd sit restituendus Barb. in clem. Gratiæ. col. 5. de resc.Alex.Ias.post alios in.l. Gallus. §. & quid si tantum.ff.de lib.& posth.Syluest.in verb. restitutus.in princi.Angel.verb.mors.§.Tertiò.

Est ergo sacramentum,vt coniugium non separetur,ob aliquā causam.secundū Magist.in.4.sent. dist.31.& Richar.ibi art.1.q.2.quòd huiusmodi sacramentum est principalius bono fidei , & prolis. Quòd sit inseparabile,tenet glos.2.in. ca. omne itaque.27.quæst.2.& citat text.in.c.solet.32.q.2. vbi matrimonium ad tempus non potest contrahi.Facit casus in capit.1.isto titulo. & ibi dicitur. Ex text.in dicta.l.3.titul.2.part.4.gloss.in.l.7.eodem titul.& partita.

Lex.1.titul.1.libr.5.ordi.

d ¶*Concejeramente, y no a furto.* Concord.l.5. titul. 3. part. 4. quæ insinuat damna , quæ solent euenire ex matrimonijs clādestinè contractis ,&; l. 10.ad fin.titu.1.part.4.ibi , *Y esto se entiende, si despues de esto se casare ella con otro contra voluntad de su padre.*& l.49. in constitutio. Taur. Quæ leges regiæ cum similibus prohibentes matrimonium clandestinè contrahi sub diuersis pœnis , videntur in vtroque foro locum habere , cum adiuuent dispositionē iuris Canonici , adijciendo pœnam cōtra rium facientibus. Quæ autem dicantur matrimonia clandestina attento hodie Trident. Concilio cōsette ad ea,quæ sum dicturus infrà istamet l.colum. 42. §. aduertendum est quod stante. vbi agimus quando dicantur proprie & improprie matrimonia clandestina , neque leges istius regni de clandestinis loquentes, aduersari videntur iuri Canonico,& sic in subsidium ius regium erit etiā in foro ecclesiæ seruandū.c.leges.dist.10.vbi ait Nicolaus Papa , lege Imperatorum non in omnibus controuersijs vtendum est,prȩsertim cum inueniatur euangelicæ,ac canonicæ sanctioni obuiare. Ergo si non obuiat,sed fortificat,ius regiū in adiutorium erit admittendū.c.si in adiutoriū. 10. dist. & per ea,quæ ibi in lectione ordinaria , & supra in Prooemialibus quæstionibus.quæst.3. à nobis explicata sunt. Quā sententiā confirmat gl. in clem. Ne Romani.verb.tolli.de electio. dicens legē superioris per pœnæ adiectionē posse iuuari ab inferiore. Quā ibi cōiter omnes sequūtur secūdum Rochum Curti.in rep.c.fin.sectio.3.nu. 22. versi. Octauus casus.fol.paruo.43.de consuet.Barba. in additio.ad Bald.in.l. pro grāma. C. commina. vel epistol. Io.Baptist.in rep.l.omnes populi. n.87.ff. de iusti.& iure. Ludo.Gomes.in. c. vt animarū. §. statuto. vbi est tex.pro hac sententia.de cōsti.li.6 nu.55.Couar.in epito.4.Decretal.2.part.c.6. nu. 17.Dueñas in tract.regul.cū fallētijs,regul.251.in cip.Eps statuēdo.Fel.in. c. quod super his.de maior.& obedi. & per istā sententiā fuit cōclusum inter cōsiliarios Regis,qui.l.49.Taur.cōdiderūt, eā posse defendi,secundū Io.Lup.col.1.Et est de mēte aliorū.ibi.¶Secūdò defendi pōt ista lex eū similibus ex eo fundamēto.Quia qñ lex ciuilis nō disponit circa substantiam,& valorē matrimonij, sed circa qualitatē,ne malū inde proueniat,valet,& tenet,sicut dicitur valere statutum adijciens, pœnā, ne malis moribus ciuitas informetur.l.1. de secūd. nupt.& per alia, quæ tradit Fernand. Gomez. Arias in.d.l.49.nu.37.& Ant.Gomez nū. 2. qui dicit validā,ac seruandā fore. ¶ Tertiò. Leges ciuiles continentes honestatē , ac publicā & cōmunē vtilita-

to se faga concejeramente y no a hurto d: de guisa que si fuere necessario q̄ se pueda prouar con muchos.

vtilitatẽ tam à clericis, quàm à laicis sunt seruandæ. c. cõstitutus. de in integ. rest. c. cùm venissent. de eo qui mit. in possess. & in c. cum causam. de re iudi. Barba. in. c. cæterùm. nu. 5. de donat. & quæ tradit Io. Lup. in. l. 70. Tauri. nu. 14. loquendo in lege retractus. & Deci. consi. 482. n. 7. & quæ diximus post Plateam in statuto laicorũ de armis nõ deferendis, ligare etiã clericos. in. l. 2. verb. *que ningunos.* q. fin. tit. 14. lib. 2. suprà. & perea, quæ dicit in materia ista Roma. in singul. 442. incip. Capitulum ecclesiæ. & ibi additio. & Georgius Nathan in repet. c. quanuis pactum col. 56. n. 171. de pact. libr. 6. Sed ista lex cum similibus prohibentibus matrimonia contrahi à subditis clãdestinè, & sine parentũ consensu, sunt hmõi, vt infra apparebit, explicando causas prohibitionis clandestini matrimonij. quæ sunt plures. Igitur firma erit dispositio huius & similiũ legum, cum se accomoden pœnam adijciendo ad statutum iuris Canonici in ca. cum inhibitio. de clãdest. desponsa. Illud sancitum, honestum & sanctũ esse, ac rõnabile, eleganter, ac latè citando legem Hispaniæ ostendit Bartho. Chassanæ. in catalogo gloriæ mundi. 12. part. consider. 49. & Ioan. Corasi. in lib. 1. miscellanearum iuris. c. 17. & ex Catelian. Cotta in memorialibus iuris. verb. Nuptiarum. pag. 374. versi. Tamen in contrarium fortiter vrgere videtur. Frãcis. Curt. Senior. consil. 27. nu. 6. qui posteriores duo citant Bald. in. l. omnem. ad fi. C. ad Tertul. dicentẽ, quòd quãuis nõn valeat laicorũ statutũ puniẽs contrahentẽ matrimonium, cùm filiafamiliãs sine consensu patris, vt per Ioan. Andr. in. c. statutum. de hær. lib. 6. tamen quia tale statutum concernit bonos mores omnium, & maximè prudentium, tenet, non quia vetet substantiam matrimonij, hoc enim non põt facere nisi Papa, sed quia punit malos mores, & in republica facinora seminantes. Sed quanuis Curti. & Catelia. ex multis singulare dictum retulerunt ipsum cõiter reprobatũ esse firmarunt. Et sic pariformiter cessat fundamentum ex eodem Bald. adductum ab Anto. Gomez in. l. 49. Taur. nu. 2. cùm cõiter sit reprobatum in omnibus, vt patet ex Francisc. Curtio senio. in loco præcitato, dicens opinionẽ Bald. erroneam, & damnatam esse. ¶ Quartò ex eo probatur, eum videmus, quôd leges passim imponunt pœnas contra blasphemos, periuros, vsurarios, & alios delinquentes, prohibẽt ne iuramenta interponi in contractibus, quod licitum, ac iustum esse propter Reipubli. tranquillitatem nullus sanæ mentis existimat fieri posse præsertim à principe, qui nullum in temporalibus recognoscit superiorem. Et sic Princeps Hispaniæ non intendit inualidare matrimonium, quod fieri ab eo minimè posset, cum sit circa spiritualia, prout tenet Laurentius Calca. consil. 13. nume. 8. & additio. Panormitani in. c. 2. super parte, Genere personarum. de his quæ vimetusve causa fiunt. & Vital. à Gambanis in tractatu clausularum. pag. 473. Additionator Alberici in dictionario. verb. Leges. Et faciunt notata à Præposito, Alexandri in capi. sic omnes. notabili vltimo. 19. distinctione. Et Rodericus Suarez. in repeti. l. secundæ. titu. *De los casamientos.* libr. 3. fori. fol. 65. colum. 2. Et est opinio recepta secundum Felinum in cap. 1. nu. 13. de sponsali. & Additionator Decij in. l. nuptias. post Decium ibi. nu. 9. ff. de regulis iuris. & Felinus in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. nume. 63. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. ca. 3. §. 8. nume. 6. vbi plura citat. Ergo cum Princeps circa substantiam matrimonij nihil disposuerit, debet meritò valere, per ea, quæ tradit Couar. in defensionem dictæ. l. 49. Tauri in epitome. 4. Decreta. 2. part. capit. 6. num. 17. Ex quibus defendi poterit nostra constitutio præsentis l quanuis plura in contrarium, adduci possent, quæ in præsentiarum adduci non debent, cum sit. l. Regia, loquens circa accidentalia matrimonij. vt in simili docet Præpositus Alexandri. in ca. tanta. qui filij sunt legi. col. 13. nu. 18. qui est videndus, & sic sacrilegum esset de potestate legis Christianissimi Principis tractare contra. l. 2. C. de crimine sacrilegij. quicquid Alexander consil. 209. nu. 16. lib. 6. & Ioan. Crott. in. l. omnes populi. nu. 69. ff. de iust. & iur. dixerint in contrarium. Et sic procedunt ea, quæ dici solent, statutum inualidans matrimonium absque parentum licentia, esse inualidum ex communi relat. à Iasone in l. 1. §. huius studij. nu. 12. ff. de iusti. & iur. & Deci. in. l. nuptias. ff. de regul. iur. Quia causa matrimonialis est Ecclesiastica. & spiritualis, & spectat ad ecclesiam. cap. 1. de consang. & affinita. Sortiturq; suam naturam à iure diuino Matth. 19. Quos Deus coniunxit (inquit) homo non separet. Et sic Principes seculares nihil in matrimonio statuere possunt, ex capi. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. & in capit. fina. de reb. eccles. non alie. & Paluda. in. 4. sententia. distinct. 26. quæst. 3. articu. 3. conclusi. prima. & Ioan. Bernard. in tract. regularum cum fallen. regul. 698. incipien. Statutum, quo fit filiam exhæredari non posse ex eo, quòd validè matrimonium contraxerit de iure Canonico etiã sine patris licentia requisita ab statuto secundum Panormi. in cap. Tua fraternitas. num. 5. de despõsatione impuberum. & in ca. fi. de secundis nupt. & Decius in regul. Nuptias. de regul. iur. ff. n. 10. Præposi. in. c. quod nobis. col. 3. nu. 5. de clandestina desponsa. Couar. in epito. 4. Decretal. 2. part. c. 3. §. 8. nu. 1. & §. 9. Ex quo plura inferri possent ad ornatum & dotem prædictæ conclusionis. Et facit text. in capit. 1. de sponsali. vbi matrimonium

prætextu

prætextu consuetudinis patriæ, quæ versabat tpe cõtract⁹, minime inualidari potuit, vt ibi late aperuimus. ¶ Ea autẽ quę dicũtur, ꝙ requiratur licentia patris quo ad contrahendũ de honestate & cõgruentia, non tñ ad necessitatem deferenda sunt, cum matrimoniũ liberum esse debeat, nec ex alieno consensu pẽdere debeat absq; aliqua pœna, & coactione. ex. c. cum locum. & c. requisiuit. & c. Gemma de sponsal. & l. libera. C. de inutilib. stipula. Nam verbũ, debet. positũ in. c. 1. de desponsatio. impube. inducit honestatẽ, & congruentiã, non necessitatẽ. Quanuis verbum, debet, inducat necessitatem. ex gl. in clem. attendentes. de statu monacho. verb. debẽãt. Quam notabilẽ dixit Panor. in. c. cum locũ. nu. 6. de sponsal. & in. c. si vir. nu. 3. de adulte. Fortun. in repeti. l. Gallus. in princi. col. 16. n. 45. de liber. & posthu. ff. & glo. in. ca. proposuit. verb. non debet. de appellat. & text. in c. non debet. & in. c. debent. 11. q. 3. & in. c. intelleximus. de iudic. Tiraquel. in prædicto tex. c. 1. de desponsatio. impube. denotat honestatẽ, ex glos. ibi, & Panor. in. d. c. si vir. n. 3. de adulter. Ioã. Baptist. in allegatione sua posita in volu. singulatiũ diuersorum doctorũ. fol. paruæ impressionis. 136 col. 1. vers. Non obstat. & quæ notat gl. in. c. cum virum. vers. Paternæ. de regulari. glo. 1. in fina. verbis in. c. sufficiat. 27. q. 2. & glo. in. c. hoc sanctum. 32. q. 2. Si ergo eis licet matrimoniũ valide cõtrahere, nõ debent aliqua pœna puniri, nec legis authoritate decipi conuenit. argum. l. 1. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. Nã leges, quæ contrarium disponunt, sunt persuasiuæ, & honestatẽ inducentes, quæ vi[illegible] legũ non habent, cum id statuere quo ad coniugalẽ contractum pertineat ad Romanos Põtifices, non autẽ ad iudices seculares temporali iurisdictioni assistentes, ex Io. Andr. in c. statutum. in. 1. de hereticis. in. 6. cõiter receptus in hac sñia secundũ Felin. & Decium in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitutio. & Couar. in epito. 4. Decretal. 2. part. c. 3. §. 8 n. 6. vbi alios refert. & Greg. Lopez in. l. 5. in glo. 3. tit. 3. part. 4. qui est videndus, qui dicit validam esse. l. Regiam Tauri circa punitionẽ clandestini matrimonij, & seruari in Regnis Hispaniæ, ac secundũ eam iudicari. Nec dici potest, quod sit defectus potestatis, cum in quolibet actu sit necessarius concursus potestatis & voluntatis ad sui valorem. vt in. l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. & in. l. cum in re. vbi *Bal.* C. de donat. ante nuptias. & in. l. nolle. ff. de acqui. hæredi. vbi notat Bal. & in. c. cum super. de officio. delega. & ex eo, quia leges nõ sunt seruandæ in causis concernẽtibus ad matrimonium, sed ius Canonicũ. glo. in. §. hactenus. Insti. de gradi. & in. c. cum ad verũ. verb. Temporalium. 96. distin. Imol. in rub. ff. solu. matr. col. 2. & in ca. accedens. col. 2. nu. 8. de procurato. Glo. etiam in. c. quoniã. verb. pro cursu. distin. 10. & in. c. ad sedem 35. q. 5. Quam sñiam tenet Palud. in. 4. sententia. distin. 26. q. 2. art. 5. conclus. 4. Nam vt ipse Greg. *Lopez* dicit, Videmus leges ciuiles punire hæreticos pœna mortis: & non est dubium eas tenere, licet disponant in materia hæresis, quę spectabat ad ecclesiam. vt in. c. vt inquisitiõis. §. prohibemus. de hæreticis. lib. 6. & in materia matrimoniali, recurrẽdum est ad leges Canonibus non cõtrarias. vt in. c. 2. & quæ ibi notat Panor. de desponsa. impub.

In tantum. l. nostra cum similibus prohibens matrimoniã clandestina censetur iusta, quod potius sit extendenda, & amplianda tanquam fauorabilis, & impediens innumera mala, quæ ex matrimonijs clandestine contractis euenire solent. ex Panor. in. c. fin. de clandr. de sponsat. & in. c. ex tenore. col. 1. nu. 5. qui filij sunt legiti. Nam vbi agitur de fauore animarum, constitutio quantumuis pœnalis, est extendenda ex gl. in. c. sciant cuncti. verb. alios. de electione. lib. 6. Quam notabilem dixit Ias. in authent. Sacramenta puberũ. nu. 16. C. si aduersus venditionẽ. Est glos. similis in. c. fina de electione. & in consil. 114. col. fin. num. 5. lib. 2. & Curtius in tract. iuris patronatus. verb. honorificũ. q. 38. nu. 64. vbi dicit oppositũ prædictarum glos. a doctoribus esse approbatũ, quo fit, ꝙ vbi agitur de obseruantia iuramenti, materia censetur fauorabilis, ac proinde extendenda est secũdum Anto. in. c. fina. 1. fallentia. de consue. Dominicus in. c. 1. col. 3. de temporibus ordin. lib. 6. Anchar. in. c. quanuis. de præben. & sic tex. in authẽ. Sacramenta puberũ. loquens in contractu, debet interpretari locum habere in quasi contractu, ex Dominico in dict. c. 1. & Bart. in dicta authen. Sacramenta puberum. nu. 19. vbi Andreas de Poma. plura citat in additione ad ipsam post gl. ibi. ver. contractibus. de quo plura per Segurã in repetitione. l. quemadmodum, nu. 76. ff. de acquirenda possess. vbi in additionibus plura adduximus. Ergo in specie nostræ legis, quæ continet maximũ bonum. Et vtinam id quod in sacro Concilio Tridentino nostra ætate cõstitutione speciali de clãdestinis matrimonijs prohibitũ est prohiberẽtur etiã mrimonia clandestina, annullãdo ea, quæ contracta fuissent sine sciẽtia & cõsensu parẽtũ, vt euitarẽt multa mala, quę in republ. Christiana sępenumero cõtingere solẽt in vtroq; foro, & experiẽtia rerũ magistra oĩbus in comperto est. Ideoq; optimo iure in constitutione. c. cum inhibitio. de clandest. despõsa. prohibitæ sunt nuptiæ clãdestinæ, & per ius nostrũ regiũ, vt cõstat ex legibus regijs in capite huius glo. citatis. & in constitutione Neapolitana lib. 3. titu. 22. De matrimonijs contrahendis. statutum habetur à Rege Rogerio, in his verbis.

his verbis. Saucimus lege præsenti volẽtibus omnibus contrahere matrimoniũ necessitatem impo ni vniuersis hominibus regni nostri, & nobilibus, maxime post spõsalia celebrata solennitate debita, & sacerdotali benedictione præmissis mrimonium solenniter, & publice celebrari. Alioquin nouerint amodo morientes cõtra nrm regale edictum nec ex testamẽto, nec ab intestato se habituros heredes legitimos ex clãdestino matrimonio, & illicite contra nram sanctionẽ procreatos, mulieres etiã dotes alijs nubentibus legitime debitas nõ habere, rigorẽ cuius sanctiõis ciбus illis remittimus, qui promulgatiõis huius tempore iam matrimoniũ cõtraxerũt. Viduis etiã volentibus ducere virũ, huius necessitatis vinculum relaxamus. Et lib. 9. fororũ Aragoniæ. tit. De raptu mulierũ, & matrimonijs clãdestinis. cõst. incip. *De volũtad de la cort statuymos y ordenamos.* ibi, *la qual pena queremos q̃ aya lugar cõtra qualesquier personas q̃ cõ qualquier muller virgẽ, viuda, o otra qualquiere, spojalles, o matrimonio occulto faran, sin presentia de parientes, y otras buenas personas q̃ seã feyt, &c.* vbi vide constit. fin. Nec existimandũ est has cõstitutiões cõtra libertatẽ ecclesię esse, per pręmissa, pręsertim, quia qui desiderat cõtrahere matrimoniũ, de facili põt adhibere solennitatẽ. quæ ab ecclesia desideratur, & etiã parentum: nec pœna posita in nostra lege reuocat libertatẽ cõtrahẽdi matrimoniũ, sed vult, q̃ absq; peccato publice contrahatur, quod rex præcipere põt in suo regno, adijciendo pœnã inobediẽtibus, & intimidatio, quæ oritur ex pœna, est de per accidens, & non de per se, quæ optime potest fieri: nam mali detestari solent lucem. c. cõsuluit. de offi. delegat. Statutũ enim. quod non liceat cõtrahere matrimoniũ cum certo genere personarũ sub pœna, licet non possit annullare matrimoniũ, tamen quantũ ad pœnam, validum est, ex Bart. & Ange. in. l. edicimus. C. de murilegul. li. 11. Angel. & Ias. in. l. 1. §. huius studij. ff. de insti. & iu. Feli. in. c. 1. col. 11. versi. Sexto fallit. nu. 20. de spõsa. vbi dubitat de prædicta Bart. sententia, licet solennem reputet. & Matthæ. de Afflict. in constit. Neapoli. lib. 3. rub. 19. n. 13. qui in terminis huius constitutionis loquitur, & tandẽ se subijcit determinationi sanctæ matris Ecclesiæ, quæ errare nõ põt, & certe idẽ ipse existimo faciendũ in præsenti q̃one. cum Bart. opinio. in. d. l. adijcimus. cõiter reprobatã firmet Deci. in. l. nuptias. n. 14. ff. de regu. iur. Sed tñ satis iusta & rõnabilis est dispositio nostræ legis cum. l. 49. in cõstitutio. Tauri. circa quarũ expositiõem aliqua dubia subijcere statui. Et primũ, vtrum eo casu, quo cõtrahẽtes clãdestinũ matrimoniũ valide cõtrahant, vt in specie conci. Tridẽti. sessi. 24. c. 1. de reforma. matrimonij vers. Qui aliter. vbi dicitur valide contrahi matrimoniũ præsentibus ad minimum duobus testibus & parocho, an nõ seruatis alijs de quibus in dict. concilio, peccent ne mortaliter? Et dicendum est peccare. gl. in. c. nostrates. verb. nõ interueniãt. ad fin. 30. q. 5. quã sequitur Matthæ. de Afflict. in loco præmemorato. rub. 19. nu. 3. vers. Tertia quæstio est. Præposit. in rub. de clande. despons. col. 1. ad fin. nu. 2. Panor, in. c. fi. eo. tit. n. 5. Sanct. Thomas in. 4. sent. dist. 28. q. 1. arti. 3. & Palud. ibi. q. 2. art. 4. cõclus. 2. Archie. Flor. 3. part. tit. 1. c. 16. Syluest. in sum. verb. Matrimoniũ. 2. q. 17. & Angel. verb. Clandestinũ matrimoniũ. §. 1. Constat: nam materia est præcepriua ab vtroq; principe ecclesiastico & seculari, & ponderosa, & sic sub culpa mortali est seruanda. c. qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. 11. q. 3. c. 2. de maio. & obedi. c. quis nesciat. distin. 15. vbi habetur, quod statuta à Romana ecclesia sunt ab oĩbus custodienda: sed ita est constitutio. c. cum inhibitio. de clandesti. desponsa. Et id quod habetur in. d. concil. igitur transgressorem obligat ad mortale. Tum etiam per pręceptum legũ Regiarũ, quæ per nostros Reges & Rectores Deus distribuit in suis regnis. ca. quo iure. 8. dist. quæ cum sint iustæ, obligant in conscientia, ex S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. Palud. in 4. sent. dist. 25. q. 4. arti. 1. conclus. 1. Couar. in cap. cum esses. nu. 9. de testamen. Et Marti. Nauar. vir moribus, ingenio, genere, & eruditione præstantissimus præter alios optime de hoc articulo agit in manuali cõfesso. c. 23. c. 39. & diximus supra in quæstionibus Procemialib. 1. tomi. q. 10. Et quanto maiori qualitate quis polleat, tanto maiori crimine transgrediendo has constitutiones annotabitur. c. aut facta. de pœnitentia. dist. 1. c. qualitas. de pœnitentia. distin. 5. l. aut facta. ff. de pœnis. c. nulli fas. vbi gl. verb. maioris. 19. dist. c. homo christianus. 40. dist. vbi gl. ait, in foro pœnitentiæ nõ esse deferendũ nobilitati, seu dignitati. iuxta cap. qui contra. 24. q. 1. & c. cum quidã. de iure iur. Nã ista prę latio accipiẽda est quo ad homines, nõ quo ad Deum in foro animæ, in quo grauius constitutus in nobilitate, scientia, seu dignitate delinquit. Quã gl. ad hoc insignẽ dixit Andr. Barb. in tract. de præstantia Cardi. 1. part. q. 10. n. 3. & Philipp. Franc. in. c. accusatus. §. fi. nu. 2. de hæret. li. 6. tex. in. c. præcipue. 11. q. 3. ibi. Deterius quippe in populis prælati delinquunt, ac per hoc ipsi crudelius quam cæteri puniuntur. c. nulli fas est. 25. q. 1. l. nemo. C. de summa Trini. l. moris. §. iste fere. ff. de pœn. Dixi in notabilissima quæstione in. l. prima. gloss. 1. col. 114. versic. Præterea etiam in hoc est clericus priuilegiatus. titu. 3. lib. 1. ordinam.

Præmissa tamen doctrina locum habet, quãdo quis in legis Canonicæ & ciuilis contemptũ contrahat matrimoniũ clandestine, si tñ ex aliqua legitima

gitima causa ipsum à peccato excusandū esse arbitramur. Vt si virgo sub curatoris iniqui cura contraheret matrimoniū clandestine, ne perueniret ad notitiā ipsius curatoris, qui illam impediret à cōtrahendo eum viro digno, vt ipsam nuptui traderet indigno, forte cōsanguineo, vel amico propter aliquod lucrū, vt sæpe contingere solet, inde sibi euenturū. Ex tali enim circūstantia actus clādestinus redditur licitus, & sine culpa, cum cesset ratio Legislatoris, prohibentis matrimoniū cōtrahi clandestine, & puella suo cōsulat honori, ac indemnitati, ex mente diui Thomæ in. 4. sent. dist. 28. q. 1. art. 3. in corpore, cuius verba hæc sunt. Respondeo dicendū, quod sicut in alijs sacramentis quædam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis, non est sacramentū. Quædam autē ad solennitatem sacramenti pertinent, quibus omissis, perficitur sacramentum, quanuis peccet, qui omittit, ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum matrimonium facit, quia hæc duo de essentia sacramenti sunt: alia autē omnia sunt de solennitate sacramenti, quia ad hoc adhibentur, vt matrimonium conuenientius fiat, vnde si omittantur, verum matrimonium est, quamuis peccent sic cōtrahentes, nisi per aliquam legitimā causam excusentur. Hactenus Thomas. Ergo nulla causa existente, liberatur, quis à culpa. Idem probat Caieta. in opere, De vsu matrimonij. q. 2. Henric. in. c. fin. de clandest. desponsa. Couar. in epito. 4. Decreta. 2. part. c. 6. nu. 8. Tum etiam, quia quanuis præsumatur contemptus ex contrauentione legū, & sic peccatum, vt in glo. c. metropolitanū. 2. q. 7. Archid. in c. 1. col. fi. nu. 7. de appella. lib. 6. est intelligēdum procedere in foro exteriori, non autem conscientiæ, in quo veritas inspicitur. c. tua. de sponsal. ca. humanæ. 22. q. 5. Et sic si vere nō adsit contēptus, etiā si sciēter sine causa iusta trāsgrediatur legem, quānis ex libidine vel ira nō peccaret mortaliter vel ex cōsuetudine. Caieta. 2. 2. q. 186. art. 9. Card. in clem. eos. col. 2. vers. Tertio nota. nu. 1. de sepultur. Archidia. in. c. quicunq; 1. col. 81. dist. Domin. c. nullus. 55. dist. Nauar. in manua. ca. 23. nu. 41 tunc enim secundum prædictos trāsgreditur quis ex contemptu, qn̄ voluntas eius renuit subijci ordinationi legis, & procedit ad faciendū contra legem: nam aliud est nō parere, aliud contemnere, glo. singu. vbi dixi in. c. quis autem leges. dist. 10. Si ergo ex iusta causa, vel sine, non tamen cū contemptu legislatoris id faciat, nō erit peccatū mortale in foro animæ ac proinde contrahentes, nec assistentes non ligabūtur pœnis impositis à iure, vel ab homine per constitutiones Synodales eo in foro, quanuis sentētia pastoris iusta, vel iniusta sit timenda. c. sententia pastoris. 11. q. 3. Quem intellige, nisi talis sententia contineret iniustitiā notorie. Hippoly. alios referens in repe. rubri. C. de probat. nu. 170. versi. Adduci etiā potest. Et in publico, secus in secreto, si sententia esset iniusta. ex Caieta. 2. 2. q. 70. art. 4. Ex quo inferebam iniuste excōicatum, si appareret de iniquitate sententiæ non esse priuādum ab ingressu ecclesiæ, nec à fructibus ecclesiastici sacerdotij, quāquā ab ingressu propter obedientiā bonum erit abstinere, quantumcunq; à sapientibus iudicetur iniusta excōicatio, nā bonarum mentium est hoc facere. Idem dicendū est in quibuscunq; præceptis iniustitiā cōtinētibus, nam in foro exteriori præsumitur pro iudice, & prælato, antequam ab ipso, eiusve superiore contrariū sit declaratū. Et prout in sacris habetur, melior est obedientia, quam victima. Vbi autem quis esset excōicatione ligatus ob aliquam constitutionem Synodalem, vel præceptū sibi incognitum, quanuis fuisset in culpa, ignorando præceptum propter quod sententia talis procedere, quia ratione officij tenebatur si celebraret ignoranter, & sine contemptu, per prædicta non peccaret mortaliter quo ad Deum, nec apud homines, si non esset dolus, non efficeretur irregularis: quia ad incursum irregularitatis est necessarium, quod dolus interueniat. ca. is qui. §. fin. in verb. scienter. vbi glo. de sentē. excōica. lib. 6. vbi ait Domi. in. 1. notabi. Nota, quod ex celebratione in loco interdicto non incurritur irregularitas. nisi per sciētem locum interdictū esse, & sic irregularitas non contrahitur sine dolo. Martin. Nauar. in reper. c. cum contingat. pag. 161. versi. Secunda decisi. de resc. & in. c. accepta. oppos. 8. illatio. 9. num. 34. de resti. spoliat. Quod est aureum verbum, & pro timoratis cōscientijs satis notatu dignum. Ex quo infertur, quod si quis incidit in excōicationem latā à constitutione Salmantini studij. 26. ob omissam traxā domus ex negligētia illi non nota, quod nō peccauit, nec fuit irregularis, quanuis durāte ignorantia celebrasset missam, sed ad cautelam petatre laxationē à cancellario Salmātino, qui irregularitates prouenientes ex delictis cōstitutionum Salmanticensis studij potest dispensare, & relaxare, vt ex concessione Martini Papæ in eisdem constitutionibus constat Constitu. 33. versic. Et in super pro incremento dictæ vniuersitatis.

Quæri etiam potest, quæ sit causa prohibitionis, ne matrimoniū clandestine contrahatur, cum contractum valebat ante prohibitionem concil. Trid. sessi. 24. ca. 1. de reforma. matr. Rationes plures assignari possent. Prima, quia contrahentes clandestine sæpe contrahebant sine præuia deliberatiōe. quā præcedere necesse est in actu tā graui, ne postea doleant, cum amore forsan ducti, id secrete promittunt, & pœnitētia statim ducti,

exillo

ex illo inconuenienti plura euenire solent, contra tranquillitatem,& pacificam vitam necessariã in matrimonio,& quod quis non diligit,facile cõtẽnit.c.præt.ns.20.q.3.c.1.31.q.2.c.præterea.1& c.requisiuit.de sponsali. Si tamẽ fit cum delibera tione,& seruatis seruandis. Iuxta ea quæ salubriter habentur in dict. concil. Trid.se adinuicem diligunt,ac omnia cooperantur in bonum,& paruæ res crescunt,& diligũt Deum,iuxta illud Psal. 9. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus,præparationem cordis eorũ audiuit auris tua. Et cum sunt in dilectione,& Dñi obsequio, onera matrimonij vilipendere solent, & se adinuicem mutuo amore prosequuntur,etiam si paupertate sint oppressi,dicendo,Melius enim est vocari ad oleracũ charitate,quam ad vitulum saginatum cum odio. Prouerb. 15. Nam si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione,quasi nihil despiciet eam,vt habetur apud Salomonem in Cantic. c.8. Ex contrario vero innumera damna sequuntur,vt experientia quotidie docet.

Secunda ratio est:quia matrimonia sic contracta quanuis valebant ante concil. Trid.supra citatum,quo ad Deum,ex defectu tamen probationis quo ad ecclesiam militantem,quæ non iudicat de incognitis,solebant deficere,quia negabãt se matrimonium contraxisse,& contrahebant secũdas nuptias in facie ecclesiæ,quæ potius viuente prima adulteria erãt dicenda,quod erat graue peccatum in Dei ecclesia,& ideo vitandum. Quod autẽ contractus matrimonij quantũuis clandestinus à personis aptis ad contrahendũ valebat tametsi sit à iure prohibitus,tenet Magist.sent.in.4.dist.28 art.2.& ibi D.Tho.q.1.ar.3.Ricard.art.2.q.3. Palud.q.2.ar.4.cõclus.1.Gabri.q.1.ar.2.col.3.&Durand.in princ.Nicol.Ploui. in tract. sacerdota.de cantelis matrimonij pagel.237.Sum.cõfessõ.libr. 4.tit.2.q.58.Deci.consi.563.n.1.& consi.231.n. 6.Couar.in epito.4.decret.2.part.c.6.nu.7.l.1.& l.2.tit.3.part.4.Comprobatur ex ca.iudicantem. ad fi.30.q.5.vbi habetur,ꝙ matrimoniũ secũdum contrahentes viuente altero cõiuge cum quo primum matrimoniũ clandestinum fuit, incidant in reatũ adulterij.Hoc autẽ non esset,nisi primũ matrimoniũ clandestine contractũ fuisset validũ:ergo clandestinus consensus verũ matrimoniũ efficiebat ante concil. Trid. Secundo probatur ex.c. 2.de cland.despon.quatenus vult,ꝙ alleganti matrimoniũ clandestinũ, incumbit onus probãdi:si autẽ per interdictũ ecclesiæ esset nullius firmitatis,frustra desideraretur probatio etiã quo ad ecclesiã. Ad idem & tertio est text.in.c.2.eo.tit.vbi matrimonia clandestina contracta, postmodũ tamen publicata,valent,tanquã si à principio in facie ecclesiæ fuissent contracta. Et in.c.fina.§.vlti. eiusdem titul.habetur,ꝙ contrahentes contra interdictum illius Canonis,etiã in gradu permisso, puniuntur de contemptu,vt ibi gl.verb.pœnitentia.ait. Et sic actus gestus in cõtrarium,præsupponitur firmus & in.c.1.de consangui.& affini. tractatur de matrimonio clandestine contracto probando. Ergo non obstante prohibitiõe, validum erat,sed ratione incertitudinis habetur pro non facto,quia ecclesia non iudicat de occultis, nam nõ agitur de valore,sed de probatione,cum ante firmum erat.ca.capellanus.de fer. ibi , vt quocunq; tempore matrimonium contrahatur consensu interueniente legitimo de præsenti &c. vbi glos.in quit,mutuo,quia solus consensus facit matrimonium.c.sufficiat.27.q.2.c.si inter virum.de sponsali.l.nuptias.ff.de regu.iur.l.1.§.huius studij,vbi gl.ff.de iust.& iur. Præterea & quarto suffragatur tex.in ca.aliter.30.q.5.ibi,nisi volũtas propria,& vota succurrerint legitima. Et in hoc casu est intelligendus ex Hostien.in sum.de clandc. desponsat. §.vtrum clandestina.col.1. Ratio est:quia hæc solennitas non est de substãtia matrimonij,sed consensus.glo.in sum.30.q.5. Ideo non obstante temporale impedimentum proueniens ex litis pendentia, seu iudicis præcepto non impedit valorẽ matrimonij,vbi adest legitimus consensus.cap.1. & cap.2.& cap.3.& vbiq; Panormi.de matrimo. contract.contra interdict.ecclef. Facit glo.in cap. fin.de sponsa duo,quamuis sic contrahentes peccent. Caiet.in sum.verb.matrimonium.pag.425. Item &.5.ex Ricard.in.4.dist.28.arti.2. quest.3. si contrahens clandestine,transfert ad regiones lõginquas,vbi monitiones,& solennitates.cap.cum inhibitio.de clande.desponsat.non essent in vsu, licitum esset eos ibi carnaliter copulari,sed si matrimonium ibi non fuisset verum,copula semper esset illicita,ergo à principio fuit matrimonium. Idem approbat Præposit.in rubr.de clandest. de sponsa. Vt igitur hoc inconueniens cesset, merito prohibentur matrimonia clandestina,vt in hac lege habetur,ibi,*que si fuere necessario se pueda prouar por muchos.*

Tertia causa est,discordiæ,quæ solent oriri inter agnatos, & cognatos contrahentis matrimonium absque eorum scientia , præsertim si pater, vel mater sint,vt habetur in. l.49. Tauri. vel fratres.vt in.l.4.infra.eod.titu.& in.l.vni.tit.5. libr. 5.infra. Qui ex hac causa ipsos contrahentes prosequuntur odio capitali.vt habetur in.l.fina.tit.3. part.4.Igitur vt euitentur hæc & similia, & longe maiora inconuenientia optime in præsenti, prohibentur nuptiæ,ne clandestine celebrentur. sed publice. Hodie tamen seruanda est forma concil. Tridenti.supra relati.de cuius materia dicam latius in.l.seq.ad fin.vers.Aduertendum est.

¶ *Entubier-*

Lex.1.titul.1.libr.5.

Y el q̃ encubiertamẽte c fiziere casamiento: peche cient mr̃s al Rey. Y si no los ouiere sean del Rey todos sus bienes, y por lo q̃ fincare sea el cuerpo a merced del Rey.

c ¶ *Entubiertamente.* Nota pœnam contrahẽtis clandestine matrimoniũ, ante concil. Trid. scilicet, ꝙ soluat cẽtum quadratos cameræ regis. Itẽ peccat mortaliter, vt in gl. *Cõcejeramẽte.* dictũ est. Tertia pœna est, ꝙ nõ trat presumẽdũ pro matrimonio clãdestino, nisi apertis probationibus ab allegãti contra ctũ esse apparuisset. c. 1. de clãde. despõ. c. ꝙ nobis. cũ sua gl. eo. t. gl. in summa. 30. quæs. 5. tex. in l. 1. ad fin. ti. 3. par. 4. Et hoc erat regulare, ꝙ dicẽti incũbebat onus ꝓbãdi. l. 2. ff. de probat. l. actor. C. eod. ti. Hinc dicebatur, ꝙ erat præferẽdũ matrimoniũ contractũ in facie ecclesiæ, de quo apparebat ita fuisse celebratũ per duos testes, clãdestinè cõtractũ, de quo cõstabat per confessionẽ, famã, atq; vnũ testẽ, secũdũ Vincẽ. Panor. & Præposi. in. c. 2. de clãd. despõ. Et erat speciale in hoc casu vnũ testẽ cũ fama nõ probare matrimoniũ clãdestinũ in præiudiciũ secũdi contractus in facie ecclesiæ, ex decisi. Vincẽ. quã cõiter sequũtur Canonistæ, teste Soci. in cõsil. 270. Cõsideratis his quæ incontingẽtia facti. col. 2. n. 3. lib. 2. & in cõsi. 119. Circa primũ cõsultationis articulũ. col. 1. nu. 1. lib. 3. & Franc. Aret. cõsil. 13. Viso diligenter themate. n. 6. quãuis ipse dubitet de dicto Vincẽtij in n. 8. Et ipsum sequitur cõiter approbatũ dicẽdo *Lud.* Gozad. in consi. 77. Prima facie videtur dicendũ. col. 3. nu. 12. & Couar. in epito. 4. Decreta. 2. par. c. 6. n. 11. vbi ipsum dictũ declarat. Quæ tamen supradicta vera erant de iure antiquo, secus attento concil. Trid. de quo infra dicemus latius versi. Aduertendũ est. Sed videtur, quod nullum speciale erat, quamuis ipsius fauore multa priuilegia inueniantur, vt per Feli. in rub. de sponsal. nu. 4. vbi. 24 ponit. Et adde Ias. consil. 15. lib. 3. Cum in matrimonio clandestinè contracto erat probatio præsumpta per famã, in contracto vero in facie ecclesiæ fuerat vera per duos testes, nã vnus testis adiũctus cum altero, præualere debebat probationi, quæ fit per vnũ testem & famã, cum in ore duorũ vel triũ stet omne verbũ Deut. 17. & c. cum esses. de testam. & ibi gl. verb. scriptũ. Est præterea alia pœna, nempe prolem ex clãdestino matrimonio habitã etiam bona fide vtriusq; parentis susceptam illegitimã esse, eo casu, quo tale matrimoniũ propter cãm consanguinitatis, vel affinitatis irritum fuisse declaretur. ca. cum inhibitio. §. 1. de cland. despon. qui tex. assignat rationem. dicendo, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur.

ADDICION.

¶ *Vease la ley. 1. titul. 1. libr. 5. de la Recopilacion, que es la ley. 49 en las leyes de Toro que pone la pena de los que contrahen matrimonios clandestinos, y de los que en ello interuinieren, y los que de tales matrimonios fueren testigos, y que es justa causa de exheredacion.*

Quẽ optimũ dixit Præposit. in. c. cũ itaq; nu. 3. d. 38. & gl. idẽ tenet in. l. 4. tit. 6. li. 3. foro legũ. & est. l. 3. tit. 3. part. 4. & l. 2. tit. 15. eadẽ. 4. part. Quẽ text. intelligas procedere in quocũq; impedimẽto alio. secũdũ Inno. & Cardi. in. d. §. 1. & Hosti. Ioã. Andr. Ant. Anchar. Pan. & Præposi. in. c. ex tenore. qui filij sunt legiti. post glo. in. c. statuimus. verb. alioquin. de electio. lib. 6. Barto. & Ias. in authen. sacramenta. nu. 72. C. si aduer. vend. Ioan. Andr. in. c. 1. de homici. lib. 6. Barba. de præstantia Cardi. 1. part. q. 7. col. fina. Catellia Cota in memoriali. iur. verb. Anima. Ex qua sententia infertur, non bene tunc docuisse affirmantes dispositionẽ. d. c. cũ inhibitio. §. 1. locũ nõ habere nisi in casu in eo textu expresso, vt fuerunt Vincen. & Goffred. in citato. c. ex tenore. Dominic. consil. 66. col. 3. versi. Nam cũ cõstitutio illa loquatur de impedimẽtis. & Ioã. Lup. Decanus Segouien. de matrimonio & legitimatio. fol. 6. col. 4. Quã tamẽ sententiã restringe in constituto in periculo mortis, vbi nõ potest cõmode differri matrimoniũ cũ ea, ex qua prolẽ ipse ægrotus susceperat, licitus enim est talis cõtractus, nec tali tempore vacat publice & solẽniter cõtrahere. Et cũ periculũ sit in mora, non potest culpa imputari secũdũ Domi. cons. 66. col. 4. pro quo est text. in. c. cõstitutionẽ. in fi. de sent. excõ. in. 6. & c. non dubiũ. eod. tit. facit. l. 1. ibi celeritatẽ desiderat. ff. de dam. infect. & ibi Doct. quod intelligendũ est verũ de iure antiquo, quo cũ clandestinitas non vitiabat matrimonium vt supra probauimus, & habetur per totum titul. de cland. despon. nouissime tamen per conci. Triden. matrimonia clandestina non valent, & periculum in mora tantum excusabit à solennitate quæ nõ est nec respicit substantiam matrimonij, & alia de quibus infra dicemus. non tamẽ releuabit periculũ huiusmodi in mora, vt non teneantur seruare ea quæ sunt de substantia matrimonij, seu de eius qualitate, scilicet, vt adsit parochus & duo ad minimum testes. ex Tri-

ex Triden.sessio.24.ca.1.vt latius dicemus infra

Item solent pœna pecuniaria ac excommunicationis puniri sic clandestine cōtrahentes per ordinarios. Et cōstat posse, quia ex illicito infertur pœna, sicut est contrahere contra prohibitionē canonis:nam omnis homo faciens contra legem, cui subiectus est, peccat. Palud.in.4.sentē. dist.25 q.4.col.1 & supra habitum est peccare contrahentem clandestine igitur bene poterit vltra pœnā à iure sancitam per aliam, ipsam non detrahendo, sed augendo à prælato inferiori castigari, & puniri, ex.c. vt animarum.de consti.lib.6. & glo.in clemen. Ne Romani.verbo. Tolli.de electio.de qua in proxima glos.annotatum fuit. Et sic vt melius seruetur statutum superioris, valideq;, potest pœna infligi per constitutiones Synodales, vt habetur in Synodali Salmantino, Consti.42.ibi. *Firmemente defendemos a todas y qualesquier personas hombres y mugeres que agora son, o seran de aqui adelante en la dicha ciudad, y en todo nuestro Obispado, que no fagan desposorios, ni matrimonios clandestinos, y ocultos so las penas en los derechos contenidas en tal caso, y assi mismo, que por el mismo fecho sin otra monicion, incurran y cayan en sentencia de descomunion mayor, lo contrario haziendo, en la qual sentencia de excommunion queremos que incurran todos aquellos, que fueren presentes a los tales desposorios clandestinos, y occultos, assi Clerigos, como legos. Y mandamos a los Clerigos, y Beneficiados en las yglesias do fueren los sobredichos. Parrochianos, que sin auer mas denunciacion los tengan por publicos descomulgados, y demas dello cada vno de los delinquentes caya en pena de dozientos marauedis para la Fabrica de nuestra yglesia, y no puedan ser absueltos sin pagar aquellos &c.* Ista enim constitutio defendi pōt per præmissa, quia nihil disponit contra constitutionem superioris, sed auget pœnam excōicando, & pœnam pecuniariam inferendo, & etiā quatenus declarat absq; aliqua denuntiatione vitandos esse non est contra ius. extrauag. Ad vitandum scandala. de excōi. non visand in pragm. sanctio. Gallica. imo est secundum ipsam, quatenus non requirit denunsiationē, quando factum, propter quod incurritur excōicatio, est notoriū tali modo, quod nullo pacto celari valeat. Sed quādo quis contrahit clandestine, omnes sciunt talē cōtractum, nec eis constat de publicitate, quæ cum sit facienda sub certo modo & solennitate extrinseca, nisi de ea constet, non est præsumenda, & sic omnibus constat particulariter illos contrahētes & assistentes tali matrimonio incidisse in excōicationem per certam & infallibilem relationē ad ipsos per talem contractum, ergo censetur specifica excōicatio, ac erunt visādi, præsertim quod cōstitutio, vt dixi, non tollit pœnam, sed auget, se referendo ad.c. cum inhibitio.de cland. despōsat. quamuis de eius valore dubius existat Couar. in Epito.4. Decretal.2.part.c.6.nu.9. Ista tamen pœna licet, procederet de iure antiquo hodie vero cū clandestinum matrimoniū est nullum ex Trid. vbi supra. & infra latius dicā, hæc tamen pœna habebit locum hodie stante Tridentino contra contrahētes sine monitionibus, sed tantum clandestinū dicetur quando coram parrocho & testibus contrahitur, ad effectū pœnæ de qua hic, & etiam. l.49. Tau. & non alias. ¶ Est etiam alia pœna iniuncta presbytero parocho, qui negligit impedire clandestina matrimonia, seu coniugia, scilicet, suspensionis per triennium ab officio, eademq; pœna est puniendus quilibet alius presbyter nō parochus, qui clandestino coniugio interfuerit, & grauius erit puniendus, si culpa postulauerit. Casus formalis in.c. cum inhibitio. §. fin. de cland. despon. Archie. Floren. notat.3.par.tit.1.c.16. Ioan. Beroar. in praxi cano. crimi.c.67. Couar. in Epito.4. Decretal.c.6.l.4.tit.3.part.4. Sed circa præmissa est dubium, vtrum suspensus ab officio censeatur pariformiter à beneficio suspensus? Et videtur dicē dū, quod ab officio & beneficio sit priuatus, cum propter officium detur beneficium.c.fin. de resc. lib.6. vbi glo. in verb. datur, ait priuatum officio, & beneficio similiter priuatum esse. Ad idem gl. in.c. Latores. de cleric. excom. minist. vbi suspensus ab officio, censetur similiter à beneficio. vbi Panorm. & alij notant. Est text. in cap. eos.81.distinct. ibi, sicut se iustissimè ab officio alienos faciunt, ita beneficio ecclesiarum priuatos esse iudicamus. & in cap. si quis sacerdotum. ead.81.distin. Est etiam glo. insignis ac magistra in clemen. Cupientes. verb. Suspensi. de pœn. in vers. Et quia supra posui. vbi videtur innuere suspensum ab officio ex iuris dispositione censeri priuatum & suspensum à beneficio. Sententiam cuius ibi sequitur Panor. & iterum in.c. Apostolicæ. col.3.nu.9. de except. & in.c. per tuas.2.nu.5.col.2.de simoni. & in.c. vestra. col.4.num.8. de cohabi. cleri. & mulier. Cardina. in clem. Cupientes. §. quod si. q. 3.n.8. de pœn. & in clem. Religiosi. §. cæterum. q. 8.nu.6. de priuileg. Ioan. Anan. in.c. præsentium. col.2.nu.2. de cleric. percussore. Philip. Franc. in c.1.§. caueant. col.2. de senten. excōica lib.6. Panor. in.c. at si clerici. de iudi. col.2. & in. cum dilectus. & ibi. Additiona. col. pen. de consuet. Felin. in.c. apostolicæ. de exceptio. & in.c. si quem. de sententia excōmu. Domini. in.c. præter hoc. col. 3. ibi Præposit. colū.2.nu.10. distin.32. Domi. in cap. fin. nu.6. col.2. de resc. lib.6. & in.c. præsenti. col.1.nu.2. de offi. ord. eod. lib.6. Et Francisc. Pauinus in tract. de officio, & potest. sede vacāt. præludio.3.num.14. Syluest. in sum. verb. Suspensio. q.5. ergo & in casu nostræ quæstionis, cum cessante

ſante cauſa propter quam dantur fructus, ſeu beneficium debeat ceſſare ipſum beneficium, ſecundum regulas iuris vulgares. cap. magnæ. de vot. c. non debet. de conſangui. & affinita. cap. cum ceſſante. de appellat. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. Item in terminis, quod priuatus officio, cenſeatur & beneficio tenet Præpoſit. in dict. ca. cum inhibitio. col. 6. nu. 15. de clandeſt. deſponſa. Ioan. Bernard. in praxi cano. crimina. cap. 67. Couar. in Epitome. 4. Decreta. 2. part. ca. 6. num. 13.

In oppoſitum, imo quod ſuſpenſus ab officio non cenſeatur ſuſpenſus à benefitio, conſtat, nam lege cautum nõ eſt, & cum ſit pœnalis, potius eſt reſtringẽda, quam amplianda. cap. pœnæ. de pœnitentia diſt. 1. l. penul. ff. de pœn. l. cum quidam. ff. de liberis & poſth. c. odia. de regul. iur. in. 6. Secundo, quia lex ſuſpendens aliquem ad certum tempus, vt ad triẽnium, noluit à benefitio ipſum priuare, ſed contenta fuit eum priuando ab alijs commoditatibus, quæ ratione officij euenire ſolent, non autem ad beneficium debuit extendi, præſertim cum non fuerit priuatio perpetua, & ceſſante tempore ſuſpenſionis habeat acceſſum ad officium, & etiam ad benefitium, à quo non fuit à iure priuatus, nec debet cẽſeri priuatus. ca. is qui. de ſenten. excommunic. lib. 6. vbi habetur, irregularitatem locum non habere niſi in caſibus à iure expreſsis. Tertio ſuadetur. Nam quamuis quis ſit propter aliquod delictum homicidij, vel grauioris effectus irregularis, & inhabilis ad officium ſacerdotij, nihilominus non eſt priuatus beneficio ante iudicis ſententiam, ſecundum Innocen. in cap. cum noſtris. de conceſſ. præbend. vbi Imol. dicit communem ſententiam eſſe. Cardi. in Clemen. conſtitutionem. §. cæterum. num. 10. de electio. Philipp. Deci. in cap. dilecti. nu. 2. de exc. Stephanus Aufreri. poſt Capel. Tholoſanam deciſio. 207. Ioan. Igneus in repe. l. neceſſarios §. nõ alias. num. 17. ff. ad Syllania. Quarto confirmatur ex cod. Innocen. in cap. inter dilectos. col. 2. de exceſſ. prælat. vbi dicit, nullum clericum priuatum eſſe ipſo iure ſuo beneficio quantumcunq; graue commiſerit delictum. Igitur cum in dict. cap. cum inhibitio. §. fin. non fuerit expreſſa beneficij ſuſpenſio, non debet vltra ſuos terminos extendi ex interpretatione doctorum. ca. conſuluiſti. 2. q. 5. Quinto in fauorem huius partis facit: nam pœna depoſitionis nunquam habet locum, niſi in caſibus à iure expreſsis, cum ſit priuatio, & pœna. gl. in. c. apoſtolus. verb. & damnatione. 81. diſt. gl. in ſum. 15. q. 8. & Corſet. in ſing. 20. verb. & additio. & ſingulari. in verb. Fornicatio. & Anania in. c. 1. nu. 2. ad fin. de maledic. Quia pœna priuationis iuris, vel priuilegij non vendicat ſibi locum, niſi ſit expreſſe cauta in iure. gl. in. c. fin. de iur. patrona. quam non alibi dixit eſſe in proprio loco Panor. & Iaſ. in. l. illam. nu. 12. col. 3. C. de collatio. Felin. in. c. querelam. nu. 2. de iure iur. Ioan. Lecerier in tract. de primogenitura. lib. 3. q. 6. n. 12. Ioan. Bernard. in praxi canoni. crimi. c. 123. verb. Beneficijs priuari. cum multis à me congeſtis in annotationibus meis ad Didac. Segur. in tracta. de bonis lucratis conſtante matrimo. num. 166. Cum ergo in ſpecie propoſita pœna ſuſpẽſionis ab officio tantum ſit expreſſa, neſcio quo pacto ſit extendenda ad beneſicium per præmiſſa, cum ſatis effectũ maximum habeat in officij ſuſpenſione, vt dixi, & intra ſuam latitudinem ſat eſt ipſam legem intelligere, cum ſi aliud voluiſſet conditor, expreſſiſſet. c. ad audientiam. de decim. Nec ſatisfacit dicentium cenſura extendendam diſpoſitionem. c. cum inhibitio. §. fin. de clandeſt. deſponſa. ex eo, quia continet crimen graue, eo quod quis poteſt intereſſe clandeſtinis nuptijs abſque culpa & dolo, & ſic non puniendus pœna tan graui argu. notatorũ à Syluest. in ſum. verb. Pœna. q. 16. & cum ſit pœna iuris, eſt mitius explicanda. l. Celſus. ff. de arbit. vt intelligatur in officio, nõ autem in beneficiu. Et ſic concludendum eſt ſuſpenſum ſimpliciter officio ad certum vel incertum tempus, ſiue à iure, vel ab homine. minime ſuſpenſum cenſeri à beneficio. Quam reſolutionem colliges ex Boniſacio in Clem. cupientes. nu. 35. de pœn. & ex Nauar. in manna. confeſſ. c. 27. nu. 161. verſi. *Ni aun el que eſta ſuſpenſo ſimplemente.* Ergo & in caſu dict. §. fin. Fateor tamen ſi grauitas delicti ſuaderet prælato ex eadem iuris diſpoſitione procedere poſſet ad priuationem benefitij. Ad idem facit ca. tanta. ibi, vbi magis exceditur, ibi eſt ſeuerius vindicandum. de exceſsib. prælat. Nam, vt ibi gl. ait, vbi eſt maior culpa, maior debet exerceri vindicta. c. cum bonæ. de ætat & qualita. c. excõmunicamus. § credentes. de hæreti. ca. felicis. §. cæterum. de pœn. lib. 6. Et ſic cum in dict. §. fin. fuerit vindicatio relicta ad arbitrum prælati, poterit ipſam extendere etiam vſque ad vltimum ſupplicium. ex ſententia glo. in. §. in ſumma. Inſti. de iniur. quã citat Præpoſit. in. c. 2. nu. 3. de ſponſa duo. Felin. in. c. inquiſitionis. col. fin. de accuſat. Ioã. Bernard. in tract. regularum fallentijs. regul. 379 Iudex cuius. Forte hoc contingere poſſet, quãdo eſſet in contemptum prælati, qui prædictas nuptias ex aliqua cauſa præuia prohibuit, & presbyter parrochus interfuit, vilipendens authoritatẽ & mandatum ipſius: vel quia ſi ex tali contractu veriſimiliter intelligebat turbationes, ſcandala, & homicidia inter conſanguineos euenire poſſe, vt poſtea forte matrimonio clandeſtino ſucceſſerũt: nam qui eſt occaſio damni, ad ipſum damnum tenetur. ca. fin. de iniur.

Circa

Circa præmissa sæpius dubitari vidi, **Vtrum quis ipso actu incidat in suspensionem officij, vel requiratur sententia declaratoria**,& sic, vtrum dispositio dicti. §.fina. sit canon latæ vel ferendæ sententiæ? Secundo, vtrum inferior à Papa ante triennium illam suspensionem relaxare possit, vel sacerdos inferior per Bullam cruciatæ, in qua cautum existit posse ab omni suspensione lata à iure, vel ab homine absolui quenquam ipsam habentem à quoquam sacerdote?

Ad primum respondetur, quod requiritur sententia declaratoria propter delictum præcedens, declarans ipsum esse suspensum,& anteà non erit ipso iure priuatus, sed priuandus. Constat ex dict. §. fina. quatenus dicit, suspendatur. ergo per sententiam, cum verbum, suspendatur, actum iudicis in futurum desideret,& sic sit canon ferendæ, & non latæ sententiæ. ex gl.in.l.in criminali. verb. habeatur. C.de iurisd.omni. iudi. Hierony. Gigas de pensioni.quæst.78.& Felin. in.c. Rodolphus. nume.24.de resc.Roma.in singul. 2. & Mathesilan.singul.112.& 115.Syluester in sum.verbo.Excōmunicatio.1.quæst.9. Tum etiam &.2.ex text. singul.in cap.cum secundum leges.§.fin. de hæreti.lib.6.vbi habetur, quod quando etiam ipso iure propter quid præexistēs deuenitur ad certum actum, semper requiritur sententia declaratoria super præexistēti actu.Roma.consil.211.col. penul.versi.Secundo moueor.Alexand. consi. 124. lib.Sed in præsenti casu requiritur, quod præcedat causa, ex qua subsequi debet pœna, ergo non ipso iure, sed per sententiam iudicis, per præmissa. Tertio ex doctrina celebri Innocen.in capi. cum nostris.de concessio.præbend. vbi ait, clericum homicidam non esse priuatum ipso iure, sed priuandum per sententiam. Quem dictum referunt ibi, & sequūtur communiter docto. secundum Anto.Corset.in singul.sententia.18.Ioan.Anani. in cap.inquisitionis.col.2.nume.3.& Felin. nu.2. de accusatio, Cardina.in Clemen.constitutionē. §.cæterum.nume.10.de electio.Felin.in capi.sciscitatus.colum.2.versic.Adde etiam Baldum. nu.2.de rescript.Barbat.in ca.si diligenti. nu. 108.de for.compet.Philipp.Deci.in cap.ex parte.col.2. nume.3.de resc.&in capi.dilecti.nu.2.de except. Ioan.de Selua in tract.de beneficio.3.part.quæst. 2.Decis.capellæ Tholosanæ 207.vbi per Stepha. Aufreri.late Ioan.Igne.in repeti.l.necessarios.§. non alias.num.17.ff.ad.S.C.Syllania. Ludo. Gomess.in cap.1.nu.7.de rescript.lib.6. & in capit.2 num.41.de consti.lib.6.Philip.Deci.consil. 166. colum.1.lib.1.Hippoly.in pract.causa.criminali. §.postquam.num.41.& in consil.52.col.5.nu. 19. lib.1.Thomas Ferrari.cautel.44.Stephanus Costa in tracta.de ludo.§.1.num.33.Nicolaus Ploui. in tracta.de irregularita.regul.44.num. 30. Ioan. Bernar.in praxi Cano.criminali.cap. 74. & capi. 88.& in suis doctrinis magistralibus, doctri. 120. incip.Homicida.Petrus à Biaxio in directorio electio.2.part.ca. 30. vbi assignat cautelam pro homicida, vt non amittat beneficia, quæ tunc habebat, vt ea renūtiet amico fideli antequam per sententiam priuetur.Eandem cautelam ponit Thomas Ferra.cautel.44. Et illud dictum Innocent. sequitur etiam Ludoui. Montaltus in libr. de reprobatione sententiæ Pilati.arti.2.nu.3.Ludoui. Gomess.in regul.Cancellariæ apostolicæ de annali possessore quæst.42.Confirmatur ex regula Innocentij.8.incipit.S.in Christo &c. intellecto quod accusati de criminibus.Et est tex.in cap. ex. literis.§.Nos igitur.de dolo & contuma.& in ca. ex literis.versi.Qui respondit.de excess.præla.Et illud dictum procedit etiam in rebelli, vt nō censeatur beneficijs priuatus, antequam priuetur per sententiam,& sic possit illa renuntiare ante sententiam.vt est text.in cap.cum inter.de re iudic.ponderatus ab Alexandri.in cap.ius Quiritum. dist.1. & Ludo.Gomes.in regul.Cancellariæ Apostolicæ de annali possessore.q.42.ad fi.dicens benefacere.Notatur à Iaso.consil.86.lib.3.Ex qua cōclusione & dicto singulari infertur, quod beneficij fructus sunt clerici delinquentis post commissum crimen homicidij antequam priuetur, & sine læsione conscientiæ poterit eos consumere.De quo per Felin in cap.de quarta.col.10.nu.32.cum pluribus seq.de præscriptio.&per Ioannem Igneum in repet.dict.§.non alias.nu.14.qui optime ac late in hoc articulo agere videntur.Hippolyt. sing. 268.Boeri.decisio.98.nume.4.declarat Couar. in Epitome.4.decretali.2.part.ca 6.§.8.nu. 7. Tum etiam &.4. quia pœna priuationis benefici; locū non debet habere, cum in dict.§.fin. non comperiatur expressa.cap.is qui.de sentē.excom. lib.6. Tiraquell.in repet.l.si vnquam.verb. reuertatur. n.280.C.de reuoc.donat.ergo pro cōfirmatione.

Ad secundum dubium, vtrum suspensio possit relaxari ab inferiore à Papa? Videtur dicendum posse, præsertim si bullam Cruciatæ habeat, ex text in cap.cum inhibitio.§. fina. de clandesti. desponsat.dum dicit, grauius puniendus &c. Ergo videtur eam pœnam reliquisse arbitrio prælati, seu Diœcesani,& cum ministerio hominis assignetur à Canone talis suspensio in dict.§. fina poterit augeri, seu minui ab eo. Tum etiam ex regula text.in capit.nuper.de senten. excom.nisi per constitutionem legati in prouincia de consensu Synodis fuerit reseruata absolutio, quo in casu etiam Episcopus non posset eam relaxare.ex Hostien.& Cardina.Alexan.in dict.cap.cum inhibitio.§.fina.colum.pen.nu.11.

Contra

Contrariam sententiam, imò, quòd Episcopus, nec pa ochus possint hanc triennalem suspensionem rem uete, probat Ioan. Bernar. in praxi Ca n nnica crimina. c. 67. quem refert & sequitur Co u. r. in epito. 4 decreta. 2. part. c. 6. nu. 14. Confirmatur primò, nam suspensio ista est sentētia superioris iniuncta a l certum tempus, quæ ante non potest tolli ab inferiore proferentis. elem. Ne Romani. de elect. probat. glos. & ibi Imol. in clem. i. §. verum de hæret. Sequitur Cardin. Alexand. in sum col. 2. distin. 50. Felin. in cap. nuper. de sentén. excom. Panor. in ca. quam sit graue. de excessib. prælat. & in ca. tam literis. col. 2. vbi ait communiter approbatam, etsi ab ea ipse discedat. de testi. Sed in dict. §. fina. suspensioni certum fuit præfixum tempus. igitur per præmissa, Episcopus non poterit ab ea absoluere. Secundò suaderi potest: quia suspensio à Canone inducta propter delictum, & in eius pœnam, non potest tolli ab Episcopo. glo in capit. cupientes. §. cæterùm. verbo. Suspensus. de electio. lib. 6. Sed in casu prædicti. cap. cùm inhibitio. §. fina. negari non potest, quin suspensio fuerit inflicta in pœnam delicti, non tamen contumaciæ, ac proinde ab inferiore tolli non posse erit affirmandum. Tum etiā, quia statuta Concilij ab Episcopo non possunt tolli ex communi sententia docto. in cap. at si clerici. § fina. de iudi. glo. verb. indulgentiam. in ca. quod dilectio. de consanguin. & affinit. Ex qua constat, quòd solus Papa potest dispensare in casibus à iure prohibitis, ne quis contrahat matrimonium. Vbi omnes tenent, quòd nec delegatus à Papa poterit dispensare in consanguinitate, seù affinitate. Et tradit Speculator titulo. de legato. §. nūc ostendendum. versicul. *Decimotercio.* Sed huiusmodi est constitutio dict. capitul. cùm inhibitio. §. finali. nam fuit sub Innocentio Tertio. in concilio generali edita. Igitur, &c. Cæterùm si bullam Cruciatæ haberet contrauenïens iuxta eius formam à quocunque Antistite, seu sacerdote absolutionem, ac relaxationem suspensionis consequi posset, ex quo authoritate Papæ id indultum esse constat, dicendo, quòd possit absolui à quacunque sententia excommunicationis & suspensionis lata à iure, vel ab homine. Nec requiritur pœnæ satisfactio, quæ habetur imposita in constitutionibus Synodalibus: quia cùm sit mera pœna delicti, non præexigitur in foro animæ. ex glossa in capitul. fraternitas. 12. quæstione secunda. De qua latius per Seguram & in nostris annotationibus dictum est in repetitione. l. filius. numero. 15. ff. de verborum obligationibus Ludouicus Gomez. in. §. ex maleficijs. numero. 14. Institu. de actionib. vbi dicit communem Antonius Gomez in tractatu. de delictis. capitul. de homicidio. numero quinto. & alibi sæpè.

Est tamen notandum, quòd excommunicatio inflicta per Synodalem constitutionem eo ipso quòd quis interfuit clandestinis nuptijs, non dissoluitur sine expressa absolutione, secus tamen in suspensionis pœna inducta ad certum tempus determinatum, vt in specie proposita ad triennium, nam eo transacto, sine alia relaxatione cessabit. Gloss. singula. in clementi. prima. verb. donec. de decim. quæ habet, quod suspensio ad tempus, tollitur absque aliqua absolutione, elapso illo termino in ea designato. Secùs tamen est in excommunicatione ad tempus lata. Quam notabilem censuit Præpositus in capit. non est. columna. 2. numero sexto. de sponsalibus. vbi latè dixi conclusio. 8. Felinus in cap. ad aures. columnà secunda. num. secundo. de simoni. cum qua est cōmunis opinio secundùm Ripam in ca. primo. notabil. 6. de iudi. Carol. Molinæus in constit. Parisien. 1. par. tit. 1. §. 27. quæst. 3. nu. 5. fo. 224. Quæ sententia probatur ex glo. in capi. in primis. verb. Sex mensibus. 2. quæst. 1. & glos. in capitu. si quis deinceps. 16. quæstione. 7. & Decius consilio. 61. columna tertia. nume. 4. & Segur. vbi latè dixi in pulchra quæstione, de qua ibi in repeti. l. si ex legati causa. num. 35. ff. de verborum obligationib. Cremens. singula. 48. incip. Consuluimus heri. Quomodo autem possit fieri absolutio à suspēsione, declarat Archiep. Florenti. 3. par. tit. 27. cap. 4. post medi. versicu. Item nota quòd absolutio. Est tamen notandum circa intellectum dicti capit. cùm inhibitio. §. fin. dum dicit, ab officio suspendatur, quod est differentia inter presbyterum parochialem, & nō curatū, seu parochialem: nā presbyter parochialis punitur, si sciens nō prohibeat clandestinas nuptias, quamuis non intersit. Cæteri autem clerici si præsentiam & interessentiam præsumptuosam adhibeant matrimonio clandestino secundum communem in dicto. §. finali, & ex lege quarta. titulo tertio. partit. quarta. vbi habetur, quòd malitiosè obijciens impedimentum ne contrahatur matrimonium, erit puniendus iudicis arbitrio, & tenebitur ad interesse, si laicus sit, intellige: si verò clericus, pœna dicti. §. final. erit puniendus ex glossa ibi. verbo. Malitiosè. Quòd autem ad interesse teneatur læso, tenent Vincentius, & Ioannes Andræas in dicto. §. finali. Gregorius Lopez in dicta. l. quarta. in glossa finali. Facit textus in capitulo sacro. de senteotia excommunicationis. capitu. pastoralis. §. verùm. de iure patronatus. & quæ not. gloss. in teste falsum deponente. in capit. primo. de crimin. falsi. vbi scripsi in lectione ordinaria illius tituli. in conclusi. penult. plura, quæ hîc non sunt transcribenda, ne idem repetere vide ar.

Circa istum textum ac capi. cùm inhibitio.de clandesti.desponsat. impuberum. in dubium venit,quando dicatur matrimoniũ clandestinè contractum? Respond.& hic quòd ante Concil. Tridenti. multis modis. Nam aliquando matrimonium clandestinum dicitur , quando absque testium præsentia fuit contractum. glos.in sum.30. quæst.5.verb.quod autem. facit cap.solennitates de consecra.distinct.1.vbi text.ait, quoniam non monstratur esse iteratum , quod nescitur esse factum,vbi glos.colligit argumentum contra clandestina coniugia , quòd taliter contrahentes possunt cum alijs contrahere,cùm talia coniugia sint incerta.citat. capit. presbyteri.78. distinctio.vbi propter dubium consecratio, & baptismi sacramentum reiterantur : paria enim sunt non esse vel non apparere.l.duo sunt Titij.ff.de testamen. tutel.l.in.lege. ff. de contrahenda emptione. l. si fuerit.ff.de rebus dub.l.nona. titul. nono.part.4. capit.secundo.vbi Anchar.de clandestin.desponsa.deficit enim probatio,sed non ius , cum coniugia clandestina contrahentium consensu valeant, tamen ex eo quia probari non possunt , ecclesia quæ non iudicat de occultis , ea non admittit interim quod non probantur.capitu.si quis diuinis, 30.quæstione quinta.dum ait,coniugia,quę clam contrahuntur,non negantur esse coniugia,nec iubentur dissolui , si vtriusque confessione probari poterunt , veruntamen prohibentur, quia mutata voluntate alterius eorum , alterius confessioni iudici fieri non potest.vnde publicè cùm alterius vota in alteram partem se trãstulerint , pro priori coniugio , quod iudici incertum est , sententia ferri non poterit. incerta enim (vt Sixtus Papa scribit Episcopis per Hispaniam constitutis) nemo Pontificum iudicare præsumat: & quanuis vera,non tamen credenda , nisi qui incertis indicijs comprobantur , nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine cõprobantur. Ad idem est tex.in cap. nullum ante veram. & capit. iudicantem.30.quæstione quinta ca. primũ.de clandest. desponsat. quæ enim clam fiunt, habere videntur delicti præsumptionem. ca. consuluit.ibi, Qui malè agit,odit lucem.de offic.delegat.capit.perniciosam.18.quæstio.secunda. glos. in extrauagan.Sedes. verb. lucem amans.sub titulo.de cõcess.præbend.Ioan.22.Et Horatius dicit.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

Et qui in tenebris ambulat,nescit quò vadat. Matthæi.15.textus in l.prima.tit.tertio.part. 4. dum inquit , *maguer el casamiento fuesse verdadero segun que es sobredicho ,non podria la yglesia apremiar a aquel que se quisiesse departir del otro . Y esto es,porque el matrimonio nõ se podria probar.Ca la yglesia nõ puede juzgar las cosas encubiertas,mas segun razonaren las partes,y fuere probado.* Ecclesia non iudicat de occultis, vt habetur in dict.l.prima.& capit. erubescant.32.dist.in.c.consuluisti. 2.quæstione.5.capit Christiana.32.quæstione.5.cap.vt nostrum.vt eccles.benef.cap.à nobis.el.2.de senten.excom.Ex quo est notandum,quôd vbi deficit omnis probatio matrimonij , non est exigendum iuramẽtum à reo,sed potiùs est absoluendus. text.in capit.2. ibi,aliquatenus compellẽdi (quasi dicat nullo modo compellendi)de clandest. desponsa. Ad idem regula tex.in cap.fina. §. fina. de iure iurand. vbi actore deficiẽte in probatione,reus etsi nihil præstiterit,est absoluendus.Socinus in tracta.regularum cum fallent.reg.204.verb.Iuramentum.Fallit tamen in cap.continebatur.& capi. attestationes.de desponsa.impuberum. vbi si actor deficiat in probatione , reus debet iurare , eo in casu, quo versatur aliqua suspicio pro matrimonio : si tamẽ nulla pro eo appareret,secùs esset.glo.fin.in dict. cap.attestationes.& in citato.capi.continebatur. Panormi.nume.2.in cap.secundo.de clandest.desponsat.In contrarium tamen, imo quòd iuramentum possit exigi ab eo quanuis actor nihil probauerit,practicabatur,& iure verior ac receptior opinio erat,quippe cùm vbicunque versatur periculum animæ . potest peti iuramentum à reo , licèt actor nihil probauerit, quia multum in hoc iudicis officium exuberat.capitu.sicut in fio.de sponsalib.l.vbicunque.ff.de interroga.actio. capit iudicantem oportet cuncta rimari , & ordinem rerum plena inquisitione discutere.30.quæst.quinta.glo.in capi.sic enim.verb.diligentiùs.28.quæstione.1.& glo.in capit.quoniam contra.verb.interrogationes.de probatio.Et prædicta sententia post Tancre.placet Panormi.in dict.cap.continebatur.nume.octauo & in dict.cap. attestationes. num. 11.dicenti quod est communis sentẽtia Hostien.& aliorum, quòd vbi agitur de sacramento matrimonij , debet exigi semper iuramentum à reo,licèt actor nihil probet,& veritas tanti sacramenti meliùs elucescat, Quod est notandum secundum eundem, & præposit.in dict. capit. continebatur.nu.8.col.vlti.& in dict.c.attestationes. nu.6.Hinc etiam venit,quòd iudex ex officio suo absque petitione litigantium potest alteram partem compellere, vt cum iuramento declaret si recepit ipse, vel aliùs pro eo pecuniam, vel aliquam partem.quanuis sint elapsi duo anni , cum quibus excluditur exceptio non numeratæ pecuniæ. L. 184.Styli,& quæ diximus in.l.1.in verb. *Iuramento de calumnia*.titul.4.lib.3.supra.colum. 906.versicu.Ex prædictis iuribus affirmandũ videtur: In causa tñ matrimoniali vtrùm sit deferẽdũ iuramẽtum in supplemẽtũ probationis ab actore reo,vel à reo actori? In quo dubio.glo.in c. mulieri. verb. absolu-

absoluto. de iureiurando. determinat quòd non propter grauitatem negotij, quia agitur de facto hominis, quantumcunque honestißimæ personæ sint. De quo articulo est videndus Couar. in epitome.4. Decretali.1.part.6. primo. num.5. capitis.4. Ergo clandestina matrimonia dicenda sunt ob defectum probationis. Ne ergo negarê possint, in præsentia testium celebrādi sunt: quia multoties non solum Deo non verentur illudere negando promissa, sed decipere conantur populū, vt ait tex. in capit. de homine: ad finem. de celebra. missa.

Secundo modo dicebantur clandestina, cùm non seruantur solennitates institutæ in contrahendis matrimonijs ab ecclesia glo. in capit. tertio. verb. Clandestina. de clandest. despons. citat tex. in capit. aliter. 30. quæst. 5.

Tertiò modo ait prædicta glo. Clandestina. capit.3. de clandesti. desponsa. clandestinum esse iudicandum matrimonium contractum non præmissis denuntiationibus, quæ fieri debent in ecclesijs iuxta formam. dict. cap.3. incip. Cùm inhibitio. Sed dicendum est, matrimonium contractum sine denuntiationibus & bannis, tamen publicè in conspectu ecclesiæ vicinis scientibus, nō dicetur clandestinū, ex quo in facie ecclesiæ fuit contractum, vt concludit Oldrald. consil.156. incipi. Clemens Episcopus. colum.2. nume.3. Ioan. Andre. in additio. ad Specul. de clandest. despons. Panormi. in cap. cùm inhibitio. num.9. de clandest. despons. Paluda. in quarto senten. distin.28. quæst.2. arti.3. conclus.3. Ioan. Lup. Decanus Segouien. in tracta. de matrimo. & legitima. 2. part. num.13. Syluest. in summa. verb. matrimonium. 2. quæst.17. particul.4. Glos. in l. quarta. ti.3. par. 4. Et est de mente Panormi. in cap. ex tenore numero quarto. qui filij sunt legiti. Comprobari etiā potest ex his, quæ notat Hispanus Lupus in repetitio. capit. per vestras.3. notabili.6.21. num.14. fol.95. colum. prima. de donationib. inter virum & vxorem. Alphonsus à Vera cruce in Speculo coniugiorum.1. part. articu.10. pag.66. versi. Cōsiderandum tamen est. Couarru. in epitome.4. Decreta.2. parte. capit.6. num.10. Constat primo probatio istius declarationis, quia publicatio non erat quid essentiale, seu integrale ipsius matrimonij, sed consensus per signa, vel verba explicitus: cap. tuæ. cum glo. de sponsa. tenet Alexandri. in cap.2. colum.4. num.1. de clandest. despons. citat. capit. detrahe.1. quæst.1. Et tenent Canonistæ & Theologi secundum Ioannē Lupum, Decanum Segouiensem in dict. tract. de matri. & legi.2. par te. nume.14. Si ergo non erat de essentia, quod publicetur, si fieret absque publicatione, validū erat, ex mente dict. cap. cùm inhibitio. Secundo suadetur nobili fundamento. Nam id dicitur publicè factum, quod est contractum in præsentia fidelium secundum Ioan. Andre. Alexand. & alios in dict. cap. cùm inhibitio. & in dict. cap. ex tenore. Ecclesia autē cōgregationē fideliū significat secūdum glo. notabi. in cap. querelam. in verbo, Ecclesiam. no prælat. vices suas. quam citaui in l.1. in glo. 1. titu. 1. lib.1. suprà. text. in cap. in ecclesia. id est, catholicorum collectio. de consecra. dist.1. Et D. Hieronymus in 2. proœmio Prouerb. declarat ecclesiam, id est, cœtum. Et Apostol. 1. ad Timotheum.3. ait, Scias quomodo in domo Dei oporteat te conuersari, quæ est ecclesia Dei viui, id est, congregatio fidelium, columna & firmamentum veritatis. Hæc designata est parabolicè Matthæi.13. cùm dicitur. Simile est regnum cœlorū. id est, præsens ecclesia, sagenæ missæ in mari, & ex omni genere piscium congreganti. Mare, præsens seculum. Pisces, homines. Sagena, doctrina immissa euāgelica, quæ ex authoritatibus connexis constat. Idem explicat Archiep. Florenti. 3.p. tit.12. ca.1. co.1. Conrad. de contracti. quæst. 2. Tostatus Matthæi. 18. quæst. 77. Et videtur tex. in cap.3. de clandesti. desponsa. quatenus de ecclesijs loquitur, & ecclesia dicitur collectio fidelium. Igitur pro nostra declaratione. Nec obstabit dictio sequens, nā erit intelligenda per presbyteros in ecclesijs, hoc est, talis publicatio fieri oportet in collectione fidelium, vel eo ipso quòd facta fuerunt sponsalia publicè, æquipollet ac sub rogatur loco bannorum, quæ solent fieri in ecclesijs. Nec huic sententiæ obstaculum faciet Barto. assertum in l. fina. ff. de ritu nuptiarum. dicentis, illud fieri clam, quod fit omissis, quæ in actu eius à lege, seu canone necessaria sunt. Textus est innota gloss. in verb. occultè. in l. secunda. C. de his qui. ex public. ratio. libr.10. vbi Barto. numer. primo. & Angel. expresè notant. & glos. verbo. *Concejeramente*. in l. prima. tit.1. lib.3. for. legum. id enim simpliciter locum habet, secùs autem, si aliquid æquipollens in actu interpositum & subrogatum fuit, ex quo effectus prætēsus à lege deducatur, vt in matrimonio publicè contracto dici debet. Et sic quo ad pœnam. capit. cùm inhibitio. de clandest. desponsa. & constitu. Synod.42. matrimonium cōtractum absque denunciationibus, & bannis, publicè tamen, clandestinum non fore dicendum. Ex quo idem dicendum esset quo ad pœnam. l.49. Taur. cùm agat de ista clandestinitate, dicendo, *El matrimonio que la Iglesia tuuiere por clandestino*. Sed matrimoniū præmisso modo contractū, nō dicitur clādestinū, & sic pœna locū non habebit. Tamen in casu legis Tauri clandestinitas causatur ex defectu consensus parentis, qui licèt de essentia sacramenti non sit necessarius, nec eius

nec eius sciẽtia ad ipsius valorem, tamen de honestate requiritur, & videtur præceptum quodammodo capitaliter ibi, & à parentibus & propinquioribus sponsetur. 30. quæstione. 5. & glo. sum. ejusdem causæ, 30. q. 5.

Clandestinum matrimonium ex prædictis constat esse, ante Concil. Trid. quando puella contrahit absq; scientia parentum, vel eorum, sub cuius tutela, vel cura est. dict. cap. aliter. 30. quæst. 5. l. 5 tit. 3. part. 4. l. a. & l. final. titu. 1. libr. 3. for. leg&. l. 4. intrà eo. tit. & l. vni. titu 6 infrà eodẽ. lib. 5. & in. l. 49. in ordi Tau. vbi contrahenti matrimonium clandestinũ imposita est pœna amissionis omnium bonorum Cameræ regis applicandorum, tam ipsius contrahentis, quàm ipsorũ intecessentium, vnà cum pœna exilij à regno, quod exilium inuiolabiliter obseruandum censet sub pœna mortis. Puella verò sic contrahens, ex tali causa exhæredari à patre, vel à matre, & non ab alijs poterit, ibi. *Y que esta sea justa causa para que el padre y la madre puedan desheredar si quisieren a sus fijas, que el tal matrimonio contraxeren.* Lo *qual otro ninguno no pueda acusar, sino el padre y la madre muerto el padre* Ex qua lege cõstat solũ locũ habere prædictã pœnã legis Tauri in filia contrahẽte matrimonium clandestinum sine parentum scientia, non autem respectũ habuit ad consensum fratrum, vt in ea apparet Ex quo cessat l. vni. titu. 6. cum simili. infrà eo. lib. 5. ¶ Deducitur etiam habere locum in parentibus filiæ, non autem masculi contrahentis sine consensu patris, ibi, *Fijas*. Ergo non poterit filios exhæredare, cùm inclusio filiarum excludat filios, qui non comprehenduntur sub nomine filiarũ, præsertim in materia odiosa, & pœnali, qualis est in qua loquitur lex Tauri Quod verum est de iure antiquo, secus de nouo. vt infra dicemus, nec in curatoribus, sub cuius cura est mulier, ex mente eiusdem legis, præsertim quia id petitum fuit, & tamen non cõcessum in curijs Pincianis anni 1548. peti. 128. cuius verba sunt. *Otro si dezimos, que por leyes destos Reynos se pane pena a los que contrahen matrimonios que la Iglesia tiene por clandestinos, lo qual pueden acusar el padre, o la madre muerto el padre, Supplicamos a V. M. mãde que lo mismo puedan acusar los hermanos muertos los padres, y sino tunieren hermanos, que los curadores la puedan acusar. porque como quedan algunos hijos, o hijas, moços y con haziendas, procurãlas engañar, y atraelles casamientos desastrados, y con que Dios nuestro Señor es deseruido, y los parientes de los tales muy injuriados, de que se siguen enemistades, y otros daños.* Dicit Imperator ac Rex noster, *A esto vos respondemos, que ya està proueyda por leyes destos Reynos lo que en esta se deua hazer*, scilicet, per. l. 49. Tau. ab ea dẽ Maiestate edita, in qua tamẽ hoc nõ inuenitur nisi in patre, vel matre eo mortuo. Ergo in cæteris voluit denegare, ac corrigere alias leges pœnales loquẽtes in hac materia. Et pœna ipsius legis. 49. Tau. locum habet in matre vera, & non ficta, prout est vxor patris. l. 41. in curijs Toleti anni. 1537. quæ extẽdit pœnã legis Tauri ad filiã maiorem vigintiquinque annorũ absque patris consensu matrimonium contrahentem & l. 6. titul. 1. lib. 3. for. legum. dum ait, *Si el padre a la madre, o otros parientes tuuieren en su poder máceba en cabello, y no la casaren fasta treynta años, y ella despues casare sin su mandado, no aya la pena casando ella con home cõueniente.* Ex quibus cessat dispositio authen. sed si post vigintiquinque. C. de inoffic. testa. vbi filia, quæ post vigintiquinque annos stuprum commisit, vel in virum aliquem recipiat sine patris licentia, exhæredem fieri negatur, & in. l. 5. titul. 7. part. 6. & per præmissas leges, scilicet. 41. & l. 6. cessat dubium positum in. d. l. 5. à Gregor. Lopio in verb. *que ella passasse de edad.*

Et sic legem Tauri limitabis locum non habere contra filium, De iure antiquo quando valebat matrimonium clandestinum, qui contraxit matrimonium clandestinè, sed in filia, vt ex ea cõstat. Et est de mente Couar. in epitome. 4. Derretal. 2 part. capit. 6. num. 21. Dida. del Castill. ante eum eandem declarationem posuit in dict. l. 49. verb. *a sus fijas*. Quod est notandum, nam de iure communi filius inhonestam ducens vxorẽ, à patre poterat exhæredari. l. 3. §. si emãcipatus. ff. de bono possess. contra tab singul. secundum Guillielmum de Ludo in sing. antepen. Bartolus in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. nume. 6. ff. solu. matrimo. Ioan. Lup in repeti. capit. de donat. inter virum & vxor. §. 23. num. 3. & dispositio. dict. §. si emãcipatus. est approbata per l. 11. tit. 1. par. 4. vbi Gregor. Lopius nouus Commentator in verb. *Los fijos*. Sed est tenendum filium, qui contraxit matrimonium cum vxore ignominiosa, vt contingere solet in iuuenibus amore captis alicuius mulieris, non posse puniri pœna exhæredationis. Tum, quia actus est approbatus apud Deum & ecclesiam, circa quos non est acceptio personarum, vt ait Apostolus. & capit. eam te. de rescri. & capit. penult. de præbend. imò est meritorius. capit. inter opera. de sponsalibus. & sic Canonis authoritate (quæ in hac materia præualet secundũ glo. in. §. hactenus. Insti. de gradib. & glos. in cap. cum ad verum. 96. distinctione. in verbo, Temporalium. Imola in rubrica. ff. soluto matrimonio. & in capitu. accedens. numer. octauo. de procuratorib. & Paluda. in quarto sententiarum. distinctione. 28. quæstione secunda. articu. quinto. conclusi. quarta.) non debet decipi. l. prima. C. de his qui veni. æta. impetraue. Tum etiam, quia lex Tauri

Tauri hoc non dicit, ergo nec nos. Tum etiam, quia ita tenet Bartolus in dict. l. tertia. §. si emancipatus. Alexand. in. l. prima. colum. nona. numero. 32. ff. soluto matri. Ias. in authē. non licet col. 3 nu. 8. C. de liber. præteri. Rodericus Suarez in repetitio. l. secūdæ. titul. *De los matrimonios*. fol. 72. versicul. Superest. Imola in dict. capit. accedens. numer. octauo. & nono. Quibus est addendum. capitu. veniens. & ibi Panormita. numer. tertio. versicu. Secūndo nota. de sponsalibus. Idem Panormita. & eius Additio. in capitu. primo. de desponsatione impuberum. Baldus in. l. omnem. numero. 12. vbi Alexand. & Barba. in additionibus ad eum. C. ad Tertullianum. Præposit. in capit. cum apud. nume. secundo. de sponsa. Philippus Decius in. l. nuptias. ff. de regulis iuris. Cùm igitur filius, imò filia vt ex prædictis authoribus licitè iure Canonico contrahere possit matrimonium absque pœna etiam cum vili & ignominioso coniuge, non erit dubitandum pœnam ad filium extendendam minimè fore per præmissa: nec fuit concessum quanuis petitum in curijs Pincian. Anno 1555. l. 72. & in curijs Toleti Anno 1560. l. 75. Sed iam hodie pœna. l. 49. Tauri extenditur ad filium. l. 58. Madritij Anno 1563. quam nota. quæ hodie est, sub titul. primo. libr. quinto, Recopilationis. l. prima.

Secundò limitandam censeo in filia maiori vigintiquinque annorum, quæ non habet patrem, nec matrem, licèt habeat nouercam. ex. l. 43. Anni. 1537. in curijs Toleti.

Tertiò limita non procedere, etiam si fratres, aut Curatorem habeat, quia lex Tauri id corrigere voluit, dum tantum parentes admisit ad hanc accusationem, vt iam suprà notaui, & dispositio non extenditur ad non expressa. capi. ad audientiam. de decim. Nec contrarium voluit statuere *Carolus olim* Hispaniæ Rex, quanuis petitum ei fuit in curijs Pincianis anni 1548. petitio. 128.

Quartò limitatur non habere locum in puella, quæ sponsalia de futuro contraxit. Nam lex Tauri est intelligenda in matrimonio de præsenti, nō de futuro, dum dicit, *que el que contraxere matrimonio*. nam sponsalia non sunt partes integrales, nec substantiales matrimonij, sed quædam præparatio, vt honestiùs, & cautiùs contrahatur matrimonium promissum. vt in prima gl. dixi. & Anchar. consil. 21. colum. tertia. nume. nono, Iuan. Lup. in l. 49. Taur. numer. secundo. Et probatur expressiùs. Secundò, quòd pœna adiecta in matrimonijs, non habet locum in sponsalibus, ex sententia Decij in capitul. cùm in cunctis. §. clerici. notabil. tertio. de electio. Fernandus Loazes in repetitione. l. filius familias. §. diui. numero. 396. ff. de legatis primo. Tertiò ex glossa in Clementi. vnica. verbo, Contrahere. de consanguinitate & affinitate, quæ ait pœnas designatas in illa constitutione locū non habere in contrahentibus sponsalia, sed matrimonium de præsenti. Cuius sententiam dixit singula. Alexand. in capitul. cum inhibitio. de clandesti. desponsat. Iaso. in. l. si stipuler. quarto notabi. numer. quinto. ff. de verborum obligationibus. & in. l. secunda. numero. 25. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Felinus in rubrica. de sponsa. vbi Præpositus colum. quarta, numer. octauo. Dicit communiter approbatam Felinus in capitul. Tertio loco. numer. secundo, de præsumptionib. Iaso. in. l. quominus. numer. 18. ff. de fluminib. Nicolaus Milis in reperto. verbo, Lex. quæstione sexta. Decius in capit. ad hæc in beato. colum. octaua. versi. in gloss. fina. de postul. prælat. Boerius decisio. 173. num. 30. Martinus Nauar. in capitul. si quando. except. sexta. pag. 20. de rescripris. Et tenet Collectar. in capit. non debet. numer. quinto. de consanguinitate & affinitate. & Angelus in summa. verbo, Pœna. §. quinto. Montalui glossa in. l. secunda, titul. primo. parti. quarta. & in. l. final. titul. 18. parti. septima. Didacus Couarru. in epitome quarti Decretal. 2. part. capitu. sexto. numer. 22. hanc sententiā dicit communem. quanuis doctores in dict. capitul. cùm inhibitio. teneant solennitatem dicti capit. seruandam esse in sponsalibus de futuro contrahendis. Tamen intelligo non esse verum quo ad pœnas. Et sic quanuis dicantur sponsalia, clandestina erunt quo ad prohibitionem ex identitate rationis. l. oratio. ff. de sponsalibus. non tamen quo ad pœnas statutas in iure communi & Regio. Et sic si aliquis desponsaret aliquam mulierem clandestinè, non haberet locum pœna. l. 49. Tauri. contra Panormita. in dict. capit. cum inhibitio. & Castell. in dict. l. Tauri. 49. nec pœna excommunicationis contra supplemen. Gabriel. in quarto distinctione. 28. quæstione secunda. artic. tertio. Quod in specie reprobat Alphonsus à Vera Cruce in Specul. coniugio. 1. part. art. 10. pag. 62. versicu. Est etiam secundo considerandum. Et præmissa limitatio est vera, & ex pluribus (vltra præmissa) locis iuris comprobari posset, præsertim ex Specul. de tutore. §. nunc dicendum. numer. tertio. dicente, matrem non amittere tutelam ob sponsalia de futuro, quam iam decretam habebat, secus de acceptanda. Quam sententiam reputat singularem Ludo. Roma. singul. 219. Ludoui. Gozadi. cōs. 18. nu. 4. & Grego. Lopez in l. 5. tit. 16. parti. 6. in glo. 1. quibus accedit. l. solet. §. 1. ff. de his qui not. infam, ibi, quæ virū eluget spōsam fuisse intra id tēpus non nocet. Lvxores. §. spōsi. ff. eodem titulo. vbi habetur, vxores, viri lugere non compelluntur, sponsi nullus luctus est. vbi glossa

glossa vnica. textus cum glossa in capitul.omne. 9.finali.verbo,Lugere.27.quæstione secunda. & cùm de sponsis non fuerit facta mentio, præsertim in materia pœnali, & de eis non fuerit cogitatum,non erit constitutio.l.49. Tauri. extendenda argumento textus in capitul. Raynuntius. ibi,non videtur aliquatenus cogitasse. de testam. & casus omissus habetur pro omisso. l. si vero.§. de viro.ff.soluto matrimonio.capitu. secundò.de translatio.prælat.capitul. dilectus. de temporib. ordinatio.capitul.is qui.de sententia excommunicationis.libro sexto.Tiraquellus in tractatu.de primogenitura.quæstione.40.numer.190. Quo sit sponsam de futuro de adulterio accusari non posse ab sponso,secùs si esset de præsenti,quia est verè vxor,cùm consensus faciat matrimonium l. nuptias.de regulis iuris.ff. capitul. tua. de sponsalibus.l.cùm fuerit.ff.de conditio.& demonstrationibus.capitul.ex publico. de conuers. coniugat.& est Regia.l.81. Tauri, quæ còprobatur ex notatis à Petro Paludano in quarto Sententiarum.distinctione.42.quæstione tertia. articu.tertio.conclus. Septima.

Est tamen dubium,Contrahens matrimonium clandestinum,tamen nullum propter consanguinitatem, affinitatem, aliumve impedimentum, vtrùm probata nullitate eximatur à pœna.l.49. Tauri,& istius nostræ legis? Videtur dicendum quòd non,nam affectus licèt non sequatur effectus,in specie proposita consideratur, & obedientia,quæ debetur ecclesiæ,& parentibus, seruando statuta Canonica, Sed in matrimonio nullo interfuisse constar, nec stetit per contrahentes, ergo,&c.capitu.nuper.de bigamis.l.71. Tauri.Tamen propter decisiones inde collectas, passus est difficilis, vtrùm sit intelligenda in matrimonio valido de iure, non tamen in contracto de facto inualido tamen de iure. Sed videtur, quòd etiam si fuisset de facto ex pluribus citatis à Iaso.omnino videndo in l. vbi pactum. numero.22. C. de transactionibus.capit.dispendia. de rescriptis.li. sexto.&clementi.prima.eodem titulo. probant impetrantem rescriptum nullum puniendum fore.Et textus in capitul.olim. de rescriptis. secundum Antonium, & Panormita. probat falsificantem literas apostolicas,quæ tamen aliàs sunt nullæ,vel iniustæ,incidere in pœnam falsi. & in crimen periurij ex inualido iuramento. capitul. tua nos.de iure iurand.secundum Baldum ibi,& contrahens matrimonium nullum de iure, cum sit in sacris,nihilominus priuatur beneficijs ecclesiasticis,Probat Iaso.vbi suprà.numero.22. Secus si effectus & non affectus considerandus esset, vt in violáte sequestrum nullum,qui non tenetur pœna violantis sequestrum legitimè factum. Hieronymus Grat.consil.28.numer.tertio.libr. primo. dixi in.l.vnica.in glossa prima.titulo.10.lib. tertio.suprà. *Encubiertamente*.Intellige de clandestinitate canonis iuris nouioris.prout inferius subijciam,& non legis.ex.l.49. Tauri. & quæ scripsit Philippus Decius in capitul. causamque.colum. tertia.numer.sexto.de rescriptis. Et vide quæ notat Ioannes Lup.in.l.81. Taur. num. quinto. vbi citat.l.49.Tauri.

Aduertendum est stante dispositione concilij Tridentini.capit.primo. de reformatione matrimonij sessio.24. Vbi statutum est matrimonium contractum inter ipsos côtrahentes sine testibus & parocho nullum esse ipso iure, & inhabiles reddunturad sic contrahendum.vt habetur dict. capit.primo.§. insuper.

Plura tamen sese offerunt necessaria in praxi circa intellectum dicti concilij ex iure tam canonico quàm Regio. ¶ Primum dubium erit quærere quot modis matrimonium dicatur clandestinum,resolutiuè omissis alijs modis dicendum est duobus.Primum quoties matrimonium contrahitur absque testibus. Secundum quoties testibus præsentibus prætermissis tamen denuntiationibus ab ecclesia requisitis, vt tradit glossa.in capitul.cum inhibitio.verb. Clandestina. de clandestina desponsatione.& l.Regia.1.titul. tertio. partit.quarta.Bartolus in.l.secunda.C. de his qui ex public.ratiocina.lib.decimo. Soto in quarto sententiarum.distinctione.28. quæstione prima. articul.primo.Gratus inter consilia Ioannis Baptistæ consilio 75.nume.33.Decius in.l. quo tutela.§.clam.ff.de regulis iur.& hoc vltimum etiam appellatur clàdestinum propriè.vt sentit.Nauar. in manual.confesso.capit.22.num.septimo. Speculum coniugiorum.prima part.articul. decimo. in principio. etsi Sotus vbi suprà, non tam clandestinum dicat. Ex quo infertur, quòd in eo habebit locum pœna legis Tauri cum similibus suprà citatis & legis primæ.titul.primo. *De los casamientos*.libr. quinto. nouæ Recopilationis. Nec obstat si aliquis dixerit.ll. pœnales restringendas fore ad matrimonium tantum clandestinum propriè absque vllis testibus & non ad omnia matrimonia clandestina attenta dispositione. textus in regul.odia.de regulis iuris,libr.sexto. & l.si de interpretatione.ff.de pœnis.cum similibus. Nam dicendum est.l. Tauri & legem primam. titulo. *De los casamientos*.in sua prohibitione vtilem & fa notabilem esse Reipublicæ Christianæ,cum plura inconuenientia sequantur ex matrimonijs clandestinis prout constat in dict.concil.capitu.de reformatione.in principio.&.l.fina.titu.tertio.parti.quarta.cum adductis à Soto libr. quarto Sententiarum distinctione.28.quæst.1.art.1. Couar. in quarto

in quarto decretalium.2.par.cap.sexto nume.sep timo. Et experientia, quæ rerū magistra est hoc docet, sed sic est quod.l. quantumcunque pœnalis sit, cum respiciat publicam vtilitatem potius extendenda quàm restringenda sit, ex doctrina singulari Bartoli in.l.quemadmodum, C.de agricolis & censitis.libro.11. num.4. Ias.in.l. prima. C.de sacrosanctis Ecclesijs.num.3. & in.l.si certis annis, C.de pactis.num.3.& in.l.si filius familias, colum.tertia numer. septimo. ff. si certum petatur.& in.l.cætera.§.si quis ad opus.nume.20.ff.de legat.primo. Hippolytus consilio.85. num.16.& 17.& 94.& in practica criminali.§. diligenter.nu mer.130.Corsetus singulari. 99. in versicul. extensio,& quantumcunque pœnalis & odiosa comprehendit omne id, quod sub significatione voca buli(etiam lata)potest comprehendi, vt in.l. cum l.ff.de testamentis. & in.l. is qui.l. eodem titul. gloss.in elementi.auditor verbo. beneficio.de ref cript.& sunt aliæ glossæ similes quas refert additio ad Panormitanum in capitu. postulasti.sub litera.g.de rescript.ac proinde verba illarum legū. ibi, *que la Iglesia tuuiere por clandestino*, debent comprehendere cum sint generalia matrimonium clandestinum cum parocho & testibus prætermissis tamen denuntiationibus. Secundò circa prædicta dubitatur an stante dict.concilio annullentur sponsalia de futuro? In quo dubio prima fa cie videtur dicendum quòd sic: cum prohibito matrimonio censentur, etiam prohibita sponsalia de futuro.l.oratio.ff.de spons. per quam.l.dicunt Doctores omnes.in capit.cum inhibitio.de clandestina.desponsatione. quòd prohibitio illius.capit.locum. habet in sponsalibus de futuro Gregorius Lupus in.l.prima.titul. tertio. parti.4. in gloss.verbo. *Que los desposen*.ergo videtur, quòd idem dicatur, in hac specie maximè cum dictum decretum concilij sequatur dispositam in dict. cap. cum inhibitio.

Contrarium tamen est tenendum ex verbis di cti concilij quatenus innuit illa verba (matrimonium contrahere attentabunt)nam nam cum ma trimoniū annullet non videtur sponsalia annullasse cum sponsalia sint quid diuersum à matrimo nio, vt constat ex rubr.de sponsa.& matrimonijs. Et sic ex hoc decreto non fiet rectè illatio de ma trimonio ad sponsalia, cum sint separata,& expositio correctoria non debet vltra casum expressum extendi.l.præcipimus. de appellationibus.l. si verò.§.de viro. ff. soluto matrimonio. & non obstat regula dict.l.oratio.ff.de sponsa.nam procedit & habet locum quoties in vtroque casu ver titur eadem ratio. Secus autem si diuersa. vt in.l.si quis officium.ff.de ritu nuptiarum. & in.l.prima, C.si rector prouinciæ. Decius in capit.intauit.nu mer.quarto.de probationibus.& in capitu. nam concupiscentiam.in secunda lectura nume. quarto.de constitutionibus. Iacobus, Philippus Portius lib.quinto.regularis in conclusione 35.limitatione prima. Vbi sic intelligit & limitat prædictam legem allegando plures Doctores. Sed ratio quare prædictum concilium mouetur est obeuitanda peccata perpetua quæ multoties ex clādestinis coniugijs oriuntur, quæ ratio in sponsalibus de futuro non militat, quoniam sponsus de fu turo contrahens cum aliqua per verba de præsenti & si mortaliter peccet sic contrahendo non tamen manet in peccato perpetuo: igitur in eis non habebit locum concilium Tridentinū. Et in plori bus causis ità per iudices ordinarios iudicatur, prout pluries vidi.

Constat etiam ex prædicto concilio Tridentino, vt eius verba clariùs appareant, ac sint manife sta, aliqua verba dubia declarare, & in primis qua tenus concilium ait matrimonia contracta à filijs familias sine consensu parētum valida esse etiam ante concilium ab ecclesia erat determinatum. Vt in capit. veniens.primo. extrà de sponsalibus. Vbi omnes & docet gloss. in cap. sufficiant.27. quæstione secunda. Couarru. in quarto. 2. parte, capitul.tertio.§. octauo. numero primo Soto in quarto sententiarum. distinctione.29. quæstione prima. articul. quarto. Vnde patet lapsos fuisse Docto. contrarium asserentes, de quibus per Cas saneum in cathalogo gloriæ mundi part. 12.consi deratione.33.Corras.lib. primo.miscellan. capit. 16.Molinæum ad Deciū in capitul. Ecclesia sanctæ Mariæ super numerum.36.de constitutionibus.& super consil.231.

Prætereà necessarium est explicare vtrum ver ba posita in concilio, Ego vos in matrimonium coniungo, sint de essentia sacramenti? Videtur quòd sic ex alijs sacramentis, in quibus non solum materia & forma, sed & persona ministri requiritur: ideoq; minister necessarius est, quia per applicationem materiæ & formæ concurrit cum Deo in collatione gratiæ sacramentalis, vt tradit Soto post alios in quarto Sententiarum, distinctione prima, quæstione. quinta. articul. primo. Ergo quemadmodum, in alijs sacramentis verba ministri sunt forma sacramenti, vt in Baptismo illa verba, Ego te Baptizo, ità in matrimonio erūt de forma prædicta verba, Ego vos in matrimonium, &c. quòd confirmatur, ex eo, nam minister, qui applicat materiam & formam in alijs sacramentis debet esse diuersus ab eo, qui confert sacramentum, vt in capitul. de Baptismo. ità & in matrimonio alius debet esse minister diuersus à contrahentibus, qui verba formæ exprimat, id est parochus. Comprobatur etiam ex dicto con-

cilio Tridentino, in versiculo. Qui aliter quàm præsente parocho, &c. vbi videtur, quòd præsentia parochi est necessaria ad hoc, vt materiam & formam applicet & ita illa verba, Ego vos coniugo, esse necessaria. Sed contrarium est tenendum. Imo talia verba, Ego vos coniugo, à sacerdote prolata non esse formam huius sacramenti ac per consequens parochum, vel alium sacerdotem non esse ministrum huius sacramenti. vt refert Sanct. Thom. in quarto. distinct. 1. quæstione. 1. artic. 3. idem Thom. & Soto in quarto. distinctio. 26. quæstione. 2. artic. 3. Hugo lib. 2. de sacramentis. parte. 11. capitul. 5. & tandem omnes Docto. qui de sacramentis loquuntur asserunt in hoc sacramento matrimonij mutuum consensum esse sufficientem ipsius, vt tradit Soto vbi supra distinct. 26. quæst. 2. articul. 3. ¶ Rursus quatenus olim ecclesia nondum prohibuerat matrimonia clandestina in substantia, sed tantum in modo hodie tamen attento dict. Concilio Trident. in dict. sessio. 24. non solùm prohibetur in modo verùm etiam in substantia, & sic nullum est matrimoniũ absque parocho, & duobus, vel tribus testibus. vt ex dict. versi. Qui aliter, &c. constat.

Præterea amplius quàm semel ante editionem sacri Concilij Tridentini, & post dubitari vidimus an lex Canonica posit contrahentes matrimonium cum consensu inhabiles reddere, cum solo consensu matrimonia contrahantur. Et primo videtur dicendum, quòd non, quia est contractus ciuilis, ex eo nempe nam matrimonium solo consensu contrahentium perficitur. cap. sufficiat. 27. quæst. 2. & cap. primum. de sponsalib. & solus eorum consensus attento fine matrimonij sufficit & sic necessarius. vt tradit Speculum coniugiorum. 1. part. art. 2. ex consensu autem oritur naturalis obligatio. l. cum amplius. §. is natura. ff. de reg. iur. at vero. l. positiua ius naturale tollere non potest attenta dispositione. text. in. §. sed naturalia instituta. de iure naturali. Et sic hoc decretum cum sit l. positiua non potest tollere vinculum naturale, quod ex consensu causatur. argumen. text. in clemen. ne Romani. de electione. Sed prædicta ratio non obstat dict. concilio. nam respondendum est. quòd. l. positiua non potest tollere obligationem naturalem iam ortam, potest tamen resistere à princi. contractui ne valeat propter aliquam iustam causam, & bonum commune. vt in l. non dubium. C. de legibus. & tali casu si contractus geratur lege resistente nulla oritur obligatio naturalis. vt in l. cum lex. & ibi Barto. nu. 3. ff. de fideiussor. l. si non sortem. in princi. ff. de condi. indebiti. Fortun. in l. veluti. numer. 11. ff. de iusti. & iure. ratio est, quia lex ciuilis semper habet potestatem ab ipso Deo contra ea, quæ spectant ad gubernationem totius reipubli. l. inter claras. C. de sum. Trinit. Prouerb. c. 8. Nauar. in capit. nouit. de iudic. 3. notabili. corollario. 20. Et sic nimirum si legibus obedire sit de iure naturali. l. veluti. de iusti. & iur. tex. in cap. 2. de maiori. & obed. Et cum hoc casu consideremus matrimonium contractũ ciuilem esse ob consensum rectè poterit Concilium annullare matrimoniũ resistendo ei ab initio si absque parocho & testibus contrahatur, ob damna quæ ex tali matrimonio clandestino sequuntur: & principes semper habeant potestatẽ condendi leges contra matrimonia impedienda & irriranda. argumen. tex. in cap. 2. de sponsatione impuberum. versi. ad ætatem legibus, &c. & totius tituli. ff. de ritu nuptia. & l. tutor. ff. de sponsa lib. & l. 1. C. de interdicto matrimonio. Ex qua ratione concludendum est prædictum Concilium Tridentinum, iuridicè processisse ad irritanda matrimonia clandestina contracta non præsente parocho & testibus.

Iuxta prædicta suboritur dubium quatenus matrimonium est sacramentum potuit ne contractum, tale sacramentum irritare si parochus & testes non interueniant. In quo dubio videtur, dicẽdum non posse, nam ea quæ sunt de essentia sacramenti non possunt ab ecclesia, sed à Christo institui, qui author est omnium sacramentorum. Sanctus Thom. in 3. par. quæst. 64. artic. 2. Soto in 4. distin. 1. quæst. 5. artic. 2. Nauar. in princ. de pœnitentia. distin. 5. nume. 31. Concil. Triden. sess. 21. cap. 2. de reformatio. contra Lutherum, & alios. Ergo ecclesia nullo modo potest instituere ea, quæ de essentia sacramenti sunt cum ad solũ Christum pertineãt, facit quia ecclesia non potest mutare ea, quæ iuris diuini sunt. cap. sunt quidam 25. quæst. 1. & licet ecclesia prohibeat ne clericus celebret, nihilominus si talis clericus prohibitus vtatur debita materia, & forma, cum intentione conficiet sacramentum. glo. in cap. 2. de cleric. excommunicato ministrante. & glo. in summa. 9. quæst. 1. dicit communem Panormi. in dict. cap. 2. nu. 6. Ferdinandus Loazes in tracta. de matrimonio Regum Angliæ dubitat. 7. nume. 36. Nauar. in capit. quando. de consecrat dist. 1. contra gloss. finalem in cap. degradatio. de pœnis. lib. 6. ergo. Idem videtur dicendum in matrimonio, quòd licet ecclesia prohibeat, nè contrahatur nisi præsente parocho & duobus testibus valeat nihilominus si legitimus contrahentium consensus interueniat. argumen. tex. in capi. 2. de matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui. Tamen attento Conci. Trid. ti. dicendum videtur tale matrimonium contrahi non posse, nec valere nisi præmissis solennitatibus, de quibus per eum & non obstant fundamenta

menta superius adducta ; nam licet ecclesia non possit sacramenta, nec partes substantiales eorum instituere, vt dictum est, potest personas inhabilitare ad sic contrahendum, vt est exemplum in capit. non debet. & ferè per totum titul. de consangui. & affinita. & in cap. 1. & ferè per totum de cognatione legali. & titul. de cognatione spirituali. resoluit Speculum coniugiorum. 1. par. art. 44. colum. 5. & ita fit in dict. concil. solum enim inhabilitat personas ad sic contrahendum. vt constat ex verbis eius ibi. Eos sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit. Ex qua dispositione plura cessant hodie disposita à iure. In primis enim cessat dispositio text. in capit. is qui fidem desponsalibus, quo cauebatur sponsalia de futuro transire in matrimonium de præsenti per copulam carnalem subsecutam. cap. veniens. el. 2. c. cõsultationi. eod. titul. cap. à nobis. de desponsatione impuberum. de quo Couarruu. in quarto. prima parte. cap. quarto. §. 1.

Secundò corrigitur text. in ca. per tuas. de conditionib. appositis. vbi sponsus de futuro sub aliqua conditione, si sponsam carnaliter cognosceat visus erat recedere à cõditione & matrimonium manebat purum, & validum de præsenti. idem in cap. de illis, & cap. super eo. eod. tit.

Tertiò non habebit locum opinio Hostiensis, Panormi. nu. 7. & communis in capi. ex literis. 2. de sponsal. qua cauebatur, quòd si quis iurasset se ducturum vnam ex tribus filiabus Petri deindeq; vnam earum cognosceret, quòd per talem copulam incipiebant iustificari sponsalia, quæ anteà erant incerta & transibant in matrimoniũ de præsenti attenta dispositione. dict. capit. per tuas. de conditionibus appositis.

Quartò cessauit etiam illud quòd notauit Antonius nume. 31. per text. ibi in capi. ex parte. M. de restitu, spoli. spolia de futuro transire in matrimonium de præsenti per traductionem ad domũ spõsi. quam opinionem tenebat etiam Ioann. Andræ. in cap. fina. de sponsalibus. Angel. in authenti. quibus modis naturales efficiantur sui. §. quoniam. nu. 31.

Quintò cessauit text. in capitul. ad id, quod. de sponsalibus. vbi matrimonium de præsenti metu contractum conualescebat per mutuam ac spõtaneam cohabitationem.

Sextò per dictum decretum correctus est. textus in capitu. primo. §. primo. de desponsatione impuberum in sexto. vbi matrimonium per verba de præsenti contractum inter inhabiles ætate si posteà legitima ætate superueniente sequeretur inter eos copula, vel alius actus, nempe osculа, munera, amplexus & similia statim efficiebatur matrimonium de præsenti validum hoc tamen operabuntur supradicta. vt fiunt sponsalia de futuro pront anteà erant, vt in dict. text. in quo casu non est correctus, prout in casu superiori.

Septimò non habebũt locũ disposita per glos. sam. verbo, de cætero. in fine. in capit. non debet. de consanguinitate & affinitate. dicentem, quòd contrahentes in gradu prohibitio si posteà sublato impedimento per superiorem simul cohabitent, scientes impedimentum sublatum conualescebat matrimonium anteà nullum, quam glossæ opinionem dicebat communem Panormita. ibi columna fina. Couarruu. in quarto. 2. parte. capitul. quarto. in principio. numero quinto. licet enim in tali specie, post impetratam dispensationem necessarius erat nouus consensus. vt per Innocentium, Cardinalem, Panormitanum & omnes in capitu. super eo. de conditionibus appositis Soto in quarto. distinctione. 29. quæstione secunda. articu. primo. Couarr. dicentem communem opinionem in quarto. 2. parte. capit. tertio. in principio. numer. septimo. qui quidem nouus consensus sufficiebat. quòd induceretur ex mutua cohabitatione habita scienter post dispensationem secundum cõmunem de qua supra, quod tamen hodie non procedit cum solus consensus nisi coram parocho & testibus ad matrimonium non sufficiat: opus enim erit in ea specie post dictam dispensationem, vt nouus consensus adhibeatur coram parocho & testibus.

Octauò etiam cessat illa controuersia inter Canonistas & Theologos in artic. illo quando matrimonium contractum erat sub conditione honesta præsente parocho & testibus. An existente conditione statim maneret matrimonium validum absque nouo consensu tacito, vel expresso. Theologi enim prout Thom. & alij in quarto distinctio. 29. quæstione. 3. existimabant necessariũ esse nouum consensum de præsenti nec aliter esse matrimonium, in quã opinionẽ inclinat Couarru. in quarto. 2. part. capit. 3. in princip. numer. 5. Canonistæ tamen: prout Innocet. & alij in capit. super eo de conditionibus apposit. contradicunt, vt in tali specie statim existente conditione matrimonium validum maneat absq; nouo consensu quemadmodum valent alij contractus sub conditione gesti, vt in l. hæc venditio. ff. de cõtrahenda emptione. & in l. si post diem. §. si sub conditione. ff. quando dies legati cedat, quam opinionem tenet etiam Panormita. in capitu. de illis. nume. septimo. de conditionibus appositis. Nauarr. in manuali capit. 22. numer. 63. dicit communem Couarru. vbi suprà. Hodie tamen seruanda erit Theologorum opinio, vt post existentem conditionem sit necessarius nouus consensus coram parocho & testibus secundum formam dict. conci-

lij Tridentini : nam primus consensus præstitus sub conditione, etiam coram parocho & testibus habet effectum quousque impleatur conditio, à cuius implemento pendet. capit. vnico. §. fina. de sponsalibus. libro. 6. l. cedere diem. ff. de verborum significatione. & in d. l. hæc venditio. ff. de contrahenda emptione. vnde consensus est necessarius tempore, quo conditio extat coram parocho & testibus, cum de substantia in dict. concilio requiratur.

Vlteriùs dubitatur an contrahentes nulliter, matrimonium cum non fuerint seruatæ solennitates de quibus in dict. concilio, & ex fuerunt inhabiles pronuntiati ad sic contrahendum, an intelligatur inhabilitas de matrimonio contracto sine parocho & testibus, an verò sit perpetua inhabilitas ad contrahẽdum inter ipsos de nouo seruata forma dict. concil. Dicendum censeo tantum habere locum prohibitionem & nullitatem ex vi consensus præstiti sine parocho & testibus, cæterum si velint de nouo contrahere seruatis seruãdis non habebit locum prohibitio: sed habiles reputantur & hoc vult dicere prædictum conciliũ. Inhabilitas priuatio iuris alicuius non habet locum nisi in casu à iure expresso, vt est sententia glossæ memorabilis & ibi communis in capit. fisia. de iure patrona. Iaf. in l. illam numer. 12. C. de collationibus. cum pluribus alijs concordantijs per me adductis in tractatu de bonis lucratis constante matrimonio ad Seguram. nume. 166. Ergo ad casum in quo loquitur, concilium debet intelligi, cum in eo tantum contrahentes deliquerunt Tum etiam quia Concilium Tridentinum talem inhabilitatem nõ posuit, sed solum modum reddit eos inhabiles ad sic contrahendum, nempe nõ præsente parocho & testibus. Quare si posteà velint ipsi iterum contrahere coram parocho & testibus eis non prohibetur.

Dubitatur vlteriùs an pœna l. 49. Tauri cum similibus locum habeat eo casu, quo quis contraxit matrimonium clandestinè absque parocho & testibus, cum sit irritum & nullum ex dispositione sacri Concilij Trident. loco præallegato : vi detur quòd non, quia quòd nullũ est nullũ operatur effectum & sic non entis nullæ sunt qualitates. cap. ad dissoluendum. de desponsatione impuberum. vbi notat Præpositus numero. 1. quòd matrimonium nullum accusari non potest prædicta ratione ad idem. l. eius qui in prouincia. §. quòd si stipulatus. vbi notant Paulus & Iaf. ff. si certũ petatur. & donatio inter coniuges est nulla neque confirmatur morte quando matrimonium fuit nullum. l. & ideò. ff. de donatio. inter vir. & vxo. Et appellatio non habet locum à sententia nulla. l. nominationes. C. de appellationibus cum similibus & ex contractu nullo non debetur gabella. Bald. in l. 2. C. de eunuchis Segura in repetitione. l. primæ. §. si vir. vbi dixi in additione. nume. 157. ff. de acquirenda possess. & Carolus Molinens in consuetudinibus Parisien. 1. par. titulo. 1. §. 22. nu. 32. ergo similiter ex nullo matrimonio nõ debet pœna irrogari, tum etiam quia rationes propter quas matrimonium fuit prohibitum lege Regia sunt a Concilio Tridentino capitu. 1. de reformatione matrimonij sessio. 24. non competunt matrimonio nullo sicut in specie proposita, oam cui nõ cõpetũt verba legis, neq; cõpetere debet eius dispositio. l. 4. §. toties. & ibi Alex. ff. de dã. infec.

Præterea confirmatur, nam pœna prædictarum legum Tauri 49. & nouæ copilationis legis primæ. titu. 1. lib. 5. ipso iure imponitur, vt constat in eisdem legibus, dum dicunt (*por el mismo fecho*) at vero, quando pœna ipso iure imponitur non incurritur nisi delictum sit consummatum. capit. perpetuo. de electione libr. 6. & ibi notant Docto. iuncto tex. in cap. cum in cunctis. eodem titu. Panormi. in cap. fina. numer. 2. de sponsalib. Felinus in tractatu de conatu. colum. 2. & sic in tali matrimonio clandestino attentato, & non perpetrato non habebit locum pœna dictarum legum. cum nulla sequantur peccata perpetua, neque alia incommoda, propter quæ ecclesia matrimonia clandestina prohibuit.

Nec huic confirmationi obstat illud iuris principium, quòd quando lex respicit factum nõ est curandum de iuris effectu, sed sufficit, quòd habeat formam facti. capit. nuper de bigamis. l. eum qui duas. C. de adulterijs clemen. vnica. de consanguini. & affinitate. lex si quis legatum. in princi. ff. de falsis. & in l. 81. Tauri & in l. 4. titul. 20. lib. 8 nouæ Recopilationis. Sed prędictæ leges puniũt factum vt ex illis verbis, (*por el mismo fecho*) cõstat ergo videtur. quòd non erat curandum de iuris effectu : nam respondeo talem regulam procedere quando attento fine disponendi eundem effectũ operaretur factum quem iuris effectus operaretur, vt in casu dictæ legis eum qui duas. C. de adulterijs. & capitul. nuper. de bigamis cum alijs. & sic cum ex matrimonio clandestino inualido non sequãtur damna, vt dictum est, quæ sequuntur in clandestinis validis, nimirum, si in eo non habeat locum pœna dictarum legum.

Existimarem tamen, quòd si ex tali matrimonio in specie propositæ quæstionis infamia, aut damnum irrogaretur parentibus sponsæ propter iactantiam sponsi dicentis filiam Petri sponsam suam esse, constaretque per confessionem asserti sponsi arbitrio boni iudicis sponsum puniendum cum hoc in iure expressum non sit per. l. 1. ff. de iure deliberan. cap. de causis. §. fin. de officio delega.

§ Sede

¶ *Ley.* II. *Que ninguno que viuiere con señor, se desposse ni case con su hija sin su mandado.*

QValquier hõbre que viue con algun Señor y viuiendo con el se desposare [a]: o casare con la hija, o con la parienta que tenga en su casa sin mandado del señor. Aquel que tal yerro fiziere, sea echado del reyno por siempre. Y si tornare a nuestros reynos sin nuestra licencia y mandado que incurra en pena d̃ muerte: y ella sea desheredada: y sus bienes ayã sus parientes mas propinquos: y el padre, o la madre la puedã accusar y aquel, o aquellos con quien viuieren Y si ellos no la accusarẽ que lo pueda accusar qualquier de los parientes mas propinquos fasta el tercero grado: pero si el padre, o la madre [b], o el señor con quien viuiere la perdonare q̃ otro alguno no la pueda accusar.

ADDICION.

¶ *Concuerda con esta ley, la ley. 2. titu. 1. lib. 5. de la Recopilacion.*

❡ *Lex.* II:

a ¶ *Se desposare.* Scilicet, per verba de præsenti, non de futuro tantùm, quo ad pœnã huius legis, quamuis quo ad prohibitionem, sponsalia veniant. ex textu in. l. oratio. ff. de sponsalibus, vt diximus. in. l. 1. suprà eod. titulo. & adde similem l. 1. versic. *Y si qualquiera destos.* tit. quinto libro octauo. infrà.

b ¶ *Pero si el padre, o la madre.* Considerarunt ergo iniuria illata parentibus, seu dominis, sub cuius ditione versantur. Ad idem. l. 1. tit. 15. libro. 8. infra. & l. 49. in decisi. Tauri. ibi, *Lo qual otro ninguno no pueda accusar, sino el padre, y la madre muerto el padre.* Ideoq; bona iure propinquitatis, ad patrẽ seu matrẽ applicãda sunt, cũ nullus ex cõsanguinitate sit propinquior, quàm sint parentes, cùm reputentur vna & eadem persona pater & filius natura, & carne. l. ne cum filio familias. ibi. non iuris constitutio, sed natura rei impedimento est. ff. de furtis. capitul. contradicimus. 35. quæstione. tertia. glossa. in capitul. pœnitentia. de pœnitentia. distinctione tertia. l. finali C. de impuber. & alijs §. ei verò. Institu. de inutilib. stipulationib. Et filius est pars viscerum patris, secundùm Aristotelem, quinto ethicorum. Et deficientibus descendentibus, eis debetur successio, si filius decesserit. lib. sexto. Tauri. & l. nona. in eisdem decisio. Ergo cùm defuerint descendentes, quibus necessariò debeatur legitima in bonis filię, pater erit proximior seu propinquior, eique deferenda erunt bona. per istam legem. ibi, *y ella sea desheredada, y sus bienes ayan sus parientes mas propinquos.* Et sic parentibus, quibus est illata iniuria, & dominis detur ius accusandi, ac proinde bona confiscata erunt patri, cui est facta iniuria. capitul. Episcoporum. §. finali. ibi, ad arbitrium eius, cuius sententiam contem pseiunt, satisfecerint competenter. de priuilegijs. libro sexto. l. post legatũ. §. amittere. ff. de his quibus vt indignis. l penultima. C. de legat. l. defunctus. C. de suis & legitimis. Romanus singulari. 692. Iason in l. seruo legato. §. si testator. numero quarto. ff. de legatis primo. Ripa in l. si vnquam. quæstio. 44. C. de reuocand. donatio. Gomess. in. §. superest. numero 21. Instit. de actio. & quæ traduntur à Ias. in l. quidam cum filium. versicu. Quartò nota. nu. 8. ff. de verb. obligat. & in l. 1. nume. 2. C. de his, quæ pœnæ nomi. relinq. Purpurat. in l. 1. numer. 444. ff. de offi. eius, cui mand. est iur. vbi adducunt text. egregium in l. vxorem. §. hæres. ff. de legat. tertio. quem miro modo elucidauit Doctor Arius Pinelus, cùm habuit in punctis Salmanticæ pro obtinenda cathedra Primaria iuris Cęsarei per decessum clarissimi Iurisconsulti & præceptoris cõmunis Doctoris domini Petri à Peralta, qui vltimum diem clausit isto anno 1561. ¶ Ergo parentibus si supersunt, & non alijs erunt bona filiæ sic contrahentis matrimonium applicanda, cùm de eorum iniuria in præsenti lege agatur.

¶ *Lex. III.*

a ¶ *Que son casados.* Contrahens matrimonium viuente primo coniuge, præter alias pœnas à iure sancitas, punitur hisce regnis, candenti ferro in fronte impresso ad instar literæ.q. Quæ tamen dispositio hodie situata est sub tit.1. lib. 5. Recopilatio.& est.l.1. in ordine.Cócor. antiqua. l.6.titulo.15. lib.8. ordina. infrà.& l.14. Ioann. primi Regis in Comitijs habitis Birbiescæ anni 1387. vbi litera talis est. *Que le fierren en la frente con vn hierro calient que sea fecho a señal de ferradura.* Et hoc videtur annotare & significare secũdum communem intellectum verbum, *Fierren.* Litera enim.q. nullam continet delicti significationem, quanuis in his regnis in practica sit recepta litera.q.& non.B.quæ fortè potiùs debuit stare,quia continet significationem criminis,denotando ipsum bis contraxisse. Et in memoriam criminis fuit.B.quanuis vitio impressionis sit.q. Alij vero dicunt esse signum ad instar Crucis, vt annotaretur contrahenti bis viuente primo coniuge iniquè,& malè de fide sentire,cum tale matrimoniũ sit omni lege prohibitum. Alij verò imposuerunt huic legi duas ioras, quasi per istas duas literas.ij. & signa numeralia perciperetur delictum ipsius, nempe bis contraxisse,etiam si sint post primum tres vel quatuor,vt iam visum est nostra ætate,nõ ex eo amittit significationẽ dualem, quippe cùm nuptiæ post primas dicantur secundæ. vt in titulo. C.de secund.nupt. etiam si contraxisset tot vices,quot referuntur ex Diuo Hierony.in 3.parte epistola.tra.7.epistola.26.litera.F.à Boerio decisio.186 nume.4.de quadam muliere, quæ viginti & duos sepelierat viros,& nupsit alij,qui vincens ipsam sepeliuit post viginti alias vxores,quas iam ante habuisse,& sepelijsse fertur. Quicquid sit,litera.q.est illa,quam vsus recepit. vt Couar.in epitome.4. Decreta.a.parte.capit.7.§.3.nume.7. & Anto. Gomez in.l.80. Tauri.num. 27 ad finem. Verè testantur. Et sic, sæpe vidi in practica receptam esse. Punitur etiam pœna infamiæ a iure.l. eum,qui duas. C.de adult.vbi ait litera. Eum, qui duas simul habuit vxores,sine dubitatione comitatur infamia. In ea nanque re non iuris effectus, quo ciues nostri matrimonia cõtrahere plura prohibentur,sed animi destinatio cogitatur. conc. ca. nuper cum glo.de bigam.l.1.ff. de his,qui notan. infa. Panor. in capit.a. de sponsa duor Io. Lopius in repe.rubr. de don.§. 60.numer.6. Punitur præterea & tertio pœna stupri. vt cautũ est in dict.l. eũ, qui duas. versicu. Veruntamẽ. Pœna autem stupri est in honestis personis,amissio dimidiæ partis bonorum : in vilibus verberatio, cum quinquennij relegatione.tex.in. §. Item lex Iulia.vers. Sed eadem lege. Institut.de publi.iudi. Quem text. pauci sciunt secundũm Matthæum Mathesil.singul.100.incip. Nota textum, quem pauci sciunt. Hostien. in sum.de stupro.§. & qua liter.Alexan.consi.165.col.1.lib.7.l.2.& ibi Gregor.Lopez in verbo. *Deue perder.* titu. 19. par.7. Boeri.decisio.91.col. final.Ex quo deducitur malè dixisse Roma in singul.531.quem sequitur Zacharias ad Panotmi. in cap. cùm haberet. sub nu. 4.de eo, qui cogno. consang. vxor suæ, pœnam mortis imponendam fore contrahentibus binas nuptias per.d.l.eum qui duas. Ex quibus intelligendum est,quod notat Theophilus in.§.affinitatis.Instit.de nup. quatenus inquit. contrahentes secundas nuptias,primis non solutis,pœna capitali plectendos esse. Si tamen mulier ipsa esset ou pta priori viro,& scienter cum secundo contraxerit. adulterij pœna damnatur, simul & cum ipso secundo marito, qui eam vxorem scienter acceperat. ex dict.l.eum, qui duas. Punitur præterea se cundas nuptias contrahens, primis non solutis, per iudicem ecclesiasticum publica ignominia.argumen.tex.in cap.de Benedicto.32.quæst.1.mitrando ipsum, vel aliam ignominiam inferendo. secundum Panormi.in. c. cùm haberet. de eo qui dux. in matr. quam pollu. per adulte.col. a. n.3. & in c.1.num. 2.de sortilegijs. Potest etiam inquiri contra talem contrahentem binas nuptias per Inquisitores hæreticæ prauitatis, quasi non bene sentiat de sacramentis,secundùm Domi.nume.6. & Phi-

¶ *Ley.III. De los que se casan otra vez seyendo sus mugeres viuas, de la pena que merescen.*

¶ El Rey D. Iuan.I.en Birbiesca.Año de 1387.

MVchas vezes acaesce que algunos que son casados[a], o desposados por palabras de presente seyendo sus mugeres o esposas viuas, no temiendo a Dios, ni a nuestras justicias se casan y desposan otra vez. Y porque es cosa de grã peccado y mal exemplo. Ordenamos y mandamos que qual-

& Philip Franc. in cap. accusatus. § sanè. de hæretic. lib. 6. Gundisal. de Villadiego contra hæreti. prauit. quæst. 9. nu. 5. Ioan. Lup. in repe. c. per vestras. §. 18. nume. 25. fol. 67. col. 3. Couac. in epitome. 4. Decretal. 2. parte. c. 7. §. 3. num. 6. Est etiam pœna excõmunicationis imposita ipso iure aduersus cõtrahẽtes binas nuptias, secundũ Paulum Grillãd. in tractat. de pœnis omni fac. coitus. q. 54. Sed ab hac pœna recedit Couar. in Epitome. 4. decretal. § 3. nu. 6. ca. 7. Ex eo enim constat, quia ista pœna non reperitur à iure expressa. Tum etiam, quia pœnæ potiùs sunt restringendæ, quàm ampliandæ l. interpretatione. ff. de pœn. c. Odia. de regu. iur. libr. 6. Tum, quia in capit. an non. 24. q. 3. dicitur. quod est excommunicandus, ergo non excommunicatus ipso iure. Tum etiam ex glo. 1. in clem. vnic. de consangui. & affinita. quam ibi Cardi. Imol. & Docto. communiter recipiunt.

quier q̃ fuere casado o desposado por palabras de presente: y se casare o desposare otra vez: que de mas de las penas en el derecho contenidas q̃ sea herrado en la frente cõ fierro caliẽte q̃ sea fecho a señal de. q. do los puedan auer.

ADDICION.

¶ Concuerda con esta ley, la ley. 5. tit. 1. lib. 5. de la Recopilacion.

De iure verò istius regni vltra pœnam positam in præsenti lege, variæ pœnæ erant statutæ. Nam contrahentes matrimonium viuente primo coniuge, efficiebantur serui mariti, & bona ipsorum ei deferebantur, vt de eis disponeret ad beneplacitum suum. vt in l. 2. vbi Montalu. titu. 7. lib. 4. for. legum. ¶ Item punitur contrahens scienter secundas nuptias viuente primo, in exilio quinq; annorum, & bona, quæ habet in loco contractus, applicantur *filijs*, vel nepotibus, si eos habuerit, aliàs pro parte dimidia læso & ignorãti, & pro reliqua parte Cameræ Regis. l. 16. tit. 17. part. 7. Et huiusmodi quinquennale exilium erit hodie, *para las Galeras* ex interpretatione Caroli Cæsaris olim Hispaniarum Regis in Comitijs Pincianis Anni 1548. In l. 105. in Curijs Segouiæ Anni 1532. l. 79. fuit petitum, vt isti contrahẽtes binas nuptias capitis pœna punirentur, Sed tamen decisum nõ fuit. Nunc tamen puniuntur pęna contenta in præsenti lege, quæ ex pęnis alijs supra relatis solet aggrauari propter grauitatem criminis, præsertim cum procedunt Inquisitores hæreticæ prauitatis aduersus hos sic contrahẽtes, vt iam ampliùs quàm semel nostra ætate visum est in practica. Vnum tamen addendum est, quòd nouissimè hodie contrahens binas nuptias prima vxore viuente, trahendus est ignominiose per vias publicas, & consuetas, & mittendus ad triremes per spaciũ decem annorum. vt probat. l. 8. titu. 20. lib 8. Recopilationis. & ita practicatur indistinctè cũ omnibus personis. ¶ Punitur etiam pœna. l. 4. tit. 7. lib. 8. infra. Cui est simi. l. 8. titu. 18. in eod. lib. 8. vbi iudicatur propter ipsũ factum Aceuolus. Io. *Lupus* in rep. rubri. de donat. inter virum & vxo. § 60. nume. 6. versic. Hinc est, qđ sicut habens duas vxores. Plura per Io. Neuizan. in sylua nupti. lib. 4. num. 43. Angel. & ad eum Augusti. in tracta. malefficio. versi. *Che me hay la mia dona* nume 65. versi. Et aduerte, quia vidi multos iudices errare.

Punitur etiam à Canone. 2. de sponsa duor. dicẽte, accepisti illam in vxorem tibi, quam alter sibi desponsatam habuerat, dimitte illam, quia nunquã potest tibi fieri legitima, & quadraginta dies in pane & aqua, quod Carena vocant, cum septem sequentibus annis pœniteas. Quæ pœnitentia in foro exteriori locum habet, in foro vero animæ presbyter, qui audit confessionem, secundum suũ arbitrium poterit eam modificare secundum Præposit in d. c. 2. de sponsa duor. ex glos. visum fuerit in cap. significauit. de pœnitẽ. & remis. Similis est glo. in c. hoc ipsum. versic. præcepit 33. quæstio. 2. & in ca. mensuram. verb. in arbitrio de pœniten. distin. 1. & in capit. sunt plures verb. mites de pœnit. distinct. 3. Nauarr. in capi. falsas. col. 1. & colum. 4. nu. 16. de pœnit. distinct. 5. Opinionè Anton. Burgensis in cap. 2. col. 2. num. 5. de empt. & vendi. Et sic poterit modificare pęnitentiam in foro animæ, sicut ex causa potest iudex in foro exteriori. l. hodie ff de pęn. l. 4. titulo. 12. par. 3. Ioan. Oroscius in l. omnibus. numer. 12. ff. si quis ius dic. non obtemp. dixi in l. 3. in gl. 1. vers. Præterea est dubium, verum. titu. 1. lib. 3. ordinam. Et ita est declarandus tex. in d. cap. 2. de spons. duorum. Et has pęnas voluit præmittere nostra Regia lex, dicendo, *que demas de las penas en el derecho contenidas, &c.*

Sed est dubium vtrùm pœna huius legis, & nouissimè dict. l. octauæ. titu. 20. lib 8. Recopilatio. locum habeat in muliere, sicut in masculo? Et videtur dicendum quòd non, ex eo, quia tantum loquitur in masculo, vt ex tenore istius legis cõstat, & sic cum sit casus omissus. præsertim inducens pœnam,

pœnam, non debet extendi ad alias personas præter enumeratas in ipsa lege.cap.is qui.de sentent. excom.lib.6.cap.statutum.de elect.lib.6. glossa. in cap.quanquam.verb.secus.eod.tit.& lib.gloss. in cap.Apostolus.81.distin.& glo.in sum.15.quęstione.8.& quæ latè adduxi ad Segur. de bonis lucra.consta.mat.numer.165.Hippolyt.in repeti.l. vnic.C.de raptu virgi.num.81. Si ergo Rex noster hoc voluisset. ipse dixisset.igitur,&c.Et facit quæ notat Gregor.Lopez in l.10.titul.31.par.7. in glo.final. declarando legem illam non fore extendendam vltra casum,in quo loquitur, scilicet, in relegato à Rege,& non in condemnato à iudice.ergo,&c.Tum etiam, quia hæc pęna est extra ordinaria,& odiosa.vt cōstat in.l.si quis in metallum.C.de pœn.vbi cōstat.ꝙ facies hominis,cùm sit ad similitudinē pulchritudinis cœlestis figurata, non sit maculanda.Ex quo text.glo.fin.notat non esse quem in fronte bullandum.l.6.titulo.31. parti.7.in versic. *Pero algunas maneras son de penas, que las non deuen dar a ningun home por yerro que aya fecho, assi como a señalar alguno en la cara,quemando le con fuego caliente,o cortandole las narizes, ni sacandole los ojos, ni dandole otra manera de pena, que finque señalado. Esto es; porque la cara del home fizo Dios a su semejança, y por ende ningun juez non deue penar en la cara, ante defendemos que non lo fagan.* Et dicebat Angel.in dict.l.si quis in metallum, inualidū esse statutum.in quo cautum esset,quod pro certo delicto aliquis bulletur in fronte,quia facies hominis non est dehonestanda. Idem notat Felin.in cap.cum non liceat.colum.1.num.1.vers.Et dum dicit Abbas.de præscriptio. In manibus autē potest quis propter delictum notis & signis bullari cum ferro calido,non autem in facie.ex glos.in.l. cùm patimur.verb.notam.vbi Ioan.de Plate. C. de cursu.pub.& angar.lib.12. & est addendus Angel.Areti.in tracta.maleficiorum. verbo. in facie. num.1.& 2.fol.182.colum.3. in odium tamen criminis potest homo bullari, vt in c.ad audientiam. vbi glo.vlti.de crimi.fal.vt in l.1.vbi glos.verbo, *los ojos*. titul.2.lib.1.ordin.& in l.1.titu.13.par.2. & in l.2.titu.14.ead.2.par.& not.Grego. Lopez in dict.l.1.in verb.*que le saquen los ojos*.Ergo huiusmodi pœna non erit dilatāda vltra casum, in quo loquitur, & sic ad mulieres, quæ multis specialitatibus tueri solent à legislatoribus,quas vsque ad centum collegit Ioann.Bessani in consuet. Alberniæ.arti.11.fol.86.col.4.versi. Et primò scias mulieres. nam masculi quandoq; grauiùs puniuntur. l.quisquis.C.ad legem Iuli.maie.l.8.in lib. Pragma.regum Catholicorum. Traditur etiam à Philippo Decio in.l.fœminæ.num.70. ff. de regulis iuris.igitur,&c.¶ In oppositum,imò quòd mulieres contrahentes binas nuptias viuentibus primis viris sint bullandæ in fronte, constat ex sequentibus argumentis.Et primò. Nam quando sumus in materia indifferente, & competente tam masculis quàm fœminis, masculinum comprehēdit fœmininum etiam in pœnalibus & odiosis,ex Bart. sententia in l.iura.in fin.ff.de legi. vbi ait,Quæro quid si statutum non facit mentionē de certa persona,sed de certo genere, vt si loquatur in masculino, quòd nullus de nocte vadat sine lumine, an comprehendat fœminam? Et Dynus tenet quòd non,vt ipse no.infra.de verb. oblig.l.1. quia esset quædam extensio. Tamen credo statutum prædicto modo loquens,comprehendere fœminam, si eadē rationis identitas fuerit in fœminis. vt not. Iacob.in l.1.C.quæ sit long.consuet.& notat etiā Cynus in l. quicunque. C.de seru.fugiti.quæst.1. nume.4.& in dict.l.1.in antepe. quæst. hactenus verba facit Bart.vbi est additio plura referens. Et sequitur Ioan.Orosius ibi colum. fin.nu. 8.Hippoly.plures referens in consi.85.num.20. Secundò suadetur ex glos.in l.vnica.verb. sponsam. C. de raptu virgi. quæ dispositionem illius legis loquentem in masculo, extendit ad fœminam rapientem virum, & sic pari pœna erit puniendá. Quam dixit singu.Hippolyt.in dict.consi.85. numе.21.& iterum in l.si quis viduam.num.6. ff. de quæstio.& in l.si quis necandi.num.3.C.de Sicar. & sequitur Cyn.in dict.l.vnica.in nu.4. Alberic. nume.11.Bald.num.23.& Angel.& Hippolyt.n. 222.versi.Capio.modò.gloss.Andr. Tiraquel. de vtroque retract.lib.1.§.20.num.4.versi.Pręterea hæc consuetudo.vbi refert plures fœminas, quæ viros rapuerunt. Vnde Angel.in dict.l. vnica. dicit vidisse se Florentiæ comburi fœminam meretricem,quæ pulchrum puerū rapuerat. Idem notat Bald.in l.raptores. C.de episco.& cleri.& in l. si ita.ff.de iniusto testam.& in cap. causam matrimonij.ad finem.de probat.vbi prædictam glos.dixit singul.& in capit. ex conquestione.colum.2. versi. Sequitur quarta.de resti.spoliat. Collectar. in cap.peruenit.num.3.de adulte.Barbat. in l.scire debemus.col.2.& in l.sciendum. col. 86. ff.de verbo, obligat. Idem Barba. in clemen. 1. fo. 66. paruo.de electio. vbi quoque dicit singula. in nu. 48.versi. Facit glossa singularis secundùm Angel. Iterum in additio.ad Bald.in cap.1.col.4. quibus mod.feud.amitta.& in consi.6.colum.7. versi.Et licèt iura.lib.1.& consi.64.colum.pen. versi. Etsi opponatur.lib.4.Ias.in l.non hęc.col.33.versicu. Sextò adde. C. vnde legi.Francisc. Curt. Senior consi.11.colum.3.num.9.versic.Quartò multùm facit. Tertiò in præsidiū istius sententiæ facit tx. & glo.vbi Cardin.quæst.7.in clemen. 1.de regul. vbi constitutio pœnalis loquens in fratribus mendicantibus,extenditur ad moniales mendicantes.

Quibus

Quibus quarto loco suffragatur. Nam quando à lege aliquid statuitur in vno gratia frequentioris vsus, idem statuum censetur, licèt expresserit in casu frequentiori propter frequētiorem facti contingentiam. glo. sing. in Clemen. 1. verb. præsidentes. vbi Imol. de rescr. & glo. in authenti. Cassa. in verb. per Italiam. C. de sacrosan. eccle. & glos. 1. in l. prima. C. de his. qui ad eccle. confugi. glos. in l. secunda. verb. filio præcedente. ff. de vulga, & pupilla. substit. glo. in l. cum hæres. verb. apertas. ff. de libe. lega. glo. in. l. secunda. verb. filijs. C. de libe. & eorum lib. & glos. in l. si seruum Sthichum, verb. fecit. ff. de verborum obliga. & in cap. si quis suadente. 17. quæst. 4. Curti. dict. consi. 11. col. penulti. Est mihi text. pro hac sententia notandus in. l. per prouincias. dum dicit, vbi magis desideratur. C. de ædificijs priuat. Sed masculi soliti sunt, vt in plurimum, cum ambulant de loco ad locū, decipere mulieres sub specie matrimonij, asserendo se nullo anteacto matrimonio subiectos, vt iā contigisse experientia docet. Ergo expresßio masculi non debet excludere fœminam, cum tale statutum sit fauorabile, ne delicta maneant impunita. ex Bart. doctrina memoriæ mādanda in. l. quē admodum. col. 3. nume. 4. C. de agricol. & censit. libr. 11. quam comm. Ias. in. l. si certis annis. nu. 3. C. de pact. & in l. prima. num. 13. C. de sacrosan. eccles. & in. l. si filius familias. col. 3. numer. 7. ff. si certum peta. & in. l. cætera. §. si quis ad opus. num. 20. ff. de lega. 1. & Corset. in singu. verb. extensio. Hippol it. in practi. §. diligenter. numer. 130. & in consi. 85. nume. 16. & consil. 94. nume. 28. dicente legem quantumcuoque pœnalem, tamen fauorabilem reipublicæ, vt delicta puniantur, extendendam & ampliandam esse. Imò interest reipublicæ, ne executio pœnarum differatur. l. si quis fortè. ff. de pœn. nor. secundū Ias. in l. seruus. in prin. nume. 2. ff. de legat. 1. Sed ita est in quæstione proposita, ergo ad fœminam delinquentem odio criminis in materia indifferenti est extēdenda. Quādo ergo masculinum concipiat fœmininum, tradit optimè Philip. Decius in dict. l. fœminæ. ff. de reg. iur. numero. 102. & Barba. in Clementi. 1. de electio. vbi est glo. verb. homines. Gandi. in sum. maleficiorum. rubri. de aliquibus quæstionibus Ioan. Lup. in repet. rub. §. 69. n. 24. de dona. inter virum & vxo. & Andr. Tiraq. in lib. de primogenitura. q. 10. & in lege connubiali. 1. n. 52. Et istam sententiam probat Anto. Gom. l. 80. Tauri. n. 28. & facit. l. fi. tit. 17. par. 7.

Et sic cum militet eadem ratio in fœmina sicut in viro adaptanda erit pœna, d. l. 8. titu. 20. libr. 8. Recopila. quæ licètin se vera sit, in modū tamen executionis aliter considerandum est, cum mulieres non sint capaces pœnarum triremium, & sic iudices imponentes prædictam pœnam, considerare debent qualitatem & ætatem cōdemnatorum etiam virorum. vt docet. l. 9. titu. 11. lib. 8. Recop. & sic hoc casu, licet mulier non excusetur à pœna vt trahatur ignominiose per vias publicas, excusatur tamē à pœna triremiū, in cuius locum sat erit si mittatur in exilium per decennium illud, quo si vir fuisset, mittendus erat ad triremes, si modo dicta mulier sciens binas nuptias contrahat, vt si sit vaga & solita decipere, ex iuribus supra citatis.

Quæritur quando quis viuente prima vxore contraxit cum secunda, & habuit copulam carnalem ad eam, si mortua prima poterit absque dispēsatione contrahere matrimonium cum secunda, cum qua de facto, & non de iure contraxisse fertur matrimonium, & sic sit impedimentum coniungendi? Quæstio ista de facto contigit, & rogatus respondi, quòd contrahens matrimonium de facto viuente prima coniuge legitima cum secunda, & habuerit copulam carnalem ad ipsam non poterit post mortem primæ eam habere, si vterq; fuit sciens primam superstitem esse. glo. in capi. significasti. verb. fidem dederit. de eo, qui cogn. cōsang. vxo. suæ. per text. optimum in cap. cùm haberet. & cap. fina. eod. titu. & glo. verb. cognouit. in dict. cap. vltimo. Constat, nam matrimonium contractum cum secunda viuente prima vxore legitima, fuit inualidum, & in vicem fidei de contrahendo post mortem primæ cum ipsa, in qua fide ambo fuerunt in delictum, & polluerūt primum matrimonium habendo inter se commixtionem carnalem scientes primum coniugem viuum esse, quæ est adulterium, & complexus adulterinus. c. Dominus noster. de secūd. nupt. ibi, Quod si post hoc de prioris coniugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugē reuertatur. Ergo induxit impedimentum inter eos. vt dictum est, & sic procedit titulus. De eo, qui dux. in matrimoniū, quam pollu. per adulterium: Nam solum adulterium sine fide, nō inducit obicem contrahendi cum adultera. Et sic in casu huius responsionis pœna tenet vtrunque delinquentem, vt etiam in casu. l. 1. & ibi Montaluo. verb. *El que lo supiere.* tit. 8. lib. 4. for. legum. pœnæ suos debent comprehendere authores. l. sancimus. C. de pœn. capit. discretionem. de eo qui cogn. consang. vxo. suæ. dixi ad Segur. in princip. de bonis lucratis constante matri, per mari. hæreticum. Et hanc conclusionem tenet Hostien. in sum. de matrimonijs. §. qualiter impediatur. versicu. Quinto crimen. Archiep. Floren. 3. part. titul. 1. cap. 5. col. secunda. Syluest. in sum. verb. Matrimonium. in 8. quæst. 9. vers. quartum. Secundum crimen est, quando viuente coniuge. S. Thom. in 4. senten. distin. 35. art, 6. ad fin. Si tamen cōtrahat de facto

cum alia, viuente prima, non tamen eam carnaliter cognouit vsque ad mortem primæ, poterit illam habere cum qua de facto matrimonium contraxit. Nam ad hoc impedimentum incurrendũ requiruntur duo, scilicet, de facto contractus matrimonialis, & adulterium. vt constat ex cap. cum haberet. & ca. si quis vxore. de eo qui cogno. consangui. vxo. suæ. Si ergò solùm adsit contractus, & non interueniat prima viuente, copula carnalis, & sic adulterij crimen, non erit impedimentũ. Patet, nam impedimentum istud propter crimen solùm enascitur è iure positiuo, ergo quandiu cõcurrunt illa, quæ expressa sunt in iure, tandiu erit impedimentum. sed vtrunque istorum est expressum, quia de facto contrahere sine adulterio, nullum inducit impedimentum, ex glos. in dict. ca. si quis vxore. verb. cognouit. Pro ea est tex. in cap. relatũ 31. quæst. 1. Colligitur ex Cardina. Turre cremat. in ca. nullus. colum. secunda. ead. causa. & quæst. 1. Cardi. Antonij. & Collectar. in c. primo. de eo qui dux. in mat. quam poll. per adulte. not. Hosti. Ioan. And. Cardi. Panormi. nu. 4. Ancharr. Anto. de Butrio. & præposit. in dict. c. si quis vxore. Ricard. in 4. sentent. dist. in. 35. arti. 3. quæst. 4. Ioan. Maior. dist. 37. quæst. 1. colum. 1. Angel. in sum in verb. Matrimonium. 3. impediment. 9. §. 1. Illephonsus à Vera cruce in speculo coniugiorum. 1. par. ar. 36. vbi ponit nouem conclusiones in hoc articulo.

Vlteriùs circa huius legis materiam & intellectum dubitatur, Aliquis cõtraxit matrimonium cum Catharina, & deinde ea viuente scienter contraxit secundum matrimonium cum Anna, accusatur, quia binas nuptias contraxit, ipse se defendit primum matrimonium fuisse nullum & inualidum propter aliquod impedimentum, & illud probat, an sit puniendus pœna huius legis cum similibus? Videtur dicẽdum quod non, ex eo, quia de illicito ad licitum matrimonium se contulit, ideòque potiùs est laudandus, quàm puniendus, præsertim si post secũdum matrimonium primã non cognouit carnaliter, ex Bald. in cõsil. 118. lib. primo. Facit pro opinione Baldi. l. si vxor. §. diuus. versic. sed si ea. ff. ad legem Iuli. de adulte. vbi habetur, quòd si matrimonium inter aliquos non valet, & vxor cõmisit adulterium, non potest, vt adultera accusari. Sed textus ille non facit pro hac sententia, quia ibi non potest accusari iure mariti, quia non verè fuit maritus, sed iure extranei bene potuit accusationem instituere, præsertim quia contrahere plura matrimonia prohibentur à iure. attenta animi destinatione, & non iuris effectus. l. eum qui duas. C. de adulter. capit. nuper. de bigamis. l. qui contra. & authen. incestas. C. de incest. nup. quibus locis punitur contrahens matrimonium de facto, & inualidum. Ergo qui contraxit primum, siue sit validum, siue inualidum, & deinde sine dissolutione facta ab ecclesia propter impedimentum, vt debet, contraxit secundas nuptias licitas, vel illicitas, incurrit in pœnam binas nuptias contrahentium, quia per eum iam non stetit, quominus cum suo toto conatu ad secundas nuptias viuente prima coniuge aduersus iuris dispositionem venerit. Et hæc omnia aduersantur consultationi Baldo loco præcitato. Quamuis eum sequutus fuerit Ioann. Neuizan. libro. 4. Syluæ nupt. numero. 44. vbi ait, quòd dictã. l. eũ qui duas. inuenit limitatam non procedere, vbi secundum matrimonium esset contractum per errorem, vel facilitatem ætatis, vel nõ fuisset sequuta copula, vel quando primum matrimoniũ fuisset nullum, putà cum affine, nam tunc, vt ipse dicit, potest contrahi secundum absque licentia. citat Bald. in duobus consilijs, sed corruptè Quibus suffragantur quæ de actu nullo & inualido notat Hippolyt. in repet. rub. ff. de fideiuss. quæst. 11. num. 105. & in l. prima. §. præterea. nu. 14. vbi sententiam Bald. sequitur in nu. 24. versi. Et facit etiam notabile consilium Bald. & c. ff. ad [illegible]. Cor[illegible] de Sicar. Ripa in rubri. C. de secund. nupt. nume. 14. Quod etiam dictum poterit comprobari, quia eo ipso, quo recessit à primo illicito, & cõtraxit validè cum alia, habuisse videtur causam colorat[illegible], quamuis non bonam, sed quælibet causa excusat à dolo, vt alibi latiùs suprà annotaui. Et tradit Hippolyt. in repeti. l. de vno quoq;. n. 193. ff. de re iudica. Sed tamen ex his, quæ suprà annotaui iustificando consilium Bald. quamuis minus fideliter referatur à prædictis, crederem pœnam istius legis cum similibus non euitare, quia peccauit contra regulas iuris apud omnes notas, quod secundum legem naturalem pariter & diuinam nunquam licuit plures insimul viuentes habere vxores, & contrahendo aduersatur huic iuri, & etiam iuri humano, qui intentionem ex facto iudicat, & non iuris effectum, licèt ex qualitate per sonarum possit meliùs deprehendi ad infligendã pœnam, cùm in præsenti respectu materiæ prohibitæ potius præsumendum erit delictum ex capitu. primo. de præsumpt. & per notata in terminis ab Antonio Gomezio in l. 8. nume. 30. in sanctionibus Taurinis. fortè in casu præmisso propter nullitatẽ prioris matrimonij mutabitur pœna pecuniaria. & pœna. l. 8. titu. 18. lib. 8. infrà. scilicet quòd censeatur aleuosus & infamis, non autem pœna huius legis, quamuis in practica non recederem ipse à pœna istius legis.

Sed iuxta præmissa fuit dubium in practica, quidam miles contraxit matrimonium pluries viuente vxore prima, scilicet, cum tertia & quarta in diuer-

in diuersis locis istius regni Hispaniæ, & accusatue ab omnibus, ex eo quia eas decepit sub figura matrimonij, & defloravit, quia virginalem pudorem adhuc retinuisse fertur. Qua sit pœna tenendus? Responsum erit, quod propter grauitatē delicti pœnæ erunt alterandæ, & augendæ iudicis arbitrio, attenta qualitate, & honestate fœminarū deceptarum, & dāno eis illato ex tali delicto grauissime erit puniendus, cum plura delicta hic concurrant respectu diuersarum fœminarum, & iterationis criminis, ex qua iterati sunt, & ex interuallo acrius, & iteratis pœnis erit castigandus, saltim omnes reducendo ad duas, scilicet, ad damni illati refusionē vnicuiq; vxorem propter primā, cum qua debet permanere, & pœnam corporalē, prout iudex secundum rectitudinem iustitiæ arbitratus fuerit: plures enim sunt qualitates aggrauantes, seu diminuentes delictum, vt per Hippolytum in. l. prima. §. præterea. numer. 36. ff. ad legem Corneliam de Sicar. quo casu succedit arbitrium iudicis. l. prima. §. expilatores. ff. de effracto. & expila. capit. de causis. §. fina. de offic. delegat. cum pluribus citatis ab Hippoly. in. l. in lege Cornelia. nume. 6 ff. ad legem Corneliam de Sicar. & quæ notat Barba. consil. 21. colum. fina. n. 23. libr. secundo. Nauar. in manuali confessorum. cap. 24. num. 6. & sic posset extendi ad mortem vsque ex gl. in. §. in summa. verb. extraordinaria. Instit. de iniur. quam dixit ordina. Deci. in consi. 400. nume. 10. & cōm. Angel. in tracta. maleficiorum. verbo. & caputā spatulis amputetur. nume. 44. & infra latius de ea erit agendum. Tum etiam, quia propter grauitatem delicti licitum est recedere à pœnis in iure sancitis capit. fœlicis. §. cæterum. de pœn. libr. sexto. ibi, dignum est, vt nefandi ratione flagitij vltionis seu erites amplius exiēdatue, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur. Quem dixit optimum Felin. in capit. qualiter & quando. 2. §. ad corrigendos. nume. 37. deac culat. ibique ponit septem causas, ex quibus aiterādæ vel mutādæ sint pœnæ. & sic propter enormitat. m criminis licet iura transgredi. ex Innocent. in capitu. primo. de constit. quem commendat Felin. indict. capitu. qualiter & quando. numer. 37. Barbat. in capit. at si clerici. nu. 131. de iudi dixit dictum Innocen. esse singul. & communiter receptum. de quo per Cæpol. in. l. quod si nolit. §. qui assidua. nume. 11. ff. de ædil. edicto. latè Iaso in. l. prima. colum. prima. cum sequen. C. de preci. impe. offer. Villalpand. in repeti. l. 22. §. nono. titu. primo. part. 7. Hippolyt. singul. 244. Et delicta iterata acrius punienda sunt. l. 3. vbi gl. verb. consuetudini. C. de episcop. audientia. capi. primo. de pœn. vbi ex concilio Toletano habetur, Ea quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti sententia condemnentur. gloss. in capi. imitatæ. 6. quæstione prima. text. in cap. apostolicæ. versic. deteraverit secundum Petr. de Anchar. ibi de sententia & re iudic. libr. sexto. Panormita. Areti. & Felin. per text. ibi in capit. sicut. de testi. l. nunquam plura. & ibi Barto. ff. de priuat. delict. l. illud. § fina. ff. ad legem Aquil. Ex quibus constat delictum reiteratum ex interuallo, non tanquam vnum, sed sicut plura esse puniendum Alb. Gandinus in tracta. de pœnis reorum. num. 35 Et confirmatur ex traditis à Couarru. libr. 2. Variarum resolut. capit. 10. nume. 8. & in specie nostræ quæstionis ab Antonio Gomezio in. l. 80 Tauri nume. 29. Quando tamen vno impetu delicta fuerunt iterata, pro vno crimine sunt punienda Hippolytus in. l. si in rixa. nume. 15. ff. ad legem Corneliam de Sicar. infinitas decisiones ad hoc probādum citat. dixi in. l. nona. glos. prima. col. 56. titu. 1 libr. primo. supra.

Circa huius legis interpretationem dubium superest, quando mulier bona fide credens priorem virum mortuum esse, siue ex temporis longitudine, siue ex relatione vel fama, contraxit matrimonium secundum, vel vir, si in veritate adhuc in rebus humanis vitam agat, an sit puniendus pœna istius legis, cum similibus? Videtur dicendū, quod cum propositum & intentio distinguant maleficia. l. illud. ff. de iniur. & culpa quantumcunque lata non æquiparatur dolo ad pœnæ ordinariæ saltim incursum vt in. l. lege Cornelia. ff. de Sicarijs. dixi in prima part. in procem. quæstionū. colum. octaua. quæstione. 2.

Et ista mulier quamuis fuit in culpa, nihilominus fuit absque dolo, quod non erit puniēnda huiusmodi pœna, præsertim, quia maritus fuit in culpa propter absentiam, sicut Episcopus, seu Curatus respectu suæ ecclesiæ, cum teneatur vitam cū vxore agere. Propter hanc relinquet homo patrē & matrem, & adhærebit vxori suæ. Genes. 2. Ergo si quid fuit in culpa, potius marito quam vxori est ascribendū, cū velit potius nubere, quā vri.

Secundo dictum vniuscuiusque prouidi in facie iustam causam credulitatis, maxime si apud acta id cum iuramento & fama concurrente deponat, nam isto casu impune matrimonium contrahere potuit. textus in authenti. vt lice. matri & auiæ. §. quod autem à nobis. vbi Barto & Angel. not. col latio. 8. & in authenti. hodie. vbi gloss. & doctor. C. de repud.

In oppositum, imo quod mulier non possit secundo nubere nisi sit certa per certum nuntium de morte primi coniugis, & si aliter contrahat, tam ipsa quam qui ducit eam veluti adulteri puniendi sunt, est textus in dicta authentica. Vt

tica. Vt liceat matri & auiæ.§ quia vero ex consensu.versic.quod autem à nobis.collatio.8.text. in capit.in præsentia.& ibi gloss. fina. de sponsa. lib.cuius verba sunt. Consultationi tuæ taliter respon. quod quantocunque annorum numero ita remaneāt, viuentibus viris suis, non possunt ad aliorum cōfortium conuolare: nec authoritate ecclesiæ permittas contrahere, donec certum nūtium recipiant de morte virorum. Concord.l.7.tit.15. lib.8.infra. cap. Dominus noster. in princi.de secund.nupr.ca.quoniam frequenter.§.porro. versic.si autem de carnali.ve lite non contesta. & ibi gloss.verb.multi. Et Bald.ait sub.§. si vero. nu. 4. Nota quod mulier debet claudere os vuluæ, donec vir est absens. Ergo interim quod non est certa de morte viri primi, non debet transire ad secundas nuptias, cum eas insimul habere non possit.cap.fina.2.quæstione.1.& ibi notat Domi. & credulitas mulieris eam non excusaret à peccato, quamuis verosimiliter crederet mortuum esse, nec ecclesia permittit.dict.cap.in præsentia,de sponsa.vbi Panormita.colum. fin. expresse notat.pro quo est.l.septima.titu.15.lib.octauo.infra. Quamuis alias si talis vera & legitima certioratio demorte viri non interueniret sed tantum fama, vel aliqua credulitas excusaret vxorem, ex his, quæ in principio huius quæstionis annotata fuerunt per viam probationis pro parte contraria.gl. in ca.in præsentia.verb.viris.de sponsalibus. vbi idem sequuntur Hostien. Ioannes Andr. Collectar. Anton.de Butrio,& Præposit.colum. prima. Syluest. in summa.verbo, Matrimonium.8.quæstione. 13. versicul. Quartum de fama. Martinus Nauar. in manuali Confessorum.capit.22.nume.54. Et pro ista sententia est.l.octaua.titul.nono.parti. 4. vbi est videndus nouissimus commentator in verb. *Algunos.* qui agit de intellectu. capit.in præsentia.de sponsa. in illis verbis, dum dicit, Certum nuntium recipiant de morte virorum. Mors autem viri qualiter probanda sit, vt inde possit vxor certa reddi, relinquitur iudicis arbitrio, vt omnibus recte perpensis & consideratis, indicet in tali casu.ex Panormita. Antonio,& Præposito in dicto capit. in præsentia. Stephan. Aufreri.in decisio.Capellæ Tholosan.216. Couarru. in epitome quarti decretal.secunda part. capitul. septimo.§. tertio.num.quarto.& quæ ibi ab eo adducuntur. &.l.14.titul.14.part.tertia. Est tamen notādum, quod si quis accuset mulierem ex eo, quod contraxerit matrimonium secundum viuente primo viro, quod is tenetur probare vere & realiter eum de præsenti viuere, nec sufficit adducere legis præsumptionem q̄ habet quē viuere posse ad annos centum vsque in l.finali. C. de sacrosanc. ecclesijs. vt in terminis nostræ legis in casu occurrenti adduxit Gregorius Lopius in.l. 14. verbo. *Abonda que prueue.* titul.14. partita tertia.& in.l. 16.titul. 17 partita septima.ex Bartol.ad finem.l si inter. & ibi Socino.ff.de rebus dubijs. Ratio potest esse, quia est præsumendum pro possidente, ideo agens debet ostendere probare fundamentum suæ intentionis, in quo se fundat ad repellendam mulierem à possessione matrimonij, in qua est vere,& non præsumptiue in præiudicium matrimonij, ad cuius dissolutionem requiruntur testes omni exceptione maiores. capitu'. primo. & ibi glossa.verbo.maiores.de consanguinitate & affinitate. Couarruuias late in secunda parte. Epitomes quarti Decretalium.capitul. octauo. §. duodecimo.numero.septimo.versicu. Oportet tamen iudicem cautum esse. Nam quamuis à principio non debuit contrahi, contracto tamen debet conseruari in suo esse, nec dissoluendum erit, quousque constet vere viuere primum coniugem Collecta. in dicto capitulo in præsentia. numero. secundo. per textum in capitul. Dominus noster. de secundis nuptijs. ibi, Quod si post hoc de prioris coniugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem coniugem reuertatur. Ergo si non constiterit, erit in secundo matrimonio, nisi vere ostensum fuerit de vita præsenti primi coniugis ab accusatore. Quod est menti tenendum in practica.

¶Ley. IIII. *Que la huerfana que queda en poder de los hermanos si casare sin su licencia pierda la herencia.*

¶El Rey don Iuan.II. en Ocaña. Año de xxij.

¶El mismo en Valladolid. Año de xlvij.

ORdenamos, que muriendo la madre teniēdo en su poder alguna su hija: y aquella quedo en poder

¶Lex. IIII.

a ¶*Ordenamos.* Soror, quæ mortua matre sine licentia fratrum contraxit matrimonium, amittit hæreditatem sibi debitam tam ex parte patris, quam matris. Similem legem habes infra hoc libr.quinto. titulo sexto. l. vnica. vbi vide de intellectu istius, ac illius, earumque materiam, cum idem continere constet, hanc.l.citat Gregorius Lopus in

de los hermanos para la tener y auer de casar si ella casare sin voluntad y plazer de los hermanos que pierda la herencia que le podra pertenescer por fin de los dichos sus padre y madre: y que acerca desto se guarden las leyes de nuestros Reynos que en ello hablan: no embargante que por luengo tiempo no ayan sey do guardadas: puesque por otras nuestras leyes no fueron reuocadas.

ADDICION.

¶ Concuerda la ley vnica. titulo: de de los desheredamientos en este libro.

¶ Ley, V. Que las mugeres biudas puedan casar en el año que embiudaren.

¶ Pragmatica del Rey don Enrique Quarto, En Segouia Año de mil y cccc.

ESTatuymos, q̃ las mugeres biudas puedan libremente casar dentro en el año que sus maridos murieren con quien quisieren sin alguna pena y sin alguna infamia: no obstantes qualesquier leyes defueros: ordenamientos, y otras qualesquier Leyes que en cõtrario seã fechas y ordenadas: las quales nos annulamos y reuocamos: y mandamos a los nuestros juezes y Alcaldes de la nuestra casa y corte y chancilleria: y de

pus in. l. octaua. gloss. secunda. ad finem. titul. 14. parti. septima. ad optimam quæstionem, ab eo propositam.

¶ Lex. V.

¶ Mulieres viduæ libere sine aliqua labe infamię, seu pœna intra annum luctus nubere possunt, & sic connolare ad secundas nuptias, nec iudices, hac causa aduersus eas procedete possunt, nec contra suos viros secundos sub pœna duorũ millium quadratorum cameræ Regis applicandorum: non obstantibus quibusvis legibus cõtrarijs, quæ per istã derogantur, reuocantur, & annihilantur. Hoc dicit hęc lex.

¶ Oppono, mulier, quæ intra annũ luctus nubit viro, iniuriam facit marito defuncto, & propter repentinas nuptias colligitur præsumptio contra ipsam de incontinentia, & forte adulterio perpetrato cũ tali viro secũdo invita prioris mariti. ex. l. si qui adulterij. C. ad legem Iuliam. de adulterijs. l. vndecima. titul. septimo. parti. septima. l. 13. titul. 14. part. tertia. gloss. in autheuti. de restitut. & ea quæ parit in vndecimo mense. §. vnum. in verbo. maligne. collatio. quarta. & quæ notat Andre. Alciat. de præsumpt. regul. prima. præsump. 40. ergo impune non poterit secundũ matrimonium intra annũ luctus contrahete, imo de adulterio propter suspicionẽ, quæ ex facto resultat, esset punienda. Cuius contrariũ in pręsenti lege habetur, derogando omnes leges pœnales contrarias, igitur minus iuridice. Sed non obstat, quia secundum legem diuinam hoc institutum est, dicẽte Apost. 1. ad Corinth. 7. Mulier mortuo viro suo, ab eius lege sit soluta, & nubẽdi cui vult tãtum in domino habeat facultatem, ideo non debet legalis infamiæ sustinere iacturã, quę licet post viri obitũ intra tempus luctus (scilicet vnius anni spatium) nubat, concessa tamen ab Apostolo, vtitur potestate, cũ in his præsertim seculares leges nõ dedignẽtur sacros Canones imitari. ex optimo iuris responso Innocent. 3. in. capitu. cum secundum Apostolum. de secundis nupti. Ideo nulla præsumptio contra mulierem secundo nubentem est in isto casu. cũ id faciat autoritate Apostoli & iuris Canonici, quę intra seruãda sunt in materia spũali, omissa Iurisconsultorũ sanctiõe, à qua recesserũt nr̃i Cæsares Rex Henricus, & Fernandus Catholicus, prout vides in p̃senti lege, quæ correctoria est legũ iuris ciuilis in pluribus, quæ contra mulieres secũdo nubẽtes imponebant plures pœnas. Ideo nunc sileant, stante hac Regia constitutiõe, & pręsumptionibus prædictarum legum, quia ex facto

illicito,

illicito, & nõ ex licito pœna debet irrogari. c. cognoscentes. de cõstitu. l. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adulr. l. inite. ff. de acqui. poss. Et sic non obstat ratio adducta in contrarium, vbi est casus particularis, in quo iura id statuerunt, maxime cum contrarium inueniamus expressum in dict. capit. cum secundum apostolum. & in capit. super illa quæstione. de secund. nupt. l. 3. in princi. titul. 12. part. 4. & libr. pragma. regum Catholico. l. 98. vbi hæc verba inscribuntur. *Porende yo viendo que cumple à seruicio de Dios y mio, q̃ las gentes de mis Reynos crezcan y multipliquẽ ayuntãdose por matrimonio de la sancta Iglesia, doy licencia a todas las mugeres biudas, que quisieren casar y casaren, para que sin embargo de la dicha ley, y sin pena, y sin infamia alguna lo puedan hazer, y que no pierdã por ello cosa alguna de sus bienes dotales, como patrimoniales, y otros qualesquier q̃ en qualquier manera les pertenezcan, y pertenescer deuan de derecho.* Quo fit cessare. l. 13. titul. primo. libr. tertio. for. leg. cum adductis similibus ibi à Montalu. verbo. *Pierda la meytad.* scilicet. l. sed cum in matrimonijs contrahendis. titul. secundo. libr. tertio. foro juzgo. l. fina. titul. 12. part. quarta. l. quinta. titul. tertio. part. sexta. quæ ponit pœnam & duas causas prohibitionis, ne intra annum luctus mulier contrahat secundum matrimonium. l. prima. & authenti. eisdem pœnis. & l. secunda. C. de secũd. nuptijs. & in authenti. de non eligend. secundo nubent. in princip. collatio. prima. & in authenti. de restitutio. & ea quæ parit in vndecimo mense. §. vnum siquidem. collatio. quarta. Mulier transiens ad secundas nuptias, nõ retinet priuilegium & immunitatem primi viri, secundum Ioannem Garronem in repeti. rubr. C. de secund. nupt. l. 6. vbi dixi in verb. *E mantuuieren despues castidad.* titul. secũdo. lib. 4. supra. Est & alia pœna, quod cõtrahentes secundas nuptias non sunt benedicẽdi, & sacerdos eos benedicens, puniendus est pœna suspensionis ab officio & beneficio. text. in capit. primo. de secund. nupt. Cuius litera sic se habet, Capellanum (quem benedictione cum secunda constiterit celebrasse) ab officio, beneficioque suspensum, cum literarum tuarum testimonio ad sedem apostolicam nullatenus destinare postponas. Sed intelligitur text. ille, dum dicit, cum secunda, scilicet viuente prima, nondum priori matrimonio soluto, benedicens scienter incurrit in pœnam huius text. quæ grauissima est. Et hunc intellectum assignauit in proprio loco Ioan. Andre. quem sequuntur Antoni. Panormit. & Præposit. & approbatur in. l. secunda. titu. 12. part. 4. Sed contra hunc intellectum communem doctorum est text. contrarius in cap. vir. de secund. nuptij. in ratione in eo posita ibi, quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet, & sic siue vir siue mulier alias in primo matrimonio receperit benedictionem, non debet benedictio iterari, quia communis est vtrique, nec vnus sine altero eam recipere valet. Hostien. de secundis nuptijs. §. an licitum sit. versic. in aliquibus. Ergo in clerico benedicente secundas nuptias matrimonio priori soluto, in quo interfuerunt benedictiones, quo casu secundæ nuptiæ nõ erant benedicẽdæ, loquitur. Et potest dici, quod tempore. capitul. prim. de secundis nuptijs. erat consuetudo, vt prædicta decretalis seruaretur, vt scilicet quando vterque esset benedictus, non benedicerentur: vel quando vir solus erat benedictus, & ducebat secundam non benedictam, vt est consuetudo in aliquibus locis, in alijs vero partibus vtuntur dispensatione Ioannis. 22. incipit. Concertationi antiquæ, vt quando alter solum est benedictus, siue vir, siue fœmina, vterque de nouo benedicantur. Quæ consuetudo erit seruanda, etiam si constitutio scripta non esset. Quia istæ benedictiones non sunt sacramenta, sed sacramentalia. ex mente glossæ in capitu. tertio. de secundis nuptijs. Benedictiones enim istæ sunt de solennitate sacramenti, non de essentia. Sotus in quarto sententiarum distinctio. 26. quæstione secunda. articul. tertio. pag. 64. colum. prima. Et in hac re est addendus Ioannes Bernard. in praxi Canoni. crimina capitu. 68. & Gregor. *Lopius* in. l. secunda. gloss. secunda. titulo. 12. partit. quarta. Et benedictiones vnde traxerint originem, ponit Thomas Vvaldens. de Sacramentis. capit. 133. numer. tertio. Augustinus in libr. quæstio. veteris & nouæ legis. capit. 127. Illefonsus à Vera cruce in Speculo coniugio. prima. part. articul. 13. qui citat Sanctum Thomam in quarto. distinctione. 28. articul. tertio. quæstione quarta. & Syluest. verb. Nuptiæ. §. secundo. Tenor autem extrauagãtis Ioannis. 22. circa correctionem & declarationem. capit. primi. de secundis nupt. quia typis non est excusus, ideo subijciendum fore in præsenti statui.

Concertationi antiquæ finem imponere cupientes, præsenti declaramus edicto, quod licet vir, vel mulier ad secundas nuptias transiens benedici non debeat, cum alias sit benedictus, contrahens tamẽ secum benedici debebit: quia si forsan alter eorum, vel ambo ad secũdas nuptias trãseuntes in primis benedicti non fuerint, danda erit benedictio in secundis. Sane antiquum volens recuperare rigorem statuimus, vt presbyteri qui secundas nuptias benedixerint scienter, ad sedem apostolicam ex hoc venire minimè teneãtur, sed à pœna suspensionis hoc casu à iure inducta, per suos possint diœcesanos absolui. Si qui autem iuxta opinionem Doctorum ex hoc hactenus se

non re-

non repræsentantes suspensos quoslibet ordines, seu beneficia vere reperiuntur diœcesani eorum à pœnis suspensionis supradictæ Episcopos absolvere, ac super executione, ac receptiõe beneficiorum huiusmodi cum eis valeant dispensare. Datis Romæ &c. ¶Intelligas quod suspensio prædicti c. 1. de secund. nupt. non est canon latæ sed ferendæ sententiæ, & sic declarat verbum, Suspensum, id est per sententiam Episcopi, non tamẽ ipso iure. Henric. in cap. vir. de secund. nup. Hostiẽ. & Panormi in c. 1. eodem titu. Palud. in. 4. sentẽ. distinct. 42. quæst. 3. artic. 1. conclusi. 4. Item cum huiusmodi suspẽsio fuerit hominis reseruatur Papæ in dict. capit. primo. Hodie vero episcopo per prædictam extrauagan. Concertationi. & pœna illius capit. erat arbitraria in benedicente secundas nuptias soluto matrimonio secundum Panormita. in dict. capit. 1. & sic vsu receptum est in orbe Christiano.

Quæri potest, Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ? Ex nostro text. constat responsio, cum intra annum luctus permittantur, soluto priori matrimonio absque aliqua labe infamiæ, alteriusve iacturæ. Tum etiam, quia Apostol. 1. ad Timoth. 5. in viduarum instructione ait, Volo, inquit, iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare aduersario. & ad Roma. 7. Quæ sub viro est mulier, viuente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri. Et subdit, igitur viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri, vt non sit adultera si fuerit cum alio viro. Eademq; verba refert. 1. ad Corinth. 7. dicens, Mulier alligata est legi, quanto tẽpore vir eius viuit: quod si dormierit vir eius, liberata est: cui autem vult nubat tantum in Domino. Et sic nuptiæ sunt licitę, contra aliquos hæreticos, nẽpe Nouatianos & Cataphrygas Montani discipulos secundas nuptias damnantes, appellantes eas fornicarias. Et Tertullianus huic hæresi fautor fuit, & audacter consensit in libello de Monogamia. quos inter hæreticos commemorat. D. Augustinus lib. de hæresib. cap. 26. & capit. 86. Alphonsus à Castro de hæres. verb. Nuptiæ. cap. 2. Ioan. Arboreni lib. 4. Theosophiæ. cap. 29. Domi. Sotus in. 4. sentent. distin. 42. quæst. 3. & ibi. quæst. 3. artic. primo. tenet prę scriptam conclusionem Paludan. Couar. in Epitome. 4. Decreta. 2. part. cap. 3. §. nono. num. 4. Igitur liberę poterit mulier ad secundas nuptias transire absque aliqua pœna, soluto matrimonio, & intra annum luctus seu intra aliud simile tempus: nec defendendæ sunt leges contrariæ tanquã contrariantes sacramento matrimonij. vt per Couar. vbi supra. num. quinto. contra Iacobum Curtium libr. tertio. coniecturalium. cap. 9. qui nimis audacter leges ciuiles quo ad pœnas nubentium intra annum luctus absque vllo iure defendit.

Est tamen inquirendum, Vtrum leges inferentes pœnas contrahentibus secundas nuptias, omnes sint inualidæ? Respondeo non omnes esse inualidas: sed eæ, quæ in fauorem filiorum sunt impositæ mulieribus valent, nisi illa quæ infert infamiã. Quæ vero impediunt liberũ congressum ad contrahendum soluto matrimonio in præsenti lege amouentur, & secũdũ ius Canonicũ. ex mente glo. in. c. fi. in verb. Legalis infamiæ. ibi, Quidam tamen dicunt, quod propterea. de secund. nupt. vbi Innoc. Ioan. Andr. Anto. Henri. & Præposit. gl. fi in. c. vlti. 2. q. 3. & tenent oẽs Canonistę secũdum Bar. in. l. 1. nu. 2. C. de secũd. nup. Vincẽ. Herculan. q. 7. colũ. 7. & est cõis opinio scd'm Panor. & Præposit. in. c. fi. de secund. nupt. quanuis vellent recedere à cõi per aliqua fundamenta, quæ per te sunt vidẽda. Sed prædicta opinio est tenenda in iudicando, & est magis cõis secundũ Matth. de Afflict. decisio. 75. nu. 5. Ioan. Neuizan. in libr. 2. Syluæ nuptial. nume. 78. Feli. nume. 57. versic. Secunda declaratio. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de const. vbi Deci. col. 14. vers. Secunda cõclusio Abbatis. nu. 35. post Panor. ibi. nu, 20. in rep. Ioã. Corasl. lib. 3. Micellan. iuris. c. 1. Nicol. Boeri. decisio. 186. nu. 2. Rip. in rep. rub. C. de secũd. nup. n. 16. & Ioan. à Garroni. n. 24. Et dixit cõem ac esse temerarium ab ea recedere. Idem Garron. in rep. l. 1. col. fi. num. 137. C. de secund. nup. Couar. dicit cõem, nec esse tutum à prædicta cõi opionione recedere. in epito. 4. Decret. 2. part. c. 3. §. 9. num. 5. Præposit. Alex. in. §. fin. 2. quæst. 3 qui optime loquitur ad vtramq; partem in hoc dubio. Et tandẽ fatetur cõem, & quod graue esset recedere ab ea in cõsulendo. Paul. Parisius consi. 29. col. 4. nu. 33. & nume. 42. libr. 3. ¶ Ex qua doctrina primo infertur, pœnas omnes positas in. l. 1. C. de secund. nup. atque etiam in. l. fin. tit. 12. par. 4. aduersus fœminas intra annũ luctus contrahentes, locum hodie etiã in foro ciuili non habere, per istam nostram legẽ Regiam cum capi. fina. de secund. nupt. Et sic deducitur, vt fœmina intra annũ luctus secundo nubens, non amittat proprietatẽ, nec vsumfructum bonorũ, quæ sibi prior maritus reliquit, quamuis in dict. l. 1. contrarium sit statutum. & comprobat Ioan. à Garroni. in repeti. l. 1. n. 132. versic. Tertia est opinio Innoc. C. de secund. nud. Quæ opinio locum sibi vendicare fatetur. Panor. in capi. fina. de secundis nupt. etiam si post mortem mariti intra mensem vidua secundo nubat viro. Idem Panormi. in cap. ecclesia. nu. 20. & Areti. & Feli. nu. 57. de cõstitutio. Ioannes Garro. vbi supra refert propter periculum quod instat ex commixtione

sanguinis primi & secundi ad prolis certitudinem vt Bald.in.l.1.C.de secund. nup. & in.l.liberorũ. §.1.ff.de his qui notantur infa. annotauit & Philipp.Corne.consil.21.nu.20.colu.3. ad fin.lib.1. quia non est verisimile, quod ius Canonicum velit dare filium primi viri secundo.l.prima.§. quãuis.ff.de vent.inspiciend.secundum Corne. vbi supra.colum.4.in princi.& videtur opinio multum æqua, & rationabilis teste Gregor.Lopio in dict. l.fina.tit.12.par.4.Sed ex generalitate istius tex. probanda est prior opinio, quæ verior est de iure secundum eundem Gregor. Lopium in allegat.l. final.in verb. *Fasta vn año.* Et sequitur Couar.in epitom.4.decretal.2.part.capi.3.§ 9.num.5.

Deducitur etiam pœnam impositam mulieri ob non petitum tutorem & redditam rationem administrationis, si eam habebat antequam ad secundas nuptias conuolaret, non cessare, imo locũ habere hodie perdictam communem doctrinam, quæ ait, pœnas secundo nubētium inductas fauore filiorum, adhuc iure canonico stante, & sic iure Regio, cui concordat., vigere. Couarruuias loco præcitato. Quinimo plus videtur ista puniri, quia nec filijs succedit ex testamento iure substitutionis, vel ab intestato, si moriantur in pupillari ætate. vt in.l.omnem.C.ad Tertul.ex mente. Azon. in sum.de secund.nupt.§.quas autem pœnas.Hostien.in sum.eiusdem titul.col.5. Præposi. in rub. de secund.nupt.col.2.& Ioan.à Garroni.in repe. authen.eisdem.pœnis.3.not.nu.5.C. eodem titu. qui alios huius sententiæ refert.

Idem dicendum erit, si mulier accepta tutela liberorum non nubat, sed luxuriose viuat, secundũ eundem Ioan.Garro. in dict. authen. eisdem pœnis.nu.6.vers.Addo quod idẽ dicẽdum est.& in.l. generaliter.nu.20.C.eod.tit.vbi idem dicit habere locum in viro luxurioso post mortẽ vxoris.& in authen.eisdem pœnis.nu.18.eod.tit.l.3.tit.12. part.4.dum dicit. *Y la mi∫ma pena deue auer, si ante que passasse el año fiziesse maldad de su cuerpo.* text.in authen.eisdem pœnis.C.de secund.nupt. & in authen.de restitutio.& ea quæ parit in vnde. mẽse. §.fina.Eo enim ipso ꝙ peccat in corpore, amittit omnia priuilegia, & tutelam filiorum.Bal.in.l.his solis.C.de reuo.dona.Panor.in.c.vxoratus. notabi.2.de cōuersio.coniug.Rip.in rep. l. fœminæ. nu.31.C.de secund.nupt. Facit.l.fina.titu.4. infra isto lib.5.ordi.glo.in authen.sacramentum. verb. contractis nuptijs.C.quando mulier tutelæ offi. fungi potest.quæ est generaliter intelligenda iuxta iura, quæ citat, siue viuat luxuriose intra annũ luctus, siue post durante tutela, seu cura.Iacob. de Bellouisu in authen.de restitu. & ea quæ parit in vndecimo mense.§.fina.& alij plures, quos refert & sequitur Ioan.à Garron.in dict.rep.authẽ. Eisdem pœnis.num.23.vers.Adde quod ista opinio. C.de secun.nupt.¶ Item per matrimonium secũdum amittit tutelam filiorum, authent. sacramentum.C.quãdo mulier tutel.offi.fungi.pote. l.5.titu.16.parti.6.Item amittit lectum quotidianum, si intra annum luctus nubat superstes coniux, siue vir, siue fœmina sit.l.6.tit.6.lib.3.for.leg.

Item tenetur reseruare filijs primi matrimonij proprietatem bonorum habitorum à primo matrimonio, vel ex successione filiorum prioris matrimonij.l.fœminæ.C.de secund.nup.l.15. Taur. vbi Cifuent.& Anto.Gomez. Couar. in epitom. 4.Decretal.2.part.ca.3.§.9.nu. 6. vbi videas alias duas illationes.scilicet.4.&.5.ad materiam huius legis.Septuaginta & sex pœnas, quas incurrunt secundo nubentes, posuit Ioan. à Garron. in repet. rub.C.de secund.nupt.à nu.8.vsque ad nu.110.& ibi designantur remedia, quibus vti debent secundo nubentes, vt illas pœnas euitare valeant, quæ ibi sunt videnda à nu.111.cum sequent.Et primũ remedium sit, quod petat licentiam contrahendi matrimonium secundum à filijs primi matrimonij.glos.in authenti.de non eligendo secundo. nubent.in princ.verb.copulantur.collat.1 singul.secundum Angel.in.l.matee.C.ad Tertul. Roman. consil.219.in singula. 248. Bartol. Cæpol.cautel.238.Ias.in.l.filium quem habentem.colum.8. C.famil.herciscun. & io.l.ambiguitates.nu.4.C. de indict vidui.collend.Cremens.singu. 74. Philipp.Deci.consi. 206. versicu. Et prædicta.col.2. Gomez Arias in.l.46.n.2.in legib. Taur. Cifontanus in.l.15.Tauri in.1.limitatione.Nicola. Boerius decisio. 113.nu.6.Et est opinio communis & indubitata apud omnes doctores secundum Ioã. à Garronibus in dict.repe.rub.C.de secund.nup. nume.116.Ideo sit cautus aduocatus, qui consulit secundo nubenti habenti filios ex priori matrimonio, quia per talem consensum mulier omnes pœnas vitabit, secundum Angel.in dicta authen.de non eligend.secund.nuben.in princi. colum. tertia.nu. octauo. Sed quid erit cum non habeat filios sed nepotes? Respondendum, quod similiter euitabit pœnas, si de licentia eorum contrahat secundas nuptias. Ioan.Garroni.vbi supra.nu. 117. & requiritur licentia expressa filiorũ, nec sufficit præsentia cum taciturnitate: quia in actu odioso & vituperabili, seu non delectabili præsens & tacens non habetur pro consentiente.glo. in.l. qui patitur.ff.manda.tenet Ioan. Garro. loco proxime citato n.119.¶Circa præmissa est dubiũ notabile & necessariũ, verũ requiratur cōsensus omniũ filiorum, vel sufficiat, ꝙ aliqui assentiantur, licet alij dissentiant, & contradicāt, vel sint minores, & sic in infantili ætate, qui nec habent discretionem consentiendi, vel contradicendi? Videtur dicendum

todas las ciudades villas y lugares de nuestros Reynos y señorios que no atienten de proceder, ni procedã por la dicha causa y razõ cõtra las dichas biudas: ni contra aquellos que con ellas se casaren [b]: so pena de dos mil marauedis para la nue-

dum tantum istum consensum, & tacitam renuntiationem factam per consensum expressum extendendam fore in præiudicium consentientium, non autem aliorum, quibus non debet parari præiudicium. per regu. iuris, Res inter alios acta, alijs nocere minime debet. ea. eum olim. ad fin. & ibi gl. de caus. poss. & proprieta. Dum etiam, quia vbi agitur de præiudicio singulorum in particulari, nõ sufficit consensus, etiam si fuisset maioris partis. argu. l. per fundum. ff. de serui. rustico. prædio. gl. 1. c. cum omnes. de constitu. Et suadetur ex traditis à Bartho. Soci. in. l. si cognatis. n. 23. versic. Circa secũdam fortissimam opinionem. ff. de reb. dub. Et possent adduci, quæ tradi solẽt in illa quæstione tradita à Bartol. in. l. 4. §. Cato. nu. 33. cum seq. ff. de verb. obligat. Vtrum si ex forma statuti requiratur pax cum hæredibus seu consanguineis defuncti (vt in. l. 22. titu. 1. part. 7. habetur) sit necessarius consensus omnium hæredum, vel consanguineorum, qui sunt in primo & proximiori gradu, vel sufficiat habere pacem à maiori parte, quamuis aliqui dissenserint? Et Bart. vbi supra tenet sufficere pacẽ à maiori parte. Nam si hoc est constitutum fauore liberationis in causa ciuili, & pecuniaria, à fortiori erit in capitali: & criminali, secundum Paul. Castr. in. l. 2. §. ex his. nume. 3. ff. de verb. obligatio. Bald. in. l. cum inter veteres nume. 2. C. de fideicommissa. libert. Petrus Ancharra. in Clemen. Plures. nu. 4. de iure patronat. Angel. in dict. §. Cato. vlti. col. Floria. in. l. per fundum. col. fina. ff. de serui. rusti. prædio. Et opinio Bart. communiter tenetur secũdũ Francisc. Areti. in. l. pro hærede. §. si sepulchri. col. 2. versic. Sed aduerte ad hoc vltimum. ff de acqui. hæredita. & eam videtur approbasse Angel. de Periglis in. d. l. 4. §. Cato. col. antepenul. nu. 57. Ioan. Carron. in repet. rubr. C. de secund. nupt. nume. 120. versicu. Sed prædicta quæro de notabili, vtili, & necessaria quæstione. Sed contraria opinio est magis cõmunis, imo quod nullo modo sufficiat consensus maioris partis, sed omnes debent consentire, cum tanquam singulis cõpetat istud ius vindictæ propter iniuriam & mortem patris, seu testatoris, cuius personam repræsentant de iure. Quam sententiam contra Barto. defendit Ludo. Roma. in. l. 4. §. Cato. nume. 43. & Imol. colum. penul. Raphael Cuma. & Petrus de Belutio, & Vincen. Hercula. col. 52. Ias. pen. & fina. col. qui notabiliter loquitur. Et est magis communis secundum Rip. colũ. antepe. nu. 103. versicu. Hoc sic discusso redeo ad quæstionem. & opinio Barto. indistincte intellecta communiter reprobari ait ibi Alciat. col. fin. nu. 226. Hierony. Burig. n. 175. refert communiter reprobari opinio Barto. quamuis ipse eũ defendit. Et est verior scd̃m Io. Crott. in puncto iuris. quãuis Bar. opini. dixerit cõiter approbatã in n. 251. col. 43. vbi vi. Carol. Ruin. nu. 101. vers. Quantũ vero ad decisionẽ principalis quæstionis. Et Maria. Soci. nu. 273. dicit cõem ac de iure veriorem, & adducit aliqua fundamenta pro comprobatiõe eius, & latissime ad vtranq; partem comprobat Ludo. Bologni. a num. 199. & tandem concludit contra Barto. dicendo quod requiritur consensus omniũ hæredum. Gandi. in tract. malefi. rub. An pax facta de vulnere, videatur facta de morte? versi. Sed pone, statuto cauetur, quod si bannitus habuit pacem. Nellus in tractatu bannito. 3. parte secundi temporis. quæstione. 39. amplissime agit de hac quæstione. Et istam opinionem approbaui in. l. prima. titul. vndecimo. libr. primo. supra in glos. prima. ad finem. Cum ergo pœnæ secundo nubentium sint regulariter introductæ fauore liberorum primi matrimonij, si aliqui consentiant, quo ad ipsos euitabit pœnas secundo nubentium indictas, quia possunt fauori suo renuntiare. l. penulti. C. de pactis. cum similibus. Sed in præiudicium aliorum non consentientium non valebit talis consensus, nec euitabit dictas pœnas in fauorem filiorum introductas. argum. dict. l. per fundum. ff. de seruitu. rustico. prædio. quia omnibus filijs facta est iniuria per transitum ad secundas nuptias. §. veniant. in authenti. de nupt. & in. §. prospeximus. in authenti. de non eligend. secundo nub. ergo ab omnibus erit remissio facienda per præmissa. capit. quod omnes. de regulis iuris. libr. sexto. Et istam partem firmat Ioannes à Garronibus in repeti. rubri. C. de secundis nupt. numer. 120. vbi ponit alia remedia ad hoc vt mulier secundo nubens euitet pœnas hac ratione à iure inductas fauore filiorum.

b ¶ *Aquellos que con ellas se casaren.* Non solũ nubens intra annũ luctus erat pœnis iuris cõis afficiendus

 statutis

statutis aduersus secũdo nubẽtes, sed etiã ille, qui scienter cũ illa cõtrahebat infra tale tẽpus, vt in l. 1. in fi. & in l. liberorũ. §. notat. ff. de his qui not. in fami. quæ cũ pœnæ hodie sunt sublatę per nostrã legẽ. & Bar. annotauit in d. §. notãtur. & Io. à Garronibus in repetitio. rubr. C. de secund. nupt. versic. Vigesimanona pœna. nu. 65. & in l. 1 n. 14. col. 1 atul. ideo hic optime amouẽtur huiusmodi pœnæ tam ex parte contrahentis secundas nuptias, quã respectu tertij accedentis ad binubũ, etsi considerata sua persona ess[et] prius matrimoniũ, cũ licite ex potestate sibi cõcessa ab Apostolo contrahat, soluto primo matrimonio p[er] ea, quę in prima gl. annotata fuerunt: nã alias disposita in vno ex correlatiuis, disposita censebãtur in altero, etiã in materia odiosa & pœnali. l. fi. C. de indict. viduit. tollend. l. vni. C de Cupress. lib. 11. Et in terminis præ materiæ probat Rip. in rep. l. fœminę. col. 1. nu 2. C. de secũd. nupt. per tex. in §. si vero expectet. versi. Et hæc cõis mulieris & viri pœna. in authen. de nupt. & in l. gñaliter. iu prin. C. de secũd. nup. gl. in l. fœminę §. illud, C. eo. tit. in verb. professione. quæ ait oẽs pœnas sancitas aduersus secũdo nubentes eões esse vxori & viro quã ibi Bart. & cõter doct. sequuntur secundũ Ripã vbi supra qui citat Oldrald. cõsi. 24. & Roma. cõsil. 182. Plures vltra eũ refert Phili. Deci. cõsi. 230. in 1. dubio. col. 1. cũ seq. Et pro hac opinione est l. 15. Tauri, quæ locũ habet in pœnis statutis fauore filiorũ, ex supra dictis in prima glo. ¶ Circa præmissa dubitatur, An cõiux possit remittere pœnas, quę hodie habent locũ aduersus cõtrahentes secũdas nuptias cõiugi infra annũ luctus? Videtur q[uod] nõ: quia talis remissio est cõtra bonos mores, ergo non valet. l. si quis inquilinos. §. fin. & l. turpia delega. t. Bald. in l. 1. col. 3. nu. 6. C. de secund. nupt. Roma. consi. 219. In contrariũ versatur rex. in c. fin. de secund. nup. Et ista lex cum libere permittat secundas nuptias intra annũ luctus. ex Ripa in l. fœminæ. col. 4. versic. Decimotertio pubitatur. nu. 27. C. de secũd. nup. vbi hãc partẽ veriorẽ existimat, & Ioã. Garr. in repet. rub. nu. 11a. C. de secũ. nupt. late d[e] hoc agit, & dicit priorẽ opinionem cõter teneri, quãuis existimet vltimam veriorẽ, amplissime eam defendit ipse Garro. in repe. l. 1. nu. 80. versi. Secũda cõclusio est, quod marit[us], C. de secund. nupt. Adde ad materiam huius legis q[uæ] notantur ab Augu. Beroi. decis. 119. col. fi. nu. 7. & in decis. 66. incip Matre post susceptã tutelã. & Mathe. de Afflict. decisio. 357. incip. In causa appellationis num. 1. ¶ Vtrum autem pater obligatus maneat ciuiliter in aduentitijs in pœnam trãsitus ad secũdas nuptias? De quo dubio per Ioan. Garro. qui plura cumulat in rep. rubr. C. de secund. nup. versi. Decimatertia pœna. nu. 25. Et videtur, q[uod] sic, cum teneatur post mortem restituere filijs primi matrimonij proprietatem plenam, & sic de talibus bonis reseruatis, quo ad proprietatẽ propter secundas nuptias poterunt filij primi matrimonij quibus applicantur testari. secundum eundẽ ibi. nu. 53. pœn. 27. Ergo videtur quodammodo obligatio ciuilis orta per talem contractum. Tu tamẽ vide in dicto nume. 25.

stra camara y los que lo contrario hizieren sean emplazados que parezcan ante nos en la nuestra corte.

El rey no deue dar cartas para q̃ ninguna donzella ni biuda se case contra su voluntad: segun se contiene en este libro en el titulo de las cartas.

ADDICION.

¶ *Concuerda con esta ley, la ley 3. tit. 1. lib. 5. de la Recopilacion.*

Titulo. II. De los testamentos y mandas.

¶ *Ley. I. De los testigos que son necessarios para que el testamento sea firme.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. AEra mil cccLxxxvj.

¶ Fuero.

SI Alguno ordenare su testamento [a], o postrimera volũtad, en qual quier manera cõ escriuano publico

¶ *Titulus. II. De Testamentis.*

¶ *Lex. I.*

[a] ¶ *Testamento.* Pro huius l. declaratione, quatenus de testamentis tractat, nõ parum vtile censui, præmittere formam, quæ in ordinatione testamenti seruari debet: ipsumq; deinde per partes exponere, ita, vt vltimarum voluntatum materia taliter maneat expedita. vt ibi amplius, quod reliquum sit, desi-

fit.desiderari non posiit. Forma autem ordinandi testamentum secundùm hodiernum Stylum. sequens est.

In nomine omnipotentis Dei Domini nostri, eiusque matris Mariæ virginis intemeratæ, sit manifestum omnibus præsentis Testamenti formam inspecturis, quòd cùm ego. N. mortis venturæ certitudinem, eiusque horæ ineuitabilis incertitudinem animaduerterem cupiens eam ordinationē testamenti prouidere, vt pote corporis in ualetudine laborans, ratione autem & intellectu, quem mihi Dominus noster tribuere dignatus est, sanus. (Si autem corpore etiam ualuerit, dicat, Cùm & corpore, rationeq; & intellectu, quem mihi Dominus noster tribuere dignatus est, valerem) Testamentum, & vltimam volūtatem ordinare, & condere statui forma sequenti.

deuē endeser presentes a lo ver otorgar. iij testigos alomenos vezinos del lugar do el testamento se fiziere, y si lo fiziere sin escriuano publico, sean en de cinco testigos alomenos vezinos, segū dicho es: si fuere lugar do se pudieren auer: y si fuere tal el lugar que no se pudiere assi auer Escriuano publico: deuen ay ser presentes cinco testigos vezinos, si pudieren ser auidos enel dicho lugar, y sino pudieren ser auidos cinco testigos en el dicho lugar alomenos sean presentes tres testigos: y sea valedero

Et primùm ad Dominum Deum nostrum toto corde conuersus, confiteor sanctam fidem Catholicam, quam habui semper, & credidi, habeboque & credam vsque in articulum mortis. & in ea viuere, morique protestor tāquam fidelis Christianus, nullam fidem tribuens, atque abijciēs omnia illa, quæ sint, fuerintve contra eam: meque semouens, anathematizando omnem hæresim, omnemque eius speciem, quæ contra nostram sanctam fidem Catholicam, aut contra quæ sancta ecclesia Romana omnium Christianorum mater tenet, creditque, & docet. prodierit, prodidit ve vnquam. In cuius signum confiteor ore, dicens Credo in vnum Deum, &c. Confiteor præterea me grauiter peccasse, Dominumque & Deum nostrū Iesum Christum grauiter offendisse omnibus diebus vitæ meæ. Quapropter omnipotentē Deum deprecor, vt propter suam misericordiam, clementiam, & pietatem omnium peccatorū, defectuūq; meorum veniam mihi donare dignetur: eiusque sacratissimam matrem virginem Mariam vnicam aduocatam nostram, & sanctum Michaelem Archangelum, & Petrum apostolum totius ecclesiæ caput, omnesque sanctos in cœlis commorantes humiliter oro mihi apud Deum patrocinari, meāq; animam ante eius diuinam maiestatem præsentare dignentur, vt in extremo, atque tremendo die iudicij mihi veniam concedat, vt ab æterno luctu, pœnisq; inferni anima mea liberetur, & remissionem pœnarum purgatorij merear. Ad cuius subsidium, et confirmationem ante omnia peto tanquam fidelis & catholicus Christianus sacramenta sanctæ matris ecclesiæ, & extremam vnctionem suo tempore debito mihi dari secundum ordinem sanctæ matris ecclesiæ.

Prætereà & secundo condo, & præcipio, vt omnia debita mea, quæ adhuc non sunt liquidata, nec impræsentiarum possunt solui, aut liquidari, quàm breuissimè fieri potuerit, soluantur. Si autem ea non sit soluendo, de eis tamen mentionem faciat, vt ad eorum solutionem bona eius vendantur. Si tamen cui sit satisfaciendum non meminerit de aliquo debito, de quo tamen meminit, etiam de eo faciat mentionem. Quæ tamen viuus sine testamento soluere potuerit, nequaquam differat ad solutionem in testamento, decedet enim in peccato, cum ipse sit in culpa, non soluendo quæ potest. Item & tertiò commēdo animam meam eius creatori omnipotenti Deo: corpus autem meum sepeliri iubeo in tali templo, & super imponi lapidem sepulchro, cui aptentur insignia mea, & circunscribatur nomen meum. (Pro sepulchro autem tres aureos nummos, aut, meliùs, plures, ne videatur simoniam committere, aut solitum ecclesiæ solui præcipiat. ¶Item & quartò præcipio lugubres vestres dari meis consanguineis pauperibus (nam si eleemosynæ nomine non dentur, melius est tales vestes non ferri. ¶Item & quintò iubeo, vt pro me tot missæ dicantur, totque funera anniuersaria fiant: eas autem dicētibus, iubeo pro suo labore decem nummos aureos dari, aut quod voluerit. ¶Item & sexto volo dari P. I. & F. tot nummos (in qua voluerit quantitate. Hic præterea po

nenda sunt pia mandata, vt eleemosynæ, & missę, quæ pro se, vel pro quibus voluerit, vel pro quibus teneatur, iubeat dici.

Item & septimò iubeo tot nummos dari famulo meo. N. propterea quòd mihi fideliter, & constanter sit famulatus. (Hic præterea interponenda sunt mandata remuneratoria. ¶Item & octauò præcipio dari. N. decem modios tritici. (Hic etiam mandata voluntaria sunt interponenda.

Deinde dicat sic. Item & nonò ad complementum istius nostri Testamenti, & ad executionem omnium in eo contentorum, constituto executores, & testamentarios, quos vulgari sermone dicimus Albaceas, A, & I. quibus, & vnicuique eorum in solidum concedo plenam potestatem petendi debita à meis hæredibus, alijsque quibuscunque debitoribus in iudicio & extra, & intrandi mea bona, siue sit adita siue non hæreditas, accipiendique ex eis omne, quod ad huius testamenti complementum opus fuerit, vendendique bona, etiam si hæreditas fuerit ab hæredibus repudiata. In bonis autem, quæ remotis ad huius testamenti complementum necessarijs, remanserint, instituo hæredem vniuersalem. N. (quem semper explicet suo nomine proprio: præterquam si in aliqua reparticulari voluerit aliquē instituere: debet enim talem, antequam vniuersalem hæredem, instituere. Præterea, si aliquem filium suum exhæredauerit, debet causam exhæredationis exprimere: aliàs enim, si filius tempore testamenti manebat sub patria potestate, potest testamentum rūpere. Si autem est emancipatus, vt sunt in hoc regno filij, qui iam vxorem duxerunt: & in alijs regnis, vbi cessat patria potestas poterit de inofficioso testamento querelare. Si autem non exhæredauerit, tamen instituerit, poterit eum extra legitimam pater, in quibus sibi visum fuerit, substituere: pro facultate tamen, quæ in istis regnis per. l. 27. Tauri conceditur: & imponere ei quodcunque restitutionis, fideicommissi, vinculi, submissionis, substitutionis ve grauamen, dicens. Et tales domus, hortos, & prædia, in quibus filium meum. N. hæredē instituo, volo ipse habeat, & teneat extra legitimam suam omnibus diebus vitæ suæ: & post eius obitum eius filius maior successiuè: vbi autem vir fuerit, in æquali gradu semper præferatur fœminæ, etiam si vir fuerit minor. Si autem descendens defuerit, succedat consanguineus mihi, dictoque filio meo propinquior: & semper maior ætate minori præferatur, dummodo sint æquales in gradu: & vir minor ætate, fœminæ etiam maiori præponatur. Volo etiam, quòd dicta bona, quæ sic vinculata relinquo, non possint vendi, diuidi, mutarive vllo modo, à iure pro alienatione habito, etiam si talis alienatio, in manifestam vtilitatem, & commodum ipsorum bonorum fuerit. Prętérea non possint alienari, nec per alienationem voluntariam, nec necessariam: nec per aliquem titulum onerosum, aut lucratiuum, etiam arrharum, dotisve, aut donationis propter nuptias, aut redemptionis captiuorum, aut constructionis alicuius ecclesiæ. (Circa istam prohibitionem omnino est videndus Gregor. Lopez in. l. 6. titu. 11. parti. 6. in part. *Que la non pudiesse vender.*) Si autem dictus filius meus. N. aut quilibet alius, qui dicta bona, & vinculum possederit, voluerit ea alienare, vendere, pignorare, mutare, aut diuidere, aut per longius tempus nouem annis locare, ipso facto sit dicto bonorum vinculo priuatus, trāseatque ipso iure ad sequentem in gradu, etiam si illa alienatio sit solius possessionis. Pater poterit filium, vel filios impuberes pupillariter substituere. ¶Item & decimò constituo tutores, & curatores filiorū meorum. I. & F. ¶Item & vndecimò volo sit hoc Testamentum validius omnibus, quæ ante hac condidi. Si autem aliquod posthac condidero, volo sit hoc firmius eo: dum tamen in eo non fiat huius integrè, & expresse mentio de verbo ad verbum: aut per me ponatur in eo tale verbū, In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros: Aut salutatio angelica, Aut aliud simile integrè. (Si autem apparuerit aliud testamentum per has easdem clausulas constitutū antehac, vt per hoc reuocetur illud, dicat sic. Volo autem, quòd solùm hoc testamentum sit validum, & nullum aliud, quod ante hac condiderim, etiam si in eo contineatur clausula, quod ad reuocationem sui fiat de eo expresse de verbo ad verbum mentio in testamento post illud condendo: aut quòd fiat mentio de aliqua oratione, aut de alio si mihi, quòd hic habeo pro expresso, & inserto ad validitatem, & firmitatem huius mei testamenti, quod solum volo & iubeo sit validum, & non aliud. Si autem istud testamentum propter aliquam præteritionem, aliosve defectus cuiusvis solennitatis non valuerit vt testamentum, valeat vt codicillus. Si autem non valuerit, vt codicillus, valeat vt vltima voluntas. Rogoq; consanguineos meos, qui aliquod ius succedendi mihi ab intestato, aut alio quouis modo habuerint, vt bona, hæreditatemque meam restituant. N. quem in hoc testamento meum hæredem vniuersalem nomino, & instituo. ¶ In primis inquirendum est, Quid sit testamentum? Et respond. quòd Testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult. Ita Vlpian. in l. prima ff. isto titul. Hanc definitionem Iurisconsulti tenent ibi doctores, & Panormi. in rubr. extra. cod. Ias. in rub. ff. de legat. 1. col. 3. nu. 6. & in. l. sciendum. nu. 3. cod. tit. Syluest. verb. Testamentum.

tum.& Couarru.de testamen.in prima part. rubricæ.nume. 3. & Hostien. in summa eiusdem tituli. §.quid sit testamentum.videtur probare eandem Iurisconsulti definitionem. Ab aliquibus additur verbum,Cum institutione hæredis.

Dictum est in definitione,voluntatis nostræ iusta sententia.eo quòd perfecta sit & solennis cum omnibus requisitis,vt colligitur ex Areti. in dict. l.prima.& Marco Antonio in prin.Insti. de testamen. num.4. Non enim esset perfecta voluntas,si quid ex solennibus ad inducendum testamentum necessarium deficeret,vt hæredis institutio.tex.in §.ante hæredis. Instit. de legat. Vel si deficerent testes requisiti à lege,non esset testamentum, nec ex vi testamenti valerent contenta in eo.

Ex quo infertur, quòd lex ciuilis inducens solennitatem testamentariam iusta est , intantùm, quòd si eius solennitas sit omissa, relicta in testamento non debentur,etiam in foro animæ, vt præter alios fundamenta adducendo probat Couar. in cap.cum esses.de testamen.de cuius veritate latius agam in commento huius legis.¶Ex quo infertur secundò non bene dixisse Hostien. quatenus declarando definitionem dixit , Iusta sententia, non dico, id est,solennis, vt quidam , sed iusta , ad literam:Nam si iusta est,pro sententia , & pro lege seruanda est.l.1.ff.ad legem Falcid.§.disponat. in authenti.de nupt.& in princ.Instit.de lege falcid.Secùs si impia vel iniusta. Hactenus Hostien. Ex quo colligitur,quòd solemnitatis omisio non reddit testamentum iniustum. Quod tamen falsum est.Cōfirmatur ex Vigilio in princ. Instit. de testam.num. 29. Et huic intellectui adstipulatur. l.1.ff.de iniusto rup.dicens non iure factum testamentum,cui solennia iuris defecerunt. vbi gloss. verb.solennia.dicit circa testes , & sigilla,& similia &c.text.etiam in princi.Instit.de hæredi. quæ ab intesta.deferun.cuius pulchra verba sunt.Intestatus decedit,qui aut omnino testamentum nō fecit:aut non iure fecit:aut id,quod fecerat,ruptum, irritum ve factum,aut si ex eo nemo hæres extiterit.Et ibi glossæ hoc prædicant in verbo , non iure fecit,& in alijs sequentibus.Igitur contra interpretationem Hosti.in loco præmisso. Facit text. in.l.cùm filio.ff.de legat.3.vbi dictio,Iusta, declaratur,id est,perfecta.Si perfecta,nil de necessatijs deficere poterit:aliàs nulla erit talis dispositio: Nihil etenim actum esse credimus , dum aliquid addendum superest.l.pen.C.de his quib.vt indig. c. nihil.7.q.1.& capit.1.in fin.de renuntia. Quibus suffragatur quod notat Alcia.lib.4.Paradox.c. 7. vbi iusta sententia in definitione testamenti intelligitur de plena, perfecta, & solenni , cuique maior diligentia addi non posit.¶Et nota, quòd testamentum dicitur sententia, & sic valet arg. de vno ad aliud.l.1.ff.de testam. l. hac consultissima. C.qui testa.facere possunt.l.1.ff de testam. Alex. consi.4.nu.2.lib.7. Auiles in capit.præto. cap. 36. in glo. verb.*Firmadas*.¶Subdit Vlpianus in definitione , de eo quod quis post mortem suam fieri voluit.ad constituendam differentiam inter testamentum & contractus , qui inter viuos celebrantur,vt nondum expectata contrahentium morte effectum sortiantur. Distat etiam ab alijs vltimis voluntatibus, in quibus non est necessaria hæredis institutio,sicut in testamento requiritur.l. proxima. ff. de his quæ in testam. delentur.ibi,Non potest illud testamentum valere , quod hæredem non habet.

Contra prædictam definitionem talem argumentum proponi potest. Omnis bona definitio debet conuerti cum suo definito. l. 1. ff. de dolo. tradit Baet.in.l.prima.ff.de testam. Bald. in capi. contingit.de dolo & contuma.Neuizanus in Sylua nupt.libr.primo.num.159.Sed prædicta definitio non conuertitur cum suo definito , quia comprehendit codicillos & legata.l.legatum.ff.de legat.1.&.l.legatum.ff.de legat.2.& tamē codicilli non sunt testamenta.l.si idem.C.de codicil.l. non codicillum. C. de testamen. Et idem in donatione causa mortis. vt in tit. ff. de donat.causa mort.de cuius materia agit Couar.in rub.extra isto titulo. in.3. parte. Ergo prædicta Iurisconsulti definitio non est bona.¶Ista tamen difficultas dilui potest per interpretationem positam suprà super verbo, Iusta.quatenus dixi,accipiendamque esse pro solenni,& perfecta dispositione,& sic secundum subiectam materiam,de qua agimus. argum. text. in cap.intelligentia.& in cap.præterea.de verbo. significat. & in. l. si vno.ff.locati. cui addendus est tex.in.l.plenum.§.equitij ff.de vsu & habita. vbi verba testatoris sunt accipienda secundum personam,ad quam dispositio confertur. Facit.l. fin. ad fin.C.ad Macedo.Barba.consil.39.num.9. lib. 1. & quæ notat Feli.in.c.causam quæ.nu.9. de te iudica.Ias.in.l.sed si hac.§.liberos.ff.de in ius vocan. Hippolyt.in singu.397.& in rub.C. de probatio. num. 12.Ioan.Lup.in repe.rubr.de dona. inter virum & vxorem.§.11.nume. 9. ad fin. ¶Vel aliter potest solui,quod verba definitionis sunt accipiēda in potentiori significato.l.si vno.ff. locati. Hippolyt.in.l.eos.nu.16.ff.de fals.text.in.c.penul.de sententia excommuni. ergo definitio est intelligenda de vltima voluntate,quæ fit in testamento solenni,quæ est præstantior,& dignior cæteris vltimis voluntatibus. Et hæc expositio constat à situatione rubr.sub qua est sita dicta.l.1.ff.de testamen.vbi assignata est prædicta definitio testamēti. Ex quibus igitur colligitur , quòd est optima definitio , cùm propriè sumpta conuertatur cum suo defi-

suo definito, vt Bart in dict. l. prima. declarat. Nā inquantum dixit, Testamentum est voluntatis nostræ, denotat genus. Nam præter Testamētum plures actus dici possunt sententiæ voluntatis, vt est donatio causa mortis, & codicillus, de quibus speciatim agendum erit in declaratione istius materiæ. Testamentum autem largè comprehendit sub se quamlibet vltimam voluntatem tanquam quoddam genus aptitudine, & potentia, licet non semper actu, cùm sit voluntatis nostræ &c. Et q̄ appellatione Testamenti largè comprehendatur quælibet vltima voluntas, est glo. & ibi Bald. in. l. secunda. C. communia de legat. ¶ Ex quo infertur, quòd testamentum est genus, & consequenter cæteræ vltimæ voluntates tanquam species cō prehenduntur sub eo. Vnde fit, quod cui est licitū testari, est etiam fideicommissum relinquere, seu codicillari. Bar. in. l. intantum. ff. de seruo corrup. Ratio est: quia affirmatiuè cui conceditur quod est maius & potentius, conceditur & id, quod est minus. text. in. l. neque ea. §. primo. ff. de adulter. vbi habetur, quòd qui potest adulteros occidere, potest etiam eos castrare, vel aliter ad libitum vulnerare. Ad quem text. est addendus Pala. rubr. in repetitione rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 88. num. 8. & in tracta. de Iustit. & iure. in. 4. parte. §. primo. colum 6. Cifuent. in. l. 82. Tauri. colum. 2. Decius in cap. quia in num. 7. de præbend. Gigas de pensio. quæst. 18. & tex. in. l. in suis. in fin. ff. de libet. & posthu. & regu. cui licet. de regu. iur. in. 6. & in capit. per venerabilem. qui filij sint legi. Cui autem est inhibitum testamentum, non poterit codicillum facere. Quia cui remouetur genus, remouetur quælibet eius species. l. si quid earum. §. interemptum. de legat. 3. glo. in. l. prima. §. fin. ff. de suis & legi. Et prædictam cōclusionem tradit Ias. in. l. sciendum. colu. 1. ff. de lega. 1. & Doctor del Castillo in. l. 3. Tauri in parte codicillos. ¶ Et quatenus dixi, post mortem, deciditur quæstio proposita ab Imol. col. fin. post Bal. ibi in. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hære. instit. quòd si aliquis moritur ab intestato relicto filio fratre minore, qui postea efficitur clericus, vel Episcopus, & sic capax successionis, quòd non debet admitti ad hæreditatem, quia inspicitur capacitas secundum tempus mortis. Idem esset si fecisset testamentum, & esset eo tempore, quo confirmatum fuit morte testamentum filius inhabilis ad succedendum patri.

Secundò dubitatur, Quo iure fuerit introducta Testamenti factio? Et videtur quòd à iure naturali, cùm consistat in declaratione propriæ voluntatis, quæ erat penes omnes homines à principio & origine creationis, antequàm ius positiuum esset conditum: & sic patres antiqui disponebant de suis bonis, vt constat passim in sacris literis, & in specie patet Gen. 21. vbi habentur hæc verba. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Verbum autem, hæres, intelligitur per testamentum. l. proximè. ff. de his qui in testam. delen. §. ante hæredis institutionem. Instit. de lega. ergo testamentum fuit de iure primæuo naturali, & diuino. ¶ In oppositum tamen videtur, quod sit de iure positiuo, vt constat in titulis. ff. & C. de testam. & probat Cato Sachus in repe. l. admonendi. num. 89. ff. de iure iuran. Pro cuius resolutione sit talis conclusio. Testamentum origine, & inuentione fuit de iure gentium secundario: quoad solennitatem autem, & alias adiectiones, est de iure ciuili. Istam conclusionem probat Barto. in. l. interdum. ff. de condi. indebi. colum. 3. num. 7. & in l. prima. colum. 4. quæst. 3. C. de sacrosan. eccl. & in rubr. ff. de acqui. hæredi. num. 2. & ibi Ias. n. 11. Martinus de Laude in tracta. de primogenitura. quæst. 5. Tiraquel. in tracta. de primogenio. quæstione. 7. nume. 5. Et egregius Doctor Antonius Gomez in. l. 3. Tauri. quæstio. 1. Et sic accipienda est glo. in. l. prima. verb. nostræ ciuitatis. ff. de acqui. rerum domi. quæ magistralis est, quatenus explicat ea, quæ sunt introducta à iure ciuili Romano: & inter alia ponit testamentum. Deci. in consil. 455. nume. 3. & consi. 403. nu. 14. & consil. 557 nume. 5. & consil. 908. nume. 5. & consi. 455. n. 5. vbi tenet, quod testandi solennitas est de iure positiuo. ¶ Circa prædicta est dubium, Vtrùm testamenti factio competat cuilibet de iure communi, an de iure speciali? Et videtur quòd de iure communi, cum iure gentium id competebat, vt suprà proximè dictum est. Tum etiam, quia hæreditas repræsentat personam defuncti. l. hæreditas. ff. de acquirendo rerum dominio. l. mortuo. ff. de fideiusso. Et isto respectu defunctus etiam post mortem videtur retinere dominium, quod posteà adita hæreditate transfertur in hæredem. l. cum hęredes. ff. de acquiren. possess.

Tertiò probatur. Quia contrahendo, obligatio potest conferri post mortem, & effectus ipsius cō tractus. l. vnica. C. de action. ab hærede & contra hære. & in. §. post mortem, Instit. de inutil. stipu. l. 12. tit. 15. part. 5. ergo idem videtur dicendum in testamentis. l. in testamentis. ff. de regul. iur. Validum enim est argumentum de contractibus ad vltimas voluntates. l. prima. §. veteres. ff. de acquir. possess. l. diuortio. & l. ita stipulatus. vers. Idemq; defendebat. ff. de verborum oblig. l. seruum filij. §. eum qui chirographum. ff. de legat. 1. l. pactum inter hæredem. ff. de pact. l. successori. ff. de nego. gest. ibi, Sicut autem in negotijs viuorum gestis sufficit negotium vtiliter cœptum, ita & in bonis mortuorum, licet diuersus exitus sit sequutus.

Quarto facit textus in. l. prima. C. de sacrosan. eccles.

eccle. vbi dicitur, quòd nihil magis debetur hominibus, quàm supremæ eorum voluntates habeant locum, ergo de rigore iuris. ¶His tamen non obstantibus, contraria opinio validiori argumento defendi potest. Nam certum est, quòd nullus testari possit de iuris rigore: quia dispositio testatoris confertur in tempus inhabile post mortem, quia mors omnia soluit. text. in authenti. de nuptijs. §. deinceps. Cui adde Hippolyt. in. l. finali. ff de quæstio. & in reper. rub. C. de probatio. nu. 248. vbi plura, quæ dissoluuntur morte, explicat, ergo non videtur valere l. eum qui. ff. de iurisdict. omn. iudi. l. quod sponsæ. C. de dona. ante nupt. vbi datur regula, quòd illud, quod fit tempore pec misso, si conferatur in tempus prohibitum, non valet. Et dicit gloss. in capit. apostolica. 8. quæst. 1. quod Papa non potest sibi eligere successorem, quia effectus confertur in tempus, quo non erit Papa. Quam dixit singularem Panormi. in capit. apostolicæ. num. 9. & ibi Barba. nu. 11. de donatio. Idem Panormi. in capi. accepimus. de pact. & in rubr. isto titul. num. 2. Barba. in tracta. de præstan. Cardi. 1. quæst. num. 46. Iacobat. in tract. de concil. pag. 334. litera. B. & est gloss. similis. verb. non possit. in capit. si transiius. 79. distin. sigularis secundum Philipp. Franc. in capit. vbi periculum. de electio. lib. 6.

Secundò cõfirmatur ex glos. in. l. illa institutio. verb. pendere. ff. de hæred. insti. quæ tenet, quòd ex gratia est concessa facultas testandi. quam sequuntur Panor. in rub. de testam. nu. 2. Christoph. Pore. in prin Insti. de testam. Guillel. Bene. in. ca. Raynutius. verb. Testamentum. 1. nu. 5. de testam. Deci. in rubri. C. qui testam. fac. possunt. & in. l. cum qui. num. 4. ff. de iurisdi. omni. iudi. Campezius in tract. de statutis loquentibus de dote. quæstio. 69. nume. 6. Gerardus Mulert in prima additione ad tract. dictum Flos testamentorũ. Rollandini Passagerij, Iaf. in dict. rubr. C. qui testam. fac. possunt. num. 2. Barba. in cap. ad hæc. num. 4. de testamen. Et videtur, quòd ista fit communis opinio, quæ suadetur tali fundamento. Nam certi iuris est, quòd id, quod concessum est contra regulam iuris, dicitur concessio gratiosa, & specialis. l. peregrè. §. quæsitum. ff. de acquirend. poss. l. iusto. §. nondum. ff. de vsucapionib. sed facultas testandi confirmatur in tempus inhabile, contra prædictam regulam. d. l. quod sponsæ. ergo est de iure speciali, non autem de iuris rigore. ¶Nec his obstare videntur allegata suprà in contrarium. Et primò non obstat, quòd talis facultas de iure gentiũ competeret. quia species nostræ quæstionis loquitur secundùm ius ciuile, quo inspecto, & attenta regula. d. l. quod sponsæ. aduersatur iuri gentium, vt non possit referri confirmatio testamenti post mortem, cum sit tempus inhabile. ¶Nec obstat secundò, quòd hæreditas repræsentat defunctum: quia illud est per viam fictionis. dict. l. mortuo. ibi, defuncti vice fungitur. Et in prin. Insti. de stipul. seruor. ibi personæ defunctæ vicem sustinett fictio autem est de iure speciali, quia ex æquitate contra veritatem inducitur. l. postliminiũ. in princip. ff. de captiu. & postlim reuer. l. in rebus. C. de iure dot. ¶Nec etiam obstat, quòd in contractibus obligatio potest conferri post mortem, quia hoc non erat institutum de iure antiquo. argum. d. l. quod sponsæ. sed hoc postea cõcessum fuit per iura noua, quæ vlterius processerunt ita disponendo, vt in iuribus præcitatis. Et ista opinio videtur verior, communior, & tenenda de iure, quicquid alij senserint in oppositum.

Præterea & quarto inquirendum est, Quæ personæ sint habiles ad faciendum testamentum? In qua quæstione dicendum est, quòd regulariter omnes admittuntur, quæ expressè prohibitæ in iure non repetiuntur. Quia edictum de testamentis condendis est prohibitorium gloss. in. l. si quæramus. verb. quæramus. ff. de test. m. quæ signanda est secundum Barro. ibi num. 4. & est magistra secundum Paul. num. 6. tenet Specul. de instru. editione. §. compendiose. col. prima. num. 1. Panor. in rubr. de testamen. nu. 2. glo. in. l. 2. ff. de lega. 1. Cæsar Lamberti. de iure patro. in. 7. quæstione principal. primæ partis lib. 1. nu. 4. & l. 15. titul. primo part. 6. ¶Ex quo infertur, quòd dicens testamentum nullum, vel inualidum propter inhabilitatem testatoris ad disponendum, tenetur prohibitionẽ probare, quia præsumptio est pro testatore, quod potuit instituere, vel legare per prædicta. l. ex ce- ra. vbi Iaf. hoc notat col. 2. nu. 3. ff. de legat. 3. Tũ etiam, quia habens pro se regulam, habet intentionem suam probatam, & allegans contra eam, tenetur ostendere. cap. quoniam. de coniug. lepro. cap. secundo. de testi. spolia. lib. 6. l. ab ea parte. ff. de probatio. glo. in. l. omnis definitio. ff. de regul. iur. Aleiat. in tracta. de præsumptio. regul. 1. præsumpt. 28. num. 8. & ibi Ioan. Nich. in additione. Et sic petens missionem in possessionem rerum hæreditariarum viso testamento à iudice in sui prima figura non ruptum, nec cancellatum, seu aliter suspectum, est mittendus in possessionem, quam petit. l. fina. C. de edict. diui Adria. & l. 2. titul. 14. part. 6. quæ hoc corollarium expressè probat. Et est addendus Barto. in consi. 91. Deci. consi. 84. Segura in repetitione. l. si ex legati causa. nume. 60. ff. de verbo. oblig. Suarez in repetitio. l. post rem iudicatam. §. adde quartum. fol. 122. col. 4. ff. de re iudica. Petrus Ferrarien. in sua practica in forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento.

Personas autẽ, quæ tunc prohibitæ testari, enumerat

merat glo.in.l.si quæramus.ff. de testam. & gloss. in.§.fin.Instit.quib non est permiss. fac. testamẽ. in verb.ex lege Cornelia.Specul. in ritu.de instru men.editio.§.compendiose. versi. Primò ergo op pone, Nepos de Montealbano.in tract.exceptio. rub. Exceptiones contra testamentum. pag. 468. Rollan.in arte notariatus. 2.parte e.8. rubr. Quibus personis prohibetur facere testamentum. fol. 238. colum. 2. Et inter alias personas filius sub pa tris potestate testari prohibetur. Nam iste etiã de consensu patris non potest testari,nec de aduenti tio,seu profectitio in peculio. l. qui in potestate. ff. de testam. l. senium. C. qui testamen. fac. possunt. l. 13.titu.1.part.6. Ratio est,quòd patris consensus ni hil operetur:quia testamenti factio est publici iuris,& priuatorum pactis non læditur. l. testamenti factio. ff. de testamen. c. licet. de sepult. lib. 6. gl. in dict. l. qui in potestate. & in. d. l. senium. vbi Alexand. Nec etiam filia nupta de bonis maternis, vel eius dote si est in potestate. Alexan. consil. 17. colum. 3. nume. 1. libr. 2. nisi ad pias causas cum pa tris consensu. Alexand. in dict. l. senium. declarat Socin. septem modis in tract. a. fallentia. regul. 153. Barba. in rubri. de testam. lectu. 1. nume. 14. In regno autem nostro filius, vel filia si habet legitimã ætatem, & non sit aliter prohibitus de iure, testari poterit, per. l. 5. Tauri. vbi de materia per Ioannẽ Lup. & Didac. del Castillo. Idem dicendum est in regnis, vbi filij familiàs non subijciuntur patriæ potestati, vt in regno Aragoniæ, & in regno Franciæ secundum opinionem aliquorum, dicentium Francigenas sub patria potestate non esse. Quod etiam vltimum probat glo. singularis in prin. Instit. de patria potestate. in verb. ciuium Romanorum. quam dixit singularem Bald. in capit. 2. circa finem. de fratribus de nouo beneficio inuesti. & in cap. 1. An maritus succedat vxori in beneficio. Segura in. l. Imperator. nume. 97. ff. ad Trebellia. vbi probatur in additione, quod parentes non habent vsumfructum in bonis filiorum, qui non sunt sub potestate, nec possunt eis substituere pupillariter. De intellectu prædictæ glo. Adde Arias Pinel. in rubr. C. de bon. mater. 2. parte. nu. 9.

Est tamen notandum, quod filius in potestate, vel a lultus sub curatoris administratione constitutus potest facere testamentum sine eius consen su. gloss. in. l. Aurelius. §. Caius Seius. verbo. intra legitimam. ff. de liberatio. leg. notabi. secundum Paul. de Cast. in. l. qua ætate. num. 3. ff. de testam. & in. l. is cui. numer. 3. eod. titul. Ias. in. l. nemo ex lege. num. 3. & in. l. si frater. num. 2. C. qui testam. fac. possunt. Deci. in cap. in præsentia. num. 35. de probatio. Tiraquell. in repetitione. l. si vnquam. verb. donationem largitus. num. 204. C. de reuocan. dona. & in. ll. connubiali. l. 15. glos. 3. num. 66. Boeri. decisio. 23. num. 79. Segura in. l. si ex legati causa. nume. 12. ff. de verb. obliga. Ratio huius conclusionis ea est: quia potest tale testamentum reuocare, & propterea non competit ei in integrum restitutio secundum Seguram vbi supra.

Intellige tamen, quòd poterit facere testamentum iuxta. l. 6. Tau. taliter, quòd non inducat patri præiudicium in vsufructu tertiæ partis, de qua disponere potest, quia in ea fuit sibi acquisitus vsus fructus propter patriam potestatem, vt in. l. 3. C. de vsufructu. Colligitur ex Bartol. in. l. prima. §. lex falcidia. num. 2. ff. ad. l. Falcid. Bald. in. l. si quæ tamus. ff. de testamen. Et hunc intellectum ad dictam. l. Taur. posui ad Seguram in repetitione. l. Imperator. num. 78. ff. ad Trebell. Præterea, quia dicta. l. etiam si nihil adderet iuri communi, esset intelligenda taliter, ne pater sentiret damnum. glo. Bartol. & Ias. num. 22. in. l. scimus. §. in compu tatione. C. de iure deliber. Et concessio principis sine damno tertij est intelligenda. l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. ea. super eo. de officio deleg. Deci. in consil. 595. nu. 27. Nec est inutilis facultas, quam habet filius familias testandi, sicuti aliqui defendere conantur, cùm satis sit, quòd disponere possit quo ad proprietatem dictæ tertiæ partis, & possit vendi, vel censuari, & sic de proprietate vti. Et istam opinionem credo veriorem, & tenendam: quamuis egregius Doctor Anton. Gomez nouissimè cõtrariam defendat in. l. 6. Taur. num. 14.

Quintò quæro Vtrum furiosus possit facere testamentum? Et est dicendum, quòd non. text. in §. præterea. versi. Item furiosi. Insti. quib. non est permis fac. testam. l. furiosum. C. eo. tit. l. si lutsamiliàs. §. Marcellus. ff. de testam. glo. in cap. cùm dilectus. de success. ab intesta. l. 13. titul. 1. part. 6. & l. 5. titu. 5. lib. 3. for. Anto. Gomez in. l. 3. Taur. nu. 6. vbi in num. 7. dicit disposita in furioso in quæstione proposita locum habere in mente capto. l. in aduersa. ff. de testamen. cuius verba sunt, in aduersa corporis valetudine mente captus eo tempore testamentum facere non potest. l. furiosi. C. de nupti. l. humanitatis. C. de impu. & alijs substi. Idem est etiam in phrenetico: quia si ex grauitate morbi superueniat phrenesis, nõ poterit testari. Bald. in. l. 2. nu. 13. quæst. 10. C. de rescind. vendit. Bald. in. l. humanitatis. & ibi Franc. Curti. iuni. C. de impub. & alijs. Idem Bald. in. l. quidam in fno. ff. de conditio. insti. Facit text. in. l. ob quæ vitia. ff. de ædilit. edict. Et ita per illum text. tenet ibi Cæpol. in. §. idem Iulianus. nu. 49. Ias. consil. 141. num. 6. libr. 4. & B. in. l. furiosum. C. qui testam. fac. possunt. colum. 2. nume. 1. Barba. in capit. quia ingredientibus. num. 15. de testamen. Facit tex. & ibi idem Barba. nu. 7. in cap. cum dilectus. de successs. ab

cess. ab intesta. Stephanus Bertrandus consil. 178. nume. 4. lib. 3 Guill. Benedi. in repetitione. capit. Raynutius. verb. adiectæ impuberi, num. 86. Suarez allega. 1. col. 4. Quia phrenesis dicitur vitium corporis occupans corpora, & penetrans vsque ad animam. Ita tenet Bald. allegando Aristotelem in dict. l. ob quæ vitia. quem sequitur ibi Cæpola in. §. Item Iulianus.

Et furiosus olim & hodie in eodem furore durasse præsumitur. glo. in cap. fina. verb. compotē. de successio. ab intesta. quam glo. ibi sequuntur Ant. Panor. & alij doctores. Et est opinio eius cōmunis secundum Præposi. in capi. dilectus. col. 2. nume. 2. desponsal. & secundum Ias. in. l. patre furioso. numer. 6. ff. de his qui sunt sui vel al. e. iur. Boeri. decisio 23. num 86. Card. in clemen. vnica. de homici. nume. 4 quæstio. 4. & ibi Anchar. Ias. consi. 178. nume. 1. lib. 2. cum alijs concordantijs adductis à Petro de Dueñas in allegatione, quam fecit in causa [illegible] tris col. 3. Et est glo. similis. in capit. indicas Hermanum 3. quæstio. 9. Alciat. de præsumpt. regu 2. præsumpt. 18. Quod procedit, quando non interuenit longum interuallum temporis post furorem, quia tunc absque dubio præsumitur esse in furore tempore actus gesti. argum. text. in. l. si ventri. §. fin. ff. de priuileg. credi. & in l. lecta. versi. dicebam. ff si cert. pet. & in. l. petens. C. de pact. & in capi. officij. de elect. Et hanc opinionem tenent Bald. Alexan. & Curne. nu. 4. & Ias. in dict. l. furiosum. Imol. in. l. qui testamētum. §. furiosum. ff. de testam. Bald. & Marcus Ant. nume. 26. in. §. Item furiosi. Instit. quib. non est permiss. fac. testam. Angel. in. §. testes. Instit. de testament. Bartholom. Cæpol. in. d. l. ob hæc vitia §. Idem Iulianus. nu. 5. Florian. in. l. sed etsi. §. iniuriam. nume. 6. ff ad leg. Aquil. Stephan. Bertrādus consi. 48. nu. 24. lib. 1. Alex. consil. 86. nu. 12. lib. 2. Boeri. deci. 23. nu. 89. Vel esset per plures menses furiosus, ferus si per momentum, & fecisset testamentum ex interuallo, vt declarant prædicti doct. & Socin. consil. 42. col. 2. lib. 1 Bart. l. 2. ff. de bono. poss. fu. infanti. delat. Si tamen ante nunquam esset alienus à mente, præsumitur sanus, & furor est probandus ab aduersario: quia quilibet sanæ mentis præsumitur. l. nō codicillum. C. de testam. l. 2. C. qui testam. fac. possunt. Furor autem quot modis probetur, declarat Couar. in epitom. 4. decretal. 2. parte. cap. 2. num. 6.

Quæro, Vtrùm hæreticus possit facere testamentum, vel excommunicatus propter hæresim? Et est dicendum quòd non. Authenti. credentes. C de hæret. cap. excommunicamus. §. credentes. eo. titul. l. Mani. hæres. C. de hæreti. l. 16. titul. 1. part. 6. glo. in. l. si cum lege. ff. de testam. nec hæres institui. l. 4. & ibi Gregor. Lopius tit. 3. partit. 6. in verb. *Hereje*. ¶ Est autem optimum consilium, quod testator in suo testamento confiteatur sanctam fidem Catholicam: quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, secundum Apostolum ad Roma. 10. capi. vnico. §. quia vero Christus, de Sacra vnctio. & Matthæ. 10. dicit Christus, Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in cælis est: qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & eum coram patre meo qui in cælis est & Marci 8 cap. & fi. Et protestabitur se victurum, & moriturum in prædicta fide, de qua in. l. prima. titu. 1. lib. 1. ordi. & per Baptistam Caccialup. in tracta. de modo studendi documento. 1. Et protestatio est optima: quia qualis fuerit animus protestantis declarat vt notatur in l. Nesennius. ff. de nego. gest. & in. l. qui in aliena. §. fina. ff. de acqui. hæred. Couar. in epitom. 4. decretal. 2. parte. cap. 2. num. 3. & capi. 8. § 5. num. 12 Ludoui. Gomezi. in regul. Cancellariæ. De impetrando beneficium vacans per obitum familiaris. quæstione 9 Ripa latè agit post Felin. de materia protestationum. in cap. cūm. M. num. 67 de constitu Anchar. in cap. pastoralis. nume. 18. de causa poss. Cardin. in clem 1. quæst. 12. de procur. Quod est bonum, & vtile consilium pro illis, qui alias, quando inculpabantur de crimine hæresis, vt protestentur maximè in extremis fuisse & esse catholicos, & tenuisse, & tenere fidem catholicam, quam tenent catholici doctores, & prædicat Romana ecclesia, & cum eadem fide vixisse & mori velle. Ita Cæpol. cautela 155 & est repetita. nu. 185.

Item dubitari potest, Vtrum excommunicatus possit testamentum facere? Et videtur, quod non, quia repellitur ab agendo in iudicio, à patrocinando, à testificando, & ab alijs actibus similibus, quia cum eo nō est communicandum propter periculum communionis. cap. 1 de except. lib. 6. ca. decernimus. de sententia excommunicationis. lib. 6. cap. intelleximus. de iudic.

Secundò confirmatur, quia excommunicato nō solum actus iudiciales, sed etiam extraiudiciales, legitimi sunt prohibiti. text. in capi. si [illegible]. de sententia excommunicationis. lib. 6. Sed actus testandi est huiusmodi, ergo &c.

Tertiò confirmatur ex nouem fundamentis adductis à Barba, in dict. cap. intelleximus. num. 51. vsque ad 58. vbi probat, quod excommunicatus non potest facere testamentum. Ioan. Monach. in cap. quanquam. de vsur. & Hostien. in capit. 1. de exceptio. in 6 glo. in capi. decernimus. de sententia excommunica. lib. 6. in verb. testificando. quam glo. dixit singularem Philipp. Franc. in rubri. de testamen. lib. 6. calu. 16 D. Dueñas in tract. fallen. regu. 272. quasi deportato æquiparetur ex communi-

communicatus. Hoc tamen non est admittendum, quia falsa ratione nititur, rum excommunicatus regulariter testari possit. Quod probatur ex eo, quod omnes testari possunt, qui iure expresse nõ prohibentur. l. si quæramus ff. de testament. §. fin. Instit. quibus est permiss. face. testam. l. prima. C. de sacrosanct. eccle. dixi suprà quæst. 4. principali. sed excommunicatus non prohibetur testari, igitur potest testamentum facere. Secundò casus specialis denotat ius commune esse in contrariũ. Lius singulare. ff. de legibus. excommunicato autem propter hæresim est prohibitum. authen. credentes. C. de hæreti. capit. excommunicamus. §. credentes. eod. tit. Nec excommunicatus ex percussione Cardinalium potest testari. cap. fœlicis. de pœnis. in. 6. ergo excõmunicatis propter alias causas non est interdicta testandi potestas. Et istã sententiam tenet Innocent. in cap. cum voluntate. de sententia excom̃uni. Archidia. in cap. pia. nu. 4. de except. in. 6. Io. de Ana. in. d. §. credentes. nume. 8. Panormi. in cap. veritatis. num. 32. de dolo & contuma. Barro. & Bald. in. l. si quæramus. ff. de testam. gloss. in. l. 6. titul. 9. part. 1. & est communis secundum Francum in rubri. de testamen. num. 32. lib. 6. Felin. in cap. ad probandum. num. 1. de re iudi. Barba. in dict. cap. intelleximus. nu. 52. de iudi. Bartholo. Chassanæ. in consil. 1. dubio. 5. nume. 17. Socin. in tracta. fallen. reg. 133. Dueñas, vbi alios plures ad id citat in dict. regola. 272. Couar. in rubr. de testam. a. parte. num. 18. Anto. Gomez in. l. 3. Taur. num. 15. Et est veritas secundum Robert. Marant. in repeti. l. is potest. num. 121. ff. de acqui. hæred. Ampliatur habere locum in publico excommunicato secundum Aretin. in. l. si quæramus. colu. 7. ff. de testam. vbi dicit, quòd est communis opinio & Felin. in dict. capi. ad probandum & Couar. in dict. nu. 18. versi. Nec refert an sit publicè, vel occultè excommunicatus. tenet Ioan. Andr. in dict. capit. decernimus. in nouella. Federicus in consi. 71. Francus in dict. rubri. de testamen. nu. 72. Selua de beneficio. 3. parte. quæst. 4. nu. 4. Socin. in reg. 133. vbi allegat alios doctores. Intellige tamen, nisi quis fuisset anathematizatus, seu solenniter excommunicatus, & denunciatus publicè, quia talis testari non potest secundum Bald in. l. fina. num. 7. C. si à non compet. iudi. & in. l. 3. nume. 6. C. si pendente appella. mors interue. Idem probat in. l. prima. nu. 3. C. de secun. nupt. Bart. in consi. 238. Ioan. Monach. in capitu. quanquam. de vsur. in. 6. Quod probatur, quia talis excommunicatio inducit suspicionem hæresis secundum Francum in rubr. de testam. num. 31. lib. 6. Secundo, quia cum tali excommunicato est omnino prohibita communio cum alijs. gloss. in cap. primo. verb. periculum. de except. in. 6. capit. illud. & ibi glo. verb. vitari. de cleri. excommuni. ministr. S. Thom. in. 4. senten. distin. 18. quæst. 2. artic. 4. & ibi Gabriel. dubio. 1. Archiep. Florent. 3. part. titu. 25. cap. 2. §. 2. Nauarr. in capit. 1. §. labo ret. colum. fina. de pœni. distin. 6. Si ergo absque peccato ipse excommunicatus, neque alij cum eo possunt communicare, & testamentum debet fieri cum communicatione tabellionis, & testium, necesse erit fateri & ipsum testamentum, cum non possit fieri sine tali communicatione, esse prohibitum excommunicato. argumen. l. oratio. ff. de sponsal. in. l. ad legatum. in. l. ad rem mobilem. ff. de procur. Item etiam ex extrauagan. Ad vitanda scandala, posita in sanctione Gallicana. sub tit. de excommunicatis non vitan. Et quia ista permissio testandi pararet alijs causam delinquendi, communicando cum excommunicato, & excommunicato communicando cum alijs: quod non est admittendum tanquàm absurdum. l. si vnus. §. illud. ff. de pact. l. conueniri. ff. de pact. dotali. Et in excommunicato denuntiato intelligo procedere dictũ Capolæ. cautel. 117. vbi expresse tenet, quòd excommunicatus non poterit testari durante excommunicatione. Et sic possumus restringere, & intelligere communem opinionem, de qua suprà; dicentem excommunicatum quantumcumque publicum testari posse, quod habeat locum in non denuntiato particulariter & expressim, iuxta formam text. in dict. extrauag. Ad euitanda scandala. Et si quis simpliciter velit defendere communem opinionem, dicat, quòd excommunicatus est prohibitus à legitimis actibus pertinentibus ratione officij, secus tamen in illis, qui sibi competunt vt priuato, nam ab illis non remouebitur. Cardina. in cap. perpendimus. quæst. 30. de sententia excõmunica. Deci. in cap. intelleximus. nu. 4. de iudi. Neque communi opinioni obstat glo. in dict. cap. decernimus. quia quæstionem propositam indecisam reliquit, & noluit quicquam decidere: determinauit tamen Ioan. And. idem quod communis ibi, num. 7. in nouella.

Quid autem in damnato ad mortem. Et est dicendum, quòd condemnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem, non potest testamentum facere. l. eius qui. §. fina. ff. de testamen. vbi Paul. Imol. & Areti. dicunt istam esse communem opinionem. gloss. in authen. sed hodie. C. de dona. inter vir. & vxor. traditur à Ioan. Lup. & Anto. Gomez in. l. 4. Taur. & est communis secundum dict. Couar. de testam. in rub. 3. parte. n. 27. & l. 55. tit. 1. part. 6. Idem est secundum eum in condemnato ad mortem ciuilem. vt est tex. in dict. l. eius qui. §. primo. & in damnato ad perpetuos carceres. Bart. in. l. 2. ff. de his, quæ pro non scrip. Bald. in. l. prima. C. qui non possunt ad libert. peruen. Hippolyt. singu. 565.

gu.565. Et est cōmunis in laicis secundum Panor. in rubri. isto titulo. colum. 2. & Couar. in dict. 3. parte. col. 33. vbi dicunt idem esse in clericis. & Ioan. Bernar. in praxi canoni. criminali. capi. 129. Hodie verò cōdemnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem pōtest facere testamentum per. l. 4. Tauri. Concord. lex Lusitaniæ libr. 4. titul. 94. l. vnica. incip. *Athemos.* Idem dicendum est de monacho professo. text. est in authenti. Ingressi. ibi, Neque de his testari possunt. C. de sacrosanct. eccles. & in authenti. de monachis. § illud. l. 17. titu. primo. parti. sexta.

Quid de prodigo, cui bonorum administratio à lege, vel a iudice interdicta est? In quo dubio text. in. l. is cui lege. ff. de testa. & in. §. Item prodigus. Instit. quib. non est permiss. face. testa. &. l. 13 titu. primo. part. 6 decidunt quòd non. Ratio autem huius dicti est, quòd prodigalitas arguit vitiū animæ, & defectum iudicij, & intellectus, & ideo non reputatur integra, & perfecta persona, vt possit rectè discernere, & regulare cui bona relinquat. Quod probatur ex Aristotele dicente, quòd prodigus est quasi procul à regimine, & ideo æquiparatur pupillo. l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. peta. & furioso. l. is qui. ff. de tutor. & curato. daris ab his. Et prodigus secundum Arist. 4. Ethi. ca. 1. est ille, qui dat plus, quàm oportet, & quibus non oportet, & cùm non oportet. Cui adde Seguram in. l. Imperator. nume. 141. ff. ad Trebel. Ant. Gomez in. l. 3. Taur. num. 14. ¶ His sic præmissis, quæ proficiunt ad obiectionem contra testamentum ex defectu personæ testatoris, vel ad cognoscendum de eius habilitate, nunc erit tractandum de institutione hæredis tam ex testamento, quàm ab intestato, & ex quibus causis reddatur nulla, vel iniusta talis institutio.

De institutione hæredis.

VLTERIVS principaliter quæro, In qua parte testamenti sit situanda institutio hæredis? Et videtur, quòd in capite testamenti. text. in. l. prima. ff. de hæred. instit. & in §. ante hæredis. Instit. de leg. Quibus est addendus Alciat. in libr. 4. iuris Parerg. cap. 6. Sed hodie de iure nouo sufficit, quòd ponatur in principio, in medio, in fine, vel in qua libet alia parte testamenti. text. in. l. ambiguitates. C. de testamen. & in. l. præposteri. eod. titu. & in dict. §. ante hæredis. Instit. de lega. & ita communiter seruatur, quòd institutio ponitur de communi Stylo in fine testamenti post legata, & fideicommissa secundum Baldum in. l. hac consultissima. colum. 2. num. 6. C. qui testa. face. possunt. Imol. & Bald. in. l. prima. ff. de hæredi. instit. ¶ Quod tamen fallit in testamento cæci: quia in eo requiritur pro forma, quòd hæredis institutio ponatur in principio, & capite testamenti. text. in. l. hac consultissima. versic. Deinde exprimat nomen hæredum. C. qui testamen. fac. possunt. vbi ita tenent Petrus, Cynus, Parr. Alberic. Richard. Mal. & Fulgos. Angel. in dict. §. ante hæredis. & in. §. cæcus. Insti. quib. non est permiss. fac. testa. Et videtur idem probare. l. 14. tit. 1. part. 6. Sed tamen defendi potest contraria opinio, ī nō quòd etiam in testamento cæci possit fieri institutio in qua libet parte testamenti. Primò quia omissio leuis solennitatis non debet vitiare actum: vt in. l. prima. §. fin. ff. de ventre inspi. Et illa dicitur leuis solennitas, quæ non est ratione munita, vel quando eius omissio facti substantiam non mutat, vel si omittatur, est nullius, vel modici præiudicij. argu. text. in. l. Gallus. §. primo. ff. de liber. & posthu. & in. l. cum pater. § fidei tuæ. ff. de lega. 2. Eleganter firmat Bald. in dict. l. hac consultissima. colum. 2. num. 6. & Barto. in. l. prima. §. si plures. ff. de exerci. actio. 2. lectura. num. 13. Bartol. in l. fin. §. si verò. C. de iure deliber. Egregius doctor Anto. Gomez in tract. de testam. capi. 2. nume. 5. vbi plura alia fundamenta ad comprobationem istius partis adducit.

Ex quo fundamento decidiтur dubium, Vtrùm omissio diuini nominis in principio testamenti vitiet tabellionis scripturam? Et vltra prædictum fundamentum videtur quòd non, quia forma tabellionibus est tradita conficiendi instrumenta, & tamen in ipsis non est eis iniunctum, quòd ponatur nomen Domini. vt patet in authentica. vt proponatur nomen Imperatoris. collatione quinta. gloss. in. l. generali. verbo. seruitutis. C. de Tabular. libr. decimo. &. l. 54. titul. 18. part. tertia. Nec Rollandinus in practic. notariatus libr. primo, capitul. octauo. in forma testamenti inuocationem Domini apposuit. Tum etiam, quia appositio diuini nominis non est enumerata inter substantialia, ergo eius omissio non debet vitiare testamentum, seu quodlibet aliud instrumentum, secundum Baldum, vbi Philippus Decius in eius additione in rubrica. C. de nouo codic. compon. numer. primo. Alexand. in rubrica. ff. noui oper. nuntiatio. vbi dixit hanc opinionem communem. Panormita. & Felin. nume. 2. in cap. 1. de fide instrumen. vbi alios idem tenentes adducit. Et est etiam communis teste Ripa in cap. cùm ecclesia. nu. 1. de causa poss. Et ne aliqua, quæ in contrarium possent adduci, obstent, est videndus Alexan. loco proximè citato nume. 8. vsque ad 13. vbi probat etiam si de consuetudine esset receptum, quia est omissio leuis, & non substantialis solennitatis, At esto quòd esset substantialis, negligentia notarij non debet inducere præiudicium testatori, seu

ti,seu aliter contrahenti, cùm talis clausula solita sit apponi,& ideo pro apposita habetur.l.quòd si nolit.§.quia assidua.ff.de ædili.edict.l. fina. C. de fideiusso Segura in repetitione.l.tertiæ.§. fina.nume.31.ff.de liberis.& posthum.Couarru.in rubri. de testamen.2.parte.nume. 14. Et quia teste Aristotele,verba transposita non vitiant sensum dispositionis.l. præposteri. C.de testamen. ergo institutio facta in testamento cæci,quouis loco ponatur,non vitiat illud. Adde Bald.in.§. sed si instituto.colum.prima.Instit.de vulg.substit. ¶ Præterea dubitatur,Vtrum directa hæredis institutio possit fieri in qualibet vltima dispositione? Et est respondendum,quòd in nulla, præterquam in testamento.l. hæreditatem.C.de codicil. §. codicillis.Instit.eodem.l.non codicillum. C. de testamẽ. Rolandinus in practie.notariatus.2.parte.cap. 8. tubri. In qua vltima voluntate fiat hæredis institutio.l. proximè.ff.de his quæ in testa. delen. vbi absque hæredis institutione non valet testamentum.Facit.l.quod per manus.ff.de iure codicil. & quod determinat Bald.in dict. l. non codicillum. in fin.& Ias.in authenti. Nouissima.numer.25. C. de inofficioso testamento.

Est tamen optima quæstio, Vtrum possit testator instituere omnes homines de mundo simpliciter & absolutè? Et videtur,quod sic.text.in.§.& vnum.Instit.de hæredi.instit.vbi probatur, quòd mero iure valet talis institutio. Infirmatur tamen, & vitiatur propter impossibilem aditionem, secundum gloss.singularem ibi,quam ibi sequuntur Doctores. Tenet etiam Paul.in.l.captatorias.C. de testamen.milit.col.2.& Imol.in l.captorias.ff. de hæred.instituen.col.5.Probatur eòclusio gloss. vltra doctores:quia dispositio,per quam redditur impossibilis aditio hæreditatis,nõ valet,iuxta nota.in.l.stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationi.

Secundò, Quia pro forma & validitate testamenti requiritur,quòd testator exprimat nomen vel nomina hæredum, vel eos demonstret indubitabili signo.text.in.l.quoties. §. si quis nomen. ff.de hæred.insti.& in l.iub emus.C. de testamen. Quod in specie proposita nostri casus non potest fieri,ergo.Præterea, Quia si hæreditas esset diuidenda inter omnes homines de mundo, quanuis esset opulentissima,redderetur ad nihilum: & sic talis institutio esset illusoria, & inutilis.arg. tex. in.l.cùm post.§.gener.ff.de iure dot. Et id, quod in iure dicitur,quòd dispositio vniuscuiusque debet esse realis, & non verbalis.l.2. C. communia de lega.l.fin.C.de dona.& in prin.Instit. quod cũ eo.Et has rationes pro ista vltima parte sentiunt Bar.Io.Faber.Ange.& Nicas.in.d.§. & vnũ. Inst. de hæred.insti.Sed his non obstantibus est dicendum, quòd talis institutio valeat,& confirmetur aditione vnius hominis de mundo, & alio non adeunte,tota hæreditas sibi pertineat.Alio vero,vel alijs postea adeuntibus acquiratur etiam eis pars quota secundum numerum ipsorum. argument. text.in.l.si nemo.ff.de testamentat. tutel. & partes non adeuntium eis accrescunt.vt in. l. liber homo.§.si Titius.ff.de hæred. insti. secundum Ioan. Fabr.numer.secundo.& Angel. nume. primo. in dict.§.& vnum. ¶ Nec obstat quod adducitur de infinitate,quæ est vitanda.vt in.l.vnica.C.de sententijs quæ pro eo quod inter.& in cap. cum multis.de rescript.libr.sexto.& gloss.in.l. fina. super verb.infinitum.de sacrosanct.eccles.C.¶ Nec etiã obstat quod dicitur de incertitudine, quæ etiam vitiat vltimam voluntatem.§.incertis.Institu. de leg. Quia incertitudo hæredis ideo vitiat vltimã voluntatem, quia ex parte personæ institutæ esset dubia aditio hæreditatis:dubitaretur enim quis eam adire teneretur:in institutione autem omniũ hominum de toto mundo, nulla est dubitatio aditionis hæreditatis: quia omnes insimul instituit, nemine dempto. Vt si quis(verbi gratia)instituerer omnes alicuius domus,qui etiam si non nominarentur,valeret talis institutio.

Est dubium,Quo titulo legitima sit relinquenda filio? Et est dicendum,quòd titulo institutionis. Salicet.in authenti. nouissimè.& ibi Ias.C.de inoffic.testamen.qui firmant hanc esse communẽ opinionem. Curtius Iun.in.l. hac consultissima, §. ex imperfecto.nume.13.C.de testamen. Segura in. l. cum patronus.num.quarto.ff. de leg. 2. vbi plura congessi pro confirmatione istius communis opinionis. Roderic.Suarez in repetitione.l. quoniam in prioribus.15.limita. C. de inoffic. testamento. text.est in.§.aliud quoque capitulum.in authenti. vt cum de appellatione cognoscitur.& in. §. eadẽ. Institu.de hære.quæ ab intesta.deferunt. Et est cõmunis secundum Curti.in authenti.ex causa.num. 51.C.de libe.præterit.

Ampliatur locum habere etiam, attenta dispositione iuris Canonici,quo iure filius est honorandus titulo institutionis.gloss.per text. ibi in capi. si patet.in verb.instituit. de testamen. in. 6. quam ibi sequuntur Ioannes Andr. Anchar. Domi. & Franc. Et hanc sententiam communem fatentur Imol.in capit.Rainutius,numer.31. eodem titulo. vbi Couarru.in.§.primo.numer.primo. Ias. in authenti.Nouissima.nume.31. C. de inofficioso testamen.& in rubri.ff.soluto matri.numero. 32. & ibi Ripa numero. 44. Et est communis opinio & verior secundum Alexandrum consil. 70. colum.secunda.libr. 2. Quanuis ipsemet Alexan. sibi contrarius dixerit in.l.inter cætera. ff. de liberis & posthumis. quòd de iure Canonico non requiri-

requiritur, quòd relinquatur legitima titulo institutionis, secundum Baldum in. l. fina. C. familiæ herciscundæ. Et illam dicit communem Alexan. loco proximè citato. Nec obstat textus in dict. capit. Rainutius. in verb. relinquo. Quia ibi non dubitabatur de viribus testamenti. Ergo dicendum est, quòd ibi dos fuerit relicta titulo honorabili institutionis, iuxta reg. capitu. primi. de ætate & qualitate. libr. sexto. secundum Ripam vbi supra colum. 11. numero. 44. Et plures alios intellectus ad illum textum videre poteris per Docto. Couarru. in dict. capitu. Rainutius. §. primo. Ampliatur locum habere etiam de iure Regio secundum Rodericum Suarez vbi suprà fol. 58. in. l. fori. ibi inserta. §. ad principalem huius. Pro qua opinione facit. Quia idem statutum est de iure Canonico, & de iure ciuili. argumen. text. in capitul. cùm expediat iura iuribus concordare. de electio. libr. sexto. Et est regia. l. quinta. titul. octauo. part. sexta. Quanuis contrariam opinionem senserit. Baldus in. l. maximum vitium. C. de liber. præter. & Segur. in loco præallegato. numero. 42. Ias. in dicta authenti. Nouissima. numer. 24. quatenus tenett, quòd quotiescunque statutum derogat iuri communi, vel corrigit illud, nunquam recipit interpretationem ab eo, nec intelligitur secundum eum, sed simpliciter prout iacet. Et Ioan. Lup. in l sexta. Taur. numer. tertio. Nam responsio, seu instantia ad dictum Baldum ne obstet huic nostræ sententiæ colligi potest ex Ias. in authenti. Nouissimè. numer. 24. versi. Istam limitationem Bald. reprehendit &c.

Et, quòd sit relinquenda titulo institutionis, est communis, vt dixi, & tenenda, quanuis Iaso. contra eam aliquibus fundamentis teneat in dict. authenti. Nouissima. numer. 16. videlicet, quando testamentum est conditum inter liberos. Cui satisfacit Curti. Iunior in dicto. §. ex imperfecto. colum. tertia. nume. 14. Et probatur ex generalitate tex. in. §. aliud quoque capitulū. in authen. Vt cùm de appella. cognosc. vbi titulus legati excluditur à legitima, & filiorum institutionem parentibus iniungit, non facta distinctione, an testamentum esset inter liberos conditum, an cum extraneis simul. Quam opinionem tenent Cynus, Salicet. & communiter Doctores in dict. authen. Nouissima. Guillelm. Benedict. in dict. capit. Rainutius. verbo. relinquens. in primo. numero. 136. gloss. verbo. instituit. in dict. capitul. si pater. vbi Philippus Prob. de testamen. libr. sexto. Antonius Rube. consil. 72. Carolus Molinæ. in additio. ad Alexand. consil. 168. libr. quinto. Couar. vbi suprà. qui omnes tenent istam esse communem opinionem. Nec obstat text. in dict. capit. Rainutius. qui præter alios intellectus ita exponi potest, vt filias ibi hæredes institutas fuisse potiùs consideremus, quàm in certis coniecturis contrarium diuinemus.

Ampliatur, vt etiam filius fictus, sicuti est monasterium. capit. in præsentia. de probat. & filius legitimatus debet habere legitimam titulo institutionis, sicut & filius verus. gloss. in authenti. Si qua mulier. in gloss. magna. super verb. compererit. C. de sacrosanctis ecclesijs. quam ad hoc ibi adnorauit Salicet. in quinta colum. & Ias. in authen. Nouissima. colum. quarta. C. de inofficioso testamen. & in rubri. nume. octauo. ff. de liberis & posthumis. Ias. dict. authen. si qua mulier. numer. 18. Et confirmatur, quia testamentum rumpitur per religionis ingressum. secundum Romanum consil. 237. Oppositionem hanc. vbi citat ad hoc quatuor rationes. Item in specie proposita idem firmat Petrus de Vnzol. in pract. artis notariatus. rubri. de monachatione. nume. tertio. in. 12. volu. tract. diuersorum docto. Et assignat duas rationes. Prima, quia capite minutus est. vt Institu. quibus modis testamenta infirm. §. non tamen. Secunda, quia quasi filius agnascitur sibi monasterium, vnde ad instar filij posthumi rumpet testamentum. vt in authenti. de monach. §. illud. quod ante ingressum potest testamentum facere, & alios instituere est instituto monasterio in sua parte legitima, aliàs tanquam posthumus præteritus dicere poterit testamentum nullum. §. secundo. Insti. de exhereda. libero. Prædicta vera sunt, quando ingrediens non habebat liberos, & antequam de rebus suis inter eos disponat, monasterium intret, potest & inter liberos diuidere, si vult post ingressum, & aut vult dare eis minus, quam potest, & tunc saltem partem legitimam habet eis relinquere, quia illam eis diminuere non potest, & quod eis non dederit, monasterio applicabitur: si autem plus velit dare filijs, quàm potest, tunc sua persona filijs connumerata, partem sibi retineat, quæ monasterio competere debeat, id est dicere: tantū sibi retinere debet pro monasterio, quantum debet dare cuilibet filiorum. Sed si post ingressum moriatur antequam inter filios diuidat, filij legitimam percipiant, quia illam nunquam perdunt nisi exhæredentur, reliqua substantia monasterio competere debet. vt not. in dict. authenti. Si qua mulier. & l. 17. titul. 1. part. 6.

Sed in quæstione proposita, Vtrum testamentum conditum ante ingressum rumpatur per ingressum? Respon. resolutiuè post multas opinio. de quibus per Bartolum in dict. authenti. Si qua mulier. quæst. prima & ibi Bald. colum. 4. post Iacob. Butri. & Iacob. de Belloui. & Odoff. dicūt, quod si testando cogitauit de ingressu testamentum nō rūpitur per ingressum: sed si non cogitauit, rumpitur

pitur tanquam per nouam voluntatem. In dubio verò dicit ibi Bald. in quarta colum. præsumitur cogitatum de ingressu incontinenti post testamentum secutò, non ex interuallo. Quod est notandum. Tenet Bertachi. in loco infra citando. & glo. Montalui in. l. 17. titul primo. part. 6. Quæ opinio est communis secundum Ripam in. l. si vnquam. quæst. 35. nume. 94. C. de reuocan. dona. Deci. consil. 31. nume. 3. Quanuis contrariam, imò quòd indistinctè reuocetur, tenet glos. in dict. authent. si qua mulier. & glo. in authen. de monach. §. illud. quarum opinio est communis secundum Imol. in. l. prima. nume. 11. de testa. & Ias. dict. authen. si qua mulier. num. 17. Galdens. in de arte testandi. tit. 3. cautel. 9. ¶ Quando autem est ingressus monasterium mendicantium, puta fratrum minorum, vel prædicatorum, & fit incapax indistinctè non rumpitur per ingressum secundum Bald. in dict. authenti. si qua mulier. & in addi. ad Specula. de statu monacho. versic. An per ingressum. Et tenet Bertachi. in tracta. de episcopis. in 4. part. de potesta. episcopi in temporalibus circa res ecclesiarum. num. 13.

Est notandum, quòd filius debet institui in testamento patris, aut expresse eum causa exhæredari, aliàs testamentum erit nullum. text. in prin. Instit. de exhæred. liber. l. si filius qui in potestate. &. l. inter cætera. ff. de liberis & posthum. &. l. filio præterito. ff. de iniusto rup. Igneus in auth. ex causa. C. de liber. præter. Ille autem propriè dicitur præteritus, qui non est institutus, aut exhæredatus. text. in. l. quidam filium. C. de fideicommiss. ibi, nec hæredem, nec exhæredatum fecit vbi Paul. de Castr. num. 2. text. in. §. eadem. Instit. de hæredi. quæ ab intest. defe. l. 10. tit. 7. part. 6.

Quid autem erit, si testator non habet descendentes: sed ascendentes, an teneatur eis relinquere hæreditatem titulo institutionis? Et videtur, quòd sic: quia parentibus est debita huiusmodi hæreditas in bonis filiorum sic vt è conuerso filijs in bonis parentum. l. 6. Taur. l. nam & si parentibus. ff. de inoff. testam. Item, quia titulus institutionis est honorabilis: & ideo maiori ratione erit debitus parentibus. argument. text. Exod. 20. & Deuteronom. 5. Præterea ista est communis opinio secundum Ias. in authen. Nouissima. num. 37. C. de inoffic. testamen. vbi plura in articulo dicit, subijciens, quod est quæstio subtilis, & disputabilis. Et eandem tenet Paul. de Castr. in. l. pater filium. nume. 14. vbi per Cuttium in additione. ff. de inoffic. testamen.

Dubitatur, Vtrùm idem erit in fratribus testatoris? Et est dicendum, quòd non tenetur quis fratrem instituere, nec bona sua relinquere. Turpi tamen persona instituta, frater agit contra testamentum fratris. l. fratres. vbi Ias. C. de inoffic. testamen. Ioan. Bernard. in tracta. fallen. regul. 634. Segura in. l. cùm patronus. nume. 44. ff. de legat. secundo. vbi dixi. ¶ Est dubium, Vtrum filius naturalis habeat ius dicendi nullum, seu querellandi testamentum patris, eo quòd non instituit eum. Respond. quòd non. gloss. singul. in. l. prima. ff. de bon. possess. contra tabul. secundum Seguram in. l. cohæredi. §. cùm filiæ. nume. 31. ff. de vulgar. Et est vnica & singularis secundum Antonium Gomez in. l. nona. Tauri. num. 11. vbi plures commendationes allegat. Et est regia. l. octaua. titulo. 13. part. sexta. Contra matris testamentum filius præteritus poterit agere, descendentibus legitimis non extantibus, vt dixi in additio. ad Seguram loco præallegato. gloss. in. l. si qua illustris. C. ad Officia. in gloss. fina. gloss. in. §. tam autem naturalis. in gloss. prima. Institu. de inoffic. testamen. Bald. in. l. fina. colum. secunda. numero tertio. C. familiæ herciscun dæ. text. in. l. si inspecta. verb. de inofficioso. ff. de inoffi io. testamen. vbi gloss. Odoffred Alber. Bald. Angel. & Paul. Et est communis, secundum Ioannem Baptistam. Caccialup. in dicta. l. si qua illustris. numero. 94. Antoni. Gomez in dicta. l. nona. nume. 12. vbi tenet post Baldum, quòd quantum ad matrem naturales habent iura legitimorum, & succedunt tales filij ex testamento & ab intestato, etiam si mater habeat ascendentes. l. nona. Tau. quam ibi notat Anto. Gomez num. 10.

Est etiam notandum, quòd pater potest filium naturalem instituere in omnibus suis bonis exclusis parentibus. l. 10. Taut. Quod est nouum, & notandum. ¶ Est tamen dubium, Vtrum illegitimi possint aliquo titulo consequi bona à suis parentibus clericis. Et est dicendum, quòd non. glo. in capitu. per venerabilem. verb. Adulterinis. qui fil. sint legiti. gloss. in. §. legati. Institu. de lega. & in authenti. ex complexu. C. de incest. nup. l. 4 a. tic. 3. lib. 1. ordinamen. l. secunda. tit. 3. lib. 5. ordinamẽ. l. nona. Tauti. l. tertia. titul. 21. part. quarta. l. 4. titul. 6. part. 1.

Tamen est pulchrum & necessarium dubium tractare, Quibus cautelis fretus, posset filius talis habere bona patris excluso fisco tutè, & in foro animæ. In quo duodecim cautelas ponit Cæpol. cautel. 38. Gualdens. de arte testandi. titul. primo. cautel. 14. fol. 23. ponit quindecim: & illam existimat meliorem, quòd instituat Spurium, cum fuerit capax, id est legitimatus à principe. l. in tempus. ff. de hæredi. institu. quam ponit Segura in repeti. l. cohæredi. §. cum filiæ. nu. 121. ff. de vulga. & pupil. vbi ponit effectum notabilem, interim quo legitimus efficiatur, & sic pendente conditione, quòd petat bonorum possessionem secundum Tabulas

Tabulas,& habebit bona hæreditatis tanquam ad ministrator,interim quo consequitur legitimationem.Idem probat Ioan.Lup.in repetitione rubri. de dona. inter vir. & vxo. §. 29. nume. 4. & Couarru.in. 2.parte Epitom. decret. cap.8.§.quinto. num. 12. Quod est menti tenendum. singulariter Anto.Gomez de vltim.volunta.cap.2.nu.13. qui amplissimè loquitur in isto proposito,& melius quam alius.¶Alia cautela est, vt instituat hæredē amicum fide dignum , vel donet bona sua absque pacto,vt det filio suo,aliter enim veniret fiscus in dictis bonis propter tacitum pactum inter eos celebratum , sed solùm requiritur simplex institutio,& institutus restituet hæreditatem filio spurio secundum votum patris,& sine scrupulo conscientiæ locum habebit ista cautela, quam praxis iam recepit.Et eam ponit Specul.de success. ab intesta.§.primo.num.30.Couarru.2.parte.decretal. cap.8.num.11.Alia assignatur cautela,vt instituat vxorem filij spurij : quia cum in ea non fuerit facta prohibitio,& materia priuationis sit pœnalis, non habebit locum , nisi in casu,in quo loquitur. cap.statutum.de elect.libr.sexto.glo. in capi. fin. de iure patro.Ias.in.l. illam.nu.12.C.de colla. Vel instituat nepotem legitimum natum ex filio spurio.Bald.in.l.si quis incesti.nume. 2. C. de incest. nup.Alexan.in.l. Gallus. §. quid si is colum.fina. ff.de liber.& posthu.vbi Ias.nume.19.Couar. vbi supra fatetur istam communem in nume. 14. post Anto.Corset in singul.verbo. fornicatio. Suarez in.l.9.titu.11.libr.primo.for.colum.2 fol. 73. vbi istam sententiam dicit magis communem. Præterea est alia cautela,vt relinquat ei quintam partem bonorum nomine alimētorum. Couar. vbi suprà. nu.12.Roma.consil.43.col.3.versic.Tertia cautela.& Alciat.lib.4.iuris Parerg.cap.5.

Vel alia , quòd legitimetur à Principe in vita patris ad habenda bona ipsius. Et ista erit melior, & securior cautela in vtroque foro tam exteriori, quàm conscientiæ. Et sic poterit hæres institui. Catheli.Cotta.in memor. iur.verbo. Spurius. in princi.l.17.titu.sexto.libr.tertio.for.vbi glos.Ad de quæ de legitimatione notat Ias.in.l. Gallus. §. & quid si tantum.nume.84.ff.de liberis & posth.

Aliam cautelam ponit additio.Bartol.in. l. & si pepercerit.verb.matris.ff. de liberis & posthum. Tres etiam assignat gloss.in.l.10. verb. & adulterio.tit.quinto.lib.tertio.for.

Dubitatur , Vtrùm pater clericus possit filiam in sacerdotio genitam dotare ? Videtur quòd non ex Barro.in consil. 119.vbi omnino indignam reputat ad legatum adipiscendum à suo patre causa etiam dotis.Sed dicendum est , quòd nomine dotis potest relinqui filiæ spuriæ legatum, vel dos inter viuos,si filia non habet vnde se alat , seu possit dotari argument.text.in capitu. cum haberet vbi Panormita.firmat de eo, qui duxit in matr. quam pollu.per adulr. Ioan.Lup.in repeti.capit per vestras.§.decimo.fol.89.colum.4.Anto. Capit. decisio.181.Ioan. Lup.in.l.nona.Taur. nume. 18. & in dict.capit.per vestras.§.23.nume.7.fol. 97. vbi refert in nume.quinto. Plures doctores tenentes contrarium. Boerius decisio. 127.nume.7.Et est communis opinio secundum Couarru. in. 4. Decreta.2.parte.cap.8.§.sexto.nume.11.Et sic est accipienda doctrina Bartol. in loco præallegato eo casu,quo filia haberet vnde se posset dotare, & alimenta recipere,in cuius locum succedit dos. vide regu.367.versi.Ampli.3.

Dubitatur etiam , Vtrum , quemadmodum sacerdos non potest filium spurium hæredem instituere,ita nec mater possit? Respond. affirmatiue, quòd sic. Suadetur primò. Nam quod iudicamus de causato ab ipsa causa , idem è conuerso de ipsamet causa iudicamus. l. affinitatis. C. communia de success.l. non facile.ff. de gradib. Probatur ex Deci.consil. 13.nume.4.Franc.Curtium.in. l. secunda.§ mutuū numer. 7. ff si certum peta. Item etiam hac ratione clericus æquiparatur militi , & donatio ab eo facta concubinæ affectionis causa, est prohibita sicut à milite seculari. Felin. in capi. eùm ex officij. nume. 2. de præscript. Ioan. Lup. de donat.inter virum & vxor.§.39. nume. sexto. Et facit quod notat Paul. Castrens. in. l. maritus. C.de procura.& Curt vbi suprà. nume. sexto. Si igitur causa prohibitionis est,ne detur causa luxuriæ , quæ est ipsa mater : ergo & successio matris erit prohibita.

Præterea est.l.9. Taur.pro ista parte, sicut eam inducit Ioan Lup.ibi nume.37. vbi Cifuen. quæstione.9.Ioan.Lup.in.l.6.nume.12.in legib.Tauri. vbi tenet , quòd mater filiorum clerici in sacris ordinibus constituti,ipsis filijs non potest succedere , sicut nec ei filij succedunt. Idem notat Couar.in.2.parte decretal.ca.8.§.quinto.num.17.Syluester verb.filius.quæst.4.

Est etiam aliud dubium , quando fiscus succedat in bonis testatoris? Respon. Quando testator instituisset aliquem indignum , secus tamen si aliquem incapacem , quo casu venient duntaxat venientes ab intestato,ex mēte Bal.in. l. eam quam. colum.quinta nume.18.C. de fideicommiss. Vide Hieronym. Vetium in.l.ex facto numero. 27. ff.de vulgar. Spurius autem non est indignus , sed incapax. ipse enim nullum peccatum commisit, eo quòd ita à patre genitus sit.Bartol.in. l. hæreditas.C.de his quib. vt indig.colum.vltima. ad fin. & in.l.testamenti.ff.de testamen.cap.accedens.de purgati.canon. & capit.nasci.56.distin. Et est notandum , quòd quando spurius est institutus pa-

lám, veniunt hæredes succedentes ab intestato. Si autem tacitè, fisco adiudicatur. Vt quando quis ab aliquo est hæres institutus, cui fidem præstat de restituenda hæreditate spurio: nam is, qui fidem hanc præstat, vt indignus priuatur ab hæreditate. l. non intelligitur. §. si quis palàm. &. l. ita fidei, ff. de iure fisci. l. prædonis. ff. de petitione hæreditatis. l. in tacitis. &. l. Lucius. §. fi. ff. de legat. 1. Couar. in epitom. 2. parte decreta ca. 8. §. quinto. num. 6. Bald. in. l. etiam, nu. 3. C. ad legem Falcid. Ratio est, quia quando sacerdos tacitè instituit filium per tertiam personam, peccat contra legem, damnum & fraudem ei inferendo, instituendo illum tertium ad effectum, vt filius incapax succedat in hæreditate. Tamen quando expressè, secùs est, cum non senserit habere animum relinquendi hæreditatem filio, sed solum, vt sui veniẽtes ab intestato succedant. d. l. non intelligitur. §. siquis palam. &. l. ita fidei. &. l. Lucius. §. primo. ff. de legat. 1. Per quam declarationem datur optimus & verus intellectus ad. l. primam. ff. de iure fisc. & ad. l. etiam. C. ad leg. Falc. & ad d. l. in tacitis. ff. de lega. 1. Quæ iura solum loquebantur in filijs spurijs tacitè constitutis. Et de hac indignitate, quæ procedit ex tacita fide de restituendo incapaci hæreditatem, adde. l. 13. &. 14. tit. 7. &. l. 5. tit. 11. part. 6.

Succedit notabile dubium, Vtrùm hæres scriptus teneatur in foro animæ hæreditatem restituere spurio? Et est dicendum quod non, etiam si de hoc tacitam fidem præstiterit. Couar. vbi suprà nu. 9. Hinc deducitur, quòd etiam ipse poterit retinere prædictam hæreditatem, nec tenebitur fisco reuelare tacitam fidem, quam dedit de restituendo incapaci. vt per Couar. vbi suprà num. 10. cum certi iuris sit, quòd ipse sit verus hæres, & in pœnam delicti inductum est, quòd fisco applicetur hæreditas, quæ in foro animæ non habent locum glo. in cap. fraternitas. 12. quæst. 2. singularis secundum Seguram in repetitione. l. filius dum in ciuitate. nume. 15. & ibi dixi. ff. de verbo. oblig. & Gomez in. §. ex maleficijs. nu. 14. vbi dicit eam communem. Instit. de actio. quamuis summa Rosella. verb. filius. §. sexto. teneat, quòd fisco in foro animæ sit restituenda huiusmodi hæreditas in specie proposita, nec sibi, nec spurio reseruare. Quem sequitur Segura in. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. nume. 124. Ioan. Bernar. in practi. canon. crimina. cap. 58. Quod tamen, cum sit pœna, nec aliquid absit ex suo fisco, quia nil perdidit propter tacitam fidem hæredis, non erit restituenda talis hæreditas in foro conscientiæ ei, vt diximus. Et istam opinionem tenet Hierony. Paul. in practica cancella. apostol. pag. 88. versic. Bona quæ auferuntur damnato.

Quæritur, Vtrum concubinarius possit concubinam suam instituere vniuersali titulo, vel particulari? Et est dicendum quod sic, dummodo sit talis, cum qua licitè posset matrimonium contrahere. ita Ias. cons. 37. li. 3. vbi optimè loquitur. Fallit etiam in mi ite. l. miles ita. §. mulier. & ibi per Bartol. ff. de milit. testamẽ. de hoc latius dixi in mea quæstione. 454. Et adde. D. Couar. in regu. Peccatum. 2. parte. §. secundo. nume. secundo. de regul. iur. in sexto. ¶ Filius autem debet institui, aut expressè exhæredari, causa inserta, dicendo, Exhæredo filium meum, quia talem ingratitudinem erga me habuit. de quibus fit mentio per glos. in capit. quintauallis. de iureiurand. & est text. in authen. vt cum de appel. cognosc. §. causas. collatione. 8. Nec sufficit dicere, Maledico filium meum ingratum, quia manus violẽtas in me conieci t(vel quid simile) ad hoc vt censeatur exhæredatus, quia pro forma requiritur ad valorem testamenti, quod instituatur, vel expressè exhæredetur per verbum, instituo, vel exhæredo. Sed forma non seruatur, quando causa exhæredationis explicatur per verbum, maledico, ergo non censebitur exheredatus. Ita Bald. in proœm. decreta. verb. Gregorius. colum. pen. quæst. fina. numer. 33. Ias. in. l. si pater tuus. nume. 7. C. de hæred. instit. & in. l. si quis in fundi vocabulo. nume. 21. col. 5. ff. de legat. 1. & in l. & si pepercerit. nume. 4. ff. de liberis & posthu. & in authenti. non licet. nume. secundo. C. de lib. præter. Ioan. Lecerier. in tracta. de primogenitura. libr. 2. quæst. tertia. numer. 14. & Guillel. Benedict. in repetitione. capit. Rainutius. verb. in eod. testamento. 2. nume. 9. de testament. Et causas ingratitudinis vltra glo. in dict. c. quintauallis. ponit glo. in. §. fin. Instit. de inoffic. testam. & est alia in. l. 49. Taur. & in ordinamento Lusitaniæ lib. 4. titul. 72. & Couarru. in capit. Rainutius. in principio. de testamen.

Dubitari tamen potest, Vtrum ad causas ingratitudinis habentes eandem, maiorẽ ve rationem sit referendum, quòd filius possit exhæredari, sicut si committeret aliquam causam ingratitudinis de expressis in dict. §. causas? Et respõdendum est, quod sic ex identitate, vel maioritate rationis. Petrus Gerardus in singul. 1. vbi refert Alexã. hoc idem tenentem in locis per eum citatis Feli. in capit. pastoralis. in princ. de rescript. Ioan. Lupus in rubri. de donatio. §. 16. nume. 10. Euerardus in locis legalib. capitu. tertio. colum. 51. verb. Quintò istud. Roder. Suar. in. l. 2. for. fol 71. colu. 1. versic. Tertiò inquantũ illæ leges. Et dixi ad Segu. in. l. prima. §. si vir vxori. nu. 119. ff. de acqui. possessio. & Chassanæ. in consue. Burg. rubri. 7. §. 2. num. 2. fol. 231. Hippolyt. sing. 78. Ripain. l. fi. nu. 138. C. de reuoc. dona. & est opinio cõmunis secundum Alex. nu. 4. in authenti. non licet. & ibi Curtiu. iuni. nu. 23.

ni.nu. 23. C. de liber præter. & secundum eũdem Alex. ibi.in.l.si quis id quod.nu.19.ff.de iur. omn. iu di.Couar.in cap.Rainutius.in prin.nu.17. de testamen.Et sequitur Pet.à Plaç.de delict. capit. 1. nu.15.& 16.plures in hoc referendo.Pinel.in.l.1. 2.part.nu.27.C.de bon.mat. Sed ista opinio non videtur posse procedere,quia est pœnalis.c. statutum.de elect.in.6.c is qui.de senten. excom. eod. lib. Secundo ex.l.donationes.ibi.& ex causis,quæ legibus continentur.C.de reuocã.dona.& ex.l.8. titu.7.part.6.verb. *Mas si por alguna.* Et ex tribus fundamentis contra istam communem adductis per Curt.Iun.loco proximè allegato. Quod ergo lex non imponit, nec à nobis imponendum est: etiam maiorem,seu molliorem pœnam,quàm à iure sancita est,non sit licitum imponere. argu. tex. in.l.fina.C.ne sanctum baptis.reiter.& tenet Viglii.in.§.fin.nu.8.de exh.lib.Grego. Lopez in. d. l.8.verb.*Otra razon qualquiera.* ¶ His sic præmissis, Pater poterit substituere filios impuberes substitutione pupillari, non autem substitutione fideicommissaria,quæ est onus, & ideo reijciendum à legitima.l.cùm patronus.ff.de legar.2.l. quoniam in prioribus.C.de inoffi. testam. Et quòd dicatur grauamen fideicommissum,est.l.cohæredi.§. cum filiæ. vbi Segura.nu.271.de vulga.Ias.in. l. ex tribus.C.de inoffi.test.Poterit tamen filius onerari grauamine fideicommissi in eo, quo est honoratus à testatore vltra legitimam.text.in.l. cùm proponas.vbi optimè Deci.n.2.C.de pact. Et ita procedit text. in cap.in præsentia.de probatio.vbi fit mentio de substitutione fideicommissaria.&.l.27 Taur.Pro declaratione autem istius materiæ notandum est.quot sint substitutionum species? Et respon.quòd plures,vt notat glo.in.c. Rainutius. de testam.& ibi Couar.§.4.& Lancel,Politus, & Zasius in suis tract.substi.& gloss.magistra. in.§. qua ratione.Instit. de pupill. substi.& Anto. Gomez in tracta.de vitiat.volun.c.3.vbi agit de vulgari substitutione. & in ca. sequenti.de pupillari, & in ca.5.de fideicommissaria.& in ca.6. de exemplari.& in cap.7.de compendiosa. In quibus locis optimè loquitur,& latè.

Dubitatur, An commissarius possit in legitima filiorum facere substitutionem vulgarẽ? Quæstionem istam mouet Ias.in.l.si pater. C. de insti. & substi. & ipsam ad vtranque partem examinat Ioan.Lup in.l.31. Tauri.nume.95.vbi agit de ista vulgari substitutione in numeris sequentibus. & in nume.89.de pupillari substitutione.aliqua proponit. ¶ Notandum etiam est, quod prohibitio de non alienando posita in testamento impedit, quòd hæres non possit talia bona subiecta restitutioni alienare, nec dominium transferre. tex. singularis in.l.fin.§.sin autem.C.communia de leg. & in authen.res quæ.eod.tit.Ias. in. l. si à substituto. nu.3.ff.de lega.1.& in.l.fin.§.si pupillus. nu.4. ff. de vulgar.& in.l.Marcellus.§.res quæ. ff. ad Trebel.& in.l.si socius.num.4.ff.si cert. peta. Intantum procedit,quòd bona maioratus pro dote, vel donatione propter nuptias non poterunt obligare absque Regis licentia, vt dixi ad Seguram in. l. cohæredi.§.cum filiæ.num.243.ff. de vulga. glos. in.l.prima.titu.3.fol. 10.col. 2.lib. 1.for.legum. Et in casu, quo non sunt alia bona sufficientia, quo casu possunt obligari,& in dotem dari. Soci. consil.75.colum.1.lib.1.Et est addendus Couar. lib.3. Varia.resolut.ca.6.vbi in nu.10.quærit,vtrum res subiectæ restitutioni,vel titulo maioratus,possint alienari causa dotis:& an princeps valeat derogare voluntati testatoris, qui expressè prohibuit alienationem etiam ex causa dotis.

Circa prædicta dubitatur de quæstione quotidiana. Vtrum hæres,vel Episcopus, vel executor possit legatum relictum ad certum pium vsum cõuertere ad alium pium vsum? Exemplum potest poni. Testator disposuit,quòd tertia pars bonorũ suorum distribuatur pro certis missis dicendis,vel pro capella construenda:modò hæredes, vel executores volunt in alium vsum conuertere,seu commutare,scilicet,pro puellis maritandis, aut pro põte,vel publica via reficienda, An hoc facere possint? Distingue. Aut voluntas defuncti non potest adimpleri prout ipse voluit,quia forté illa tertia pars legata non sufficit pro capella construenda, vel pro illo numero missarum dicendarum: isto casu talis commutatio potest fieri in alium pium vsum,& tale relictum non efficeretur caducum.text.in capit.nos quidem. de testamen. vbi habetur,quòd si relictum non possit ad vsum destinatum deputari, commutabitur in aliam piam causam,eo,quia vbi intentio non potest adimpleri in casu, in quo testator voluit, commutabitur in alium.& in.l.legatum.ff.de vsu & vsufructu lega.vbi dicitur, quòd relictum ad opus illicitum, debet conuerti ad opus licitum. Notandum est, quòd licèt ista dispositio possit conuerti in aliam piam causam, tamen talis operis immuta commutatio non poterit fieri per solum hæredem,nec etiam per solum Episcopum, seu eius vicarium, vel officialem,sed requiritur consensus vtriusque, scilicet,hæredis,episcopi,vel executoris, si datus sit.vt notat Panormi.per textum ibi in dict. capi. nos quidem.versi.Ordinari teneantur. & text. in dict.l.legatum.versi.Adhibitis hæredibus &c. Et est vtile scire pro illis,qui fundant capellanias, vel pia legata,& volunt, quòd missa in tali altari dicatur, & non in alio.Certè si in illo non possit celebrari, quia est interdictum, vel destructum, vel est alia iusta causa, propter quam voluntas defuncti non

potest obseruari, prout testator disposuit, tunc cõuersio debet fieri in aliam piam causam per hæredem,& Episcopum simul,vt in dict. cap. nos quidem.in versi.pias voluntates defunctorum episcopali diceus est studio adimpleri.

In casu verò,quo dispositio testatoris possit adimpleri,prout ipse disposuit, tunc non potest in alium vsum commutari,sed debet adimpleri in forma specifica,nisi commutatio fiat de licentia Papæ,qui non facit de potestate ordinaria,sed de absoluta.per text.in clem.quia contingit. & ibi expressè notat Cardin.nu.3.de religio.domi. Iacob. Butri.in.l.si quis ad declinandam. §. sin autem.C. de episc.& cleric.& in dict.l.legatum. Vnde dicit Bartol.in.l.1.C.de his quæ pœnæ nomi. quòd legatum relictum pro virginibus maritandis,non potest conuerti ad alium pium vsum, eò, quia legitima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius. & Bald in authent.nisi rogati.colum.2.C.ad Trebel.dicit expressius,quòd executor datus ad virgines maritandas, non potest dare illam quantitatem virgini intranti religionem, ex quo voluntas defuncti aliter se habeat. Et ita tenet Guido Pap. decisio.556.vbi dicit,quòd certa dispositio testatoris respectu personæ, vel causæ,non potest per Episcopum alterari. Et refert ita fuisse iudicatum in Parlamento Dalfinali. Facit text.in. l. hac lege. de aquæductu.lib.11.vbi dicitur,quòd Præfectus conuertens aurum aquæductus ad aliud opus, teneatur resarciri de suo.¶ Et pro comprobatione illius partis est addendus Cæsar Lamberti. de iure patro.24.artic.3.quæst.princip.1. part.lib. 1. Barb: in capit.tua nos.nu.13.de testa.Bermond. Chouer in tracta.de publi.concubina.pag.177. versic. Secundò quæri potest an hæres. Capell. Tolosa. decisi.26.Ex quo infertur Principem sine iusta causa non posse dare licentiam ad alienādam rem Maioriæ subiectam restitutioni, nec clausulas Maioriæ etiam eius authoritate concessæ. Tradit Menchac.contra Couar.lib.1.de succesio.crea.§.1.nu. 32.Gregor.Lopez in.l.6.glo.4.versi.& licet.titu. 10.part.6.Sed intelligo Couar.posse cum causa.vt ex allega.colligi potest in lib.3.vari.ca.6.nu.1.

Et licet Papa possit de plenitudine potestatis alterare,& commutare voluntatem defuncti, tamen non videtur, quod illa vtatur, ni apponat clausulam. Non obstante, per quam clarè apparet,quòd vult vti illa suprema potestate. Et ita debet intelligi Clem.quia contingit.verb.sedis apostolicæ.de relig.domi.secundum Bald.in.l. si testatum.C.de testamen.Legatus tamen de latere non posset facere istam commutationem voluntatis. Cardi.in dict.clem.quia contingit. vbi glo. dicit, quòd non sufficit potestas legati de latere; sed requiritur potestas Papæ.Ideo dicit Bart. in dict.l. legatum.quòd ad talem peruersionem voluntatis requiritur authoritas Principis: ergo non sufficit consensus hæredis,vel authoritas Episcopi,vel legati de latere.Et ita concludit Aufreri. decisi. 26. quia inferior à Papa non potest alterare ius commune.cap.fina.de officio Archipresby.Ioan. Andre.in capit.2.de constit.in.6.Et hoc tenet Feder. de Senis.consi.7.Et licet inferior à Papa possit ius commune adiuuare,vt dicit glos.in clem. Ne Romani. verb. tolli. de elect.non potest tamen illud alterare:quia voluntas defuncti siue concernat tēporalitatem,siue spiritualitatem pro lege seruanda est.cap.vltima voluntas.13.quæst.2. Et sic Episcopus non potest in hoc dispensare. capitu. dilectus.de tempo.ordi. Ratio est:quia quando canones imponunt legem Episcopis, ipsi non dispensant,nisi eis in specie reperiatur concessum,nisi ex causa maxima & vrgenti,vt videtur probare text. in dict.Clem.quia contingit.dum dicit, quòd ea, quæ ad certum vsum fidelium sunt destinata, ad illum debent conuerti,& non ad alium, salua authoritate sedis apostolicæ.Barba.consil.23.lib. 1. Rochus Curt.de iure patron.verb. pro eo. quæst. 15.nu.33 Concludendum est igitur,quòd solus Papa disponere potest de pijs relict.prout vult: Clemen.dudum.de sepult. versi. Penitus reuocamus, cassamus,vacuamus. & irritamus. Est enim Papa gubernator in solidum ecclesiæ vniuersalis, cuius Romana curia est caput,ergo ad eum tanquam ad caput spectat singula membra commutare. capit. cuncta per mundum.9.quæst.3.

Dubitatur, Vtrùm testamentum possit fieri per procuratorem,vel nuntium?In qua quæstione respondendum est cum Guillel. Benedi. in reper. c.Rainutius.verb cundidit.in.1.nu. 15. de testam. quòd non,& sic requiritur præsentia testatoris eo tempore,quo testamentum fit.Hodie tamen vid. per Segur.in repe.l.cohæredi.§.cum filiæ.nu. 19. ff.de vulga. vbi latè remisi quid tenendum de iure regni.¶ Dubitatur præterea, Vtrùm testamentum conceptum ad interrogationem alterius, sit validum?Et in hac quæstione glo. in. l. iubemus. verb. quemadmodum.C.de testamen. tenet quòd sic,videlicet testamentum eo modo factum, cum notarius dicit. Instituis Titium hæredem? Et respondet testator,Instituo, vel verba similia, non expresso nomine instituti.Idem firmat Bart. in.l. hæredes palàm.num.9.vbi Alexan. ad eum dicit, quòd ista est communis opinio.ff.de testam. Roman.consi.306.Proposita consultatio.&c. versic. Quod ad secundum dubium.Et eandem sententiā visus est tenere Collectarius in cap.quia ingrediētibus.nume.9.de testam. Et dicit communem Aymon Craueta consil.117.num.1. vbi eam optimè intelligit & Roderi.Suarez allegatione.1. fol.116 colum.2.

colum.2.versi. Sed oportebit nūc insistere. & Gomez Arias in l.29. Taur.num.5. Sed ista communis opinio videtur non posse procedere de iuris rigore, neque etiam de iure Regio, vt ex Roderi. Suar. constare poterit. Eam tamen probat Greg. Lopez in l.6. verbo. *Diziendo*. titu.3.part.6. Et est communis, vt per plura firmat D. Couarru. in ca. cum tibi. nu.4. de testamen. secundum quem intellige hanc communem sententiam.

Quæro, Vtrum pater, qui potuit filium exhæredare, posit præmissa, & ostensa causa ingratitudinis in testamento recedere ab ea, & legitimam relinquere filio ingrato cum onere restitutionis, & fideicommissi, vel sub alia conditione dandi, vel faciendi? In qua quæstione videtur dicendum quod sic. Nam cui licet imponere maiorem pœnam, licet imponere minorem. l. in suis. ff. de liberis & posth. l. neque ea. ff. de adulte. Ergo si licitū est patri totam legitimam auferre à filio, licitum erit ei ipsam relinquere cum grauamine prędicto.

¶ Secundo, quia ingratus censetur mortuus, vt notat Segura in repetitione. l. cohæredi. §. cum filiæ. num.49. ff. de vulg. & pupil. vbi decidit quæstionem, quod exhæredatur non facit alijs partē, de qua per Iasonem in authen. Nouissima, nume. 47. C. de inoffic. testamen. & in l. plane. §. si duobus. num.22. ff. de legat. 1. ergo poterit ei imponere grauamen. cum non posit petere legitimā, pro bata causa exhæredationis.

Præterea relictum sub conditione, vel cum aliqua qualitate, seu causa, ea deficiente, actus corruit. l. prima. C. de condi. caus. data. capit. verum. cum ibi notatis. de condi. appositir. l. si quis locuples. ff. de manumiss. test. Sed pater reliquit legitimam in euentum conditionis, seu purificatiōis grauaminir, & sic sub ea qualitate voluit recedere ab exhæredatione commissa per filium. ergo sequitur, quod si cessaret, exhæredatio haberet locum, cum fuit expressa in testamēto, licet ex post facto recesserit, & remiserit sub conditiōe, & qualitate prædicta. ¶ Et in tantum arbitror procedere, quod posset prædictam legitimam filij ingrati relinquere alteri extraneo, exclusis filijs legitimis, vel filio legitimo vna cum sua legitima, & tertio & quinto bonorū. Quod fundatur: quia quando aliquid aufertur ab aliquo in fauorem alterius propter crimen contra eum cōmissum, tale ablatum ei est applicandum, & fit suum. l. post legatum. §. amittere. ff. de his quib. vt indig. l. pen. C. de legat. l. defunctus. C. de suis & legit. hæred. ca. episcoporum. §. fina. de priuileg. lib.6. ibi. Ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt &c. Tradit Roman. singu. 692. Ias. in. l. seruo legato. §. si testator. nu.4. ff. de lega.1. Ripa in. l. si vnquam. quæst. 44. C. de reuoc. dona. Gomez in. §. super-

est. nume.21. Instit. de actio. Ex quo datur intellectus nouus ad. l.49. Taur. cum simil. Infertur que cautela optima ad hoc, vt pater posit filio grato aliquid relinquere vltra id quod potest à iure cōmuni & regio, scilicet, vltra legitimam ei debitā, & per legatum tertiæ & quintæ partis bonorum. Nunc autem est dubium, Vtrum pater gratia remunerationis posit vltra legitimam & tertium & quintum bonorū aliquid relinquere filio grato, & qui ei seruiuit? Respōdeo posse quando ministeria, operæ, beneficia, ob quæ remuneratoria donatio fit, eius essent conditionis, vt in iudicio pater conueniri posit ad remunerationem: nempe, quia prædicta seruitia facta patri à filio emancipato tali, qui ad ea non tenebatur, sed quasi extraneus fecit animo repetendi. Segur. in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. num. 175. versi. Fallit in simili. ff. de vulga. vbi hoc ita modificatum aperte tenet Aymon. Sauill. consil. 165. colum.2. Couar. in cap. cum in officijs. colum. pen. & fin. nume.11. de testam. & Castell. ita est intelligendus in procemi. legum Taur. verbo. *Gratia de Dios*. Singulariter declarat modo præmisso Domi. Doct. Anto. Gomez in. l.29. Taur. num.23. versi. Decimo infero. Philipp. Corne. consi.144. num.11. lib.2. Idem consuluit Ioan. Lup. de dona. inter vir. & vxo. §. 50. num.12. Filiur enim in hoc est creditor, ac per consequens non debet esse deterioris conditiōis, quam alius extraneus, cum quod iuste debetur, consequatur ex donatione remuneratoria, quæ non est liberalis, nec ex mera gratia, sed ex debito, vt prædicti firmant. Segur. in repet. l. ab exhæredati. num.95. & ibi dixi. ff. de legat.1. Rip. in repetit. l. si vnquam. numer.29. C. de reuoc. dona. & lib.3. responso. cap.13. n.1. ¶ Vnde infertur, quod mulier transiens ad secundas nuptias non tenetur reseruare proprietatem rerum sibi donatarum à marito filijs prioris matrimonij. secundum Ioan. Lup. in. l.14. Tauri. num.8. vt donatio remuneratoria in recōpensam nobilitatis, vel virginitatis, seu iuuentutis, quæ statim valet, etiam dote non recepta à viro ignobili, seu fene facta. gloss. in. l. si voluntate. C. de dotis promis. Paul. Parisiē. consi. 86. colum.3. num.18. lib.3. vbi hanc firmat esse cōmunem opinionem post Ias. in l. si diuortio. num. 4. ff. de verbo. obliga. & Socin. in. l. prima. nu.72. ff. soluto matri. Bald. Nouell. de dote. part.10. nu. 7. Panormi. in cap.1. num.8. & ibi Addi. de adult. Segur. in. l. cohæredi. §. cum filiæ. nume.162. ff. de vulga. & pupilla. Deci. consil. 232. numer.4 Ioan. Neuiz. in sylua nuptiali. lib.2. nu.28. Curt. Iuni. consil.6. nume.20. colum.11. Couar. in epitom.4. decretal.2. part. cap.3. §.3. num.2. vbi ponit vnam ampliationem, quam videas. Alia & singularior sit. quod talis dos promissa à viro ignobili, vel se-

ne in remunerationem nobilitatis, seu iuuentutis debet solui mulieri ab hæredibus mariti, etiam si copula nō fuerit sequuta. Paul. in. l. cum fuerit. ff. de cond. & demonstr. & in. l. si diuisione. ff. soluto matr. & in. l. si donaturus. ff. de cōd. ob causam. vbi Alexan. plures concordantias citat Bal. in. l. Deo nobis. C. de episc. & cleri. Matth. de Afflictis in decisio. 61. num. 3. versi. Fallit, nisi vxor sit nobilis. Vtrum autem talis donans ex causa remunerationis teneatur de euictione, est videndus Deci. in. l. si donatione. num. 15. C. de collationib. Et illud, quod sic soluitur, debet esse vere debitū filio ex præmissis operibus factis patri, quemadmodum alius extraneus posset habere. Et de his puro patris confessioni non fore standum, nisi de eis constet fratribus, cum de eorum præiudicio, & suarum legitimarum tractetur. Ioan. de Plat. in. §. item si quis in fraudem, num. 23. Insti. de actio. Iaso in. l. postea quam. §. Sed & si quis. num. 2. ff. de iure iurand. & in authen. Nouissima. num. 3. C. de inoffi. testam. Segur. in dict. repet. §. cum filiæ. nume. 127. Aodr. Alciat. in lib. præsumptio. regul. 1. præsump. 16. nu. 3.

Alius modus relinquendi filio vltra tertium & quintum excogitari posset, quando pater, seu mater, auus, vel auia habent hæreditatem, vel prælegatum siue à suis ascendentibus, siue à descendentibus, siue ab alterutro coniuge, cum facultate disponendi libere de eisdem bonis vltra substātiam hæredis, seu legatarij in personam, seu personas, quas elegerit, prout fuimus interrogati à quodam nobilissimo viro. Et hoc fundatur, dato, quod prælegans potuit disponere de illis bonis in quem libet extraneū, ergo & legatarius poterit vltra sua bona tertij & quinti prælegare vni filio, vel extraneo. l. cum pater. §. à filia. ff. de lega. 2. vbi testator reliquit filiæ suæ centum, vt post mortem cui vellet ex liberis relinqueret. Ecce vbi testator potuit relinquere ius eligēdi vni ex liberis. Idē probat text. in dict. l. cum pater. §. hæreditatem. l. codicillis. §. matre. ff. eo. vbi ex dispositione testatoris legitimus hæres legatarij priuatur legato suo testatori relicto. Constat igitur ibi testatorē posse relinquere in liberam potestatem & voluntatem legatarij, cui det rem sibi relictam. ergo potuit eū ad hæc astringere. Præterea de hac quæstione est mihi tex. formalis in authē. vt lice. matri. & auiæ. in princ. vbi inquit text. quod pater, vel mater potest filio suum residuo vltra legitimam apponere grauamen, ne ad patrem, vel matrem proprietas vel vsusfructus perueniat. Reddit optima ratio in text. dicendo, Hoc enim & extraneis relinquere poterat, vnde nulla vtilitas parentibus nascere tur. Item verba ita debent intelligi, vt aliquid operentur. l. si quando. de leg. 1. l. si quando. de inoff. testam. cap. si duo. de procur. lib. 6. Bart. in. l. 4. nume. 2. ff. si quis cauti. sed præmissa si hoc non induxissent, essent nullius operationis in legatario, ergo &c. ¶Item adstipulatur. Nam cum testator eā partem reliquit legatario liberam ab omni ratione, visus est eam ita voluisse ad successores eius trāsire, cum tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus initium sit spectandum. l. vnum ex familia. §. si de falcidia. de legat. 2. l. item veniunt. §. cum prędixerimus. ff. de peti. hæred. l. cum filius. §. hæres meus. de legat. 2. Sed hæc bona in legatario fuerunt libera tempore, quo fuerunt relicta, & adita, ergo & post libera erunt in legatarij personam, vt cui libuerit tanquam primi testatoris possit relinquere. ¶Idque præterea ex quadam æquitate venire est intelligendum. Nam cum vetuit rationē ab eo exigere, visus est testator quod non teneretur reseruare filijs primi matrimonij, si vxor esset legataria por præmissa verba, nā hæc fuit coniecturata mens testatoris, quæ sequenda est. l. cum in te. in fine. C. de fideicom. liber. Tum etiam, quia voluntates postremæ defunctorum sunt late interpretandæ. l. in testamentis. & l. quæ conditio. ff. de condi. & demonstr. l. qui insulam. ff. de verbo. obliga. sed si legatarius, legatariave in specie prædicta, non posset vltra sua bona prælegare esset stricta interpretatio, quod dicendū non est. ergo. &c. Præmaxime, quia collatio cessat ex præsumpta voluntate defuncti. l. ex parte. §. primo. ff. famil. hercifcun. ita in quæstione proposita voluit hanc quintam partem in quemcunque transferir, liberam à collatione. ergo &c. l. 1. & authen ex testamento. C. de colla. Pet. Stella de collationib. ¶Item probatur. Nam filius, qui patri, & fratri successit, potest separationem hæreditatum petere, vt fratri, non patri succedat. l. si filius qui patri. ff. de vulga. Ergo ita dicendum est in casu proposito, vt possit partem sibi relictam libere, à suis bonis separare, & cuiuis relinquere. Item facit illud, Quod per me possum, & per alium. l. delegatus. ff. de offic. proconsul. Sed primus relinquēs potuit rem legare extraneo, relictis liberis. ergo & eius successor. Facit. l. legatarius. ff. de leg. 1.

Huc etiam accedit talis consideratio, nempe, quod legatarius, legataria ve posset hanc quintam partem, vel aliam sibi prælegatam prælegare alteri ea ratione, qua sibi fuerit prælegata: vt quā semper liberam habuerit, & distinctam à reliquis bonis, & ita non confert cui legata fuerit, cum legatarius non conferat. Iaf. in. l. si emancipati. col. 10. versi. Tertio princ. nu. 4. C. de collat. Facit gloss. fin. in. l. illud. C. de colla. vbi donator donans simpliciter non expresse cauens de collatione, donatarius non confert. Quod intelligendum est, vt per Bart. Paul. & Iaf. ibi. vel si fuerit facta donatio ob bene

ob bene merita, vt dictum est, quo casu filius non confert. glo. in. l. si donatione. C. de colla. Bart. in princi. ff. veteris. nume. 14. Ripa in. l. in quartam. nume. 550. vbi de hoc late. ff. ad legem Falcid. Intelligendum tamen non fuerit donatio excedens merita, vt supra dixi, nam in eo tantum est valida. argum. l. si pater. §. primo. ff. de donat. l. donationes. §. pater qui. & l. donationes. §. species. ff. eod. titu. alias inofficiosa iudicabitur. l. 29. Tauri.

Quid autem esset, quando non fuerunt relicta bona quintæ partis in casu præmisso libere, & adiecta clausula, quod de eis disponere posset vltra tertium, & quintum suæ substantiæ in quem voluerit, licet pleno iure, & absque onere rationis fuisset relictum? Consului, talem testatorē non posse præiudicare. nec demandare in præiudicium descendentium, nisi vnum quintum totius peculij habiti quocunque titulo, & causa: quia totum est vnum: & non diuersum patrimonium, ergo iure diuerso non debet iudicari. Nam aditione pars relicta cōfusa est cum bonis eiusdem. l. si quis ædes. ff. de serui. vrb. prædiorum. l. secunda. §. fina. ff. de hæredi. vendi. ergo res prælegata non poterit vltra quintum alteri relinquere: eum postquam legatum acceptauerit, fuerit factum vnum patrimonium, & non sint duo cum bonis ipsius legatariæ. l. vnica. §. cum igitur. C. de cadu. tollen. l. si tibi homo. §. cum fundus. vbi Alexan. num. 6. dicit communem. ff. de lega. primo. l. à Titio. ff. de furt. Ergo prædicta legataria sicut non potest facere nisi vnam meliorationem de tertio & quinto, ita nec de quinto à marito, vel ab alio relicto, tanquā de proprio patrimonio, nam alias duos quintos relinqueret, & sic esset modus fraudandi leges: cum lege regia sancitum sit, nō posse duo stertios, seu quintos relinquere, nisi tantum vnum. l. 28. in decisio. Taur. cum sit totum vnum & idem patrimonium. l. fina. in fin. C. de inoffi. testa ergo non debet, vt dixi, diuerso iure censeri. l. eum qui ædes. ff. de vsucapionib.

Item expresse facit. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulga. & sic vnica, & non diuersa ratione debet iudicari. ¶ Suadetur etiam. Nam prohibitus succedere patri, non est prohibitus succedere fratri, qui hæreditate patris adita mortuus est: notant doct. in. l. prima. §. veteres. ff. de acquiren. possessione.

Fundari etiam potest ratione non vulgari. Certi enim iuris est, quod peculium castrense in collationem non venit. l. prima. §. nec castrense. ff. de colla. bono. tamen si pater mortuo filio in eius castrense peculium veniat, fit collatio. l. prima. §. si is quibona. ff. de colla. bono. ita ergo in præsentia quod liberum erat penes matrem, patremve, erit collationi obnoxium in eius hæredibus. vid. l. penul. cum gl. fina. C. de collationib.

Est dubium, Vtrum in relictis à patre quatenus lex resistit, vt in sponsis, iuxta. l. 9. Taur. etiam si ex errore facti putaret se legitimum, posset vllo tempore relictum vsucapere? Salicet. post antiq. in. l. nihil. C. de vsucapio. pro hæredi. tradit non posse. Gloss. memorabilis idem tradidit in. l. nemo. ff. de vsucapio. pro lega. Bald. in l. nullo. C. de rei vendi. Alexan. notabiliter. consi. 74. nu. 7. lib. 3. fusius Balbus de præscrip. 4. part. 4. part. quæst. 18. Ripa in. l. prima. num. 8. ff. quorum bonorum qui videndi sunt, quia nō est omnino sine dubio secundum Pinell. Lusitanū ingenio, & literis optime prædictum in rubri. C. de bon. matern. 2. part. nume. 43. versi. Quod vtiliter amplio.

Dubitatur præterea, Vtrum filius possit petere legitimam a patre mortuo ciuiliter per ingressum religionis, sequuta professiōe? Quod possit, est communis Canonistarum secundum Ias. in authen. si qua mulier. nu. 51. C. de sacrosan. eccles. tenet Panormita. in capit. in præsentia. numer. 59. de probatio. Felin. ibi refert alios idem tenentes. nume. 55. & probat late Antoni. Corset. in verb. legitima. Et istam communem Canonistarū profitentur Bald. nouell. in tracta. de dote. 1. parte, nume. 11. Pyrrhus in tracta. de suitate. quæst. 4. n. 8. adducit glos. in. l. prima. ff. de test. vbi late Imol. qui dicit, quod testamentum impletur per mortem naturalem, non ciuilem. Quantum vero ad legitimam, quæ debetur suis hæredibus iure naturæ procedit ista communis opinio Canonistarū, per cap. cum simus. de regula. vbi inquit esse tex. expressum, non diuinando, nec violando literam, in quo ponitur casus de filio, non de extraneo hærede, ipse ibi citat palæstram disputationis, multa alia fundamenta. Quod dictum Imol. reputat valde singulare. Ioan. Pyrrhus loco præcitato. nu. 10 Et opinionem hanc communem quod possit petere legitimam filius professione patris sequuta, tenet glo. in cap. transmissæ. verb. mota. & ibi Panorm. qui filij sunt legiti. gloss. in authent. Nunc autem. C. de episco. & cleri. glo. in authen. de monach. §. illud. verb. detur, colla. 1. Couar. in capi. 2. num. 7. de testa. istam fatetur communem, & nos ad Segur. in. l. Imperator. nu. 123. ff. ad Trebelli. Paul. Paris. in dict. cap. in præsentia. num. 165. vbi istam partem tenet & latissime examinat Dueñ. in regul. 356. num. 6. tetigit Acosta in. §. & quid si tantum. num. 52. part. 2. Et est vtroq; foro seruanda propter eius æquitatem. Couar. vbi supra. Contraria est communis opinio Legistarum, vt constat ex glo. Bart. num. 8. Sali. nu. 12. & Ias. n. 50. in authen. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. Guillel. Benedict. in repet. capit. Rainutius. verb. mortuo itaque testatore. nume. 299. de testamē. Panor. & communis in ca. cum simus. de reg. sequitur Feli. & Deci.

& Deci.in capit.in præsentia.de proba.vbi optime eam defendit Augusti.Beroi.nume.534. Suarez in allegatione.20.versi. Præterea est communis sententia ex quibus hanc communem tenendam esse firmabis.Et est magis communit opinio secundum Couarru.in prædict.cap.2.num.7.

Ex qua infertur ante mortem naturalem filium non posse à patre petere legitimam,quanuis eam sit verosimile,quod dissipauit.Quia cum sint bona propria patris,poterit de eis ad libitum etiam abutendo disponere.l.sed si lege. §. consuluit. ff. de peti.hæredi.ibi.Dum re sua abuti putant, non præstabunt &c. singul. secundum Ias.in.l. more. nume.1.ff.de iurisdi.omni.iudic.colum.2. & in.l. Polla.col.secunda C.de his,quib.vt indig & in.l. prima.colum.fin.num.29.C.qui testa.facere pos sunt.& in.l.filius fami.§.diui.colum.2.num. 9. ff. de legat.1.Ludoui.Gomezi.in.§.quædam nu.17. Instit.de actio.Gomez Arias in.l.15.nume.59.in decisioni. Taur.Si ergo est moderator & arbiter in re propria vt in.l.nemo exterus.C.de Iudæ. l. in re mandata.C.manda.etiam abutendo.vt in dicto.§.consuluit.& est text.sini. in. l. si quid possessor §.quicunq;. ibi, tunc enim quia quasi suam rem neglexit,nulli querelæ subiectus est.ff de pet.hæred consequens erit,quod nec patri eit faciēda prohibitio bonorum suorum in sua vita , cum sit satis absurdum,vt Ias.in diuersis quæstionibus in locis præcitatis fatetur.

Secundo,Nam viuente patre filius non potest petere legitimam:præmatura est enim spes collationis, cum adnuc viuat is,cuius de bonis quarta debetur.vt probat formaliter tex in l.prima. §. si impuberi.ff.de colla.bono.l. secunda. §. interdū. ibi,improbum esse,Iulianus existimat,cum qui sollicitus est de viui hæreditate.ff.de vulga.& pupilla.& per prædicta in opinione communi Legistarum paulo ante relata.ergo pro confirmatione corollarij.

Tertio,Quoniam certum est patrem tanquam proprium dominum rerum suarum posse in præiudiciū filiorū bona sua proijcere in mare. Bald. in princi.C.colum.fin.num.9.Philip.Deci. consil.557.versic. Venio ad secundum dubium.nu.7. & num. 8.nec poterit filius patre viuente exigere legitimam.vt probat Bald.consi.304. Quidam de insula.nume.1.libr.4.Ergo non poterit in vita prohiberi,ne suis bonis vtatur ad libitum.

Quarto.Nam certi iuris est.quod allegare contra patrem dissipationem bonorum, est indecens & inhonestum legibus diuinis , & humanis , quæ de seruando honore parentibus loquuntur. Potius enim quis fame per re debet,quam cum peccato alimenta repetere modo præmisso.l. palam. §.non est ignoscendum ei,qui obtentu paupertatis turpissimam vitam elegit.ff.de ritu nuptia.Igitur hæc petitio tanquam inhonesta non erit admittenda.

Quinto istam sententiam tenet Bald.in.l. non potest.1.lectura.ff.de adopt.quam ipse exornaui ex pluribus eam sequentibus ad Segur. in repe.l. Imperator.nume.118.ff.ad Trebell.quos isto anno. 1557. nouissime reassumpsit præclari ingenij vir,Lusitaniæq; optimum ornamentum Ariat Pinel.in.l.prima.3.part.num.75.versicu. In hanc partem. C. de bonis maternis. Et sequitur Ioan. Baptista Caccialup.in repe.l.frater à fratre.§.quę situm.nume.122.ff.de condi.indebi. Quod constat,cum Bal.allegauerit vltimo loco, nec ab eius opinione recesserit , quanuis aliquando fuerit iudicatum pro eo , aliquādo aliter fuerit processum prædixerit.Et pro ista parte consuluit Socin.con sil.6.lib.primo.Et est communis opinio,teste Io. Rubeo in repet.§ Imperator.l.Titia.num. 33.ff. de legat.2.Et est verioris iuris secundum Ias.in.l. si isqui pro temporali.§.sed & si quis.nume. 4.ff. de iureiuran.& dubitans eam videtur approbare. Idem Ias.in authen.nouissima nu. 8. C. de inoffi. testamen.sequitur Syluest.in.§.præterea.nu. 54. Instit.quibus mod.ius patri.potesta.solui. Et de iuris rigore veram esse dicit Dneñ.post Ias.in tracta.fallen.regul.356.ampliat.1.

Contrariam opinionem tenet Bald.in.l.secunda.num.3.C.si quid in fraud patro. imo quod succurrendum est filijs, quando pater bona dissipat, vt ex his aliqua separentur pro alimentis& legitima.Quod reputar singul.dictum Segur. in dict.l. Imperator.nume.118. & plures relati à me ibi ad eū.Et ab Ariat Pinel.vbi supra. qui est huius opinionis,dicendo ex numero scribentium receptiorem hanc sententiam esse suo sensu. tenet Hierony.Cagnol.in repet.l.final.num.fina. C. de pact. Ioā.Lup.in repe.c.per vestras.§.17.n.14 de don. inter vir & vxorem. Et est communis secundum Paul.à Monte Pico in.l.post contractum.nu. 31. ff.de dona.Sed contrariam dixit communem.nume.24.Doct.Couar.late in capit.Rainutius.§.10. nume.6.de testamē.imo , quod alienata per patrē titulo oneroso non reuocantur per filium , etiam concurrēte fraude. Probatur in.l.non vsque adeo. in sui ratione.ff.si quis à par. fue. manu. & Ioan. Hannibal.in dict.l.post contractum.nume. 54.Si ergo secūdum istam communem alienata in fraudem non potest reuocare , per text.in dict.l.non vsque adeo,nec petere poterit assignationem legitimæ in vita patrit etiam loco alimentorum ex iuris rigore.cum hoc non sit iure cautum in patre dissipante boua propria.De æquitate non scripta Bald.opinionem procedere non dubitaui : quæ æquitas cum alio modo possit præuideri constan do de

do de prodigalitate, per text. in. l. is qui bonis. ff. de verb. obliga. iniquitatem potius iudicarẽ. nam causa pia contra ius alterius non est sequenda. ei pit. ex tenore. de foro compe. ca. nuper. de dona. inter vir. & vxor. Declaretur ergo prodigus ipse pater, & prouidebitur filio, ne bona dissipentur: cum intersit Reipublicæ, ne quis re sua male vtatur. Et si noluerit filius propter rationem. text. in l. Imperator. ff. ad Trebell. mores mutabuntur, & de prodigo forsan reddetur auarus, sic cessabit dissipare. Bald. dictũ in l non potest. procedere potest, quando non sunt bona subiecta restitutioni, quo casu non debetur legitima ante mortem naturalem, nec filius poterit ante mortem naturalẽ petere, nec venditionem etiam in filiorum fraudem impedire. Poterit tamen alimenta exigere, quæ à patre debentur filio ante mortem, & conti nei æquitatem. vt est Bald. tra litio in dict. l. secũda. C. si quid in fraud. patro. Aut sunt subiecta restitutioni filio, & tunc procedit. l. Imperator. ff. ad Trebell. Vel tractatur tanquam de quota legitimæ in vita patris, & non datur legitima cum viuat, Aut petitur non tanquam quota, sed tanquam alimenta per mẽses, seu annos, & debebitur, æquitate suadente.

Quæro, Vtrum licitum sit bona vinculare, & vni filio relinquere ad conseruationem, & memoriam familiæ? Et videtur, quod sic. l. cum pater. §. Iulianus. de legat. 3. qui text. loquitur de Primipilario. Et ista est principalis ratio deferendi domũ principalem primogenito à parentibus, consuetudine, vel à statutis, secundum Socin. consil. 47. colum. 2. nume. 5. versi. Secunda ratio. lib. 3. scilicet, vt bona vnita conseruentur in personis primogenitorum. Nam ex conseruatione bonorum, conseruantur dignitates familiarum. Bald. in. l. maximum vitium. C. de libe. præte. Ioan. Andr. in additio. 1. ad Specul. in titul. de successio. ab intesta. Barb. in rub. de successio. ab intesta. Paul. Parisi. in cõsi. 72. nu. 81. lib. 4. And. Tiraq. de nobil c. 37. nume. 22. late in tracta. de primogeni. quæst. 72. nume. 2. Poteritque fundans maioricatum prohibere, ne fœminæ veniant ad eum. Ias. consil. 46. colum. 2. libr. primo. & in. l. omnes populi. num. 41. ff. de iusti. & iure. & ibi Ioan. Crott. nume. 18. colum. 4. Paul. Parisi. consi. 72. num. 19. lib. 4. Roderi. Suarez in repe. l. quoniam in prioribus. ampliatio. 10. num. 52. C. de inoffic. testam. Hinc est statutum excludens fœminas stantibus masculis esse fauorabile, quia conseruat familias. Tiraquel. in legibus connubiali. in. l. prima. gl. 1. versi. Denique non prætermittant. nu. 88. De quo statuto facit mentionem. D. Segur. in repeti. l. cohæredi. §. cum filiæ. nume. 86. versic. Tertio facit. vbi plura de eo scripsi. ff. de vulgar. & pupilla. substitutio.

Ratio istius statuti ea est, vt familiæ conseruentur in statu primo, ne agnationis nomen sit sine bonis paternis, Bald. in. l. maximum vitium. colũ. 1. C. de libe. præte. Fortunius Garcia in. l. Gallus. §. idem credendum nume. 38. ff. de liberis & posth. Sebastian. Sapia in repet. l. primę. nume. 58. versi. Ex ista sublimitatione. ff. de offi. eius, cui mand. est iurisdict. vbi probat tale statutum esse fauorabile. Ex qua theorica poteris intelligere legẽ Caroli Imperatoris, olimq; Regis Hispaniæ, in qua sancitum est, existentibus masculis, quod fœmina nõ possit à patre meliorari ex causa dotis tacite, nec expresse per contractum interviuos. l. 101. in Curijs habitis in oppido de Madrid ann. 15 . 4. ibi, *Mandamos que ninguno que houiere hijos varones legitimos no pueda dar, ni prometer por via de dote, ni casamiento de hijo tercio, ni quinto de sus bienes, ni se entienda ser mejorada tacita, ni expressamente por ninguna manera de contracto entre viuos, so pena, que todo lo q̃ de mas de lo aqui cõtenido diere, o prometiere segun dicho es, lo haya perdido y pierda.* Secundum iliam litteram transcripsit Celsus in repetito. legum Reg. verb. *Dote.* versi. 4. fol. 112. col. 5. quæ verior est, quam ea, quæ habetur in communiter impressis Salmanticæ An. 1550. ¶In tantum, quod huiusmodi Maioriæ sunt licitæ in foro animæ, cum lege permittente id fiat. l. Gracchus. C. ad legem Iuliam. de adulte. cap. qui peccat. 23. quæstio. 4. tenet Albe. in. l. Barbarius. colum. 7. nume. 10. ff. de off. præto. & Tiraquel. de iure primogeniorum. quæst. 4. numer. 13. Anto. Gomez in. l. 40. nu. 56. versic. Secundo principaliter quæro. in decisioni. Tauri. Ioan. Lup. in repeti. capit. per vestras. §. 26. fol. 99. Sequitur Cifonta. in dict. l. 40. Tauri. quæstio. 8. Et magis communiter talis institutio Maioricatus est approbata. Couar. lib. 3. Varia. resol. capi. 5. num. 5. vbi vide.

Vtrum, autem pater, vel mater cõstituẽns maioriam teneatur in cõscientiæ foro eligere dignio rem, vel meliorans aliquem filiũ in tertio, & quinto bonorum? Quod teneatur distribuere digniori, patet: quia in distributione bonorum in præiudiciũ tertij versari debet publica vtilitas, qua cessante, quis suo iure etiam à Principe non est priuandus, prout est clarum iuris fundamentum, ergo nec pater poterit ex legis potestate, principis ve facultate filium dignum priuare tertio, & quinto bonorum sine causa, & admittere indignum. Item si est ad conseruationem agnationis, non debet fieri in indigno, sed in bono, cum ex bono bonum producatur, quod perpetuo appetẽdum est à fundatoribus maioricatuũ, vinculorũve. Quod in electoribus, & patronis beneficiorum quarum libet ecclesiarum expositum est à nobis supra lib. primo. titul. sexto. in. l. secunda. colum. 253. versi.

Quæro

Quæro etiam, Vtrum dominus noster Rex.

Secundo istius sententiæ est Ioan.Lup.in dict. §.26.dicens esse quæstionem vtilem pro salute animarum, quod si pater, vel mater ex affectione paterna præfert filium minus meritũ, peccaret: quia facultas regis ipsum patrẽ inter filios iudicẽ constituit: qui si abutatur facultate, minus dignum, digno, vel digniori præferendo, peccaret. Qui autem habet facultatem, in foro conscientiæ, tenetur eligere digniorem, nec satisfacit eligendo dignum, si magis dignum potuit eligere.capi. licet. 8.quæst.prima. Induci etiam solet ad hoc text. in cap.si quis iusto § porro. de elect.libr. sexto.vbi vox simpliciter commissa capitulari, non potest diuidi. Quia quod putat dignum apud se, debet etiam in voto sibi commisso iudicare. Est casus vnicus secundum Ludo. Roma. singula. 76. Citat Lapus allega.22.num.1. Et quod teneatur eligere dignum, probat Deci.consil.502.nume. 7.& Ludoui.Gomezi.in cap.secundo.nume. 22. de constitu.libr.sexto. Et vide Præposi.& Cardi. Turrecremat.in dict.capit.licet. Adducitur etiam text. in.l.fœminæ. C. de secundis nuptijs.ibi, in quem contemplatione meritorum. quem dixit singul. Ioan.Lup. vbi supra nume.4. Et quanquam lex illa sit hodie correcta per authen.Lucrum.nihilominus eius ratio viget.

Item est text. in. l. cum quidam.ff. de legat.2. vbi dicit text. Qui habet potestatem à testatore eligendi aliquem de familia testatoris, non potest eligere indignum, nempe illum, qui offenderit testatorem. Et in terminis sensum Doct. Ioan. Lup. vbi supra sequitur Ferdin.Gomez Arias.in.l. 15. Taur.nume.90.& Anto.Gomez in.l. 40. nu. 56.

Contrarium tenet Segur.in repeti.l. vnum ex familia.§.sed si fundum.nume.71.ff.de lega.2.Couarru.in reg. Peccatum.2.part.§.septimo.num.7. de regul.iuris.libr.6. Hanc conclusionem nouissime declarat. ¶Iura autem pro Ioan.Lup.citata solum loquuntur in electione præcisa personarum & ad officium, seu beneficium, in quo requiritur prouideri ecclesiæ de digniori. Nos autem loquimur in voluntaria electione. Nempe dicit lex, vel Regis facultas, ꝙ possit omnia bona sua, vel partẽ bonorum relinquere vni ex suis filijs quem velit, cum tali onere fideicommissi, vel sine eo: quo casu constituens erit tutus in conscientiæ foro, nulla adhibita distinctione, an eligat dignum, vel indignum, gratum ingratumve.

Quæro, Vtrum legatum relictum pro dote alicuius puellæ sit conditionale, an purum? Videtur quod cõditionale, cum intelligatur tale relictum si nupserit viro, si ergo ante nuptias decesserit, nõ debetur tale legatum, nec transfertur ad hæredes legatariæ, sed remanebit apud hæredes testatoris, Bart.per text.ibi in.l.Titio centum.§.Titio generο.ff.de condi.& demonstr.colum.2.nu.3. quem sequitur ibi Bald.Pari.consi.116 colum. 1.lib. 4. Hanc post alios opinionem profitetur communem esse, optimis rationibus consuluitque Lud. Roma.consil.134.Pro declaratione primæ dubitationis.versic.His ergo præsuppositis.colu.2. Et est communis secundum Philipp. Corne. consil. 209.incip.Licet claram arbitrer hanc consultationem.colum.1.libr.4. Couarru. alios ad hoc idem probantes citando in cap.3.nume.11.de testamẽ. text.in.l.Publius Mæuius.in princi.ff.de condit. & demonstr.l.si ego.in prin.&.l.tali.&.l. promittendo.ff.de iure doti.Bart.in.l.secunda.§.fina. ff. eod.titul.Ant.Capici.decisi.204.nume. 1. & Aufre.decisi.Capel.Tolosa.Bald.in.l.si plures.num. 26.C.de cond.insertis.Corn.consil.40.n. 15.lib. tertio. Quam communem intelligit bene Couar. loco paulo ante memorato, quem videas pro intellectu huius dubij. Intellige tamen, nisi ex coniecturis contrarium ex mente disponentis deprehendi posset, vt post alios explicat Couar. vbi supra.versi. Vtrunque vero, vsque ad versic. Septimo exclusiue.

Quod autem legatum dicatur conditionale, & quot sint eius conditiones, declarat Doctor Didacus del Castillo in.l.27.verb.*Condicion*.in decisio. Tauri. Dixi in meis quæstionibus.quæst.1.incip. Quidam Licentiatus.col.1.¶Quæri potest, An legatum factum puellæ, *para ayudar a su casamiento*, sit modale, vel conditionale? Quod sit modale, scripsi late in dict.quæstio.1.vbi ita consului post Bald.consil.249.libr.4. Vtrum autem valeat legatum, si nupserit eum Titio, vel cum alio talis generis personarum, nempe cum Titio, Henrico, vel &c. Quod valeat tale relictum, est text.in.l.legatum.& ibi glos.C.de condi.insertis.quem citat Hierony. Cagnol.in.l.diem functo.nume. 32. ff. de offi.assesso. ¶Secundus est casus formalis in.l. cum ita legatum.versic. videamus. ff. de condi. & demonstr.ibi, Si ita legatum sit, si Titio nupserit: & quidem si honeste Titio possit nubere, dubiũ non erit, quin nisi paruerit cõditioni, excludatur à legato: si vero indignus sit nuptijs eius iste Titius, dicẽdum est, eam beneficio legis cuilibet nubere &c. Io tantum, quod si per eam non stetir, quominus nuberet Titio, debet habere legatum. text.in.l.pater Seuerinam.ff.de cond. & demon. Et est notandum, quod litera est corrupta, ibi, filia nubere voluisset.debet dicere, noluisset. De cuius legis intellectu vide Acostam Lusitanum in.l. Gallus.§.& quid si tantum. §. part.numer.4.ff.de liberis & posthu.& in.l.cum tale.§.si arbitratu.in princip & in vltim.notabi.pag.113.ff.de cõdi.& demon.D.Couar.lib.1.Variar.resolut.c.19.nu.9.

Talem

Talem legatum non inducit viduitatem, sed lucri spem, si voluerit Titio contrahere, cum posset nubere viro alij, si libuerit. d. l. cum ita legatum. Casus formalis in l. Titio centum. §. Titio. c. in. 1. ff. de cond. & demonst. aliud inquit tex. Est enim eligendi matrimonij pœnæ metu libertatem anferri, aliud ad matrimoniū inuitari. Explicat Guilhel. Benedi. in repet. cap. Rainutius. verb. cuidam Petro. nume. 8. de testamen. Couar. libr. 1. Variar. resolut. cap. 19. num. 10. Oldrald. consil. 16. Paul. in. l. hoc genus. nume. 4. ff. de condi. & demonst. Felin. in cap. secundo. colum. fina. versi. Fallit sexto. de treuga & pa. Ioan, Lup. in repe. capi. per vestras. §. 21. num. 3. fol. 94. de dona. inter vi. & vxo. text. in. l. in testamento. 2. ff. de condi. & demon. l. 14. versicu. *Pero si el testador*. titul. 4. part. 6. & l. 22. titu. 9. ead. 6. parti. quibus iuribus probatur, fierum esse tale legatum. Et Anto. Gomez tracta. de vltim. volun. capi. 12. fol. 126. col. 1. nu. 68.

Est tamen notādum, legatum alicui puellæ relictum, vt ea nubat Titio, non deficere, etiam si Titius moriatur ante matrimonium, si illa puella pauper sit, ac velit alteri nubere. Quod secus erit, si prædicta puella diues sit. Couar. in capit. tertio. nume. 11. versicu. Quinto inde colligitur. de testamen. dicens expressim hoc adnotatum esse à Bal. in. l. legatum. C. de cond. inser. quo in loco hanc conclusionem non potui reperire. Nec certe in meo libro eam ponit modo præmisso, sed aperte probat Bald. nouell. de dote. 6. part. priuileg. 76. num. 4. ad fin. & priuileg. 77. num. 1.

Legatum relictum pro puella maritanda, an verificetur, si fuerit ingressa religionem? Dicendum quod sic, quia est effecta spōsa Christi. Tum etiā, quia relictū fuit pro anima testatoris, quod ideo verificari debet in isto casu. Bald. per tex. optimū ibi in authen. Nisi rogati. C. ad Trebell. Bald. nouel. de dote. 6. parte. priuileg. 77. Stephan. Aufreri. decisio. Capellæ Tolosa. 183. Anton. Capici. decisio. 204. num. 2. Loazes in repe. l. filiusfamilias. §. diui. nume. 139. ff. de legat. 1.

Dubium est quotidianum, Relictum pro Catharina maritanda, an ei debeatur, si iam erat maritata tempore testamenti? Bald. in. l. fina. circa fin. C. de senten. quæ sine cert. quanti. notabiliter respondet deberi. Iaso in repe. l. quo minus. nu. 157. ff. de flumini. citat. l. si iam facta. ff. de cond. & demonstra. l. ante pe. C. de instit. & substi. Secus tamen erit secundum eos, si esset factum legatū pro incerta puella maritanda: quia tale legatum non haberet locum in maritata. Quod est bene notandum secundum Ias. vbi supra. Hippolyt. in pract. §. secunda. nume. 53. ¶ Quæri etiam potest, Legatum est factum à viro suæ vxori donec caste vixerit in domo viri, Vtrum per transitum ad secundas nuptias amittat legatum? Respōd. ipsum amittere. Bald. in. l. voluntatis. fina. col. C. de fideicom. Ias. in. l. prima. C. de legat. n. 4. Et Ioannes de Gaeronibus in repet. rubri. C. de secund. nupt. nu. 31. in versicu. 15. pœna est. Deci. consi. 485. num. 13. Paul. Parisi. consi. 95. nu. 17. lib. 2. D. Couar. in epitom. 4. Decretal. 2. part. cap. 3. §. nono. num. 12.

Dubitatur, Vtrum facta traditione rei legatæ in vita testatoris ab ipso possit reuocari? Videtur quod non, quia quod semel placuit in vita per talem actum, non debet posse reuocari, qui dicitur contractus potius inter viuos, quam in vltima voluntate. Paul. de Cast. consi. 236. col. 2. in. dubio. lib. 4. Sed contrarium est dicēdum. vt probat Andre. ab Exea lib. pactorum. nume. 118. Bald. in. l. 1. C. si quis omiss. can. testamen. & in. l. fina. C. de vsur. & fruct. lega. Clemens. singul. 15, Segur. in repeti. l. prima. §. si vir. nu. 65. ff. de acqui. possessio. Imo cum fructibus est facienda rei legatæ restitutio. l. cum quis. ff. de cond. causa data. vbi litera sic se habet, Cum qui mortis causa donationem fecisset, cum conualuit donator, condicit, fructus quoque donatarum rerum, & partus, & quod accessit rei donatę, repetere potest. l. videamus. 2. §. item si indebitum. ff. de vsur. singulariter probat Carol. Molinæ. in consuetu. Parisien. titul. 1. §. 30. quæst. 8. nu. 30. & declaraui ad Segur. in repe. l. primę. §. si vir. num. 77. ff. de acqu. possess. Ioan. Copus de fructibus. lib. 3. capit. 6. in 12. volun. tracta. Ratio est: quia donatio causa mortis legatumve continet à principio tacitam conditionem, nisi conualuerit donator, & sic reuocatur vt ex tunc, & veniunt fructus, tāquam percepti ex re aliena.

Quando autem fit reuocatio donationis perfecte, vt ex nunc, quia est donatio inofficiosa, non veniunt fructus, quia eos percepit ex re propria. Anto. Rubeus consil. 34. colum. secunda. nume. 3. versi. Quarto considerandum. Vel ex alia qualibet causa fiat reuocatio donationis inter viuos nō veniunt fructus percepti à donatario. Caro. Mol. & Segur. in locis præcitatis. gl. in. l. generaliter. §. si quis alienum. verb. ex aliqua causa. ff. de fideic. libert. singu. secundum Segu. in dict. repe. §. si vir. num. 73. vbi plura addidi. ff. de acqui. possessione.

Quæstio satis dubia his conijci potest, legatum fuit factum Magdalenæ mille aureorum pro dote: pater conualescens matrimonio eam tradidit minori dote, nempe sexcētis aureis: quia vita functus, legato non reuocato, est dubium, Vtrum filia dotata possit residuum repetere? Videtur repetitioni quadringentorum aureorum locum non esse, quia causa legati fuit ad eam maritādam, quæ functa est suum effectum, ergo amplius de ea non est agendum, cum ex facto legantis fuerit recessum à tali legato. Quod suaderi pōt de his, quæ in

reuoca-

reuocatione expressa & tacita ferlpsit. D. Couar. in rubr. de testamen. 3. part. num. 19. versi. Quarto his proxime accedit.

Secundo, quia per legatum alimētorum secundo loco factum in minori quātitate in codicillis, recessisse à priori facto in testamēto maioris summæ testatorem est probabile iuris fundamentum. l. libertis. 2. in princi. ff. de alimen. & ciba. lega. Tenet istam partem Dyn. quē sequontur Paul. cum & Imol. in. l. Lucius. 1. ff. de legat. 2. idem Imol. in cap. filius noster. de testa. tursus in. l huiusmodi. §. cum pater. ff. de legat. primo. Campeci. de dote. 1. parte. quęst. 36. Bald. nouell. de dote. 5. parte. nume. 12. in fine. hanc opinionem communem esse fatetur. ¶ Huic sententiæ communi, aduersatur alia contraria, imo quod petitioni fit locus in qua átingētis. Quæ suadetur. Nam causam legati, hoc est matrimonij, in specie proposita, contingere, potius confirmat relictum, quam illud minuat, aut extinguat. l. si iam facta. ex. l. conditionum. ff. de condi. & demonstra. dixi supra. versi. Dubium est quotidianum. tenet Bart. in dict. l. Lucius. Baldus, Angel. Salice. & Docto. in. l. filia legatorum. C. de legat. & Ancha. in dict. c. filius. & ibi Barba. nume. 14. Ioan. Lup. in repet. cap. per vestras. notabil. 3. §. 12. Socin. consil. 101. colu. 2. libr. tertio. dicens hanc opinionem communem esse. Quod etiam testatur Decius consil. 81. colum. 3. num. 6. & Alexand. consil. 7. colum. 4. num. 10. lib. 12. Iacobi. in dict. l. filia. Coua. in capi. officij. num. 10. de testamen. Philip. Corne. cōsil. 230. col. 1. lib. 4.

Quæri potest, Vtrum debitor legans creditori, censeatur id legasse animo compensandi? Videtur quod sic, quia factum debitoris est accipiendum, prout ei vtilius fit. l. prima. ff. de solut. Sed huiusmodi erit, si præsumatur debiti compensatio. ergo & c, Præterea est text. in authcuti. præterea. C. vnde vir & vxor. vbi legatum factum à testatore computandum est in. 4. debita suæ vxori legatariæ. Segur. in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. num. 110. & ibi dixi. ff. de vulga. & pupill. substi. Couar. in capit. officij. nume. 2. de testamen. post Imol. num. 10. qui bene loquitur. ¶ In oppositum videtur. Nam si debitor creditori suo quod debet legauerit, inutile est legatum, si nihil plus est in legato, quam in debito, quia nihil amplius per legatum habet. §. si quis debitori. versi. Ex contrario. Instit. de legat.

Secundo est. l creditorē. ff. de legat. 2. vbi quando quantitas est legata creditori à debitore minime in quantitate relicta, admittitur compensatio. cui est text. simil. in. l. vnica. §. primum itaq; vers. sciendum. C. de rei vxo. actio. l. 16. tit. 9. part. 6. l. 16. Tauri. ibi. *no se le cuente en la parte que ha de auer.* Pro declaratione facio sequentes conclusiones.

Quarum prior sit. ¶ Legatum à debitore inuoluntario, legis authoritate, est compensandum cum tali debito legali. tex. in dict. authen. præterea. & l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matri. vbi legatum factum filiæ à patre, qui dotē filiæ à genero exegerat, cuiusque causa debitor filiæ erat, compensatur cum ipsa dote à patre exacta. Est etiam argumentum in. l. omnino. & in. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testamen. quibus iuribus, in legitimam filiorum portionem legata imputantur. Et confirmatur ex adductis à Doctore Didac. del Castill. in. l. 16. Taur. verbo. *a su muger*. numer. 28. Est opinio communis secūdum Coras. lib. 3. Miscell. capit. 1. nume. 9. ¶ Ampliatur locum habere hæc computatio legati in eo, quod ex legis obligatione debetur, fieri debet, siue legatum fiat ab eo, cui onus ex lege incumbit, siue ab illius hærede, qui successit in eadem obligatione legali, ex eadem ratione. Anchar. consil. 26. colum. 2. Paul. de Castr. consi. 35. lib. 2. Aymon Crauetta cōsil. 131. colum. penul. num. 14. lib. primo. vbi optime hanc conclusionem defendit aduersus Corne. cōsil. 192. lib. 1. contrarium consulentem.

Secunda conclusio. Legatum non compensatur cum debito conuentionali, & ex volūtate partium contracto. Et hoc in loco intelligenda sunt iura allegata in versic. In oppositum. Couar. in. c. officij. nume. 2. de testa. Hanc distinctionem communem testatur, & vltra eum Paul. Parisi. consil. 95. colum. 2. num. 10. lib. 3. Et iterum dicit cōmunem ibi colum. 5. nu. 37. Alex. consil. 19. 12. lib. 6. Quam intelligendam existimarem, nisi ex coniecturis appareat testatorem voluisse compensare cum tali debito. Panor. consi. 81. col. 2. libr. 1. Philipp. Corne. consi. 115. col. pen. lib. 4. Aymon. Crauet. consil. 149. lib. 1. duodecim referens coniecturas, ex quibus præmissam testatoris voluntatem deprehendere possumus. Quos sequitur, D. Couar. loco proxime citato.

In dubio tamen vt verba effectum liberalitatis habeant, & aliquid operentur, crederem compensationis intellectum non admittendum. argum. L licet Imperator. ff. de legat. 1. & illud vulgare, verba non debent esse absque effectu operandi. tex. in. l. si quando. ff. de legat. 1. qui aperte probat nostrum intellectum in illis verbis Africani Iurisconsulti dicentis, Non de alijs donationibus eum videri sensisse ait, quam de his, quæ de iure valituræ nō sint, alioquin & frustra legaturus sit. Tum etiā si legatum forte esset relictum consanguineo, vel affini creditori, quo casu magis affectione sanguinis, quam ex alia caula censetur factum. l. Procula. ff. de probat. Barto. in. l. libertis. §. primo. ff. de alimen. & ciba. lega. Ioan. Crot. in repeti. l. si constante. nume. 116. ff. solut. matri. Confirmari latius poterit

poterit ex Purpur.in.l.cum quid n. 128. ff.si cer. peta.vbi hanc opinionem communem fore testatur.& Ias ibidem profitetur in.l.quædotis. n. 18. ff.solut.matri.Alciat.in tract.de præsumpt.tep.1. præsumpt.32.nu.5.Item potest confirmari ex du bio tradito à Camillo Visitarino in rep.rub. ff.so lut.matri.n.93.versi. Ad idem pro ista opinione. quem supplico videas. Et quod legatum nō compensetur cum dote, tenet Alexan.cons.99.nu.10. lib.7.¶ Succedit præterea aliud dubium non con temnendum, nempe , Vtrum legatum simpliciter factū pro pauperibus, possit dari ecclesiæ, quę indiget reparatione?Ioan.And.& Domi.in.c.fin. de testam.lib.6.concludit posse.Bald.in. l. si quis ad declinādam.n.10.col.4.& in. l. omnes. nu 7: per tex.ibi in verb.dispensatorem pauperum. C. de episc.& cleri.Ioan.Crot.in.l.si constante. nu. 55.ff.solut.matr.vbi respondet ad ea,quę possent cōtrouertere,& antinomiam facere huic quæstioni.Dixi supra versic.Circa prædicta dubitatur de quæstione quotidiana, Verum hæres,vel Episcopus.Et est sententia ab omnibus recepta secundū Crott.vbi supra.nu.56.Quibus dubijs & illud an nectendum mihi venit in mentē,eo quod sit difficile, &ob id non omittendum. Quid si testator legauit vxori domum , vel certam pecuniæ summā toto tempore vitæ suæ,donec caste,& honeste vitam vidualem seruauerit , & post eius mortē substituit Petrum, An illa ad secunda vota transeunte.statim admittatur substitutus:an vero expectari debeat mors naturalis vxoris?Io.Andr.ad Specul.titul.de secund. nupt. concludit Petrum statim admittēdum esse:quia conditio expressa per æquipollens dicitur adimpleta.l.mulier.in princ. ff.ad Trebell.l.si mater.C.de insti.& substit.Quā probant Bart.in authen.quod locum.C.si secund. nupse.mulie. & alij plures relati à subtili Carolo Ruino in.l.Gallus.§.& quid si tantum.nu. 51.qui contra hanc decisionem plura adducit. Denique eam communem dicit.ff.de lib.& posth. Paul. & Areti.in.l.si quis hæres ita scriptus.ff.de acq. hæredi. Andr. Tiraq.de causa cessante.1.part.nu.79. ¶ Quid autem erit in tali quæstione. Maritus reliquit vxorem suam vsufructuariam omnium bonorum suorum , stantibus filijs, An consequatur totum?vel quam partem vsusfructus in bonis mariti?Dicendum est tantum consequi posse vsumfructū in illa quinta parte,de qua disponere posset in proprietate, vltra enim tam in proprietate, quam in vsufructu non posset. Segur.in repeti.l. vnum ex familia.§.sed si fundum.nu.109.ff.de lega.2. Rode. Suarez in repe.l.quoniā in prioribus. ampliat.3.num.5.C.de inoffic.testamen. Ferdin. Gomez Arias in.l.quarta.Taur inume.105.Paul. Parisi.consi.94.nu.37.lib.secundo.qui est videndus.consi.97.num.20.eodem lib.secundo. Quod est singulare ad declaratiōnem legum regiarum, quibus cautum est,ascendentibus descendentibus, omnia bona patris esse legitimam , præter quintam partem bonorum.l.28.in decisio.Tauri.nam hæc legitima est relinquenda absque aliquo onere,seu grauamine filio,vt prædicti fatentur.tex.cum gl. communiter approbata in authen.nouissima. C. de inoffic.testa.vbi idem statuitur de onere vsusfructus antiquo iure correcto. Quod idem sentitur gl.Bar.Paul.& Ias.in.l. quoniam in prioribus. C.de inoffic.testamen.Et ita probat.l.1.titul.4. part.6.ibi , *sin ninguñ aggrauamiento. &c.* Paulus de Monte Pico in repe.l. Titia.§.Titia cum nuberet.num.35.ff.de lega.1.In regno Aragonum iure viduitatis superstes habet vsumfructum bonorū mortui,alimenta tamen interim filijs præmortui tenetur dare.vt habetur in constitu. Ab experto. titul. De alimentis.lib.5.fororum Aragon.fol.125 col.4. Viduitas vero perditur per matrimonium de præsenti,etiam copula non consummatā, nec in facie ecclesiæ contractum.eod.lib.5.consti.Item fragabili.sub titul.De iure viduitatis. In viduis vide disposita in tit.105.&.11.lib.4.ord.Lusitaniæ, & in lib.6.tit.6.lib.3.foro leg.regni Castellę. & dict.for.Arago.libr.5.titul.De secund.nuptijs. ¶ Nunc tamen quæro. Hæreditate non adita, an debeantur legata relicta in testamento? Respon. quod non.l.si nemo.1.ff.de testam.turel. vbi Pōponius ait,Si nemo hæreditatem adierit,nihil valet ex his,quę in testamento scripta sunt.l.si hæreditas.eodem titul.l.tertia.§.si patronus.ff. de bonis liber.l.proxime.ff.de his quæ in testa.delen. l.secunda. §. adeo. ff. de vulgar.l.prima. §.primo.ff. de legat.tertio.l.prima.§.ante aditam.ff.si quis testa.lib.esse iussus fue.l.filium.§. sed cum exhæredatio.ff.de bono.poss.contra tabul. l. eam quam. C.de fideicom.Ioā. Baptist. Cimatorius idem notat in rep.l.legatum.nu.17.ff.de legat. 1. Anto.Gomez de vltimis voluntatibus.ca.12.nu.11.Couar. in rubri.de testamen.3.part.nu. 21. vbi diuersum fore censet in donatione causa mortis , quæ ante aditam hæreditatē sola morte cōfirmatur. Quod secus est in legatis,vt dixi. Aditio hæreditatis est enim illa, quæ vires tribuit testamentis,ac omnino omnia in testamento contenta confirmat. Baldus in.l.omnium. C. de testamen. Guilliel.Benedict.in ca.Rainutius.verb.mortuo itaq;.1.n.329. de testamen.qui est videndus à nume.326.præcedenti. Adde gloss.in.l.qui filio.ff.de hæred.instit. Corneus consil.324.colum.quarta.nume. octauo.lib.4. Parisi.consi.46.col.2.nu.18.lib.3. Andr. de Besetis in repe.l. primæ.nume.148.C.de sacro sanctis eccles.vbi quid in milite, vel in causa pia. Angel.in.l.vnic.in fin.princ.C.de cadu. tollen. & in dict.l.

in dict.l.eam quam. ¶In tantum hoc procedit, modo legata relinquantur in ipso testamento, modo in codicillis factis ante, vel post, quia semper requiritur aditio ex ipso testamento.l.tertia.§.fina. ff.de iure codicill. Procedit etiam si ab intestato sint facti codicilli, in quibus relinquantur legata, quia etiam hoc casu posteriori est necessaria aditio per venientes ab intestato.glo.in.l.qui filio.§. primo.ff.de hæredi.insti.quam glo.plures sequuntur, de quibus per Anto. Gomez in tract.de vltimis voluntatibus.cap.12.num.12.l.secunda.ff.de fideicom.liber.quem ibi not.Bart.& Albe.§.primo.&.2.Instit.de eo, cui lib. causa bona adi. Cuius ratio potest esse: quia hæres per aditionem hæreditatis videtur quasi contrahere cum creditoribus,& legatarijs,& se obligare,& adstringere solutioni.l.apud Iulianum.§.hæres.Instit. de obliga. quæ ex quasi contract.nasc.ergo necesse est fateri, quod ante legata non debentur. Secunda ratio assignanda est: quia omne iudicium requirit personam actoris,rei,& iudicis.l.in tribus. ff. de iudi. Dixi supra in tit.de iudi.Sed in nostra specie proposita sine aditione hæredis, non reperiretur persona rei, in qua resideret,& fundaretur actio passiua, qua posset conueniri. ergo &c. Tertia ratio erit: quia hæreditas repræsentat defunctum interim, quo iacens est, non tamen hæredem, & per consequens non tenetur ad legata, quemadmodum nec defunctus.argum.l.legatum est.ff.de legat.1.&.ff.de legat.2.l.legatum.& vtrobique est communis nota glo.& docto.

Hodie tamen iure istius regni Castellæ bene valent legata, & omnia alia contenta in testamento, vel codicillis, hæreditate non adita ex testamento, vel ab intestato.vt est text.in hac.l.prima. *De los testamentos.* quæ sic est intelligenda. Tamen est necessarium, quod adeatur hæreditas ab his, qui successuri sunt ab intestato. Couar.in cap. Raynaldus.§.tertio.numer. octauo. de testamen. per gloss.dict.l.qui filio.§.primo.ff.de hæred.instit.quam rursus citat.nume.11.ad fin.

Quæro, Vtrum legata debeantur hæreditate non adita ex nullitate testamenti, nempe ex causa præteritionis, vel exhæredationis? Respond.debere.text.in authent.ex causa.C.de libe.præter. ibi, cætera nanque firma permanent. Corne.consil.158.nume.36.libr.secundo.& consil.245. col. prima.nume. secundo.libr. tertio. & consil. 244. colum.prima libr.quarto. Ludo. Gozadi. consil. 49.colum.fina.num.22.Singulariter Paul. Parisi. consil.64.colum. secunda. libr. secundo. firmans esse communem etiam in posthumo præterito ignoranter. Quam conclusionem ait secundum communem non solum procedere in relictis, seu fideicommissis particularibus, sed etiam in fidei commisso vniuersali, ibiq; plura allegat, quæ omnino sunt hic addenda. Et pro hac opinione est hic Regia lex id diffiniens, inquantum dicit, *Vala el testamento en las mandas, y en las otras cosas, q̃ en el se contienen.* Concordat.l.11.in fine.titu.septimo. &.l.7.tit.8.par.6.concord.etiam cap. secundum. titu.71.libr.4.ordi.regni Lusitaniæ.

Quæro, Vtrum legata debeantur rupto testamento fratris, turpi persona instituta? Et est dicendum quod nõ secundum magis communem opinionem teste Ias.in.l.fratres.nume.9.C.de inoffic. testa. Castell.in.l.7. verb. ab intestato.in legibus Taur. Et Grego.Lopez in.l.12.verb. *El testamento.* titul.septimo.part.6. Vtrum autem reuocet in totum, vide Ias.& Cast. vbi supra quod sic secũdum communem opinionẽ Matth. Afflict. decis. 204. Quamuis contrarium velit ipse,& Suarez in.l. quoniam in prioribus.fol.4.colum.3.C.de inoffi. testam. Et istam vltimam dicit magis communem Corne.consi.176.col.3.nu.4.lib.4. Et Grego. Lopius in.d.l.12.verb. *La heredad.* Primam tamen tenet in.l.fin.verb. *El fijo.* tit.8.part.6. Dubitari potetit de quæstione praxi subiecta, Vtrum spurio instituto, omisso fratre legitimo, fratre possit querelare fratris testamentum tanquam turpi persona instituta? Et consultus respondi posse: quia illegitimi sunt infames infamia facti. Ias.in.d.l.fratres.C.de inoffic.testa.& in consi.71.nu.2.libr.1. Alex.in.l.ex facto.nu.22.ff.de vulgar.& pupillar. Ioan.Lup.in repe.cap.per vestras.§.10.fol. 90.nu. 10.de donat.inter vir.& vxor. Dixi in reperto.ad Seguram.verb.Bastardi. Nouissime probat Gabriel Palæot.in tract.de nothis.spurijsq; filijs.ca. 55.nu.5. Quod est notãdum. ¶Sed est pulchrum dubium, An in casu dict. authen. Ex causa.& legis Regiæ conseruentur tabulæ pupillares? Glo.in.l. 1.§.substituere.ff.de vulg.& pupil.tenet partẽ affirmatiuam q̃ conseruentur. Bart.in.l.filio præterito.num.12.ff.de iniusto rupt. Idem probat ipse Barto.in.l.in pupillari.nu.2.ff.de vulga.& pupill. & in dicta.l.prima.§.substituere.numer.3.& in.l. nam quod.§.si quis compulsus.num.1.ff.ad Trebellia. Istam tenet ipse Bart. Paul.& Salic.in dict. authen. Ex causa. Et est opinio communis secundum Rip.num.32.in.l.2.ff.de vulga.& pupill. qui reputat hanc quæstionem dubiam. Etiam communem fatetur. D. Couar.in cap. Rainutius.§.sexto. nu.3.de testam. quamuis ab hac communi velit recedere, cum Ioan. Igneo in rep.authen. Ex causa. nu.172.C.de lib.præte. qui à nu.167.plura fundamenta adducit pro sententia Bar. quæ forte extraxit à Raphaele Fulgosio in dicta authent. Ex causa, numero. 46. qui pro parte affirmatiua adducit octo fundamenta, & alia octo pro parte negatiua. Denique facit distinctionem, quam scripsit Ripa in

Ripa in dict. l. secunda. Et quod non censeruentur tabulæ pupillares, nouissime approbat Gregor. Lopius in. l. 10. titu. 5. part. 6. Visis autem ad ductis pro vtraq; parte, videtur inhærendum opinioni Barto. & communi præsertim cum in senatus non audiui contrariam fuere tenendam, imo sic mabant tenendam esse Bart. sententiam. Et ita reperi in quadã apostilla Doctoris à Peralta totius iuris prudentiæ, absque iniuria alterius, emporiũ fertilissimũ, ac præceptorem communẽ dignissimum. Et non ab eo dissimile audiui ab alio præceptore Aluaro à Grado, literis, moribus, ac summa virtute in præclara iuris Cæsarei disciplina prædito. Et prædictam glo. l. prima. §. substituere. dixit notabi. & approbatam Ias. in. l. si ita stipulatus fuero. § Chrysogonum. n. 31. ff. de verb. obliga. Eam tamen de iure Regni non admitterem: quia expressa constitutiõe cautum est, quod dissoluatur substitutio pupillaris rupto testamento. l. 10. tit. 5 part. 6. cuius verba sunt, *Otrosi dezimos, que seyendo quebrantando por alguna razon derecha el testamẽto q̃ ouiesse fecho algun testador, e que ouiesse dado sostituto el padre a su fijo, o alguno otro en la manera q̃ es dicha pupillar, que se desataria la sostituciõ porende.* Nec refragatur tex. iste & lex Lusitaniæ, quæ firmant æquissime, quod non adita hæreditate ab hærede scripto legata, & cætera scripta in testamento seruanda esse: nam intelligenda est in his, quæ præcise institutionem hæredis non requirunt: secus vero in his, quæ absque hæredis institutione minime subsistunt. vt docet Couar. in dict. §. sexto. num. 4. Ex quo constat non obstare. l. 24. Tauri. cum loquatur in prælegato tertiæ & quintæ partis: quod videlicet si in codicillis, vel in alia qualibet dispositione fuerit relictum absque aliqua hæredis institutione, ergo nimirum si non conseruetur fracto, ruptoque testamento. Ergo exhæredato fit substitutio pupillaris, & tamen non est ibi institutio. ergo &c. § Respon. habere locum, quãdo pater rite filium exhæredauit. exhæredatio enim loco institutionis habetur. Ex quibus infertur inualidam esse substitutionem pupillarem contentam in testamento inualido ex causa iniusta exhæredationis, vel præteritionis: rupto nanque testamento, non datur hæredis institutio, nec aditio, quæ requiruntur ad validitatem substitutionis pupillaris, etiam stante ista lege. Quanuis minus bene firmauerit aliud Antoni. Gomez de vltimis voluntatibus. capi. 4. num. 4. hanc legem. 1. in specie citando.

Quę autem solennitas sit necessaria in testamẽtis, est inquirendum. Et præmittẽdum est, legem nostram procedere in testamento nuncupatiuo, secundum interpretationem traditam à Carolo Cæsare Hispaniarum Rege, qui euolauit ad cælum. a 21. die mẽsis Septembris, hora secunda ante meridiem illius Anni 1558. in. l. tertia. Tauri. in quo requiritur forma & solennitas hic tradita, scilicet, quod testamentum nuncupatiuũ debet fieri coram notario, & tribus testibus. Si vero coram notario non fiat, adesse debere testes quinque, si eo in loco, quo celebrari debet, sit copia: alioqui sufficere tres testes ipsi testamẽto præsentes esse. Et hoc est quod dicit ista lex secundum verum & vetustissimum codicem, quæ vitio impressorum ad hæc vsque tempora fuit corrupta. Ex qua apparet maxime mutatum esse eius intellectum his verbis, quæ modo in vulgari impressione habentur, prout testatur Doct. Couar. (Archiepiscopus Sancti Dominici quondam designatus, nunc vero Episcopus Ciuitaten. meritissimus) in ca. cum esses. de testamen. nume. secundo. eademq; solennitas est seruanda in testamento facto inter liberos. Regia. l. tertia Tauri. Iure autem Lusitaniæ in testamento nuncupatiuo sunt necessarij quinque testes, & subscriptio partis & tabellionis in locis, vbi testium copia potest haberi. l. prima. titu. 76. libr. quarto. ordinamen. Portugalliæ. Sin vero factum sit in locis, vbi deest copia testium, sufficiũt tres testes in testamento nuncupatiuo, siue in codicillis, siue in testamento in scriptis. l. fin. eodem titu. ibiq; in lege, seu. §. secundo. assignatur forma & solennitas requisita, suo iure, in testamento in scriptis. Requiruntur tantum quinq; testes, cum signo insuper tabellionis. In codicillis requiruntur quatuor testes, vna cum publico tabellione: ibi. §. sexto. incip. *E querendo algũ fazer codicillo.* Iure vero Aragonum habetur libr. sexto. titul. De testamentis. vbi regnicolæ videre poterunt. De iure autem communi Romanorum testamentum nũcupatiuum fieri debet coram septem testibus. l. hac consultissima. §. per nuncupationem. C. eodem titul. de testamen. cum qua concor. l. prima. titu. primo. part. sexta. §. fina. Instit. de testamen. Ioan. Lup. de testamento nuncupatiuo late agit in. l. tertia. Tauri. vbi Michael de Cifuentes. quæstione. 4. & alij interpretes. In codicillis iure nostro requiritur numerus testium, qui est necessarius in testamento nuncupatiuo, l. tertia. Tauri. vbi Cifuentes quæstione. 7. numero. 10. & Ioan. Lup. numer. 59. qui concordantes adducit. De testamento in scriptis quæ sit eius forma & solennitas, est. l. tertia Taur. & ibi Ioan. Lup. Cifontes. Dida. del Castillo, & vterque Gomezius fuse agunt de eo, ideo nõ est cur in præsentiarum de illo agamus, cum (vt dixi) lex nostra, 1. loquatur in testamento nuncupatiuo. ¶ In primis est dubium, Verum numerus testium potuit à lege ista augmentari, & sic copia probationum ex defectu testium restringi, cum testimonium duorum suf-

ficiat in omni causa, iuxta verbum Domini Matthæi. 18. & Lucæ. 17. in ore duorũ vel trium stat omne verbum, transumptiuè in. c. licet vniuersis. de testib. Est respondendum posse ex causa limitari & interpretari lex diuina, vt falsi suspicio vite tur, non enim illam derogat, sed facit, vt melius veritas seruetur: quod potest facere inferior lege superioris. glo. sing. in clem. Ne Romani. verb. tolli. de electio. not. Barb. ad Bald. in. l. programma. C. communi. vel epistol. Felin in. c. quæ in ecclesiarum. de consti. & in. c. 1. n. 13. desponsalib. Ludo. Gomezi. in. c. 2. §. statuto. n. 22. & nu. 55. de cõsti. libr. 6. D. Couar. in epito. 4. decreta. c. 6. n. 18. Et latissime scripsi super ead. gl. verb tolli. Itẽ etiam testamentum quo ad formam, & solẽnitatem est iuris ciuilis secũdum communem, quam in princ. istius legis posui, quæst. 2. Ergo lex est rationabilis, in certis casibus requirens plures quam duos testes. Panor. cap. licet num. 3. col. 2. de testibus.

Vel aliter respon. ꝙ illud, In ore duorum &c. ꝙ prius membrum necessitatem designat, & sufficientiam: posterius verò, abundantius cõplementum. Domi. Soto lib. de iust. & iur. 5. q. 7. art. 3. pagin. 468. Vel aliter secundum glo. in. l. ius autem ciuile. in glo. 2. ff de iusti. & iure. glos. in. l. omnes. verb. generali. C. si contra ius vel vti. publi. glo. a. in. c. à nobis. de deci. quibus cautum est, legem superioris adiuuari, & distingui posse per inferiorẽ. Facit quod not. Bart. in. l. cunctos populos. nu. 22 C. de sum. Trini. Feli. in dict. c. quæ in ecclesiarũ. nu. 19. de constit. dicit communem. vbi per Augusti. Beroi. nu. 89. & Decius nu. 13. Iaso in. l. quo minus. notabi. 3. num. 5. col. 1. & col. 2. ff. de fluminib. Ioan. Anto. Rubeus, Alexandri. in. l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 108. ff. de acqui. possess.

Vel aliter respondeo, vt prædixi, ꝙ solennitas illa fuit iuris ciuilis, in qua Imperator, seu Princeps non recognoscens superiorem poterit facere quicquid rectum ei visum fuerit, augendo, aut diminuendo eam. §. Sed & quod Principi. Instit. de iu. natural. gen. & ciui. l. digna vox. C. de legib. c. proposuit. de concess. præbend. Ideo nimirum, si per consuetudinem possit minui solennitas tradita à iure in testamentis cõdendis. Ratio, quia est institutum iuris positiui, in quo multum potest cõsuetudo præscripta, quæ loco posterioris legis succedit, derogatq; iuri scripto. l. de quibus. ff. de legib. Singulariter probat Bart. in. l. cunctos populos. nu. 22. col. 7. C. de sum. Trin. vbi latè per Iaso. à nu. 71. vsque ad nu. 81. vbi fatetur hanc cõmũnem opinionem esse. Et idem tenet Cifuent. in. l. 3. Tauri. q. 17. & ibi latius Io. Lup. nu. 36. limitans locũ habere in cõsuetudine nota ipsi Principi, nõ alias. Tum, quia consuetudine non obstante, procedũt leges huius libri & Tauri. quemadmodum statutum est in. l. 1. Tauri. Sed ad hoc responde vt supra dixi in quæst. 8. proœm & quæst. 13. vbi corrigo glos. in clem. Statutum. verb. consuetudine. de electione, secũdũ quam literam est cõmuniter approbata. tenet Rip. in. l. nemo potest. de lega. 1. num. 36. ¶ Est tamen dubiũ, Vtrum testator possit testari, omissa forma, & solennitate huius legis Regiæ. in hoc regno, vel aliarum in regnis Aragonum, Lusitaniæ, & similibus? Videtur dicendum, quod nonnã ista est forma, & solennitas substantialis propter ius publicum conseruandum intro ducta, quæ à particularibus remitti non potest. l. si vnus. C. de testa. vbi probatur, ꝙ solennitas est de forma, ideoq; testamentum eius defectu nullum est. Facit bonus text. in. l. cureot. ff. de testib. l. nemo potest. ff. de legat. 1. l. ius publicum. ff. de pact. c. si diligenti. de for. comp. c. cõtingit. de sen ten. excom. Cum igitur numerus testium, de quibus in nostro iure, ad testamentum conficiendum sit de forma substantiali. vt not. glo. communiter approbata secundum Rip. ibi nu. 27. in dict. l. nemo potest. merito à testatore non posset remitti, vt valeat in vim testamenti, secus in vim alterius vltimæ voluntatis, quia subiungit in testamento clausulam. Si autem istud testamentum propter aliquam præteritionem aliosve defectus cuiusvis solennitatis non valuerit, vt testamentum, valeat vt codicillus: si autem non valuerit vt codicillus, valeat vt vltima voluntas. Rogoq; consanguineos meos, qui aliquod ius succedendi mihi ab intestato, aut alio quouis modo haberint, vt bona, hæreditatemq; meam restituant Perro, quem in hoc testamento meum hæredem vniuersalem nomino, & instituo. ¶ Tum, cum constet de voluntate testatoris, omnia contenta in minus solẽni voluntate locum habebunt tam in foro fori, quam in foro animæ, cessabitq; quæstio illa, vtrum debeatur in foro conscientiæ relicta in minus solenni volũtate? In qua sunt, qui vtranq; partem defendũt, & vnusquisque suam partem communem dicit. De cuius communi contra communem dixi infra in gloss. *Si el testador instituyere heredero.* ¶ Limita in Principibus, qui habent potestatem legis cõdendę, nam poterunt absque solennitate iuris testari. Bal. Alex. & Lancelotus Galiaula in. l. Centurio. nu. 56. versi. Sexta cadit dubitatio. ff. de vulga. & pupilla. Facit: quia eo in loco eorũ dicta sunt lex. Tum etiam, quia eorum contractus vim legis habent. l. Cæsar. vbi Batto. ff. de publica. l. penul. C. de donatio. inter vir. & vxor. notat Paul. in. l. ex imperfecto. C. de testam. id habere locũ, qñ ipse Princeps testatur expresse se nolle testari secũdũ ius cõe, alias præsumitur testari secũdum regulas iuris communis. Ita Paul. quem sequitur Lancel. vbi supra. Et confirmatur ex traditis ab eo ibi. nume. 132.

me.132.in d.l.Centurio. versic. Secũdo nota.ibi, iure communi capiat. ¶ Quid autem erit in testamento facto tempore pestis,an validum sit mino ri numero testium? Barto.in.l.prima. ff. de bono. poss.ex testam.milit. Angel.in. l. conficiuntur.§. codicillis.ff.de iure codicill. Paul. Fulgo.& Alexand.in.l.fina.C.dè testamen.tenent non valere. & Cifuent.in.l.tertia.Taur.dicens hanc communem.num.4 quæst. 2. Eandem fatetur communē Rip.in tracta.de peste. rub. de priuilegijs vltima rum voluntatum causa pestis.colũ.2.nu.7.fol.10 vbi refert tenentes contrarium:estque communis teste Alexan.consi.70.col.4.nu.16.lib.2.Parisiē. consil.32.nu.38 libr.2.Anto.Gomez in.l.3. Tau ti.nu. 48. Quo loco hanc opinionem probat per istam. l. 1. Item suadetur:quia in lege nostra,nec in.l.3.Tauri iste casus nũquam fuit exceptus, sed generaliter apposuit formam,& solennitatem ser uandam in testamẽtis,ergo generaliter erit accipienda Ioan.Lup.d.l.3.Taur.nu.30.Contra hanc communem consuluit Deci.consil.284.dubio. 1. & Gerard.Mulert.in additio.ad Roland.in tract. Flol.test.titul.34.nome.2.in.2.volu.tract.diuers.

Dubitari solet , quid sit obseruandum in testamento ad pias causas? Bart.& doct.in.l.1.C.de sacro'an eccl.tenent hanc solẽnitatem non esse ser uandam.Panor.& alij in.c.cum esses.de testamē. text.& ibi D.Couar.qui omnino est vidẽduspro extensione huius respõsi,quia ad illud citat nram legem in.c.relatum.1.de testamē. Cifonta. q.3.n. 5.in.d.l.3.Ta ir.l.21.in fin.tit.1.par.6.hęreditate nõ adita an debeantur legata pia Decis.capel. To lo.89.concludit,ꝙ sic.& ibi plura in additi. inuenies.Guid.Pa.sing.381.Satis neruose tractat Co uar.in.c.Rainntius.§ 3 n.11.de testam. Hodie cũ etiam legata debeantur per istam regiam legem, non est insistendum in pijs relictis à maioritate ra tionis.Probatur hic,ibi,*mādas*,scilicet ad pias cau sas,quæ sunt, quũ relinquitur aliquid pro anima. glo.in.§ si quis Titio.ff.de leg. 2. sing. secũdũ Guid. Papā singu.381. Omitto iam.& Andr.de Bessetis in rep.l.habeat.nu.39.C.de sacrosan.eccle. vbi in n.30.declarat,quæ dicatur causa pia. & Cifont.in l.30.nu.5.io legib.Taur.legatũ piũ quod dicatur, declarat.l.4.& ibi nouissime Grego.Lopez.ti.11. part.6.Siue ad non pias causas. Ratio ea est:quia postremæ voluntates decedentiũ seruandæ sunt. c.vltima volũtas.13.q.2.l.1.C.de sacrosan.eccle. Item sunt soluenda debita, quæ in testamento cõ fitetur se alijs debere:cum non remittatur peccatum,nisi restituatur ablatum,seu debitũ.reg. Peccatũ.de reg.iur.lib.6.text.est hic ibi,*Y en las otras mandas*.Facit optima lex.32.in constitutio.Taur. ibi,*pagãdo sus deudas,y cargos de seruicio,y otras deudas semejantes &c.* Est tamen necessaria aditio hæ reditatis saltim à venientibus ab intestato.glo.in l.qui filio.§.1.ff.de hæred.insti.Citat Couar.in.c. Rainutius.§.3.nu.8.&nu.11.de testamē.Diximus supra in versi.Nunc tamen quæro hæreditate nõ adita.Quid rupto testamento agnatione posthumi? Dic deberi legatum pium.Decisi.capel.Tolosa.334.Si testamentum fuit ¶ Dubitari licet,an te stamentum factum coram parochiali sacerdote, & duobus testibus,sit firmum? Videtur quod nõ, quia ibi non sunt testes requisiti,nec solẽnitas tra dita ab ista lege:ergo detracta forma,& solennita te iuris regni testamẽtum nullũ erit : omnis enim actus subsistit in voluntate , & potentia.l.nemo potest.ff.de legat.primo.c.cum super. de offic.de lega.Bald.adnotatum reliquit ex Boetio in repetitio.l.1.C.de sacrosan.eccl.num.55. Per leges autem regni nõ potest quis testari modo præmisso in titulo quæstionis,sed cum solennitate hic tradita,cum alias ab eo potẽtia auferatur,ergo ea mi nime seruata,actus corruit. ¶ In contrarium est text.in.c.cum esses.de testamen.vbi habetur vali dum esse testamentum coram duobus testibus, & cora parochiali factum.Specul. de instr. editio.§. compendiose.nu.11.sed locum habet de iure Canonico,& in terris subiectis ecclesiæ quo ad temporalem iurisdictionem:in his etenim casibus testamentum solenne est , si fuerit conditum modo prædicto , quamuis ad pias causas factum non sit. glo.Ioan.And.Anchar.Card Henri.Imol.& Couar.nu.12.in dict.c.cum esses.Fortun.in tract.De vltimo fine vtriusque iur.illat.15.Domi.consi.49. nu.4.vbi inquit hanc sententiam de iure sequendam fore.Freder.cõsi.217.dicit moribus receptā esse.& Philipp.Deci.consi.284.col.4.nu. 7. lib.2. & est magis communis opinio secundum Alexā. consi.177.col. 1.nu.2.libr. 2. Et eam communem esse fatentur Corne.consi.261.col.fina.n.31. libr. 4.Carol.Ruin.consil.14.nu.4.libr.1.&consil.51 n.11.lib.1.Nicol.Boeri decisio.93. Angel. Areti. in tracta.de testam.gloss.109.nu.7.Corne.consil. 168.col.2.nu.3.lib.2.& consi.297.n.6.col.2.lib.4. vbi hanc dicit communem opinionem in vtroque foro canonico,& iudiciali. Et est communis & sequenda in iudicãdo,& consulendo. Parisi.cõsi.51. col.1.lib.3.Corn.consi.215.n.6.lib.2.& consil.31 nu.4.& 10.eo.libr.vbi eam testatur communem.

Ex qua communi annotandum est, necessarium esse presbyterũ parochialem vltra duos testes ad esse.Quod fatetur Panor.col.4.& Barb. col. 6. in dict.c.cum esses.Albert.Brun.de potentia & esse ntiā formæ.30.fallē.Domi.cõsi.49.Corn.cõsi. 77. libr.1.Fortun.Garcia de vltimo fine.illatio.15.& cõiter oẽs vbi supra.Et iste est proprius ac verus sensus.d.c.cum esses.secundum Couar.ibi.Quamuis Alciat.in capitu.nouit. nume. 47. de iudi. la-

plus fuerit in eius intellectu. Scripsit em decisio. text. in dict.cap.cum esses.in foro conscietię pro cedere, non in iudiciali canonico seruãdam esse.

Quæ communis procedit, etiam si notarius sit talis presbyter,& vt notarius prædicto testamen to præsentiamq; suam adhibuerit,nam duobus te stibus valebit testamentum ex ratione texc. in.d. c.cum esses. Quem in hac specie intellexit Paul. Parisi.consi.51.n.5.lib.3.& Couar.in dict.c. cum esses.num.11.versic.Cæterum hæc interpretatio.

Quæstio dubia esse potest, Vtrum valeat testa mentum,secundum communem intellectum su pra adductum ad capi.cum esses. si alter ex duo bus testibus esset mulier?Et videtur q non. Nam iura,quæ detrahunt solẽnitatem & iuris rigorem in testamentis condendis, non censentur tollere ea,quæ alias statuta sunt circa perfectionem illius actus,vt est,quod testes sint legitimi,& rogati,li cet in minori numero sufficiant,vt in casu.c. cum esses.& legis Regiæ.1. tit. de testamentis, quam nunc commentamus.&.l.1.tit.5.lib.3. foro legũ. ibi,*buenas testimonias*.cum similibus. Probat text. in.l.sancimus.in fui ratione. C. de testamen.ibi, quod enim nõ mutatur, quare stare prohibetur? Et ibi inferius,dum dicit.per testes idoneos. Pul cherrimus casus in.l.si quãdo.in prin.C.de inoff. testam.De iure autem ciuili non potest esse testis l.qui testamento.§.mulier.ff.isto titul.& in.§.te stes.Instit.eod.glo.in cap.forus.deverb.signifi.l. 17.tit.16.par.3.Sexus enim mulierum instabilis, ac fragilis est.d.c.forus.tex.in.c.de viduis.2.27.q. 1.in illis verbis,sexus fragilis,ac instabilis. Corne. consil.168.col.3.lib.2.Alphons.Montalu.in.l.1. titu.7.libr.4.for. legum. Alciat.de præsumpt.re gul.1.præsumptio.47.nu.3. Quibus adstipulatur illud Virgilianum libr.4.Aeneidos.

Varium & mutabile semper Fœmina.

Cui concinit text.in.l.filia in orbitate.ibi,nec ex momentarijs volũtatibus matris.& ibi doct. not. C.de inoffic.testamen.& Ioan.Fab.in.l.vltim.C. de iur.& fact.igno.Andr. Tiraquel.in lege connu biali.9.num.129.vbi plura memorabilia de leuita te mulierum refert.Et in specie illud Tibulli lib. tertio.Elegorum,cum de muliere loqueretur.

Sed flecti poterit:mens est mutabilis illi.

Et Terenti.in Phormione Mulieres, inquit, sunt ferme,vt pueri,leui sententia. Titus Liuius quo que scribit, animum mulierum esse paruis rebus mobilem: cuius hæc verba sunt ex libr.ab Vrbe cõdita.6.Cæterum is risus stimulos paruis mobili rebus animo muliebri subdidit.Et libr.4.belli Ma cedonij,Virorum,ait,hoc animos vulnerare pos set,quid mulierculam censetis: quas etiam parua mouent?Propertius item libr.primo.ad Gallum. & libro secundo.ad Mecœnatem.

Non est illa vagis similis collata puellis.

Si memini,solet illa leues culpare puellas.

Nec defuit huic sententiæ Ouid.libro. 2. De arte amandi.Parua,ait, leues capiunt animos.scilicet mulierum, De quibus loquitur. Et alibi inquit. libr.2.Elegiarum.

Vrbs puellarum folijs leuiora caducis,

Irrita,& vt visum est,ventus & aura ferunt.

Et Iulius Titus Calphurnius Siculus in Bucolico carmine Ecloga.3.

Mobilior ventis o fœmina.

Igitur eius testimonium tanquam si non esset in testamento,iudicandum est, ac proinde testamen tum tanquam imperfectum ratione solennitatis nullum est, Tum etiam, quia in testamentis legiti mi debent esse testes. capi. cum esses.ibi,idoneis. & in cap.relatum.ibi,legitimis.de testamen.

Sed mulier non est testis omni exceptione ma ior,quamuis in aliquibus casibus admittatur. Cæ pol.consil.32.col.2.intercõsil.criminalia.Decius in.l.fœminæ.ff.de regu.iuris.numer.35.versic.Et casu quo mulier.Hippolyt.consi.5.versic. Venio modo.colum.5.libr.primo. Aymon Crauet.con sil.99.colum.secunda.numer.5.Ludoui. Gozadi. consil.74.nume. sexto. idem visus est probare.& Tiraquell.in legibus connubialibus.l. nona.num. 73. Igitur in testamentis etiam de iure Canonico non erit admittendum testimonium mulierum,ni si lex dixerit.vt late per Alexan.consi. 70.colum. penulti.nume.13.lib.2.& consil.177.col.1.num. 5.eod.libr. Et reputat probabiliorẽ esse hanc sen tentiam Couar.in cap.cum esses.de testamen.nu. 14.Albert.Brun.in tracta.de correct.& relax.so len.& formæ,quæstione.8.fol.penul.

Sunt etiam plurimi hanc sententiam fauentes, inquantum volunt id procedere in legatis ad pias causas. Et in his est Spec.de testam.§.primo.versi. Itẽ quod est mulier. Collect. in dict.c. cum esses. Frede.de Senis.consil.217,in fine. Roman.in au then.Similiter.16.Speciali.vltima volũtat. C.ad leg.Falcidam.Benedict. Capra. consi. 75. colum. 7.versi.Ad idem.lib.3.Barb.in cap.relatum.de te stamen.& consi.58.Clementissimi. col. antepen. libr.primo.& consi.38.colum.8.lib.3.Soci.qui ta men dubitat consi.92.col.2.versi.Quinimo dispu tatur.nume.quinto.libr.tertio.Quæ opinio con firmari potest ex traditione sing.Bald.consi.264. in fin.libr.quinto.quod licet in testamentis suffi ciant duo testes, debent tamen esse omni exce ptione maiores,ac ne leui quidem macula aspersi: at mulieres non esse huiusmodi,supra dictum est. ergo &c.

Oppositam sententiam eam in testamentis cõ ditis secundum formam & solẽnitatem iuris Pon tificij dict.capi.cum esses,quam in legatis ad pias causas

causas sufficere hos testes esse viros, vel mulieres, non habita sexuum distinctione firmat Panormi. colum. prima. & ibi Anchar. & Couarru. in allega. capitu cum esses. Et est communis lectura secundum Philippum Corne consi. 261. colum. prima. nume. 4. lib. primo. & consi. 215. colum. 3. num. 6. libr. secundo. Et est opinio communis secundum Ioan. Cror. in tractat. de testibus. 5. part. num. 10. Calder consil. 8. sub rubri. de testamen.

De legatis vero ad pias causas, vel testamentis, quod sint mulieres testes idonei, tenent plures numero, & authoritate, quam sint fauentes contrariæ, de qua supra habitū est in hac quæstio. Nempe istam affirmatiuam tenet Corne. in consilijs paulo ante citatis Bald. in consil. 196. Licet regulariter. libr. quinto. & consil. 130. Testamentum. eodem libr. quinto. vbi tamen dicit, id esse dubium. Angel. consi. 233. In causa prædicta. colu. prima. Paul. de Castr. consil. 327. Dubium facit. libr. primo. & consi. 456. Visis, & examinatis. eod. libr. 1. Alexan. consi. 177. colum. secunda. libr. secundo. & consi. 105. colum. quarta. libr. quarto. & consil. 102. colum. secunda. vers si. Circa secundum. lib. 7. Corne. consi. 168. colum. tertia. libr. tertio. Socin. in tracta. fallen. regu. 310. in. 36. priuilegio. Petrus Belluga in Specul. Princip. rubri. 17. versi. Videamus. colum. penul. vbi tamen nutat. Bald. in. l. prima. ante fin. in lectura & iterum in repet. colum. 14. versi. Ostenso de principalibus personis nu. quarto. C. de sacrosanctis eccles. Petr. Anchar. in dict. cap. cum esses. 4. notabi. & Panormi. colum. prima. & col. fina. de testamen. idem Panormi. in capit. relatum. colum. prima. eod. titulo. Lanfran. Orian. in repet. capit. quoniam contra falsam. verbo. testes. nume. tertio. versicu. Primo quæritur. ibi, inter liberos. Et ibi Felinus & Deci. de probatio. Felin. & Deci. colum. secunda. versic. Retenta communi opini. de testibus. Idem Deci. in. l. fœminæ. nume. secundo. ff. de regulis iuris. Laurent. Calcan. consil. 13. colum. tertia. versic. Vndecimo quia mulier. Iaso in. l. hac consultissima. in princ. colum. fina. nume. secundo. C. de testamen. Probari potest, Nam mulieris testimonium regulariter valet. l. ex eo. ff. de testib. l. prima. ff. eo. Catellia. Cotta in memorialibus iuris. verb. mulier regulariter. Paul. Paris. expresse in nostris terminis norat cōsi. 51. col. 2. versi. Rursus mulieris in codicillis & vltima voluntate. lib. 3. l. 10. & l. 17. tit. 16 par. 3. quibus cauetur mulieres bonæ famæ in omni causa, excepta testamenti, testificari posse. ergo fœminæ attenta iuris Canonici dispositiōe poterunt in testamentis testificari, pariterq; in omni alia vltima voluntate, cum in numero, & non in qualitate sexus canonica institutio disposuerit, nec etiam ius diuinum differentiam inter masculum & fœminam constituit, reduxeritq; testamenti solennitatem ad ius gentium, quo quidem iure non distinguitur testimonium fœminę à testimonio viri. Nec obstat, quod presbyteri parochialis authoritatē, præter iuris diuini, aut gentium solēnitatem ius canonicum desideraui, quia fuit constitutum, vt legalius solennitas iuris gētium absq; vlla fraude seruaretur, quod in maiori numero ius primæuum diuinum, aut iusgentium non negauit posse fieri in numero & qualitate à summo Præside, qui Dei vices in terris gerit. & eius factū, Dei institutum est. cap. inter corporalia. & capit. licet. de transla. episcopi vel electi. ¶ Vtrum autem de iure regni mulieres possint esse testes in codicillis? Videtur quod non. Nam in testamentis non possunt, ergo nec in codicillis, in quibus præceptum est à. l. 3. Tauri seruari eandem solennitatem, & sic quo ad solennitatem a pari procedunt. ¶ In cōtrarium est nostra opinio, imo quod possint fœminæ testes esse in codicillis. Nam in dict. l. 3. Tauri dicitur, quod huius legis solennitas seruetur in codicillis, nempe, quod numerus testium, qui in testamētis requiritur, sit necessarius in codicillis: attamen qualitas testium, scilicet, an debeant esse viri vel fœminæ, remanet in dispositione iuris communis, quo cauetur posse. glos. in l. fina. verb. quinque testes. & ibi Bald. nume. 27. C. de codicillis. Cum qua est communis opinio secundum Ias. in additionibus ad Christophorum Porc. Instit. de cod. col. fina. num. 3. Roland. Passageri. eam approbat in tracta. de codicillis. rubr. 2. numer. 8. & communiter tenetur secundum Ioan. Lup. in. l. 3. Tauri. nu. 35. & Cifonta. quęst. 7. vbi tenet, quod etiam hodie testes teneantur se subscribere in codicillis nuncupatiuis. Corne. consil. 119. nume. 1. libr. 2. & consil. 170. num. 1. lib. 3. & consil. 298. lib. 1. num. 14. ¶ Dubitatur, An legatarius possit esse testis in testamento, in quo est sibi factum prælegatum? Videtur quod non: quia testis debet deponere, vbi nullum interesse, seu cōmodum, vel affectio euenire possit, sed hic est huiusmodi, ergo &c. l. nullus. ff. de test. l. omnibus. C. eod. titu. ¶ In contrarium est text. in. §. legatarijs. Insti. de testa. Cuius litera talis est, Legatarijs, & fideicōmissarijs, quia nō iuris successores sunt, & alijs personis eis coniunctis testimonium non denegamus. & l. qui testamento. in prin. ff. eo. tit. l. dictantibus. & ibi glo. verb. prohibetur. eo tit. C. Bal. in. l. 1. §. huius studij. nu. 5. ff. de iusti. & iur. Iaso in. l. si quis nec causam. colū. 2. ff. si cert. pera. Paul. Parisi. consi. 32. col. fi. n. 52. lib. 2. Barb. cōsi. 58. colum. 8. lib. 1. Corn. consil. 261. nu. 7. lib. 1. & consi. 166. nume. 4. lib. 3. & consil. 61. n. 16. eo. lib. tertio. conc. l. 8. & ibi glo. tit. 5. lib. 3. foro legum. & l. 11. titul. 1. & ibi Montalu. part. 6.

Vtrum autem hæres,vel fideicōmissarius vniuersalis posfit esse testis in testamēto,in quo sunt instituti modo præmisso? Respon. quod non:quia ad vtilitatem propriam nullus est idoneus testis. l.qui testamento.ff.de testamen. concord. dict.l. 8.titul.5.libt.3.for.leg.&.l.11.titul.1.part.6.quę etiam repellit consanguineum hæredis ad quartū gradum vsque à tali testimonio. Corne.cons.265. colum.3.num.6.lib.4. ¶ Est etiam dubiū, Vtrum testes debeant esse rogati ad testamenti valorem? Respond.quod requiritur rogitus testiū. l. hæredes palam.§.in testamentis.& ibi gloss.ff.de testamen.text.in authen.rogati.C. de testib. & in authen.de testib.§.& licet.collatio.7.&.l.8.titul.5. libro.3.foro legum.l.2.l.4.&.l.7. titul.1.parti.6. Corne.consil.308.col.prima.&.2.nume.4.libr.3. Et foro Arago.libr.6.de testamen.consti.1.Et secundum ius commune erit intelligenda lex.1.tit. 76.libr.4.ordin.Lusita.quæ de rogitu nihil disponit,cum casus omissus maneat sub declaratione iuris communis,vt est notum.

Dubitatur, An rogitus testium à testatore fieri debeat? Bart.cōcludit quod sic in.l. nemo potest. vbi Ioan.Annibal nume.126.ff.de legat 1. Bald.in l.fin.C.de fideiuss.Idem in rubri.colum.3.C.de fide instrumen.Intellige siue ab ipso,vel a notatio, vel ab alio fiat rogitus,& accersio testium,eo præsente,&non contradicente,vt communiter testes cōuocari,& accersiri solent,sufficit. Ita consuluit Alexan.consi.47.colum.2 nume.4.lib.2. Et ista est opinio magis communis secundum Iaso. in. l. hac consultissima.colum.1.n.2.C.de testamen.

Ratio potest esse:quia vbicunque lex,vel statutum plures testes ad aliquid requirit pro illius formali solennitate,semper necesse est illos testes fore rogatos à parte.glo.est in. l.nullū. ff. de diuor. singul.secundum Ludo. Roma. in. l. admonendi. colum.12.versi.Septima.nume.60.ff de iure iurā. vbi Catus Sachus nume.69.versi. Septimo vbi de solennitate formali. ¶ Vtrum autem præsumantur rogati testes? Responde quod non.nisi de rogitu eorum constet,quia est solennitas extrinseca.Cyn.in dict.l.hac consultissima.Specula.de teste.§.primo.Barto.in.l.sciendum.ff.de verb.obligat.gloss.in.l.8.verb.rogadas.titu.5.libr.3. for.legum.Et est magis communis opinio teste Alex. consil.153. Videtur prima consideratione.colu. secunda.versi.Non obstat si diceretur. n.9. lib.2. vbi plures concordantias scripsit Carol. Molinę.

Sed veritas est,quod si notarius scribit, & subscribit,præsumitur rogitus.Ias. post Aret.in di.l. sciendum.colum.12.glos.in authen.de Tabellio. §. nos autem. verb. ioiungatur. colum.4. Bald.in cap.cum in iure peritus.colum.fina. nume. 18.de offi.delegat.Imol.in.l.hæredes palam.§. in testamentis.ff.de testamen.& alij plures hanc sententiam firmantes refert. Carol. Molinæ.ad Alexan. dicto consi.153.lib.2. qui hanc dicit communem opinionem esse. Quanuis de hac opinione,dubitauerit Alexan.consi.48.colum.2.nume.6.lib.5.

Item testes eo ipso, quod sunt in instrumento subscripti,pręsumuntur fuisse rogati.vt per Paul. in.l.hac consultissima.in princ.C.qui testam. fac. possunt.glo.nouissima.l.prima.titul.primo. parti.6.verb.*Que sean llamados*. Alexand.& omnes in dict.l.sciendum.Hierony.Gratus consi.30.col.2. nume.13.libr.2.deci.consil.81.colum.antepe.nu. 17.lib.primo.qui loquitur, quando vltra dispositionem iuris communis à statuto, formaliter, & conditionaliter requireretur rogitus. Et cōcludit plura,citādo,quod sufficiat descriptio, & in notario sola præsumptio.ergo & in specie proposita. Adde Alciat.de præsumptio.reg. 3. præsumptio. 13.nume.21.

Dubitatur, Vtrum testes debeant esse vicini? Dicendum est,quod sic,aut rogati.C.de testibus. ibi,non fortuiti, vel transeuntes veniant.text.est hic in illis verbis.*Vezinos del lugar*. Ratio est.ne falsitas committatur:quia vicini præsumuntur agnoscere vicinum.cap.quanto.de præsumptio. glo.in ca.paratus.verb.nescire.23.quæst.1.Bart.in.l.prima.colum.5.versi.Quarto quid in teste. ff.si cert. peta.& ibi Iaso notabi.4.Lanfrāc.de testibus.nu. 21.in.4.volumi.tract.Guido in tract. præsumpt. nume. 17. Troilus Maluiti.de Canonizatio. Sancto.§.restat quartum.num.12.in.9.volumi.tract. Facit.l.si vicinis.& ibi Cyn.& Bartol.C.de nupt. glo in.l.secunda.C.quando fisc.vel priua. Bart.in l.mutus.in fin.princip.ff.de acquiren.hæred.Specul.de compet.iudi.adi.§.primo.versic. Sed nunquid.cap.quosdam.de præsumpt.Curt.Seni.consil.82.colum.2.num.4.Paul.Paris. consil.23.col. 24.num.218.lib.1.Vicini autem qui dicantur,declarat Andr.Tiraquel.De vtroque retract.lib.primo.§.primo.glo.9.n.21.& latius nu.26. & Ioan. Montholo in promptuario suo.2.part.verb. Vicinus. ¶ Quid autem esset,si testis non esset vicinus.tamen est notus.& fidelis,an valeat eius testimonium? Et videtur quod sic.nam in isto cessat præsumptio falsitatis,qua de causa fuit statutum, quod fuisset vicinus,ergo sufficit quod sit notus. Item suadetur. Nam solennitas probatoria testamenti sat est adimpleri per æquipollens, quanuis contrarium sit in forma substantiali, vt est nominatio hæredis.secundum Barthol.Socin. in.l.prima.colum.fina.num.12.ff.de liber.& posth. Item probatur in finalibus verbis huius legis, quatenus probat validum esse testamentum cum bonis testimonijs. testis autē notus est huiusmodi, & cessat in eo fraudis præsumptio.ergo &c.

Vtrum

Vtrum monachus possit esse testis in testamento, pluries dubitari contingit? Respon. quod possunt etiam mendicantes, cum licentia prælati. Iaf. post Bald. ibi in authen. Ingr. si. num. 19. C. de sacrosanctis eccles. Facit text. in. c. primo. §. verum. de iur. calum. Specu. de teste. §. sequitur. numer. 5. Paul. I. cum clericis. §. memorati. numer. 6. C. de episco. & clericis.

Quis autem teneatur probare qualitatem vicinitatis? Respon. eo ipso, quod expressa est à tabellione, eam allegans tenebitur ostendere contra assertum à tabellione, pro quo, & eius officio extat præsumptio fidelitatis. Præsumptio enim est pro Notario, quod fideliter exercuit officiũ suũ. capit. ad audientiam. ibi, nec credentes ipsum Scriniarium aliud scripsisse, quã à testibus diceretur. de præscriptio. Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumptio. 13. Confirmatur ex Bald. in capi. primo. §. si instrumentum. de notis feudo. Refert, & sequitur Francisc. Curti. Senior consi. 49. vers. Dum autem vltimo, nume. 75. idem Bald. in. l. secunda. nume. 27 C. de resc. vendi. dicens, quòd si Tabellio dicat, Titius ex certa scientia & non per errorẽ vendidit Mæuio, probabitur scientia venditoris. Et assignat rationem: quoniam ex instrumento publico tres oriũtur præsumptiones. Prima, quod sit verum instrumentum. Secun la: quod sit solenne. Tertia, quòd omnia verba prolata in eo censeantur prolata à partibus. Refert Alciat. loco proximè citato præsumpt. 13. nume. 9. Volens probare contrarium, afficeretur durioribus probationibus: cùm sit præsumptio pro scriptura Tabellionis. Panormi. in cap. quia verisimile. colum. 2. numer. 2. de præsumptio. Philipp. Deci. consil. 105. nume. 4. libr. primo. Et si de qualitate vicinitatis non constaret, testamentum factum secundum formam huius legis, esset inualidum. vt singulariter probat, hanc legem citando optimus aduocatus Nunius Auendanius respons. 14. per totum. Quales debeant esse testes in casu huius legis? Respon. quòd legitimi, & idonei, omnique exceptione maiores vt in simili casu nostri text. consuluit Deci. in dict. consi. 105. col. 3. ad fin. versi. Tertiò respondetur, & dico, vbi citat Bald. & alios, de quibus per eum. Idonei testes dicuntur, omni exceptione maiores, id est, qui nulla exceptione repelli possunt. glo. in. §. Item verborum. verb. idoneos. Instit. de inuti. stip. Refert Paul. Parisi. consi. 83. colũ. 3. nu. 19. libr primo. glo. in cap. at si clerici. in prin. de iudi. & in cap. primo. de consang. & affini. quas omnes commendat Chassan. in consuetu. Burgund. rubr. prima §. 7. nume. 5. versi. legitima probatio. fol. 79. Præposit. in dict. capit. primo. columi. 12. dixit mirabiles esse Barba. in rubri. de probatio. nu. 29. singu. Ias. ad Christopho. Porerum in dict. §. Item verborum. Corser. in sing. verbo. integer. Et fusius agit de hoc Arnald. Alberti. in repe. c. quoniam. col. 205. versic. Et quia suprà dixi. quæst. 16 nu. 25. de hæretic. libr. sexto. Couarru. in epitom. quarti lib. decretal. 2. part. cap. 8. §. 12. nu. 7. Curti. Senior consi. 55. col. 3. versi. Sed ad ista omnia, nu. tertio Iaf. consi. 22 col. 2. ver. Testis, nu. 3. lib. primo. Cæpol in tract. de serui. rusticorum prædiorum. capit. 9. Et non solum in causis criminalibus, sed etiam in ciuilibus debent esse testes omni exceptione maiores, secundum Philipp. Deci. in dicto cap. at si clerici, num. 33. contra Andr. sic ibi ad versam partem defendentem. Facit capit. 1. de testib. & l. idonei. ff. eod. titul. ¶ Erit tamen optima quæstio, Vtrùm debeat inseri in testamẽto, quod testes sunt legitimi, cùm ista qualitas requiratur in l. prima. ibi, *por buenas testimonios*, titul. 5. libr. 3. fori. Et hic, ib. *con buenos testimonios*, Greg. Lopez in. l. prima. verb. *ante siete testigos*, vbi hanc legem refert titul. primo. part. 6. ergo erit exprimenda. capit. primo. quot testes sunt necessa. ad proband. ingrat. ibi, nisi quinque testibus summæ, atque integræ opinionis probarum fuerit manifeste. lib. frud. refert Ro man. singul. 463. Nam vbicunque optima opinio testium est causa inductiua plenæ probationis, quæ aliàs plena esset, tunc de plena & optima op nione est articulandum, & probandum. ita notabi. dixit Angel. in. l. vel negare. ff. quemadmodum testam. aper. Hippolyt. in singula. 187. qualiros apposita. Grego. Lopez in. l. 15 verb. *De buena fama*. titu. 9 parti. 4. Quæ sententia procedere potest eo casu, quo allegaretur de inhabilitate testium ad ipsius testamẽti subuersionẽ: nam hoc casu qualitas requisita ab hac lege, est deducenda & probanda ad obtinendum, vt quia non est consanguineus intra quartum gradum l. 11. tit. primo. part. 6. Item si dicatur quod non fuit rogatus. Item si allegetur non vicinus, vel huiusmodi, quæ suideri possunt dominis Lusitanis ad intellectum regiæ le gis. 1. titul. 76. libr. 4. suarum regal. ordin. ibi, *que tenha cinco testimunhas varões libres, ó reputados por libres, e sejam mayores de 14. annos*. Cui concordat. l. prima. titul. primo. part 6. In dubio tamen idonei reputantur. Curti. Senior consil. 55. nume. 3. Cum autem lex vel statutum minuat numerum testium, testes debent esse, omni exceptione maiores. Bald in. l. qui accusare. nume. 4. C. de edend. Angel. in. l. secunda. § diem. ff. qui satisda. cogan. Philipp. Deci. consi. 105. num. 4. Et ita fuit pronuntiatum in summo Prætorio nostri Regis in causa vnius testamenti secundum Grrgor. Lopez in. l. prima. verb. *Siete testigos*. titul. primo. parti. 6. Quamuis ipse de hoc dubitet ratione loci desertis: nam sufficit diminutio testium in numero, non tamen in qualitate, circa quam nihil est dispositum,

ſpoſitum,nec immutatum. Et hoc etiam contingit in teſtamento condito tempore peſtis, & tamen minori numero teſtium non valet ſecundum communem opinionem,de qua ſuprà hae gloſ. ergo &c. ¶ Dubitatur, an teſtamentum nuncupatiuum iam ſcriptum debeat palam teſtib' legi, teſtatore præſente, & confirmante? Reſpond. quòd ſic,aliàs erit inualidū. l. hac conſultiſsima. §. At cum humana fragilitas.C qui teſta.face.poſſunt. Notat Marcus Antonius Notthæ.in repetitione authenti. quod ſine.quæſtione prima.C.de teſtamen.vbi Bald. & Anto.Panormi.Felin.nume.17.Deci nume. 14.in cap.primo.de fide inſtrum.Specula.de inſtrumento.editio.§.oſtenſo.nume.35.& Carol. Ruin. conſil.1.num.21.lib.primo.& conſil.12. lib. ſecundo. quicquid in contrarium Paul.de Caſtr.dixerit conſil.37.lib.primo.l.54.tit.18.part.3.Anto. Gomez in.l.3.Tauri.nu.107.

el teſtamento que en tal manera fuere ordenado en las mandas[a],y en las otras coſas que en el fuere ordenado,aunque el teſtador no aya hecho heredero alguno:y entonces herede aquel que ſegun derecho:o coſtumbre de la tierra auia de heredar: ſi

Quæro vlterius, An hodie ſtante iſta lege requiratur teſtatoris ſubſcriptio? Videtur quòd nõ, nam in teſtamento in ſcriptis tantum hoc expreſſum eſt in.l.3. Tauri. in qua habetur legem iſtam ſeruandam fore in teſtamento nuncupatiuo: at in præſenti nullum verbum eſt de teſtatoris ſubſcriptione.ergo &c. Item facit, quòd licèt nuncupatiuum redigatur in ſcriptis,dum tamen nota ſint teſtibus contenta in eo, cenſetur nihilominus tanquàm ſi ſcriptum non eſſet nuncupatiuum, vt in hac lege.gloſſ.in.l.hac conſultiſsima.§.per nuncupationem.in gloſſ.prima.C.de teſtam.Grego. Lopez in. l. prima. verb. *O por eſcripto.* titul. primo. part.6.l.103.tit:18.parti.3.Ciſonta.in.l.tertia. in ordina.Tauri.quæſt.22.nume. 25. Ergo quemadmodum valeret voce tantum emiſſum coram teſtibus,ita debet valere in hoc caſu. ¶ Præſertim cum iſta ſententia locum habeat etiam eo caſu, quo potuit adhiberi Tabellio, & teſtator noluit eum vocare.text.eſt hic,ibi. *Y mandamos otro ſi que valga el teſtamento que fuere hecho con buenos teſtimonios.* Quo caſu requiruntur ſeptem teſtes, aliàs non valet,vt dicam in glo.fin.infrà hac lege. ¶His minimè refragantibus,tenendum eſt,quòd in teſtamento requiratur ſubſcriptio, cum in contractibus id requiratur, quemadmodum Pragmatica ſanctione ſtatutum eſt per Reges Catholicos in pragma. facta in villa Complutenſi fol. 192. libr. Pragma. Anto.Gomez in.l.3.Taut.num. 30. Sed nomine inſtrumenti venit Teſtamentum, aliaque quælibet vltima voluntas.glo.prima.in.l.ſi idem. C. de codicill. ergo &c. Præterea id ſtatutum eſt in inſtrumentis propter falſitatem repellendam: quæ ratio magis viget in vltimis voluntatibus, quàm in cæteris contractibus, vt eſt notum. ergo eadem iuris diſpoſitio locum habere debet. Ita tenet ad iſtam legem Gregor.Lopez in.l.ſecunda.verb. *Sa nome*.titu.1. part.6.ibiq; reſpondet ad contraria, & dicit, quòd multoties dubitari vidit de hoc in regio auditorio,& tutiorem,verioremque hanc ſententiam iudicat. ¶Requirit etiam ſubſcriptionem teſtium, vt ſingula.probat Matth.de Afflictis in deciſ.166. Fuit dubitatum ſi ad probandum teſtamentum, qui omnino eſt videndus, & non loquitur in teſtãte,ſed in teſtibus adhibitis iuxta formam regiæ cõſtitutionis in teſtamento nuncupatiuo. Teſtium ſubſcriptio non requiritur de iure communi,ſecũdùm Anto.Capici. referentem Paul. de Caſtr. in quodam conſil.is inquam.in deciſ. Neapolita. 29. nume. primo. latius probat Anto. Gomez in dicta.l.tertia.num.30.

¶Item quæro, Cùm lex iſta exigat, quòd teſtes ſint vicini,an in dubio ſi non conſtet de alio domicilio,præſumantur vicini? Videtur quod ſic, cum in dubio nullus præſumatur forenſis.Feli. in capit.quoniam.de offic.ordi. Ita concluſum reliquit Gregor.Lopez dict.l.prima. verb. *Ante ſiete teſtigos*.titul.primo.part.6. ¶Vtrum autem ſufficiat,quòd ſit familiaris, vel inſeruiens alicui ex vicinis loci: Videtur quòd ſic,cum etiam ſerui dicantur de plebe.glo.in cap.Rogationes. de conſe. diſtinct.3.quam ad iſtam cõcluſionem adduxit Gregor.Lopez vbi ſuprà.

a ¶*En las mandas*. Legata conſeruantur hæreditate non adita, qualiſcunq; ſpeciei fuerint,ſiue ad pias cauſas,ſiue ad non pias cauſas,vt declaraui in glo. ſuprà proxima.¶Hic inquirendum eſt. Quo iure peti poſsint?& vtrum exigi valeant ordinariè,vel executiuè?¶Ad primum dicendum eſt in caſu huius.l.primæ.de teſtament. quòd legatarius debet petere legatum ex conditione huius, vel officio iudicis.Bald.in.l.prima.col.fin. num. 9. C. ſi quis omiſſ.cauſa.teſtam.Iaſ.in.l.prima.num.101.ff. de legat.primo.Antoni. Gomez in tracta.de vltimis volun-

voluuta.c.12.num.11.Facit in argumen.text.in l. prima.C.de cond.ex lege.& in.l.prima.ff. eod.titul.iunctis notatis à gloss. & communi opinione ibi.¶ Competit etiam legatario actio hypothecaria,& rei vendicatio, vt optimé in casu nostræ legis.1.Declarat Anto.Gomez loco præcitato. Dato prius curatore ipsi hæreditati iacenti, cum quo formari valeat iudicium.l.prima.ff. de curato. bonis dand.Facit ad.l.final.titu.69.lib. primo. ordinament. Lusitaniæ.ibi, *O qual defendera a dita herança das demandas.* ¶ Ad secundum videtur dicendum,quòd via executiua & non ordinaria sit procedendum in solutione legatorum, quando legata sunt contenta in scriptura publici Tabellionis: nam scripturæ,& contractus publici habent executionem paratam.l.5.titu.8.lib. isto.3. ordinam suprà.& ibi declaraui, ergo & testamentum, seu alia quæuis scriptura manu publica facta, in qua legatum continetur: cui enim verba competunt, & eius dispositio competere necesse est:tum, quia de contractibus ad vltimas voluntates valet argumentum. l. successori. ff. de nego. gest. l. pactum inter hæredem.ff.de pact.cum simili.& quia nomine instrumenti venit vltima voluntas.glos.l.si idē. C.de codicillis.

Secundo suadetur ex text.in.§.illud.in authen. de hære.& falc.coll.1.ibi,necessitatem imponētes omnino intra annum post aditionē & legata solui,& quæ à testatore sunt relicta compleri secundum sui naturam,& omnia agi, quæcunque priùs ediximus.Initiū autem anno damus sicut prius iā diximus ab admonitione ex iudiciali decreto facta.inquit glo.singul. & non alibi secundùm Angel.ibi in verb.decreto,per quandam interloquutoriam quod præcipiat ei vt soluat. ergo summariè absque diffinitiua. Idem firmat Ias. in.l. fina. nume.6. C. de edict. diui Adria. tollen.Et tenent moderni testante ibi Deci.nume.16. Ias. in.l.quæ de legato.nume.5.ff.de legat.primo. Segur. in repeti.l.si ex legati c.u'a.nume.66.versic. Ex supra dictis infertur.ff. de verb.obligat. vbi in expresso hanc partem tuetur: reputatque notandam ad legum regni expositionem, quæ loquuntur in præ legato quintæ partis bonorum:nam ostendendo testamentum iudici sine aliquo vitio, idem iudex ad instantiam legatarij præcipiet statim voluntatem testatoris exequutioni mandari. Boeri. decisio.295.nu.12.citat glos.in dict.verb.decreto.

Prætereà de iure regni est.l.48.titul.9.partit.6. ad fin. in illis verbis. *e sin alongamiento, è sin escatima ninguna.* Ergo simpliciter,summariè, & executiuè.Quamuis Gregor. Lopez ibi contrariū voluerit.Quod constat ex eo quòd se remittit ad Roderi.Suarez in loco infra à nobis citato.& est.l. 6.titul.10.part.6.ibi, *lo mas ayna que pudieren sin alongamiento, y sin escatima ninguna.* ca.nos quidem. ibi, sine alteratione.&c.de testa. Addendus est Corn.in authen.Ex causa.nu 46. C de liber. præter.

In contrarium, quod legata non habeant paratam executionem,tenet Alexan.in.l.si cùm dotē. §.eo autem tempore.nu.6.ff.solu.matri. & in.l.ait prætor.§.si iudex.col.2.num.5.ff.de re iudi & ibi Vincent.Herculan.num.15. Guillel. Benedict.in repet.ca.Rainutius.verb.Si absque liberis.2.num. 191. chart. 77.de testa. Roderi. Suarez in rep.l. post rem iudicatam.fol.123.col.2.§.Sextus casus. ff.de re iudica.Gomezi.in.l.45.Taur.nu.137.Peralta in.l.1.nu.85.ff.de legat.2.Auiles in capitibus Præto.capit.10.verb.*Execucion.*nu 8.Grego.Lupus in.l.fin.tit.9.part.6.

Fundant se in dict.§. si iudex. ibi, condemnet. quod verbum intelligunt per diffinitiuam sententiam,tale enim pronuntiatum non nobis satisfacit,cum si tale verbum induceret de necessariò sententiam diffinitiuam aduersaretur dict. l. fin. quæ diffinitiuam non requirit in testamento, sed sufficit interloquutoria, cùm in eo procedatur executiuè, vt est communis assensus doctorum, de quibus loco præscripto, qui constituunt differētiam inter hæredem,& legatarium. Tenet etiam Ang. in.l.cum antea.colum.secunda. versi. Sequitur in litera.ibi.executioni.C.de recep.arbi. ¶ Vel possumus dicere pro concordia, quod si legatarius ostendit testamentum in præsentia iudicis, rogatusque à iudice hæres, an præmissum eulogium fuerit conditum à P. contento in eo,ac ab ipso fuisse statutum, & dispositum omne id, quod in ipso est conscriptum,ipseq; hæres simpliciter fateatur,tunc absque dubio executioni mandādum erit propter recognitionem,& confessionem,maximè stante Pragmatica regia Caroli Cæsaris,quę præcipit tales scripturas,seu quid aliud recognitū à debitore in iudicio executioni fore mandandum quemadmodum instrumenta publica, & guarentigia in.l.fina.condita in oppido de Madrid Anni 1534. & sic etiam de iure hodierno procedere debet prior opinio. ¶ Aut sic rogatus hæres ipse negat,redditque causam dubiam, & litem inducit, quo casu posteriori spectanda est diffinitiua sententia.ex mente Bald.in authen. Hoc amplius. C.de fideicom.opp.2.Guillelm.Benedict. vbi suprà.& Suarez etiam in dict.§.Sextus casus. nu. 6. Et istud vltimum membrum, quod opposita exceptione contra testamentum, vel aliam scripturam publicam quòd speratur diffinitiua, & interim amittit naturam summariarum.Bald.in.l. prima.§.is videtur.nume. 3. ff. si quis ius dicen. non obtemp. Robertus Marantanus in Specul.aduo. 4.part.9.distinctio. iudicio. nume. 56. ¶ Vtrum autem sit summariè procedendum remedio assignato

gnato ad consequendã hæreditatẽ hæredi scripto ex edicto Diui Adriani? Rndendum est, quod sic. l.fin. C. de edict. diui Adri. tolleod. l. secunda.titul.14.part.6.Bald.consi.344.& consi.400.lib.1. & consi.118.libr.2.Angel.consil.135. Anchar. cõsil.145.Bart.consi.91.Alexand.consil.102.colum. vltima.libr.2.Mathes.sing.69.Deci.cõsi.84.col. prima.libr.primo.Ludo.Gozad.consil.21. nu.10. Petrus de Ferrar.in pract.in forma libelli,qua petitur hæreditas ex testam.fol.208 Hierony.Grat. libr.1.respons.140 numero.1.Curti.Iunior. consil.31.colum.penul.nume.9. Vtrum autem remedium huius. l. fin. competat Hospitali, quando ei est factum fideicommissum vniuersale? Respondetur competere secundùm veram,& communem opinionem,teste Iaso.consil.214.colum.pen.nu. tertio. libro. 2. ¶Succedit solenne dubium, An dispositio legis prædictæ fin. locum habeat in causa nostræ legis Regiæ in testamento nũcupatiuo, postquam ex testium depositionibus est à iudice iussum reddi in scriptis, & sunt redacta dicta testium in scriptis, Vtrùm habeant vim testamenti? Gloss.in dict.l. fin. respondet quòd sic in verb. depositionibus.quæst.fina.Iacob. Butri. Guillel. de Cuno.Bart.Bald.quæst. 3. Angel. qui eam dicit singul.Salyce.Corne. Alexan. Deci. Sebastianus Sapia.num.82.Et Hubertinus Zuchardus ibi in repert.num.346.qui ait hanc communem opinionem esse.Iacob.Butri.in.l.vltima. & ibi Bald. colum.3.C.de fideicom.Deci.in capi. secundo. colum.fina.versi.quæro.nume. 10. de probat. Alex. consil.93.colum.fin.num.18. dicens hanc opinionem magis communem esse lib. 6.And. Tiraquellus libr.1.de retraict.Lignagier.§.secundo. glos.1. num. 14.l.4.tit.2.part.6.Boeri.decisio.295.nu.11. fol.280.¶ Adeò locum habet,quòd etiam si cedatur remedium diui Adriani transit in successorem. Andr.Tiraquellus in dict.tract.lib.1.§.25. gloss.3 nume.19. Et quòd sit summarium ex eo constat, quia est possessorium, vt vltra prædictos probat Paul.Parisi.consi.11.colum.1.libr.2.Quid autem, si competat remedium dict. l. fina. contra titulo possidentes? Dic quòd sic. Alexan.consi.4.nu. 13. libr.2. ¶ Vtrùm autem remedium.l.fina. præcitatæ impediatur mediante alio remedio à lege, vel statuto addito in fauorem hæredis vel successoris,quo cautum est transire in eum possessionem ciuilem & naturalem à morte antecessoris absque aliqua apprehensione? Et est dicendum quòd sic. Bald.in rubri.de causa poss. & propriet. col. pen. versi.Quæro quæ possessio. Deci.consi.84.col.1. Ripa lib.1.responso.cap.primo.num.81. Nam & si propter legem,vel consuetudinem acquisita sit possessio iuris,non tamen possessio facti, cùm per teste non possit fateri; quòd habeat plenam possessionem quousque habeat detentationem corporalem. secundum Cynum, Petr. de Bellaperti. & Bald.in.l.ea lege.nume.10.C.de condi. ob causam.Paul.Alexan.& Ias.in.l si sorori. col. 5. C. de iure delibe.Dixi latiùs ad Segur.in reper. l. quemadmodum.nume.103.colum.penult. & fina. ff. de acqui.possessio. De quo statuto, dicens possessionem ciuilissimam habereque omnes iuris effectus, agit Paul.Parisi.consi.42.col.secunda.nu.6. lib. 1. Quod est summè cordi tenendum ad intellectum. l. 45. Tauri. Vtrum autem remedium dict.l.fina. competat hęredi instituto in certa re dato sibi vniuersali? Respon. quòd non,secundum commuñ, teste Iasone in dict.l.fina.num.7. & in. l. quoties. nume.8.C.de hæred.insti.Ripa in. l. hoc interdictum.num.18.ff.quorum bonorum. & est verior. Quanuis communem contradixerit Coro. consi. 103.nume.5.libr.2. ¶Hodie tamen fui rogatus de vna quæstione,nempe, si mater teneatur reseruare proprietatem filijs primi matrimonij? Et dixi teneri. Est tamen tantum hisce in rebus vsufructuaria stantibus filijs prioris coniugij,qui ad hæc bona sunt vocati ex peculiari pœna in eorum fauorem posita propter iniuriam eis iniunctam ab ipsa matre transeunte ad secundas nuptias. Ideoq; ad hæc sunt vocati præcipuè,nec alij vterini ex secundis nuptijs habebũt concursum cum illis, quibus,vt dixi,facta fuit iniuria,ac ea ratione cum tali onere fuit decreta hæreditas & successio ex parte primi viri eiusque filijs matri.l.fœminæ. C. de secund.nuptijs.Ioan.Lup.in.l.14.Taur.l.15. in eisdem ordin.vbi interpretes,præcipuè. D. Castell. & Antoni.Gomez.¶ Text.in.§.nec illud quoque in authen.de nupt. collatio. 4. probat decisionem huius quæstionis.& in eod. authen. §. hinc nobis. §.sed quanta quidem.Corne.consil.309.colum.3. num.2.libr.3.l.23.titu.11.part.4.l.26.tit.13.part. 5.Francisc.Cremens.sing.172. & singul. 74. qui omnino est notãdus pro declaratione,& limitatione istius conclusionis, vbi dat cautelam aduocato mulieris transeuntis ad secundas nuptias, vt faciat consentire filios primi matrimonij,quia tunc cessabit dicta pœna.Angel.in authen.de non eligendo secũdo nubeu.in princ.vbi est glos. verb. copulantur.singu.secundum Roman.consil.219.col. 2. versi. Quartò idem probatur. ad hoc matrem secundò nubentem post annum luctus voluntate filiorum primi matrimonij pœnas præmissas minime incurrere. Idem Roma.singula. 248. Tu scis quòd si mulier nubat. Bartholom. Cæpol. cautel. 238.Si mater transit.colum.1.Ias.in. l. ambiguitates.col.2.nu.4. C. de indicta viduita. tollen. & in l.filium quem habentem.col.6.nume.13.C. familiæ herciscun.Bald.& Ange.in.l.mater. C. ad Tertullianum.Deci.consi.206.colum.1.num.3. lib. 2.

Gomez

Gomez Arias in.l.46 numer.2. in ordina. Tauri. Cifuentes in.l.15. Tauri.colum.1.versic. Primò limita. Boeri.decisio 113.num.6. Guill. lm. Benedi. in repeti.cap.Raynutius.verb.qui cum alia matrimoni.nume. 266. Quam conclusionem intellige secundum eum post Rom Iason. & alios supra citatos,de licentia mariti,seu filiorum post annum luctus,quia tunc remittere possunt propriam iniuriam,secus intra annum luctus, quia talis licentia esset contra bonos mores secundum prædictos doct.quod nota Perdit etiam vestes lugubres, si intra annum luctus ad secūda vota transierit mulier. Couar.de matrimo.2.part.ca.3.§.9.n 10.vbi alios ad hoc citat. Quæ faciunt ad intellectum, l. 23. in fin.tit.11.part.4.& ad.l.fori, quæ de lecto loquitur.l.6.tit.6.lib.3.for.leg.

Succedit dubium singulare, Vtrum eo casu, quo testator prohibuit certam rem alienare, eamque perpetuo voluit inalienabilem esse, perpetuoque durare in sua familia,descendentiumque, si ab aliquo vendicetur contra possessorem non citato successore & vocato ad eam,sententia contra eum lata,præiudicet tali successori? Et videtur, quod sic. Certi enim iuris est, vnumquodq; negotium per prius, & non per posterius considerari. l. si quis nec causam.ff.si certum peta. l. si in emptione. Et ibi Bart. notat.ff.de contrahend emptio. Gomez Arias in.l.44.num.3. &. 4. in ordi. Tauri. ergo ita dicendum est in proposita quæstione,quòd sit causa prima consideranda, hoc est rei possessor, non autem vocatus post eius vitam,cùm sit quid posterius,& accessorium.nam ad primordium tituli posterior quoque formatur eventus.l.vni.§.res verò. C.de impo.lucrati descriptione. Curri. Senior consil.69.col.1.nu.3. Ludoui. Gomezi.§. Sed iste qui de.nu. 24.Instit.de actio.

Secundò suadetur ex textu formali in. l. primà. §.quamuis.versi denuntiari.ff. de vent.inspici. vbi quando lis vertitur super hæreditate, vel bonis alicuius defuncti solus est citandus hæres vniuersalis,ad quem principaliter, & immediatè spectat negotium:non verò substitutus, vel alter, cui secūdariò bona possunt pertinere. Quem notat Ferdinan. Loazes in.l.filius fami.§.diui.num. 126. ff. de legat.primo. Anton Gomez in.l. 40.nu. 73. in ordina. Tauri. Arias Pinel.in.l.prima.part.3.num. 48.C. de bon. mat. Ex quibus constat hanc opinionem com nunem esse, vt Loazes fatetur, & receptiorem & veriorē esse: teste Pinel. vbi suprà. Andr. Tiraquel.de primogen.quæst.35.n.17. Michae.lib.2.de success.creat.§.15.nu.16. vbi nouissimè refert duas opin.contrarias. Quam sententiam approbat Barto.per.d.§. denuntiari. dicens illum notandum in. l. in diem. colum. prima. num.primo.ff.de aqua pluu.arcen.& in.l.si diu.ff.ex quib. caus.in poss.ea.& in.l.si quis instituatur. §. item si conditioni col.secunda.ff.de hær.insti.& in. l. eo tempore.C.de remi.pigno.colum. 2. Hippolyt. singu.456.& consi.59.nu.10.lib.1. Diximus post Segur.in repeti.l.1.§.si vir vxori.nu.63. ff. de acqui.possessio. Quibus competit text. in Clemen. fin.& ibi bonifa.de præben.vbi principale,& non accessorium attenditur.

Tertio his adstipulatur text.in.l. si patroni. §. actiones.ff.ad Trebel.vbi secundum vnum intellectum sententia lata contra hæredem nocet fideicommissario nō citato. ¶Quartus est casus pro hac communi sententia in cap. primo. §. si vasallus.in vlti.si de feudo defuncti. fue. conten. inter domi. & agnatos vassalli. vbi definitur, quòd si vassallus agat,vel conueniatur super re seu tali, valet iudicium & sententia etiam in præiudicium successoris,ad quem feudum debet peruenire. tex.in capit.primo.de controuers.inter vassallum & aliū de beneficio. ¶ Contrariam opinionem bis communem esse fatetur Deci.in consi.445. nume. 29. libr.4.Pinel.etiam eum & alios refert loco prædicato.& potest fundari ex adductis ab Anton. Gomez in.l.40.nume.73.quæst. 19.in ordina. Tauri. & ex cap.cùm super.de re iudi. vbi sententia lata inter aliquos, non præiudicat tertio,cui interest, sed pro suo iure poterit appellare. res enim inter alios acta, alij non debet præiudicium parare. vt ibi in text.& in gloss.ca.cum olim. de causa poss. & proprietatis.Igitur sententia,tertio non vocato,nec citato, & ignoranti lata contra rei possessorem non nocet.Itaq; pro hac communi cōtraria.

¶*Que siguen derecho.* Scilicet ab intestato. Ex testamēto aliqua in superioribus glossis annotata sunt: hic autem pro perfecta huius legis expositione aliquæ regulæ in materia successionum ab intestato facili stylo descriptæ subijcere statui. ¶Illud in prima tractatus huius fronte notandum est, in lege Mosis,id est antiqua, inter alia mystica præcepta fuisse & illud,quod de successoribus loquebatur.Numer.cap. 27.quòd an nostra tempestate in Iudæorum causis seruandum sit necne, est videre apud Corasium in lib.5.cap.16.à num. 6. miscell. Cui adde Roma.consil.154.Ias.in. l. qui se primo. nume.24.C.vnde liber. Et Chassanæ. in consuet. Burgund.rubri.7.§.primo.verb. *Le plus*, nume.1. Sed ea hodie cessante inter Christianos testante Ioan. Imol. in. l. stipulatio hoc modo concepta. colum.3.de verbo.obliga. In huiusmodi successione considerantur tres gradus,ascendentium, descendentium, & transuersalium. Authen de hæred.ab intest.veni.in prin.versi. Quia igitur omnis &.l.secunda.titul.13.part.6. Anto. Gomez in tracta.de testamen.capi primo.nume.1. regula.1. Laico ab intestato decedenti primo loco succedunt

dunt liberi legitimi, & naturales. §. intestatorum. Instit. de hæred. quæ ab intesta. defe. l. pronuntiatio. §. primo. de verb. signi. l. tertia. titul. 13. part. 6 Authen. in successione. C. de legit. hære. ¶ Extenditur hæc regula. Primò succeditur non habita distinctione sexus. §. item vetustas. Instit. de hæred. quæ ab intesta. defet. l. 3. tit. 13. part. 6.

Secundò, non habita differentia emancipationis, & patriæ potestatis. vide. l. meminimus. §. primo. C. de legit. hære. & authen. de hæred. ab intesta. veni. §. nulla. colla. 9. Nam licet Bart. dubitet, sublata est huiusmodi differentia tantum quo ad successionem, tamen non quo ad modum succedendi. glo. l. Gallus. §. & quid si tantum. verb. emancipatus. ff. de liber. & posthum. Sunt qui velint si nules esse gloss. in authen. ex causa. verb. irritum. C. de liber. præte. vel exhæ. & in. l. illam. verb. huiusmodi. C. de collar. Est hæc communis opinio Mathesilano in tracta. de succes. ab intest. in prin. Ias. in. l. si emancipati. nume. 36. C. de colla. Alex. in. l. fina. nume. 4. C. de repeti. hæred. Ang. §. emancipati. nume. 3. Instit. de hær. quæ ab intesta. deferuntur. Grego. Lopez in. l. 1. verb. *En poder*. tit. 3. part. 6. ¶ Tertiò, nulla ratione habita natiné sint, an posthumi. §. ita demum. versi. Posthumi quoq; Instit. de hæred. quæ ab intesta. defet. cum suo cōmodo pro nato sit. l. qui in vtero. ff. de statu hom. Nec mirum, cùm etiam aduersus præscriptionem restituatur. l. etiam ei, qui priusquam. ff. de minorib. Et in institutionibus ex præsumpta testatoris mente veniant. l. qui quartam. § fina. & l. qui filiabus. ff. de legat. 2. & eis negotia geruntur. gl. verb. agendum. l. cùm pater. ff. de neg. gest. Quid quòd & posthumo ius retractus seruatur illæsum. docet Tiraquel. in de vtroque retract. titu. primo. §. primo. glo. 9. nume. 79. ¶ Regula secunda. Nepotes auo succedunt intestato quatenus patrem repræsentant. §. cùm filius. & §. fina. Instit. de hære. quæ ab intesta. defe. Authenti. in successione. C. de suis & legi. hære. l. tertia. titu. 13. part. 6 Est cōmunis Mathes. vbi suprà. tamen succedunt in stirpem, non in capita. gloss. d. authenticæ. repræsentant siquidem adeò patrem, vt succedant non tantum in legitimam, sed in fidei commissum familiæ relictum, ita vt in stirpes succedatur, idque etiā cum patruo. glo. in. l. cum ita legatur. §. in fideicōmisso. verb. primo gradu. ff. de legat. 2. quam ibi Ioan. Imol. seq. Paul. & Angel. de Per. & Alexan. consi. 88. & 137. volumi. 1. Ias. consil. 215. colu. 5. volumi. 2. Decius consil. 87. & 427. Anton. Rube. consi. 82. Bart. & Socin. in. l. si cognatis. colū. pen. ff. de reb. dub. quo videtur communis, & tamen reprobatur ab ijsdem ferè omnibus, à Bald. in. d. §. in fideicōmmisso. Raph. Cuma. consi. 71. Nam speciale est, vt in successione aui nepotes repræsentent sui patris personam, vt intestato auo succedant. Secus verò ex testamento. l. tertia. §. si duo. ff. de legi. tuto. nam tunc proximior spectatur. ita tenent Angel. Aret. in. d. §. cum filius. & Alexan. consi. 204. volu. 2. & consi. 4. volumi. 4. Ias. consi. 4. nume. 1. volu. 1. Decius in. l. si auiæ. C. de succes. ed. nu. 5. & consi. 1. col. 2. & consi. 79. nu. 2. cū seq. vbi negat glo. probare conclusionem, cum glo. & doctores eatenus probent, quatenus id quod allegant Bart. in. l. non solum. §. si liberationis verba. ff. de liber. legat quid quòd in tex. est, quandoque ergo non semper. Francis. Curt. Iuni. communiotem ait in dict. l. si auiæ. num. 15. contra glos. quem seq. Chassanæ. in consuetu. Burgun. rubri. 7. §. 10. nume. 55. fol. 260. Sed opinio cōtraria posset esse vera, vt cum dictum foret succederent ità: at si ab intestato successuri essent &c. Tamen anniuersariæ celebrationes constitutæ in certa hæreditatis portione, vel fundo, filium, non autem nepotes sequuntur, vt nec ius retractus, cum hac proximioris debeatur. Tiraquel. de vtroque retract. titul. 1. glo. 9. §. 11, num. 2. & l. 7. titu. 7. isto lib. 5. Nepotes autem successuri auo, tunc demum patrem repræsentaut, si tamen ante aui mortem concepti erant, non aliàs. §. cum autem quæritur. Insti. de hæred. quæ ab intesta. defer. Superior tamen regula fallit, cum filius morte vel ciuili, vel naturali damnatur, nam tunc pro nullo habetur. l. si necem. §. si de portatus. ff. de bon. lib. l. prima. C. de hæred. instit. §. quod autem. Institu. de cap. dimi. Mathes. vbi suprà. col. 3. nu. 7. Illud tamē notandum est, licèt deportati perdant testamenti factionem tam actiuā, quàm passiuam. l. si quis filio exhæredato. §. irritū. ff. de iniusto rupt. & irri. f. test. & l. qui à latronibus. §. primo. de testamen. ff. l. 15. tit. 1. vbi Grego. Lopez part. 6. Tamen. l. 4. Tauri. eis actiuam testamenti factionem reseruat secundum Cifuen. ibi. non tamen passiuam. Tamen Grego. Lopez contrarium probat in dict. l. 15. Tauri. imò quòd sit hodie habilitatus actiuè, & passiuè.

Regula tertia. Legitimi, item lege facti filij, parentibus suis succedunt, tamen diuersimodè. Legitimorum autem plures sunt species, vt arrogati, adoptati, ficti, & spirituales. De quibus suis in locis. Tamen quòd breuitati studemus circa diuersas legitimationum formas, consule. Angel. Perusconsi. 17. & Præposit. in cap. per venerabilem. §. quod autem. qui filij sunt legi. Inter omnes legitimandi formas ea est potior, quæ rescripto Principis fit. l. quarta. titu. 15. part. 4. Licet quo ad spiritualia nihil commodet. glo. verb. quis. cap. si officia. 59. distin. glo. in cap. legē. distin. 10. Et latè Couar. in. 4. decret. 2. part. capi. 8. §. octauo. vbi plura in hoc videnda sunt. Et tamen fit bifariam, vel integrè. Primò, cum restituendo naturalibus ac si legitimâ

gitimè natus esset.l.prima.2.&.3.cum fin.ff.de na tali.resti. aliàs verò tantum ad succedendum, illa non potest fieri, vt hæc si liberi sint alij legitimi, & naturales. De qua re consule Rode. Suarez in l.quoniam in prioribus.limitatione.12.ad.l.fori: C.de inoffic. testamen. Et quid si de facto addatur, quòd cum alijs fratribus succedat? Paul. in.l. sed si hac.§.patronum ff.de in ius vocan. & in.l. pactum quod dotali. C.de collatio. Et tu dic eum patri non successurum, etiam si sublatus sit antequam pater vxorem duceret. per.l.12. Tauri. tantum gaudet alijs priuilegijs gentilitatis, seu hidalguiæ, nisi tamen sit filius susceptus ex damnabili coitu. l. nona. in pragma. Anni. 1544. Posterior modus legitimandi fuit, quando fit capax eorum, quæ pater in testamento reliquerit, quæ quidem potius est dispensatio quædam, quam legitimatio Paul.in dict.l.pactum quod dotali.per capit. 1. de filijs nat.ex matr. ad Morg. contra. Vide Suarez vbi suprà colum.8.vbi etiam ait pactum validum esse, ne vxor haeretur vltra dimidium lucrorum. Quam communem ait Alexan.consi. 25. volumi. 3.& consi.30.volumi. 4. Decius in dict.l. pactum quod.nume.15.Facit text.& ibi Ange Perus. in.l. ab eo. C.de legit.hæred. Battho. Cæpol. in caute. 114.Guill.Benedict.in cap.Rainutius.verb. Duas habens filias.de testamen.nume.241. Illud tamen ex Paul.in.l. Sed si hac. §. patronum. ff. de in ius vocan.est notatu dignum, filium ita legitimatum fœminas non excludere, quæ aliàs ex statuto excludi poterant, ex tantibus masculis, licet Alexan. insurgat contra eum ibidem, vbi tamen mendose legitur ibi, specialia pro spiritualia. Nam, vt dicebamus, ab Imperatore legitimatus, nõ dicitur per fecte legitimatus. Quod etiam sensit glo.fin.ea.fi. 101.dist. Quam opinionem cõmunem ait Alexã. quem dum Paul.impugnat, ait falli Decius in. d. l. pactum quod dotali.num. 25. Tamen si Princeps adderet, non tantum quo ad successionem, sed & ad cætera legitimare vtique dispensatine succederet, reliquis gauderet vi legitimationis, cùm sint diuersa ius succedendi, & legitimationis. Bartolus in.l.potest.ff.de acquiren. hæredit. Bartholo. Soci.consil.246.volu.2.Facit ad cap. quamuis pactum.de pactis.lib.6. vbi filia hæreditati renuntians est filia. Ita in præsenti filius legitimatus ita est legitimatus quo ad omnia, tamen succedet tantum in his, in quibus pater volet. Vnde ità legitimato pater in relictis potest grauamẽ etiam de totis relictis restituendis imponere.& ita limitatur. l.quoniam in prioribus. C.de inoffic.testam. consule ibidẽ Suarez limitatione.12.ad leg.fori. Nec mirum, cum huic legitima non sit debita: tamen vt dubium tollatur, potest addi in rescripto, vt ei possit quodvis onus imponi. Legitimatio, quæ fit per oblationem curiæ, iam exoleuit. Couar. latè in.4.decretal.2.parte.capit.8.§.septimo.nume.4. &.l.5.&.l.6.ti.15.part.4.& ideo cessat dispositio. l. communium. C. de natu. lib. Vide Præposi.in cap.per venerabilem.§.quod autem.num. 38. qui filij sint legit.Ange.in authent.quib.mo.nat. eff. sui.§.& quoniam variæ.per quem text. huiusmodi legitimatione fiebant capaces legitimati vt sue cederent cum legitimis & naturalibus, ita tamen, vt ne plus haberent, quàm cui minus relinquebatur.&c.consule Socin.in consi.246. volu. 2. Bald. consi.204.volu.3.& Ias.consi.66.volumi.3.versi. Sexto facit. Ludo.Roma in.l.necessarij. ff. de acquiren.hæred.Franc.Cremens.singul.51. Age vero, an legitimatum pater meliorare possit, quod vocant in hoc regno, in tertio, & quinto videdum est? Et Suarez vbi suprà ait posse, quocunque modo sit is legitimatus. Ange. Perus. vbi suprà.& Alexan.in.l.ex facto.§.si quis rogatus.colum. 6. ff. ad Trebel.Ias.in.l. prima.numer.31. C. quando non pet. par.acc. Decius consi.392.vbi communem ait. Anto.Gomez in.l.nona.Tauri.nume.68. fol. 58. colum.2.¶Nec tamen dubij ratio cessat in legitimato per subsequens matrimoniũ, cui pater, quicquid volet, relinquit, & ita cessat ratio.dict.l. communium.Alexan.in dict. §. si quis rogatus. Ias.in dict.l.prima.nume.31.Bald.in cap.per tuas.de maior.& obedi.Anto. Gomez in dict. l. nona. num. 66.Et expressè tenet Couar. admittendum talem filium in.4.Decreta.2.part.cap.8.§. secundo, nu. 22. Est & adoptiuorum species legitimorum, de quibus est consulenda glos.in princi.Inst.de adoption. Hi succedunt patri adoptanti tantum ex testamento, in quibus pater vult.l. cum & adoptiuis §.sed ne.vers. Quis enim materna. C. de adop. Doctores in dict.§.sed hodie. Vide.l.8. tit.16. par. 4. Est communis Mathesi.vbi supra, art.1. memb. 3. Nec citra voluntatem succedit, ne fraudes comminiscantur ad excludendum venientes ab intestato &c. Hinc est adoptiuum non contratabulare.l.prima.§.de adoptiui patris.ff. de bonor. poss. cont.tab.nec succedere in feudum.capit.primo.§. adoptiuus.si de feudo defuncti.in vsib.feud. Item nec gaudere priuilegio donationis inofficiosæ reuocandæ, de quo text.& Tiraqu.in.l. si vnquam. C.de reuocand.donat.verb.susceperit liberos. nume.2.idque, ne fraus fiat donationibus perfectis. Item nec petere alimenta ab adoptante.glo. verb. tantummodo.§.sed ea omnia.Inst. de hæred. quæ ab intesta.deferun.Sequuntur ibi Ange.Faber. & Guillel.Benedict.in cap.Rainutius. verb. & vxorem nomine Adelasiam.nume. 721. de testamen. vtcunque insurgant in contrarium Specul. & Ioã. Andr.in titul.qui filij sint legit.§.primo. versicul. Quid de filio adoptiuo, & Bald. in authenti. Nisi rogati.

rogati.colum.4.C.ad Trebelli & in.l. cùm in adoptiuis.colum.a.C.de adopt. ¶ Illud quæri potest hîc, An in filium adoptiuum potentiorem liceat alienare rem litigiosam, cùm potentioribus impares simus per.l. 3. ff. de alien. iud. mutand. causa fa. Et prima fronte videtur id fieri posse. quod gl. inter suos id permittat.glo. verb. interest. ad medium.l.si ita quibus.2.§.ea lege.ff. de verb. oblig. Vnde in nostris scholis in scholasticum cauetur ne fiat alienatio, nisi sit filius, vel nepos: tamen dicendum est in adoptiuum huiusmodi alienationem minimè fieri posse, testante Bald.in.l.ea lege.colum.penul.quæst.5.C. de condi. ob causam. versi. Quinto quæro. Et tamen alias in filium, vel nepotem fieri posse communis opinio est in dicta glo. Ioan. Imol. Alexan. & Ias. quãuis naturalis, seu spurius sit, vt dixi in.d.l. prima. verbo. *no la pueda allegar*.col.1030.titu.8.lib.3.suprà. Quod est optimum ad.l.25.in libro Pragmatu.reg. Catholicorũ. Adoptiuus caret beneficio trium legum disponentium, vt si pater grauatus de restituenda hæreditate filios suscipiat, liberetur ab ea restituẽda.l. cum auus.ff.de condi.& demonst.l.cum acutissimi. C. de fideicom.l. generaliter.§.cùm autem.de inst. & subst.sub.con.fa. Nam adoptiuus filius non facit cessare fideicommissum, vt communis tenet, teste Ias.colum.5.Deci.colum.6.in dict.§. cum autem. Ab intestato succedit adoptiuus adoptanti cum legitimis & naturalibus.d.versic. Quis enim materna.d.l.cum in adoptiuis. &c.§. sed ea omnia. Instit.de hæred.quæ ab intest.defer.§. sed hodie. Instit.de adopt. Est communis Mathes. vbi suprà membro.3.arti.1.Et guillel.Benedict.nu. 747. & 749. Quod quidem adeò verum est, vt excludat parentes, & quosvis ascendentes adoptantis ab intestato.l.secunda.§.liberi.ff.ad Tertul.glo.1.in.§. præferuntur.Instit.ad Tertul.est etiam communis eisdem. Tamen superior opinio limitatur, quando adoptiuus foret in fraudem ascendentium adoptatus, & tamen adoptans data opera moreretur ab intestato. Tunc siquidem parentes possent inofficiosæ donationis querelam intentare, vt tenent Mathes.vbi suprà membro.3.art.1.nu.1.& Guillelm. Benedict.in dict.nu.749.idque argumento.l. primæ.C de inoffic.dona. Item si emancipetur non succedit.§.at hi qui.Insti.de hæredi. quæ ab intesta.defer Est communis opinio ibidem Fabro & Ange.& Guillel.vbi suprà.nu.751. Et tamen legitimi & naturales emancipati succedunt eo tantũ, quod ius ciuile potuit tollere, quod introduxit, scilicet non tamen ius naturæ, scilicet eum filium verè esse.

Quæ hactenus in filia adoptiuo dicta sunt, habent etiam locum in filia & nepotibus.l.cum in adoptiuis.§.quæ in filio.C.de adopt. Viso de adoptiuo in potestatem non transeunte, subdam de adoptiuo, id est arrogato, qui statim transit cum suis omnibus bonis in potestatem adoptantis.§. sed hodie. Institu.de adopt.l.si adoptauero. ff. de precario. is autem succedit vt legitimi & naturales. Guillelm.Benedict. vbi suprà nume. 746. & eandem querelam habet, quam cæteri: nam nisi ex causa pater arrogator non potest ei non relinquere quartam suam.§.cum autem.versi. Sed & si decedens.Instit.de adopt.l. si arrogator. ff. eodem. Ab intestatò tamen adeò succedit, vt excludat ascendentes, cùm habeat consanguinitatis iura.l. prima.§.fina.ff.de suis.& legit. hæred. Hanc testatur communem Mathes.la.& Guillel. Benedict. vbi supra numer. 747. adeò vt parentes ascendentes querelam intentare nequeant inofficiosæ donationis, vt contra eum, qui in potestatem adoptantis non transit.

Inter legitimos connumerauimus & filios fictos: hi autem sunt, vt eum monasteria filiorum loco habentur.gloss.l.si ita quis.§. ea lege. verbo. interest.ad medium.ff. de verborum obligationi. gloss. verb.instituit.in princip. in capi. in præsentia.de probat. Tamen in puncto iuris secùs est. Tiraquell.in.l. si vnquam. verb. susceperit liberos. C. de reuoc.donat.nume. 21.& Barba. in dict.cap. in præsentia ¶ Filij spirituales etiam dicuntur legitimi, vt in titul.de cogn.spirit. Hi reuerentiam suis parentibus spiritualibus debent.capit. primo. 30. quæstione.3. Hos si parentes necent, grauius peccant, quàm si carnales parentes occidant. gl. verb. parentem.cap aut facta de pœni.distinctio.1. approbat glo. Hippolyt.in.l.diuus.ff.ad leg. Pomp. de parric. Inter hos non permittitur matrimoniũ. capitu. Pictatium.30.quæstione.3.quò fit, vt rarò dispensetur. Abb. in capitul. fina. de purga.canon. Guillel.Benedict. vbi supra nume. 764. Hinc potest considerari quantum crimen sit rem habere cum filia spirituali. Sed hi cum non succedant parentibus spiritualibus, an alimenta vt legitimi debeant habere, quæri posset. Et posse ait Bald. & Salycet.in.l.prima.C.de alen.libe. & Bald. in authẽ. Nisi rogati.versi. Quartò vlterius quæro. colum. fina.C.ad Trebell.Philipp.Franc.Perus. in capit. primo.de cogna.spiritua.libr.6.Francis. Curt.tracta.de testi.colum.30.Tamen contraria est vera, cum sit communis. Anto.de Butrio in.c. transmissa.qui fil.sint legi.& Card. in.c. per venerabilem. qui filij sint legi. Deci.in consil.399.& Guil.Benedict.vbi supra nu.761. Andr.Tiraquel. vbi suprà. nu.21. Nec mirum: si enim adoptiuo, qui ab intestato adoptanti succedit, alimenta non debentur, nec his debebuntur, qui non succedunt, & ideo cessat in eis authenti.res quæ. C. communia delegat.& d.l.si vnquam. Consule Guillel. & Tiraq. vbi su-

vbi suprà.illum num.731.hunc.a 1.Tamen ne illud intactum omittamus, legitimus videtur is, quem nutrices alunt, cùm tamen in nihilo sit, & ideò non succedit.l. nutritoris. C. communia de success. ¶ Præterea agamus de successione naturalium, qui spurij in multis præstant. Dicendum in primis est, vt naturalis per subsequẽs matrimonium fiat legitimus, iuxta.cap. tanta.qui filij sint legit.non esse in instrumentis dotalibus opus: & sic cessat dispositio.l.cum quis.C.de natur. liber. quæ videri poterat ea requirere.Nam id dum simpliciter loquitur, videtur sentire gloss. prima. in dict.ca.tanta.vbi pro hac opinione est doctorum communis opinio.& Salicet.in dict.l. eùm quis. Item illud notatu dignũ est,vim matrimonij tantam esse,vt etiam si constitutus in vltimo vitæ articulo velit suum naturalem legitimare, contracto matrimonio id posse quantumcunque dubitatum sit à Doctoribus in.l.sed est quæsitum. ff. de libe.& posthu.& in.l.eam quam.C. de fideicom.Et hæc est verior & communior Ioan.And. Abb.Ant.& Præpos.in dict.cap. tanta. Abb. in cap.commissum.de sponf.not.1.Ias.in dict. l. sed est quæsitum.num.6.& 7.vide Feli.num.15.Decium num. 56.in capit.in præsentia. de probatio. Egregiè probat Anton.Gomez in l.9.Tauri.nume.57.¶ Sit igitur quarta regula in naturalibus liberis,quæ plura habebit capita. Ex testamẽto naturalis succedit patri suo,si alij filij existunt,in vnciã vnam, quæ tamen est cõmunicanda cũ matre. l.matre.C.de nat.lib.l.prima.tit.6.lib.tertio.for. l.10.Tauri.Tamen nonnihil mutat.8.tit.3. part. 6.& dict.l. 10.tamen si filij non sunt, sed tantùm ascendẽtes,relicta illis sua legitima,in omnia bona succedit. Idque etiam immutat dict. l. 10. vbi nec filij, nec ascendentes, nec alij descendentes sunt in medio,diuersa reperiũtur disposita. Olim siquidem tantum sex vncias pater poterat naturalibus eorumque matri mandare,hodie verò totam substantiam licet.authent.licèt.C. de natur. liber.& sic.l.humanitatis.C.eod. corrigitur in illis sex vncijs, quas permittebat solùm relinqui. Sed vt propius ad rem accedamus, ab intestato patri suo naturalis succedit,extantibus alijs filijs, ascendentibus vel vxore in nihilum dict. authen. licet.& authen.quib.mod.nat.effi.sui col.4. ante fi.vers.si verò filios non habens.& col.pen.versi. si quis igitur habens. vbi tamen vult pasci à fratribus legitimis,quare sola alimẽta ferunt. vide. l.8. tit.13.part.3.Cifuen.in l.10.Tauri.Mathesi. vbi suprà art.primo.memb.2. Chassanæ. in consuet. Burgun.rub.8.§.tertio.num.3.Petr.Vvald.in de success.ab intesta.num.35.Guillel.Bened.vbi suprà.n.773.Xuarez in l.1.ti.6.lib.3.for. fol.92.tamen vide.l.9.tit.13.part.6. Alimenta nõ tantùm filio naturali dantur,sed & eius filio,id est,nepoti. At verò vbi naturales nullum habent in medio nec ascendẽtem,nec descendentem, nec vxorem patris,patri succedunt in duas vncias,auth. quib. mo.nat.effi.sui col.4.ante fi.versi. si quis autem. & d.auth.licet.¶ Nepotes autẽ ex filijs naturalibus sunt naturales nepotes auo, etiã si ex legitimo sint procreati matrimonio.vt etiã illi sunt nepotes auo naturales,qui sunt suscepti à filio legitimo ex concubina naturaliter. Nepos igitur auo naturalis ei potest ex testamẽto succedere, si alij filij, vel nepotes legitimi nõ sint, in omnia bona l.fina.C.de nat.libe.vbi Salice.& Roder.Xuarez in dict.l.prima.ti.6.lib 3.for.fol.93.col.3. Tamẽ ab intestato capit quicquid pater eius naturalis poterat.authent.quib.mod.nat.effi.sui. vers. De nepotibus enim.Consule Salice.in dict.l. fina. q. prima.Azonem in rubr.C.de nat. lib. in summa. Chassanæ. in consuetu. Burgund.rubr.8.§.tertio. nume.3.& Xuarez vbi suprà part.2.& est hæc tenenda,quicquid velit Ioan.Baptist.de S.Seuerino in.l.si qua illustris.col.18.C.ad Orfic. & Mathe. vbi supra.art.1.memb.4 num.4.vide.l. 10. Tauri.Naturalis an matri illustri succedat,videndum. Sed in primis circa personas illustres consulas oportet Bart.in.l.1.C.de dignit.lib.12.& in l.prima.C.vt dignit.ordi.seru.& Purpur. in rubric.de offi.eius,cui mand.est iur.Chassanæus in catalogo gloriæ mundi.part.7.consideratione.3.versic. Septimus casus.vide Couar.vbi suprà.n.15. Mulier autem illustris in præsenti specie vocatur honesto ex loco nata,vt pote vel nobilis, vel ingenua tam ratione sui,quàm viri.l.11.tit.13.part.6. Xuarez in l.prima.tit.6.lib.3.for.num.98.pag.2 ad dictam.l.si qua illustris. Matris igitur illustris testamento naturalis eius filius nihil potest capere nedum ab intestato. dict.l. si qua illustris, maximè si legitimi extant. Consule Ioan.Bapt.Xuarez,& Chassanæ.vbi supra.& Guil.Benedi.in ca. Rainutius.verb.Et vxorem nomine Adelasiã.nu. 647.cum seq.de testa.Bal.in.l.eam quam.nu. 25. C.de fideicõ.vbi tamen limitat si per vim fuit illustris cognita, nam tunc etiam cum legitimis ad hæreditatem venire potest.Barth. Soci.cons.148 volu.1.Chassan.vbi supra.nu.14. Hippolyt. in l. 1.§.item diuus.col.2.ff.ad l.Corn.de Sicar. Cum quibus facit doctrina Ange.Perus.in l.1.§.remouet. ff. de postul.Quæ quidem omnia faciunt ad quæst.illam,de qua in.c. commissum. de sponsa. Nam ante copulã vtriq; coniugũ licet religionẽ intrare:quod quidẽ etiã habet locũ,si copula ante ingressum sit per vim extorta ab sponso: cùm vis ei nocere nõ debeat. argum. l.primę. §. is quibus connumeramus.eum gloss.verb. sponsam. C. de raptu virginum. & text. & gloss.verb. noluerit.

cap. raptor. 27. q. 1. Contrarium tamen notauimus.in l. 1. glos. prima. titulo. primo. supra illo libro quinto.

¶ Spurij adeò legibus odio sunt, vt nec ex testamento, nec ab intestato patribus suis succedãt testantibus Alexan. in l. Gallus. §. Quid si is. num. sexto. ff. de liberis & posthum. Doctores in l. prima. C. de nat. lib. & in authen. Ex complexu per textum ibi. C. de incestis nupt. vbi etiam doctores volunt matris ascendentibus nullatenus succedere: nec mirum, cùm text. ibi alimento priuet eos. Tamen de æquitate canonica eis alimenta sunt, qui velint præstanda per cap. cùm haberet. in fin. de eo qui dux. in matr. quam pol. per adulte. Consule Barto. in dict. authen. Ex complexu. & in l. fin. ff. de his quib. vt indig. & in l. fina. §. si à socero. ff. de his quæ in fraud. cred. & in l. Mæuius. ff. de legat. secundo. Est communis Bartho. Socino in consil. 167. volum. 2. nume. primo. & Alexan. consi. 74. volumi. 3. Adde. l. 9. Taur. cum sequentibus. vbi huiusmodi alimenta constituuntur intra quintam, & fiunt transmissibilia. Couar. vbi supra. cap. octauo. §. sexto. num. 15. Ex spurijs filijs nepotes auo non succedũt ab intestato. authen. quib. mo. nat. effi. sui. colum. fi. versic. vltima siquidem. ibi, neque habebit quoddam ad præsentem legem participium si infestas cum. §§. præcedẽtibus, in quibus de filijs & nepotibus naturalibus dispositum fuit. Vide Bartol. in dicta. l. Gallus. §. quid si is. vbi etiam communem testatur Alex. n. 6. De spuriorum successione latè. D. Couar. in. 4. decreta. 2. par. c. 8. §. 5. & dix i in l. 2 a tit. 3. lib. 1. supra. Ex spurijs filijs nepotes institui nõ possunt patris cõtemplatione, & tamen possunt propria, Bart. in d. §. quid si is. vbi magis cõmunem dicit Alex nu 7. sed vbi dubitatur, cuius sit contemplatione institutus: potiùs sua quàm patris censendus est institutus. Est etiam communis docto. teste Ias. in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hær. per gl. iunctam tex. in l. auus neptis. ff. de iur. dot. verb. habuisset. vide Fort. Gas. in d. l. Gallus. §. quidam recte. nu. 45. & Alexã. in d. §. qu. d si is. nu. 7. & 8. Extenditur etiam ad spurios nepotes ex clericis. communis Alex. qui in omnibus cum patribus eodem iure cẽsentur. vide Alexan. vbi suprà. nu. 8. Couar. in tract. de matrimo. par. 2. c. 8. §. 5. n. 17. & Cifuen. cum Palac. Rub. in l. 9. Tauri. & Nicol. de Vval. vbi supra. col. 4. Bartho. Soc. consi. 161. volu. 2. n. 2. Restat videre, an huiusmodi spurij matri suæ succedãt? Et quidem de iure communi etiam cum legitimis succedunt ab intestato matri. §. nouissimè. Institu. de Senatusconsul. Orifici. l. hac parte. & l. si spurius. ff. vnde cog. l. 11. tit. 13. par. 6. l. si suspecta. §. de inofficioso testamento. ff. de inoffic. testam. communis Barto. Bald. & Salice. in dict. l. si qua illustris. Mathesi. vbi supra. art. primo. membro 2. nu. 2. Ang. in dict. §. nouissimè. Roderi. Xuarez in. l. 1. titu. 6. pagin. 5. fol. 98. versic. Hæc de successione masculorum. Hæc autem quæstio extendi potest. Primò spurium præteritum à matre etiã habere quærelam inofficiosi. dict. §. de inofficioso. idque eriã si expresse eũ exhæredet sine causa. Xuarez vbi supra. Secundò successurum auo & ascendẽtibus matris. Mathes. vbi supra. Restringitur tamẽ quãdo mater est illustris, vt dictũ est supra, etiam in filio naturali. Doctores in d. l. si qua illustris. Et is est casus, in quo filio nocet matris nobilitas. vide Barthol. Chassanæ. vbi supra part. 7. considera. 3. versi. 7. quid in filijs presbyterorum an succedant matri dixi in l. secunda. tit. 15. lib. 8. infra.

¶ Huiusmodi autem spurij legitimari nõ possunt à Comite Palatino ex facultate simplici legitimãdi, vt doctores communiter docent in cap. fin. de fil. presbyt. Intellige tamen si sint illustrium personarum, nõ aliàs. At verò quomodo spurius potest nasci ex damnato coitu, etiam de huiusmodi dicendum est. Volebat Angel. in dict. §. nouissimè. tunc nasci ex damnabili coitu, quãdo ex coniugato & soluta nasceretur. Sed fallitur, etiã si ijs pœna imponatur. vt etiam in l. 2. tit. 15. lib. 8. & l. 81. Tauri. Nam is tantum ex damnabili coitu nascitur, quando mater poterat plecti capite. l. Grachus. C. de adulte. Est communis Mathesi. vbi supra. Socin. consi. 148. volum. 1. Xuar. vbi sup. fol. 98. Bald. & Salic. in d. l. si qua illustris. Vide Cifuent. in l. 9. Tauri. nu. 2. Damnatus coitus quis dicatur, tractat Couarru. de matrim. 2. part. §. quinto. num. 15. l. 9. Tauri. ¶ Spurius igitur ex damnabili coitu matri non succedit glo. d. §. nouissimè. verb. admitti & glo. 1. d. §. de inofficioso. glo. in authen. ex complexu. verb. indigni. glos. verb. cum legitimis in d. l. si qua illustris. text. in authẽ. quib. mod. nat. effi. sui. Est communis Socin. consil. 148. volumine primo. num. primo. Xuarez in dicta. l. prima. fol. 98. Mathesil. vbi supra. Bald. & Salicet. in dicta. l. si qua illustris. Verum est tamẽ si coitus sit damnabilis ex parte tantum patris, non autem matris, vt cum vi fuerit oppressa, eum matri successurũ. Baldus in l. eam quam. C. de fideicommiss. nume. 21. Xuarez vbi supra. Sed hæc de iure regio aliter se habent: nam spurius cum alijs legitimis filijs non succedit: vt nec naturalis, potest tamen ijs quinta relinqui. Vbi vero non sunt legitimi, plebeiæ matri succedit ordine suo. Illustri spurius non succedit vt naturalis. Tamen illud notato quo ad legem nonam Tauri. vbicumque spurius matri succedit, eum auo, proauo, & auiæ, & proauiæ cum cæteris ascendentibus matris successurum: nam. d. l. tantùm à

tùm à successione expellit, vbi legitimi extant.

¶ Quinta regula fit de filijs clericorum, qui manseres vocátur, gloss. cap. nisi cum pridem. verb. manseres. de renunt. non autem incestuosi. vt volebat gl. l. a. verb. filij. C. de episcopis & cler. quæ communiter reprobatur à Bald. in capit. in præsentia num. 35. de probat. Manseres ergo clerico non succedũt nec ex testamento, nec ab intestato. gl. in authen. quib. mo. nat. effi. sui. colum. fin. versi. vltima siquidem. verb. participium. colum. 7. Bald. & Salicet. in. l. 2. C. de episcopis. & cleri. Xuarez vbi suprà, colum penult. l. 22. tit. 3. lib. 1. ordi. suprà. & l. secunda. tit. 3. libro isto. 5. & l. 9. Tauri. Hactenus de descẽdentibus actum est: nũc verò subdam de successione ascendentium, & sit prima regula. ¶ Regula prima inter ascendentes incestuosos ab omni successione excludit, & è cõtra. l. si quis incesti. C. de incest. nup. Consule ibidem Bald. nu. 3. authen. ex complexu. eod. titul.

¶ Regula secunda. Parentes legitimi & naturales succedunt filijs in suas legitimas. glo. verb. titulo. in authent. Nouissima. C. de inoffic. testam. idq; adeò, vt si exhæredentur, possint quetelam intẽtare contra testamentum inofficiosum, & præteritij dicunt nullum. l. 6. Tauri. vbi in tertio grauare permittit. vide Mathesil. in de successionibus ab intest. artic. secundo. in princip. sed dict. l. 6. imponit modum. l. prim. tit. 6. lib. tertio. for. Nã hæc permittebat ei, qui filijs carebat, cui voluisset, sua relinquere, &c. ¶ Parentes legitimi & naturales olim ante ius authent. ita succedebant ab intestato, vt pater matrem excluderet. l. secunda. §. obijcitur matri. colum. 3. ff. ad Tertul. l. 2 C. eod. text. & glo. in. §. præferuntur. Insti. eod. Tamen hodie ex æquo succedũt cum fratribus vterque parens. authen. defuncto. C ad Tertul. atque adeò hi omnes pariter, tamẽ per stirpes succedũt parentes, fratres vtrinque cõiuncti, & filij fratris præmortui si sint. in authent. Vt fratrum filij. in princ. & in authen. de hæredi. ab intesta. veni. § si igitur defunctus. versi. Vnde cõsequens est. col. 9. l. 4. titu. 13. part. 6. l. 10. titu. 6. l. 3. for. Mathesi. vbi suprà. Guillel. Bened. vbi suprà. verb. Et vxorem nomine. num. 638. Id autem velim intelligas, etiam si pater filium emanciparit. De fiducia contracta non est hîc curandum. l. 2. C. ad Tertul. Doctores in dict. authen. defuncto. Illud etiam notãdum est eos vocari, qui sanguine iuncti sunt, salua gradus prærogatiua, vt in dict. authẽt. Est videre, nam ptoximus quisque præferri debet: nam matre extante, auus paternus etiam non succedet, vtcunq; filium repræsentet. gl. 3. in dict. authen. defuncto. vbi etiam. 4. glos. inrer auos ita vult distribui, vt si ex altero gradu superfint auus & auia & ex altero tantum auus vel auia, illi duo capient non amplius, quam alter eorum. Superior autem est communis opinio Bald. & Sali. in. d. authent. defuncto. Mathesil. vbi suprà. art. 2. in prin. Xuarez in l. 4. tit. 13. part. 3. Hic noo est cur dicamus secundùm naturam fieri, vt descendentes, ascendentes repræsentent, & ideò liberos patruis præferri, aut saltim æquari. Quod tamen in nepote cessat, scilicet, vt auum repręsentet ad matrem excludendam, nam foret contra naturam, vt viuacior auus suo nepote esset cursu naturali. Salicet. in dict. authent. defuncto. colum. prima. tamen l. 17. Tauri. corrigit. dict. authen. defuncto. & authenti. vt fratrum filij. colum. nona. Illud tamen notatu dignum est, præmortui filij bona ex ęquo diuidi inter ascendentes, vt suprà si tamen sint filij matre quæsita. Nam ea, quæ ab altera linea cõstaret eum accepisse, vtique alterius lineæ ascẽdentes non caperent. l. quod scitis. §. finautem. C. de bon. quælibe. vbi vide Bart. & Paul. & Bart. in l. post dotem. ff. so'u matrimo. & Iaso. ibi colum. fina. & Barto. in authentic. Itaque. C. communia de succes. & conf. 18. Lud. Rom. consil. 40. Abba. consi. 75. volu. 5. Est communis Alexand. consil. 550. volu. 2. & Mathesi. vbi suprà art. secũdo. nu. 18. & Bald. nouel. in de dote. part. vltima. quæstione. 54. Est etiam communis Antonio Rubeo consi. 79. Communiorem esse refert Gregor. Lopez in l. quarta. tit. 13. par. 6. Cifuen. in. l. 10. Tauri. nu. 11. Guillel. Bened. vbi supra. nu. 636. Bart. Chassanæ. in consuetu. Burgund. rubr. 7. §. 6. nu. 8. Facit. l. de emancipatis. verb. exceptis. C. de legit. hæred. Quam quidem cõclusionem etiam ad nepotes Barto. & communis extendit. l. 10. tit. 6. lib. 3. for. Sed quòd hæc communis violet literam d. l. quod scitis. Bald. tenet contra Barto. & negat distinctionem faciendam in dict. authent. defuncto. num. 4. Imò quòd æqualiter debeant venire aui, seu parentes ad bona filij non facta distinctione vnde ei euenerunt Ioan. Lup. in dict. l. sexta. num. 19. & ibi optimè Antoni. Gomez in legibus Tauri. Couarruuias de successio. ab intest. cõclus. secunda. Et dicit communem Grego. Lopez in dict. l. quarta. verbo. *Egualmente*. Philipp. Corneus consil. 6. & 7. volumine primo. & 94. volumine. 3. & 265. volumi. 4. & Salicet. in authentic. Itaque. C. communia de succes. & Cuman. consi. 122. Ait communem Bald. in consi. 31. volum. 2. cum quo facit. l. quarta. titul. 13. part. 6. ibi, *Todos los bienes*. & l. sexta. Tauri. Tamen dicito in his regnis, & in quibus similis est, cum Bald. sentiendum, & iudicandum, in alijs cum Barto. Cuius tamen opinionem aiunt Bartho. Socin. consil. 89. volum. 2. & Aymon Crauet. consil. 176. de iure communi cessare, vbi fratres ab intestato morientis cum patre succedunt: nullam si quidem tunc

fieri distinctionem. Sed vbi alter parentum priuatur succedendi iure, tota hęreditas ad alterum defertur, vt cum mater trāsit ad secūdas nuptias, in alterum tutela non translata. l. omnem. C. ad Tertul. vel rùm intra annum filio impuberi tutorem non petijt. l. sciant qui C. de legit. hæred. l. matres. C ad Tertullianum. §. fin. Instit. eod. Sed id ampliationes suas & restitutiones admittit, vt testatur Ioan. Bernar. Diaz in regul. verb. mater. vide Cifuent. in l. sexta. Tauri. & in l. 10. num. 6. Mathesi. vbi suprà. art. 2. memb. 1. num. 18. Guilielm. Benedict. vbi suprà. num. 644. Illud etiam addendum est, vbi mulier transit ad secundas nuptias non postulato tutore suo impuberi, bona secundi mariti tacitè pupillo obligari. l. si mater. C. in quib. cau. pign. tac. contra Guillel. Benedi. vbi suprà num. 643. Anto. Fanens. in de pignoribus. 2. memb. quartę partis principalis. Vide tex. Bal. & Guillel. in dict. cap. Rainutius. Fanensem in 4. memb. 2. partis. num. 156. Notat & Hippolyt. in sing. 248. Huic si correlatiuè procedit, limitatur titulus. C. ne vxor pro mar. Tamen vide Cifuen. in d. l. 6. & Ioan. de Neuiza. in sylua nuptia. fol. 67. Tu tamen interim fac huiusmodi conclusiones, quarum sit prima. Mater, si vnicum filium habeat, ei decedenti ab intestato (si aliàs indignam se non ferit) succedit pleno iure. l. fœminæ. §. illud. versi. Quòd si. C. de secund. nupt. Mathes. vbi suprà. Licèt glo. fin. in authen. ex testam. C. de secund. nupt. velit contrà. quam reprobat Guilliel. Bened. in d. cap. Rainutius. verb. Et vxorem nomine. num. 646. ¶ Secunda. Mater conuolans ad secunda vota petito tutore filio, ei succedit in bona à filio quæsita pleno iure. Bart. in. l. generaliter. C. de secundis nupt. per authent. de non eligen. secundò nuben. mul. §. cùm igitur. vbi gloss. verb. firmè & Angel. vide Mathes. vbi suprà. nu. 20. & Guillel. Benedict. vbi suprà. num. 644. & 419. vbi ait hanc communem.

¶ Tertia. Mater plures habēs filios, eis petito tutore, transiens ad secunda vota, vni, vel alteri ex illis decedentibus ab intestato succedit in bona à patre habita, ita, vt tantum vsumfructum habeat, & superstitibus fratribus proprietatē reseruet. d. l. fœminæ. l. hac edictali. & l. generaliter. C. de secundis nupt. Quod quidem custodiendum est, etiam in patre & auis tam paterno, quàm materno. l. 15. Tauri. Id autem fit, quòd videatur fratribus superstitibus ex primo matrimonio iniuria facta. Verum tamen est, si aliquis ex fratribus superstitibus, vel omnes eam aduersum mortuū in gratitudinem cō miserint, vt posset frater eos etiā persona turpi instituta exhęredes facere, ea bona in quibus mater vsumfructum habet, perdere quo ad dominiū huiusmodi fratres ingratos. arg. §. ingratitudinem. in authen. de nup. colum. 4. ante finem. vbi est glos. verb. lucrum & Ang. Nam causa, quæ fratrem exhæredem facere permittit, repellit eundem ab intestato. Sequitur Ias. in authenti. licèt. C. de liber. præterit. vel exhære. nume. 11. & in authēt. Ex causa. colum. 3. C. eod. Sequitur Guillelm. Benedict. vbi suprà. num. 646. eam comprobat. l. 12. tit. 7. part. 6. Vide Couarr. in cap. Rainutius. num. 7. de testam. vbi nume. 8. ingratitudinis causas persequitur latè, & doctè satis. Bart. tamen in l. fratres. nu. 6 C. de inoffic. testamen. negat id, quod proximè dicebamus, scilicet, fratrem repelli ab intestato per. l. cognatis. ff. vnde cogna. vbi respondet ad. l. fina. C. de secun. nup. quæ videtur contrà facere, & ait illis fratrem repelli à iure, quod hæreditario iure ei competebat. Item respondet ad. l. cum patronum. ff. de iure patto. & ait facilius tolli iura patronatus, quàm sanguinis. l. penul. de bon. libe. eum. l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. Sequitur Bartolum, Angelus sibi contrarius in §. prima. in fine. C. de inoffic. testamen. & Socin. in. l. tertia. §. filius autem. ff. de liberis & posthu. Ias. etiā sibi contrarius in. l. in arenam. num. 1. C. de inoffic. testam. Guillel. Bened. vbi suprà. verb. in eodem testamento. 2. num. 26. Franc. Curt. Iunior in authen. Non liret. num. 18. C. de liber. præter. vel exhæred. Chassanæ. in consuetu. Burgun. rub. 7. §. secundo. versi. fina. nu. 13. Tamen si bene rem perpendas, non sunt inter se cōtrarij sed diuersi. Et ideò dicas oportet: Primò, Causa, quæ fratrem exhæredatum turpi persona instituta ex testamento repelleret, sufficiens est ad repellendum eum ab intestato. Et ita superior opinio est accipiēda. ¶ Secundò. Causa, quæ sufficiet ad excludendum filium exhæredatum à successione paterna, non sufficit ad excludendū eūdem ab intestato, & ità posterior opinio venit intelligenda. Et sic etiam intellige. l. in arenam. C. de inoffic. testam. & authen. non licet. C. de libe. præter. vel exhære. In feudum filiorum ascendētes non succedunt. ca. 1. de natura succe. feu. Feli. in cap. ecclesia. colum. 17. de consti. ¶ Tertia conclusio. Pater filio naturali ab intestato in duas vncias, ex testamento in id, quod filius poterat, succedit in authē. quib. mod. nat. effi. sui. col. penul. versi. In quibus enim casibus. Mathesi. vbi suprà. art. secundo. memb. 2. nu. 6. & Guillel. Benedict. vbi supra. verb. & vxorem. nu. 703. per regulā à Bart. positam in l. fin. n. 5. ff. de his quib. vt indig. Quo fit, vt successio huiusmodi abintestato sit reciproca. Doct. Coua. in tract. de success. ab intest. conclu. 12. num. 13. & conclus. 13. Sed nota, quòd vbi pater in duas vncias successit, quæ tamē ei ad alimēta nō sufficiūt, potest ab hæredibus alimentorum reliquū petere, cum ea hinc inde sint debita. Do-

ra.Doctor. in.c.cũ haberet.de eo qui dux. in matri quã poll.per adult. Vide Barth.Soci.in consi. 148.volu. 1. Ex regula Bartoli potest inferri, patrẽ filio naturali nõ successurũ ab intestato, quando postquam eum suscepit, duxit vxorem, & ex ea habuit suos legitimos. Nam cùm filius ei succedere non possit, nec è conuerso. Guil.Bened. vbi suprà.num.704.& Mathesi.art.2.memb.2. num. 6.Argum.authent.licet C.de natur.libe.

¶ Quarta regula. Spurio filio pater non succedit, etiam si sit ex non damnabili coitu, ab intestato, cùm nec ei succedat vt suprà.& authen. Incestas. C.de incest.nupt.Mathesi.vbi suprà nume.9. Facit.melius.l.hac parte.l.si spurius. ff. vnde cogn. Cifuen.in l.10. Taur. Quod quidem adeò verum est, vt pater filium huiusmodi adoptare nequeat, nec legitimare. Ang.§.penul.num.8.Instit.de succes.cog.per glo.dict.l.hac parte.verb.nascuntur. successionis gratia.Ita tenet Ludo.Roma.in sing. 621.per.l.legem.C.de natu.lib. ¶ Quinta regula. Mater filio suo vel naturali, vel spurio, dum tamẽ descendentes absint, ab intestato succedit, excluso patre, d.l.hac parte.& l.si spurius. Facit etiam. §.vulgus.Instit. de succes.cogna.Mathesi.vbi suprà, num.2.Cifuent.vbi suprà.& etiam Guil.Benedi.nu.704.Id autem etiam esse verum volũt doctores, cùm mater Illustris: quo casu Bartoli regula frangitur. Nam filij huiusmodi matri non succedunt, etiam si non esset damnabilis coitus, quicquid teneant Ange.nu.7.Porcius.2.in §. nouissimè.Instit.de S. consul. Orficia. Ex quo infertur benè in l.9.Taur.etiam spurijs filijs matres succedere, cũ sit æquius eas admitti, quàm trãsuersales.

¶ Sexta regula. Adoptiuus pater, in cuius potestatem adoptatus non transijt, ab intestato non succedit. Dyn.in de success. ab intesta. Mathesi. vbi supra.artic.secundo.memb.3. & ibi Ludoui. Bologn.in additio. vbi citat. §. quendam. qui tamen non extat. Id etiam Mathesi. extendit ad fœminas, cùm tamen non adoptent principis authoritate. Sunt qui velint adoptantem vnà cum patre naturali ab intestato succedere: tamen nisi in castrensibus, vel quasi non videtur fieri posse. Verũ est adoptantem succedere posse, si is sit, qui in potestate adoptatum habeat, vt si sit vnus ex ascendentibus. Mathesi.& Guil. vbi suprà.per.l. cum in adoptiuis.§.si verò. C.de adopt. Vnde nulla est dubij ratio, cum pater arrogauit filium, nam arrogatione semper acquiritur patria potestas, & ita ab intestato succedit arrogator. §.mortuo. Instit. de acquisi.per arroga.& glo.verb.venturi.§.cum autem. Instit.de adopt. Et pro posita regula Bart. de correlatiua successione facit text. l. si arrogator.ff.de adopt. vbi & in alijs locis doctores distinguunt, an succedant puberi, an ei, qui testamentum cõdere possit. Nam in illo casu est opus fiducia. Tamen consule Mathesi. & Guillel. vbi supra.

¶ Septima regula. Pater spiritualis, id est, susceptor ex sacro fonte, non succedit filio spirituali, cum is illi non succedat. Mathesi. vbi supra.

¶ Octaua regula. Legitimato vel oblatione curiæ, vel Principis rescripto. vt in l.communium.§.primo. C.de nat.libe.vel restitutione natalium, succedit pater, si tamen alij filij non extent. Docto. vbi suprà. De legitimato per subsequẽs matrimonium, non est quid dicam, cum in omnibus similis sit alijs legitimis, vt supra habitum est.

Hactenus de ascendentium & descendentium linea pertractatum est, modò in hac vltima parte restat nobis, vt de transuersalium successione tractemus. ¶ In primis tamen scito vocari agnatos ad decimum vsque gradum, suo tamen ordine, vt proximiores præferantur. Non item de cognatis videtur dicendum, quo ad gradus. vt glos. magna. in princip. in l.fin. C. vnde legit.& glo.fin. §. fin. Instit de success.cognat. cum quibus facit authẽt. de hæred.ab intesta.ven.§. si igitur defunctus. 2. cum.§§.duobus sequen.& l.quinta.tit.13.part. 6. vbi tamen corruptè legitur, dozeno, pro.dezeno. & l.12.tit.6.lib.3.for. Est communis Mathes. vbi supra art.3.memb.1.nu.3.Deci.consi.87.& Suar. in l.quoniam in prioribus.limita.11.ad l. fori. C. de inofficio.testamen. ¶ Verum est tamen etiam in millesimo gradu computari successionem, quoties agitur de succedendo in dignitatem aliquam, vt Comitatum, Ducatum, &c. Bald. in cap. primo.§. Capitanei.de feudo Marchiæ. vbi etiam tenet idem Iaco. Aluarot.& Matthæ.de Afflict. Est communis Decio consi.85.Hippoly.singu. 422. Xuar.in dicta limit.11.colum.penul. Sit igitur regula. ¶ Prima. Proximior in linea transuersali & gradu, & consanguinitate excludit remotiores, vt cum non sunt in eodem gradu, vel si sint, tantum ab altero latere coniuncti. authen. Vt fratrum filij, in princip.& authenti. Cessante. & authentic. Post fratres. 1.& 2. C. de legit.hære.gl.fin.in authenti. Itaque. C.communia de success.l.quinta.titu.13.part.6.& l.12.ti.6.lib.3 for.Guillel. Benedict. vbi supra.nu.659 Mathesi.& Bolog. vbi suprà.art.tertio.memb.1.colum.prima. Tamen regula superior procedit inter fratres ipsos, & fratrum filios.gloss. secunda. in authen. Post fratres. 1.& ibi Paul. Castr. & authent. Cessante. C. de legit.hæred. Vide Barto. in l. post consanguineos. §.legitima hæreditas.ff.de legit.hæred.& Chassanæ.in consuetud.Burgund.rubri.7.§. 11. num. 6. Vide.l.quintã.tit.13.par.6.& Cifuent.in.l.octaua.Tau.nu.6. Illud tamen non est omittendũ, receptissimam omnium esse sententiam ad successionem gradus computari, secundum ius ciuile,

non canonicatũ, teſte Deci conſ.85.n.3.& Matheſi.vbi ſuprà. art. 3.in princip.nu.3. ¶ Modò, autem dic, quòd vbi fratres prẽmortui cõcurrunt cum nepotibus (*Sobrinos*) id eſt, alterius prẽmortui fratris filijs, ſuccedetur in ſtirpes, ita vt quantum ſinguli fratres capient, tantum & omnes filij ſimul illius præmortui fratris, tex.in authent. vt fratrum filij.in princi. verſi. Hoc itaque. nam omnes illi vnam præmortui perſonam repræſentant.l.8.Tau.Couar.inde ſucceſsi.ab inteſt. concluſione.8.Illud etiã in præſentia inſpectione dignum, quando ſunt fratres, & cõſanguinei, & vterini, licèt in bona parte prẽmortui labore, & induſtria ex æquo ſuccedant, non tamen in reliquis: nam eſt habenda ratio, quæ bona ei præuenerint ex parte & contemplatione matris, & ex alijs, & ita diuerſimodè ſuccedetur, iuxta gl.verb.filij. in authen. Poſt fratres.1.& doctor.C.de legit.hæredi & tex.l.de emancipatis.§.1.verſi.exceptis.C. eod.l.6.titu.13.part.6. Bona vero conſideranda ſunt in hac ſpecie, non quatenus à tranſuerſalibus matris proueniunt, niſi quatenus ab ipſa matre, vel ab eius aſcendentibus. Nam quæ à tranſuerſalibus venere, ex æquo cum alijs forent diuidẽda. Et ita limitat.d.verſi.Exceptis. Matheſi. & Bolog.vbi ſuprà.nu.665. ¶Secunda regula. Patruus. & auunculus ab inteſtato ſuccedunt nepotibus ſuis ita, vt excludãt conſobrinos, & patrueles defunctorum.l.auunculo.C.communia de ſucceſ.& ibi Bald.Salicet.& Corn.quæ lex incorrecta manet.Bald.conſi.131.volu.4.Alexand.conſi.166. volu.5.Nicol.Boeri.deciſi. 302.& conſi. 32. nu. 4.dicit communem Rube.conſil.102. Couarr. de ſucceſſ.ab inteſt.num.9.¶Tertia regula. Vbi plures cõſobrini ex diuerſis fratribus ſucceſſuri ſunt, ſuo conſobrino in ſtirpes magis placet ſuccedere, quam in capita. In hanc procliuior videtur ſententia Tiraquel.in de vtroq; retract.tit.primo.§. 11.glo.12. Prius tamen relatis tantum non diuerſis ſententijs grauiſsimorum doctorum, ſed & cõmunibus opinionibus conſulendum cenſeo: & non tandem Accurſij varietatem modò hanc, modò illam opinionem aſſerentis.glo.verb. Superſtites. §.hoc etiam. Inſtit.de legi.agna.ſucceſſ.glo. ver. in tres partes.l.2.§. hæreditas. ff. de ſuis & legit. hær. à quibus eſt diſcedendum, & tenendum cum gloſ.in authen. Ceſſante.verb.in ſtirpes.C.de legit.hær.gloſ.fin.in.l.lege.C.eod.gloſ.verb.vt puta.& verb.vendicationem.l.prima.§.fin.ff.ſi pars hæred.pet.& gloſſ.verb.fuerint.in authen.de hære.ab inteſta.veni.§.ſi igitur defunctus.1.verſi. ſi autem. Et hæc eſt communis magis, & tenenda ex relatis à Tiraquel. Adde ijs.l.5.tit.13. part.6. & l.12.titu.ſexto.lib.tertio.for.Ciſuen. in l.octaua.Tauri.& Petr.Ferra.in forma libelli, quo agitur per hæredes ab inteſtato.verbo.nulli. colum. 14. Ex ſuperiori communi elicitur etiam, quòd ſi plures patrui ſuccedant ab inteſtato, & concurrant cum vno auũculo, ſuccedetur eodem modo. Doct.in dict.l.auunculo.Matheſil.vbi ſuprà.art. 3.num.30.& ibi Bologni. ¶ Quarta regula. Spurio nato ex damnabili coitu trãſuerſales eius nec ex parte patris, nec ex parte matris ſuccedunt, cùm is illis non ſuccedat.argum.authen. Ex complexu.C.de inceſt.nupt.Matheſ.vbi ſuprà.artic. tertio.memb.2.num.tertio.& Guillel.Benedict. vbi ſuprà. verb. & vxorem. num.709. Tamen ſi natus ſit ex coitu non damnabili, tranſuerſales ex parte patris ei non ſuccedent, ſed tantum ex parte matris ab inteſtato. l. hac parte.l.ſi ſpurius. ff. vnde cogn.§.nouiſsimè.Inſtit.de ſucceſ.cogn.Matheſil.vbi ſuprà.num.quarto.& Guillel.nu. 704. Quod quidem adeò verum eſt, vt, etiam ſi ſint fratres tres ex diuerſis concubinis, ſibi inuicem non ſuccedant ab inteſtato.gloſ.fin.dict.l. hac parte. Vide Matheſ.& Guillel.vbi ſuprà.Concluſio, & regula ſuperior limitatur, quando ſpurij forẽt ex libero, & ſeruo, vel contrà, vel ex duobus ſeruis (quo caſu ſunt ſpurij ſeruorum melioris conditionis) Inſtit.de ſeruil.cogn. verſic. Hos enim liberos. Quod tamen vt debeat intelligi. vide vbi ſuprà Matheſil.& Ludoui.Bologn.num.8.& Guillel.Benedi.Id autem fit, quòd de iure ciuili ſerua domino ſuo non audebat nubere, &c. Vide etiam Nicol.de Vval.de ſucceſſ.ab inteſta.part.3.num. octauo. qui tamen num. 9. eſt reprobandus ex ijs, quæ Guillel.ſuprà.Id autem, quod de ſpurijs diximus, ijdẽ Matheſ.Guillel.Bologn.& Vvald. volunt habere locum etiam ſi ſpurij ſint fœminæ illuſtris, cùm iure digeſtorum non eſſet differentia inter filios ſpurios illuſtris, & plebeiæ: ſed d.l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfici. vetuit, ne illuſtri ſpurius ſuccederet, & è conuerſo: ſed in tranſuerſalibus nihil eſt immutatum, vnde tranſuerſales inter ſe poſſunt ſuccedere. Ita doctor. ſuprà citati. Ex quo intelligitur.l.nona.Tauri. ¶Quinta regula. Adoptiuis non tranſeuntibus in poteſtatem adoptantis, eorum tranſuerſales nunquam ſuccedunt ab inteſtato, vt nec hi illis.l.cum in adoptiuis.§.ſed.ne articulum.verſic.Et ideò.C. de adopti.Guillel.vbi ſuprà.nume.710. Si tamen in patris poteſtatẽ tranſijt, & ſuccedit is, & ei ſucceditur ab inteſtato. Doctor. in.l. qui per adoptionẽ. ff.de adopt.Guillelm.dict.num.710. ¶Sexta regula. Legitimato plenè per reſcriptum Principis ab inteſtato ſuccedtur à ſuis tranſuerſalibus, & is illis ſuccedit. Ludou.Bologni.in addi. ad Matheſil.in artic.tertio.membr.3.l.12.Tauri.

Quæ autem ſuprà dicta ſunt, ceſſant, quando ex tranſuerſalibus aliquis eſt incapax ſucceſsionis:

nis: nam tunc eo prætermisso, cæteri admittuntur, acsi non essent, cùm ipse non possit capere, vt purà, cum est factus seruus pœnę, vel in metal lum dãnatus.l.quidam funt.ff.de pœnis. vel cùm patitur mediam, vel maximam capitis diminutio nem.§.quod autem.Instit.de capit.dimi.vel cùm ipse commisit, vel eius frater crimen læsæ maiesta tis.l.quisquis. 1. C. ad legem Iuliam maiesta. vel cũ in hæresim incidit, vel defensor hæretici fuit. cap.prohibemus.§.credentes.de hæreti.vel si fiat monachus, maximè Franciscanus vt in cap. exijt. §.ad hæc cùm fratres.colũ.5.de verb.signific.lib. 6.& in clemen.Exiuit de paradiso.eod.tit.Quod quidem in monacho adeo verum est, vt etiam si fiat Episcopus, à successione repellatur. Ita docet Vvald.in success.ab intest.quæst.1. De alijs inca pacibus idem Vvald. Vbi tamen nulli sunt ascen dentes, vel transuersales, succedunt aliæ regulę ad modum breues. ¶Prima regula. Si coniuges sint, alter alteri succedit.vt in tit.C.vnde vir & vxor. & lib.6.tit.13.part.6. ¶Secunda. Vbi non est vir, nec vxor vt inuicem succedant, fiscus capit ea bo na tanquam vacantia.l.5.& l.vacantia.C.de bon. vacan.lib.10.& d.l.6.Fran.Lucas de Parma in de fisco & eius priuilegijs.& Guillel.Bened.vbi suprà.num.799. Vnde est reprobanda glo.1.l.quo tutela.ff.de regul.iur. quæ volebat tutorem datiuum, vel testamentarium, vbi nullus foret, admitti. Reprobant eam ibi Barto.Alberi.de Rosat. & Philip.Corn. in l.nutritoribus. C. communia de success. vtcunque eam sequatur Bald.in.l. si qua il lustris.C.ad Orfici.& Bart. sibi contrarius in d.l. nutritoribus.suprà citat.C.communia.de succes. ¶Tertia regula. Furioso succedit, qui eius curam agit, cùm qui poterant succedere, se indignos suc cessione sua negligentia faciunt.argu.l.si.captiui. C.de episcopis & cleric. ¶Quarta regula. Monacho statim dum professionem facit, ab intestato succedit monasterium, tanquam filius. vt in authen.Si qua mulier.C. de sacrosan. eccles. De his consule doctores in locis suprà citatis. ¶ Quinta regula. Clericis ab intestato in bonis patrimonia libus succeditur à suis, vt suprà in laicis. Tamen, si non habet cognatos, ecclesia.glo.c.cùm tibi.de verb.signifi. Quæ etiam regula in sanctimonialibus priuatis seruari posset.rex.& gl.c.fin.12.quę stio.5. Consule doctores ibidem.& in cap.ad hęc & cap.relatum.de testam.dixi suprà lib.1.tit.3. in l.prima.colum.115.

Dubium insigne censeri solet, Vtrùm vsusfructus cesset per religionis ingressum, què facit vsu fructuarius? Glos.in authen.Idem est.verb.ex lege.C.de bonis, quæ libe.& gl.in authen.Ingressi. C.de sacrosanct.eccle.quàm approbant Cyn.Alber.Barto.num.42.& num.49.& Areti.Rosellus ibi in repet.nume.18. id dicens tenendum fauore religionis. Et ita Baldus, Paul. Raphael, & Corne. in authẽt.Idem est.suprà citata. dicunt vsumfructum manere penes monachum viuente vsufructuario, siue sit pater, siue quiuis alius. & sic nõ re dit ad proprietatem per monachationem. Pater enim, vel quilibet alius licet monachus naturaliter viuit, & sic perdurat vsusfructus, monasterio autem quatenus capax est, omnia deferũtur, quæ monachus habebat.dict.authẽt.Ingressi C.de sacrosc.eccles. Et fratres habẽt gubernatores, & ministros, qui eorum industria proprietatem diligẽtiori cura, prout præsumitur ex eorum sanctimonia, & diligentia, quam maiorem habẽt, quàm laici, custodiẽt. Nec potest induci in argumentum cõtrarium illa communis per cap. cùm simus. de regul. quæ habet, patre, ingresso religionem, & professo, statim legitimam adiudicandam fore filijs, cùm nõ sit perpetuum. vt in glo.1.istius legis.1.versic. Dubitatur prætereà vtrùm filius pos sit petere legitimã à patre mortuo ciuiliter. Nec si verum foret, esset accipienda consequentia ad vsumfructum, de quo est nostra quæstio. Nec sua deri potest oppositum huius decisionis ex eo, ꝙ in patre cessat patria potestas, cuius occasione est assignatur vsusfructus: nam dico, quòd hæc iura nõ amittit, cùm imò duplicentur per monachationem, addendo paternitatem spiritualem pater nitati temporali & naturali. Nec iura fauorabilia cessant per ingressum religionis, dummodo ex vi regulæ compati possint, & monasterium, vt dixi, geret negotia per suos Syndicos, & administrato res, ad quæ pater legitimus administrator tenere tur, si existeret in seculo, & forte diligẽtius ea bo na tuebitur. Hanc conclusionem tenet, & communem fatetur Panormita. in capit. cum cõstet. colum. secũda.num.secundo. de pigno. Idem facit subtilis & dignissimus magister iubilatus meritissimè in hac Salmaticensi vniuersitate, omniũ terrarum orbe, sine iniuria communi consensu præstantissima Doctor Antonius Gomez in l. 48.nume.octauo.in ordinatio. Tauri. vbi plures hanc communem veritatem tuentes adfert. Specul.de statu monach.§.primo.versic. 46. Guid. Papæ decisio.477.nume. quarto.& decisio.595. vbi refert ita fuisse iudicatum. Et placet August. Beroi. quinque fundamenta pro hac sentẽtia adducenti in capit.in præsentia. num. 529. de probationibus.post Philipp.Decium.nume. 66.vbi citat ad hoc Ioã.de Imol.in.l.cum filio.ff. de legat.primo. Et dicit communem Ioannes Crot. in l.Gallus.§ & quid si tantum.num. 30. ff. de liberis & posthumis. Alexand.cõsil.139.colum.2. num.5.lib.2.Et aliquos huius sententiæ homines citat Marian.Socin.consil.10. numero.20.lib.5.

Et est verior secundum Deci. vbi suprà. Et quòd sit magis communis & verior nouissimè testatur Arius Pinel. in l prima. part. prima. numero. 51. C. de bonis mater. glos. in capit. si qua mulier. in glos. 1. ad fin. 19. quæst. fin. & gloss. fi. ff. in l. idem erit. § si quis duobus ff. de assignand. libertis. Cæpol. consil. 22. colum. secunda versi. Item adduco. num. 4.

Et ista est tenenda, quanuis contrariam in patre profitente religionem dixerit communiter teneri Salice. in dict. authen. Idem est. colu. prim. Et Gregor. Lop. in l. 5. verb. *El vsofructo*. tit. 17 parti. 4. Et magis communem Antoni. Gomez loco proximè citato, qui, vt dixi, ab ea recedit. & Salicet. in dict. authen. Ingressi. & ibi. Iaso. num. 48. colum. final. Riminald. in. §. 1. num. 128. Insti. Per quas personas nobis acqui. Hippoly. singul. 668. & Boeri. decis. 197. colum. fin. num. 10. idex presse diffiniens. Couar. in cap. secundo. num. 8. de testam. profitens hanc opinionem vltimã cõmunem esse, ac ipse eam sequitur contra religionis fauorem, & (pace salua) non bene, quemadmodum ex præmissis in priori opinione constat, à qua in iudicando, & consulendo minimè recedendum fore existimamus.

Assiduè contingere solet, filium natum esse in octauo mense, moriq; post duos tresve dies, ideò que inter auum ex parte matris, & eius generum maritum filiæ præmortuæ est quæstio. vtrũ auus vel eius pater debeat succedere abintestato? Quo casu respondendum est, talem filium natum in dicto mense toto non posse viuere, ac esse tanquam si natus non esset: & sic successio matris consideranda est, & nõ filij sic nati, qui nunquam habuit, nec habere potuit. paterque ipsius matris excluso marito ab intestato est admittendus. l. nam & si parentibus. ff. de inoffi. testam. l. 6. Tauri.

Confirmatur. Nam natus in octauo mense naturaliter viuere non potest, secundum Michael. Scotum lib. physionomię. cap. 10. & alios plures, quos refert Matthę. de Afflict. decis. 236. vbi hãc conclusionem pro socero contra generum approbat. Et facit pro ea. l. 13. in ordina. Taur. quatenus vult quod nascatur eo tempore, quo naturaliter viuere possit, non aliàs. Et ibi Hispanus Ant. Gomez num. 4. idem sensit.

Sed est dubium casu, quo natus fuit, viuus, & vixit viginti quatuor horas, & tempore, quo secundùm naturam poterat viuere, nempe in septimo, nono, vel vndecimo mense iuxta formam dict. l. 13. Tauri. quo casu fuit hæres matri prędefunctę, & maritus prętextu filij posteà mortuo successit in bonis maternis, an veniat tantùm ad bona nũc in esse deducta, vt in bonis dotalibus, arrhis, & huiusmodi, vel iure sibi translato debeat venire ad alia bona soceri socrusq; relicta ab intestato, vna cum alijs leuiris, fratris suæ vxoris prædefunctæ, & patrui magni sui filij, cuius causa successit? Dixi, quòd solum præsentia, quæ tempore vxoris erãt ipsius, venit filius, & eius maritus pater ad bona filij, eo autem filio defuncto in vita auorum, nihil repræsentat, quia non est in rerum natura, nec ei poterat esse successio in vita ipsorum, cum viuentis non detur hæreditas. l. qui superstitis. ff. de acqui. hæredi. Sed extincta est causa repræsentationis in descẽdentibus, & patet non sit socero successor ab intestato, ergo eo excluso tanquam si nunquam fuisset, veniet hæreditas ad legitimos successores ab intestato, secundum regulas traditas in hac materia, & in præsenti glos. suprà. ¶ His etiam adijcitur, Pater assignauit legitimam filio suo, ac eam ei tradidit ante mortem: filius petit augmentum inspecto tempore mortis patris: cæteri fratres dicunt potiùs inspiciendum esse tempus assignationis, est quæstio, Vtrùm tẽpus assignationis viuẽte patre factæ, an mortis sit cõsiderandũ? Aduertendũ esse ad tẽpus assignationis, ea ratione iuuatur. Assignatio legitimæ eo tempore, hoc est, in vita fieri optimè potuit à patre. & si casus diminutionis contingeret, quia pater efficeretur pauper, ptout sępe contingere solet, nam ante obitum nemo felix, ipse filius nollet reddere, nec cõferre legitimam susceptam à patre cum fratribus, ergo nec eo casu debet venire ad augmẽtum contingens post assignationem: non enim ferendus est is, qui lucrum amplectitur, onus autẽ ei annexum contemnit. l. vni. §. pro secundo. ad fin. C. de cadu. tollen. glo. in capit. accedentes de præsc. ¶ Præterea initium perfectum, in esseque deductum in actu est in consideratione, nec ex ea su superuenienti reuocandus erit. l. si Gaudentius C. de cont. empt. Dixi in notabili quæstione in l. 1. gloss. 1. vers. Nonò mouetur talis quæstio. titu. 6. lib. 1. supra isto lib. ordin. Regiarum. Sed actus assignationis legitimæ in specie proposita fuit huiusmodi, igitur pro hac parte. Pręterea quòd filius non possit agere ad supplementum legitimæ receptæ à patre. Ita Iacob. Buttrigar. in l. pactum. C. de colla. dicendo, quòd est attendendum ad tempus legitimæ datæ, nec vlterius curandum sit, si pater næ facultates accrescant, sicut nec si diminuerentur, quia non debet quis postulare, cuius contrarium non esset petiturus. l. si ea lege. C. de vsur. l. pen. C. de solu. Et hanc doctrinam pro eleganti refert & sequitur Bald in l. 2. C. de reuoc. ijs quæ in fraud. credi. & in l. fin. 3. colum. C. de vsuris rei iudi. & in authen. res quæ. C. communia de legat. versi. Quæro, statuto cauetur. Angel. in l. si proponas. ff. de inoffi. testam. & in l. stipulatio cõceptá. ff. de verb. oblig. Alexand. in. l. pacta. circa finem.

nem.C.de collationib. ¶In oppositum est vetior opinio,ac cōmunior,quòd in omni legitima semper attendatur tempus mortis parētis.l.cùm quæritur.verb.mortis tempore.C. de inoffic.restam. & ibi Paul.de Castr.Bald.reprobata opinione Iacob.Butriga. in.l. pactum. C. de collat. & in.l. quanuis.quæst.fina.C. de fidei com. Roma. in dicta.l.stipulatio. Alexan.in.l.in ratione.ff.ad leg.Falcid.Ias. in authen. Nouissima.3.colum.C. de inoffic. testam. & in.l. quod Seruius.ff.de cond.ob caus. qui omnino est videndus.Er hanc communem existimat Couar. in cap. quanuis.3.part.§.primo.nume. secūdo de pact.li.6.aduersus Iacob.Butriga. Et pro hac opinione communi contra Iacobum est.l. 23. Tauri. ibi,*al tiempo de su muerte*.Couar.in cap. Rainutius. §.primo.num.8.de testamen. Dic,aut recipit voluntariè à patre legitimam absque renuntiatione iurata,& tunc poterit petere supplementum, attento tempore mortis. Aut renuntiauit supplementum cum iuramēto,& attendatur tēpus mortis. Et sic in ista vltima intelliges opinionem Butrigar.communem: & in.1. distinctione alteram communem,quæ tenet tempus mortis considerādum,vt egregiè docet Couar. dict §. primo tertiæ partis relectio.cap. quanuis pactum. nume.2. plura ad id citando.de pactis.lib.6.

el testador no hiziere testamēto: y cumplase el testamento: y si el testador instituyere heredero [a] en el testamento: y el heredero no quisiere heredar †: vala el testa-

a ¶*Si el testador instituyere heredero.* Theorica à iure communi tradita,quòd hæredidate non adita,legata non debeantur.per.l.si nemo. ff. de testamē. tutel.cum alijs à me suprà citatis in.1. gloss.versi. Nunc tamen quatro hæreditate non adita.hic correcta patet: quæ procedit hæreditate non adita ex testamento mero iure valido, destituto tamen ex causa exhæredationis,seu repudiationis, secùs si nullitas prouenirct ex defectu solēnitatis, quia isto casu non debetur hæredi scripto,etiam in foro animæ, nempe quia decessit ante perfectionē testamenti quo ad formam & solennitatem præsentis legis,& ex ea clarè constat:qua forma detracta,actus est nullus.l.ex imperfecto.C.de testamen.&.l.nolomus iuncta glo. confirmatur. eod. titu.C.§.eadem oratione.Instit.quib. mod.testamen.infir.quibus cauetur ex testamento imperfecto nihil deberi,etiam si relictum sit factum Regi,seu Imperatori.Probatur, nam in actu gesto à testatore præsumitur factum esse iuxta mentem legis.& eorum,quæ sunt statuta à iure· igitur hac conditione cessante, disposita ab ipso tanquam si ne eius voluntate,quæ primum locum obtinet.l. in conditionibus.ff.de condit. & demonstra. cum simi.irrita erit eius dispositio.l.si quis locuples.ff. de man.testa.voluntatem testatoris interpretandam fore,vt reddatur concors iuri communi. Est l.si duo.ff.de acqui. hered. Bartol.& alij notant in. l. hæredes mei, §. cùm ita.ff. ad Trebel.& in.l. vt iurisiurandi. ff.de oper.libert. Paul. Parisi.consil.40. colum. penul. nume.34.lib.2.& consil.89.colum.4.nu.26.eod. lib.2.Corn.consi.295.nume.7.lib.1.& consil.161 num.15.lib.2.& consi.124.nu.15.eod.lib. & cōsi.72.num.3.lib.2.Anto.Rubeus consi.39. nu.2. Boeti.consi.2.num.6.

Secundo,quia lex imponens formam testamētis,vt falsitas cesset.est iusta,ac proinde ab omnibus subiectis est seruanda in vtroque foro tā animæ,quàm fori exterioris glo. in cap.quæ in ecclesiarum.de consti.Panor.Felin.& Deci. nu.8.in.c. primo.eod.titul.Innocen.in cap. quia plerique. de immuni.eccles. Ias.in.l.nemo potest.2.lectur.nu. 106 ff.de legar.primo. S. Tho.1.2.quæst.96.ar. 4.Est communiter recepta secundum Couar.in cap.cùm esses.de testa.num.6.& in capit. primo. num.16.eod.titu.& in epitom.4. decreta.2.part. cap.7.§.septimo.num.9. Felin. in cap.primo. colum.9.nume.18.de sponsa.dicit eam singul.& est communis opinio secundum Ludouic. Gomezi. in capit.2.nume.34.de consti.lib.6. Domi. Soto lib.primo.de iusti.& iure.quæst.6.art.4. Quibus est addendus Bal.in procem. feudo. nu.6. dicens, legem ciuilem esse partem legis diuinæ. Probatur.Lex omnis humana ab æterna deriuatur,secūdum illud Prouerb.8.Per me reges regnant,& legum conditores iusta decernunt. cap. quo iure.8. distin.cap.quod præcipitur.14.quæst.1.cap.2.de maio.& obedi.& ad Roma.13.Lex enim ciuilis si prohibet,ligat in foro conscientiæ,obligatq; trāsgressorem ad peccatum,si permittit,modò lex iusta sit,excusat agentem,ex traditione prædictorum authorum.Igitur hæc ciuilis lex in foro animæ ac exteriori habere locum fatendum erit.

Tertiò suaderi potest,quia potestas testādi restricta est ad terminos iuris,nec contra legē quicquam statuere licet.l.nemo potest. ff. de legat.1. text.in anthen.de nupt.§.disponat testator, vt dignum est,& erit lex. Er istæque volūtates,de quibus dicit text.in §.Hinc nobis. in dict. authenti. de nupt.ibi, quia vbique custodire morientium

† Heredar. Vel quia non potuerit cū sit incapax, nihilominus debebit fideicommissum, quia cum actus voluntatis & impotentiæ æquiparentur, ergo stāte hac lege debebitur ex casu impotentiæ cōtra opinionē communē de iure cōmuni. vt in pūctis huius legis expendit Gregor. Lop. in l.14 ver. defendido.quem vid.tit.5 par. 6.

voluntates volumus & in.l.omniom.C. de testamen.ibi,voluntates etenim hominum audire volumus,non iubere. Detracta ergo potentia per leges dicentes quem non posse testari sine solennirate iuris. ergo remouetur omnis actus. ex Boetio teste Bald.in l.prima.nu.55.C. dr sacro sanct. ecclef.l multum interest.C. si quis alt. vel sibi.l. nemo potest.ff.de lega.primo.cap. cùm super.de off.delegat.¶ Quartò confirmatur.Ista est forma, & solennitas substantialis,& non tantùm probatoria.Bart.in.l.nemo potest.ff.de leg. primo. vbi Aretinus colum.2.& Ias.1.lectur.nu.17.& in.2. num.21.& Ripa num. 35. dicit opinionem istam communem esse. Idem fatetur Albert. Brun.in tracta.Quotuplex sit forma.fol.13.colum.2.Bal. in.l.cum quis.colum.2.num.4.C. de iuris & facti igno.Alexan.colum.2.in.l.prima.ff.de condi.indebi.& ibi Iaso.num.17.Deci.in.l.2.C. de bono. possef.secundùm tabul.colum.3.quibus citatis dicit communem.D.Couar.in dict.capi.cum esses. num.8.& melius probat Ioan.Crott.in dict.l.nemo potest.num.16.Si solennitas substantialis est, non refert,quanuis alio modo constet legatario, vel hærrdi,nec talis ptobatio est admittẽda in foro conscientiæ. ¶ Item & quinto.Nam validum est argomẽtum dr facto iudicis ad partrm.vt probabo,tamen iudex ex testamento minns solenni non posset permittere retentionem reiom hæreditariarum , seu legatarum hæredi,vel legatario, ergò ità necesse erit fateri in casu nostræ propositionis,quo nec testator,seu eins hæres titulo directo tamen minus solennirer facto non poterit retinere. Antecedẽs probatur in.l.si ob causam.C. de euictio l.prima.C.si in caus. iudica. Drclarat Bart.in.l.tertia.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.Soci. in.l.prima.§.per seruum corporalitrr. num.7.ff. de acquirrnd.possess. ¶ Iudex autem etiam certò sciens hæreditatem,seu legatum relictum in minus solenni voluntate Petro absque vlla fraudis suspicione,non ei,sed venientibus ab intestato adiudicat,ex eo,quòd tale testamẽtum nullum est. l.si vnos.l.ex imperfecto.l. hac consultissima.C. de testamentis. voluntas non solennis pro nulla iudicatur:& id quod nullum est,non parit obligationem rtiam.vt docet Bald.in repeti.l.primæ nume.53.versi.Vnde ego dico.C. de sacrosanctis ecclef.ergo in foro animæ non potrrit peti , nec retineri.¶ Postremo hanc sententiam probat Baldus in.l.si post diuisionem.nume.5.C. de iur.& facti igno.& in dict.repe.l.primæ col.15.num.55. Frater Francisci.de Victoria ad S.Thomã.in 2.2. quæst.62.arti.1.quorum opinio est communis secundum Ias.in dict.l.post diuisionem. num.5.colum.2.& Fortun.in tract.De vltimo fine vtriusq; iuris.illatio.15.& doct.Didac.Couar.in cap.cùm esses.num.8.de testamrntis.vbi subijcit hanc opinionem sibi magis placere. Antoni. Gomez in.l. Tauri.3.num.120. vbi plura ex hac theorica deducit.Opinionem contrariam , imò quòd relicta in minus solenni testamento in animæ iudicio debeant solui ab hærrde , qui certus est illam fuisse postremam voluntatem defuncti , ac per consequens eo foro posse retineri,probari potest.¶ Primò Nam solennitas in vltimis voluntatibus fuit instituta ad falsum & cõtrarium voluntati defuncti pulsandum,& sic de ea constare possit. l.fi.C. de fideicom.§.primo.Instit.de testam. de ea autẽ constat hæredi quantum ad institutionem de eo factam,vel veniẽtibus ab intestato derelictis alijs, ergo tenentur eis in foro animæ restituere , cum aliàs peccarent alienum retinendo contra testatoris volontatem,de qua illis cõstat,ac similiter hæres,vel legatarius potrrũt retinrre talem rem eis relictam in minus solenni voluntate cessante causa fraudis,cessare debet effectus præsumptionis, cum de veritate prædictis constet.cap. magnæ.de vot.cap.cum cessante,de appella.cap. non debet. de consanguini.& affinita. Nec obstat.quod dicebam in ptimo fundamento,quòd testator velit se conformare eum iure communi : nam porest intelligi ab intestato , & quando nihil constat per probationes & conirctaras de contraria eius volũtate,quemadmodum hic constat.vt cõlligitur ex Philip.Corn.consi.138.col.fi.n.9.lib.2. ¶ Secundò suaderi potest.Nam vbi consensus est causa acquisitionis,ex quo quis naturaliter manet obligatus ex sua promissione,ac hæres , vel causam habeus à tali promissore,& datore, præsumptio legis non eam naturalem obligationem tollit , nec tollere potest cõtra expressam veritatem,de qua agendum est in foro intetioti animæ.ca. tua nos. de sponsa.capi.inquisitioni.de sent. excom. ¶ Ex tali enim lrgato,vel relicto naturalis obligatio orta fuit.glo.obtineas.in.l.si post diuisionem. C.de iur.& facti igno.glo.in.l. prima.ff.de condi.indebi & in.l.cum quis.C.de iur.& fact,igno.& ibi Iacob.Butriga.Bartol.& Bald.& Cothrus.cõsi.137 colum.2.num.3.libr.2. Est communis secundum Ioan.Annibal.in.l.nemo potest.nume. 17.& nu. 474.ff.de legat.primo.& ibi Crotus nu.16. idem firmat,ergo hæres trnetor soluerr relictum in tali volunrate minus solenni,aliàs peccarrt. ¶ Sic ergo lex insta seruanda erit in vtroque foro, nisi sit fundata super præsumptione,qua cessante, non ligat in foro animæ.Sic respondendum erit ad secũdum fundamentum pro contraria sententia adductum.Nec obstat tertium fundamentũ: nã quanuis potentia sit sublata à iure , non tamen procedit quo ad naturalem,ex qua resultat obligatio in foro animæ,quę etiam à Principe tolli nequit.

sed na-

ſed naturalia.Inſtit.de iure natu. executionem tamē in foto fori impedire poteſt,quæ cauſatur ex ottu ciuilis obligationis, nec ex hoc infringuntur leges,cùm intério legum ſit potiùs ad hoc,vt poſtremæ voluntates ſeruentur,quàm ad ipſas annihilandas ceſſante falſitate. ¶Nec obſtat quod dicatur ſolennitas ſubſtātialis quia factū teſtatoris, vt eſt nominatio hæredis, eſt de ſubſtātia: aliæ vetò ſunt probatotiæ, qnæ explicari poſſunt duobus teſtibus,vt erat de iure diuino,iuxta illud Chriſti teſtimonium, In ore duorum vel trium ſtat omne verbum,idque omnes gentes cuſtodiebanr.Et Aragonenſes duorum teſtimonio teſtamenta ſolennia iudicant;vt patet libr.6. forotum Aragoniæ tit.de teſtamen.conſti.incip. Super teſtamento.ibi,duobus iurantibus,ſi plures haberi non poterunt de ijs,qui interfuerunt:ſiue ſint teſtes, ſiue ſpondalarij:ibi duo,vel vnus illorum iuret, & valeat teſtamentum. Et vide aliam conſtitutionem incip.Si teſtator.libt.5.fotorum Aragoniæ.titul. De tutoribus curatoribus,&c.fo.124.col 4.& in regno Franciæ teſtamenta ſine iuris ſolennitate condita valent, dummodo duo teſtes affuerint. Nicolaus Boeri.in conſuetu.Bituricenſ.titu. *Des coſtumes concernans les teſtamens.* §. primo.Et in ciuitate Senenſi eſt conſuetudo, quòd teſtamentū factum coram tribus teſtibus valeat. Angel.in.§. fina.Inſtit.de teſtamen.& Venetijs ſetuatut ſecūdùm Ioan.Andr.ad Spec.de inſtrum. editio.§.cōpendioſè.ſub num.14.verſi.In fine.Boeri. vbi ſuprà,Sed ſi ſic eſt,conſeqnēs erit fateri,quòd veritas teſtamenti perfecta & formalis erit illa, quæ probatur dnorum teſtimonio, cùm hæc ſit ſecundùm ius dininum & naturale, ergo ſetuanda in foro Dei,vbi de apicibus iuris non eſt curandum.

mento en las mandas †, y en las otras coſas q̃ en el ſe cōtienen: y ſi alguno dexare a otro en ſu poſtrimera volũtad por heredero, o le legare, o mandare alguna coſa para que la den a otro alguno a quien ſoſtituye en la herencia, o manda: ſi el tal

Nec obſtat argūmētum de facto iudicis ad partem,cùm iudex ſæpenumero iudicet etiam contra veritatem ſecundum allegata & ptobata,tamē pars iudicat ſecundum conſcientiam ex actn practico,qnam habet,quanuis iudex præcipiat in foro fori contrarium.capit. Dominus noſter. de ſecund.nupt.Optimus texr.in cap. Inquiſitioni.§. fina.de ſentent. excommuni. ergo nihil obſtat. ¶Tertio iſta opinio probatur authoritate doctorum,vt appatet ex citaris à Couarruuias in dict.c. cùm eſſes.num.5. Ex quibus videtur magis communis.Et Titaquell.in legibus connubi. gloſſ.4. nnm.22.fol.262.colum.2. voluit Anchar.in reg. Poſſeſſor.colum.8.quæſtio.1.de regul. iur. lib.6. Imnl.& Alexand.colum.6. in.l. nemo poteſt. ff. de legat.ptimo.& Iaſ.ibi colu.12.in.1. lectura. & in.2.col. 16. & Ioan Mōte ferret.in repeti. fol.8.colu.vltim.verſic·Nūc proſequor. Iaſo. in.l.ſi poſt diuiſionē. nu. 13.C.de iuris & facti.igno. & in.l. ſi non ſortem.in princip.ff.de condi. indebi. Alciat. de quinq; ped.præſc.fol.4.Albert.Brun. in tract.de potentia & eff.formæ.fol.57.col.3.& fol.60.co. 1.Bald.in l.teſtes.col.1.n.5.C.de teſtam. Philip. Corne.conſi.519.nu.34.lib 2.vbi dicit, quòd eſt cōmunis opinio illa,de qua ſuprà diximus, nempe ex minus ſolenni voluntate oriri obligationē naturalem. Et dicit magis commnnem in conſil. 278.colum.1.lib.1.Iaſo conſil.67.colum.5. lib.3. Segur.in tepe.l.1.§.ſi vit vxori.nnm.155. verſic. Et idē de electione.vbi plures authotes huiùs ſententiæ inſerui.ff.de acqui.poſſeſſ.Eſt etiam communis teſte Corne.conſi.10.col.1.lib.1. & tranſeunt cum ea omnes ſecūdum Ripam in dict.l.nemo poteſt.nu.96.verſi.In eadem gloſſa. ibi, ſed ope exceptionis.vbi aliqna corollaria dedncit. E theologis hanc ſententiam apptobat Sylueſt. in ſum.vetb.hæreditas.quæſt.7.& verbo. teſtamentum.1.quæſt.5.verſi.Quartum.ſecundùm Archi. Hadria.Papa in quodlib.6.concluſ,2.illatio.a. ad fin.fol.paruæ impreſsionis.112.colum.2.

Quorum ſenrentia probatur,quarto ex doctina Innoc.in cap.quia proptet.de electio.dicentis electionem validam iure naturali ratione conſenſus eligentium,nullam tamen ex defectu ſolennitatis iuris poſitiui,validam,& firmam eſſe in foto animæ.Quam ſequitur Pauotmi. in capit.primo. de in integr.reſtit.col.fin.num.19.Lndo.Gomez in cap.2.nu.23.de conſti.Iaſ.in rnb.ff. de acq.hæred.num.21.Ioan.de Molina in tract. de differentijs inter forum contentio. & animæ. differentia. 29.char.15.Syluest.verb.Alienatio. q.13. Andr. Tiraquel.de inre mariti.glo,4.nu.21.Boeri.decif. 1.n.13.Et Segur.in repe.l.1.§.ſi vir.nu.125.ff.de acquirē.poſſ.Quæ ſententia extenditur, teſtibus prædictis authoribus,ad omnem actum, in quo eſt prætermiſſa ſolennitas iuris poſitiui, vt in foro animæ non teneatur quis de hoc ſibi facete cō ſcientiam

† En las mandas. Declarat hanc legē Greg. Lopez in l.6.titul.10.parti.6.in verbo. Faſta vn año. verſi.Hodie vero attenta l. regni. quē vide. & in. l. 20.verb. no mueſtra.t.22 parti.3.

scientiam, ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio, & adfuit consensus habentium actum explicare. ¶ Quinto loco adducitur fundamentum tale. Ex testamēto non solenni oritur obligatio naturalis secundum communem, vt probaui paulò antè in hac gl. vers. Secundò suaderi potest. Nam vbi consensus est. Quod patet, cùm testamentum sua origine, & inuentione sit de iure naturali, seu gentium, licèt solennitates sint de iure ciuili. Bartol. in. l. interdum. ff. de condi. indeb. & l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. tex. est in. l. in eo. §. fin. cum l. sequen. ff. de acqui. rer. domi. Et tale testamentum dicitur validum de iure gētium, quod habet voluntatem testatoris, quæ probatur ex testamēto inualido. l. fin. ff. de reb. eorum. l. in testamento. ff. de fideicom. liber. Ergo cùm sit validum de iure gentium, & adsit consensus testatoris in tali postrema voluntate, ex eo causatur naturalis obligatio, quæ est de iure gentium. l. cum amplius. §. ts natura debet. de regu. iur. ff. ac proinde erit tutus petendo, vel retinendo in foro animæ.

¶ Sextò, solennitas, quòd plures testes in actu vltra duos est probatoria, non tamen substantialis. l. fina. versic. Cum enim. C. de fideicom. facit, sic inducendo eam. vbi dicitur, quòd ideò in testamento requiruntur septem testes, nè quid falsitatis in eo committatur, cum per plures homines veritas magis elucescat. Probat ergo ille tx. quòd solennitas septem testium ideo est necessaria in testamento, vt per ipsum probetur voluntas testatoris. Si ergo testamentum sit factum coram minori numero, est testamentum: sed quia voluntas testatoris non potest probari debito numero testium, ideo non fortitur effectum. l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tutel. Confirmatur. Nam si esset ista solennitas substantialis, non autem probatoria, sequeretur quòd ex testamento minus solenni non oriretur obligatio naturalis, quod tamen est falsum, vt prædiximus. ergo, &c. Antecedens probatur in. l. prima. §. si quis ita. ff. de verb. obliga. Ex his igitur responderi potest hanc vltimam communem sententiam veriorem, & probabiliorem indicandam fore. ¶ Quibus autem remedijs debeantur legata, & fideicommissa ex testamento minus solenni, est consulendus Gualdens. de arte testandi. titul. a. cautel. 3. pagella. 34. & 35. ¶ Quæro euius effectus & operationis sit clausula codicillaris, Si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorū, &c? Respond. quòd plures enumerat Antoni. Gomez in. l. tertia. Tauri. nu. 75. vbi poteris videre Guillel. Benedict. in repet. capit. Rainutius. verbo. matrem insuper Cleram. numer. 47. de testamen. vbi tenet, quòd clausula codicillaris in testamento filij de consensu patris facta esto, quòd non valeat vt testamentum, valebit tamen tanquam donatio causa mortis. Alios duos effectus ponit ipse Guillel. Benedi. in verb. testamentum. 3 num. 17. quem omnino videatis. Ista clausula facit testamentum valere iure fideicommissi. Alexan. dicit hanc communem in consil. 19. colum. 3. num. 9. lib. 6. quo in loco plura citat in præsidium istius communis conclusionis. Paul. Parisi. consil. 11. colum. 3. nu. 32. lib. 3. Socinus in. l. Gallus. §. quidam rectè. num. 10. ff. de liberis & posthu. Corne. consi. 96. num. 6. lib. 2. & consil. 126. num. 4. eod. lib. 2. Idem Corne. consi. 133. col. 5. num. 2. lib. 3. & consi. 306. col. 2. eodē. 3. volumi. Barto. in. l. prima. ff. de iure codicillo. Bald. in. l. vlti. C. eod. tit. Aymon Crauet. consil. 22. num. 8. Deci. consi. 369. nume. 2. & consi. 431 num. 8. Ias. consi. 104. colum. 5. num. 3. lib. 4. glo. l. ex ea. ff. de testa. l. Scæuola. ff. ad Trebel. tex. in princip. Instit. de codicil. l. 2. tit. 12. par. 6. ¶ Intelligas tamen, quando testamentum est nullum ratione solennitatis, secus si ratione voluntatis, quo casu nihil operatur clausula codicillaris. l. fideicōmissa. §. primo. de lega. 3. Barto. in. l. si is qui. nu. 1. ff. de testam. Deci. consi. 205. nu. 10. & cōsil. 394. num. 6. Guillel. Benedict. in repe. cap. Rainutius. verb. testamentum. 3. nu. 17. de testam. Vital. de Cambanis pag. 13. §. clausula codicillaris si nō valet, &c. ¶ Intellige secūdo, in testamento in scriptis de iure nostri regni, cum in nuncupatiuo non habeat locum per. l. 3. Tauri. qua cautum est eandem solennitatem adhibendam esse in codicillis, quæ seruanda est in ista lege. 1. in testamento nuncupatiuo. ¶ Plures quæstiones huic negotio summè necessariè scriptas reliquit Cels. in clausularū tract. §. clausula codicillaris. fol. paruæ impressionis. 51. colum. 2. cum seq. & Vital. de Cābanis in suo tract. etiam clausula. pagina. 11. cum duob. sequentibus. §. clausula codicillaris. Si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum Paul. de Castr. in. l. codicillis. §. Lucius Titius. nu. 2. ff. de legat. 2. & in authen. Ex causa. n. 14. C. de lib. præter. & in. l. ex ea. nu. 2. ff. de testamen. Ioan. Coras. in. l. filium quem. num. 41. C. famil. hercisсun. & in. l. hæreditatem. nu. 6. C. de impube. & alijs substitu. Deci. consi. 287. num. 4. & consil. 243. nu. 2. Curti. Iunior consil. 148. colu. 6. nu. 11. vbi inter alia allegat sing. doctrinam Bald. in. l. quoties. C. de hæreq. instit. quod supplet defectum institutionis. Deci. con. 77. colum. 3.

Dubium autem non contemnendum vt in hac materia subijciamus æquū mihi videtur, Vtrum, scilicet, clausula codicillaris cēseatur apposita ex consuetudine Tabellionis, ex quo de Stylo apponi solet, vel censeatur adiecta ex petitione & voluntate testatoris? Quod ex rogamine & voluntate testatoris censenda sit appositio talis clausulæ, probat

probat Imol.in repe.l.filio præterito.col.8.versi. Et per prædicta.ff.de inusto.rup.irritoq; facto te stamen. Alexan.conf.125.colu.penul. vers. Nec obstat quòd notarius istas clausulas. num.10.lib. primo.& consi.142.colum.4.num.4. lib.2. quod repetitur consi.102.lib.3.& consi.1.colum.5.vet sicu.Et licèt quidam celeberrimus.num.21.lib.5. Corne.consi.150.colum.3.num.6. versi.Nec obstat etiam id quod dicebat.lib.3. Barbat. in capit. quod translationem.colum.6.nume.26.de off.de legat.Deci.in.l.vt liberis num.14.C. de collatio. Barba.in cõsi.6.in fin.lib.3.& consi.54. col.pen. eod.lib.3.& don.58.col.9.lib.4. Deci. in.l. semper in stipulationibus.colum penul.ff. de regul. iur.& in capit.cùm M.de consti. colum.2. Andr. Alciat.in.l.prima.§.si quis ita. nota. 3.ff. de verb. obligat.Hieron.Grat.qui hanc fatetur communem opinionem consi.112.colu.3. lib. 2. Ripa in l.Centurio.colum.26.versi.Aduerte quia de con suetudine.num.80.ff.de vulga. & pupil. Ripa in l.si vnquam quæst.21.num.42.C. de reuocã.donat.Couar.de testamen.in.2. part.rubr. num.14. Tiraquel.de iure constit.limita.31.n. 13. Pro qua sententia communi faciunt adducta per Iacob.de Segur.in repeti l.tertiæ.§.fina. nu.31. cum pluribus sequen.ff.de liber. & posthu. tenet Deci.in cap.cùm M.colum.2. nu.7. de consti. qui allegat plures alios approbantes istam opinionem.Et nouissimè tradita à Licentiato Menchaceñ. lib.1.de succes.creat.§.sexto. nu.53. Quæ theorica in praxi ca ad multa est vtilis.

Contrariam opinionem,imò nisi expressè fuerit à testatore dicta clausula apposita,non censeri ex eius volũtate,sed ex stylo & cõsuetudine Notariorum,tenent Bart.in.l.prima. quæst.6.nu. 10. ff. de iure codicil.Bal.in.l.quoties. colum. prima. C.de hære.insti.Cardina.Zabarella consi.120.ver sicu.Item tales renuntiationes. Tiraquel. de iure constit.alios refert limita.final.num.12.& transire videtur Rip.cum hac opinione in dict.l. Centurio.nu.80. Decius eam dicit communem conf. 304.colum.5.& Tiraquel.in repe. l. si vnquam.in princip.num.122,C.de reuocan. donat. vbi plures huius sententiæ doctores citat. Denique eam sequendam existimat Curti.Iunior consi. 101.nu me.11.Couar.in citata rubri.de testam.2.par.nu. 14 Quæ opinio videtur verior ex eo,quod debet legi totum testamentum coram testatore extensè,vt suprà dixi.Et etiam ad Segur vbi suprà.nu. 31. Quæ lectio præsumitur facta, cùm pertineat ad officiũ Tabellionis.cap ad audientiam.de præ script.dixi in glos.1.versicu.Quis autem teneatur probare qualitatem vicioitatis. ¶Dubium autem est.Vtrùm testamentum,cui iuramentum est interpositum,habeatur loco clausulæ derogatoriæ ad primum testamentũ,vt necesse sit facere mentionem de tali testamento iuramento firmato?

¶Et quòd habeat vim clausulæ codicillaris tale iu ramentum,tenet Segur.in repet.l. vnum ex fami lia.§.sed si fundum.num.138.ff. de lega. secundo, citat.l.cum pater.§ filijs matrem.ff.de lega.2. Bar tol.in.l.prima.§.si quis.ff.de verb. obliga.& sic facit illum valere eo modo, quo meliùs valere potest.per dict. §. filijs matrem. Idẽ tenet Segur.in repe.l.filius dum in ciuitate.num.22. ff. de verb. obligatio.versicu.Ex hoc posset inferri,quòd sic.

¶Quòd autem primum testamentum, cui testator iuramentum addidit de non reuocãdo illud, ex hoc contineat clausulam derogatoriam circa secundum Barto.in.l.si quis.in princip. colum.fi. ff.de legat.3.Reputat notandam doctrinã Segur. in dict.l.filius dum in ciuitate. num.23. vbi plura olim à me fuerunt addita. Et est communis opinio teste Couar. in 2. par. rubri. de testamen.nu. 19.chart.12.versi.Secũdò infertur.vbi plures huius sententiæ refert authores.Et sic requiritur specialis mentio illius primi testamenti iurati, aliàs si de eo & iuramento non fuisset facta mentio specialiter,non censeretur reuocatum per posterius. Tiraquel.de iure matiti. glos.7. num.153. vbi in num.203. adducit plures hanc opinionem communem dicentes.Gomezi.in cap. primo.nu. 188. de constit.lib.6. Communem etiam fatetur Selua.de benefi.3.par.quæst.14.num.17. versi. Decimoquinto pro ista parte.Paul.de Castr. consil. 284.num.4.lib.1.Guido Papæ decisio.127.nu.2. & consil.64.colum.1.versi.Est tamen.Et Grego. Lopez in.l.8.titu.1.part.6.in glo.3. ¶Sunt tamẽ plures,qui contra istam communem sententiam tenent,& eam communem firment,vt est Albet. Brun.in tracta.de forma.colum.24. Fredeti. dicit communem consil.47.Ioan.Anani.consi. 55. Aymon Crauet.consi.126.colum.fina. num.7. Soci. consi.3.colum.4. num. 18. libr. 3. Chosmas Gumier in pragma.sanctione Gallicana.de collatio.§ vt verò.versi.Ad verbum.fol.204. Couar. in rubri.de testamen.2.part.chart.12.colu.2. & 3.vbi videatis.& Andr.Tiraquel.vbi suprà n. 203.vers. Decimumtertium genus.Imò quòd satis sit exprimere clausulam derogatoriam in genere, dicendo, Non obstante quocunque alio testamento, quod ante hoc cõdiderim,quod cassum, & irritũ decernens,quibuscunque clausulis derogatorijs à me fuerit conditum.Marti.Nauar.in repet.capit. si quando.exceptio.1. satis copiosè rem differit, posteriorem hanc opinionem approbans,de rescript.extra.Plura adducens probat hanc partem Selua.de beneficio 3.part.quæst.14.num.3.

¶Concordari tamen possunt hæ opiniones communes contrariæ.Quia aut loquimur in clausula apposita

apposita à priuato, vt tunc nihil importet in casibus, in quibus requiritur specialis expressio, & hoc casu procedat prior opinio. Aut loquimur in clausula generali posita à Principe in lege, vel rescripto, qui est lex animata, & tunc sufficit absque speciali expressione, quia potest fingere expressum, quod expressum non est, quo loco procedat posterior sententia ex mente Andr. Tiraquell. in legibus connubial. gloss. 7. nume. 204. ¶ Succedere potest dubium, vtrum hæreditas directò relinqui possit in codicillis? Respon. quòd non, l. 2. C. de conicil. l. non codicillum. C. de testam. l. hæreditas, C. de his quibus vt indig. §. penul. Instit. de codicill. Socin. in tract. fallen. reg. 309. incip. Hæreditas. Socin. regul. 169. Gualdens. de arte testandi. tit. 2. num. 1. & in tit. 10. caute. 8. Fallit tamen inter liberos. Bart. in. l. militis codicillis. ff. de testa. militis refert Alexand. & Iaf. in citata. l. 2. Sociu, vbi suprà. Alexand. in. l. hac consultissima. §. si quis autem col. 3. nu. 4. & ibi Iaso. penul. col. cum seq. Guiliel. Benedict. in. c. Rainutius. verb. testamentum. 3. nu. 57. de testa. qui fatetur magis communem hanc sententiam. ¶ Licèt contrariam communem firmet Paul. Parisi. consi. 35. num. 6. lib. 2. Rom. eam tenet consi. 179. colum. 3. Bald. in. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. vers. Sed hic quæro. ¶ Item dubitari potest, An clausula codicillaris censeatur apposita inter liberos, & glo. in. l. cohæredi. §. cùm filiæ. verb. non valuit. ff. de vulga. & pupilla. tenet partem. vbi Ioan. de Imol. col. 2. nu. 14. dicit eam menti tenendam, diligenterque fore notandam Alex. col. 3. num. 10. Areti. col. 4. nu. 8. Iaso. nu. 18. subijciens, quòd nemo vnquam illi. glos. contrariauit. Sequitur Alexan. in. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. n. 12. C. de testam. vbi Iaf. num. 8. Curti. Iunior nu. 15. Dixit notab. Iaf. in. l. 1. §. si quis ita. col. 9. nu. 27. ff. de verb. obliga. & in. l. fina. nu. 55. C. de codici. & in authen. nouissima. nu. 21. & in. l. eam quam. col. 6. C. de fideicom. Conar. in. c. Rainutius. §. 1. col. 2. versi. Secundo intelligi potest. de testam. Andr. Tiraquell. in rep. l. si vnquam. nu. 86. secundum antiquam impressionem: in nouiori verò num. 103. verb. libertis. C. de reuoc. dona. Deci. consi. 248. nu. 7. & à Segur in repe. l. Imperator. nu. 24. ff. ad Trebell. Præscriptam gloss. dixit solennem & sing. Iaso. in consi. 26. col. 2. versi. Illud etiam puto. lib. 1. Hippoly. in consi. 118. col. 2. n. 10. & singula. 36. ad fin. Notat Gregor. Lopez. in l. 7. verb. *Seria valedero*. tit. 1. par. 6. Ferdinau. Gomez Arias in. l. 1. nu. 73. Tauri. Aymon Crauet. à Sauiliano consi. 34. col. 2. lib. 1. ¶ Et istam opinionem communem cum prædict. glo. teneat, quanuis communem contra eam esse dixerit Gualdens. de arte testandi titul. 3. in cautel. 1. nume. 7. quæ prærogatiuæ locum habent, quando pater æqualiter instituit liberos, non aliàs Roma. consi. 179. & 335. Philip. Deci. in. l. 1. col. fina. C. vnde lib. & consil. 105. num. 6. & consil. 631. colum. 5. Quod procedit, quando inæqualitas esset magna, non aliter, secundum Curti. in. l. hac consultissima. § ex imperfecto. C. de testamen. Tiraquel in l. si vnquam. verb. donatione largitus. num. 107. C. de reuoc. dona. Optimè per Anto. Rube. cõsi. 6. num. 3. & consi. 7. vbi vide. ¶ Dubium autem erit hic tractandum, An legitima sit relinquenda filio, titulo institutionis, vel sufficiat eam relinquere quoquo titulo, stante lege ista regia ordin. Et videtur quod non. Nam licet conseruentur legata absque hæredis institutione, eòue instituto, nolente adire hæreditatem, ad instar authen. Ex causa. C. de libe. præte. & quæ annotaui suprà hac lege in gloss. 1. nihil tamen est dispositum quo ad institutionem, quæ omni iure etiam Regio, Cæsareo, & Pontificio desideratur, vt dicto loco assetui. Satis enim est, ꝙ corrigat ius commune quo ad aliquid, nempe quo ad dationem legatorũ hæreditate non adita, nõ tamen quo ad institutionis omissionem ex notatis à Ioanne de Imol. in rep. l. filio præterito. nu. 73. ff. de iniusto rup. ¶ Item leges posteriores sunt intelligendæ per priores, ac leges Partitarum communes totius regni Castellæ se cõformant cum iure ciuili, quod requiratur titulus honorabilis institutionis. l. 5. & ibi. Greg. Lopez in parti. *como heredero*. tit. 8. parti. 6. Et est communis opinio, vt satis latè probat Segur. in repe. l. cum patronus. num. 40. & ibi dixi ff. de leg. 2. gloss. in authen. Nouissima. verb. titulo. & in. l. omnimodo. verb. vel fideicommisso. C. de inoff. testam. Conar. dicit communem hanc opinionem etiam in testamento condito inter liberos in cap. Rainutius. §. 1. nume. 2. de testam. Anto. Rubeus. Alexandri. consi. 72. colum. 1. communis in auth. Nouissima. suprà citata. secundum Salic. & Iaso. colum. 5. nu. 16. glos. verb. instituit. & ibi. Prob. de testament. Carolus Molinæ. in additione ad Alexan. consi. 168. colum. 2. num. 5. in verb. institutionis. lib. 5. Et est vera & communis in vtraq; schola Canonistarum & Legistarum secundum Guiliel. Benedict. in repet. c. Rainutius. verbo. in eodem testamento relinquens. 1. num. 136. de testamẽ. Gualdens. de arte testandi. titul. 3. cautel. 11 Et procedit etiam in terris ecclesiæ secũdum magis communem opinionem, teste Rip. in rub. nume. 44. ff. solut. matrim. quam ibi confirmat Iaf. num. 31. Et dicit communem. nume. 32. in priori lectura. Quanuis Alexand. in testamento facto in terris Papæ communem dixerit contrariam in l. inter cætera. ff. de lib. & posthu. quẽ Iaf. & Rip. vbi suprà referunt, & reprehendunt.

¶ Ergo

¶ Ergo per subauditos intellectus non sunt indu- cendæ legum correctiones.glo. in cap.cupientes. §.quod si per viginti.in verb. petere.de electione lib.6.quam sæpenumero Doctores in diuersis locis laudant tanquam singula. Et nos alibi plures eam ritantes retulimus. ¶ Contrariam opinionẽ, scilicet quòd institutionis titulus non sit hodie in re gno necessarius ad valorem testamenti per hanc legem tenent aliqui,eam punctuantes, prout audiui, quæ tamen declaratio in iure nostri regni, quod omnibus regnicolis commune est, vt scripsi in procemialibus quæstionibus.3.quæst. super in ducta est,& contra mentem huius legis. ptout ex eius lectione, etsi sit ingenio nimis obtuso vnicuique constare poterit. Cùm ergo à lege non sit solennitas institutionis correcta, superstitiosum erit talem correctionem adijcere. ¶ Secundò fundatur.Nam quando legitima est aucta per aliquã legem,satis est eo casu,quòd legitima relinquatur quocunque titulo,vt est Bald.traditio in.l.maximum vitium.C.de libe præte. colum.6. num.15. Eum sequitur Paul.in.l fina.§. in computatione. num.12.C.de iure deliberand. Et est opinio communior secundum Nicol.Boeri. decisi.188.nu.5. Ioan. Lup.in.l.6.nume.3.in ordina. Tauri, illam doctrinam sequitur. & alij, de quibus per Boeri. vbi suprà.Sed mihi falsa est ista doctrina, vt dixi ad Segur.in repe.l.cum patronus. nume. 40.ff.de legat.secundo.quia augmẽtum intelligitur quantum ad quantitatem, non tamen quoad diminutionem solennitatis,vt colligitur ex Bart. doctrina in.l. prima.§. lex Falcidia. ff. ad legem Falcid. vbi statutũ recipit interpretationem à iure communi.Item quia opinio Bald.est falsa, & communiter reprobata secundum Petrum de Rauen. in Alphabeto aureo.verb.legitima. colum.3.fol.73. & est tenendum contra Bald teste Iaso.in authẽ. Nouissima.numer.24.C.de inoffic. testa. Roma. & Alexan.in l.si quis priore.num.5.6. & 7.ff ad Trebel.Suadetur ex Calder consi.33. sub rub. de testa.dicenti,quòd si statutum auget legitimam filiorum,in eo locum habebunt iura communia de legitima loquentia,vnde filius in tali legitima nõ poterit grauari, quemadmodũ dispositum est in iure communi per.l.quoniam in prioribus. C. de inoffi.testamen. ¶ Item & tertio. Lex permittens contra ius dispositionem alicui filio familias testari,est interpretanda iuxta regulas iuris communis, vt faciat testamẽtum cum testibus legitimis, & rogatis.Item etiam sine præiudicio tertij.Bar. in dict.§.lex Falcidia. Bald. Paul. & Areti. in.l.si quæramus.ff.de testa.textus singula.in.l. si quando.in princip.C.de inoffi. testamen. Item etiam. na n statutum recipit interpretationem declaratiuam à iure communi.cap.cum dilectus.de consuetu.ergo lex amplians legitimam,debet intelligi cum qualitatibus legis amplatæ. Bald.in rubr. de causa poss.& proprieta.colum. fina. argumen. l.inter socerum.§.cum inter.ff. de pact. dotal. ergo titulo institutionis erit legitima etiã aucta filijs relinquenda, tùm in hoc leges anteriores non sint correctæ. ¶ Hinc infero, legitimam auctam relinquendam esse filijs titulo institutionis, etiã stantibus legibus regijs Hispaniæ.vt.l.28. Tauri, quæ solum ex testamento quintam partem bonorum parentum reliquit dispositioni testatoris,reliquas quatuor partes legitimam filiorum iudicauit.¶ Item lex Lusitaniæ duas partes bonorũ patris liberis pro legitima reseruauit:tertiam liberæ dispositioni testatorum ascendentium reliquit. vt cõstat lib.4.ordi. Lusita.tit.70.§. primo.incip. *seu padre*. Quam videant Lusitani. Idemq; existimo in regno Aragonum,cum filijs pater teneatur aliquid relinquere loco legitimæ, etiam si res minima fuerit, vt inter eos seruatur ex forotum lib.6.de restamen.nobilium. & iu titul. De testamentis ciuium.ibi. possunt vnum ex filijs quem voluerint hæredem facere,alijs filijs de suis bonis quantum eis placuerit dimittendo.Supple etiam. Quod prædictum forum ideo fuerit cõstitutum, vt hac via filij parentibus cogantur obedire:qui si scirent parentes nil vltra quintam sui patrimonij partem posse filijs detrahere,fierent ipsis parentibus inobedientes,& insolẽtes,cùm sint ceruicosi, & suarum voluntatum, vt in plurimum sectatores.Tamen illud relinquendum erit iuxta declarationem iuris communis,scilicet, titulo institutionis per prædicta. Quod est menti tenendum. ¶ Deducitur secundo intellectus ad Regiam legẽ quintam in ordina. Tauri. quòd facultas testandi concessa filijs constitutis sub patris potestate,ea in lege procedit seruatis regulis iuris communis, per prædicta in versi.Item & tertiò. Suadetur:nã certum est,quòd quanuis à iure quis habeat liberam & plenam facultatem testandi, id tamen accipiendum est absque præiudicio tertij, & tantùm debet regulari facultas ad ius formatum quod habet in suis rebus.l.1.& ibi notat Bald.ff.de milita. testam glo.in.l.fina verb.patre.ibi, Saluo tàmen vsufructu patris.C.f. nt.passis.vbi probat,quòd si pater deportatus est, & per hoc filius eius est exẽptus à potestate sua,feceritque testamentum ante restitutionem patris, valebit circa propria bona ipsius filij,nempe castrensia,vel quasi,& aduẽtitia respectu proprietatis. non verò circa vsum fructũ,quẽ pater habebat in eis. concessio enim Principis intelligitur sine præiudicio tertij.l.2 §. merito.&.§.si quid à Princepe. ff. ne quid in loco publi.l.quod auus.C.de emancipatio. lib. notatur in capi.ex tuatum.de autho. & vsu pall. Philipp. Corne-

Corne.consil. 127.colum.fina.nume.60. lib.2.& consi.196.colum.1.num.3.eodem.lib.2.

Item suadetur: quia facultas testandi in tertia parte, concessio particularis est, & corrigēs ius cō mune. vt patet in.l.prima.§. sed filius famil.ff.de legat.3. cum alijs concord.à me citatis suprà hac lege.in glo.prima.Ergo prædicta lex.6. Tauri, iū cta lege præceden.5.est restringenda, vt quantò minùs fieri possit, lædat ius commune.l.præcipimus.C.de appella.cap.cùm dilectus. de consi.Corne.consi.543.colum.2.num.7.lib.2. Roma.consi. 199.colum.3.versi.Secundò principaliter. etiā si statutum nihil operatetur, tamen interpretādum esset secundùm ius commune, ne quis indebitè damnum patiatur.gloss.in.l.fina. §. in computatione.in verb.confundantur.C.de iure deliberan. communiter recepta secundùm Philip.Deci.con sil.37.colum.3.nume.7. lib.1. Parisi. consil.144. num.25.lib.4. Imol.in cap.Rainutius. num.205. de testa.Est glo.singu.in cap.paratus.verb.si verba.23.quæst.1.Barthol.Cæpol.in cōsil.20. incip. Est in quæstione.colum.3.num.6. vbi citat glos. dict.§.in computatione.Satis enim est, quòd operetur effectum testādi quo ad proprietatem,non tamen quo ad vsumfructum patri quæsitum:quia vbi statutum contra ius commune vnum effectū operari potest,nō debet duplicem inducere,cum sint ad ius commune statuta reducenda, quātum fieri possit.Roman.in dict.consi.199. col.4. Quia filius fa.in bonis,in quibus acquiritur vsusfructus patri,est notum non posse testari.l.fina.§.filijs autem.C.de bonis quæ libe. Optimè per Anto.Rube.consil 46.colum.2. ¶Prætereà non est inutilis hæc facultas ipsi filio fami.cum iam testari possit de proprietate illa,quæ vendi possit, vel censuari,& est æstimabilis,vt dixi olim ad Segur. in repeti.l.Imperator.num.78.ff. ad Trebell. Nec obstat lex.5.Tau. ibi, *como si estuuiesse fuera de su poder*. Nā verba ista sunt referenda quo ad testamenti valorem, & quo ad alia, quæ non tendunt in præiudicium patris,alteriusve tertij,pet prædicta.Quamuis doctissimus Anto. Gomez in dict.l. 6.Tau.contrariam opinionem velit defendere, quæ nec in iudicando, nec consulendo est sequenda,cùm sit correctoria,& non expressa à iure.argum.l.præcipimus.C.de appella. notant Barbat. & Alexand.in additioni.ad Bald. in dict.l. maximum vitium.sub nume.15.verb.in contrarium.& verb.institutionis.C. de libe.præter. defendendo contra Bald.quod requiratur etiam hodie titulus institutionis propter magnos effectus resultātes ex tali titulo.Hanc nostrā declarationem posteà comperi per Gregor.Lopium in.l.13. in gl.2.ti.1 part.6.quæ est notanda in practica aliàs obtenta in iudicio contradictorio ¶Quarto, Vtrum testamentum iuramento firmatum habeat vim clausulæ derogatoriæ circa primum?Ioan. Andr. in regul.quod semel.num.3.de regul. iur. lib. 6. Bart. in.l.si quis in principio testamenti.ff.de lega.primo.& est communis,à qua in iudicando non est recedendum,teste Bartholom. Soci. in.l. si mihi. §.in legatis.num.11.ff.de legat.primo. Bal. Paul. Fulgos Alexan.& Iaso.nu.8.qui dicit hanc communem in.l. sancimus. C.de testamen. Reputat singu.ipsemet Ias.in.l.si conuenerit.colum.4.nume.13.ff.de iurisdi.omni.iudi. Et nobilem Guido Pap.decisi.128.incip.Et pro ista parte.Ioan.Lup. in repe.cap.Per vestras.§.12.incip.Limita tamen & intellige.num.23.fol.116.colum.2.dixi ad Segur.in repeti.l.filius dum in ciuitate. num.23.ff. de verb.obligat.Guiliel.Benedict.in cap. Rainutius.verb.Testamentum.2.num.17.de testamen. quo in loco num.19.credit procedere istam opinionem altero de duobus concurrentibus, nempe,si testator in posteriori testamento vltra iuramentum in eo interpositum reuocaret generaliter.saltem genericè, omne aliud testamentum à se factū.Posterior casus erit, si adijceret illud suū secundum testamentum iuratum omnibus alijs ante hoc conditis præcellere.¶Ex qua declaratione deducere licet, testamentum secundum iuratum,non tamē habens alteram de prædictis clausulis,inualidū & nullū esse quo ad præcedens con tinens clausulā derogatoriā. ¶Vtrùm autē Tabellio adijciens iuramentū in testamento sit puniendus pœnis statutis de iure regni in.l. 6.tit.primo. lib.3.suprà.& in pragma.182.lib.pragma.Et videtur quòd non: quia tale iuramentum est nullum, ac per consequens ex nullo actu, nullus sequitur effectus,hoc est,pœnæ in tali lege statutæ. per notata à Bald.in.l. non dubium. C. de legi.à Catol. Molynæ.in consuetu.Parisień.titul.primo.§.22. num.32.Segur.in.l.prima.§.si vir vxori. nu.157. ff.de acquirend. possess.ibique aliqua addidimus. remota etenim causa principali, & iuramentum remoueri necesse est.l.fin.C.non numerata pecunia. vbi regulatur iuramentum secundum naturam contractus,super quo interponitur,& habetur in lib.5.obseruantiarum Aragonum. rubri.de testam.cuius litera hæc est.Itē obseruatur, quòd vltimum testamentum sempet valet, licèt primū testamentum esset iuramento vallatum de non reuocando illud.¶Suadetur. Nam vbi principalis contractus nullus est, & legi contrarius etiam in pœnæ adiectione non tenet.l. Seius & Augerius.l.quod de bonis.ff.ad legem Falcid.l.non dubium.C.de legib.l.fin.ff.de constit. pec.c. Petrus & Guil.de offi.delega.glo.& Felin.in capi.significantibus.colum.vlti.eod.titul.vbi etiam hoc notant Bald.Panormi.& Barba.Felin.in cap tua.colum.3.

lum.3.de iureiurand. Idē in c.nobis.de simoni.l.si homo mortuus.l.ita stipulatus.la magna.ff.de verbo.obliga.vbi Rip.n.36.Alexā.consi.32.lib.2. & ibi Carol.Molinæ.glo.in.l.si patronus.§. patronū.verb.Fabiana.ff.si quid in fraud.partu. Ias.in.l.impossibilis.co.fin.de verb. obligat. Ias. in.l.si prætextu.1.col.fin.C.de transact.& in.l.principalibus.n.3.col.3.ff.si cert.peta.Fabia.de Monte in tracta.de empt.& vend.6.q.princip.n.53. Ias.in.§.fuerat.nu.76.Instit.de actionib.& in.l. certi cōdictio.§.si nummos.n.36.ff.si cert.peta.& in.l.ex testamēto.col.1.n.1. versi. Non omitto vnū.C.de fideico.n.& in.l.1.§.si vir vxori.col.4.n.18 ff.de acqui. poss. & in l.eius qui in prouincia. §.quas vero.n.3.ff.si cert.peta.Carol.Molinæ.incō lucru.Parisien.tit.1.§.1.glo.5.n.31.Barto.in.l.diuus Traianus n.1.ff.de testa.milit.qui plura adducunt,cōmunēq; fatentur hanc sententiam, nēpe cassato principali,& accessoriū ac clausulæ in eo cōtentæ &c.¶ Ex quo potest intelligi Regia lex 49.Tauri,quod habeat locū in matrimonio valido,secus in nullo ratione consanguinitatis,aliove impedimēto iuris,ratione prædicta. Tū etiā,quia loquitur de matrimonio valido & vero, probat ibi,*el q̄ contraxere matrimonio*. nam verba in sensu principaliori sunt accipiēda,& sic in matrimonio de præsenti,& valido,in quo perpetuū præiudiciū versatur patri,cū semel filia nupta,amplius nō poterit dici virgo,sed vidua,saltem quo ad hominū æstimationē:& habet talis actus perfectus causam in se perpetuā,cū morte coniugū dissoluatur. De intellectu prædictæ legis latius (Deo dante) dicā in.l.vni.tit.6.infra hoc lib. Et declaratur constit.1.de exhæred. filiorū lib.6.fororū Arag.ibi, nuptias duxerit cōtrahendas,eandemde bonis dotare minime teneātur. ¶ Hodie tamen puto,quod etiam si interponatur iuramentū ad validitatē testamenti,quod notarius non incidit in pœnā prædictæ.l.6.tit.1.lib.3.supra.quia est actus reuocabilis absq; interpositione iuramēti,ergo absq; pœna potuit apponi.argum.eorū,quæ scribuntur à Doctore Didaco Segura in reper.l.1.§.si vir vxori.n.138.ff.de acq.posse.& est prag.regia.211.fo.558.col.3.regū Catholicorū.Ex quibus possent Dñi Lusitani.l.1.tit.3.lib.4.ordin.suarū restringere,& intelligere ¶ Deducitur etiā ex dictis in præcedenti quæstione testamentū iuramento firmatū reuocari posse per secundū,quāuis reuocās sit periurus.Priorē partē firmat glo.in ca.vltima voluntas.13.q.2.Bald.in authē.hoc inter liberos.n.12.C.de testam.& in authent.Sacramenta puberū.n.14.C.si aduers.vendi.Paul.de Castr.in.l.fi.ad fi.C.si contra ius vel vtili.pub. Curti. Senior, qui plures huius sententiæ refert authores consil.52.n.2.Panor.in c.sicut.n.4.desponsa.Ioā.Cota.in.l.admonēdi.28.ff.de iureiurand.Rip.in ca.1.nu.58.de iudic.Paul.Castren.cōsil.284.n.2.lib.1.quorū opinio cōmunis est secundū Imol.in.cap.cum contingat.col.24.nu.35.de iureiurand.& Couar.in rubr.extra isto tit.2.par.n.15.vbi alios refert, dicentes hanc opinionē cōmunē fore,quos non libet transcribere.Quantu ad secundā videtur quod reuocans testamentū iuramento firmatū, non sit periurij macula notādus. Est Barto.sententia in.l.si quis.in principio.nu.14.ff.de lega. 3. iterū in.l.stipulatio ista.ff.de verb.oblig.& in.l.cū duobus.§.idem respondet.1.n.2.ff.pro socio.Cyn.in.l.1.C.de sacrosan.eccle.col.fin.n.13.dicens hanc opinionē cōmunem esse legistarū. Alexand. in dict.l.stipulatio.nu.5. Fatetur cōmunem. & Angel.à Gābellio.in tracta.de testam.glo.1.verb. & iurauit.Ioan.Crott.eā defendit in dict.l.stipulatio.n.18.Ioan.Mayneri.in.l.quandiu.n. 121.ff.de reg.iur.Ias.in.§.item si quis postulante.nu. 69. de actio. vbi Gomezi.cōmunem dicit n.36. & Ripa in ca.cū M.nu.72.de consti.Couar.in rub.de testam.2 part.nu.15.versi.Secunda opinio partim ex præmissis constat.refert Anto.de Rosellis in tract.de Concilijs.§. dubitatur insuper an si beneficium.nu.26.fol.82.col.2.in.10.volumi.tract.secūdum impressionem Lugduneā.Anni.1544. Et Philip.Francus in regul.Quod semel.de regu.iur.libr.6.nu.3.¶ Ab hac communi Barto.& aliorum libenter recederem,imo firmarem periurum esse ex tali reuocatione,quanuis actus teneat contra iuramentum.Nam licet lex ciuilis improbet iuramētum in pluribus casibus,nihilominus cōtrauenies tali iuramēto à iure ciuili reprobato remanet periurus.Hosti.& Io.Andr.in.c.quemadmodū.de iureiur.Ang.in tract.de testam.glo.104.col.1. ibiq; respondet ad.l.stipulatio hoc modo. ff. de verbo.oblig.¶ Secundo.Nā iuramento firmantur dispositiones hominū,etsi sint cōtra bonos mores ciuiles iuris secularis artificio.casus in.c.quāuis pactū.de pact.lib.6.&.c.cū cōtingat.de iureiur.c. licet.eo.tit.& lib.notat Bal.in.l.pactū.q. 18.C. de pactis. ¶ Ergo quāuis cōcedamus tale iuramentum esse contra bonos mores ciuiles, non tamen impeditur effectus iuramenti, cum ad illud seruandum de iure Canonico, quo in hoc standū est,sit obligatus.¶ Tertio adstipulatur.Nam quanuis secundus actus valeat contra actū primum iuratū,nihilominus reuocās manet periurus.gl.sing.& cōitet approbata scdm Curt.Seuio.cōsi.52. co.3.n.10.quæ est percelebris teste Couar.alios idē dicētes referente in rub.de testa.2.par.n.15.in princ.& in.2.parte epitomes.4.Decretal.capit.4.nu.9.& cap.6.n.2.Ripa.lib.3.respon.ca.16.n.8.Imol.in dict.cap.cum contingat.n.35. Ludo. Gomezi.in.§.item si quis postulante.nu.36.Insti. de actio.

& in.§.quædā.eod.tit.col.6.nu.16.Iaf.in.l. duobus §.idem Pomponius.n.10.ff. de ireiuran. & in.l.fin non forrem.§.si centū.col.3.n.7.ff.de con di.indebi. Alciat.in ca.cū contingat.n.180.de iureiuran. Deci.consi.475.n.18.Ludo. Gom. in ca. 1.nu.71.& nu.139.de constit.lib.6.ergo pro cōfirmatione istius cōclusionis aduersus prædictam communem sententiam.

Quarto authoritatibus doctorū probāda est hęc opinio,& in primis Ioan.Adr. in ca. q̄ semel. de regu.iur.lib.6.Paul.Castren.in.l.fin. n.6. C.si cōtra ius vel vtili.publi.Imol. inquit tutiorē esse in dict.ca.cū contingat.nu.35.Felin.in ca.cū accessissent.n.12.& ibi Deci.n.7.de cōstit.Imol.in ca. cū esses.n.32.istotit.Philipp.Corne.cōs.60.n.10 lib.2.Iaf.in.l.si ita quis.§.ea lege.n.24.ff.de verb. obligatio. Alexan.in dict.l.stipulario hoc modo. nu 5.eod.tit. Et est cōmunis secundū Alciat.in dict.ca.cū contingat.n.77.Guillel. Mayneri.in.l.nemo potest.nu.93.& in.l. quandiu. nu. 121.ff. de reg.iur. Couar.de testam.2.par.rub.n.15.versi Tertia igitur opinio. Oldrad.consil.127.n.2.Speculat.de instrum.editio.§.compēdiose.n.25. Felin.in cap.in præsentia.nu.6.de probatio. Et istā magis cōmunē esse profitetur Alexan.consil.18. col.2.nu.2.lib.2.quicquid ibi in cōtrariū senserit Carol.Molinæus.¶Fœdere concordiæ existimo dicendū testamentū secundum cōtra iuramentū primū,existente noua causa,validū esse in vtroq; foro,argum.tex.in cap.non debet.in princ.de cō sangui.& affin.& cap.peruenit.de iureiuran.cum simi. ¶Aut nulla superuenit causa de nouo excogitata.& tunc reuocādo illud,est periurus.ac per consequens in foro canonico,quod tractat de salute animæ,per denuntiationem euangelicā posset impediri,& sic nō erit validū,secundū opinionem Specu.dict.§.compendiose.nu.25. quam ita intelligendā fore censuit Ioan. Corasi.in dicta.l. admonendi.nu.31.fieri nonposse dicitur id,quod cum peccato fieri posset,imo dicitur impossible. glo.in.l.cū donationis.C.de transact.l.filius.ff.de condi.insti.glo.in ca.audietiā de sponsalib. verb. habere.igitur nimirum,si in foro Dei sit inualidū tale testamentum secūdum,repugnante primo iuramento cōfirmato.¶Confirmatur : quia ad seruandum primū testamentū ratione iuramenti poterit ecclesia compellere illud reuocantē.Singul. est doct.Ioan.Fab.in.l.1.col.fina.ad finē. C.de sacrosan.eccle. ¶Sit ergo conclusio,quod reuocās ex causa in excogitata tēpore testamenti,q̄ possit illud mutare,iuxtà cōmunem Barr.& aliorū si ne periurij labe. Si vero pura voluntas sit, non regulata tali causa,erit periurus , ac posset defendi primū iuratū , secundum opinionem communē. ¶Quæri potest. Aliquis fundauit primogeniū in filium suum,dicendo.quod vocabat ad eum suum filium maiorem natu,& sic successit filius atq; nepos testatoris in maioria:ex nepote est filia in linea descendenti:est dubiū, Vtrū ista debeat venire excluso masculo fratre collaterali, vel masculus alterius lineæ sit in eo fœminę preferēdus. Videtur quod primogenium sit ad conseruationem familiæ.l.pronunciatio.§.fina.ff.de verb.signi.& sic in ea memoria testatoris extinguitur.ergo masculus alterius lineæ in defectum masculorum censetur vocatus,& sic ex voluntare fundatoris erit admittendus.argu.l.in conditionibus. ff. de cōdi. & demōstra.l.licet.ff.de lega.1.In cōtrariū videtur,quia nomine filiorū fœminæ continētur,nec fit sexus differentia.l.maximū vitiū.C.de lib.preteri.ibi. Qui enim tales differentias inducunt,qua si naturæ accusatores existunt,cur non totos masculos genetauit,vt vnde generarentur,nō fiant.l. liberorū.§.fina.ff.de verb.signifi. Sed fœmina nō fuit exclusa,ergo erit admittēda excluso patruo, vel collaterali masculo. Facit,nam si primo genitus reliquerit filiā & fratres,exclusis masculis, veniet ad primogeniū patris. Verbi gratia. Cū duo essent filij,primo genitus successit solus,excluso secundo genito.deinde ipse primogenitus moritur relicta vna tantū filia,certe ea succedit, excluso etiā patruo secundo genito. Nā quandiu super est aliquis siue masculus siue fœmina ex linea,ad quam hæreditas semel peruenit,alia linea postposita,nō fit trāsitus ad istā lineā iam exclusam.Isernia in cap.1.in prin.nu.2. De eo qui sibi & hæredi suis masc. Præpositus in ca.1.nu.10. fundamento.15.pro nepote. De feudo Marchiæ, Ducatus, & Comitatus. Sigismundus Lofred.consi.39. nu. 28.Tiraquellus in tracta. De primogenitura.quæstione.10.n.21.& quæst.14. Docto. Couar. libr. Practicarum quæst.cap.38.num.octauo. Ioannes Lup.in repetitio.rubr.de donatio.inter virum & vxo.§.69.nume.30.per cap. 1. de natis suc.feud. nam dispofita in feudis locum habent in maioratibus,& fere similia existimari solita sunt secundum Bald.in.l.cum antiquioribus.col.6. C.de iure delibe. Couar.lib.3.Variarum resolut.c.5.nu.5 versic. Quinto feuda.& maioratus. Ergo cum fœmina à primogenio non fuerit exclusa , veniet, etiam patruo excluso,ex supra dictis. Præterea filiæ si non excludantur expresse sunt habiles ad succedēdum in maioria,seu regno , deficientibus masculis,de iure, & de facto. Bald.consil. 275. nu. 4.lib.2.cap.significauit.de rescr.cap.licet.de vot. l.2.tit.35.part.2.vbi Greg.Lopez.verb. *La fija mayor.* Probatur in.l.12.tit.33.par.7.vbi habetur,q̄ in eo dubio,vbi ambiguum est,ex duobus simul natis,quis iudicādus sit primo natus, constituitur casus,quo masculus & fœmina simul fuerunt nati,&

11.& dicit ipsa lex masculũ præsumi primo natũ, atq; ideo eum habiturũ ius,& bona primogenij. Igitur ibi mihi est tex.fœminã habiturã primogeniturã,si constat sine dubio primo genitã fuisse. Sicut Esau respectu fratris Iacob,qui primo in lucẽ exiisse apparet Geñ.25.Et sic in specie proposita,cũ non excluserit fœminas in institutione maioriæ fundator,paremq; dilectionem habuisse ad vtrunq; sexũ apparet. Quod tamen intelligendũ est deficiente filio masculo,etiã minore quam sit fœmina:nã hæc interpretatio ex cõmuni sensu omnium recepta est in nostra Hispana republica,vt primogeniũ secundo genitus, quanuis minor natu excludat filiã primo genitẽ. Quod consentaneũ est voluntati fundatoris,qui voluit nomen suũ perpetuũ esse in familia,per transitũ vero ad filiam cũ ipsa efficiatur de foro mariti, non est dubiũ contra voluntatẽ testatoris fuisse, ergo nõ est dicendũ.l.licet.& ibi Barto.ff.de legat. primo.l.in conditionibus.ff.de condi.& demõstrat. l.hæredes mei.§.cũ ita.ff.ad Trebellia. & quæ notat Paul.Parisi.consi.71.col.a.lib.4.Bal.in capit. Cumana.col.3.n.5.de electio.& in singulari quæstione Soci.consi.56.col.a.nu.5.lib.3.Adde Alberi.in.l.cæterum.§.vxori.num.4.ff.de vsu & habi. Greg.Lop.in.l.a1.tit.31.part.3.dicentes, quod legatũ habitationis relictũ à marito vxori,si ipsa transeat ad secũdas nuptias,cessat,quia cessat per secundas nuptias memoria mariti prædefuncti: si tamen duraret in viduitate, censetur esse in primo.l.mulieres.C.de incolis.lib.10.l.6.tit.a.lib.4. supra.præsertim cũ verba secundum cõmunẽ ac vulgatem hominumq; receptã significationẽ recipienda sint.ca.exliteris.1.de sponsa.vbi Prępo sit.Felin.in cap.cũ tu.nu.15.de test.& in cap.per tuas.nu.5.de proba.Ias.in.l.3.§.Nerua filius. nu. 11.ff.de acqui.possess.& in l.stipulatio ista habere.§.hæc stipulatio quoque.nu.8. ff.de verborũ obligat.cũ concord.late congestis ab And. Tiraquel.lib.1.de retract.§.a.glos. 1.num.5.& consuetudo in maioricatibus multum operari solet. Ioan.Orosc.in.l.de quibus.nume.69.ff.de legib. Ex quibus videtur dicendum,quod in iure patronatus,cum in Hispania fiat ad instar maioriæ, & ob nomen familiæ conseruandum, filius in æquali gradu etiam minor præferatur fœminæ primo genitæ,per rationes,de quibus supra.Facit notabile dictum Bal.in.l.prima.ff.de sena. vbi masculus præfertur fœminę,quando inter se discotdãt in præsentando. Tradit Deci.in.l.fœminæ.num. 47.versic.26.Si mulier.ff.de regul.iur.ergo ita dicẽdum est in quæstione proposita.Sed Baldi opinio in præmissa quæstione non multum vrgere videtur contra fœminam in iure patronatus, quãuis in causa subiecta ab aliquibus fortissimis practicis adduci soleat,vt vidi, quia est intelligẽdum cæteris paribus,vt declarat Felin.in ca.quoniam. ad fin.de testib.& quando prælatus in hac cõtrouersia vellet gratificare præsentato à viro, quare poterit etiam gratificare præsentato à muliere æquale ius habente,vel neutrũ admittere,& libere prouidere lapso tẽpore presentandi.Et sic dictũ Bald.simpliciter adductũ,est falsum.Item ille loquitur,cũ ius patronatus cõperit pluribus in solidũ,nos vero,quando vnus tantũ est vocatus ad ius præsentãdi,nam in isto casu masculus minor natu est filiæ fœminæ,etiã si sit maior ætate præferendus,dũ tamen aliud ex testatoris voluntate nõ colligeretur,nẽpe quia fuit fœmina fundatrix iuris patronatus,& forte fœminã primo vocasse ad illud iudici appateret,vel ex verbis id colligeretur,nã tunc nõ est faciendũ discrimen in spiritualibus inter masculos,& fœminas, cum omnes vnã mercedem debeant apud Deũ recipere. Ad Corinth.3.& ad Galat.3.& text. in authenti. de monach.§.hinc autẽ.collatio.1. Paul. Citadin.in tract.iuris patro.3.par.quæst.3.n.9. Pro masculo igitur cõsulere oportet in dubio.Et ita fuit decisum,quanuis per aliquos iudices & peritissimos cõsultores aliter fuerit cõsultũ ac decisum in gradu appellationis corã metropolitano iudice sancti Iacobi.Ex præmissis ergo constat,quod masculus erit præferendus sorori primo genitæ existenti in eodẽ gradu.Ad idẽ Couar.lib. 3. Variarũ resolut.cap.5.n.5. Ac idẽ in dubio erit dicẽdũ in iure pattonatus.Si tamẽ vocauit filium primogenitum,& habet filiam successor excludere debet collateralem masculum. Quia cum filias in linea descendentiũ non excluserit,etiam fœminę competit nomen filij & primogenitæ:præsertim cum sit proximior respectu lineæ testatori,& etiã antecessori.arg.l.cũ ita legatur.§. in fideicõmisso. ff.de legat.secundo.Couar.insigniter libr.practica.quæstio.capi.38.vbi agit de.l.40.Tauri,in qua cautum est,primogenitum ex filio præferendum esse secundo genito, quod in tantum locum habeat,quod etiã si mares fœminis in maioratibus sint præferendi,attamen filia primogeniti præmortui in vita patris auique eiusdem fœminæ excludit patruum masculum secundo genitum, vbi ex conditionibus & legibus primogenij fœmina non excluditur.Hoc enim ex ratione eiusdem legis approbat Couar.dict.cap.38.num.8.vbi citat Sebastianum Neapoda.in consuet. Neapolita.rubri.de success.ab intesta.verb.ex masculis. Matthæ. Afflictus in titul.de natura successio. feudi. nume.54.Thom.Grammati.decisio. 1. num. 28. referens ita pronunciatum fuisse in regno. Neapolitano per ipsum Regem Fernandum anno.1480 Quod etiam commemorat Matth. Afflictus vbi

supra, qui ab hac opinione non audet recedere, tametsi maxime dubitet, quippe qui semper in hac cõtrouersia declinaurit in fauorẽ patrui aduersus fœminã. Sed pro nepte tenent And. Isernia in ca. 1. n. 2. de eo qui sibi & hær. suis masculis. Præpositus, A exãdri. in ca. 1. de feudo Marchię, Ducatus, & Comitatus. 15. fundamento. Pro nepote. Sigismundus Lofredus consi. 39. n. 28. Tiraquellus tract. de primogenitura. q. 14. Ioan. Lup. in reper. rubr. de donatio. inter virũ & vxo. § 69. nu. 26. Et est de mente Baldi. in. l. venia. col. fin. C. de in ius vocan. Gregor. Lopez in. l. 3. verb. *Mugeres.* col. 2. in princ. tit. 13. par. 6. quanuis Lofred. Ioan. Lup. Bald. & Greg. Lop. non se explicẽt, an fœmina eo casu sit expressim à primogenitura exclusa, quo in casu aliqui errãt, eã admittere existimãtes, excluso patruo masculo, quia eo casu non erit admittenda ex constitutione fundatoris. Plures alias quæstiones in materia maioræ ponit Greg. Lop. in dict. l. 3. verb. *Mugeres.* per discursum. 12. columnarũ. titu. 13. par. 6. Triginta & septẽ quæstiones in materia maioricatus ponit Antoni. Gomez, omnino videndus in dict. l. 40. Tauri. Quando vero fœmina esset exclusa expresse ex fundatione, filius secundo genitus est præferendus nepti, quia masculus est in propinquiori gradu in linea descentiũ quã sit fœmina ex filio primogenito præfuncto absq; masculo, quia hoc in casu masculus patruus est in eadẽ linea directa fundatoris, & sic deficiente masculo eo linea bipartita, venit ad aliã particulã: exclusa nepte. Et poterit esse exẽplũ in difficiliori casu. Duo fratres masculi in vna linea sunt, nẽpe Iosephus, & Laurentius, successit Iosephus natu maior, bipartitur linea, nã ambo simul ad primogeniũ venire nõ possunt: defunctus est Iosephus sine filio maculo, redire oportet ad Laurentiũ, exclusa fœmina ex institutione fundatoris excludentis fœminas: nã in præsenti casu defuncto vno, trãsit maioria ad aliũ fratrẽ, non enim fit transitus de linea ad lineã: nã omnes filij testatoris sunt in vno gradu, eademq; linea, ab vna radice prouenientes, quemadmodũ sunt digiti proredẽtes ab vna manu, omnes enim sunt in illa manu, à qua deriuantur. Vel si filũ retorsum haberes in manu retentũ à suo principio, quo stante, in pluribus filis, ex quibus retorsio cõstat, extenditur, quã plura emanarent fila ab vno tamẽ subiecto, & in vno puncto pendent omnes rami seu fila, & respectu radicis in vna linea, & nõ diuersa existere, non est dubiũ. Patruus est in hoc exẽplo, Neptis vero in linea diuersa & distãte respectu aui, cũ sit in secundo gradu descẽdẽtiũ, ergo præferendus erit fœminæ. Ex qua ratione si lex Regia. 40. Tauri non esset, patruus debet pręferri etiã nepoti masculo, cum sit in proximiori gradu, & nepos in remotiori, & sic admittendus erit in solidũ, reiectis filijs fratris, contra gl. in. l. cũ ita. §. in fideicommisso. verb. proximo. ff. de legat. 2. cũ qua transeunt ibi Imol. col. fin. versi. in glossa proximo. & Angel. de Periglis. Barthol. Socin. in. l. si cognatis. col. 53. nu. 40. ff. de reb. vbi in effectu cõmunẽ dicit, & Ias. consi. 215. col. 4. in. 3. dubi. lib. 2 cõem veriorẽ & probabiliorẽ ac in iudicando & consulendo tenendã esse fitmat, & adducit plura fundamenta pro nepote. tenet Ioan. Lup plures ad id citãdo indict. l. 40. Tauri. n. 3. & subditis Antoni. Gomez n. 65. Veriorẽ & tenẽdã dicit. Pro hac parte plures refert cõcordãtias Bartholomæ. Chassanæ. in cõsi. 53. §. vndecimo facit. & in Catalogo gloriæ mũdi. 5. par. cõsi. 42. versi. Prima fuit opinio. Capella Tolosana decisio. 433 incip. Itẽ fuit quæsitũ, an ius primogenituræ. vbi Stephan. Auffreri. dicit hanc opinionẽ & sententiam cõmunẽ Guilliel. Benedict. in repet. c. Rainutius. verb. in eodẽ testamento relinquens. in. 1. n. 198. de testamen. Boeri. in consuetu. Bituricesi. titul. *Des testamens concernans testament.* §. 2. Felin. remissiuè in ca. conditis. nu. 15. de prescriptio. Aequiorem, cõmuniorẽ, ac melioribus rationibus cõprobatã dicit Montolonius in promptuario iuris diuini ac humani. in verb. primogenitus. secũdum relationem Chassanæi dict. consi. 42. Sed in meo libro nullum sermonem de hoc articulo reperio eo in verbo. Facit Tiraquell. in tract. de primogenitura. quæst. 40. nu. 13. vbi plures refert, qui hanc opinionem sequuntur. Et magis communem testatur Alciat. lib. 8. iuris Parergon. cap. 15. & decõsuetudine seruari apud quascunq; gentes ex relatione aliorum tradit Couar. in dict. cap. 38. versic. Vndecimo illud. ¶ Contrariam opinionem, imo q̃ in primogenitura instituta à testatore seu homine quolibet fundatore filius sit admittẽdus tã quã proximior testatori, tenet Bal. cõtra gl. in. d. §. in fideicommisso, etiam si res ad plures deuenire possit, vt ibi gloss. dicit. Quam sentẽtiam optime probat Decius in. l. 2. colum. 2. numer. 6. C. de success. edicto. vbi Ias. & Curti. Et est magis communis, quod patruus insolidum admittatur, excluso nepote, secundum Philipp. Deci. consi. 79. dubio. 1, & consi. 480. nume. 9. Pro patruo est magis communis opinio, secundum Alex. consil. 4. libr. 4. Matthæus de Afflictis in rub. de successio. feudi. nume. 88. libr. feudorum. & Couar. vbi refert alios in dict. capit. 38. versic. Nec tamẽ olim. Quanuis ipse ibi numer. 6. etiam non stante lege Tauri regia. 40. existimet veriorem illam opinionem, quæ fauet nepoti aduersus patruum. Sed lege regia non stante, veriorem existimarẽ opinionem, quæ fauet patruo, per rationem supra dictã, ad quam prædicti non aduertunt, falso existimantes sie-

tes fieri trãſitũ & digreſsionẽ de gradu ad gradũ, ſeu de linea ad lineã. Quia & ſi plures filij ſint, remoto eo, qui eſt in eodẽ gradu, facit locũ ſecũdo, nec fit digreſsio lineæ, quinimo in eadẽ eſt bipartitio per concurſum pluriũ, qui ex natura & lege primogenij non poſſunt ſimul venire, ſed vnus in ſolidũ: obſtaculũ primi ceſſans, veniet ad ſecũdum, cũ ſit proximior teſtatori ſecundũ veritatẽ: nam alia eſt perſona patris, alia filiæ, alia nepotis, ergo proximiori gradu inhærens fundatori, præferẽda erit, hoc eſt patruus, qui primũ gradũ & lineam tenet, cũ nepos ſit in remotiori fundatori, de cuius bonis agitur, & ſucceſsione. Et idẽ dicẽdũ exiſtimaui in priori parte harũ regiarũ cõſti. in l. prima. col. 242. tit. 6. lib. 1. loquendo in iure patronatus, vbi ex fundatione filius primogenitus fuit vocatus ad illud, & adduxi duas opiniones inter ſe adinuicẽ pugnantes, vnã pro patruo, alteram pro nepote, vt in præſenti actum eſt.

Oritur tamen dubiũ, eo caſu, quo aliquis fundauit primogeniturã vocãdo ſucceſsiue ad eã deſcẽdentem natu maiorẽ, vt fieri ſolet, cũ clauſulis ſolitis, adijciẽdo clauſulã, Et volo, quod non poſsit perdi per quodcunq; delictũ quantumcunq; nefandũ, & enormiſsimũ, ſiue hæreſis, vel criminis læſæ maieſtatis cõmittendũ (quod Deus auertat) per meum ſucceſſorem, niſi fuerit tale crimen cõmiſſum in primo capite, hoc eſt in perſonam propriam regis. Poſt aliquos ſucceſſores fundatoris, quidam maioriæ poſſeſſor commiſit crimen læſæ maieſtatis in perſonam vel filiorũ regis, ſeu conſiliariorũ. vel huiuſmodi: eſt quæſtio, Vtrũ ſit confiſcandũ primogenium, vel venire debeat eo condemnato propter tale crimen in ſequentẽ vocatũ? Reſpondendũ eſt ad vocatũ, & non ad fiſcum tranſire, ac à quibuſcunque poſſeſſoribus is vocatus poterit res primogenio debitas vendicare. l. fi. §. fin autẽ. verſi. Quod ſimiliter. C. cõmunia delegat. præſertim, cũ poſſeſsio iuris & facti remoto anteceſſore ipſo iure abſq; aliqua corporali apprehenſione tranſeat in ipſum. per. l. 45. Tauri. cũ notatis à me ad Segur. in repet. l. quẽadmodũ. n. 103. ff. de acquir. poſſ. cũ declarationibus poſitis in ſimili ſtatuto à Tiraquell. in tracta. de morte. 2. par. 1. declaratione. Præterea quando teſtator ex facultate à iure ſibi conceſſa poſuit clauſulam, ne dominiũ tranſiret ad fiſcum ſed quod ante præambulã horam quam crimẽ committatur, tranſeat in ſequẽtem in gradu, non venit fiſcus, ſed vocatus. tex. eſt ſingul. in l. Imperator. in princ. ff. de fideicommiſſ. liberta. vbi litera Modeſtini Iuriſcõſulti dicit, Imperator Antonnius cũ Firmus Mutiano Tragœdos tres legaſſet, & adiecisset, quos tibi commendo, ne alicui alij ſeruiant, publicatis bonis Mutiani, reſcripſit debere eos publice manumitti. Et ſic ex illo textu conſtat rem prohibitam alienari, in fiſcum minime tranſferri. Quem Barto. notat. & alia iura per eum videnda ad hoc citat & addit io. in prædicta. l. Imperator. n. 1. Iaſo in. l. filiusfamilias. §. diui. 2. lectura. n. 19. ff. de legat. 1. Alexã. per nouẽ fundamenta optimè probat in conſi. 23. in. cap. Teſtator inſtituit filios hæredes. lib. 1. & Cremẽ. ſingula. 86. Statuto cauetur. citat prædictã regulam. l. Imperator. ex quo ſumi poteſt optimũ fundamentũ in ſpecie propoſita. Hippol. plures ad prædictam concluſionẽ referẽs in ſingu. 314. incip. Prohibitio alienationis. & in cõſi. 49. col. fina. n. 71. nec enim ex hoc dicitur lædi fiſcus, quia in pœnis venire dicitur ex cauſa lucratiua, & in remiſsione earũ nullũ damnũ paticenſetur, vt probat ex Bald. Paul. Pariſius conſi. 1. n. a 2. verſi. ea ratione quoniã in pœnis. libr. 4. & Bald. in. l. parentes. col. 1. verſi. Nec enim per hoc dicitur nocere fiſco. C. de teſtib. ergo excludendo fiſcũ, & prohibendo, ne bona ad illũ venirent in ſua fundatione, teſtator nullũ dãnũ intulit, & valuit per præmiſſa eius diſpoſitio: nec delictũ anteceſſoris, etiã ſi ſit pater ſequentis in gradu in his bonis ſequẽti in gradu, & ſic filio, vel nepoti præiudiciũ debet inducere: cũ hæc bona non ſint delinquentis, ſed primi fundatoris, & inſtituentis vinculũ, cui ſuccedere eſt cõpertum. l. vnũ ex familia. §. ſi de falcidia. ff. de legat. 2. Et delictũ patris nõ nocet nepoti catholico, quo minus habere poſsit bona propria aui, vt eleganter notat Segur. in repetitione. l. cohæredi. §. cũ filiæ. n. 73. ff. de vulgari & pupillari. quẽ citat Iacobus Septimacenſia in catholicis inſtitut. ca. 29. nu. 7. Notat Fernandus Gomez Arias in. l. 4. Tauri. n. 96. quod habens filiũ Iudæũ, vel hæreticũ, quamuis ipſe ſit incapax, poterit tamẽ inſtituere nepotẽ catholicũ. l. cognouimus. C. de hæretic. Iaſo in l. fina. nume. octauo. C. de his quib. vt indig. Ergo ſi anteceſſor, etiam ſi ſit pater, propter eius culpã non debet nocere ſucceſſori venienti ad maioriã ex vocatione fundatoris, cuius hæres eſt, ex. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulgari & pupilla. Tum etiam, quia bona ſubiecta reſtitutioni, non poſſunt vllo modo alienari. l. fin. C. de reb. alien. non alien. quam ex pluribus confirmat Anto. Gomezi. in. l. 40. nume. 81. quæſt. 27. in conſtitu. Tauri. nec ex delicto vnius alius eſt puniẽdus, ſed vnuſquiſque portabit ſuam iniquitatem. Et ſic nec filius pro patre, nec vxor pro marito. l. 77. Tauri. cum ibi traditis à ſubtili interprete Anto. Gomezio, & Chaſſanæ. in conſuetu. Burgund. rubr. 2. §. ſecundo. numer. 1. Et hanc partem probat ibi nu. 15. verſi. Item non veniũt. & Hippolyt. in ſingu. 316. & ſubſtitutus excludit fiſcum ex cõmuni doctorum ſententia in. l. prima. C. de hæred. inſtr. ſe-

cundũ Greg. Lopez in l.2 2. verb. *Substitutos*. tit. 3. par. 6. Igitur & in specie proposita subrogatus ex vi institutionis venire conuenit, excluso fisco. Nec talia bona prohibita alienari potuerũt successoris delicto in præiudiciũ sequentis confiscari, ex his, quæ tradit Ioã. Lup. in tract. de insti. & iur. obtentionis ac retentio. regni. Nauar. 5. §. sexto. Bellame. decisio. 725. Pro iurroductione q. & in puncto expresse Antoni. Gomez. in allegat. l. 40. quæst. 37. nu. 91. omnino videndus. vtrũ autẽ valeat pactũ, quod per delictum nõ possit amitti feudum, seu maioricatus? Videtur quod non, nã non valet pactũ, per quod in futurum daretur occasio delinquendi. l. conueniri. ff. de pact. dotal. Tum etiam ex Bald. in. l. prima. quæst. 51. nu. 43. ff. de rerum diuisio. qui tenet, inualidam esse pactionẽ, qua cautum cõstat, per feloniã feudũ amitti non posse. ¶ Dubitatur prętere a, Maritus & vxor vinculũ, seu maioriam insimul in eodem testamento fecerunt vni filio. Mortuo marito, vxor vult pro parte suorum bonorũ reuocare illud, est dubiũ an possit? Et videtur nõ posse reuocari, ex Bald. in. l. pro hęreditarijs. C. de hæredi. actio. co. fin. n. 13. dicẽte, quod donatio causa mortis à duobus simul facta, altero inuito minime reuocari possit, quia illius interest, ne illa dispositio mutetur. Quod ibi reputat subtile, & notandũ. Quẽ sequitur. Ias. in. l. quę dotis. col. 4. n. 45. ff. solut. matri. quanuis ibi Alexan. dubitauerit in n. 8. Sed tamen opinio Bal. ea ratione procedit, quod ex dicto contractu, etiã facta mentione mortis, fit donatio inter viuos. Sed in casu nostro sui natura est reuocabilis etiam per actum interviuos, nã lex liberam facultatem reuocandi præstat, quemadmodũ constat in l. 17. Tauri, ibi *o por otro algun contracto entre viuos, ora el hijo este en poder del padre que hizo la dicha mejoria, o no, fasta la hora de su muerte la pueda reuocar quãdo quisiere*. Præterea Bald. loquitur, quando ex causa matrimonij talis pactio fit, quo casu & per præmissam legẽ Regiam constat actũ esse irreuocabilẽ, ibi. *ansi como por via de casamiento*. Præterea & secũdo in constitutione primogenij aperte probat Ludoui. Bologni. consil. 62. co. 4. dicens primogeniũ à viro & vxore ex communi patrimonio factũ ex principis authoritate, altero mortuo, nõ posse à superstite reuocari, etiam ex ea parte, quæ ad superstitis bona spectat, ne illusio fiat defuncto, qui ratione illius communis consensus, illũ actum egit, alioqui minime acturus. Andr. Tiraquell. eum sequitur in tracta. de iure primogeniorũ. quæst. octaua. n. 7. Quæ sententia procederet, quando primogenium esset factũ ex causa onerosa, nẽpe, cũ tempore matrimonij, vel eo tẽpore, quo primogenitus fit doctor, rẽ aliquam coniuges donauerint ea lege, vt ipse primogenitus in ea tantũ succedat, quo in casu liberum non esset solis ipsis parentibus alios filios ad eius rei successionẽ admittere in præiudicium primogeniti, cui id ius quæsitum est ex prouisione & pacto donantis. argumento. l. final. ff. de pactis. l. post mortẽ. §. finali. ff. de bonorum possess. cõtra tabul. & cap. 1. & ibi docto. de successio. feud. Et ita respondit nuncupatim Paul. Castrens. consil. 164. In præsenti causa. versic. Sed nos loquimur. col. sexta. lib. 2. Nec enim ait, alter ex contrahentibus potest legẽ contractui, vel donationi appositã immutare. l. aliud. ff. de solut. iuncta. l. legem. C. de pactis. Quo fit, secundũ eum, donantem solũ sine donatario reuocare nõ posse. Et sequitur Deci. consil. 468. col. penul. versi. Et ad confirmationem, & consi. 498. viso casu. col. 3. versi. Et ad confirmationem. Et probatur in. l. 22. Tauri. ibi, *q̃ en tal caso sean obligados a lo cumplir, y hazer*. Et sic his non refragantibus responderi oportet in dubio proposito, meliorationẽ, vinculum, seu maioriam factam à marito & vxore, vel ab alijs duobus simul ex vtriusque bonis, ab vno eorũ, altero inuito, vel mortuo, libere reuocari posse, ex Oldra. cõsil. 174. Thema tale est. dicente, testamẽtũ reuocari posse in specie proposita, etiã altero mortuo, quia sub vna scriptura hic duo testamenta cõtinẽtur. Et Corneus consil. 159. In hac præsenti cõsultatione. nu. 1. col. 1. libr. 4. Alciat. in. l. licet. verb. Donationis. C. de pactis. Roder. Suarez in repe. l. Quoniam in prioribus. in declaratione. l. 9. titu. 5. lib. 3. foro legum. pa. 165. co. 1. n. 12. verſ. Ad prædicta facit. C. de inoffi. testamen. Et hanc partem sequitur Doct. Couarru. in rubric. de testamen. 2. part. nume. octauo. versic. Porro, vt id obiter agamus. Cum igitur hæc sit quædam dispositio à cõiugibus facta, supremi iudicij dispositionem præueniens, & in de naturam mutabilem assumens. l. si filia. §. Papinianus. ff. familiæ herciscun. l. si. C. de pact. l. parentibus. C. de inoffic. testamẽ. & ex notatis ab Oldrad. consi. 231. vbi respondit, quod si rex diuisionem fecerit inter filios, eam tenere iurantes, & ita vnum vni regnum assignet, alterĩ alterum, potest ipse rex, si velit, huiusmodi diuisionem reuocare. Sequitur Bald. in. §. Item sacramenta. colum. penul. versic. Quæ fuit de facto. in titul. De pace iur. firm. & Addi. capellæ Tolosanæ in decisio. 453. vbi Aufrerius dicit hoc de iure esse verius. Late de hoc per Boeri. decis. 204. Hinc fit, quod si filius renuntiet hæreditatem patris de eius consensu in fauorem fratris cum iuramento, quod pater poterit eam reuocare vsque ad mortem iuxta. l. fin. C. de pact. Couar. in repe. c. quanuis pactum. in princ. tertiæ partis. nu. 2. de pact. libr. 6. adeo, quod ex tali reuocatione euanescit quo ad patrẽ, qui beneficio legis fuit vsus, & quo adre-

ad renuntiantē,vt ipse consului& ... in facto Salmanticæ contingenti. Quanuis in hoc vltimo velit contrarium Couar. vbi supra. Sed nostra opinio verior est,ac magis cōmunis, vt posteà cōperi Senatorē Regiū Fernand. Menchacēn.lib.de successio.creat.§.18.n.200. communē asserentē. Impossibile enim est actū deambulatoriū vsq; ad extremæ vitæ exitū posse impediri,ac eius hominis liberū arbitrium. Quia,vt ait Seneca libr.4.in suis tragœdijs,omnia entia naturalia in certis legibus stabilita sunt, quas non possunt relinquere: homo autē leges nullas habet, quas infringere nō possit. Quē refert Guilliel.Benedict.in repet ca. Raynutius.verb.Testamentū.12.n.25.de testam. vbi ponit aliquas cautelas ad faciendum testamērum irreuocabile. Vna tamen erit, quod maritus de consensu vxoris & de eius bonis testetur,nam isto casu non admittetur pœnitentia ipsius, postquam semel consensit,mortuo testante,secūdum Couar. in dict.rubr.2.part.n.8.versi. Aliud deinde. Et Menchac.de successio.creatio.lib.2.§.17. n.80.vers. Quod limito. Roderi.Suarez in dict.repe.l.Quoniam in prioribus.p.166.n.14. per tex. in l.sicut.§.venditionis.ff.quibus modis fund.vel hypot.solui.Quamtamen limitationem ipse intelligo, quādo ab vxore,vel amico est data facultas disponēdi de rebus suis marito,vel socio,vt in proprio testamento,nam tunc morte ipsius cōfirmatur,nam alias beneficiū tale illusoriū esset, & sic consensus talis habuit vim donationis,vt ille per suum testamentū libere disponere posset de illis vna cum suis,vel sine bonis testatoris, quia forte non habebat. Dum tamē prędicta permissio esset talis,quę non excederet bona etiā præsentia cōcedentis. Si tamen vxor concederet potestatem & commissionē testandi pro ea,& suo nomine, quē admodum ipsa posset illud testamentū reuocare libere durante eius vita si ab ea personaliter cōditū esset,eodem ac fortiori iure factum ab illo cōmissario,nam morte cōmittentis,& non faciētis confirmari non est dubium.ad Hebræos. 9.& ca. cum Marthæ.§.cæterū.de celeb.missa. ibi,nouissimū etenim hominis testamentū morte immobile perseuerat,quia testatoris obitu confirmatur, iuxta quod Apostolus testamentū in morte asserit cōfirmatū,alioquin non valet dum vixerit qui testatur,&c.ergo cū sit suum testamētū, poterit ad libitum reuocare,etiā si iurasset ipsum non reuocaturum,vt hac lege supra habitum est.

Quæritur, Vtrum successor maioriæ teneatur soluere debita contracta à prædecessore? Videtur quod teneatur,ex ca.1.de solu.vbi ait, Sicut filius debita patris soluere tenetur,ita prælatus sui prędecessoris pro ecclesiæ necessitate contracta. Filius autē in maioriatu succedēte dicitur non iure proprio,sed hæreditario,secundū Oldrad. consi. 49.maxime à n.14. Albert. in procem. digestorū. §.discipuli.no.13. & in l. donationes quas diuus. col.2.n.4.C.de donatio.inter vi.& vxor. Anchar. in ca.licet.de vot.Panorm.consi.3.lib.2.l.4. titu. 15.par.2.si hæres tenebatur exonerare conscientiam illius,cuius est hęres,de redditibus,& fructibus primogenij,quia proprietas salua debet manere,cum in hac successione tantū veniat ad vsumfructum rerum maioriæ. argumen. tex.in cap. intellecto.de iure iuran. Prætereà si primogenitū nō diceretur habuisse à proximo successore , nullo modo posset eo priuari.vt in ca.licet.de vot.nec antecessor posset renūtiare ius primogeniturę, vt constat in cap.quam periculosum. 7. quæst.1. cum notatis ab And.Tiraquel.in tracta.primogeni.quæst.26.& quæst.86.Et per illū textū absolute in maiore uiginti quinq; annis firmat Cifont. in.l.40.Tauri. quæstio. 14. & Antoni. Gomezi. quæstione.16.n.70.intelligendo istud dictū,quādo primogenitus iam successit in maioria,secus si pater,vel prædecessor viueret,quia tūc eius voluntas & consensus requiritur,cū perseuerantia vsq; ad mortem.argum.tex.singula.in.l.fi.C. de pact. tenet Bald.in authen. Hoc amplius.C.de fideicō. col.3.n.10. ¶ Præterea hoc probat regia.l.tit.15 par.2. Cū ergo generaliter loquatur,verseturque maxima æquitas,tam in successoribus regni, quā in alijs maioricatibus,in quibus veniūt per successionem,& sic nepos repræsentat personā patris, & excludit patruum tanquā proximiorem antecessori,hoc est,possessori maioricatus,cuius contēplatione istud ius competit nepoti,per.l.40.Tauri. Ergo quoad cōmodū descēdentiū spirituale & tēporale voluit testator prouidere in præmissis bonis,ne animæ eorū detrimentum vllum paterentur in alio seculo. Quod cogitādum est. Nam si instituisset eo tempore filios rogatus,hoc ipsum disposuisset,præsertim cum maiorem affectionē habuerit ad omnes,qui primo fuerūt nati, & consequuti primogenium,quam ad eos,qui postmodum superuenerunt,& sic isti primi debent præferri in præmissis bonis,ratione præmissa, & successor ex eis debet exonerare conscientiam antecessoris:cū si pater detineretur in vinculis & carceribus temporalibus teneretur ipsum ab eis liberare, quanto magis à pœnis purgatorij , quæ sunt maximum supplicium & vinculum , vt omnibus religionis Christianæ cultoribus satis perspicuū esse constat. Facit arguēdo de maioria ad feudū, prout habet Anto.Gomez in dict.l.40.n.77. ergo priuandus erit maioricatu.cap.1 primo.§. Item qui dominium.versi. Item si delator.ibi, vel si cognouerit dominum inclusum,& eum,cūm potuerit,non liberauit,feudum perdit. Item vt ibi patet

propter ingratitudinē feudo venit priuādus, ergo & maioria, prout habetur in titu. Quæ fuit prima causa beneficij amitt. lib. 2. feud. notat Gomezi. in dict. l. 40. Tauri. quæst. 17. n. 71. His tamen præmissis cōstituo hāc cōclusionē. Successor maioricatus tenetur ad debita antecessoris soluēda, quæ fuerūt cōtracta à primo instituēte, vel à successore in vtilitatē maioriæ, & conseruationē ipsius, non alias, nisi ex decētia, congruētia, & æquitate, secus tamen in regni successore. Probatur ex dict. c. 1. de solu. in verbis supra relatis, loquendo etiā in prælato. Panor. ipsum citat consi. 10. lib. 2. Bertachi, in tracta. De episcopis. libr. 4. part. 4. quæst. 54. nu. 187. & Nicol. Euera. in legalibus, loco. 10. vers. Primo enim nō procedit. pag. 133. quo text. cautū est, successorē duntaxat teneri ad solutionē debitorū per defunctū contractorū in necessitatē, & vtilitatē ecclesiæ, non alias ex mēte omniū vbiq; ergo si possessor in vtilitatem maioriæ expensas fecit, debitaq; contraxerit, ex fructibus ipsius erunt soluenda à successore nō antē si pro sua tantū causa. Quia filius non tenetur pro debitis à patre cōtractis, nec è conuerso, nisi pro ea parte, qua suus hæres est, vt ex pluribus iuribus probat Hippolyt. sing. 224. inrip. Filius non tenetur. Sed eo casu, quo antecessor nō fuit institutor immediatus, non fuit hæres in maioria ipsius, sed primi relinquentis, à quo dicitur habere successionem. l. vnū ex familia. §. si de falcidia. ff. de legat. 2. l. tertia. ff. de interd. & relega. ibi, quæ vero non à patre, sed à genere, à ciuitate. à rerum natura tribuerentur ea remanere eis incolumia. c. significauit. de resc. Ergo ab eo grauari nō potuit tacitè, nec expresse de rigore iuris. l. ab eo. C. de fideicom. nec in præiudiciu sequentis poterit primogeniū renuntiare, sed tantū in suum. Tiraquel. de iure primogeniorū. quæst. 27. Nec etiā ius patronatus in præiudicium filiorū, ac legitimorum hæredum renuntiare poterit pater, qui non fuit institutor, seu fundator illins iuris, vt late probaui in. l. 1. verb. *le deuan suceder*. col. 240. tit. 6. lib. 1. ordina. Regalium. ergo & in specie proposita, per ea, quæ adnotauimus ibi. Nec obstat. ca. quā periculosum. 7. quæst. 1. nā verus intellectus ad illū text. potest assignari, quod ibi nō fuit pactū vllū de hæreditate viuentis, nec de iure succedendi in bonis, sed de iure primogenituræ, quod cōpetebat de præsenti, vt insinuat ibi gl. verb. Primatus. quia præcedebat in lege veteri maior natu, & hoc erat separatum, ac longè distās à successione, & poterat per primogenitū cedi, emi. & transmitti, præsertim cū iuramento. Nam iura, quæ quis habet de præsenti, quilibet in suū damnū tantū potest renuntiare. l. mater decedens. ff. de inoffic. testam. l. post mortē. C. de fideicom. ex Deci. cōsil. 443. col. 5. n. 28. lib. 4. Carol. Molin. in consuetu. Parisien. tit. 1. §. octauo. glos. 3. n. 26. cum sequent. ¶Nec obstat ca. licet. devot. quo tex. filius priuatur ob votū patris neglectum hæreditate, & regno. Quia intelligitur ex eo, quia ipse huic grauamini assensit expresse, vt probant verba text. ibi, à patre iniunctū. & ibi, à te sponte susceptū, Nam alias in legitima non posset grauari, cum præ causæ sit præsenda. Igitur si priuatur ibi legitima, fuit ex proprio consensu, & potuit. l. nō putauit. §. si quis sua manu. ff. de bono. poss. cōtra tabula sing. secundum Imol. in. l. filio præterito. n. 42. ff. de in iust. rup. Deci. l. nemo fraudare videtur. ff. de reg. iur. Ioan. Lup. in repeti. rubr. de donat. inter vi. & vxo. §. 47. col. 5. Et sic præteritioni de se factæ eo casu, quo ipse approbabit, testamētū non erit nullum ex præmissis. Ias. in. l. inter cætera. n. 11. ff. de liberis & posthum. vbi dixit cōmunē. & in. l. posthumo. n. 10. C. de bono. poss. contra tabul. Et defendit tanquā veriorem Guilliel. Benedict. in repe. ca. Rainutius. 1. n. 105. cū sequen. de testamē. Sed quod possit filius approbare testamētum nullum, in quo fuit præteritus, constat ex præmissis. Et hanc sentētiam communem dicit Alexan. in. l. posthumo. n. 27. prærallega. & Greg. Lopez in. l. 9. verb. *Ge lo otorgasse*. tit. 8. par. 1. vbi sic dicit. adde cap. licet. de vot. ad cuius capituli intellectum confert ista lex. quod filius Regis acceptauit votum paternum, promittēs ipsius executionē. Idē notat in l. 8. tit. 10. part. 6. Facit, nā in re propria pōtquis consentire, vt adijciatur granamē. l. sicut. §. venditionis. ff. quib. modis pign. vel hypot. solui. ergo fortiori ratione in legitima, quæ debita non firmatur, sed quasi filio debita. glos. in. l. 3. C. de iur. & fact. igno. Segur. dicit approbatam eius sententiā in repet. l. tertiæ. §. fina. n. 115. vbi plura dixi ad illā in additione. ff. de libe. & posthu. alias enim nō posset onerari in legitima, nec eius commodo priuari, quanuis non fecerit inuentarium, & iussa testatoris non impleuerit, quoniam eam legis beneficio habet. & nō hominis, aut hoc amplius. C. de fideicom. l. si arrogator. ff. de adoptio. Guillel. Bened. in rep. capi. Rainutius. verb. si absque liberis. 2. nu. 196. de testamen. ergo non poterit ex causis præmissis onerari, seu legitima priuari. Carol. Molin. in consuetu. Parisien. tit. 1. §. octauo. glo. 3. quæst. 3. nu. 10. & 11. Quo fit falsam interpretationem communem ad dict. cap. licet. esse, qua dicitur, quempiam hæreditati indiuiduæ, seu regno ob causam pietatis non impleram seruari posse, vt Suarez in repet. l. Quoniam in prioribus. num. 20. fol. 6. C. de inoffic. testam. asserebat. Nam si non habet locum in legitima, quæ per partes potest verificari, longe minus locum habebit in tota ratione indiuiduitatis, ne filius

lius ex sola patris voluntate toto suo iure destituatur. Cũ ergo nõ sit honoratus, grauari nõ potuit. l. plane. §.5 n. ff. de per. hær. l. ab eo. C. de fideico. vt etiã probat Dida. Segur. in repe. l. 3. §. ti. n. 112. vbi latè dixi. ff de lib. & posthu. & Fernan. Loazes in reperi. l. filius fam. §. diui. col. 12. n. 7. de legat. 1. Ioan. Lecerier lib. 3. de primogenitura q. 6. Cou. in ca. si hæredes. n. 9 de test. & sic nõ mirũ si priuari possit legitima quo ad suũ prę iudiciũ, & sic etiã regno. maioratu, ducatu, seu comitatu, quatenus ha-

heredero, o legatario no quisiere acceptar, o renũciare la herẽcia, o legado, el sostituto, o sostitutos lo puedan auer todo. Y mãdamos † otrosi, que vala el testamẽto q̃ fuere hecho cõ buenos testimonios.

ADDICION.

¶ Concuerda con la ley. 1. tit. 4. libro. 5. de la recopilation.

ber ius in eo ad vitã, nõ tñ in præiudiciũ successorũ, qui beneficio fundatoris, & nõ antecessoris patris, vel aliàs habẽt ex præmissis, quoniã à patre of fenso nõ accepit ius, sed aliũde. Carol. Molin. in cõsue. Parisi. ri. 1. §. 8. gl. 3. q. 3. n. 12. fo. 113. Ergo filius ingratus iure primogenituræ propter ingratitudinẽ priuari nõ poterit in specie proposita. ex Carolo Molineo vbi sup. Nã in capi. licer. regno priuatur, nõ ob ingratitudinẽ, sed propter inobedientiã cõtra Papã iubentẽ votũ adimplere: nã ibi filius ꝓ misit votũ ad effectũ perducere, & ideo tenebatur illud adimplere, vt supra diximus, & monitus à Papa vt propriã promissionẽ absolueret, agere forte noluit, atq; ob istã causam pro nimia cõtumacia excõmunicatus fuit, & in ea pertinaciter insistẽs, ab ipso Romano Põtifice indignus regno iudicatur, ac priuatur. argum. c. grandi. de suppl. negl. præla. lib. 6. vbi ex causã Papa quis priuari potest regno. ca. Apostolicæ. de re iudi. eod. lib. 6. cap. Adrianus. 63 dist. c. alius. 15. q. 6. tradit latè Ioan. Lup. in tracta. de iust. & iur. regni Nau. 2. p. §. 7. & sic meritò fuit priuatus regno. Et potest esse verus intellectus ad d. c. licer. & in lectione assignaui dũ legerẽ Salmãticæ titulũ, De voto, Anno ab orbe Redẽpto. 1549. Nec obstat. l. 4. ti. 15. p. 2. nã intelligitur regno, & tex iure hæreditario succedit. primogenitus aũt iure electionis. Quod cõstat, quia nõ venit vt hæres, cũ possit prælegatũ acceptare, & hereditatẽ repudiare. l. 21. Tauri. Nec minus obstat tx. in c. 1. de solu. oã loquitur in prælato, prout estã iura similia, quod est diuersum à nostro casu. Nam qui succedit in feudũ, seu maioricatũ, nihil de nouo acquirit, sed tantũ acquisitũ à primo cõstituẽte dicitur consequi. ex gl. fi. in c. 1. ꝙ feudi cogni. vbi Bal. n. 5. dicit.

Tene mẽti pulchrũ dictũ, & sapidũ modũ loquẽdi. Et dicit signãdã Præposi. col. pen. ad fi. idẽ Præpo si. in c. 1. col. 19 vers. 58. sic argu. de feudo Marchię. Facit etiã. Nã in fideicõmissis nũquã filius repræsentat personam patris. Decius plures alios ad hoc citãs in l. 2. n. 4. C. vnde liber. Successor autẽ in maioricatu est huiusmodi. ergo, &c. Præterea cõprobatur. Nã qui capit emphyteusim in morte patris, capit à domino emphyteusis, & non à patre: & sic ratione emphyteusis nõ tenebitur ad debita patris quippe cũ beneficio dñi cõcedentis dicatur habere. Et idẽ est in his, qui habẽt aliquas domos à cõsistorio ciuitatis Salmãticensis, alteriusve ciuitatis ad vitã suã & alterius post eius vitã: nã successor non dicitur primi emphyteutæ, sed ciuitatis, & sic nõ tenebitur stare locationi. Quẽmadmodũ successor beneficij per mortẽ, seu resignationẽ prædecessoris. quia nõ ab eo, sed à Papa cõsequitur beneficiũ, ac proinde nõ tenebitur ad id, quod tenebatur gratia sui ratũ prædecessor. Et quia id sæpe cõtingit, est memoriæ cõmendandũ. Et de emphyteusi, ꝙ nõ dicatur beneficio patris obtentũ, sed dñi concedẽtis, probatur ex Bartho. elegãter in l. mortis causa capitur. in princip. n. 1. ff. de donat. causa mort. quẽ sequitur Segur. in trac. de bonis lucrat. cõstãt. matrim, n. 88. & cõfirmatur ex ibi dictis ab eo. nu. 86. versi. Imò lex hoc cõcessit vxori. & quæ ibi dixi. Et dictũ Bart. dicit singulare Ias. in l. emphyteuticarijs. n. a 10. C. de iure emphy. Et cõfirmatur ex Frãc. de Arct. cõs. 14. col. 8. vers. Præterea quando pater. n. 14. dixi in meo indice. verb. Emphyteusis. col. 3. versi. Circa præmissa est dubiũ. & in q. 266. incip. Titius. Facit etiã illud quod tradit Io. de Platea in l. prouidẽdũ. C. de decurio. lib. 10. col. 4. per tx. ibi, ꝙ si aliquis fuit electus in dignitatẽ per sue cessione, vel electionẽ nõ tenentur soluere debita antecessoris. Quo in loco inquit etiã, ꝙ si debitũ fuit vtile, & voluntariũ, successor non teneatur, si tñ necessariũ tenebitur, vt diximus in assertione. Quæ etiã ex l. Tauri. 46. probãda erit, per argumenrũ à fortiori, vbi dicit, ꝙ reparata, & ædificata in maioricatu peti nõ possunt ab vxore prædefuncti, nec successor tenetur soluere æstimationẽ sumptuũ ꝓ parte dimidia. Circa quã regiã legẽ vltra Lup. & alios Hispanos interpretes ibi, vide Io. Lup in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 60. co. fi. & §. 62. n. 15. fo. 38. vbi dicit, quòd illa lex est iniqua, quam semper putauit futuris tẽporibus improbari. Sed (eius pace salua) nõ cõtinet iniquitatẽ: nã lucra cõstãte matrimonio inter cõiuges superlucrata veniũt sine suo labore, sed ex legis beneficio. ideo nimirũ, si à lege auferãtur fauore familiçatũ cõseruandarũ. Quo respectu primogenia dicũtur fauorẽ, & & nõ odiũ cõtinere à Carol. Molin. in cõsue. Parisi. ri. 1. §. 8. gl. 3. q. 6. n. 30. quã iustificat Arias Pinel. in l. 1. p. 2. n. 71. versic. Ex quibus in filio. C. de bonis mater-

† Y mandamos. Hæc verba nõ reperiũtur in l. ordina. de Alcala. t. 19 an. 1386 l. vnic. vbi est originaliter vide † tñ hic à me scripta ꝓ eorũ verborũ intellectu.

maternis. Finaliter hãc partẽ probat Bal. in authẽ. Hoc amplius. C. de fideic. ſecundũ Menchacen. li. 3. de ſucceſ. creat. §. 26. o. 51. Melius probat Caro. Molin. in cõſ. it. Pariſ. §. 11. nu. 8. prioris partis. Et per octo fundamenta concludit Fernand. Gomez Arias in. l. 44. nu. 39. Tauri. vbi ita in cõſilio Regis fuiſſe deciſum tẽpore Caroli Imperetoris ſatetur. Et Gre. Lop. in l. 4. tit. 15, p. 2. ver. *Sus deudas.* vbi refert Carol. Molin. aduertentẽ Oldr. loquutũ fuiſſe in regno Aragoniæ, & Maioricarũ, quãdo delata fuit rota & vuiuerſalis ſucceſsio iure primogeniturę. Ex Ioan. etiã Lup. qui tetigit in repe. ca. per veſtras. §. 18. nu. 37. de donat. inter virũ & vxo. Et cõcludit bona maioratus indiſtinctè præſcribi poſſe. Pinel. in auth. Niſi tricennale. n. 23. C. de bo. mater. reſolutionẽ ex pluribus refert, volẽtibus præſcriptionẽ ordinariã nõ præcedere, longiſsimã tñ admittendã. Et plura in hoc diligenter aduertit. Et videtur nũquã poſſe præſcribi, quippe cũ abſque poſſeſsione nũquã procedere valeat prçſcriptio. l. ſioe poſſeſsione. ff. de vſucap. ſed poſſeſsio à morte anteceſſoris transfertur tã ciuilis quã naturalis in ſequentẽ in gradu abſque aliquo facto. vt in l. 45 Taur. quod fieri poteſt, vt probat Huberti. Zucar. in repeti. l. fi. n. 105. C. de edict. D. Adria. toll. poſt Iaſ. in l. 1. n. 7. C. cõmunia delega. & Io. Bern. Diaz in tract. regularũ cũ fallenr. reg. 562. incip. Poſſeſſio rerũ hæreditariarũ. vbi dicit cõmunem. igitur præſcribi nõ poterit, attẽto iure Caſtellæ. tetigi in l. 6. in gl. fi. ti. 13. lib. 3. ſup. Circa præmiſſa dubitatur, quæ ſit forma licentiæ Principis ad conſtituendum maioricatum, & forma inſtrumenti ipſius?

Dicendum formam licentiæ eſſe huiuſmodi.

Forma licentiæ ad conſtituendum Maioricatum.

IN DEI nomine Amẽ. Sepan quantos eſta carta de publico inſtrumento de mayorazgo vierẽ como yo el Doctor Diego Perez de Salamanca, vezino de la ciudad de Salamanca, por virtud de la licencia a mi dada por la Real Mageſtad para hazer mayorazgo, el tenor de la qual es eſte que ſe ſigue.

DON PHELIPPE por la gracia de Dios, Rey de Caſtilla, de Leon, de Aragon, &c. Por quãto por parte del Doctor Diego Perez, vezino de la ciudad de Salamanca nos fue fecha relacion, q̃ vos quereys hazer mayoradgo de los bienes q̃ vos agora teneys, o tuuieredes ende aqui adelãte en vn hijo, o hija de los q̃ agora teneys, o Dios os diere, o ſino los ouieredes, en deudo vueſtro, qual mas quiſieredes, y por biẽ tuuieredes, y en ſus deſcendiẽtes, para q̃ los dichos bienes le quedẽ por titulo y via de mayorazgo cõ las cõdiciones, vinculos, y firmezas q̃ por biẽ tuuieredes y quiſieredes, y nos ſupplicaſtes, y pediſtes por merced vos dieſſemos licencia para ello, como la nueſtra merced fueſſe. Y nos por os hazer biẽ y merced, y por muchos, y grandes ſeruicios q̃ vos nos aueys hecho, y vueſtros anteceſſores, y nos eſperays de hazer cada dia, y porq̃ vueſtra caſa quede, finq̃, y ſe conſerue, y no ſe diſsipen, ni diſminuyan vueſtros bienes y hazienda (porque como dize el Euangelio Todo Reyno en ſi diuiſo ſera en ſi deſtruydo) por la preſente de nueſtro proprio motu, cierta ſciẽcia, è poder Real abſoluto, no ſubjectos a diſpoſicion de ley, ni reconoſcientes ſuperior en lo temporal, por el bien publico de nueſtros ſeñorios, no a vueſtro pedimiento, ni de otro en vueſtra nombre, mas del dicho nueſtro proprio mouimiento vos damos libre licencia y facultad, para q̃ de todos vueſtros bienes podays hazer vn mayorazgo, o dos, o quantos quiſieredes, è por bien tuuieredes, de hijo, o hijos, o hija, o hijas, o nieto, o nietos deſcẽdiẽtes, o de otros trãſuerſales, a quiẽ vos quiſieredes: y para que el dicho vueſtro mayoradgo, o mayoradgos q̃ anſi hizieredes, o eſtableſcieredes, podays poner, o quitar qualeſquier vinculos, grauamines, ê condiciones, è inſtituciones, ſubſtituciones, y fideicõmiſſos, y modos que quiſieredes, e por bien tuuieredes Otroſi, para q̃ ſiẽpre deſpues q̃ ouieredes hecho el dicho mayoradgo, o mayoradgos, los podays mudar, reuocar, anullar, cõdicionar limitar anſi en perſonas, como en bienes, è para q̃ podades agrauiar, y agrauiedes los otros hijos y hijas, o aſcẽdientes, o deſcendiẽtes en legitimas perſonas de herencia, q̃ de vos como de

padre

padre legitimo les pertenezcan, e podian pertenescer, o por qualquier titulo, o causa, o razon ansi natural como ciuil, o en qualquier parte, o cosa de las dichas legitimas, sin que los dichos vuestros hijos, o hijas, o alguno dellos pueda querellar vuestro testamento, o postrimera volūtad ni le puedan contratabular, ni hazer de inofficioso testamento contra el, ni de nullidad contra el, ni vsar de otro remedio ordinario, ni extraordinario ninguno que agora sea hallado por rigor de derecho, y por equidad del: ni puedan dezir, ni digan, q̃ si hizieredes el mayoradgo por via de concierto, como hecho contra disposiciō de derecho, es ninguno. Ca nos dende agora para entonces, y dende entonces para agora approbamos el dicho mayoradgo de la dicha nuestra sciencia, y sabiduria bien assi, y sā cūplidamēte, como si la persona, o personas, a quiē excluystes de vuestros bienes y herencia no estuuiessen en medio, y fuessen fallescidos, y passados desta presente vida, y otrosi si tuuiessedes hijo, o nieto, o hija, o nieta, o descendiēte a la persona, o personas, de quien hizieredes esta merced del dicho mayoradgo. E para mejor validaciō dela dicha merced de nuestra cierta sciēcia, y sabiduria, y poder real y absoluto como Rey libre de los dichos nuestros reynos y señorios priuamos, apartamos, despojamos, y desapoderamos a los otros vuestros hijos, o hijas, nietos, o descendientes de las dichas legitimas partes, que de vos auian, o esperan auer y heredar. Otrosi damos el dicho poder e facultad, que en vuestra vida, o al tiempo de vuestro fin, o muerte por contracto, o de qualquier otra manera, o vltima voluntad podays traspassar el señorio possession corporal, real, actual de los bienes que hizieredes en el dicho vuestro mayoradgo en la persona, o personas que la hizieredes, y establescieredes: y para que les podays dar la dicha facultad, para que por sus proprias authoridades sin licencia, ni mandamiento de Iuez ni Alcalde puedan entrar y tomar la dicha possession del dicho mayoradgo, puesto que en ella aya resistencia actual y verbal, y aū que ambas concurran, sin incurrir, ni caer por ello en pena alguna, y para que en el dicho mayoradgo, o mayoradgos que ansi hizieredes podays poner la pena, o penas que quisieredes contra los que vinieren contra las instituciones, condiciones, restituciones, fideicommissos, modos, y grauamines, agora las dichas penas sean conforme â derecho, agora contra el tenor y forma del: y para que en el cōtracto podays declarar y declareys la dicha vuestra voluntad postrimera, y la dicha nuestra sentencia y poder real y absoluto. Y corregimos, y derogamos las leyes y derechos que dizen, que el padre sin culpa, o causa no pueda priuar a sus hijos, o hijas, nietos, o nietas, o ascendientes o descendientes, y las leyes que digan que ninguno sino el cauallero pueda hazer su postrimera voluntad por via de contracto: y las leyes y derechos que dizen, que los hijos, o hijas segun natura han de ser yguales a la successiō de su padre y las leyes y derechos que dizen, que los contractos adonde se liga la voluntad del testador, seā ningunos, y de ningū valor y effecto, y que la dicha voluntad se pueda mudar fasta la muerte. Y las leyes y derechos que dizen, que los hijos, a nietos, o descēdiētes tienē derecho de anullar y querellar los testamentos de sus padres q̃ no son instituydos por herederos, y la ley de ordenamiēto de Alcala, en q̃ se contiene, q̃ las cartas e priuilegios han de ser obedescidas e no cūplidas, e todas las otras leyes canonicas e derechos municipales e consuetudinarios, que al dicho vuestro mayoradgo e institucion del auian e podian estoruar e impedir. E mandamos al Principe don Carlos nuestro muy caro e amado successor, e a los Infantes, Duques, Condes,

Marque-

Marqueses, Maestros de las ordenes, e a los de nuestro muy alto Consejo Presidente e Oydores de nuestra Real audiencia, Alcaldes dela nuestra Corte y Chancilleria, Assistentes, Corregidores, Alcaldes de los Castillos, e casas fuertes de los dichos nuestros señorios que cumplan, e guarden, y executen, e fagan guardar el mayoradgo que ansi hizieredes y establesciere des, e contra el tenor e forma del no vayan, ni consientan passar, ni contra la forma de nuestro mandamiento, sopena de nuestra merced, y de mil ducados. Y mas mandamos que los emplazen, porque sepamos como se cumplen nuestros mandamientos. Dada en Madrid, año. &c.

¶ Statim subijcienda erit constitutio maioriæ sequenti ordine.

P*Rimeramente por virtud de la dicha licẽcia, vsando della, hago, ordeno, establezco e conozco que hago este mi mayoradgo de todos mis bienes muebles e rayzes, e semouientes e deudas, derechos y actiones, y escrituras, assi las que agora he, como las que ouuiere dende aqui adelante a Antonio Perez mi hijo primogenito, al qual hago cession e donacion perfecta e no reuocable, que es dicha en Latin (inter viuos) de los dichos bienes de que yo hago e ordeno este mi mayoradgo, el qual mayoradgo hago, e ordeno, y establezco en persona del dicho Antonio mi hijo mayor primogenito cõ las particularidades, e institauciones, substituciones, modos grauamines, vinculos, successiones siguientes.*

Primeramente, con condicion, que el dicho Antonio, en quien yo hago ordeno, y establezco, e conozco que este mi mayoradgo de todos mis bienes muebles, rayzes, e semouientes, deudas, derechos, & actiones, y escripturas ansi como los que agora he, como los que de aqui adelante, tenga, e possea los bienes por todo el tiepo de su vida: e despues de su fin y muerte quiero, y es mi voluntad que venga el dicho mayoradgo a su hijo proximo mayor primogenito, e si hijo no tuuiere, venga a mi hijo el segundo, por manera que este mi mayoradgo ande siempre de grado en grado, e de varon en varon: e si faltare de mi linaje, que lo aya hembra del dicho mi linaje. Y si (lo que Dios no quiera) el dicho mi hijo fallezca en mi vida, e dexare hijo mayor primogenito, succeda en el dicho mayoradgo, e sea apartado, y excluso mi hijo segundo.

Otrosi, que el dicho mi hijo mayor primogenito trayga mis armas, e mi apellido, e se llame de mi linaje. Y si el, o otro qualquiera, a quien este mi mayoradgo viniere, no traxere las dichas mis armas derechamente sin mezcla de otras armas algunas, e no se llamare del dicho mi apellido, que por esse mismo hecho pierda, y aya perdido el dicho mi mayoradgo, y los bienes vengan al siguiente en grado con la dicha carga del.

Otrosi, con condicion, que el dicho mi mayoradgo, y los bienes del no se puedan enagenar, aunque sea por mejoria, y euidente vtilidad e prouecho del dicho mi mayoradgo, ni se pueda otrosi enagenar por enagenacion voluntaria, ni necessaria, ni por titulo alguno oneroso, ni lucratiuo, aunque sea arrhas, dote, ni donacion propter nuptias, ni por redempcion de captiuos o constructiones de Iglesia, o monasterio: ni se puedan arrendar por arrendamientõ que dure mas tiempo, ni espacio de diez años. Y si el dicho mi hijo mayor primogenito, o la persona en quien viniere e descendiere este mi mayoradgo le vendiere, o enajenare, o empeñare, o cambiare, o partiere, o diuidiere, o arrendare mas, y allẽde del dicho tiempo, o termino, que por esse mismo

mismo hecho pierda el dicho mayoradgo, y passe e venga al siguiente en grado.

Otrosi con condicion, que si el dicho mi hijo primogenito, o quien fuere siguiente en grado, cometiere heregia, o apostasia, o lesa Maiestatis, o traycion, o aleue, o otro qualquier crimen, o delicto que sea enormissimo, o contra natura por razon del qual sus bienes sean applicados a la Camara y fisco de la Real Magestad, que en tal caso el dicho mi mayoradgo no pueda ser confiscado en todo, ni en parte en propriedad, ni vsufructo, aunque sea por los dias y tiempo de la vida del que ansi lo tuuiere, o posseyere el dicho mi mayoradgo, e cometiere, y cuitre come tido los dichos delictos, e cada vno dellos, mas que en tal caso passe al siguiente en grado, como dicho es. E le priuo del señorio e possession Real, vel quasi destos bienes deste mi mayoradgo, vn dia antes que piense qualquiera de los dichos delictos, e llamo a ellos al nombrado por mi, segun la forma desta escriptura e institucion de mayoradgo.

Otrosi con condicion, que el dicho mayoradgo, ni los bienes del no se puedan prescriuir por tiẽpo alguno luengo, ni longissimo, aunque sea immemorial, assi mesmo con condicion, que si los bienes del dicho mayoradgo fueren enagenados de hecho por el que los tuuiere, o posseyere que el tal enagenamiẽto sea en si mismo de ningun valor y effecto: y en las personas en quien ansi fueren enajenados, no se puedã traspassar ni traspasse el señorio, ni possession, ni detentacion alguna de los dichos bienes.

Otrosi con condicion, que el que despues de su muerte ouiere de tornar a restituyr el dicho mayoradgo al siguiente en grado, segũ esta en mi condicion, no pueda sacar, ni deduzir, ni deduzga quarta falcidia, ni trebellianica, ni otra parte alguna de los bienes del dicho mi mayoradgo, sino que los bienes del mi mayoradgo finquen, y queden siempre en pie.

Otrosi a los otros mis hijos, o hijas, y descendientes de las legitimas partes que de mi esperauan auer, y heredar por virtud de la licencia a mi dada por el dicho Rey nuestro señor, y con las condiciones que dichas son trapasso al dicho mi hijo mayor Primogenito, o a quien el dicho mi mayoradgo ouiere doy facultad, para que por su propria authoridad sin licencia de juez, Alguazil, ni Alcalde pueda entrar, y tomar la dicha possession, puesto que en ella aya resistencia actual, o verbal, y aunque ambas cõcurran: y mientra la toma e occupare me constituyo por su posseedor, y en su nõbre conozco y confiesso que si se hallare que tengo y posseo los dichos bienes, o parte dellos, que es, o sera como su colono, e inquilino: y obligo a mi y mis bienes e successores, y a quien, y a quellos que de mi o dellos ouieren titulo, o causa de fazer a mi hijo mayor primogenito ciertos y sanos los dichos bienes de que yo hago este mi mayoradgo de qualquier persona, o personas, ciudad, y ciudades, yglesias, e monasterios que se los embargaren de hecho y derecho, de tomar por el la voz y el pleyto a mi propria costa e mission, sin denunciacion, ni interpellacion alguna, y de no reuocar este mi mayoradgo que agora hago, puesto que el dicho mi hijo mayor primogenito, e la persona a quien viniere me sean ingratos y no conoscidos, y cometieren alguna de las culpas, e causas, e cosas porque segun derecho las donaciones, y mayoradgos pueden ser reuocados, y si intentare de reuocar, que nõ vala en juyzio, ni fuera del. E por quanto toda donacion, que excede quinientos sueldos ha, e deue ser insinuada, yo mesmo he por insinuado este mi dicho mayoradgo, y doy poder y facultad al dicho mi hijo mayor primogenito, y a la persona en quien viniere que le pueda insinuar ante qualquier juez, o Alcalde. Para lo qual todo

todo guardar y cumplir, y mantener, y no yr, ni venir contra ello, ni parte dello obligo a mi mismo, y a mis herederos, e aquellos, o aquellas que de mi ouieren causa, o dellos, me hagan todo lo susodicho mantener, y cumplir bien, y ansi, y tan cumplidamente, como si las dichas justicias lo ouiessen ansi todo juzgado por su sentencia diffinitiua, y de mi pedimiento, e consentimiento fuesse dada. Renuncio en mi fauor y ayuda todas las leyes en mi facultad y licencia contenidas, y todas las leyes y derechos que me podian aprouechar, e al dicho mi mayoragdo en parte, especialmente renuncio la ley, en que dize, que general renunciacion non vala. Y porque esta sea firme, y eterna, rogué al escriuano, &c.

¶ Circa præmissa notari oportet licentiã ad maioriam ante eius constitutionem obtinẽdam esse, ac precedere debere, nec sufficit quòd subsequatur. l. 42. in ordinat. Tauri. quæ ait. *Ordenamos e mandamos, que la licencia del Rey para hazer mayoradgo preceda al hazer del mayoradgo: de manera que aunque el Rey de licencia para hazer mayoradgo, por virtud de la tal licencia no se confirme el mayoradgo que de antes estuuiere fecho, saluo si en la tal licencia expressamente se dixesse, que aprouaua el mayoradgo que estaua hecho.*

Confirmatur ex eo. Quia quando aliqua forma, vel solemnitas requiritur in actu, oportet quòd illa præcedat, & non subsequatur. Ideo licentia, & consensus patris, vt filius hæreditatem adeat, debet præcedere. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquirend. hæredi. vbi gloss. & doct. Et sic licentia mariti ad hoc, vt vxor contrahere possit cum alio, ponitur in capite scripturæ, quamuis non requiratur quod præcedat ex eo, quod ratificari possint gesta à muliere post contractum. vt in l. 58. Tauri. Et sic licentia eo casu retrotrahitur. Confirmatur insuper ex his, quæ tradit Lancelo. Gallu. in repe. l. primæ. in princip. numero. 73. versi. In licentia videtur. ff. de verbor. obligat. Item licentia quæ requiritur, vt filius possit esse in iudicio, debet præcedere, & non sequi. ex l. fin. §. necessitate. vbi glo. & doct. C. de bon. quæ lib. verb. imponenda. de quo text. est videndus Tiraquell. in legibus connubialibus. folio. 289. columna. 2. numero. 174. versiculo. At similius est. in glossa. 5. & folio. 304. columna. 1. in glos. 7. numero. 29. Hippolyt. singu. 40. Ias. in l. prima. §. Item acquirimus columna. 2. numero. 9. ff. de acquirend. possess. Antoni. Gomez in l. 52. numero. 20. in ordinatio. Tauri. Similiter de licentia, quæ requiritur ad contrahendum. vt per Roderic. Suarez in repe. l. 3. titul. *De las deudas*. folio. 58. libro quarto. for. versiculo. Sed pone quòd mulier. Facit etiam nam authoritas tutoris, vel curatoris in actu gesto à pupillo, vel adulto, debet præcedere, & in ipso actu interponi, nec sufficit si ex postfacto interponatur. l. obligari. §. tutor. ff. de author. tuto. §. tutor. Instit. de autho. tuto. vbi dicitur. Tutor autem statim in ipso negotio præsens debet author fieri, si hoc pupillo prodesse existimauerit, post tempus verò, vel per epistolam, aut per nuntium interposita authoritas, nihil agit. Et de authoritate debet constare, vt insigniter declarat Hippolyt. consilio. 130. columna penultima. numero. 47. versiculo. Ex quo apparet clarè. Cùm autem sit authoritas, merito in ipso actu debet interuenire per præmissa iura. & glossa. in capitulo. edoceri. vbi collecta. & Bald. columna. 3. versicu. Dico quòd ad ea. & Panormit. in quæstio. 6. & Felin. colum. 9. de rescr. Innocent. Bald. qui adducit tres rationes. & Anton. in capi. cum consuetudinis. de consuet. Ioann. Andr. & Domi. in capit. 1. de reb. eccles. lib. 6. Archidiac. in capit. quidam. columna secunda. versicul. Et nota quòd differentia est. 18. quæstione. 2. Cynus, Bartolus, Bald. Paul. & alij in dict. §. necessitate. Bart. in dict. l. obligari. §. tutor. & in l. tam is qui. §. primo. ante fin. ff. de donat. causa mor. & in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquirend. hæredi. & in l. si autem. ff. de aqua pluuia. arcend. Bald. in l. cum ipse. columna. 2. versic. Extra quæritur. C. de cont. emptio. & in l. prima. columna secunda. versiculo. Tertiò opponitur. C. de seruo exter. & in l. quid ergo. 2. lectio. in princ. ff. de his qui not. infami. & in l. prima. columna antepen. versic. Extra quæritur. C. qui admit. & in l. si vxorem. ante finem. C. de condi. insert. & in l. secunda. C. de seruo. reipub. manu. & in cap. quia propter. columna secunda. versiculo. Et nota quòd ad Capitulum. de elect. & in cap. 2. de pact. & in cap. quæ in ecclesiarum. columna. 2. versiculo. In assensu. de constit. & in capit. primo. de alien. feud. pater. & in consilio. 475. Quidam Ioannes, Abbas. columna. 2. libr. primo. Ange. de Perusio in l. prima. §. quæsitum fuit. & ibi Alexand. columna. 4. ff. ad Trebellia. Cardi. in clem. 1. §. verum ad hoc. & ibi Imol. columna. 4. de hæret. & in Clem. 1. de suppl. negli. prælat. vbi in ele-

in lectione ordinaria per tres vices repetita dixi. Cardin.consil.62.Petr.Anchar. consil. 208. & consil. 337.Antoni.Imol.& Panorm.in cap.cùm nos. de his quæ fi.à prælat.Philipp.Deci.n.capi.cùm accessissent.col.6.n.12.de consti.& consil.172.col.2. n.1.li.1.Tiraquel.in legibus connubial.lib.gl.6.n.2. vbi plura ad id allegat.

Quæritur, Vtrum facta donatione vinculi simpliciter,& inter viuos irreuocabiliter, possit tolli, seu modificari fine consensu donatarij? Et videtur quòd non. Nam quamuis contractus à principio fuerint voluntatis, ex post facto fiunt necessitatis.l.sicut.C.de actio. & obligat. cuius litera sic se habet. Sicut initio libera potestas vnicuique est habendi, vel non habendi contractus: ita renūtiare semel constitutæ obligationi, aduersario non consentiente, nemo potest. Quapropter intelligere debetis voluntariæ obligationi vos nexos, ab hac,non consentiente altera parte, cuius precibus fecistis mentionem, minimè posse discedere. vbi glo.in verb.minimè. plures in hoc adducit cōcordantes. Et Alexan.consil.26.Nec arguendi summa.columna.2.numero.7.libro.2.Hippoly.in sing. 531. Confirmatur. Nā donatio,vel melioratio simpliciter facta,etiam modum, seu conditionem ex interuallo non recipit, quamuis in ipso actu ante eius perfectionem recipere posset.text. nobilis in l.perfecta donatio. C. de donatio.quæ sub modo.ibi perfecta donatio conditiones postea non capit, quasi pater tuus donatione facta quasdam post aliquantulum temporis fecisse conditiones videatur,officere hoc nepotibus eius fratris tui filijs minimè posse non dubium est. vbi gloss.notanda. Cùm ergo primogenito fuerit ius irreuocabile quæsitum, & sine suis successoribus & eorum consensu auferri non potuit. argum. l.si post mortem §.fin.ff.de bono.possess. contra tabul. & capit. 1. & ibi per doctorin success.feud.& not.per Bald.in authent. Si quas ruinas.C.de sacrosanct.eccles. & in l.prima.ad fin.C. per quas perso. nobis acquir. Paul.de Cast.consilio.164.columna.6.libr.2. Nec enim, inquit, alter ex contrahentibus potest legem contractui, vel donationi impositam immutare.l.aliud.ff.de solut.iuncta l.legem.C.de pactis. Et hinc.dicit, donantem solùm sine donatario reuocare non posse. Deci. consilio. 468. Superiori anno in iudicio possessorio. columna. 4.numero. 28.& consilio.498. Viso casu proposito. numero. 19. Andr.Tiraquell.de primogenitu. quæstion. 8. numero. 5.Ioann.Lup.in repet.rubr.§.69. nume. 13.de dona.inter vir.& vxo. vbi tenent, principē donationem à se,vel ab alio factam post quam fuit perfecta, non posse reuocare, nec modificare. Quod intellige tanquam à se ipso factam, nisi tamen eam siue à se, siue ab alio velit modificare, per legem poterit, secundum Ioan.Lup.in dict.§. 69.numero.14.per cap.quanto.de censib.Lucas de Penna in l.qui fundos.columna.1.C.de omni agro deserto.libro.11.vbi Platea, Albert.Brunus consilio.1.columna.6.& 10.Couarruuias. refert libr.3. Variarum resolut.capit.6.columna fin.Et sic constituunt differentiam,quando reuocatur, seu modificatur à Principe ex vi contractus, vel legis. Sed vtroque casu non posse facere, nisi iusta existente causa, crederem, quia iam fuit ius quæsitum tertio ex facto principis,seu priuati:ergo in vtroque casu erit iniustitia, cùm sit priuare aliquem iure iam quæsito,siue à iure gentium,siue à iure ciuili,omissa distinctione aliquorum cum Zasio veriorem existimo in l.princeps.numero.13.ff.de legib.Tum etiam,quia princeps donationem à se factam reuocare non potest, cùm ex suo facto maneat obligatus naturaliter,& etiam ciuiliter, vt dixi, adducendo vnam communem contra alteram in l.tertia.titulo.8.libro.2.supra in gloss.1. columna.1061.cum sequent. Et per illam doctrinam ibi traditam secundum communem contra alteram communem, quam probauimus cum, qui donationem fecit alicui, cum conditione, vt post certum tempus bona contenta in donatione restitueret ecclesiæ,quòd post absolutam donationem non potuit modum seu conditionem remittere in præiudicium ecclesię,nec modum apponere. Ex quibus infertur,rege postquam validè donationem fecit subdito, eam modificare.nec reuocare posse, cùm ipsi iam ex suo facto fuerit ius irreuocabile quæsitum.Quamuis Ioan. Lup.in rubr. de donat. inter vir.& vxo.§.50.numero.6.& §.69.numer.13. Roderic.Suarez in.quæst. de maioratu. numero. 22. quos refert Couarruuias libro tertio. Variarum resolut.capit.6.contrarium annotauerint,exemplificando in Rege Henrico huius nominis secundo id in suo testamento facere posse, infertur principem non posse mutare,modificare,seu alterare cōditiones, & leges positas in his primogenijs a fundatoribus ex licentia ab ipso principe, seu à lege concessa,ideo admonendi sunt principes, ne testatorum vltimas voluntates in maioratibus instituēdis mutent,nec leges ipsas, quibus institutores primogeniorum donationibus,aut contractibus propria patrimonia successoribus deferunt,alioqui arbitrandum,nō æquè iustitiam subditis ministrari, nec tutum fore saluti spirituali ipsius principis eas derogationes testatorum, & vltimarum voluntatum fieri, qui alias facillimè deciperentur, qui vel regis authoritate, seu licentia iure primogeniorum sua bona certis sub conditionibus, de quibus in forma licentiæ supra habita, & legibus posteris relinquunt, aliàs qui non relicturi. Tum etiam, quia primogenia adhoc tendunt, vt nominis

minis memoria fundatoris illæsa,& integra conseruetur.per petuaque permaneat. Ergo nullo modo debet decipi testator,cùm ob nullam causam permiserit alienationem bonorum, vt latè tractat Couarruuias.libro.3. Variar.resolut.capit.6.vbi plura ad præsentem materiam quotidiana, & opportuna disserit,ideo videnda per eum.Tex.in l.testamentum.C.de testament.l.si donationem titè fecisti,hanc authoritate rescripti nostri rescindi non oportet.C.de reuoc.dona.Tum etiam,quia dominium etiam priuatum à principe non potest tolli, nisi ex causa vtili reipublicæ.l. item si verberatum §.primo.ff.de rei vend. l.venditor.§.si constat. ff. communia prædio.Bart.in l.fi. C.si contra ius vel vtili pub.Fortun.in l.Gallus.§. & quid si tantum. ff.de liber.& posthum.columna.138.versicu.Ego hæc intelligere non potui.Dominium autem nihil aliud est,quam ius disponendi de te ipsa.l.in re mãdata.C.manda.Bart.in l.fi quis vi.§.differentia.numero.4 ff.de acquirend.possesio. Ergo princeps non potest tollere liberam testandi facultatem in rebus proprijs priuato competentem, nec testamentum mutare,nec ipsius conditionibus, legisve derogate,nisi id ab eo fiat ad publicam vtilitatem: cùm alioqui,si id licerit liberè principi,tolleret ipse à priuatis rerum dominia, quod minimè agere valet. Tum etiam,quia in maioratus possessore datur dominium,dominusque est, dum viuit,& statim similiter successor erit eo defuncto.Quod habeat dominium,est gloss.in l. Titia cùm testamento.§.fin.in gloss.fina.ff.de legat.2. Socin.in l. qui Romæ.in princip.columna penult. ff. de verbor. obligat.Gregor.Lopez in l.7.verb.*Y el señorio*.titulo.2.part.5.Antoni.Gomez in l.40.numet. 70. quæst.22.in legibus Taut. Pinel. in l.prima. part. 2.nume.5.versic.Ex his autem aptè infertur.C.de bon.matern. quicquid Rodericus Suarez dixerit fructuatium esse in allega. 9. & in quæstione maioratus.fol.189.column.2.Fernand. Arias in l.46. numero.5.in legibus Tauri. Si ergo dominium habet possessor in vita, & statim sequens in eodem iure succedit.l.tertia.§. fin autem sub conditione. ibi,omnis licentia pateat rem vendicare. C. communia de lega. Nam si prohibita alienari alienentur omnibus de familia cõsentientibus,illi, qui postea nascãtur,possunt alienationem reuocare. glo. in l.peto.§.fratre.verb.ex familia.ff.de lega. 2.notat Aluarotus in cap.primo.§. hoc quoque.co.5. nume.6.de success.feud.Boeri.decisio.32.nume.4. Gulliel,Benedict.in repet.capit. Rainutius. verb. Et soboles quam gestabat in vtero.num.49.de testament.Tiraquel.tract.de vtroque retract.fo.65. nume.86.& in notabili quæstione diximus suprà libro.1.titu.6.in l.prima.verb. *Deuen succeder*.col 240.versi. Quæstio etiam non minus elegans est. Ratio ea est, quia habent prædictum ius beneficio testatoris, quo iure non licet ei defraudari, nec à Principe,vt præmissum est.Tiberius enim Cæsar Senatu tractante, an Trebianis legatam in opus noui Theatri pecuniam ad munitionem viæ transferri concederetur,obtinere minimè potuit, quia rata legatoris voluntas esset.Quemadmodum Suetonius in Tiberio cap.31.scriptum reliquit.Maiori igitur ratione abstinere debent principes à mutandis vltimis priuatorum voluntatibus in his,qui priuatæ familiæ, & non reipublicæ relinquuntur. Tum etiam,quia esset eis tollere libertatem testandi, quæ hominibus à iure gentium & naturali cõpetit, quanuis solennitates iure ciuili sint institutæ.l.nec enim.§.deportati.ff.de milit.testam.& l.milites.C.eod.tit.quibus probatur, militem iure gentium absque solennitatibus iuris ciuilis testantem, posse etiam deportatum liberè instituere hæredem.Ad idem facit & naturalis ratio, quæ dictat, cuilibet licitum esse, & permissum liberè de proprijs rebus disponere. Nam si iure gentium libera testandi facultas data est, ea & iure naturali competit.§.singulorum.Inst.de re.diuisi.§.quod verò.Instit.de iur.natur.imò & libertatem testandi esse iuris gentium & naturalis, asserunt Theophil.in §.Ius autem ciuile.Instit.de iure naturali. Bart.in l.interdum.nume.7.vbi Ias.numer.4.dicit communem. ff. de condi, indebi. Ias. & Corne. post Rom.& Fulgos.in l.si testamentum. C.de testamen.Ias.in rubri. ff. de acquir.hære. Vigli.in.§. sed prædicta.num.4. Instit.de testamen. Fortun. in l.Gallus.§.& quid si tantum.columna.133.ff.de lib.& posthum.Et hanc traditionem receptam esse firmat Domi.Arias Pinel.in repeti.l.secundæ.r pat.nume.23.versi.Infertur.13.C.de rescin.vend. & Couar.lib.3. Variarum resolut.cap.6.nu.7.Igitur Princeps hanc libertatem liberam testandi tollere non poterit,nec testamentorum leges & conditiones, cùm hæc lege naturali & gentium permittente liberè fiant.Et quòd non possit tollere, tenet Archidia.in capi.Episcopus.88.distin. Corneus in dict.l.si testamentum.vbi fatetur hanc cõmunem opinionem esse. & Couarr. alios ad idem citans in dict.cap.6.num.7.versi. Sextò hanc sententiam. Et hanc tenet ac insigniter probat Dominus Antoni.Gomez in l.40.Tauri.quæstio.35. numero.89.¶Dubitari poterit, An princeps dare possit licentiam patri ad constituendum maioricatum in præiudicium legitimæ, seu legitimarum aliorum filiorum legitimorum, & ex legitimo matrimonio procreatorum? Videtur quòd non. Nam legitima est debita filijs iure naturæ, quippe cùm loco alimentorum succedat. cap. Rainutius. capi. cùm autem. ibi,dum dicit, vt legitima portio iure naturæ debita,de testament.cap.si pater. eod.titu. lib.6.

libr. 6. l. ſcripto. §. fin. ff. vnde lib. l. cùm ratio. ff. de bon. damnato. l. 16. ibi, *Y eſta parte legitima, dizen en Latin*, pars debita iure naturæ. titu. 1. part. 6. Firmat Auguſti. Beroius in dict. c. Rainutius. charta 15. col. 1. num. 153. verſic. Tertiò ſi pater prohibẽdo. de teſtam. Andr. Alciat. in. l. Centurio. nu. 22. ff. de vulga. & pupilla. Roderi. Suarez in repeti. l. quoniam in prioribus. in declaratione ad legem Regni. verſic. Secundo limitabis. nume. 3. pag. 35. C. de inoffi. teſtam. quicquid velit Fernand. Menchaeen. dicendo alteram communem eſſe contra præmiſſam, & ipſam tueri velit in lib. de ſucceſsi. creatio. 1. §. 2. nu. 3 referens ſe ad lib. 5. §. 24. & in lib. 2. §. 20. nu. 320. fol. 238. colum. 1. idem inquit. Sed haud dubiè contra præmiſſa iura loquitur, nec ſuam opinionem (pace eius ſalua) credo communem eſſe, nec veram, vt oſtendi in capi. ius autem 1. diſtinctio. Ius autem naturale eſt immutabile. Ergo per principem tolli non poterit. §. ſed naturalia. Inſtit. de iur. nat. ¶ Confirmatur. Nam Princeps priuans ſine cauſa filios legitima ſucceſſione peccat mortaliter, & tale faciens, non debet dici Princeps, ſed tyrannus, quippe cùm auferat iniquè, & ſine cauſa ius filijs quæſitum. Bald. in. c. 1. col. 1. de feud. March. Franciſc. Curti. Senior cõſil. 16. Clarus vir Iacobus col. 8. nu. 18. verſi. Sic vidêmus in arrogatione. Et Fernand. Loazes optimè in repeti. l. filius fami. §. diui. nu. 25. ff. de legat. primo. Quia æqualitas inter filios eſt ſeruanda omni iure. vt in l. prima. C. vnde libe. l. ſi poſt mortem. §. fina. ff. de bono. poſſ. contra tabul. l. inter filios. vbi Bald. C. famil. hercif. authen. In ſucceſſione. C. de ſuis & legi. l. penul. C. communi. diui. l. vlti. C. communia vtriuſque iudicij. l. vt liberis. & l. illud §. fina. C. de collationib. Non enim debet pater vnum ex liberis facere filium, & alium priuignum. Angel. in authen. de nupt. §. fina. plura citat Andr. Tiraquell. de primogenitur. quæſt. 4. à nu. 1. cum pluribus ſubiectis. Et adducit illud diui Ambroſij in lib. de Ioſeph. Patriarcha. cap. 2. dicentis, Iungat liberos æqualis gratia, quos iungit æqualis natura. Facit etiam: nam parentes denegantes alimenta filijs, peccant. Quod conſtat, cùm ex hac denegatione excommunicantur in capit. ſi quis deliquerit. vbi eſt videndus Domini. diſt. 30. Et legitima eſt præferenda quibuſcunque etiam alijs pijs cauſis. capit. quicunque. 17. quæſt. 4. Igitur Princeps non poteſt hoc concedere, nec legitimam in totum eis tollere, cum ſit contra ius naturale, quæ præ ſe fert educationem. cap. ius naturale. diſtin. 1. l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſti. & iur. Alimenta enim cùm debeantur iure naturæ filijs, minimè à lege, ſeu à Principe tolli poſſunt, cùm ipſe ſit inferior. Clement. Ne Romani. de elect. cap. cùm inferior. de maiori. & obedien. Et quòd non poſsint aliqua lege humana tolli, tenet Albericus in. l. prima. §. ius naturale. num. 4. ff. de iuſti. & iure. Panormi. in cap. fin. num. 22. de conſuetu. à quo nullus diſcrepat ſecundum Roch. ibi fol. 45. colum. 3. & Couar. lib. 4. decret. 2. part cap. 8 §. 6. nu. 4. ¶ Nec obſtat ſententia doctorum vbique aſſerentium legitimam iure naturæ debitam filijs in bonis parentum, lege, ſtatuto, ſeu conſuetudine tolli poſſe, vt firmat Paul. Pariſ. plures auctores ad hoc citando, & firmando communem opinionem eſſe in conſil. 23. Præſuppoſita validitate. columm. prima. libr. 2. & in conſi. 36. colum. 1. num. 3. libr. 3. & conſi. 94. num. 24. eo. lib. 3. Dyn. in reg. Indultum. de reg. iur. libr. 6. Bart. & Imol. in. l. Titio. §. Titio genero. ff. de condi. & demonſt. Imol. & Alexan. in. l. quod de bonis. §. fina. ff. ad legem Falcid. Decius in conſil. 19. num. 5. & in. l. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. Andr. Alciat. in tracta. de præſumptio. lib. 1. præſumptio. 8. Couar. loco præmemorato. cap. 8. § 6. num. 4. & Menchaeen. libr. 2. de ſucceſsio. creatio. §. 20. nume. 296. verſic. Et ita quod valeat lex. Eſt enim intelligenda quatenus legitima non eſt neceſſaria filijs quo ad alimenta: ſi tamen eſſet in derogationem alimentorum, nequaquam tolli poſſet in totum, nec in partem. Et ita omnia, quæ adducit Fernand. Menchaeen. vbi ſuprà à nume. 296. vſque ad. 307. ſunt reſoluenda, vt veritatem continere videantur: nam aliàs non procedere de iure exiſtimo (ſalua eius pace) adeo quòd nec legitima in totum tolli poſſet; etiam parentibus, contra communem: nam eodem iure naturali filij tenentur alimenta ſubminiſtrare parentibus, quo ipſi parentes filios alere debent. l. ſi quis à liberis. §. parens. ff. de libe. agnoſcend. Alphonſus à Caſtro libr. 2. de iuſta hæretic. punitio. ca. fina. contra Bart. & Bal. nu. ſexto. dicentes in dicto. §. parens. filium teneri alimenta ſubminiſtrare parentibus rõne naturali, non autẽ iure naturali: ita explicantes iure conſultum in dict. §. parens. dicentem ratione naturali parentes à filijs alendos eſſe, nam iure naturali tenentur, nec tolli eis poſſunt alimenta. aduerſus Rip. in libr. primo. reſponſorum. cap. 7. firmantem communem opinionem eſſe. & Paul. Pariſi. conſi. 23. nume 2. libr. ſecundo. & Menchaeen. lib. 2. de ſucceſsi. creatio. §. 20. nume. 306. Et Guilielm. Benedict. in repeti. capit. Rainutius. verb. Et vxorem nomine. in, 1. numer. 47. de teſtamen. Alciat. de præſumptionibus libr. primo. præſumptio. 8. numer. primo. gloſſ. in. l. prima. titul. ſexto. libr. tertio, foro legum. in gloſſ. *Padre*. Sed quòd ſit debita legitima parentibus iure naturali, & non poſitiuo, contra Barto. & alios eſt verior ſententia. Conſtat, quia pater & filius vna & eadem perſona cenſentur carne & natura. l. ne cum filio familias. ff. de fortis.

vbi Iurisconsul. Paulus ait, ne cum filio familias pater furti agere possit, non iuris constitutio, sed natura rei impedimento est: quod non magis cum his, quos in potestate habemus, quàm nobiscum ipsi agere possumus. c. contradicimus. 35. q. 3 glos. in ca. pœnitētia. de pœnitētia. dist. 3. l. fin. C. de impub. & alijs substi. §. ci vero. Instit. de inutil. stipula. & censetur filius pars corporis patris, si natura censentur vna persona, ergo non debent diuerso iure censeri, quod patri debeatur miserationis causa, seu ratione naturali, imò iure naturali, quod est cōmune omnibus animalibus iuxta suam speciem prout est conueniens naturæ differentiæ vel speciei, prout est homini naturale habere actum prudentiæ, vel temperantiæ, & operari secundùm rectam rationem inquantum homo, non inquantum animal est, & sic inclinat hominem ad bene faciendum æqua lance parentibus, & ad propagationem per matrimonium, quod est secundum rationem, ex S. Tho. 1. 2. quæst. 51. artic. 1. & q. 63. arti. 1. & quæ notat doctissimus ac Reuerendissimus pater Frater Illephonsus à Vera Cruce in suo speculo coniugio. 1. part. art. 1. Et sic errauit Bart. in. l. si quis à liberis. §. patens. ff. de lib. agnos. & in l. non quemadmodum. eod. tit. ff. quatenus tenet contrarium, sentiens non esse naturale ex eo, quòd non est commune omnibus animalibus: nam secundùm hoc volare non esset naturale, quia non omnibus communiter competit, sed debuit intelligere vt supra diximus. Item & secundò constat ex Apostol. ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ sunt legis, faciunt, id est, ea quæ sunt de lege morali, qualia sunt omnia præcepta Decalogi. S. Thom. 1. 2. q. 100. art. 1. Sot. li. 2. de iust. & iur. quæst. 3. art. 1. In quarto autē præcepto decalogi Exod. 20. & Deuter. 6. non solùm continetur honorare parentes, sed etiam necessaria alimenta eis tempore necessitatis ministrare secundum beatum Hierony. in Matthæ. c. 15. Tho. 2. 2. quæst. 122. art. 5. & in. 3. senten. distin. 17. ar. 1. quæst. 1. Domi. Sot. lib. 2. de iusti. & iur. quæst. 4. arti. 5. igitur de primo ad vltimum alere parentes, est secundum præceptum morale Decalogi, ac de iure naturæ. c. Humanum genus. 1. dist. & c. fin. distin. 6. Et vtrobiq; diximus illo anno in lectione ordinaria. Præterea est text. in authen. de hæred. & falci. §. Primum itaque. colla. 1. & in ca. si pater. in princip. de testa. lib. 6. ibi, iure naturæ debitæ. l. 1. ti. 15. part. 6. l. 6. Tauri. vbi Didaeus Castellus in glo. verb. *Como lo son*. tenet eis debita iure naturæ Et Couar. in epito. 4. decret. 2. part. ca. 8. §. 6. nu. 5. versi. Nec mihi placet opinio quorundam. Alfonsus Castrensis lib. 2. de iusta hæreti. puni. c. 26. Et hoc voluit Beroius in ca. Rainutius. nu. 229. de testam. quamuis dicat ratione naturali. Nec obstant. l. nam etsi parentibus. ff. de inoffi. testam. & l. scripto. §. fina. ff. vnde liber. nam bene erat fatendum legitimam non ita fore debitam parentibus in bonis filiorum, sicut è conuerso in bonis parentum ex voto parentum: quia voluntas & votum parentum est, vt bona sua deueniant ad filios si superuixerent, non aliàs. Et hoc volunt iura paulo antè citata, & illud Apostol. 2. ad Corinth. 12. vbi filij non debent thesaurizare parentibus, sed econtrà. l. nihil interest. ff. de bonis libert. Ergo secluso parentum voto & voluntate negari non debet, quin alimenta, & loco alimentorum legitima sit parentibus debita, sicut è conuerso, cùm naturæ successores merito dici debeant ex. l. 1. C. quorum bono. & l. fin. ff. eod. titu. Ex qua conclusione deducitur, quòd quemadmodum Rex, consuetudo, seu lex non potest tollere legitimam debitam filijs vsque ad quantitatem requisitam pro alimentis, pariformiter tolli non poterit parentibus, quibus etiam iure naturæ sunt debita alimenta, cum sit ius naturale immutabile. §. sed naturalia. Instit. de iur. natur. gen. & ciui. in princi. dist. 5. vt post Alexan. consi. 3. & consi. 168. lib. 7. Tenet August. Beroi. in. c. Rainutius. nu. 228. de testamen. Couar. in epitom. 4. decret. 2. part. cap. 8. §. 6. nu. 5. Ac etiam cum parentibus debeatur summus honor, filius tenebitur eis relinquere legitimam titulo honorario institutionis, sicut parentes tenentur filij eo titulo relinquere, vt suprà in hac lege dictum est. Ergo multò magis filius, qui plus tenetur honorare patrem. Exod. 20. Eccles. 7. capi. quæritur. 2. quæst. 7. Gloria enim hominis ex honore patris sui: & dedecus filij, pater sine honore. Ecclesiasti. 3. Facit text. in authen. Vt cùm de appell. cognos. §. sine igitur. versi. Iustum autem perspeximus. ibi, non licere liberis parentes suos præterire. Et in. §. hæc constitutio. ibi, à parentibus & liberis iniuriā præteritionis, & exheredationis auferre. Præteritus autem dicitur, qui non est institutus, aut exhæredatus cum causa. §. eadem hæc obseruantur. Instit. de hær. quæ ab intesta. defer. l. quidam filium. ibi, nec hæredem, nec exheredem fecit. vbi Paul. nu. 2. C. de fideicom. l. 10. titu. 7. part. 6. cap. licet. vbi dixi conclu. 3. de vot. Si ergo nō potest ipsum præterire, sequitur, quod debet relinquere legitimam patri titulo institutionis. Et hanc partem tuentur Sali. Paul. & Ias. qui in col. 11. nu. 37. in authen. nouissima. C. de inoffic. testa. testatur communem & Corras. in. l. filium quem habentem. nu. 82. C. famil. hercisc. Rode. Suarez in rep. l. quoniā in prioribus ampliatio. 16. nu. 2. pagin. 99. C. de inoffi. testa. Gregor. Lopez dicit communem in. l. 5. verb. *Como heredera*. titu. octauo. parti. 6. Ferdinandus Menchacen. de successio. creatio. lib. 2. §. 20. num. 282. versic. Quæro an procedat. qui est videndus,

quia

quia bene & latè loquitur. ¶Ex quo infertur, lege, vel statuto alimenta limitari minimè posse ad minorem quantitatem, quam filius, vel pater, siue legitimus, siue illegitimus sit: quia cùm alimenta sint iuris naturalis, non debent, nec possunt tolli à lege humana, vt diximus in l.22.in glo.1.versic. Versatur etiam & aliud dubium.titul.3.libr.1.suprà. Couar.in epitome.4.decreta.2.part.capit. 8. §.sexto.num.8. Et colligitur ex notatis à Gregor. Lopez in.l.8.verbo. *Menester*.titul.13.part.6. per text.in capi.cùm haberet. de eo qui duxit in matri.quam pollu.pet adulte.& quia nulla debet constitui differētia inter legitimus, & illegitimos quo ad conseruationem naturæ, quæ nomina omnibus competunt, scilicet, pater, & filius. l. tutelas. de cap.dimi.l.parentes.ff. de in ius vocand. & per ea, quæ notat Rebuff.in repe.authenti.habita. priuilegio.177.pagi.366.versic.Secundò amplia. C. ne filius pro patre. Et quæ dixi in. l. prima. verb. *No la pueda alegar*.colum.1030.titul.8.lib.3.suprà. Reseruatis igitur alimentis filijs poterit quis ex licentia Regis constituere Primogenium bonorum suorum in liberis masculis maioribus, vel minoribus natu, etiam in foro animæ absque labe peccati. Domi. Sotus libr.4.de iusti.& iure.quæst. 5. artic.1. Couar.in epitome.4. Decret.cap.8. §. sexto. nume.5.versi.Quartò infertur. Ioan. Citier. libr. 2.de primogeni.cap.15. Ioan.Lup.in rep.c.per vestras.3.nota.§.25.&.§.26. Ferdinandus Menchacē libr.2.§.20.num.307.versic. Ex dictis suprà infero valere licentiam Principis. Tiraquel. in tracta. de primogeni.quæst.4.vbi in num.33.dicit, quòd Primogenitus tenebitur alimenta præstare cæteris liberis, etiam si consuetudine, vel lege, aut in Principis rescripto cautum non esset. Quod etiam annotatum reliquerunt Hostien. Ioan. Andr. & Panormi.in cap.licet. de vot. ¶Fuit dubium in facti contingentia mihi propositum, vtrùm vocatus ad primogenituram secundum formam institutionis possit in vita possessoris bona talia esse subiecta restitutioni, ac post mortem possessoris ad ipsum spectare primogenium petere vt declaretur? Et dixi. Aut erat causa, nempe quia possessor iactabatur multa bona maioricatus, non esse maioriæ, sed sua, ac libera, & non subiecta restitutioni: vel quia negabat ad vocatum pertinere, sed ad alium forte de alia linea. Aut nullum dubium erat, nec iactatio possessoris. In priori casu dixi posse, in posteriori non, vt declaraui in. l. prima. glo.1.quæst.4.vbi vide titu.octauo.lib.tertio.suprà. Ferdinand. Vazquez Menchacen. de successreatio.lib.primo §.sexto.num.46. Domi. Pinel. in.l.prima.part.3.num.78.C.de bon.matern. Couar.libr.1.Variarum resolut.capi.18.colum.fina. nume.8.futurum successorem ante tempus in iudicio non esse audiendum viuo possessore: quippe cùm damnandam à iure sciamus esse prænaturam spem eius, qui agit de successione viuentis. l. secunda.§.interdum.ff.de vulgar.& pupilla. l. prima.§.si impuberi.ff.de collat.bono. nec violari debet regula text.in.l.non quemadmodum.ff.de iudic.quæ habet iudicium non habere locum super futuris, nec ad iudicem spectare.l.prima.§. fecius. vbi gloss.verb.tractus.ff.de vsur. Angel.in. §. præiudiciales.nume.9.Instit.de actionib.Bart.in.l. siquis rem.ff.de pigno.actione. Ias.in.§.primo. an. colum.Instit.de action.& in.l.si Stichum.nu. 16. ff.de verbo.obligat. Et quæ notat. Matth. de Afflictis decisio.279.Roman.consil.136.Anto.Gomez in terminis huius quæstionis tenet hanc partem per prædictam.l. non quemadmodum. in.l. 40.quæst.25.nume.79.in legib.Taur. Tamen est recipienda opinio sua, quando nulla causa in fraudem successoris versaretur.vt in.l. lege Aquilia si delectum. ff. de lege Aquilia. & in.l Imperator. ff.ad Trebellianum.& in.l.in omnibus. ff. de iudi. Et est optima Regia lex.1.titu.secundo.part.3: dum dicit, *Esso mismo de lo que atiende, que deuen auer en el tiempo por venir, del que semeja que le fazen cosa, porque adelante puede ser embargado, o perderlo todo.* Vbi est casus decidens hanc quæstionem, in qua Roderi. Suarez plurimùm laborauit, qui tamen non allegauit prædictam legem, vt constat in allegar.4. Et sic de facto consulti de iure fore tenendum consultauimus, & firmauimus. Et ad hunc sensum facilè resoluuntur opiniones contrariæ, ne vllam inter se repugnantiam contineant, prout verè non continent. De quo dubio agit Pinell. in l.prima.part.3.nu.78. C.de bon.matern. quē omninò videndum esse existimo vbique propter claritatem sui ingenij, & modum procedendi in dubijs quæstionibus. ¶Circa præmissa dubitatur de quæstione, quæ contingit dubitari in quodam arduissimo dubio vnius substitutionis factæ in testamento cuiusdam, qui ad maioratum vocauerat filium masculum ex filia, quæ nondum erat ætatis nubilis, & indefectum talis filij vocauit Petrum eius filium naturalem legitimatum rescripto Principis, & contigit quòd venit casus substitutionis antequam filia nuberet, & haberet liberos, quos postea habuit, erat controuersia inter filium filiæ, & Petrum substitutum super bonis maioriæ. Naturalis enim dicebat, quòd cum tempore cedentis fideicommissi filius filiæ natus non esset, nec conceptus, ipse statim fuit vocatus: quia non potuit dispositio testatoris stare in pendenti, & dominium similiter bonorum non debebat pendere in aere, vel in pendenti. prout & Paul. Castr.consi.74. lib. secundo. adducit. ¶Secundo confirmatur: quia in quacunq; re initium, & habilitas, quæ

cas,quæ est tempore,quo geritur negotium, considerari oportet, licet perueniat ad talem casum, in quo peruenire non posset, si ab initio esset in rebus humanis,vt probatur ex his, quæ diximus in.l.1.verb. *Ledad cumplida*.titu.3.libr.isto. 5.infrà. Sed quando venit casus substitutionis, non erat natus aliquis filius,qui posset repellere filium legitimatum,nec etiam si postea superuenerit semel conditio in sua persona verificata, ei obstabit, & ex suis fundamentis in simili quæstione adductis à me in.l.prima.glos.1.versi. Nonò mouetur talis quæstio.colum.230.titu.6.libr.1.suprà.& in.l.10 in glo.1.versi.Quæro clericus in minoribus. tit.1. libr. 3. suprà. quibus optimè conducunt quæ latè tradit Deci.consil.24.nu.2.vbi adducit octo fundamenta.¶ Tertio comprobatur ex. l. interuenit. ff.de legat.præstand.vbi ad legatum factum liberis, illi tantum sunt admittendi, qui reperiuntur esse de numero liberorum tempore, quo dies legati cessit,vbi Triphonius Iurisconsultus ait, interuenir illa quæstio, quando de liberorum numero esse debeat is, cui legatum datum est, vt id ferre possit à filio contra tab.bonorum possessionis accipiente. & placet sufficere in ea necessitudi ne tunc esse, quando dies legati cedit. Sed filius naturalis substitutus fuit huiusmodi. ergo &c. Et hanc partem in simili casu consuluit Paul. Castr. consi.16.nume.5.lib.2. Et istam quæstionem ponit Gregor. Lopius in.l.10. verb. *Otorgado todos de so vno*.titul.31.part.3.vbi reputat difficilem ac cogitandum reliquit,quia lis sub iudice erat. ¶Quæritur.Vtrùm bona prohibita alienari propter delictum hæresis,vel criminis læsæ maiestatis confiscari possint? Videtur quòd non:nam per expressam alienationem non potuit, ergo nec per tacitam,& sic per delictum. Tum etiam ex.l. Imperator.ff.de fideicom.liberta. ibi, publicatis bonis Mutiani rescripsit debere eos publicè manumitti.vbi Barto.dicit,Nota quòd res, quæ est prohibita alienari, non potest deuenire in fiscum propter publicationem.vt in.l. si in libercinum. ff. de bon.lib.l.Statius Florus. §. Cornelio fœlici. ff.de iur.fisci.l.iura libertorum.ff.de iur.patro. vbi inquit Marcell.I.C.Iura libertorum paternorum liberis, cùm pater eorum erat perduellionis damnatus salua esse diui Seuerus & Antoninus benignissimè rescripserunt. l. eorum qui.ff.ad legem Iuli.maiest.c.fœlicis.§. si qua verò. de pœnis. lib. 6.l.Papinianus.§. meminisse. ibi, Cæterum si id rogatus fuit restirnere,non debet iniuria fieri. ff. de inoffi.testa.l.cùm pater.§.hæreditatem.1.ff.de lega.2.Alexand.in consil.23.Opportunè considerans.lib.1.repetitum.consi.88.li.3.Hippolyt.singula.304.& consil.49.nume,71.Iaf.in. l. vltima.§. penul.not.1.C.communia delega.& in.l.filius fa-mil.§.diui.nu.19.in.2.lectu.ff.de lega. 1. vbi Ioã. Crott.num.32.Rip.46.Lo.zes nume.114. Nicol. Boeri.decisi.278.num.6.Ioan.Lup in repe. c. per vestras.§.38.fol.75.col.2.num.6.Ioan.Lup. in tracta.de iusti & iure.obtentio. ac retentionis regni Nauarræ.5.part.§ sexto. ¶ Tamen commoditas & vsusfructus de iure viuente delinquente sunt penes fiscum, quousque naturaliter mortuus sit. dict.§.Cornelio fœlici.& Ioan.Lup.in dict. §. 38. num.8.Et ideo in institutione maioratus assignatur optima cautela, quod dicat instituens, Rogo successorem meum huius primogenij, vt sit Catholicus,sanctamq; fidem habeat, & quod fidelis semper existat pro tempore domino Regni aut si contrarium fecerit, priuo eum vna die antequàm committat tale crimen maioratu, & volo transeat statim in sequentem in gradu. Et bene potest fieri per. l. non impossibile.ff.de pact.præsertim cũ faciat cum licentia Regis præmissa, quæ præstat ei authoritatem,& confirmationem, & sic factam institutionem cum suis vinculis censetur à rege. §. sed ius quidem.Insti.de iur. natur. secundum Angel.notantem,nostrum dici, quod confirmamus, quamuis non confecerimus.l.1. §. nam omnia. C. de vet iur.enuclean. Deducitur etiam hæc cautela ex Catel.Cotta in memori.iur.verb. testamentum. ¶Sed est dubium, quomodo successor, si filius est committentis crimen læsæ maiestatis, aut perduellionis,possit venire ad vinculum, seu maioriam, cùm propter patris delictum effectus sit incapax.vt in.l.quisquis.C. ad legem Iuli. maiest. in.§.filij verò.dum inquit, ac successione habeantur alieni testamentis extraneorum nihil capiant. l.2.titu.2.parti. 7. igitur parum vtilis erit cautela. Et per alia,quæ deducit Gregor. Lopez in dict.l. secunda.verb. *mandas que le fueren hechas*. Pro cuius expositione faciendæ sunt ex mẽte ipsius Gregorij Lopez sequentes cõclusiones,quarum prior est. ¶Filij committentis crimen perduellionis, sunt insuccessibiles in Comitatu, Ducatu, seu Marchionatu, aliave simili dignitate. Constat. Nam filij istorum sunt infames,quibus portæ dignitatis sunt occlusæ regul. Infames. de regu. iur. libr.sexto. ¶ Secunda conclusio. Tales filij possunt succedere in maioratu. vel primogenio non habente dignitatem constitutam siue ex Regis donatione,vel inter viuos per contractũ. Nã cessante legis.quisquis.præalleg.ratione,&. d.l. patriæ meritò debet cessare illarum dispositio, cum materia sit odiosa,& pœnalis.cap.hæc autem. de pœnitentia distinct. ..regu, Odia.de regu. iur. libr. 6. Bald.in.l.tertia. colum. final. de hæredi. Institu. Quæ tamen non procedit,quando primogenium esset institutum in testamẽto,cum hæreditas dicatur obuenire de iure ciuili. l. lege obuenire. ff. de verbo.

verborum significa.princeps eos filios alienos esse voluit à cali successione,quatenus est iuris ciuilis,non in quantum est de iure gentium,vt ex contractu. ¶ Tertia conclusio. Prædictus filius pro duellionis potest succedere in maioricatu, vel vinculo facto in tertio & quinto bonorum irreuocabiliter per contractum inter viuos virtute. l. Taurinæ. 17. l. perfecta donatio.C. de donationibus. quæ sub mod.l.donationes.§. fina. ff. de donationib.Si tamen donator pater reseruauit sibi vsumfructum,eo viuente confiscabitur, & fiscus habebit.ex dict.l.Statius Florus.§. Cornelio fœlici. ff. de iure fis. nisi aliud cautum sit in fundatione maioratus. ¶ Quarta conclusio. Quando per testamentum conditum ac institutum fuit primogenium, seu vinculum cùm pater propter crimen perduellionis sit factus intestabilis,filius non succedit.vt in dicta.l.quisquis. &. l. 16. titul. primo. parti. sexta. ¶ Quinta conclusio. Primogenium institutum facultate regia,cum conditione, quod quamuis possessor commiserit crimen læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, nihilominus transeat in sequentem vocatum per fundatorem, commisso crimine,transit in filium, quia incapacitatis nota ablata fuit à principe.Bald. in capitu. primo. §. denique. versic. Porrò si dominus.de feudo guar. lib. feudor. Quod limitandum censet, præterquàm si tale crimen proditoriè commissum sit.capitu. primo. an ille qui interficit fratrem domini sui.Facie.l.vnica.C.de conducto.& procura. libr. vndecimo. & ibi Platea. Ita Gregorius Lopez in l.secunda.titu.secundo. part.septima.in glos.*mandar.* colum.fina. versi. Quid autem si in facultate. Notabis præmissam quæstionem: quia in regijs tribunalibus sæpe contingere solet,& est satis dubia secundum Gregorium Lopez loco præcitato. Optimè agit de hoc Anton.Gomez in.l. 40. Tauri quæst.37.nume.91.& ibi.quæstio.23.num. 77. agit, Vtrum validum sit argumentum de feudo ad maioratum. ¶ Est tamen dubium, an verba facta à legibus Tauri in fauorem primogenitorum ne teneantur meliorationes factæ in domibus, & turribus primogenij communicare cum vxore reparantis,meliorantis,seu ædificantis, vt est.l. 46. incip. *Todas las fortalezas*,locum habeant in meliorationibus factis à possessore bonorum subiectorum restitutioni per viam vinculi absque licentia Regis? Videtur, quòd cum sit statutum in præiudicium vxorum, quæ priuantur suis lucris, & aliàs irrationabile,non debeat dilatari vltra casum, in quo loquitur,dicendo de mayoradgo, ad bona vinculata, quæ diuersum nomen habent, ac per consequens diuersam dispositionem. l. si idem. C. de codicill.ex Bald.in.l. quicunque. nume. 11. C. de seruis fugiti.& per ea,quæ in dict.l. 46. num. 3. notat Ioannes Lupus.Et sic vxor, eiusve hæredes pro sua parte poterunt recuperare æstimationem meliorationum expensarum in talibus ædificijs, reparationibus,seu meliorationibus rei vinculatæ, cum melioramenta sint quid proprium,ac hæreditarium.Bald.l.penul.C.de fo'u.Angel. in. l. Senatus.§.Marcellus.ff.de legat.primo. Boeri. decisio. 19.nu.3.dicendo istam verisimam esse opinionē, ergo & in specie proposita.

Præterea constitutio præstans priuilegium ita est accipienda,vt minus præiudicium iuri alterius pareetur,sed vtroque casu inducit præiudicium,ergo tantum in expresso est accipienda, & sic in maioratu propriè sumpto.Tum etiam,quia esset dare ansam fraudandi vxori possessoris vinculi sub prætextu meliorationis rei subiectæ restitutioni, non enim solum priuaret vxorē lucris sibi debitis, verum etiā cæteros liberos,quibus debetur in talibus conquæstis legitima debita iure naturæ, prout suprà annotatum est,quod valde iniquum est, ideoque fatendum esse legem Taurinam loquentem in bonis vinculatis per licentiam Regis, extendendam non esse ad bona vinculata per particularem absque authoritate Regis non expressa in lege. argumen. cap. ad audientiam.de decim. Et hæc nobis visa fuerunt, salua saniori sententia pro tempore, quo fuimus de hoc dubio consulti, & nunc cogitandum Lectori relinquendum censuimus,cum authorem non designemus pro nunc, nec inuenerimus. ¶ Fuit mihi quæstio proposita, Petrus Titium hæredem instituit, pluraque legata in eo reliquit: qui postea audiens ex aliquo casu mortuum fuisse in noua Castella primum hæredem,de quo suprà. ¶ Secundò testamentum fecit,faciens commemorationem primi hæredis, dicens,Quia Titius, quem primò meum hæredem instituí,mortuum esse mihi assertum est, ideo talem instituo. Apparet nunc viuus hæres primò institutus, dicitque primum testamentum valere, ac sibi competere hæreditatem, & non secundò instituto,quæritur quidiuris? Respondendum erit pro Titio de æquitate, præstabit tamen legata relicta in secundo.Imò non erit ruptum primum quia falsus rumor non debet obesse, vel prodesse. l.falsa.& ibi nota.ff.de conditioni. & demonstra. cap.super eo.de eo qui cogno.consang. vxo. suæ. Tum etiam,quia ex capite institutionis in prædicto testamento secundo constat primum hæredem voluisse habere hæreditatem si viueret, eo tamen mortuo fecit secundum,ergo eius volūtas est pro primo, ac seruanda. l. in conditionibus.ff.de condi.& demonstra. ¶ Tum etiam & tertiò ex.l. fin. ff.de hæred.insti.Specul.at.de instr.editio.§.compendiosè.nu.28.versi.Quid si is qui testamentum fecit.Regia lex.21. vbi omnino per nouissimum glossa-

glossatorem, Regiumque Senatorem me. itiss mum. titu. pr mo part. sexta. vbi poteritis videre. ¶ Vtru n autem legatum dotis in eo factum, nempe, relinquo mille Isabellæ, si contraxerit matrimonium, si autem ingressa fuerit religionem, relin quo quingentos aureos: Ingressa fuit religionem, ibique professa, & petijt mille, est dubium, an hæres teneatur ei dare mille, aut quingentos? ¶ Videtur quòd debeantur mille, ne inducat viduitatem circa vitæ contemplatiuæ electionem. argu. tex. in. l. Titiæ si non nupserit. ff. de condit. & demonstra. l. quoties. eod. titul. Secundò ne impediatur optimum bonum, iuxta illud euang. testimonium, Porro vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. ¶ Secundo ea, quæ actum contrarium legi impediunt, facto disponentis non possunt impediri, sed huiusmodi fuit in specie proposita. ergo &c. Hanc partem in proprijs terminis tenet Bart. in. l. 2. nu. 2. ff. de his quæ pœnæ nomine relinq. Romanus in. l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. obliga. Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in rub. col. 3. de statu monacho. Alex consil. 121. nu. 9. lib. 2. Hip. polyt. plura ad hoc adducens dicit hanc sententiã communem esse in rub. ff. de fideiuss. nu. 127. & iterum in singu. 215. Decius consi. 674. nu. 5. lib. 5. Ioan. Crott. in. l. nemo potest. nu. 71. ff. de legat. 1. Paulus Parisi consil. 65. num. 14. lib. 2. Felin. in ca. in præsentia. nu. 37. de probatio. Couar. lib. 1. Variarum resolut. cap. 19. nu. 9. Emmanuel Acosta Lusitanus, præclari ac subtilis ingenij vir. in. l. cum tale. §. si arbitratu. 11. ampliatio. nu. 4. ff. de condi. & demonstra. Ferdinan. Loaz. Episcopus de Tortosa meritissimus in tract. Super noua paga. conuersio. regni Valentiæ. col. 2. nu. 3. Et est magis cõmunis opinio secundum Iaso. in authenti. Si qua mulier. num. 14. C. de sacrosan. eccle. Rip. in. l. prima. num. 62. ff solu. mat. & Ioan. Duarenus Gualdenl. de arre testandi. titul. 6. caut. 64. num. primo. ¶ Contrariam tamen opinionẽ veriorem iuris esse videtur, cùm voluntas testatoris non sit trahenda ad casum ab eo exclusum, dicendo, si nupserit &c. cum ipse distinxerit casus suæ dispositioni, & voluntas sit clara, non est locus coniecturis. l. continuus. §. cùm ita. ff. de verborum obligat. l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de lega. tertio. Tum etiam, quia iuris interpretatio habet locum, quando coadiuuat voluntati testatoris verisimili. vt in. §. sed hoc præsen. i. in authenti. de sanctissi. episco. collatio 9. quæ cessat, vbi de opposita constat, vt in casu præ uisso, nec ex paruo legato pro ingressu religionis cum mundum, & omnia in eo contem- [illegible] seruus Christi à se reijciat absque premij temporalis consideratione. Vbi est spiritus Dei, ibi libertas. Et, qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub

lege Apostol. 1. ad Corinth. 3. capit. licet de regulari. ¶ Quam opinionem ex alia communi sententia Doctorum probandã esse tertio loco, qua cauetur, quòd quando testator reliquit legatum Illefonso Ferdinandez, & si decesserit sine filijs legitimis ex suo corpore natis, substituit Petrum, Illefonso transeunte ad religionem, locum esse substituto Petro, pulso monasterio, rationibus præmissis, profitentur in specie Iacob. de Bello viso, & Rayne. in dicto. §. Et hoc præsenti. Et est communis sententia secundum Salice, in authen. Nisi rogati. colum. 2. versicul. Secundò iuxta hoc quæro. C. ad Trebellianum, & Albert. in. l. cum vir ff. de condi. & demonstratio. Felinus in dict. cap. in præsentia. nume. 36. in princip. colum. 2. illius numeri. & Nicola. Boeri. decisio. 354. nume. 3. cum sequent. ¶ Scio tamen controuersiam istam communem opinionem, imò quod monasterium, excluso Petro substituto, sit admittendum. Bart. in. l. si ita quis. §. fin. ff. de legat. secundo. & in consil. 1. Et dixit communem Corne. in dict. authen. Nisi rogati, colum. secunda. Francisc. de Rip. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 37. ff. ad Trebelli. Philippus Deci. in dict. capit. in præsentia. nume. 58. Et est magis communis teste Alexã. consi. 121. nume. 11. vbi Carol. Molinæ. lib. 2. Tamen ex prædictis videtur priorem esse tenendam, & si durum censeam iudicare contra ecclesiam. ¶ Ex eadem radice videtur tenendam esse hanc posteriorem sententiam, quòd mulier intrans religionem non debeat consequi nisi quingentos aureos. Et est æquior, & communis secundum Paul. de Cast. in l. fina. nume. 5. C. de episcopis & cleric. & in dict. authenti. Nisi rogati. nume. 3. & in. l. Titiæ si nupserit. numer. 2. ff. de condi. & demonstr. Deci. in dict. capit in præsentia. nume. 59. de proba. Et est magis communis secundum eundem Deci. consil. 419. num. 7. Et in puncto iuris istam teneo tanquam veriorem: & in facti contingentia ita obtinui, licet, vt dixi, optimum consilium sit in dubio fauere religioni.

¶ *Cum bonis testimonijs*. Potest intelligi multis modis iste text. Et primus intellectus sit, quod quando oppositum est contra testamentum quòd non sit perfectum ex defectu alicuius solennitatis requisitæ in eo, poterit probari per alios fide dignos testes, cum furtalsis allegatur, & probatur ab aduersario per duos testes, quod aliter fuit scriptum, quam dictum in principali, seu in accessorijs tangentibus substantiam: vel solennitatem ex logijs, ex quibus attenuatur fides Tabellionis, & suæ scripturæ, tunc per bonos & plures testes debet probari cõtrariũ, ne fides scripturæ fluctuet. ex sententia glo. sing. in. l. 2. verb. doceri. C. de bono. possess. cõtra tabul. l. 32. ti. 16. & l. 115. in fine, & l. 117. ibi,

l. 17. ibi, *o lo podiesse prouar por quatro omes.* tit. 18. parti. 3. Ex quo infertur, quod per testes probari potest contra instrumentum publicum, quod de iure communi est videndus Bellam. colum. 4. & melius Panormi. nume. 13. Felin. num. 35. in cap. cum Ioanes. de fide instr. Lanfranc. ab Oriano in re pe. c. quoniã contra. verb. instrumentorum productiões. num. 44. de probatio. Est tamẽ dubiũ vtrum fides instrumẽti duobus testibus debilitetur? Faber in. §. item verborũ. nu. 13. Instit. de inuti. stipula. tenet quod sic. Et Aymon Crauett. consil. 56. colum. 5. num. 15. Panormi. in dict. capit. cum Ioannes. de fide instru. Deci. qui hanc fatetur communem in ea. tertio loco. nu. 15. de probat. Zasi. lib. 2. singula. intellectum cap. 23. Boeri. alios ad id citans in decisio. 118. n. 15. vbi dicit, Communis est ista regula, quod duo testes ad reprobandum instrumentum sufficiant, & condemnandum. Et in nu. 11. refert dictum Fabri loco præcitato. Couar. lib. 2. Variarum resolut. cap. 13. n. 11. hanc dicit communem, ibiq; facit duas conclusiones. ¶ Contrariam opinionẽ tenet Ioã. de Plat. in dict. §. Item verborum. nu. 19. Alexan. consi. 93. nu. 12. libr. 2. Lanfranc. de Orian. in dict. c. quoniam contra. verb. instrumentorum productiones. num. 44. Et ista est magis cõis secundum Boeri. decisi. 118. nu. 12. ad fin. Raphael Fulgos. cõsil. 79. col. 2. & Raphael Cuma. consil. 135. Cõfirmatur ex his, quæ notat Francis. Curti. in reper. l. admonendi. n. 133. & nu. seq. ff. de iureiurand. Tamen pro priori cõmuni est. l. 3. titul. 2. part. 6. ibi, *como quier alguna sospecha sea contra el testamẽto, por el niego de aquel testigo.* ¶ Secundus intellectus sit, quando adest legitimus numerus testium, & sigillum publici Notarij, etiã si testes descripti decesserint, ista probatio est bona. glo. in. l. 2. verb. publicum. ff. quemad. testa. aperi. Simil. in. l. 2. C. eod. titu. Ioan. Lup. in. l. 3. nu. 13. in ordina. Tauri. gl. in l. fin. verb. ostenditur. C. de fideicommiss. Angel. in. l. prima. in fin. C. de testam. Est communis opinio secundum Ias. in. l. bonorum. col. 3. nu. 3. C. de bono. possess. l. 4. tit. 2. part. 6. ibi, *è maguer que mu-*

¶ *Ley. II. Que los Romeros puedan hazer su manda.*

¶ Idem.

LOS Romeros que andã en sus romerias y peregrinaciones pueden libremente[a]: assi en enfermedad, como en sanidad, disponer y ordenar de sus bienes por su mãda y testamento segun su volũtad: y ninguno sea osado de lo embargar, ni estoruar que assi no lo hagan: y qualquier q̃ en vida: o en muerte alguna cosa tomare

riessen. &c. ¶ Tertius intellectus, quod loquatur in istis verbis in testamento in scriptis, & in priori parte declaretur in nuncupatiuo, vt per septem testes probetur, iuxta formam legis. 3. Tauri, alias enim quid operaretur generalitas huius finis, si non esset species, in qua posset verificari. Cũ hæc lex plures casus, qui euenire possent in testamento nuncupatiuo hac in lege in sui principio enumerauit. Sed ista te declaratione dictæ. l. 3. iste intellectus non potest procedere, cum procedat ista lex tantum in testamento nuncupatiuo.

¶ Quartus intellectus sit verior, q̃ valeat testamentũ nũcupatiuũ, seu nũcupatiue factũ corã septem testibus, quemadmodum statutum est à iure communi, esto quod esset Notarius in loco, non tamen voluit testamentum condere coram eo. Et sic ponit declarationem ad dicta in capite huius Regiæ constitutionis. Ita Michael Cifonta. in. l. tertia. Tauri. quæstio. quarta. num. sexto. & Antonius Gomez nume. 47. Grego. Lopez. in l. 22. titul. primo. parti. sexta. verbo. *Cinco testigos.*

¶ Nec obstat, quod desiderat lex ista, quod cum testibus tribus interueniat Tabellio, si potest inueniri: quia intelligitur, quando solum fuerunt tres testes, pluresve, sed non septem, quo casu cessat necessitas prouisionis in priori parte huius legis. Intellige, quod in casu nostræ legis remissa est solennitas testium in testamento, quod procedit quo ad numerum testium tantum, non autem quo ad hoc, si testis fuerit cõpulsus, valeat testamentum, nam non valet testamentum. l. qui ex testamẽto. §. si. de testa. Ias. in rub. C. si quis aliq. testa. prohibue. Declarat Meneha. li. 2. de success. creat. 1. par. §. 18. n. 295. vbi ponit. 19. declarationes notatu dignas. §. 19. num. 78, vbi easdem refert ad literam.

¶ *Lex. II.*

a ¶ *Puedan libremente.* Pondera verbum, libere, nam denotat omnimodã libertatem, id est, quod possit testari secundum leges, iuxta. l. primã. C. de sacros. eccl. iuncta gloss. ibi. & in authenti. de nupt. §. disponat testator, vt dignum est, & erit lex,

absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu. text. singu. in extrauagan. 1. de emptione & vendi. inter communes. text. in cap. 1. ibi liberã potestatem, iunctis verbis inibi positis absque impedimento alicuius. de offi. ordina. glo. in. c. 1. §. 1. verb. liberè. de censib. lib. 6. Segura & ibi dixi in. l. si ex legati causa. nu. 195. ff. de verbor. obli. Bolog. in authen. habita. C. ne fil. pro patre. nume. 201. Concord. l. 2. titu. 9. lib. 1. suprà. & l. 4. tit. 25. part. 1. l. fina. titu. 1. part. 6. authen. Omnes peregrini. ad finẽ. C. communi. de successionib. Originaliter habetur in titu. de statutis & consue. contra liberta. eccles. §. omnes peregrini. ad finem. Comperies in lib. 2. feudorum fol. 25. col. 1. Bona peregrinorum cui sint applicanda, declarat Rebuff. in consti. Regias Gall. in procem. gloss. 5. num. 82. ¶Dubium tamen est, Vtrùm peregrini possint testari cum duobus testibus quemadmodum milites? Et est dicendum, quòd sic, propter verbum, liberam ordinandi habeant facultatem, positum in dict. authen. Omnes peregrini. & in corpore vnde sumitur, cum concord. hic positis. Quam opinionem tenent Ang. in dict. authen. Omnes peregrini. Rolandi. Passage. in tract. de succes. ab intesta. nu. 24. in. 6. volumi. tract. Paul. de Cast. in l. nutritoribus. numer. 4. col. 1. C. commu. de successioni. Alex. in additio. ad Bart. in dict. authen. Omnes peregrini. & in. l. & ab antiquis. col. 2. nu. 6. C. isto titul. Et videtur fauorabilior opinio, & ideo tenenda. Cifuentes in. l. 3. Tauri. quæst. 21. nu. 24. Alexand. in. l. scrinia rios. col. fi. nu. 6. C. de testam. milit. Guiliel. Benedict. in rep. c. Rainutius. verb. Testamentum. 1. de testam. nu. 16. Ias. nu. 9. in. l. fin. C. de hæredi. insti. Limita tamen duobus modis. Primo modo, quando plures testes eo in loco, quo est in peregrinatione, non possunt adhiberi commodè. Angel. in authen. de non alienand. §. quod autem. Ias. in loco proximè citato. nu. 9. col. fin. versi. Nota etiã casum in quo. ¶Secundo declara habere locum, si moriantur durante peregrinatione, secùs si superuiuant, secundũ Paul. de Cast. in. l. nutritoribus. C. cõia de successio. Declarat etiam hãc legem Menchacen. lib. 2. de succes. creatio. §. 17. nu. 86. vers. Tertiò amplia. vt procedat.

del dicho Peregrino: mandamos que lo torne con las costas y daños a quien el Romero lo mando a bien vista de los Alcaldes: y lo pechen con otro tãto de lo suyo a nos: y si no tomare cosa alguna del dicho Romero si embargo que no hiziesse la dicha manda [b] peche a nos seyscientos marauedis de la buena moneda: y si no ouiere de que los pechar: el cuerpo y sus bienes, sean a la nuestra merced y en tal caso sea creydo el Romero y compañeros que con el anduuieren.

ADDICION.

¶*Concuerda con la ley. 2. titul. 12. lib. 1. de la Recopilacion.*

¶*Ley. III. Que si el Peregrino muriere sin testamento los Alcaldes recauden sus bienes.*

Si el Peregrino muriere sin hazer testamẽto: los Alcaldes del lugar [a] do muriere resciban sus bienes y cũplã dellos

b ¶ *Si embargo que no hiziesse la dicha manda.* Ex eo, quia fuit compulsus ad legandum alteri, vel prohibitus, ne liberam voluntatem haberet legando, vel testando de suis, quod facere, crimen est. l. 1. & l. 2. & vtrobiq; gl. C. si quis aliq. testar. prohibue. vel coegerit. & sic punitur criminaliter per. d. l. 1. Est etiam lex. 1. ibi, fiscum locum fore. ff. eod. tit. Gomez Arias in. l. 1. nu. 147. in ordi. Tauri. Et procedit, si impediat testes, ne accedant ad peregrinum testari volentem. l. si quis dolo. ff. si quis aliquem testa. prohibue. facit. l. si legatarius. C. de lega. l. in lege Aquilia. 41. ff. ad legem Aquil. l. dedi. §. quanquam. ff. de cond. causa data.

Lex. *III.*

a ¶ *Los Alcaldes del lugar.* Adde text. in dict. authen. Omnes peregrini. C. communia de successio. & Paul. in dict. l. nutritoribus. num. 7. eod. titu. quibus probatur, quòd si intestati decesserint, bona ipso iure per Episcopum loci si fieri potest, hæredibus tradi oportet, alias in pias causas erogari debent. l. 31. titu. 1. part. 6. Iustum autẽ erit fieri per iudicem

iudicem ſecularem loci,vt hic habetur. Et notat Gregor.Lopius in dict.l.31.cũ,vt ipſe ait, tenere tur auxilium impertiri eis viuẽtibus,ergo & poſt mortem.Sed iſta ratio magis ineſt in iudice eccleſiaſtico,qui tenetur exonerare facere conſciẽtias decedẽtiũ in ſua diœceſi, per prædicta iura, & nota. ab Antonio Burg.in ca.1.nu.12.de emprio. & vẽdi. tex. in.c. fin. de ſepul. igitur prædicta ratio non eſt ſufficiens, ni ſtatutum eſſet contrariũ per hanc legem. Dubiũ hic verſari poteſt, Peregrinus in qua ſit eccleſia ſepeliendus? De quo eſt videndus Petrus de Vvaldis in tractã. De canonica Epiſcopali & parochia.ca.7.nu.22. Syluest. verb. Sepultura.quæſt.8.verſic. Secundum.ſcilicet,quod in eccleſia parochiali,in qua ſuſcepit ſacramenta.¶ Cætera,quæ ad materiam peregrinorum pertinent,ſunt videnda in.l.1.& in.l.2.tit. 9. lib.1.ſupra.quo in loco ſuſe tractauimus.Syluest. in ſum.verb.Peregrinus.quæſt.1.2.3.&.4. Archiepiſc.3.part.tit.17.c.4.verſic.Quartus caſus eſt.

lo que fuere meneſterparaſuenterramiẽto y lo que reſtare, o ſobrare guardenlo y hagan lo ſaber a nos porque nos mandemos ſobre ello lo que deuieremos hazer.

ADDICION.

¶ *Concuerda con la ley.5. titul.12. lib.1.de la Recopilacion.*

¶ *Ley. IIII. Que el cabeçalero publique el teſtamento ante el Alcalde.*

¶ Fuero concuerda Enrique de penas.

Todo hõbre, que fuere cabeçalero [a] de algũ teſtamẽto mueſtre lo ante el Alcalde faſta vn mes. Y el Alcalde faga lo leer ante ſi publicamente: y ſi el cabeçalero eſto no cumpliere pierda lo que deue auer [b] de la manda y denlo por el alma del defuncto: y eſto meſmo ſea de to

¶ *Lex.IIII.*

a ¶ *Cabeçalero.* Executor teſtamenti tenetur teſtamentum publicare intra menſem coram iudice, ſi ue alius quilibet poſsidens illud, ſub pœnis hic ſtatutis. Concordat ad literam.l.13.tit.5.lib.3.fori legum.facit.l.2.verſi.*E ſi por auentura*.tit.2. parti.6.&.l.31.tit.fina.lib.8.infra. ¶ Ratio iſtius legis ea potuit eſſe,vt teſtamentum ſic oſtenſum iudici,ipſe iudex poſsit compellere executorem ad ſoluendum relicta in eo, & creditoribus non fiat fraus,nec dilatio adhibeatur in ſolutione debitorum.Et iſte intellectus procedere poteſt in teſtamento perfecto,manuq; publica confecto. Simile ſtatutum eſt Peruſij ſecundum Barto.in.l.is poteſt.colum.2.num.11.ff.de acqui.hæred.Repetit idem Bart.in.l.facta.§.ſi quis bonorum. nume.1. ff ad Trebellia.& ibi Alexan.ad eum.Et ita vt ſimus certi de tali teſtamento perfecto, quod ſit in rerum natura, non autem loquitur de informi ad hoc vt perficiatur,prout aliqui exiſtimant, quod ipſe non admitto tale nunciatum,quia eſt contra mentẽ illius legis. Secundus intellectꝰ ſit quod loquatur in publicatione, q̃ ſit coram iudice & Tabellione in teſtamento inſcriptis,vel nuncupatiuo: nã ſi ab initio fieret corã Tabellione,non eſſet neceſſaria alia inſinuatio, ſeu publicatio. gl.verb. *Faga la leer*.in.l.13. titu.13.titu.5 lib.3.for. leg. Ioan. Lup.in l.3.Tauri.nu. 13.Grego.Lopius, qui hanc opinionem communem cenſet in l.tertia.verb. *Deuen les moſtrar*.titu.2.part.6.Batt. in.l.2.colu.1.ff.quemad.teſta.aperi qui dicit, ita de conſuetudine obtentum eſſe.Bald.in.l.hac cõſultiſsima.colum.fin.nu.13.C.qui teſta.face.poſſunt.& in.l.prima.nume.15.colum. pen. de teſtament.C.Debet tamen eſſe coram Tabellione regio,& numeratio ad hoc,vt teſtamentum cenſeatur publicũ:ſecus ſi coram imperialibus, ſeu apoſtolicis, quia ante publicationem cenſentur ſcripturæ priuatæ. Didac.Caſtell.in dicta.l.3. verbo. *Eſcriuano*.l.4.titul. De tabellionibus, *del numero*. libr.1.ſupra.

b ¶ *Pierda lo que deue auer.* Scilicet,ſi teſtamentum fraudulenter celet,non alias.l.1.in prin.&.l.3.§.ſi quis dolo.ff.de tabulis exhibend. Montalu.in.l. 13.verb. *Manda*.titul.5.libr.3.fori leg.Vel ſi teſtator prohibuiſſet publicationem teſtamenti fieri ex aliqua cauſa, vt eſt caſus & exemplum in.l.fin. tit.2.part.6.¶ Item etiam fallit,ſi eſſet ignorans, & non eſſet ſibi petitum,nam tempus menſis procedere debet à tempore admonitiõis, cum ſit lex pœnalis,priuansque ſuo iure exequutorem teſtamentarium.argum. tex. in authen. Hoc amplius,

 C.de ſi-

C.de fideicom.& in authent.de hæredi. & falcid. §.si quis autem non implens. ibi, decreto iudiciario admonitus.collatio.1.l.8.ibi,*seyendo amonestados fueren tollidos deste officio por juyzio*.& ibi Greg. Lopez titul.10.part 6.Tradit etiam Conar. in ca. si hæredes.nu.6.de testam.¶Item intellige, quòd non priuabitur legitima, vel prælegato tertiæ partis,quæ loco legitimæ habetur in nostro regno, si est descendens testatoris.Couar.vbi suprà num.9. Et est text.in dict.l.8.& ibi Grego.Lopius,qui respondent ad cap.licet.de voto.Segur.in repe.l. 3. §.fina.num.11a.ff.de libe.& posthu.qui hanc sententiam communem dicit.& Ioan. Leceri. de primogenitura lib.3.quæst.6.Loazes in repe.l.filiusfami.§.diui.colum.11.nu.71.ff. de lega. 1. Segur. in repe.l.vnum ex familia.§.sed si fundum. nume. 165.ff.de lega.2.Quanuis contrariam dixerit communem Ioan.de Imol.in cap.si hæredes.colum. 3. num.13.de testa.& ibi Couar.num.9.à qua ipsi recedunt.¶Si talis exequutor est hæres, & non fecit inuentarium,est dubium, an possit detrahere Trebellianicam? Barto. concludit posse,quamuis non fecerit inuentarium, dicens, quod ita obseruatur communiter.Ita Barto.in anthen. Sed cùm testator.colum.3.num.12.C.ad leg.Faleid.& in.l. Marcellus.colum.3.numer.8.ff. ad Trebellia. vbi Alexan.num.8.& Claud.& Ias.num.43. dicit veriorem iuris.Bald.nu.3.in dict.authent. Sed cùm testator.& ibi Corne.colum. 4. Stephan. Auffre. decisio.capellæ Tholosanæ.314. subijciens hanc Barro. sententiam fuisse seruatam in curia Parlamenti.Et est verior & magis communis secûdùm Alexan.consi.29.Perspectis.colum.3.nu 6. lib. 5. & Cassador.in decisio.3.num.6. sub titu. de testamen.Ioan.Crott.in.l.nemo potest.num. 31. ff. de legat.1.& dicit communem Paul.Parisi.consil. 25. num.42.lib.2. Quanuis Socin.iunior dicat, quod vix potest reperiri quæ sit communis in consi.137 num.9.lib.4.Calcan.consil.37. colum. 4. in fine. Bald.in.l.filium quem habentem. num. 43. & ibi Salice.nu.7.C.familiæ hereisc. Refert alios istam dicendo communem Couar.in cap. Rainutius. §. 11.num.10.de testamen. Aymon Crauet.consi.[illegible]7. colum.fin.Nam in Trebellianica non est inductû à lege quemadmodû iu Falcidia quòd amittatur propter non confectionem inuentarij, ergo à nobis non est inducenda huiusmodi priuatio. vt præter alios dico ad Segur.de bonis lue. constat. matri.nu.166.Probatur differentia ex Cassado. vbi suprà,& Aleiat lib.5.Paradox.ca.19. nempe inter Falcidiæ & Trebellianicæ inuentum.

Contrariam opinionem tenet Barto.consi. 234 Cyn Bald.& Roma.in authen.Similiter. C. ad legem Faleid.Paul.de Cast.in.l.cohæredi.§.cum filiæ.colum.2.ff.de vulga.Dicit communem Deci. consi.230.num.16.& consi.495.num.24.Curti.Iunior consi.54.num.7.quam communem & veriorem existimat.Et idem dicit Carolus Molinæ. ad Alexand.consi.67.libr.4.Socin.Iunior consi.132. nume.3.lib.1.Bello.consi.19.nu.12.Couar. vbi suprà.Grego.Lopius in.l.10.glo.fin.titu.6.part.6. & in.l.7.verb.legitimo.titu.11.ead.part.6.¶Cum in præsenti de testamentarijs, seu exequutoribus vltimarum voluntatum tractetur, necessarium fore decreui aliqua hic de eis disputare. Prima igitur quæstio sit, Quis dicatur Exequutor, vel Fideicommissarius, seu Albacea, Cabeçalero ve. vt in.l.prima titu.10.parti.6. vbi dicitur, quòd licet per plura nomina vocentur, tamen officium eorum vnum est,ideoque vna definitione experiuntur,quæ talis est,Exequutor est,qui testatoris voluntatem exequi,seu adimplere debet.cap.tua. & cap.Ioannes.de testamen.dicta.l.1.titu. 10.part.6. ¶Secundò dubitatur, Qua ætate possit quis esse testamentarius exequutor? Respon. quòd potest maior decem & septem.ex ratione text.in ca. qui generaliter.§.fina.de procura.lib.6.quo tex.institutum est minorem vigintiquinque annis, maiorē verò decem & septem posse constitui procuratorem ad negotia, glo.in verb.non iniuste.in. l. exigendi. cum qua est communis opinio secundum Iaso.ibi nume. 19.C.de procurat.l.19.titu. 5.part. 3.Montalu.in.l.9.tit.10.lib.1.fori.verb. *No tomar* Facit.l.1.ad fin.titul.22.part.4.Secundò suadetur ex sententia glo.in.c.2.de testam.lib.6. quæ hanc quæstionem in terminis decisam reliquit, & est communiter recepta secundum docto. Couar. in cap.tua.col. 4. versi. Minor verò vigintiquinque annis.num. 4. de testament. ¶Tertiò dubitatur, Vtrum mulier possit esse executrix testamenti? Responde quòd possit.Bartol.in.l.à filio.ff. de alimen.& ciba.legatis.Ange.in tracta. de testamen. in gl.16.col.fina.nu.4.Deci.in.l.fœminæ. nu. 81. ff.de regul.iur.Couar.in dict.cap.tua.num. 3. vbi hanc testatur communem opinionem esse. Deci. in consi.95.colu.1.num.1.Anchar.consi.202. colum.1.glo.in cap.2.de testamen.lib.6.Specu.titu. de instru.editio.§.nunc verò.num.76. Bald.in. l. id quod pauperibus.colum.2.num.4. C. de episc. & cleric.licet.l.7.titu.5.lib.3.for.leg. contrarium dixerit: sed de consuetudine non seruatur secundum Montaluum ibi. ¶Quartò. Vtrùm seruus possit esse exequutor testamenti? Respond. quòd non.Bald in dict.l.id quod pauperibus.nu. 3. Bonifaci.in Peregrina.verb.exequutor.quæst. 10.litera.A.super parte,religiosus. ¶Quintò. Vtrùm excommunicatus possit esse exequutor testamentarius, declarat Bald. vbi suprà.nume. 6. vbi tenet posse per text.in ca.si verè.de senten.excom. vbi quæ facit excommunicatus quo ad temporalia valent.

lent. Facit text.incip. Ad vitandum scandala.de excommu.non vitand.ibi, quibuscunque diuinis vel extra.inquit ibi glo.in cibo, potu, negotiatione, & alijs actibus iudicialibus & extraiudicialibus.in pragmatica sanctio.Gallica.Ergo & executor poterit esse ante denuntiationem specialem de tali nominato in exequutorem. ¶Sexto quæro, Vtrum Collegium possit fieri exequutor testamenti? Bald.tenet posse in dict.l.id quod pauperibus.colum.3.num.8.Et Bonifacius loco præcitato.Iacob.à Canibus in tracta.vltimarū voluntatum.parti.5.nume.31.¶Septimo nec minus necessarie erit quærendum, Quid de religioso mendicante? Respondeo posse.Bald. in dict.l.id quod pauperibus.num.9.& in authen.Ingressi.num.3. colum.1.versi.Secundo quod non potest ei substituere.C.de sacrosan.eccle.text.in ca.2.& ibi communiter doct.de testa.lib.6.& Clemen. vni.eodē titu.vbi Anchar.Cardin.Imol.& Bonifa. Speculat.vbi supra.nu.70. Et est communis secundum Paul.Paris.consi.26.colum.1.num.3.lib.4.l.2. ti.10.par.6.Fallit in fratribus minoribus. Clement.exiui.§.proinde.&.§.verum.de verb. signifi. Bal. in dict.authen.Ingressi.num.20. Cardi.in dict.§. verum.num.14.Anchar.nume.23. idem Anchar. consi.202.num.3.Francus & Domi.in cap.2.de testamen.lib.6.Felin.in cap.ex parte.nu.6.de consti.Barba.consi.12.colum.12.nu.3.lib.1.versi.Ex istis infert.Iacob.à Canibus in tract.de executione vltimarum voluntatum.1.part.nu.23.in.12.voluminis tracta.nouissimæ impressionis.7.qui dicunt nec ius eligendi pauperes committi posse propter generalitatem regulæ, quæ tali nominationi repugnat, tum etiam, quia talis nominatio ad quæstum trahi posset, ergo non est eis permittendum.l.oratio.ff.de sponsali. Ripa tenet sententiam Bald. & sequacium in.l.ex facto.§.si quis rogatus.num.5. ff. ad Trebellia. dicens veriorem & salubriorem esse.& Ioan.Duarenus de arte testandi.titu.7. cautel.7.num.3.Et communiorē firmat Doctor Dueñas in tracta.regular.cū fallen.1.parte regul.381. versic.Amplia sexto.Et est communis continens puram veritatem secundum Barba.in cap.tua.nume.9.de testa.tenet Domi.in dict.cap.2.colum.2 nume.3.& ibi Perusinus, Menchacen.lib.3.de successio.creatio.§.21.num.178. ¶Contrariam opinionem, imo quod electio pauperum, vel nominatio exequutorum non sit eis prohibita, tenet Barto.in tracta.minoricarum.libr.3.capit.4.&.5. nume.5.cum seq.& in.l.cum pater.§. hæreditate. quem sequuntur ibi Paul.de Cast.& Io. de Imol. Idem Bartol.in.l.ex facto. §. si quis rogatus.ff.ad Trebellia.Ancha.consi.412.colum.2.nu.3. Alex. consi.57.colum.3.nu.8.lib.12. Ias.in.l.1.§. item acquirimus.num.52.ff.de acquiren. possess.Et magis placet.D.Couar in cap tua.colum.2.de testamen. Et reputat communiorem Ioan.Duarenus vbi supra.Sed tamē hanc communem intelligendam esse credimus hærede spōte soluente, vel nullo contradicente.vt ex Barba.dict.consi.12.Colligitur ex Frederico Senens.cōsi.293.ad finem.Roma.consi.409.num.5.& consi.235.nu.4. & in singula.242. ¶Octauo est dubium, Listo, quod religiosi possint esse exequotores vltimarum voluntatum de licentia suorum superiorum, an sufficiat, quod sit petita, licet non obtenta, & sic expresse concessa? Et videtur, quod requiratur expressa licentia, & non tacita: nam vbi requiritur licentia superioris, requiruntur verba, & sic non sufficit eo casu tacita licentia, sed requiritur expressa, verbisque explicata.Ioannes Andr. in capit.si abbatem.de electio.lib.6. Lapus allega.86. colum.penul.Bald.in.l.obseruare. §. post hæc.in fin.ff.de offi.Proconsul.& lega. Lancel. Galiaul. in.l.prima.in princip.num.72.ff.de verb. obliga. Sed huiusmodi licentia requiritur pro forma in fratribus mendicantibus, vt in Clementi. vni.isto titul.& in.c.fina.in princip.eod.titul.libr.6.ergo requiritur ad actus validitatem, quod licentia petatur, & sit expresse obtenta cum licentia sic qualificata sit de forma & substantia actus Bald. in.l. fina.§.necessitate.colum.4.versic. Item authoritas.C.de bon.quæ libe. Doct. Didac. del Castillo in.l.55.Tau.verb.*Sin licencia*.nume.3. ¶Suadetur secundo.Nam legi prohibitiuæ non potest renūtiari: imo renuntiatione non obstante actus in cōtrarium gestus est ipso iure nullus. gloss.in capit. primo.de regu.iur.lib.6.& in.l.Gallus. in princi. ff.de libe.& posthum. Quarum opinio communis est secundum.D.Couar.in capit.tua. nume.2. de testamen. Quam gloss. conclusionem in dict. capit.primo.verb.non potest.vltra Couar. vbi supra, adnotauit ad hoc Panormi. in cap.si quis contra clericum.colum.6.de foro compet. Perusi.in cap.religiosus.de testam.libr.6.Paul. Orianus in repet.l.1.num.139.ff.de offi.eius, cui mand. est iurisdict. Anto.Corset.singul.219.Andr.Tiraquell. de iure mariti post leges connubiales.glos.2. n.3. Et est sententia præmissæ glossæ communis secundum Paul.Parisi.consi.58.nu.35.volumi.4. quod quando negatiua, non, præcedit verbum, potest, inducit nullitatem actus ipso iure. Quam sententiam etiam communem dixit Robert. Marant. in l.is potest.versic.Secundo principaliter nota. nu. 44.ff.de acquiren.hæredit.Barba. in.l prima. colum.6.vers.Primo nota.& in.l.secunda.§. ex his. colum.2.versi.Item nota quod vbi negatiua.ff.de verbor.obligat.vbi de more plura adducit. Confirmatur ex Barto.per text.ibi in.l.fina. nume.7. ff.de fer.& in.l.prima.nume.3. C. de dilationi.& in dict.

in dict. l. Gallus. vbi Iaso. nume. 16. & Fortuni. & Iuniores. Quę theorica facit ad multa & in specie ad l. 55. Tauri. & ad legem. 1. tit. 82. lib. 4. ordi. Lusitaniæ. ibi, *Determinamos q ie pessoa algũa namfaça venda &c.* nam factum in contrarium, erit nullum ipso iure. l. non dubium. C. de legibus. Sed ita est text. in dict. ca. religiosus. ibi, non potest. vbi Docto. solennis Philipp. Franc. tenet & Couar. in dicto cap tua nume. 2. Est etiam text. in clem. vni. de testamen. ibi, quod vtique non possunt, nisi à superiori suo, petita super hoc licentia, & obtenta. Et ista est probata in iure, & verior comprobatur ex Alexan. consil. 80. colum. 1. lib. 5. Parisi. cõsil. 19. num. 75. lib. 2. ¶ Contrariam sententiã, imo exequutionem factam per monachum non obtenta licentia superioris firmam esse, modo non præcesserit contradictio superioris, firmat Frede. de Senis consi. 293. colum. fina. Roma. consi. 409. colum. 2. & singul. 242. Felin. in ca. 2. colum. 1. de iudi. Deci. in. l. in ambiguis. §. non est. nume. 4. ff. de regu. iur. Et est communis, etsi iure non probetur secundum Couar in dict. cap. tua. colum. 3. sequitur Ias. in. l. patre furioso. colum. 3. num. 13. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Et est dictum Federi. communiter receptum secundum Deci. consi. 494. colum. fin. nume. 15. & consi. 499. colum. 4. numer. 12. Sed tamen ipse Deci. in dictis consilijs recedit à prædicta communi, reputans priorem veram, & iuridicam, cum quo me subscribo, cum, vt ex eo constat, istam, quam probat contra communem, melioribus rationibus fundatam esse appareat. ¶ Nono quæro, Vtrum testamentarius exequutor teneatur iurare, ac facere inuentarium ad instar tutoris, seu curatoris? Videtur quod sic: nam vna est ratio conficiendi inuentarium in hæredibus, tutoribus, curatoribus immiscere se volentibus in bonis defuncti, nempe propter vitandam præsumptionem surreptionis, & amotionis rerum relictarum à defuncto, iuxta. l. fin. C. de iure delibe. Et concord. foro Aragonum lib. 5. constitu. incip. *Officio del Señor Rey es.* Quæ potest esse in isto exequutore. ergo tenebitur cum iuramento inuentarium facere, ne fraus amotionis talium rerum contra eum inducatur. argumen. l. illud. ff. de acquiren. hæredi. capit. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. exequutores testamẽtorum nomen & vim habent hæredum. Speculat. de instru. editio. §. 15. nume. 16. & nume. 29. Igitur quemadmodum hæres tenetur, & ipse tenebitur, si velit se intromittere in talibus bonis. ¶ Secundo suadetur. Nam testamentarius iurare tenetur, se omnia fideliter peracturum. Specul. vbi supra. §. nunc vero. versi. Sed nunquid debet Lucas in. l. per hanc. colum. 1. C. de erogatione milit. anno. libr. 12. quod iuramentum à principio præstabit secundum eundem Luc. de Penna: quanuis præstandum in fine dixerit Specu. loco præmisso, & vide Bart. in. l. diuus. ff. si cui plusquam per legem Falcid. Platea in dict. l. per hanc. ¶ Tertio, quod teneatur facere inuentariũ, est Regia lex. 5. tit. 10. part. 6. & ibi Gregor. Lopez. Idẽ probat de iure communi Bald. in l. nulli. num. 10. C. de episco. & cleri. & in authen. Sed cum testator. col. fina. n. 23. C. ad leg. Falcid. Imol. in. l. prima. §. hæc stipulatio. col. 2. & 3. ff. si cui plus quam per legem Falcid. quicquid ibi Angel. in contrarium dixerit colum. 2. & in quæstione de facto rogatus sic respondi. cum Ange. in tracta. de testam. glo. 97. num. 9. Quibus adde Bertachi. in tracta. de episcopis. 4. part. libri. 4. num. 39. quanuis contrarium notauerit glos. fin. in. l. 7. tit. 5. libr. 3. fori. & male. ¶ Decimo quærendum videtur, Vtrum non conficiens inuentarium teneatur creditoribus soluere in foro animæ? Est dicẽdum quod non, cum sit in pœnam omittentis facere inuentarium, pœnæ autem non habẽt locum in foro animæ. glo. communiter recepta in cap. fraternitas. 12. quęst. 2. de qua per Segur. in repe. l. filius dum in ciuitate. nume. 15. & ibi late remisimus. ff. de verb. obliga. Et hanc partẽ tenet Imol. in dict. §. hæc stipulatio. colum. 3. quo in loco iuris veriorem existimat Barto. Præterea est doctrina communiter recepta secundum Ias. ibi nume. 23. in rubri. de acqui. hæred. Panor. in cap. tua. de vsur. Angel. in sum. verb. hæres. versi. sexto. Felin. in capi. audiuimus. nu. 1. de simoni. ¶ Vndecimo hic adiungi potest dubium, Vtrum exequutor assignatus à testatore possit officium exequendi explicare per alium? In quo cum sit electa industria certę personæ, dicendum est ab ea recedi non posse. l. inter artifices. ff. de solu. ca. fin. de offi. deleg. text. vbi hoc expresse notat *Lucas* de Penna in. l. pen. C. de eroga. milita. annonæ lib. 12. colum. 4. versi. Item ad aliam quæstionem. ¶ Duodecimo dubitatur præterea, Vtrum exequutor testamentarius ad soluendum debita possit debitum præscriptũ cum bona fide soluere? Quod non teneatur in foro fori nec animæ post Bald. & Ancharr. in locis ab eo citatis tenet Philip. Corne. consil. 277. col. 4. nume. 4. libr. 4. Confirmatur: nam ipse testator re præscripta cum bona fide seruatis requisitis ad præscriptionis perfectionem, salua conscientia poterat retinere, etiam post completã præscriptionem superueniente mala fide. glo. Hosti. & communis in cap. vigilanti. de præscript. Cæpol. in rubri. C. de vsucap. pro empto. Balb. 2. parte. 3. principa. quæstio. 9. in tracta. præscriptio. Richard. de Media villa in. 4. senten. distin. 41. arti. 2. quæst. 2. Conrad. de cõtracti. quæst. 15. & quæst. 29. cõclu. 4. Archiep. Floren. 2. part. tit. 1. ca. 15. §. septimo. Syluest. verb. Restitutio. §. 13. Tãgit gloss. in reg. Possessor.

Possessor.in glo.1.de regu.iur.lib.6.Et est opinio communis. Quam etiam probat Anton. Gomez in.l.tertia.Tauri nu.125.versi. Sexto infero. Bonifaci.in Peregrina.verb.exequntor.quæstio.10. verb.soluere. ¶Decimotertio quæro, Quando exequutor testamenti teneatur soluere legata de suis bonis proprijs.vel testatoris,eo casu,quo fuit honoratus ab eo?Responde vt per Corne.consil. 76.Licet in præsenti.col.1.lib.4.vbi videas perto rum illud responsum. ¶Quæro decimoquarto. Qualis sit potestas exequutorum?Responde tantum esse,inquantum eis est cõcessa à testatore, & non amplius. Ange.in tracta.de testamentis.glo. 97.nu.4.¶Dubitari potest decimoquinto. Quid iuris in casu,quo fuerint plures exequutores simpliciter dati,alter eorum tamen decessit, án eorũ potestas cesset in totum.vt in capi.vno delegatorum.de officio delegat.vel accrescat superstiti?Dicendum est non extingui,sed socio,socijsve accrescere.cap.religiosus.§.primo.de testamen.libr. 6. Regia.l.38.in ordinationibus Tauri.Iacob.à Canibus in tracta.de exequutione vltimarum volun. 2.part.§.Quæro tertio.nume. 7. ¶Decimosexto quærendum censeo, Quod consilium sit sequendum eo in casu.quo exequutores sunt discordes? Dic, quod dispositioni maioris partis stãdum sit. l.quod maior.ff.ad municip. dict. l. 38. Tauri. & ibi Dida.del Castillo.verb. *Discordaren* Ioan.Lup. in repe.cap.per vestras.§.43.num.8.de donat.inter vir.& vxor.docet,quod consilium consanguinei,extranei consilio est præferendum,& masculi vel clerici,fœminæ vel laici. quemadmodum in præsentatione patroni & alijs actibus constitutũ est. ¶Decimoseptimo dubitari poterit, Quid si ad exequendum testamentum sit annus à testatore assignatus, constitutione autem synodali sint tantum statuti sex menses, Vtrum vtrunq; tempus currat exequutori? And.Tiraquel.de retract. lib.2.§.secundo.glos.1.num.62.ponit hanc quæstionem,dicendo, quod vnum tempus confundatur cũ reliquo,& per consequens exequutor non habet plus quam annũ.Idem cõsuluit Ancha.consil.395.nu.2.Facit gl.in ca.fi.de cõst.lib.6.¶Decimooctauo quæro,An petitio exequendi testamẽti competat tantum hæredibus,cõsanguineis, vel omnibus alijs de populo, cum fauore reipublicæ testamenta seruari debeant.l. vel negare.ff.quemadmodum testam.aperiantur? Respon.quod quilibet talem petitionem proponens admittendus erit. Interest enim reipublicæ voluntates decedẽtium adimpleri.argumen.l.1.C.de sacrosan.eccl. cum simili. Confirmatur ex text. singula.in authen.de ecclesi.tit.§.si quis autem.versi. Si autem sanctissimus locorum episcopus.ibi, & omni alij licentia sit huiusmodi mouere quæstionem &c. collatio.9. Ideoq; etiam iudex secularis cum sit mixti fori,poterit exequutores compellere. Bar. l.1.num.7.ff.de legar.2.Gregor.Lopez alios referens in.l.7.titu.10.part.6.Et est lex.36.in ordin. Tauri. Bald. in.l. nulli. colum.fin.& in.l.id quod pauperibus.C.de episc.& cleri.Roman. consi.69. colum.2.versi.Secundo principaliter.Intelliguntur tamen in legatis pijs,& pro redemptione animæ prædicta iura,vt ex eis constat. Tamen ideo locum habet,quia est pium opus,vt prædicta lex partitæ expresse dicit. Text.singul.in.l.7.tit.10. parti.6.ibi, *E demas dezimos,que cada vno del pueblo puede esto fazer saber a los Obispos,porque es obra depiedad.* Facit etiam,Nam retardatio eleemosynarum, inducit retardationem remedij, quo forte defunctus indiget. Sanct. Thomas quodlibet.6.artic.13 & artic.14. Ergo statim debet exequi saltem cum primum potest:& est cõmune bonum, quod animæ defunctorum non remoueantur à remedijs relictis pro suarum redemptione. ¶Ex qua ratione infertur, legatum pro pauperibus post mortẽ hæredis fieri posse inuita ipsius.non expectata dilatione, cum fauor versetur circa redemptionem testatoris,& non circa pauperes futuros:ipse autẽ hæres maximam dilectionem habere significat, cum ratione præmissa pecuniam vel aliam speciẽ pauperibus erogauerit,omisso interusurio sibi proventuro ex re illa hærede viuente. ex mẽte Bald. num.10.in.l.post mortem.C.de fideicõ. Si enim de hac restitutione cogitaret, non est dubium,nisi quod rogatus illã amplecteretur,& gratificaret talem hominem amicum suæ saluatiõis, ergo pro ex pressa habenda est.glo.in.l.tale.§.fina. ff.de pactis.Segur.in.l.Imperator.nume.39.& ibi latissimas remissiones posui.ff.ad Trebellia. ¶Et hanc opinionem Bald.sequitur Anchar.consi. 202.nu. 4.Panormi.consil.11.dub.1.nu.1.colum.5.lib.2. Et huic opinioni accedit Couar.in capit.tua nos. nume.5.de testamen. Et istam dicit communem Hieronym.Cagnol.in.l.cum tempus.nu.6. versi. Ex quibus.ff.de reg.iur.vbi alios citat, veriorẽq;, & rationabiliorem ibi reputat. Et hanc sequitur Menchacen.lib.1.de successio.creatio.§.septimo. nume.19.Et ita obtentam fuisse in praxi subijcit, non tamen dixit cõmunem,sed contrariam,quam tenet Bartol.in.l.cum pater.§. à filia.in fin. verb. ff.de legat. 2. Communem eam dixit Alexand.in l.recusare.§.fina.num.13.ff.ad Trebellia.Deci.in l.cum tempus.num.2. supra allegat. Ias. in dict.l. post mortem.numer. 7.& Couar. vbi supra hanc vltimam dicit communem. Sequitur eam Rip. in l.serui electione.num.14.ff.de legat.1.& Antoni. Gomez in.l.57.Tauri.num. 7. vbi pluries inquit communem,tamen tenendam in iudicando & cõsulendo asserit priorem communem tanquam æquiorem.

do hombre que tuuiere el testamento y no lo mostrare ante el alcalde como dicho es aunque no sea cabeçalero. Y si ninguna cosa ouiere mandado en el testamento, pague el diezmo de lo que montare el testamento. Mãdamos que si el lego fiziere heredero [a] al clerigo que sea tenido el tal

æquiorem. ¶Decimonono dubitari solet, Vtrum quis compelli posit ad exequutionem istius officij? Respond. præcisé non posse. Ioan. Andr. Panor. & communis, teste ibi maximo antistite Doctore Couar. nu. 3. in cap. Ioannes. de testamen. Iacob. à Canibus singulariter probat hãc partem negatiuã sex modis in tracta. de exequutione vltima. voluntа. 1. particula. q. 4. nu. 35. Fallit, si semel tale munus acceptasser, nam posset compelli. d. c. Ioannes. & ibi Couar. & Iacob. à Cani. vbi supra nu. 38. Facit. l. 7. ti. 10. par. 6. ex quodam quasi contractu peracceptationem inito cum defuncto compellitur. Barb. d. c. Ioannes. ¶Queritur insuper vicesimo, Quæ sit exequutorum potestas? Respondeo tantum locũ habere, inquantum est à testatore cõcessa. l. 2. ibi, *en la manera que los fazedores de los testamẽtos lo ordenaren.* & l. 3. & l. 4. tit. 10. par. 6. l. si à pluribus. & l. quidam. §. si scriptus. ff. de leg. 1. Couar. in dict. c. Ioannes. n. 5. Iacob. à Canib. vbi supra. 2. parte. §. consultis autem. Ideoque debet dicere testator in commissione, adita, vel non adita hæreditate, vel ea repudiata. cum alias ante aditam hæreditatem non possent vendere, vel distribuere. Barto. in. l. alio hærede. quæst. 2. nu. 7. ff. de alimentis & ciba. legat. Ideo ante omnia Testamentarius exequator, ea clausula omissa, cogit hæredem adire hæreditatem, nam non valent in testamento disposita, velut tutela & exequutio. l. si nemo. ff. de testamenta. tutel. Et eodem modo non valent disposita, si hæreditas ab intestato non adeatur. glo. l. qui filio. §. 1. ff. de hære. insti. Late dixi in. l. 1. glo. 1. supra eo. per quam, etiam hæreditate non adita, cessant disposita à iure communi. & à Iacobo à Canibus in dict. §. consultis. Ita etiam Gregor. Lopez in. l. 6. verb. *Fasta vn año.* titu. 10. part. 6. versi. Hodie vero attenta lege regni. ¶Vicesimo primo dubitatur, Vtrum exequutor testamentarius posit propria authoritate recipere legatũ, quemadmodum & pro soluendis alijs personis contentis in testamento posset? Videtur posse, nam exequutor est designatus ad legatorum solutionem indefinite, ergo & ad satisfactionẽ sui ipsius, cum eius officium ei non debeat esse damnosum. l. si defunctus. C. arbi. tutel. ¶Secundo hanc sententiã affirmatiuam approbat Alexãd. post Bald. in. l. non est dubium. nu. 3. C. de lega. vbi idem tenẽt Ange. Sali. & Paul. Ioan. Andr. ad Specul. de instru. editio. §. nunc vero aliqua. Philipp. Deci. consil. 607. col. 2. nu. 2. & alia commoda quæ ex officio exequutoris ipse habeat, acceptando officium, congerit Iacobus à Canib. in tractat. de exequutio. vltima. volunta. 3. part. col. 1. cũ seq. vbi enumerat sex. ¶Incommodum autẽ negligentis hic habes vnum, quod priuatur legato, & commodo sibi prouẽtuo ex tali testamẽto, vt hic. Et etiam si monitus nolit exequi intra annum à tempore monitionis decurso. authenti. Hoc amplius. in prin. C. de fideicom. Hoc amplius, inquit text. qui defuncti iudicium lege non repræsentatum monitus à iudice intra annũ non implet, excluditur eo, quod præter debitum naturale perceperit ex eodem iudicio. Idem notant ibi communiter docto. & Segur. eam dicens communem in repe. l. 3. §. fina. nu. 105. vbi insigniter declarat dispositionem dict. authen. Hoc amplius. ff. de libe. & posthum. Ange. de testamentis in glos. 97. verb. Exequutores. Guilliel. Benedi. in repe. c. Rainutius. verb. Si absque liberis. 2. sub tit. de lega. & fideicommissis. numero. 198. de testamen. Grego. Lopez in. l. fina. titu. 10. par. 6. verb. *Fasta vn año.* qui omnino est consulendus in hoc articulo. Et Rebuff. in constitu. regias Galliæ. 1. tomo. tract. De sentẽtijs prouision. in præfa. nu. 85. pagin. 239. cum sequent. vbi ponit exempla terribilia contra non implentem testatoris voluntatẽ, & alia huic necessaria adducit. ¶De ista materia exequutorũ adde quæ notat Specula. de instrum. editio. §. nunc vero. Rolandi. in practi. artis notariatus. 2. part. rubri. De formis ordin. cõm. fo. 26. Iacob. à Canib. in dict. tract. de exequutio. vltimarum volunta. decisi. Capel. Tholosanæ. 282. Lap. allega. 306. Angel. cõsil. 164. Rota vlti. 38. Catell. Cotta in memorialibus iuris. verb. Exequutores. Ioan. Lup. in. l. 32. nu. 3. in ordin. Tauri. Ioan. Duaren. de arte testandi. tit. 7. cautel. 6. cum aliquibus sequenti. Ex quibus poteris recipere plures quæstiones in hac practicabili exequutorũ materia.

[a] ¶*El lego fiziere heredero.* Nota insinuandum fore testamentum coram iudice seculari. glos. in verb. ab episcopo. in capit. si hæredes. de testam. Quod procedit, quando testator erat laicus, & minime notum

clerigo heredero de enseñar el testamento ante el nuestro juez seglar que es competẽte juez de la causa: y deue parecer el clerigo en tal caso ante el juez seglar: y mandamos, que para le fazer leer, y publicar, seã llamados aquellos a aquien el interesse compete.

¶El Rey don Alõso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

Los procuradores de la Trinidad, y de sancta Olalla, y de otras ordenes no puedan apremiar a las gẽtes que les muestren los testamentos de los defunctos para lleuar de los herederos parte de las herencias: segun se cõtiene en este libro enel titulo de los questores y demandadores.

ADDICION.

¶*Esta ley, en quanto dize pague el diezmo de lo que mõtare el testamento, esta alterada por la ley. 14. titul. 4. lib. 5. dela Recopilacion, que dize pague el daño a la parte, y dosmil marauedis para la nuestra Camara, en lo demas concuerdã hasta el versiculo (Mandamos que) y desde ay hasta el fin concuerda la ley. 15. tit. 4. lib. 5. de la Recop.*

notum est, vtrum testamentum sit causa pietatis conditum. Ioan. Andr. & Panormi. in cap fina. de fide instrumen. Stephan. Aufretius in Clem. 1. de offi. ordi. regul. 2. fallen. 11. Couar. in dicto. c. cum esses. colum. 2. num. 3. etiam si hæres institutus in tali testamento sit clericus secundũ eosdem doctores. Bald. & Corne. in. l. omnia testamenta. C. de testament. Idem Bald. in authen. Clericus. & in. l. repetitas. C. de episco. & cleric. Et est magis cõmunis secundum Couarru. vbi supra colũ. 2. num. 3. vbi refert cõtrariã communem dixisse Feli. ¶Quid esset, si clericus efficitur hæres laici iam conuenti coram seculari iudice, est dubiũ, Vtrum teneatur ibi prosequi? Angelus in. l. si hæres. colum. 2. ff. de iudi. & Imol. in. l. si hominem. ff. de fideiusso. tenent quod sic. Ioan. Lup. in rep. rubri. §. 39. num. 8. de donatio, inter virum & vxorem. Boeri. decisio. 69. nume. 32. Guilliel. Benedi. in repeti. capit. Rainutius. verb. & vxorem. decis. 2. numer. 124. de testamen. l. 57. titu. sexto. part. 1 ¶Hinc est, quod clericus vendens rem laico tenetur illum defendere in foro seculari, per præmissa. Barba. in capit. fina. nume. 16. de emptio. & vendiiio. vbi Antoni. Burgens. nume. 16. & nume. 20. Et est communis secundum Lancelot. Deci. in. l. venditor. colum. penulti. ff. de iudi. Florian. in. l. fina. nume. quarto. ff. de noxalib. Socin. consi. 91. colum. octaua. numer. 4. libr. tertio. Antoni. Capici. decisio. 197. numer. septimo. Boeri. decisio. 69. nume. 30. Gregor. Lopez in glossa. fina, Sequitur hanc opinionem per textum. ibi in dict. l. 57. ¶Contraria sententia est de iure communior, verior, & tutior secundum Boerium dict. decisio. 69 numer. 35. Bertachi. in reperto. verbo. venditor. de euictione. versic. 39. Et dicit communem idem Bertachi. verbo, euictio. vers. 13. Imol. in. l. non solum. §. quod vulgo. ff. de vsucapionib. gloss. in capi. clericum nullus. & ibi Domin. col. fin. 11, quæst. 1. & est sequenda. Couar. libr. Practicarum quæstio. cap. 8. nu. 4. ibiq; agit singu. de materia præsentis legis, proponendo aliquas assertiones.

a ¶*Sean llamados aquellos.* Forte hæredes scriptos, vel venientes ab intestato, vt in publicatione possint scire ius esse ex tali testamento quæsitum, & hoc, quando publicatio fieret de testamẽto perfecto manu tabellionis subscripto & signato, vt iudex sciat tale testamentum fuisse conditum, vt dixi supra in glo. 1. argumen. eorum, quæ notantur à Ludoui. Gomezi. regul. de publicandis resignationibus. quæst. 9. ¶Vel loquitur eo casu, quo testamentũ est factũ sine notario publico, ne pereat fides ipsius per mortẽ testium. l. publicati. & ibi gl. C. de testib. & sic interesse sibi putãtes possint videre testes deponẽtes, an patiantur aliquod vitium, ex quo repelli possint. arg. tex. in. c. Innoie Dñi. de testib. Declarat subtilis Ant. Gomez in. l. 3. nu. 35. & 36. in ordina. Tauri. Et dicta ibi pereum sunt singulariter adnotãda pro cõplemento istius particulæ, *questores y demandadores.* titul. 8. in. l. 1. vbi late scripsi lib. 1. supra.

¶*Titulus.*

¶Titulus.III. De hæreditatibus
In rubrica ibi.

Titulo.III.De las Herencias [a].

¶ *Herencias*. Ad introductionem istius tituli sciendum est, vniuersalia nomina in nostro iure quinque esse, Hæreditas, Bonorum possessio, Patrimonium, Dos, & Peculium. Hæreditas autẽ definitur, quod est successio in vniuersum ius, quod defunctus tempore mortis habuit. l. nihil. ff. de verbo. signific. l. hæreditas. ff. de regu. iur. Ioan. Corasi. in repe. l. frater à fratre. nu me. 84. ff. de condict. indebi. vbi singulariter præ dictos terminos sigillatim explicat Iaso. in rubri. ff. de acqui. hæredi. nume. 4. colum. 1. Corne. con sil. 302. numer. 15. colum. 4. lib. 3. Chassan. in con suetu. Burgund. rubric. 4 §. quarto. verb. *Ne prælt.* Adde quod vbi nume. 3. Corne. consil. 346. nu. 8. libr. 1. & consi. 31. num. 15. libr. 3. & consi. 63. n. 2. libr. 2. Socin. consil. 51. nu. 3. lib. 3. ¶ Secundo est quærendum, Quot modis inducatur aditio hæreditatis? Respondendum est, quod pluribus modis censetur inducta aditio hæreditatis, de quibus singulariter per Robert. Marantan. in. l. is potest. nu me. 48. ff. de acquiren. hæred. vsque ad nu me. 88. quo loco ponit triginta & octo modos, ex quibus instituta iudicatur aditio hæreditatis, quos per te videas, ne longam relationem iam scriptam hic interponamus. Quo loco est etiam addendus Philipp. Corne. consil. 165. nume. 54. colum. 7. lib. 2. vbi scribit ex quibus actibus hæreditas censeatur adita. Et Soci. consil. 131. n. 5. lib. 1. & consil. 195 colum. 2. num. 1. libr. 2. l. pro hærede. ff. de acquir. hæredi. & ibi per docto & l. 11. titu. 6. partit. 6. & ibi per Grego. Lopez, Expresse etiam aditur hæreditas, explicando animum suum verbis, dicẽdo, Accepto hæreditatem Titij. vel similia verba profert, de quibus pet Iaso. in dict. l. pro hærede. nu. 3. Quanuis solus animus sufficiat ad aditionem hæreditatis. text. & glo. verb. animi. in alleg. l. pro hærede. in princ. tamen requiritur actus extrinsecus ad ipsius probationem. Cin. in. l. quæ acta. colum. fin. numer. 19. ff. de offi. procur. Cæsar. text. in. §. pen. Insti. de hæred. qualit. & differ. ibi, Quoquo modo voluntatem suam declaret vel re, vel verbis de adeunda hæreditate. Et Ias. in dict. l. pro hærede. colum. 3. numer. 12. Præterea requiruntur alia, quæ explicat gloss. in. §. Item extraneus. verb. hæredem. Insti. de hæredum qualit. & differentia. Petrus Ferrarien. in practi. forma libelli pro hæred. ab intest. delat. verb. ipsamque. num. 1. fol. paruæ impressionis. 120. colum. 1. l. 13. l. 14. & l. 15. ti. 6. part. 6. ¶ Quarto. 3. per aditionem vtrũ teneatur hæres creditoribus hæreditarijs? Respon. affirmatiue quod sic: quia per aditionem censetur cum eis quasi contrahere. l. apud Iulianum. §. fin. & ibi notat glo. verb. hæres. ff. quibus ex caus. in posse. eatur. l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de actio. & obligatio. §. hæres. Institu. de obligatio. ex quasi contract. Corne. consi. 337. colum. 2. num. 4. lib. 1. & consi. 97. num. 5. libr. 2. & est communis secũdum Curt. Iuniorem consi. 120. nu. 7. Præposit. in cap. solicitudinem. num. 25. de appella. Ioan. de Amicis consil. 70. col. 1. nu. 3. Probat Barba. in. c. Ioannes. colum. 16. versi. Quintofacit in simili de testã men. citans gloss. in. l is consequenter. §. sed cum monumentum. ff. fami. hercisců Boeri. consil. 53 colum. 3. num. 6. ideoq; manet obligatus hæres. l. more. ibi, hæreditas autem quin obliget nos æri alieno, etiam si non sit soluendo, plus quam manifestum est. ff. de acqui. hæredi. & ibi gloss. & Socinus consi. 4. colum. 1. num. 3. lib 4. Boeri. consi. 19. col. 1. num. 1. Ias. in. §. actiones autem. num. 1. de actio. & ibi Ludo. Gomezi. col. 2. nu. 4. ¶ Non tamen teneretur vltra vires hæreditatis, si faciat inuentarium iuxta formam. l. fina. C. de iure deliberand. glos. verb. soluendo. in. l. more. ff. de acquir. hæredita. l. 7 titu. 6 part. 6. Adde doct. Dueñas in tracta. regul. cum fallen. regul. 277. col. fina. nu. 7. & 8. ¶ Ideoq; mulier coniugata poterit adire hæreditatem absque mariti licentia, dum tamen acceptet cum beneficio inuentarij, non alias. l. 54. in ordin. Tauri. ¶ Quarto inquirendum est, quanto tempore duret ius adeundi? Respond. triginta annos durare facultatem istam Philipp. Cornens consil. 90. num. 5. libr. 1. & consi. 202. colum. 6. nu. 16. libr. 2. vbi dicit communem opinionem esse, quod ius adeundi duret de iure ciuili per. 30. annos, nec lapsus anni à iure prætorio inductus impedit remedium prædictum à iure ciuili statutũ. Sic ergo non minori tempore præscribitur secundum communem sententiam adductam etiam à Paul. Parisi. consi. 48. col. 2. n. 11. lib. 2. rex. iuncta glos. in. l. licet. C. de iure deliberand. Balb de præscriptio. dicit communem, plures referens in. 4. part. quartæ principalis quæst. 19. n. 1. Tiraquel. in repeti. l. si vnquam. verb. reuertatur. nume. 312. C. de reuocand. donat. & in tracta. de vtroque retract. libr. primo. §. 36. glos. secunda. nume. 37. vbi plures authores pro hac opinione, quam communiter receptam dicit, congerit. Antoni. Gomez libr. primo. Variarum resolutio. cap. nono. num. 27. vbi adducit quinque fundamenta pro hac cõmuni sententia, vide per eum. Ludoui Gozadi. in repeti. l. secund. numer. 75. C. de pactis inter empto. & vendit. Dixi in. l. prima. in verb. *Da la ley.* titul. quarto. libr. tertio. supra. ¶ Quinto quæro, An ius adeundi sit in bonis nostris, & sic vtrum posit

posit repudiari in præiudicium creditorum,& si fci? Dicendum videtur non esse in bonis institu- ti,ac repudiari poterit validè in præiudicium fi- sci,vel creditorū.l.pretia rerum.ff. ad legem Fal- cidiam.quam plures dicunt singu, & vni. vt ex re latione Antonij Gomez constat in dict. capit.9. colum.prima.num.primo.lib.primo. Variarum resolutio.de vltimis voluntatibus. vltra eum est text. probans hanc partem in.l. qui autem.§.vn- de si quis.ff.quæ in fraud.credito. ibi, Proinde & qui repudiauit hæreditatem, vel legitimam , vel honorariam,vel testamentariā non est in ea cau- sa,vt huic edicto locum faciat,noluit enim acqui- rere , non suum proprium patrimonium dimi- nuit.l.profectitia.§.si pater repudiauerit,ibi,pro- fectitiam non esse.& iterum ibi,quia nihil eroga- uit de suo pater,sed non acquisiuit. ff. de iure do- tium.l.si maritus.§.si sponsus. ff. de donatio. in- ter virum & vxorem.Bartolus in.l.post emanci- pationem.§.primo.ff.de lib.lega. Iaso.in.l. Gal- lus.§.& quid si tantum.num.123.ff. de liberis & posthumis.Ioannes Hannibal in. l. post contra- ctum.versicul. Sed retenta declaratione Bartol. numer.284.ff.de donationib. Angelus.in.§. item si quis in fraudem.colum.tertia.numer.12. versic. in gloss.rem suam.Institu.de actionib.vbi ait,ibi. l.qui autem , &c. Nota singulariter illam legem, quòd si debitor repudiat hæreditatem , vel lega- tum,vel alio modo & titulo poterat acquirere,& non vult,imò repudiat,etiam in fraudem, & de- spectum creditorum,an habeat locum ista mate- ria,dicitur ibi quòd non : quia dummodo non di- minuat de suo patrimonio,non habet locum di- spositio huius.§.quod bene nota. Hactenus An- gel.loco citato. Lancelot. Galiaul. in dicto.§. Et quid si tantum.numer.60. Maranta. in repetitio. l.is potest.numer.216.ff.de acquirenda hæredita. Ioannes Crott.in.l. non solum.§. morte. numer. 40.ff.noui operis nuntiatio. Singularissimè per Petrum Rebuff.in repetitio.l.vnicæ. versicul. In quantum tenet dominus collega. numer. 414.C. de senten.quæ pro eo quod interest profe. Regia l.quinta.versic.*Cas si el marido.* titu. vndecimo.par ti.quarta. Segur.in.l.prima.§.si vir. numer.60. & ibi dixi.ff. de acquirenda possessione. ¶Quæro sexto. Hæreditas non adita vtrùm transmittatur ad hæredes instituti ? Minimè transmitti firmat Imperator Iustinianus in. l. vnica.§. in nouissi- mo.C.de caducis tollend.Iaso. in.l. cum filio fa- milias.numer. 107.ff.de legat. primo. & ibi Bald. nouellus.nume. 50.Bald.de Vbaldis in repetitio. l.si filius hæres.colum.tertia.numer.octauo.ff.de liberis & posthum.textus in.l. si ego. ff. de inin- sto rupto. & ibi Signoro. de Homodeis. colum. prima.nume. secundo. vbi assignat rationem hu- ius conclusi Et Antoni. Gomez de vltimis volun ta.capit.9.colum.prima.num.primo. etiam subti les rationes huius decisionis adducit. text. in.l.si ex pluribus.in princip.ff.de suis & legi. hæred.l. tertia.§.acquirere.ff.de bonor. possessio. l. quo- niam sororem.& l.si infanti. versicul. sin verò.C. de iure deliberand.text.in.l.si emancipata. C.qui admit.quo text.hisce in verbis habetur,Emanci- pata si non agnouit intra annum, Vnde liberi,bo- no.possessio. nullam ad hæredes vendicationem successionis transmittere potuit.Notat Arsendi- nus Rainerius in repeti. l.si filius qui patri.nume. 26.ff.de vulga.& pupilla.l.secunda. versic. *Pero si muriesse despues del plazo.* titul.sexto. parti.sexta. ¶Limita ratione suitatis.Mortuo nempe patre,si lius suus ipso inte efficitur hæres,& perinde habe tur , si non adeat , atque si verè se immiscuisset.l. prima.§. qui sunt in potestate.ff. si quis omissa causa testamen.l.in suis.ff.de liberis & posthum. l.si filius qui patri.ff.de vulga.& pupilla.§. sui.In stitu.de hæred.qualita.& differentia. Quare hæ- reditatem patris non aditam ad quoscunque hæ- redes etiam extraneos transmittit.l. apud hostes. C.de suis & leg.l.ex militari.§.fina.ff.de testamē. milita.& Bartolus in.l. ventre. ff. de acquirenda hæreditate.Segur.in repetitio.l.cohæredi.§.cum filiæ.nume.vndecimo.ff.de vulga. & pupilla. nisi nominatim repudiasset.l.vnica.C. de his qui an- te apertas tabulas. Bartol.in.l. ventre. colum.se- cunda.ff.de acquirenda hæreditate. Socin. in re- gul.168.fallent.1.& regul.173. fallent.2. Plures effectus,quos suitas operatur,sunt videndi per Se guram vbi suprà,qui refert.8.à num. octauo,cùm sequent & ibi remisimus. ¶Est præterea alia spe- cies transmissionis,quæ beneficio dictæ.l.vnicæ, sanguinisque ratione fit ea ascendentium hæredi- tatem non aditā,in descendentes duntaxat trans- mittimus.Bartol.in dict.l.ventre.colum. penult. citat dict.l.vnic.& est communis sententia secun dum Gregorium Lopez in.l.secunda. verb. *De- cendiesse.* titul.sexto.parti.sexta. & sic non trans- mittit in patrem matremve.Quanuis contrarium dixerit Doct.del Castillo in.l.sexta. Tauri.verb. *En todos sus bienes.* versic. Tertiò verum est fol 54 ¶Est & alia species tertia iuris deliberandi.l. cum antiquioribus.C. de iur. deliberan. ea enim lege prouisum est,vt hæres institutus,qui annū habet, vt deliberet,an adire velit, vel repudiare, si intra eū annū decedat,ius deliberādi,adeūdiq; potētiā ad hæredes trāsmittat. Et pro istis tribus trāsmis- sionū speciebus est regi.l.a.ti.6.par.6.quā ad hoc existimo vnicā iure partitarū. ¶Dubitatur septi- mo. Vtrū filius semel repudiās hæreditatē posit abstēsionē reuocare? Tex.est formalis,distinguēs casus in.l.fin.C.de repud.hæred. cum qua côcor.

l.fina.tit.6.parti.6.Illud tamen adnotandum est, quòd requiritur, quòd intra triennium eam reuocet. Secundò, quòd res sit integra, id est, quòd bona non sint alienata. quia vltra triennium, vel citra si bona essent alienata, vel per alium hæredem legitimum se quentē in gradu esset hæreditas adita: cū bona esse alienata, vel hæreditatem esse alteri quæsitam, per aditionem æquiparentur, secundum Bald.in.l.2. C. de ior. & facti ignorantia. Non audiretur filius volēs adire, quod semel repudiauit, nisi esset minor vigintiquinque anuis, qui vltra triennium infra tempus petendæ restitutionis in integrum, quod est quadriennium à die minoris ætatis finitæ computandum, l.fina. C.de tempo.in integr.restit.pet. potest per viam restitutionis, tanquā læsus facilitate minoris ætatis adire paternam hæreditatem semel repudiatā, etiam si bona forent alienata, prout est tex.solennis de his omnibus in dict.l.fina.C.de repudi.hæredi.secundum Guiliel.Benedict. in repeti.capit. Raioutius.verb.mortuo itaque testatore.2. num. 127.de testamen.vbi optimè declarat, extēdit, & limitat vsque ad oum.142.Et est notabi.secūdum Ioan.Lup.in repet.cap.per vestras.§.96. num.5. fol.71.colum.2.de donationi.inter vi. & vxorē. Alexan.eam declarat in.l.quia poterat.nume.12. colum.penul.versi.Secundò fallit.ff. ad Trebelli. ¶Dubitatur octauo, Vtrùm beneficium reuocandi abstensionem transmittatur? Videtur quòd sic, per texr. in dict.l.fin.sic inducendo: æquiparatur enim in illa lege reuocatio abstensionis, quæ fit à maiore, & reuocatio, quæ fit à minore per in integrum restitutionem l.quod si minor. §. Scæuola. ff.de minori. Secundò confirmatur, quia ius abstinendi est priuilegium, & ius speciale introductū contra legem.12.tabularum.glos.in.l. si quis extraneus.in princi.ff.de acqui.hæredi. Alex.in l.1. ff.de condi.ob causam. Sed per reuocationem abstensionis tollitur istud priuilegium, rediturq; ad ius antiquum.12.Tabularum. Ergo talis reuocatio est fauorabilis.argum.gloss. in cap. statutum. de præbend. libr.6.in verb. numerandum.dicens constitutionem per quam reuertimur ad ius commune fauorabilem esse, ac recipere latissimam interpretationem, etiam cōtra propriam naturam. Dixit notabilem Felin.in capit. cùm accessissent. de constit.colum.tertia.num.quinto, versi. Hanc declarationem intellige, Barbat.in capi. secundo. columna.8.de foro competen. ac transmittenda. ¶Tertiò probatur ex Vlpiani responso in.l.si is qui.56.ff.de acquiren.hæredi.ibi, eadem cōditio deferenda est hæredi.eius, quæ & ipsi. Eandē sententiam approbant Fulgos. & Deci.in.l.qui se patris. C. vnde liberi. colum na.10. nume. 21. versi. Vnde Fulg. hic. ¶His tamen minimè refragantibus fundamentis, cōtrariam sententiam tenendam fore testamur ex Imol. Angel.& Roman.in.l.ventre.ff.de acquiren. hæredi. quam magis communem esse fatetor, & verissimam Fabia. à Coromboni.in repeti.l.qui se patris.nume. 125.C.vnde liber. Dixit ante eum esse magis cōmunem Alexan.in.l.si filius qui patri.colum.14. num.23.ff.de vulga.& pupilla. & Francis. Curti. eandem communem in iudicando & consulendo profitetur in addi.ad Alexand.in dict.l.qui se patris.colom.10.nu.18.in verb. reuocare abstensionem.& ibi probat.hanc sententiam Alexand. Asseruit communem Aretin.in.l.ventre. colum. 14.versi.Potest etiam elidi suitas. ff. de acquiren. hæredita. Facit, nam fundamentum transmissionis ex capite suitatis est fundatum in merum fauorem filij: vnde si filio se abstinente diceremus transmitti hanc facultatem reuocandi abstensionem ad hæredem, conuerteretur in damnum & odium filij contra reg. Quod ob causam. de regu. iur.lib.6. Nam ex quo filius noluit sibi prodesse suitatem, si prodesset in aliquo contra voluntatem suam, diceretur in damnum suum, & eius præiudicium esse, & ideo non debet fieri transmissio. Barto.in.l.si filius qui patri.ff.de vulga.& pupillari.in fine.& Aretin.loco præcitato. Secundùm quem respondeas ad.l. non solùm. suprà allegat. pro parte affirmatiua contra hanc communem.

¶Lex.I.

a ¶*Muerto à traycion.* Proditor is dicendus erit homicida, qui sine causa vlla rixæ, & inimicitiæ extrinsecus ostensæ, nec diffidando alium interfecerit. Barto.in.l.respiciendum.§. delinquunt. colum prima.ff.de pœn. & ibi plena additio. Bald. in.cap.secundo.col.4. versic. de proditore. quib. mod.feud.amitta. Pleniùs per Remigi. Goñi.in tracta.de immuni.ecclesiarum.fallent.14. Facit.l. fin.C.de delato.libr.10. ibique Lucas de Pen.& l.4.ff.ad legem Iuliā maiesta. l. propter insidias. C.de his qui accusa.non possunt.ca. clericus .inmēta glossa.verbo. proditionibus, 46. distinct.l. 4. ibi,

¶*Ley. I. De los herederos que no querellā la muerte del q̄ es muerto à trayciō.*

El Rey don Alonso en Segouia.

SI algun hombre fuere muerto a traycion a, y sus herederos quisieren heredar sus bienes por herencia y los resci-

ibi, *à trayciom*, titul. secundo. partit. tertia. Optimus text. id diffiniens in capitu. primo. de homicid. & l. quarta. titu. septimo. & l. secunda. & l. vndecima. titu. 13. libr. octauo. infrà. ibique de proditionis crimine latiùs agam. Et concord. fororum Aragonũ libro nono. titu. De proditoribus. constitutiõe. qui cunque. & titul. sequent. de proditionibus. Et nouissimè tradit Ant. Gomez in tract. De delictis. capit. tertio. nume. quinto. Vtrùm autem occidens proditorẽ ciuitatis fugiens ad alium locum teneatur pœna homicidij? textus in. l. tertia. §. fina. ff de Sicar. dicit quòd non. Transfugis vbicunq; inuenti fuerint, quasi hostes interficere licet. Ludouic. Çarreri. in practi. criminali. §. homicidium. nume. 193. vbi alios citat.

ben [a]: y la muerte no querellan dentro de v. años por q̃rella de justicia ante el Rey: o ante sus alcaldes pierdan la herencia que del finado han recaudado para la nuestra camara: y esto se entienda en aq̃llos que han edad complida [b] y son varones: y si fuere sabido quien fue el matador y que sea en la tierra, y que sea poderoso para demãdar la muerte.

a ¶*Los reciben*. Ergò ante vindicatam mortem defuncti, hæreditas adiri potest. Idem probat. l. 13. titu. septimo. part. sexta. & concord. etiam. l. vndecima. titu. fina. libr. octauo. infrà. l. si quis fratrem. C. de his quib. vt indig. & ibi est bona gloss. & in dict. l. 13. verb. *querella*. ¶Priuatur ergo hæres hæreditate si non vindicauerit necem defuncti. l. prima. C. de his quibus vt indig. & in. l. hæredem. ff. eod. vbi cautum est, quòd etiam cum fructibus perceptis sit facienda restitutio hæreditatis fisco. Et intellige, quòd ratione succesionis ad id teneatur hæres etiam si consanguineus non sit, vt in dictis iuribus. & l. minoribus. & l. quoniam sororẽ. C. de his quib. vt indign. l. prima. § omnium. & in §. si fortè. ff. de iniur. Areti. in cap. in præsentia. de probatio. Alexan. in addi. ad Barto. in. l. secunda. ff. de accusat. Iaso. in. l. 4. §. Cato. col. 59. de verb. obliga. Petrus à Plaça in tracta. de delictis. lib. 1. c. 39. n. 23. vbi hanc conclusionẽ intelligit aliquibus modis, quos hic explicare non libet, ne rem semel explicatam iterum repetamus. Illud tamen omittendum non est, vtrùm hæres possit facere pacem cum occisoribus? Et videtur quòd non, nã tenetur ipsos accusare, vindicareq; necem defuncti, vt hac in lege cum similibus suprà adductis cõstat, ergo transactio, seu pax non poterit habere locum, quandoquidem non sit permissa à iure. Tamen attenta. l. 22. titul. primo. part. 7. hisce in reg nis permissa est concordia, ergo poterit fieri. Ita Petr. à Plaça dict. cap. 39. nume. 25. Sed intelligendum erit, quando constare non posset de crimine in iudicio per testes, tũc fœdere concordiæ & pacis fieri posset, non aliàs. argumen. text. in. l. si ideo. C. de ijs quibus vt indig. l. cùm fratrẽ. eod. tit. dict. l. 13. ibi, *Sabiẽdo esto*. Et est text. hic ita exponẽs, ibi. *E si fuere sabido quien fue el matador*. Parui enim momenti esset lex ista, si in casu quo constaret de homicidio modo præmisso posset post accusationem interpositam facere pacem & concordiam, & sic esset verbalis, & non realis hæc lex cum similibus. Tum etiã, quia lex prædicta. 22. est intelligenda, quando homicidiũ esset commissum absque insultu, & proditione, quæ qualitas nimis aggrauat delictum. Qua minimè obstante debet iudex procedere ad vindictam delinquentis Ant. Gomez de delictis. c. 3. nu. 59. Nam venia, seu remissio superioris ita demum locum habet in aliquo delicto, quando delictũ non esset cõmissum cum aliqua qualitate, quæ aggrauaret illud, tex. in. l. 1. & ibi dixi super verb. *Saluo aleue o trayciom*. & in. l. 2. verb. *Exceptados los casos*. titul. 11. libr. primo. suprà.

ADDICION.

¶*Concuerda la ley. 11. titul. 8. lib. 5. de la Recopilacion.*

b ¶*Edad complida*. Scilicet, q̃ sit maior. 25. annis. l. minoribus vigintiquinq; annis hæredibus nõ obesse crimen inultæ mortis placuit. C. de his quib. vt indig. l. si ea in fin. eiusdem titu. Dubitari tamẽ potest, si postea factus maior teneatur reũ criminis accusare, aliàs sit priuandus hæreditate, iuxta formã huius legis, cum cõcordãtibus? Et videtur q̃ sic, cùm res deueniat ad casum, quo potuit incipere, & legis institutum suum habere effectum contra proditorem. facit. l. sciant. C. de legiti. hæred. cum annotatis in glo. 1. ergo infra quinquennium saltem tenebitur vindicare mortem defuncti, cum in hoc versetur pietas. l. minoribus. C. de his quib. vt indig. tum etiam versatur fauor publicus, vt crimina tantũ reipublicæ odiosa puniãtur, quia securitas non esset in hominum vita, si prodi-

tores non punirentur, vt probatur adsensum. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. c. vt famæ. de sentent. excom. text. singula. & melior iuris in. l. 3. §. vtru n ff. ad Senatusconsul. Syllanianum. ibi, hoc quod in communi vtile est. quem valde singul. reputat Iaso in. l. si filius familiàs. colum. 2. nume. 4. ff. si cert. peta. & in. l. prima. colum. 4. nu. 13. C. de sacr. sanctis eccles. Petrus Gerard. singul. 13. Hippolyt. in practi. causa erimi. §. aggredior. num. 58. Reipublicæ fauore ita debemus legem pœnalem & odiosam ampliare quemadmodum & fauorabilem. Sententia est Barto in. l. quemadmodum. colum. 2. num. 4. C. de agricol. & censi. lib. 11. Sequitur Philipp. Deci. in. l. qui se patris. colum. 12. vee sic. Circa secundum. nume. 26. C. vnde liber. plures eam referentes congerit Hippolyt. in dicto. §. aggredior. num. 58. & in. §. diligente. num. 130. in consil. 85. num. 16. & consil. 94. num. 28. Corse. in singul. Extensio. Iaso. in. l. 1. num. 13. C. de sacrosanct. eccles. & in. l. si certis. num. 3. C. de pactis. & in. l. si filius. colum. 3. num. 7. ff. si certum peta. & in. l. cætera. §. si quis ad opus. num. 20. ff. de lega. primo. ergo cessante minori ætate, tenebitur reû criminis accusare, si adhuc non fuit accusatus ab alio, pee præmissa. ¶ His tamen non obstantibus, erit dicendum, quòd ex eo, quòd semel fuit liberatus propter minorem ætatem, iuxta text. in dicta. l. minoribus. amplius non tenebitur ad pœnā amisionis hæreditatis propter mortem testatoris inultam: tum quia effectus semel consequutus à sui principio propter aliquam qualitatem existentem, vt est minor ætas, non cessat causa illa cessante, & alia legitima ex cursu temporis supereueniente, quæ alias necessaria esset, si existeret eo tempore. l. fina. in princi. C. vnde lib. l. sancimus. C. de administ. tuto. gloss. in. l. si captiui. verb. habere ratum. C. de episcop. & cleric. text. in. l. Deo nobis. §. his ita. versic. quòd si fortè. eodem titul. Barto in. l. Titia. §. Imperator. & ibi Alexan. nu. 20. ff. de legat. secundo. Ludoui. Gomezi. in. §. fuerat. num. 53. Instit. de actioni. l. vlri. in princi. ff. de solutio. l. pluribus. §. & si placeat. ff. de verborum obligatio. l. in ambiguis. §. non est nouum. ff. de regu. iur. Factum legitimè. de regulis iur. lib. 6. l. si Gaudentius. C. de contrahenda emptio. Confirmatur latè ex Andr. Tiraquell. in repeti. l. si vnquam verbo. donatione largitus. nume. 230. & in verb. susceperit liberos. num. 155. C. de reuocan. donatio. Suadetur, nam castrum relictum Annæ, si efficiatur vidua, si contingat mulierem effici viduam mortuo illo viro, quæ tamen postea ad secunda vota conuolauit. an legato castri sit priuanda? Et respondetur quòd non, per prædicta. sufficit enim conditionem semel impletam, quamuis non duret. Paul. de Castr. in. l. final. C. de indicta

vidui. tollend. Sequitur Ioannes Sainson, dicens pulchrum dubium esse, in consuetudi. Turonensi. capit. de successionibus de fief. artic. 28. in fine. fol. 301. colum. tertia. Suadetur, nam mulier minor viginti quinque annis non petens tutorem, curatoremve pupillo filio, intra annum etiam si sit facta maior, non priuabitur successione ipsius. Roman. dicit hanc veritatem esse in consil. 279. Visa thematis narratione. Facit text. in fui tatione in. l. vnica. ibi, nam & si mortis tempore tabulæ fuerint, licèt postea interierint, competit bonorum possessio, quia verum fuit tabulas extare. ff. si tabulæ testa. extabunt. & gloss. in capitu. statutum. verb. canonicus. de rescript. libr. sexto, dicens, qualitatem necessariā in aliquo actu à principio interfuisse, licèt non duret ex post facto, sufficere. gloss. in Clement. secunda. verb. principalis. de rescrip. His etiam accedit Capellæ Tholosan. decisio. 459. vbi habetur, quòd si filia dotata semel fuit exclusa, eò quòd tempore mortis patris extabat masculus, si postea filius moriatur, filia semel exclusa semper censebitur exclusa, per nota. à Barto. in. l. fina. ff. ad Tertullianum. Vide Stephan. Austeri. in præd. decisio. 459. & suadetur ex Barto in. l. miles. §. quærebatur. ff. de adulter. & Iaso. consil. 10. colum. secunda. libr. tertio. ¶ Confirmatur etiam, nam committens delictum in impuberi ætate, peopter quam fuit excusatus à pœna, etiam factus maior, non est amplius ob præmissum delictum puniendus. gloss. prima. in l. sciant. C. de legitim. hæred. Hippolytus in. l. infans. num. 13. C. ad legem Corneliam de Sicar. & in. l. de minore. in princip. num. quarto. ff. de quæstionib. Loazes in tracta. matrimonij Regni Angliæ. dubio. 11. numer. 13. ¶ Postremo loco hanc sententiam in expressis terminis tenet gloss. in. l. minoribus. C. de his quibus vt indig. in verb respondere gloss. fini. est in. l. minoribus. verb. vlciscantur. C. in quibus caus. in integr. restitu. non est necessa. quarum opinio communiter tenetur secundum Iasonem in. l. minoribus. colum. fina. nume. sexto. C. de his quibus vt indign. reprobata contraria opinione Petri & Cyni. ibi. ¶ Dubitatur secundo. Quando tenebitur hæres instituere querelam contra occisorem, ne indignus iudicari possit? Respond. statim cùm primùm possit. Iaso. in. l. prima. nume. septimo. C. de his quibus vt indign. Sed tamen de iure nostri regni intra quinquennium poterit eam proponere. l. 13. vbi Grego. Lopez, verb. *Fasta cinco años*. titu. septimo parti. sexta. ¶ Quæritur tertio. Cui sit applicanda hæreditas indigni? Respond. fisco eam esse applicandam. l. 13. & ibi Gregor. Lopez. verb. *Que lo no mereste*. titul. 7. parti. 6 Idem Greg. Lopez in. l. 17 titu. 7. parti. sexta. verb. *Cosas ay*. gloss. & ibi Iaso. nume. 6.

nume.6.in.l.prima.C.de his quib. vt indign. quo loco regulam cum fallentijs constituit. ¶Quæritur quarto. (Vindicare mortem defuncti cum liceat hæredi.l.prima.C.de his quib.vt indig. cum simi.) quomodo hæc vindicatio sit accipienda? Respondeo, quòd iuridicè, idest, non propria authoritate, sed iudicis.gloss.in dict.l. prima. quam ibi sequitur Ias.nume.5.glo.simi.in dict.l. prima. C.in quib.causis in integr.restit. non est necessa. gloss.in.l.vxor.C.de ijs qui accusa. non possunt. Per prædicta inferunt Docto. in.l. prima. C. de his quib.vt indig.quos refert ibi Ias. & in.l. prima num.27.C.de seruis fugiti.quòd minans dicendo, Recipiam de te vindictam, quòd quanuis postea reperiatur mortuus, non erit præsumptio aduersus minantem, quia debet assumi de vindicta, quæ solet & debet fieri coram iudice, non autem de extraiudiciali. Idem plura adducens adnotata reliquit Ioan.Lup.in repet.rubri.§. septimo. nume.8.de donatio.inter virum & vxo. ¶Quæritur quinto. Vtrùm liceat alium accusare ad vindictã publicam absque peccato? Dicendum est quòd sic, cùm leges iustè id permittant in foro Cæsaris, ergo & in foro animæ locum habent. Probatur secundo, nam vindicatio authoritate publica, & accusatio actus est iustitiæ, id est, virtutis, qui prohibitus non est. Sanct.Thom.2.2.quæst.108.art.1. & 2.Caieta.2.2.quæst.68.artic.1.Ioan.Arboreus lib.19.Theosophiæ.ca.3. Ioan. Methymnens.de contractibus.quæst.29.Domi.à Soto in relectione de secreto.2.membro.quæst.5. Nauar. præceptor dignissimus, literis & moribus præstantissimus in repeti.cap.inter verba.60.corollar.11.q.3 Couar.in lib.2.Variarum resolu.cap.10.nu.7.Innocen.Panormi.Aretin.Anani.Felin.& communis in cap.accusasti.de accusatio.vbi tenent, quòd accusans bono zelo.gerẽs in animo iustitiam, potiùs quàm vindictam propriam, non peccatet, secùs si animo vindicandi hoc faciat. Vnde infertur occidẽtem authoritate propria, sine eo, quòd præcedat sententia iudicis, vxorem adulteram, peccare, Secũdùm communem, quam latiùs refert. D. Couar.in epitom.quarti Decretali.2. parr. cap.7. §.septimo.nume.8.vbi ad vtranque partem hanc pulchram quæstionem discutit, ideo latius non agam de ea. Ratio potest esse: quia leges id dissimulant, non tamen præcipiunt mortem inferendam fore adulteræ. Id enim procedere põt, quando vindictam sumpsit ex iudicis commissione, & absque odio vxoris, sed tantum, vt delicta puniantur, eoque zelo ductus, qui percutit malos, minister Dei est, ac non peccauit occidendo, quo casu intelligerem contrariam opinionem volentiom securum esse maritum vtroque foro. Ex eadem radice infertur locum habere statutum de impunè occidendo bannitum in conscientia, & etiam de iure canonico, nam facit exequutorem contra illum transfugam & inimicum Reipublicæ, alteriusve hominis propter aliquod delictum. Communem fatetur Albeeic. 10 tracta. statutorum.4. part.quæst.19.Nellus in tracta.bannitorũ.2.par. 2.temporis.quæst.11.num.11. Petrus de Rauẽna in alphabeto aureo.verb. Bannitus in fin. Ludo. Gomezi.in princip.Insti.de actio.num. 54. hanc magis communem dicit, & declarat locum habere, quando fit zelo iustitiæ, non autem vindictæ, vt paulo ante diximus: tale enim statutum nõ est contrarium iuri etiam diuino, vt probat Ioann. Crott.in repeti.l.omne populi.num.63. ff.de iustitia & iur.ergo & in conscientia secundum communem, quam etiam ita profitetur Francischinus Curti.in repet.dict.l.omnes populi.nu.24. col.4. versi.Secundò principaliter collige. ¶In contrarium videtur, imò quòd tale statutum permittens occidi bannitum sit contrarius diuinum, ac inducat causam recipiendi vindictam potiùs occasione odij particularis, quàm ex zelo iustitiæ, & ratione Reipublicæ, vt probat Antoni. Rubeus in repeti.l.non solùm.§.morte.num. 401.versic. Circa id tamen quod Barto.ff.noui oper. nuntia. & Doctor Dueñas in tracta. regularum cum fallent.regul.68.limita.2.ergo tanquam præbẽs occasionem delinquendi non erit iusta lex id expressè permittens. Sed tamen ego dico eam iustã esse, modo præmisso. Nam si occidens bannitum zelo iustitiæ ex legis præcepto peccaret, sequeretur etiam, quòd quilibet minister, vulgo, Verdugo, peccaret exequendo iudicis præceptũ, quod à vero longè est alienum, ergo & in casu præmisso, cum lex committat exequutionem condemnationis cuilibet potenti eam facere. Hoc tamen sanctum, & meritorium est exequi, vt fecit Phinees zelo Dei, & reputatum ei fuit ad iustitiam, & miris laudibus commendatur in sacro eloquio. vt habetur lib.Num.cap.25. & in Psal. 105. Ecclesiasti.45.& 1.Machab.2.& Apost.1.ad Corinthi. 10.& tenet Couar.in dict.Epitom.4.Decretal.2. part.ca.septimo.§.septimo.num.18. Et sic etiam stante iure regni habebit locum leuatis seruandis, de quibus in.l.47.Styli. & in.l.76. in ordina. Tauri. ¶Dubitatur sextò, Vtrùm hæres institutus teneatur patrem proprium, fratrem ve accusare, quia testatorem sic proditorie interemit? Videtur quòd sic, quia fit ad vtilitatẽ Reipublicæ, pro qua prius pugnare tenetur, secundum Catonem dicentem, Pugna pro patria. Sed quando principaliter non est contra fidem, vel patriæ desolationem, prius est pugnandum pro parentibus. text. ab ordine literæ hoc probat in lege. veluti. ff. de iustitia & iure. veluti inquit Vlpianus, erga Deum

Deum religio:vt parentibus & patriæ pateamus. Et sic est dicendum non incidere in edictum.quia nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit.&c.vt ait Paulus apostolus.Ita tenet Alberi. in rubri.C.de his quibus vt indign. & sequitur Iaso. reputans singulare in l.prima. columm.prima. ad finem. numer. quarto. eodem titul. Ioannes Andre.ad Specula. in rubr.de successio. ab intestato.colum.prima.& ante eos tenuit Pileus quæst.secunda. Nouissimè Petrus Plaça non indiligens in referendis Doctorum opinionibus libr. primo. de delictis.cap.39.nume.24.quæ omnia pro huius legis intellectu sunt annotanda.

¶*Ley. II. Que los hijos de los clerigos no puedan auer ni heredar los bienes de sus padres ni de otros parientes.*

¶El Rey don Iuan. I. en Soria. AEra de mil cccc y xviij.

Porque las mugeres no ayan occasiõ [a] de ser barraganadas de los clerigos. Ordenamos y mãdamos que los hijos de los clerigos [b] no ayan ni here

¶ *Lex. II.*

a ¶*No ayan occasion.* Nota, quòd ante commissum delictum occasiones sunt tollendæ, ne tale facinus perpetretur.l.generaliter.§.si libero homine. ff.de fideicommiss.liberta.quem commendat Iaso in.l.si cui legetur.§.si Titio.nume.13. ff. de legat.primo.ad hoc quòd casus aduersæ fortunæ debent esse in consideratione. ad hoc vt eis prouideatur.text.cum gloss.in.l.fina.§. ipsum autem filium.in verb.qui eos.C.de bonis quæ liber.l.stipulationes non diuiduntur.§. planè. ff.de verborum obligationib.Ias.in.l.si constante. nume.46. ff.soluto matrimo.Innocen.in cap. cùm dilectus. de fide instrumen.Præposit.in capi. ex literis.nume.tertio.de sponsalib.Hippolyt. consi.21.n.23. l.vni.ibi,melius est enim occurrere, &c.C.quando liec.sine iudi.vindicar. gloss.in.l. prima. verb. vtilem.ff de eo quod certo loco.dicit.Et sic nota, quòd auferenda est occasio delinquendi. l. secunda.in fin.C.de indict.vidu.tollen. & l. si quis domum.§.primo.ff.locat. Vnde iudex videns aliquos ad arma venire,debet eos obuiare per incarcerationem,alijsque pœnis, quas viderit competentiores esse.l.æquissimum.ff. de vsufruct.Hippolyt.in practi.§.pro complemento. nu.45.glos. fina.in capit.constitutionem.de sentent. excom. lib 6.Etiam prohibere poterit, ne per talem locum transeat.glos.1.in.l.quod iussit.ff.de re iudi. & ità practicatur. Turpius enim eijcitur.quàm nõ admittitur hospes.c. quemadmodum. de iureiur. Facit dictum Bald.in.l.omnia.§. quies. nu.3.ff.de offi.præto.quòd si officialis videt aliquos rixari, & non interponit se,quod potest priuati officio. Cyn.in.l.si seruus.num.1.C. de noxalib. Bald. in l.nullus.C.de sum.Trini.Alexan. ad Barto:in.l.illicitas.§.veritas.litera. H. verb. allegata.de offic. præsid.Ideo lege municipali statui non potest, q filius spurius quicquam consequi possit ex bonis sui patris, vt post Bart. in l. testamenti factio. nu. 7. ff. de testam. Asseruimus, suprà in.l.22 titul. 3. lib.1. & ad hanc.l. adde concil. Trident. sub Pio Papa. 4. sessi.25.cap.15.incipien.vt paternæ incõtinẽtiæ.

b ¶*Hijos de los clerigos.* Concord.l.22. tit.tertio.lib. primo.supra.&.l. nona Tauri, quæ hanc regiam dispositionem confirmasse apparet in verb. *Saluo si fueren los hijos de clerigos.* Text.in.§. fina. in authenti.quibus mod.natur.effi. sui. vbi glos.in verbo.participium.text.in authenti. Ex complexu. C.de incest.nup.vbi spurij indigni iudicãtur omni substantia, adeò quòd nihil potest eis donari, nec in testamento relinqui à patre. Azo in summa.C.de natur.liber.gloss. in capi. cum haberet, verb.secundum facultates. versic. Tamen filij. de eo qui duxit in matr.quam pollu. per adulter.Paulus.Castren.in.l.seruis testamento. nume. tertio. C.de legat.Guido Papæ decisio.280. vbi dicit ita vidisse iudicari in Curia Parlamenti Dalphinali. & in consil.17.colum.secunda.& consil.146.Alexand.consil.54.numer.primo.& consil.202. colum.prima.in fine.libr.sexto. Aretin. consil.48. Reuocatur in dubium. colum. prima. nume. tertio Rolandinus à Valle consil.74.num.27. versiculo.Venio ad secundum. Decius consil. 288.& 311.Filij autem sacerdotum in sacerdotio geniti dicũtur incestuosi.gloss.in.l.secunda. verbo.filij. C de episcopis & cleric. Sed tamen sunt impropriè incestuosi.ex gloss.verb. adulterinis.in capi. per venerabilem. qui fil. sunt legitimi. quæ eos adulterinos dixit.Couar.in Epitom.4. decretal. 2.part.capit.8.§.quinto.num.14.Et tales filij efficiũtur serui ecclesiæ,de cuius sacerdotibus,vel ministris sunt nati,& ignominia fuit illata ecclesiæ. ex ca.cùm multæ.15.quæs.fin,gl.in.c.impudicas. verb.filios.27.q.1. Sed tamẽ id procedere intelligas,cũ fœmina de facto fuit ducta in vxorẽ ab aliquo clerico in sacris constituto,qui ipso facto excõmunicationẽ incurrit.Clem.vni.de cõsan. & affi.quia cũ fuit maior præsumptio in delinquẽdo, maiori imponẽda est vindicta,vnde tã mulier quã

filij

filij ex tali præsumptione geniti redigũtur in seruiturẽ ecclesiæ notat glo.in ca.eos.32. dist. & gl. in pragma.sanctio.Gallica.tit.de cõcubina. §. qui etiã.verb.cohabitare. Et sic cõmuniter intelligitur tx.in dict.ca. cùm multæ.teste Panormi.in c. si quisquam.nu n.5. de co habit.cler.& mulier.Et est pro hoc intellectu Regia.lex.3.titu.21

den[a] los bienes de los dichos Clerigos sus padres: ni de otros pa

parti.4.ibi,*Como si algun clerigo que fuesse ordenado de ordenes sagradas casasse con muger libre, y en aquella semejança que los legos deuẽ casar de derecho,ca los hijos que ouieren de tales mugeres, deuen ser sieruos de la Iglesia en que era beneficiado el clerigo q̃ assi casasse.* Et sic aduertendum est,quòd filius punitur ex patris delicto sine culpa,quia in eo nulla fuit, sed in generante.c.nasci,56.dist.tamẽ cũ causa,vt euitetur occasio luxuriandi punitur, vt in nostro textu in successione. Item etiam est infamis infamia facti.Angel.in.l.fratres.C.de inoffic. testam.& l.2.tit.6.part.7.dicit,*infamado es de hecho aquel, que no nasce de casamiento derecho,segun lo manda la Sancta Iglesia.* ideo ad ordines ecclesiasticos propter talem notam promoueri non possunt sine dispensatione.ca.accedens.ad fin.dicens, quia etsi nõ sit nota delicti,est tamen nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum. & ibi glo.fi.notat.Et latiùs dixi in lib.de irregularitate.1.ca.primo.§. ex quibus causis proueniat irregularitas. sunt enim communiter mali,& omni vitiorum labe coinquinati.& si qui boni reperiantur, est de rarò contingentibus,ex Rip.in.l.quæ dotis. col. sexta.num.19.ff.soluto matrimo. Nam cùm sint ex radice infecta,meritò debent à virtute deficere regulariter.Quia qui primitiua inficit, deriuata vituperat.Et sic etiam filij hæreticorũ, Iudæorum,& eorum, qui aduersus maiestatem regiam crimina admiserunt, sunt infames propter præsumptionem, quæ ex sanguine infecto parentis contraxerunt.l.8.in volu.pragma. dixi in.l.5. gl. fina.titu.1.isto lib.5.suprà.Et fortè ipsi boni sunt nec repellendi ab honoribus,quia delicta suos debẽt tenere authores:& virtus ipsa in persona propria,& non in antecessoribus est inspicienda, vt alibi tetigi,scilicet in l.nona.glo.1.versi. Vnde infertur.titul.1.lib.primo.suprà. capit. eam re. ibi, pro eo verò quòd Iudæus extiterit, ipsum dedignari.cap.pen.de præbend.Rochus in cap.fin.sectione.5.num.32.de consuetu.Tiraquel.de nobilitate.cap.20.num.10.Tamen lex, quæ vt in plurimum collegit, hoc potuit ex prædicta causa id statuere:regu.sine culpa.nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.de regul.iur.lib.sexto.id probat apertè.Cui est addendus Felin. in cap.ex insinuatione.num.4.de simoni. Nauar. in ca.fratres. num.45.de pœnit.dist.5.& in repeti.cap. si quando pagin.98.de rescript. Ex eadem doctrina infertur veram esse opinionem,quæ habet, testamentum fratris,in quo excluso fratre inuenitur institutus spurius, posse per fratrem tanquã turpi persona in eo instituta rescindi per querelam inofficiosi testamenti.ex.l.fratres.C.de inoffi. testam. quam probat Curti.Iunior consil.37. colum. prima.num.3.dixi in.l.prima.in glos.1.tituli.1.supra isto lib.quinto. Est præterea considerandum id quod dixit glos.in dict.capit.cum multæ.15.q.8. verbo. connubio. ecclesiam ius suum amisisse in eo,quod in illo textu habetur,ex eo quod vsa nõ fuerit.Pro cuius sententia est tex.in authen. quibus mod.natur.effi.sui.in.§.fin. dum inquit. Sed hanc non recepimus, quoniam & non vtendo perempta est.Et eandem sententiam tenuit gloss.in capit. Dominus noster.56.dist.in.verb.repellitur. Sed tamen tenendum est contrarium : quia cùm non sit memoria apud nos, quod constitutus in sacris duxerit vxorem,susceperitque filios, non possumus iure fateri,quòd tale ius ecclesijs competens sit sublatum,cùm casus non contigerit.argumen.sumpto ex notatis à Cyn.in.l.secunda.C. quæ sit longa consuet. Ioan. Andr.in capi.Ioannes.de cleri.coniugat. & à me congestis in priori Tomo harum Regiarum constitutionum in princip.quæst.12.procœmiali.ergo aduersus prædictæ glos.sententiam cum simil. Tum etiam & secundò ex sententia Panormi.qui hanc approbat, reprobata priori in cap.2.num.5.col.1.de cohabit. cleric.& mulier.quem sequitur Cosmas Gumier in pragma.sanctio. Gallican. ritul. de concubinarij.§.qui etiam.verb. Cohabitare. quæ sunt memoriæ commendanda.

[a] ¶*No ayan ni heredẽn* Nota hæc verba,quæ reddũt filios clericorũ incapaces omnino à successione parentũ. Quia verbũ negatiuũ præcedens verbo affirmatiuo habeat,hoc inducere est notum iuris documentum.ex ca.1.de cau.poss.& proprie.ibi, nec nos cõtra inauditã partem aliquid possumus definire.c.1.de fid.instrum.glo. in reg.beneficiũ. de reg.iur.lib.6.in verb. non potest. quam laudat Panor.in dict.c.1.de causa poss. nume.4. Et dixit ordinar.Ias.in.l.Gallus.in princip colu.4. nu. 16. ff.de libe.& posthum. & menti tenendam Antoc Corset.in suis singula.verb. potest. Panorm.in capit.si quis contra clericum.col.6. de foro compe. Philipp.Franc.in.c.religiosus. de testamen. libr. sexto. Paul.Orian.in repet.l.1.nu.139.ff. de offi. eius cui mand. est iur. ergo inducit nullitatem actus ipso iure, & sic testamentum erit nullum,

in quo filius spurius fuerit institutus à patre cleri co per præmissam theoricam, & quæ notat Bart. per text. ibi in. l. fina. nume. 7. ff de fer. & in. l. pri ma. num. 3. C. de dilatio. & in. l. de his. ff. de tran- sactio. Bald. in. l. prima. ff. de iniusto rupt. & in. l. fina. C. de fi- deicom. & in l. 1. C. qui ad- mit. Et latius

rientes ningunos, y no vala la manda[a] ni

dixi in Clem. non potest. colum. 1. de procurato. quanuis Alciat. hanc iuris periculum velit repre- hendere lib. 3. Paradoxorum. capit. 4. In tantum quòd etiã si statuto caueretur, quòd spurij succe- derent, nihilominus tale statutum inualidum es- set, tanquam præstans delinquẽdi & peccandi an sam, in qua ratione nostra Regia lex fundatur, vt iam dixi ex Barto. in glo. 1. Quam sententiam di- cit communem Philipp. Decius in cap. in præsen tia. colum. 14. num. 43. versic. prædictæ limitatio- nes procedunt. de probat. Imol. & Lancelot. in. l. tertia. ff. de testamen. & Ioan. Neuizan. in consil. 34. num. 1. Anto. Gomez in. l. 9. Tauri in nu. 16. versic. Dubium tamen est circa materiam. igitur ne occasio delinquendi detur, inualidum esset ta- le statutum, fru lex text. in. l. conueniri. ff. de pa- ctis. dotal b. l. fina. §. illud. ff. quæ in fraud. cred. l. prima. §. hæc autem actio. ff. si quis testamẽ. liber esse iussus fuer. & ibi not. Bart. l. fin. C. de nat. lib. in ratione illius legis. in versic. filijs. dum ait, Filijs enim naturalibus relinqui constitutiones quan- tum voluerint, ideo prohibuerunt, quia vitium paternum refrænandum esse existimauerunt. Er- go cùm lex nostra fuerit stabilita à regibus Catho licis in odium paternæ incontinentiæ, & libidi- nis, vt in capit. cùm haberet. de eo qui dux. in ma- tri. quã pol'u. per adult. Ias. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. 2. lectura. colum. 22. fallen. 8. ff. de libe. & posthum. meritò erit fatendum statutũ quod contrarium suaderet, iniquum & inualidum esse, cùm peccatum contineret. cap. fina. de præscript. ¶ Ampliatur etiam, quòd nec valeret, si ab intesta to permitteret successionẽ, quia sic facillimè cle- rici relinquerẽt bona suis liberis spurijs, quod om nino erit negandum. Et verbum positum in no- stra lege, *ni hereden*, intelligitur ex testamento, vel ab intestato. l. 22. titu. 3. lib. 1. supra. Ant. Gomez in. l. 9. Tau. nume. 15. ¶ Sed circa præmissa est du- bium, Vtrùm filij clericorum in sacerdotio, vel qui sunt in alijs sacris ordinibus succedere possint matri? Videtur quòd non, ex. l. 9. Tauri inducta hoc modo: nam cùm ipsa loquatur circa successio nem filiorum ex parte matris, & in fine dicat, q̃ filii si sint nati ex ea, & clerico, vel religioso, q̃ obseruandum sic quod continetur in hac lege or- dinamenti, sed in ista habetur, quòd patri non suc

cedant, ergo claré lex. 9. Tauri voluit similiter dĩ sponere circa matris successionem. Istam rationẽ ponit Anto. Gomez. in dict. l. 9. Tauri, per quam tenet istam partem, & sic quòd nostra lex ita lo- cum habeat in successione matris, sicut patris cle rici: versatur enim eadem ratio in suc- cessione ma- tris ad euitandam occasionem luxuriandi, quæ in patre. Ergo pro expressa habenda est. l. his solis. C. de reuo. donat. capit. cùm dilecta. ibi, eiusdem æquitatis similitudine prouocati. de confirm. vtil. vel inut. cap. post transactionem. secundum Bal- dum ibi. de renuntl. cap. 3. de regula. Nauar. in cã. ptimo. §. laboret. num. 14. de pœnit. distin. 6. Iaso consi. 54. col. 5. lib. 1. & hanc sentẽtiam probaui in l. 22. in glos. 1. versic. Quæritur vlteriùs, vtrũ ma- ter. titu. 3. libr. 1. suprà. Facit. l. 22. ibi, *Sus bienes*, tit. 3. lib. 1. suprà. ¶ Contrariũ tamẽ videtur tenen dum, imò quòd filij Clericorum spurij succedant matri, quia tantùm lex loquitur in parentibus, eiusque consanguineis, nec iure regni seu commu ni reperiantur exclusi. Ergo nec à nobis sunt ex- cludendi, cum priuationis pœna non sit alicui im ponenda nisi in iure expressa competiatur. cap. is qui. de sententia excom. lib. 6. vt dixi ad Segur. de bon. lucrat. constãt. matri. num. 166. Et hanc opinionem comprobat Gregor. Lopez respon- dendo ad obiecta quæ possent opponi ex dict. l. 22. & ex. l. 9. Taur. scilicet in. l. 3. verb. *Los de la ma dre*, titu. 21. part. 4. quem videas. Et facit, nam lex inducens incapacitatem hæreditatis, est pœnalis. l. si qui hæres. vbi eam notat Paul. Castren. nu. 1. ff. de vulga. & pupilla. vnde dicit talem legem, seu statutum esse pœnale & odiosum, quale est nostra lex, igitur restringenda ad terminos tan- tùm, in quibus loquitur, ibi, *de sus padres clerigos*. Ergo à successione proueniente ex parte patris, non autem à matre, eiusq; linea repelluntur filij clericorum in quocũq; ordine sint geniti, nisi ma ter esset coniugata, vel concubina publ. ca ipsius clerici: quia in istis duobus casibus est coitus per leges Regias prohibitus, & punibilis, ideo erunt insuccessibiles. Grego. Lopez in. l. 3. verb. *Los de la madre*. tit. 21. part. 4. Et sic intelligi poterit opi- nio posita in gloss. suprà proxim. in princi. & est æquior opinio.

a ¶ *No vala la manda*. Quacunque via, siue ex testa- mento, siue ex contractu, vel quasi prohibetur spurius clerici succedere in bonis sui parẽtis. l. 22. tit. 3. li. 1. suprà. ibi. *ni heredar*. Et inferiùs, *ni ayan, ni puedan gozar de qualquier manda, o donacion, o ven dida que les sea fecha*. Et in præsenti lege sunt ver- ba ferè similia: pater enim prohibetur quicquam filio

filio spurio relinquere.tex.in authentica. quibus mod.natur.effi.fui.§.vltima si quidem.coll.7.vbi glo.verb.participium, inquit, de hoc nullam esse hodie dubitationem in filio sacerdotis, cum ipse non possit matrimonium contrahere. Idem dicas eadem ratione in subdiacono & diacono, qui etiã matrimonialiter coniugi nequeunt hodie. capit. vni.de vot.lib.6,ibi,per susceptionem sacri ordinis.& in elem.vni.de consangui.& affinit.ibi, ad clericos in sacris ordinibus constitutos.cap.1. & ibi glo.verb.vxorem.&.c.2. qui cler. vel vouen. Optima sunt iura in cap.erubescant. & in ea.placuit.32.distinct.refert Ioan.Maior in 4. sent. distin.37.quęst.vnic.Castr.aduersus hęreses lib.13 verb.Sacerdos. Echius aduersus Luther.c.19. Albertus Pighius cõtrouer.15.Ioan.Arbor. lib. 15. Theosophiæ.ca.7.Robert. Arboricens. in tract. de sacerdotij cœlibatu.Illefonsus à Vera cruce in speculo coniugio.1.par.at.37.pag.171.& quę notat Domi.Sotus lib.7.de iust.& iure.quæst.6.artic.1. & 2. vbi de continentia clericorũ eorumq; cœlibatu in ecclesia Dei apprimè necessario, eleganter declarat. Cùm ergo ipsi debeant esse spirituales,& mũdi,& in sola genitura spirituali animarum debeant versari sacerdotes nouę legis,merità Catholica ecclesia habet quòd sint cœlibes, & absque matrimonio, vt prædicti latiùs explicant. Vnde filij inde nati,vel ex cõcubinis,vt plurimi nostra ætate inuerecundè habent in maximum dispendium animarum suarum totiusque Reipublicæ Christianæ nocumentum & scandalum, tanquam spurij, adu'terini, & nefarij à successione parentum arcẽtur in nostra lege Regia, cum sibi similibus. Nostris enim sacerdotibus sola,vt dixi,commissa est spiritua'is genitura, videlicet animas in Christo renatas, suo verbo, ministerioque,& studio lactare, fouereque, ac nutrire. Id quod egregiè Arator in illo suo carmine, quo Apostolorum acta contexuit, hisce versibus declarauit.

Ecclesiæ nunc alma fides sint sine pudicos
Pontifices iubet esse suos: & quæris in omni
Cauta tribu, quos ritè probet: neque sanguinis iste,
Sed meriti successus erit.

Ex quo meritò clerici impudici, & concubinarij essent seuerissimè castigãdi zelo charitatis, vt pure Deo ministrassent, nõ vt pecunias ab eis percipere possent, vt multi officiales Episcoporũ agere contendunt, & plura dona recipiunt, vt dissimulent, & ad correctionem debitam non perducant, quibus fletus, ignis, & stridor dentium est præparatus ab illo, qui nullum malum inultum relinquet. Ideoque filio spurio nec per substitutionem vulgarẽ à patre quicquã relinqui posset, quia per hanc succedit patri; secus si per pupillarem, quasi pupilli sit hæres.ex glo.insigni,& menti tenenda in authen.quibus mod.natur.effic.sui. ad fin.verb. participium. Ex qua glo. colligo conclusiones, quarũ prior sit, Qui est incapax ad obtinendam hæreditatem ex institutione testatoris, nec ea capere poterit ex substitutione vulgari. Secunda. Prohibitus succedere ex testamento alicuius, non censetur prohibitus ex substitutione pupillari, quæ est testamẽtum filij, & non patris testatoris. Ad primam conclusionem com. Bald. & Paul.de Castr.prædictam glo.in.l.si is qui ex bonis.ff.de vulgar. & pupilla. Pro qua glo. induco subtiliter tex.in.l.Gallus.in princ. ff. de liber. & posthum. supposito, quòd institutio nepotis, de qua ibi est substitutio vulgaris, secũdùm Bart. in l.prima.colum.7. num.4. ff. de vulgar. & ille nepus est incapax ex institutione, vbi specialiter prouidet Gallus, quòd sit capax ex substitutione, ergo in contrariũ est ius cõmune. Nec obstat, si quis opposuerit de l. Lucius.ff.de vulga.& pupilla. vbi filius naturalis, qui ex institutione est incognitus, extãtibus alijs fratribus legitimis nisi in vna vncia, tamẽ ex substitutione admittitur in totum, ergo in oppositum. Nam respõdeo, quòd aut causa prohibita est temporalis, qua cessante admittitur, vt in d.l.Lucius. nam ibi impedimentum temporale erat, quòd filius naturalis donec sit legitimatus est incognitus, vt in authen.licet. C. de natu. lib. & in corpore vnde sumitur. Aut est causa perpetua, & tunc non admittitur ex substitutione vulgari, vt in prædicta glo. ex eo quòd neque ex institutione, vt in spurio in casu nostræ legis. Et ad dictam.l. Gallus. inquantum supponit, quòd non erat causa prohibitionis perpetua; & nihilominùs capere non potest ex substitutione, nisi, vt dixi, speciali prouisione Galli. Respon. quòd in tantum lex.xij.tabu'arum erat iniqua, & prohibebat institutionem posthumi alieni, quòd non solùm à principio, verùm etiam ex post facto prohibebat institutionem. Rationem cuius refert Alciat.lib.3.Paradox.cap.3.Neuizan.consil.34.num.62. ¶ Posterior fundatur conclusio ex l. si is qui ex bonis.ff.de vulga.& pupill.quæ non est alibi secundum Bart. Angel.& Imol.ibi, quam laudat Segur.in repe.l.cohæredi §. cum filiæ. nu. 515. vbi plenè notaui in additio.ff.de vulga.& pupilla. Intelligas tamen præmissam conclusionem locum tãtùm habere, vt spurius ex pupillari substitutione possit consequi bona pupilli, non tamen patris. vt deducit Couar. in epitome. 4. decretal.2.part.ca.8.§.quinto.num.4. igitur vulgariter, nec fideicommissariè superius à patre institui poterit. Bald. in l.si is qui. colum.2. ad fin.ff. de vulgar. Couarr. eo non citato tenet vbi suprà. num.4.versi. Tertiò deducitur. Sed cum spurius

quia lex ista facit incapaces filios clericorũ quantum ad successionem bonorum secularium nullam habentium connexitatem cum iuribus ecclesiasticis, & in quibus ipse Princeps secularis potest dispensare, cùm sint mere temporalia: sed ius patronatus cùm sit spirituale, Romanus Põtifex, & non Princeps secularis ad id ius cõsequendum potest legitimare. Ergo dispositio ad habilia tantum est referenda, nec etit extrahenda vltra casum in quo loquitur, præsertim cùm sit constitutio pœnalis, & contra dispositiones iuris, quę permittunt vnicuique liberam facultatem testandi de suis bonis, & emptionem, venditionem, donationem, seu cessionem suorum bonorum. l. non vsque adeò. ff. si à parente quis fue. manumis. ibi, Quia iniquum est ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum alienationem. l. nec emere. C. de iure delib. Et ista lex annullat. & incapaces reddit spurios, qui nihil peccauerũt, sed causa parentum, vt eis impediatur occasio luxuriandi, inhabiles redduntur. Causa verò in specie proposita, ex quo est ius patronatus, non est restringenda: est enim fauorabilis ecclesijs, ecclesiasticisque personis: nam si prohiberentur à disponendo de tali iure donando, vel cedendo forte retraherentur laici & clerici seculares à constructione, fundatione, & dotatione ecclesiarum, ideoque ad omnes personas, quę aliàs reperiuntur habiles, est extendenda, potius quàm restringenda, præsertim cùm priuationem inducat, & pœnam, quæ expressa non reperitur in præsenti lege, nec in alio loco. Ergo à nobis non est imponẽda, per ea, quę dixi ad Segur. de bonis habitis constante matrimonio. num. 65. & cap. odia. de regu. iuris. lib. 6. Et quæ de præscriptione latè notat Roma. consil. 368. Præsens consultatio. colum. 3. versi. Quo ad secundum in quo quæritur, nunquid hic præsentatus. Nam spurius legitimatus à Papa est capax iuris patronatus. Cæsar Lamberti. de iure patro. 18. artic. 2. quæst. princip. 2. partis primi lib. quem citaui in l. 1. in gloss. *deuen suceeder.* titul. 6. lib. 1. suprà. Et post præposit. declaraui in prælectione ordinaria. cap. lege dist. decima. Et ex his quæ ibi fuerunt dicta, comprobari poterit præsens dubium. ¶ Tum etiam, quia ius patronatus est ius mere spirituale, ex opinione antiquorum, de quo dubio agit Rip. in rub. de iudi. & in capi. quanto eod. tit. l. an ius patronatus sit vel merè spirituale, vel merè temporale, vel mixtum. Et Ioan. de Selua in tract. de beneficio. 1. par. quæst. 7. num. 58. vult ostendere, quòd sit merè temporale. Quæ sententia antiquorum defendi potest ex sequentibus rationibus, quarum prima: quoniam illud pars substantialis alicuius rei dicitur, sine qua res illa existere nequit. facit. l. malum. ff. de verb. signi. notant docto. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Sed institutio non potest existere sine præsentatione. cap. decernimus. ibi, irritam nouerint. 16. quæst. 7. & institutio est merè spiritualis, ergo & præsentatio. Secunda sit. Omnis res denominatur vel à causa effectuali. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. not. in rub. ff. Sol. matri. vel ab effectu. notatur in l. 1. de appella. vel à causa finali vt notatur in l. 1. C. de sacr. sanct. eccle. at si consideres causam efficientem, est spirituale, quoniam est ecclesia, quæ ius patronatus concessit. capit. 3. de iure patr. ex gratia, vt ibi habetur: ibi, in qua eos ecclesia sustinuit. not. gloss. in capit. nemo. 32. quæstio. 4. Anchar. consil. 113. nu. 2. Rebuff. in practica beneficiorum. 3. part. Signaturæ. pag. 166. num. 3. Beroius in rub. de iure patron. nume. 58. Dixi suprà in l. 1. glos. 1. tit. 6. lib. 1. ordinam. Ergo si ex gratia est eo, quia est spirituale, quòd sine speciali priuilegio non potest competere laicis: quòd si tale non fuisset saltem mixtum, de rigore competens esset, & sic ex priuilegio competit ius conferendi Decanatus Regi Hispaniæ, secundum interpretationem Archi. & Alexand. ad gloss. 1. in capit. imperium. 10. dist. quateuus glo. dicebat, tamen inuenitur, quòd Reges conferunt Decanatus, vbi diximus latè. nec possent laici ex potestatis defectu hoc introducere, si respiciam effectum, ex ea oritur institutio, & electio, quæ spirituales sunt: si cõsideremus causam finalem, inuentum enim est in fauorem ecclesiæ, vt laici inuitarentur ad construendas, & dotandas ecclesias: si habeamus considerationem ad ipsam rem, super qua ius istud vertitur, est spirituale, prout est ipsa Ecclesia. Tertia ratio etiam quòd non sit mixtum sed merè spirituale, apparet: nã si esset mixtum, sequeretur, quòd etiam iudex laicus ratione mixti fori iudicare posset, vt in causis vsurarum, blasphemiæ, & huiusmodi, quod tamen est falsum, nisi vertatur sola quæstio facti, secundum Feli. in cap. quanto. ad fin. vers. Vtrùm laicus. de iudic. & in capit. significauit. de testib. Ius enim patronatus principaliter consideratur respectu presentationis, quę ordinatur ad institutionẽ prę sentati, cuius præsentatio spiritualis est, eo quòd per eam paratur via ad consequendum beneficiũ quod spirituale est. Archi. in capit. 11. quæstio. 1. refert Alberi. in suo indice. verb. Patronus, versi. An ius patronatus. Quæ ratio militat etiã à principio, quando militans ecclesia concessit istud ius fundatoribus ecclesiarum. Si ergo ius patronatus spectat ad iudicium ecclesiæ, non debet per leges seculares tractari, nec prohiberi in specie proposita, præsertim cùm induceret grauamen ecclesijs, essetque contra libertatem & fauorem ipsarum, quòd certè nec disposuit, aut cogitauit ista lex, quem

quemadmodum aliqui aliquãdo opinari fuerunt. Tum etiam, quia istud ius patronatus causam habet ab ecclesia, & Papa de eo disponere poterit ad suum nutum, ac proinde non est ius successiuum, sicùt bona merè temporalia, & ideò non est iudicandum de isto iure, sicut de bonis prophanis. Ideo q, si pater clericus instituisset Capellaniam, & omnia bona sua reliquisset in dotem ipsius cum cõditione, vt spurius esset patron[9] & Capellan[9] ad vitam, valeret talis fundatio & instirutio etiam quo ad spurium, quia tractamus de iure spirituali, & nõ de iure temporali, eiusque successione, & erit optimus modus relinquendi bona filio spurio, & deinceps cognatis, seu agnatis suis ordine successiuo: sunt enim iam bona ecclesiæ, & non fundatoris, postquàm semel fuerunt consecrata Deo per talem institutionem, ideoq; poterit etiam spurius legitimatus venire ad tale ius spirituale, sicut quilibet alius fidelis & legitimus posset. Cùm igitur ius patronatus sit spiritualis, & sit materia spectans ad ecclesiã, & Princeps secularis nullam ad id habeat potestatem cap. ecclesia Sanctæ Mariæ. vbi Panor. notabi. 3. de constit. Rolandi. à Valle. cõsil. 75. nu. 48. est credendum, quòd Principes Catholici non cogitarunt in nostra lege de iure Patronatus, sed de propria bonorum successione ad reprimendam causam luxuriandi concubinis clericorum, vt in ea habetur, & diximus in prima glossa.

sto q nos ordenamos: mandamos que no valan ni se puedan dellas aprouechar ni ayudar: ca nos las reuocamos, y damos por ningũas [a].

ADDICION.

¶ *Concuerda la ley. 6. tit. 8. libro. 5. de la Recopilac.*

a ¶ *Damos por ningunas.* Et sic poterit à tali dispensatione supplicari, quia præsumitur ex importunitate potius, quàm ex voluntate talis dispensatio processisse à Principe. vt in l. 1. & quę ibi dixi ti. 12. li. 3. suprà. Si tamen cõstaret de volũtate Principis, illa esset obrepreranda, cùm sit ius positiuum, contra quod est plenissima potestas Principis, quãuis cum difficultate id concedat, propter huius legis prohibitionem, nec etiam sibi possit imponere legem, à qua non liceat recedere, cum sit in sua volũtate eam reuocare, vt est notum, & dixi in l. 17. in glo. fi. tit. 3. lib. 1. suprà.

¶ *Titulus. IIII. De conquæstis inter maritum & vxorem.*

¶ *Lex. I.*

b ¶ *Tota cosa.* Omnis res empta constante matrimonio, efficitur communis inter virum & vxorem.

Titu. IIII. De las ganancias del marido y de la muger.

¶ *Ley. I. Como deuen partir las ganancias el marido y la muger.*

¶ Fuero.

Toda cosa [b] q el marido, & la muger cõpraré de con

Si autem donario fuerit facta à Princi pe ambobus, similiter illa erit communis & diuidẽda inter eos: sin verò vni eorũ tantũ, is solus, cui est donata, habebit. Hoc dicit. Tota ista lex habet ad literam in l. prima. titu. 3. lib. 3. for. legum. vbi ex Montaluo eius interpretationem (si placuerit) facilè recipere poteris. Et ex Roderico Suario in repet. dict. l. 1. titu. tertio. *De las ganancias.* quę quidem excusa est cum allegar. suis fo. 7. colum. 1. Et has leges refert Antoni. Gomez in l. 51. Tauri. nu. 69. Ex quibus legis huius materiam accipere ad amussim poteris. ¶ Pro declaratione tamen totius materiæ in primis aduerto, quòd inter maritum & vxorem matrimonio de præsenti sequuto contrahitur quædam societas. cap. cùm societas. 27. quæst. 2. l. aduersus. C. de crimi. expila hered. cuius verba Imperatoris Gordiani sunt. Aduersus vxorem, quæ socia rei humanæ atq; diuinæ domus suscipitur, mariti diem suum functi, successores expilatæ hæreditatis crimen intendere non possunt. glo. in. l. quanuis. C. de furt. Ioan. Monthol. in promptuario. verb. vxor. in parte. relinquet. cap. 2. ibi: ad instar eorum, qui societatẽ interpositione fidei contrahunt. de spõsalib. cap. secundo. de donat. inter vir & vxo. l. cùm hic status. § inter virum. ff. eod. tit. l. alimenta. §. fina. & ibi glos. ff. de alimen. & cibar. legat. l. prima. ff. de ritu nup. l. prima. ff rerum amotarum. Ioan. Lup. in lib. 1. de regni gubernatio. cap. secundo. & in repe. rubr. de donar. inter vi. & vxo. §. 61. Chassan. in consuet. Burgund. rubr. 4. §. secundo. nume. 4. Segur. vbi dixi in repe. l. tertiæ. §. fin. num. 10. ff. de libe. & posthu. Et ista societas quamuis sit tacita, non est minoris virtutis & priuilegij quàm sit societas, quæ expresse fuit contracta ex Bal. in l. rei iudicatæ. §. socero. ff. soluto matri. quem ibi sequuntur communiter moderni secundum Segur. in repe.

in repe.dicti.§.fin. num.77.& in tracta. de bonis lucratis constante matri.inter virum & vxor.nu. 27. quo fit ex coniugali cohabitatione contractā esse quandam societatem non solùm cohabitationis, sed etiam in bonis acquirēdis, vt placuit glo. in cap.cùm societas.27.quæst.2.in glo.1.& in ca. 2.de donat.inter virū & vxor.quas ad hoc citauit Ioan.Lupus in repe.rubr.de dona.inter virum & vxor.§.61.& in.§.62.in prin.& gl.in l.prima.tit. tertio.lib.3.for.legum.dixit ad præmissam assertionem esset tex.celebrem in citato.cap.2. de donat.inter vi.& vxor.Nicola.Boeri.in cōsuet. Bituricen̄. titu. *Des coustumes conternans les mariages.* §.secundo.in princ.fol.59. colū. 1. vbi agit de simili consuetudine, quæ est apud Bituricenses, & in partibus Gallicanis seu regni Franciæ extat nostra consuetudo secundum eum vt lucra communia sint inter coniuges constante matrimonio. Et de hac societate est optimus tex.in cap. ex parte vestra.de consuetudin.quo fit,quòd vxor dicitur iugalis.in.l.iubemus.ibi,eam pro se,quàm pro iugali sua.C.de aduoca.diuers.iudic.& in l. petitiones.§.ad hæc.eod.titu. & dicitur vna caro cum viro Gen̄.2.Matth.19.Marc.10.& ad Ephes.5.ca. gaudemus.de diuor. Hoc nūc os de ossibus meis, & caro de carne mea.cap.sunt qui dicunt.cap. nullum.cap.sanè.& cap.sicut vir.& ca. fraternitatis. 27.quæstio.2. Et ideò de costa viri fuit facta mulier, ad denotandum quòd nec erat domina, nec famula, sed socia, ideò non de capite,nec pedibus fuit facta Magist.in.4.senten.dist.28.ca.fin. glo. in ca.nec illud otiosum.in verb.costa.33.q.5. & aliàs rationes cum ista ponit Matth.de Afflict. in consti.regni Siciliæ & Neapol.in prælud. in constitu.post mundi machinam.nu.10.lib.1.vbi glo. in verb.partem.ait,ideò vir & vxor debent inuicē alter alterius esse participes in prosperis & aduersis.vt.C.de nupt.l.si libertam.& ff.soluto matrim.l.si cùm dotem.§.si maritus. vt vnius inopis coniugis per diuitias alterius seruetur. vt in auth. de exhiben.& introd.reis. colum. 5. ad finem.& ideò ad paria iudicantur maritus & vxor.c. sicut. & ibi glo.7.quæst.1.in verb.fornicatus.c. penul. & fi.de adult. nec ipsam debet malè tractare, nec verberare si est bona, sed sicut se ipsum diligere, nam hoc est probandū coram Deo, vt habetur in sacris Ecclesiasti.25.in tribus,inquit.placitum est spiritui meo,quæ sunt probata coram Deo & hominibus,Concordia fratrum, & Amor proximorum, & vir & mulier sibi consentientes. Aliena sunt ab ingenuis verberare vel aliter castigare suas vxores.glo in cap.sicut alterius.verb. iudicari.7. quæst.1.Ex causa tamen licebit modicè eā corrigere, quia est de familia sua. vt habetur per dict. glo.in cap.sicut alterius.Est simi.glo.in cap. placuit.in glo.2.33.quæst.2.Panorm.in c.cùm contingat.num.20. col.6.versi. Venio ad secundum vbi Felin.num.7.colum.fin. de for. compet. Additió.ad Christophor.Porti.in princ.Insti.de his qui sunt sui vel alien.iur.nu.1.verb.cedere.&quæ notat Boeri.decisio.275.nume. 2. Matth.de Afflict.decisio.246.num.1.dicit maritum, qui sine causa verberat vxorem,ignobilē esse,& ideò maritus contra vxorem aliquid sibi surripientē non poterit agere actione furti, quia infamat,sed debet agere actione rerum amotarum, & hoc propter promiscuum vsum,quem habet mulier in rebus viri.vt in l.quanuis.vbi glos. verb. exemplo. assignat alias duas rationes. C. de furt. Et prædictam rationē promiscui vsus assignauit Iacobin.à Sancto Georg in.l. manifestissimi. §. sed cùm in secundam.num.6.vers.Nota quòd maritus. C. de furt. Et in nostro Regno est absque dubio societatem inter coniunges quo ad habitationem,&quo ad bona contractam esse, vt omnia bona super lucrata constante matrimonio sint diuidenda inter eos, vt hîc habetur.& in l.203.& l.205. Styli. & in l.1.tit.3. lib.3. for. leg. l. 16. ibi, *no se le tuente en la parte que la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio.* Et l.77.ibi, *ni la mitad de las ganancias auidas durante el matrimonio.* Et in.l.78.ibi,*o de ganancia.* in legibus Tauri. Quanuis attēto iure Canonico vel Cæsareo falsam existimem opinionem Doctorum dicentium societatem etiam quo ad bona inter maritum & vxorem esse initam. Et tex.in ca.2.de dona. inter vi. & vxor.ab eis citatum id non probat:nam est intelligendus de bonis, quæ matrimonio constante simul ex pecunia vxoris & mariti acquirūtur, ea enim iure communi diuidenda sunt, eo quòd ex vtriusq; bonis simul acquisita fuerunt. vt per glo.Panorm.& docto.in dict.cap.2. nec text. in dict.cap.cùm societas.27.quæst.2. nam loquitur de societate cohabitationis, & non bonorum. Et hanc partem,quòd non veniat quo ad bona, Ioā. Lup.in repe.rubr.de dona.§.62.num.5. versi. Ex ista tamen societate.approbat, & Pyrrhus in consuetu.Aurelianensibus.de societ.inter vi. & vxo. ca.primo.fol.118.& sic probat inter eos societatem animarum & non corporum esse inter coniuges de iure communi.nec obstare.l. ex diuerso. §.idem Proculus ff. solu. matri. quæ lex hoc minimè probat, quia loquitur,quando mulier contraxit societatem, sed non dicit contraxisse cum viro,nec dixit,quòd ipso iure sit contracta inter coniuges. Præterea nec id probatur ex l. alimenta.§.fina.ff.de alim.& ciba. legat. nec per. l. cùm hic status.§.si inter virum & vxorem.ff.de dona. inter vir.&vxor.quia loquuntur.quando ita erat actum & conuentum inter eos non donationis modo,

modo, sed societatis, & communitatis, per quam nonseruantur, nec expoliantur mutuo amore. Aliquin de iure præsumitur ex bonis mariti esse, vt turpis lucri suspicio cesset. l. Quintus Mutius ff. de dona. inter vir. & vxo. l. etiam si vxoris. C. eod. tit. ibi, nec est ignotum, quod cùm probari non possit vnde vxor matrimonij tempore honestè quæsierit, de mariti bonis eam habuisse, veteres iuris authores meritò crediderint. Et ibi glo. fina. & Salicet. Optim. l. 2. tit. 14. part. 3. De cuius declaratione & materia plura trahuntur à Ioan. Neuiz. in Sylua nuptial. lib. 4. num. 20. vbi ampliat. 4. modis prædictam regulam. l. Quintus Mutius, & limitat vndecim modis Alciat. de præsumptio. regu. 3. præsumpt. 26. Additio ad Panormit in cap. literas. num. 28. colum. 7. de restitut. spol. Rip. lib. 3. responso. capit. 4. Ioan. Coras. in lib. 3. Miscellan. ca. 5. Parisi. consi. 80. nu. 12. lib. 1. Tamen in nostro regno omnia bona, quæ reperiũtur tempore mortis alterius, vtriusq; coniugis præsumũtur cõmunia per. l. 203. styli. quæ est in vsu secundum Grego. Lopi. in l. 2. veb. *Aquellas cosas*. tit. 14. part. 3. quæ consuetudo est laudabilis, & æquior, per quam æqualitas, quæ amorem conciliat, & confirmat inter coniuges inducitur, vt mutua sint inter eos lucra propter illam societatem diuinæ & humanæ, per quæ etiam cessant præsumptiones iuris communis, de quibus suprà. Et similis consuetudo habetur apud Aurelianenses. titu. de societate inter vir. & vxo. cap. t. in hęc verba. Inter coniuges omnium bonorum mobilium societas communitas esto, &c. vbi per Pyrrhum. Et apud Burgundiam Cassan. in consuetu. Burgund. refert rub 4. § secundo. quasi iniquum sit ex eadem societate aliũ plus, alium minus consequi. Sed magis est vt pro socio actione cõsequi possit, vt vtriusq; portio exæquetur. Quæ sentẽtia habet ęquitatem. Verba sunt Vlpiani in l. verum. 64. §. si cùm tres. ff. pro socio. ¶ Quæro igitur primò, Quid appellatione quæstus, seu conquæstuum veniat, scilicet, dicendo rubri. nostra, *De las ganancias entre el marido y la muger*? Respondeo illa tantùm comprehendi & venire, quæ ex industria hominis, & opera, solertia, vel industria peralterum coniugum constante matrimonio acquiruntur. Vt satis notatur ex l. quæstus. ff. pro socio Et verbum, acquirere, lucrari est. cap. transmissa. & cap. Pastoralis. de decim. Anchar. consil. 65. colum. 1. num. 1. lib. 1. Quò fit in casu nostræ legis, quòd acquisita titulo emptionis, & sic ex industria acquisita de bonis communibus sunt communicanda, etiamsi suo nomine alter coniugum emisset, propter nostram legem: nam si quis societatem cõtraxerit, quod emit, ipsius fit, non commune, sed societatis iudicio cogitur rem communicare. l. si quis societatem. 75. ff. pro soci. quem text. optimum dixit Couar. lib. 3. Variarum resolut. cap. 19 num. 1. Et meliorem iuris. Ias. in l. si socius. ff. si cer. peta. & ibi est etiam tex. secũdum Bald. & Iacobi à Sancto Genrgio. num. 2. Quòd si sunt quatuor socij omnium bonorum, & vnus ex eis emat prædia & faciat concipi instrumenta pro se tantùm, licèt illa prædia efficiantur de dominio ementis, tamen iure societatis tenebitur ea communicare. l. si patruus. vbi glo. & Bal. C. communia vtriusque iudi. l. 1. C. si quis alteri vel sibi. Ioan. Lup. in rep. rubr. de don. §. 65. num. 12. Ioã. de Anani. consi. 65. Ang. qui loquitur in terminis nostræ legis in cons. 141. incip. Super primo pũcto dico quòd bona empta sunt vxoris. colum 1. Philipp. Deci. consil. 21. colum. 4. num. 10. lib. 1. cum alijs pluribus cõcor. adductis per Tiraquel. in tract. de vtroq; retract. lib. 1. §. 32. gl. vnica. nu. 17. ergo communicanda sunt iure societatis omnia bona quæ reperiuntur tempore soluti matrimonij. per d. l. 203. styli. nisi probet ex proprijs pecunijs emptum, vt puta, quia vẽdidit fundum, vel aliam rem propriam, quam probat adduxisse tempore quo traduxit mulierem ad domum, vel fuisse vxoris, quia ex natura subrogationis ista censetur esse, quam ex pecunijs primæ rei venditæ emit. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. l. si filiæ. §. Titia. ff. de conditionibus & demonstrationib. l. si donatæ res. §. sponsus. & ibi Bald. ff. de donatio. inter vir. & vxo. l. pater. ff. de adimen. legat. quæ loquitur de pecunia legata, & postea cõuersa in emptionem prædiorum. & l. si cùm dotem. §. fina. ff. solut. matr. quæ facit sermonem de rebus ex dote comparatis. Et sic per præmissa apparet, quòd si alter coniugum vendat aliquam domum, seu fundum, & pecunia in aliqua alia domo conuertatur, quod ista non veniet in diuisione, sed domino pecuniæ per præmissa debitur. ita Chassan. in consuetu. Burgun. rubr. 4. §. secundo. verb. *Et acquestz*. num. 6. Et hęc vult dicere. d. l. 203. Styli. ibi, *Saluo los que prouare cada vno que son suyos apartadamente*. In dubio tamen quicquid fuerit emptũ, commune erit. l. coiri. ff. pro socio ibi, si quod lucrum ex venditione, emptione rerum, prout in præsenti statutum est, in illis verb. *Toda cosa que el marido y la muger cõpraren de cõsuno, &c.* Licet contrarium annotauerit Boeri. in consuet. Bituricen. titu. de consuetu matri. §. secundo. colum. 2. vbi additio refert has duas opiniones contrarias. Amplia etiam locum habere, quod acquisita ex causa onerosa non solum communia fiunt inter coniuges, sed ex titulo lucratiuo donationis ex causa remuneratoria, quasi tunc non censeatur ex donatione, sed potius ex causa onerosa, & gratificationis, de quibus meritis constat, puta quia

quia pater tuus fecit seruitia æstimabilia alicui eū aumētando,curando,pecunias ei erogando, quæ omnia alias ab eo repeti possent in iudicio, certè et cōmunicāda talis donatio.vt per Couar. in c. cū in officijs.ad fi.de testam.assignādo hāc declaratione ad l. infra.eo.titu. & Suar. in ri. de lucris. lib. 3.for. limi.3. D. Pinel. in l. 1.par.3.i lar. 23.d bon.mater. Quam intelligas in donatione quā facit aliquis particularis, non tamen de donatione, quæ Castrensis est, aut quasi castrēsis,siquidem manifestè distinguit.l. 4. infrà codē. Secundò intellige, quando essent merita, ex quibus daretur actio ad repetendum, secùs tamen si essent communia ex quibus denegaretur, quo casu contrarium iudicandum foret, vt pulchrè colligitur ex Aymone consi. 165.colum.secūda. quē refert Couar. vbi suprà. & est ex mente Segur. in repeti.l.cohæredi.§.cūm filiæ.num.81.ff.de vulga. Quamuis minus bene reprehendatur à Couar. vbi suprà.& Corne.idem probat consil.144. nu. 11. lib. 2. & Antoni. Gomez in l. 29. num. 23. Tauri. & non ineleganter doctissimus Pinel. vbi suprà sensit.

suno ayā lo ambos por medio: y si fuere donadio de Rey, o de otri, y lo diere a ambos ayan lo marido y muger: y si diere al vno aya lo solo aquel aquien lo diere.

ADDICION.

¶ *Concuerda la ley.2.tit.9.lib.5.de la Recopilation.*

2 ¶ *E si fuere donadio de Rey.* Quæritur, vtrùm donatio facta marito sit communicanda inter virum & vxorem,vel e conuerso si fuerit facta vxori, cum ad paria iudicentur? Lex nostra videtur dicere extra casum in ea expressum,scilicet,quando donatio fuit facta ab alio,quàm à Rege, quòd erit cōmunicanda, cum contrarium in Regis donatione fuerit expressum, dicendo (*E si fuere donadio de Rey*)nam expressio vnius,est exclusio alterius.l. cum Prætor.ff. de iudic. ea. nonne bene dicimus. de præsumptionibus. Sed tamen idem est respondendum in donatione facta ab alio quocunque, quia donatio non est acquisitio, ideò non est cōmunicanda inter socios. l. nec adiecit.ff.pro soci. l.si fratres. in princi. in illis verbis, quod aliundè quæsierint, in commune non redigetur. ff. eod. Bald.in l.cum oportet.in princi.C.de bonis quæ liber.col.prima.vbi tenet, quòd quando est donatum socio, vel dubitatur,sibi soli acquiritur,si tamen societati,tunc socijs.Sequitur Alexan. consil.49.maturè ponderatis.colum. secunda. nume. secundo. vers. Tertiò confirmo.lib. primo.Chassanæ.in cōsuetud. Burgund.rubric. 4. §. secundo. fol.133.colum.secunda. Roder.Suarez in repe.l. prima.tit.3.fol.14.colum.secunda.lib.3. for. vbi ponit conclusionem Donationem siue factum à Rege,siue ab alio quocunq; etiam extraneo coniugibus, communicandā nō esse cum altero coniuge,sed efficitur præcipua illius coniugis,cui facta est. Quam tamen intelligit in donatione quæ processit ex mera liberalitate donātis: Si tamen ex causa remuneratoria, quasi accidens causæ onerosæ, erit communicāda, quia ex opera,& industria coniugis prouenit,& fortè vtriusque, vt aliquando vidi donationem factam cuidam marito, qui multas pecunias erogasse fuit ostensum donatori, ob quam rem donationem ei fecisse apparuit, certè hanc potiùs emptionē ipse iudicarem, quàm donationem. Si tamen exigua adeò essent merita & seruitia, ex quibus non posset deprehendi fraus ipsius mariti, sed ex mera liberalitate processisse, quia merita erant communia,ex quibus non daretur actio ad exigēda, contrarium responderem, vt dixi suprà in. 1. glossa. Nec nostra lex exemplificando in donatione Regis,voluit negare idem esse in donationibus alijs factis siue à consanguineis, siue à quibusuis alijs extraneis,sed gratia demonstrationis voluit nobis hoc idem locum habere in donationibus Regijs,nisi contrarium appareret per eius dispositionem, & sic per inclusionem vnius, non negat id quod erat admissum à iure, cum sit vna ratio, vt habeat ille, cui fuerit facta donatio, quippe cum per nostram legem tantum veniāt acquęstus,qui tantum dicuntur venire ex industria hominis, & opera quæruntur,alia quæ donata relictaue sunt, aduētitia dicuntur, non quæstus, nec de his intelligitur ista lex,ex Ioan. Pyrrho in consue. Aurelianen.tit. de societate inter virum & vxo. capit. 1.col.3. & notaui in superiore gl. & vtrāque donationem expressit lex, à qua ista fuit depeompta in l. prima. titu. tertio. lib. 3. for. legum.dicēdo, *Si fuere donadio de Rey,o de otri,&c.* vt posui in litera legis.& l.secunda.eod.tit.dicit, *Si el marido alguna cosa ganare de herencia de padre, o de otro propinquo,o donation,o de Señor,o de pariēte,o de amigo,o en hueste en que vaya por su soldada de Rey, o de otro,ayalo todo quanto ganare por suyo.* & l.8.tit.12. eod.lib.3.for.vbi citat Montalu.l.4.titu.3. lib. 5. for.iuzgo.alias est.l.3. Cuius verba sunt. *Nos establescemos, especialmente que la donacion que el Rey fizier al marido, que la muger non pueda ende auer nada, fueras,lo quel dierē por arrbas. E otrosi lo quel Rey dier a*

dier a la muger, el marido non pueda ende nada demandar despues de muerte de la muger, si nõ lo quel ella diere. Et est.l.secunda.infrà ibi*(o de donadio de señor,)* De materia lucrorum, latiùs dicemus in l. finali. infrà eodem. ¶L.tx.*II.*

a *¶ Si el marido alguna cosa ganare.* Nomine acquæstus non venit hæreditas, & similia. l. nec adiecit.ff.pro soci. gloss. in l. quæstus.ff. eodē. siue ei proueniat ex

¶Ley. II. De las cosas que deuen ser del marido, o de la muger: en que han ambos parte.

¶Fuero.

SI EL marido alguna cosa ganare, de

testamento, vel ab intestato, nam sibi soli acquiritur, nec venit communicanda.l. si societatem. C. pro soci. vbi habetur, quòd causa testati, vel abintestato nõ pertinet ad societatem, vt hîc habetur. & in l. secunda. tit. tertio. lib. tertio. for. Rodericus Suarius in.l.prima.titu.de luctis. 8. limitatio. fol.19.lib.tertio.for.leg. Et sic constitues differētiam inter contractus & quasi cōttactus donationis & vltimas volontates. Quia habita ex contractu oneroso constante matrimonio communicantur, non tamen lucra habita ex titulo donationis. vt habetur in l.prima, & ibi dixi nec ex causa testati vel intestati, vt in præsenti lege. Nouem differentias inter contractus, & vltimas voluntates posuit satis latè & bene Segur.in repetitio.l.si ex legati causa.num.11.vsque ad num.106.de verborum obligat. Deci.l.cùm quid.num. 42. ff. si certum petatur.

b ¶ *De padre, o de madre,* Hæreditas enim ex parte patris, seu matris iure naturæ, & ratione naturali debetur filijs: nam si filius, ergo heres, ex Apostolo. cap. si pater. de testam. lib.6. Dixi in l. prima. tit. 2. lib. isto quinto supra, quanuis verè ei nō sit debita legitima in vita patris, tamen est quasi debita. gloss. in l. tertia. C. de iur. & facti ignoran. quam commend. Segur. in repeti. l. tertiæ. §. fina. num. 115, ff. de libe. & posthu. dicens approbari à Docto. & ibi plenissimas remissiones congessi ad eam. l. & quia plerumque. ff. pro soci. ibi, quasi debita nobis hæreditas obuenit:

c ¶ *De pariente.* Præsumitur enim relicta hæreditas affectione sanguinis, & ex naturali affectu, potiùs, quàm propter aliam causam extrinsecam bene meritorum. Tex. in. l. tutor petitus. §. quæ tutoribus. ff. de excusa. tuto. Decius in. l. cum quid. num. fin. ff. si certum petat. ipsum text. citat ad hoc, quòd in dubio legatum factum censetur ratione coniuncti. ..is, tex. in. l. Aurelius. 28. §. Titius testamento. ff. de liber. legat. vbi Iurisconsul. ait, Præsumptio enim propter naturalem affectū facit omnia patri concessa, nisi aliud sensisse testatorem ab hæredibus probaretur. Quem notabil. dixit Alciat. in tracta. præsumptio. regul. prima. præsumptio. sexta. & citat Montal. in l. secunda. glo. tertia tit. tertio. lib. tertio. for. leg.

herencia de padre, o de madre b: o de otro propinquo, o de donadio de Señor: o de pariente c, o de amigo d: o en hueste del

d *¶ O de amigo.* Amicitia enī habet effectū fraternitatis, vt Iurisconf. Paulus adnotauit in. l. nemo dubitat. §. primo. ff. de hæred. instit. in hæc verba. Qui frater non est, sed fraterna charitate diligitur, rectè suo nomine sub appellatione fratris hæres instituitur. l. verū. in princip. ff. pro socio. Et ait Valerius. tit. de amicitia. Contemplemur nūc amicitiæ vinculum, potens & prævalidum, nec vlla ex parte sanguinis vitibus inferius. Hoc etiā certius & exploratius. Et amicitia dicitur quædam societas. Ias. in l. apertissimi. colum. 3. C. de iudic. Vnde Salomon Prouerb. 18. Vir amicabilis, ad societatem plus est diligendus quàm frater. Plures effectus amicitiæ tradit Segut. in repeti. l. Imperator. num. 17. ff. ad Trebellianum. Ias. consil. 70. colum. fina. libr. primo. Guilliel. Benedict. in repeti. capit. Rainutius. verb. Testamentum. 3. num. 46. de testamē. Plura notat Iacobi. à Sancto Georgio, quæ videnda sunt in. l. exigendi. nume. 22. colum. 2. versi. Nūc quarto de quæstione pulchra. C. de procura. & in l. cum alienam. num. 5. C. de legat. Vtrum autem amicitia excludat aliquem à testimonio, vide ipsum Iacobi. in. l. testium. colum. 1. num. 3. ff. de testi. vbi distinguit. Aut amicitia procedit ex charitate, & non repellit. Aut est talis, quæ inducit hominem ad corruptionem, quæ qualis sit, arbitrio iudicantis est relinquenda, & repellit. Et vtrum amicitia seu magnitudo amoris habeat vim clausulæ derogatoriæ, tradit Marcus Anto. Nata. con sil. 402. numer. 38. Ergo ob meritum præsumitur reliquisse hæreditatem, seu legatum, scilicet, amicitiæ, vel etiam si relinqueret extraneo, nam idē respondendum est, si ab extraneo quocunq; fuerit relicta. l. aditio. ff. de acquirend. hæredita. quia non sine causa obuenit, sed ob meritum, scilicet, amicitiæ, vel propter virtutem hæredis, vel legatarij, quibus applicatur virtuosus & nobilis testator ad relinquendum: quia similis similem diligere solet. Facit. l. nec adiecit, ad finem. ff. pro soci.

in illi verbis, quia non sine causa obueniunt, sed ob meritum aliquod accidunt.

a ¶*O en hueste del Rey*. Id est, cum quis in bellum Regis salario ipsius est conductus sine aliqua expensa communis substantiæ, scilicet vxoris & viri, secùs tamen si expensæ fuerint communes viri & vxoris, & absque salario, nã isto casu lucra erunt communia, sicut expensæ, & damna, vt in hac lege cautum est. Et hoc intelligas, siue expensæ fuerint ex bonis communibus, vel ex labore vxoris, siue ex pecunia, quam maritus habuit vendendo ad hoc rem communem & lucratam constante matrimonio titulo onerofo. argum. eorum, quæ notat Bal. in cap. 1. num. 2. de duobus fratribus. lib. feudorũ. & per pretium subrogatur res ipsa communis. l. si & rem. 25. ff. de peti. hæred. ibi, quia potest existimari in locum hæreditariæ rei venditæ pretium eius successisse, & quodammodo ipsum hæreditarium factum. Non ergo debet maritus cum vxoris iactura luctum facere. l. planè. 41. ff. de pet. hæredi. Cùm ergo ex communi impensa fuit aliquid lucratus in bello iusto, debet cum vxore communicari. Et istam legem in istis verbis daclarat Roderi. Suari. in repeti. l. 1. titul. 3. lib. 3. for. limita. 3. fol. 14. vbi sunt verba similia. Quæri potest de ratione huius legis in constituenda differentia, si maritus pergit ad bellum, salario, seu stipendio sibi dato, vt isto casu lucrum non sit communicabile cum vxore: si tamen fuisset absque stipendio expensis vtriusque coniugis communicandis sit totum lucrum in bello conquæstum? Dicendum est, quod in priori casu propter stipendium Regis præsumptio colligitur, quod nihil erogauerit ex bonis communibus, sed quòd stipendium Regis fuit idoneum & sufficiens ad impensas factas in bello. In posteriori verò cùm sit absque salario, necessario aliunde debet se sustẽtare & alere, cum non sit præsumendum ex vento vixisse prout ait. l. quod plerumq;. C. de alim. pupillo. præstand. ibi, nec ferendus est iuuenis, qui cum præsens esset, studijsq; s, atque alitus esset, si ea per alium se conte ... non probet, sumptus recuser, quasi ven... it. Bartolos, Imol. Alexand. & Iason in ... nus. ff. de verborum obligationibus. Al... seractat. de præsumptio. regul. prima. præ... in ... 50. Ergo cum expensæ fuerunt factæ ex bonis communibus, æquum & iustum est, vt lucra etiam communiter diuidantur, quæ in bello habita fuerunt durante matrimonio, vt in præsenti lege iuridicè dispositum est. & iu. l. secunda. titulo tertio. libro tertio. for. per quam etiam firmat Rodericus Suarez in. l. prima, eiusdem tituli. limitatio. tertia. Sicut enim sunt socij in damnis, ita & in lucris. Nec enim ferendus est is qui lucrum amplectitur, onus autẽ ei annexum recusat, seu contẽnit. l. vnica. §. pro secundo. C. de caduc. tollend. Et ista lex duo ponderat, quòd eat sine stipendio ad bellum, & quòd expensis communibus, vel cum salario. Et sic videtur solum loquutã fuisse nostram legem in lucris, quæ ex salarijs & stipendijs, quæ occasione belli conceduntur militibus, vt probat principium nostræ legis, dicendo, *Si el marido alguna cosa ganare*. iuncto fine. ibi, *ò en hueste que vaya por su soldada de Rey, o de otro que vaya por su soldada a costa de si è de su muger, quanto ganare desta guisa, sea del marido y de la muger. Ca asi como la costa es communal de ambos. &c.* Et de salarijs & stipendijs habes text. notabilem in. l. si fratres. 53. §. Idem Papinianus libr. eodem. ait si inter fratres. ff. pro soci. vbi gloss. in verbo. Salaria. inquit, quæ vexillarijs, vel similibus dantur. quo textu cautum est, huiusmodi salaria, quæ rastrensia sunt, iure societatis diuidenda esse inter socios. Cuius litera est, Si inter fratres voluntatium consortium initum fuerit, & stipendia cæteraque salaria in commune redigi iudicio societatis. Cuius contrarium habetur in. l. quarta. infra eodem, vbi vult lucra Castrensia non esse diuidenda inter coniuges. & l. quinta. titul. 15. parti. sexta. subijciens rationem, dicendo. *non fazen esto tansolamente por pro de si mesmos, mas aun por pro communal de la gente, è de la tierra en que biuen*. Ergo non faciunt leuem difficultatem, nisi dixeris aliud esse constitutum inter socios in dicto. §. Idem Papinianus. quia eo modo fuit ibi celebrata societas, vt ex quarunque causa adquisitum siue Castrense, siue non communicaretur: si tamen simpliciter c. tet societas, nihil dicendo, Castrensia non venirent. l. coiri. ff. pro soci. Vel quãuis societas inter socios expressa in multis conueniat cum societate inita inter cõiuges, non tñ semper, vt in præmissa. l. 4. infra eo. ¶Quæritur vlterius, Vtrum hæc lex

Rey, a: o de otro que vaya por su soldada aya lo todo quãto ganare por suyo: y si fuere en hueste sin soldada a costa de si e de su muger quanto ganare desta guisa todo sea del marido y de la muger. Ca asi como la costa es comunal de ambos: lo

hæc lex non solùm debeat intelligi in casu belli, sed etiam in quocunque salario consequuto à Curialibus, qui adsunt ministerio & seruitio Regis tempore pacis, vt ij, qui assistunt Regi in Camera, vel in alio officio suæ domus, vel auditores & aduocati Curiæ Regis? Videtur dicendum in Castrensibus locum habere, non tamen in quasi Castrensibus, quia diuidi debent sicut alia bona supeclucrata. ex. l. fin infra eod. titu. Tum etiam, quia talia beneficia illis facta sunt propter remuoe rationem, & sic accedunt ad cãm onerosam, ideo diuidenda sunt inter coniuges, cùm ex communi expensa fuerint quæstæ. per rationem generalem nostri text. in quantum dicit, *quanto ganare desta guisa sea del marido y de la muger. Ca asi como la costa es communal de ambos. Io que asi ganaren, sea communal de ambos.* Id enim quod maritus vel vxor acquirunt ex mera liberalitate Principis, vel alterius, acquiritur donatario quo ad proprietatẽ fructus, tamen inter eos diuidũtur. vt in. l. 1. & in hac l. ita intellecta, prout debet intelligi per. l. fin. ibi. in versi, *Pero que los fructos*. infra. eod. Secus tamen de donatione remuneratoria pcopter seruitia, opera, & industria viri. vt in. l. 1. aduertimus suprà hoc titu. Et latè Suarez in. l. 1. fol. 14 col. 2. tit. 3. lib. 3. for. legum. Sit ergo conclusio. Donatio simplex facta vni ex coniugibus constante matrimonio à Rege, vel à consanguineo, vel ab alio extraneo, quo ad proprietatem ipse donatarius debet habere præcipua pro sua parte, secùs si fuerit ex causa remunerationis, quia censetur ex causa onerosa: fructus tamen ex bonis sic lucratis siue castrensibus, siue quasi, communicari debent. Et ita practicatur secundum Suarez loco citato. Quæ autem requirantur ad hoc vt donatio remuneratoria dicatur, est videndus Segur. & ibi dixi de bonis lucratis constanr. matrimon. nume. 34. ¶ Quæritur de quibus lucris sit intelligenda nostra consuetudo de licitè acquisitis, vel illicitè, vt pote per rapinam, furtum, vel violentiam in iniusta guerra, seu bello? Respoondendum censeo solùm intelligendam esse de acquisitis licitè, & iustè, non de alijs iniustè, & ex iniusto titulo: quia in rebus inhonestis nulla datur societas. l. quod autem. 54. ff. pro socio. vbi Iurisconsul. Papinianus in hæc verba respondet, Quod autem ex furto, vel ex alio maleficio quæsitum est, in societatem non oportere conferri, palam est, quia delictorum turpis atque fœda communio est. & est. l. quod enim & l. si gi tur. & l. nec quicquam. & l. nec prætermittendũ. eodem titul. l. si à reo. §. fina. ibi, Cum flagitiosæ rei societas nullam vim habeat. ff. de fideiussorib. l. si fratres. 53. §. socium vniuersa. ibi, Socium omnium bonorum non cogi conferre quæ ex prohibitis causis acquisierit. ff. pro socio. Est etiam tex. Iabolenij Iurisconsul. in. l. quod seruus. vers. quod vero ex maleficij apprehenditur &c. ff. de acquiren. possess. vbi cautum est, acquisitum illicitè à filio, vel à seruo, nullatenus patri, vel domino acquiri. Per quem tex. idem erit dicendum in quæsitis à monacho, siue sit in monasterio, siue vaget extra. Quamuis ex causa licita contrarium sit respondendum eum gloss. in capit. Abbates. verb. quæ acquisierit. 18. quæst. 2. Panormi. io capi. religiosi. colum. 2. nome. 3. de regula. vbi ponit distinctionem circa eius intellectum. Et intelligas etiã, nisi monachus talis rediens ad monasterium, non fuerit per Prælatum suum receptus, quia tunc si permanens io seculo aliqua acquirat, & moriatur, monasterium tale ex eo quòd ipsum neglexit recipere, ab ipsius bonis erit segregatum. glo. cap. 1. verb. Languidis. de infantibus exposit. Roman. dixit ordinari. in. l. prima. §. per seruum qui in fuga. colum. secunda. nume. 3. ff. de acquiren. possessio. Ioan. Lup. in repet. ca. per vestras. §. Tertio sequitur in textu. nume. 3. de donatio. inter vit. & vxo. ¶ Item Leo Papa in capit. fina. 46. distio. dicit, sicut non suo, ita non alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet: indecẽs est enim crimen suum cõmodis alienis impendere, & exercere. In terminis notat Barba. in cap. conquestus. colum. 4. num. 23. de foro comp. dicens, Nota ibi, vel alijs iustis modis. quia exponit Hostiens. emptione, & permutatione, & vsucapione. Instit. de rer. diuisio. §. per traditionem. l. traditionibus. C. de pact. Sed domi. Cardin. dicit, quòd generaliter comprehendit omnes iustos modos acquirendi. Sed ego colligo, quòd hîc probatur, quòd lex vel statutum loquens de rebus acqoirendis, intelligitur, si iustis modis acquirantur, aliàs secus. Facit. l. quod seruus. ff. de acquiren possessio. l. cùm oportet. C. de bonis quæ liber. l. cæteræ. §. mala medicamenta, ff. famil. ercisc. Quod est bene notandum. Hactenus vbi suprà verba facit Barba. quem sequitur Ioan. Lup. in repeti. rubri. de dona. inter virum & vxor. § 65. in prîocip. Roderi. Suarez in repet. l. 1. ti. de lucris. §. Posset assignari pro quarta limitatione. fol. 16. colum. 1. libr. 3. for. vbi dicit hanc quæstionem multoties habuisse de facto. Et salarij nomen de licito, non de illicito est accipiendum. text. cum gloss. verb. petere debes. in. l. prima. § in honorarijs. ff. de var. & extraordi. cognitioni, quæ probat, quòd illicitum salarium repeti potest. Quamuis contrarium annotauerit Guido Papæ decisi. 190. col. pen. vers. Sed iuxta præmissa quæro, Clientulus ex pacto. Vtrũ aũt capta in bello iustè detineantur, & efficiantur capiẽtiũ? Sit rñsum. Res captæ in iusto bello immobiles, Principi seu Regi indicenti bellũ acquirũtur, nec efficiũtur capientis militis, seu Ducis, l. si captiuus. §. 1. ff. de captiui.

captiu.gloss.in.l.diuus.ff.de iure fisc.Bartolus in l.si quid in bello.ff.de capti.Alexand.& Ias.in.l.prima.ff.de acquiren.possess. Marti. Laudens.in tract.de bello.§.quarto.quorum opinionem communem dicit Couar.in regul.Peccatum.§.vndecimo.nume. 6. de regul. iur. libr.6 Est regia.l.19.titul.26.parti secūda. Res vero mobiles efficiuntur capiētium, debent tamen tradi duci exercitus,vt is ea diuidat intermilites, iuxta cuiuslibet dignitatem & merita.dict.l.19. cap. ius militare.distin.1. vbi dixi isto anno in ordinaria lectiōe. glo. in cap.dicat aliquis 23. quæst. 5.l. si quis pro redemptione. C. de donati. Et iure regni quinta pars eorum, quæ in bello capta fuerint,regi debentur. l.4.titul.26.parti.secunda.l.fina.titu.primo. libr. sexto.infra.Quandoque dimidia.dict.l. 19. Quandoque tertia pars.l.20.titu.26.parti.secunda. Sed in hac specie semper erunt conside randæ leges & consuetudines legitime institutæ, quæ de his lucris bello acquæstis disponere videntur, attento tempore & loco,quo bellum indicitur,quia augeri oportet præmium inter milites,quando necessitas causæ & belli futuri id suadet,quia pręmiū allicit ipsos,fortioresque reddit.Sed contrarium sæpesit,imo in salarij solutione defraudantur,& dispensatores in maximam cladem reipublicæ id faciunt,vt experientia docet,& retinent sua stipendia,& eis non contentis,denotāt aliena.& sic sunt in peccato & statu damnationis,nisi restituerint. regu.Peccatum non dimittitur. & ibi late dixi. de regu.iur.lib.6.negligentes præceptum Apostoli ad Roma.13.dicentis,Reddite ergo omnibus debita,cui tributum,tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem,timorem:cui honorem, honorem. Nemini quicquā debeatis,nisi vt inuicē diligatis.

que assi ganaren sea comunal de ambos. Esto que es dicho de suso de las ganancias de los maridos, y esso mesmo sea de las mugeres a.

ADDICION.

¶*Concuerda la ley.3.titu.9. libro.5.de la Recopilacion.*

¶*Ley. III. Que los fructos de los bienes son communes de marido y muger.*

¶Fuero.

MAguer q̄ el marido aya mas q̄ la muger, o la muger mas que el marido quier en heredad, quier en mueble los fructos seā cōmunales de ambos a dos: y la heredad, o las otras cosas do vienen los fructos aya los el marido: o la muger cuyas erāantes

ADDICION.

¶*Concuerda la ley.4.titulo.9.lib.5.de la Recopilacion.*

¶*Ley.IIII.Declaracion de las leyes susodichas.*

¶El Rey don Enrique.iiij.en Nieua.Año.lxxiij.

EN las cortes que hizo el Señor Rey don Enrique nuestro hermano que sancta gloria aya en Nie-

a ¶*Esso mesmo sea de las mugeres.* Fructus ergo rei ꝓpriæ vxoris de bonis hæreditarijs quocūq; aliove titulo iusto quæsitis diuidūtur, & cōicantur cū marito. cū ad paria iudicentur in societate.ex dictis in l.1. supra hoc titulo alias esset societas leonina, quæ imꝓbata est. Nec enim ferēdꝰ est is, qui lucrū quidem amplectitur, onus autē ei annexū contemnit.vt habet in. l. vni. §. ꝓ secundo. C.de cad.toll. ¶Lex.III. ¶Fructus rerū cuiuscūq; cōiugis cōicātur inter eos ꝓ æqualibus partibus: proprietas tā rei in solidū dño reseruat,& ei erit restituēda soluto mr̄imonio.h.d.Rō,qa fructus sunt acquæstus, nō vero quę iure hæreditario,seu donatiōis cōiux habuit,etiā mr̄imonio cōstāte, ideoq; ꝓpriū manet,nec diuidit cū alio cōiuge,habitū ex hæreditario seu donatiōis titulo,primum vero sic,ex declaratione,quę colligit ex tex.& gl.in.l.quæstus. ff.pro socio.l.fin.infra.eod. ¶Lex.IIII. ¶In præsenti lege agitur de interpretatione legū, quæ circa lucra cōstante matrimonio tractāt.Regula igitur est,Lucra habita inter cōiuges cōstāte matrimonio, inter eos æquis partibus diuidenda sunt.l.1.& ibi tradita supra eod.,Gregor. Lopez in.l.17.titu.11,part.4.verb.*todos los bienes*.Couar. libr.3.Varia.resolu.ca.19.n.2. citat istam legem.

ua, entre los Procuradores de nuestras ciudades y villas ouo alteraciones y dubdas como se auian de partir los bienes ganados durante el matrimonio entre el marido y la muger: sobre lo qual el dicho señor Rey nuestro hermano: declarando las leyes del fuero y lo contenido en el libro del estilo de corte y las otras leyes q̃ sobre esto disponen mãdo e ordeno que todos, y qualesquier bienes castrenses: e officios

Idem obseruatur in regno Aragonum, vt habetur libr.5. obseruantiarum rubri. De iure dotium. cuius verba sunt. Nota, quod de consuetudine regni in bonis mobilibus, quæ acquirit vir titulo lucratiuo, putà ex testamento, legato, donatione, vel similibus, nihil lucratur mulier, vel è contra. Secus tamen si acquirat titulo oneroso, puta, q̃a emit aliquam vineam, vel agrum vel hęreditatem de bonis cõmunibus, medietatem lucratur vxor, etiã si nomine viri solum res fuerit empta de diuisione bonorum, & quæ debent superstites habere ex coniugis præmortui. Videas ibi, & libr. quinto fororum titu. de iure dotium. constitutione.1.&.2. de iure Lusitaniæ habetur in lib.4 ordin. suarum titul. septimo. vbi omnia bona coniugum statim contracto matrimonio efficiũtur communia quo ad partem dimidiam proprietatis & vsusfructus, nisi tempore contractus aliud inter eos sit actum. ¶ Intelligitur tamen procedere inter coniuges ab eo tempore, quo simul cœperunt cohabitare text. in. l. prima. ibi. *de consuno.* supra hoc titulo. & in. l. 205. Styli. ibi, *estando en vno con su muger.* Optime per Segur. in repeti. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. num. 24. ff. de lega. 2. Ioan. Lup. in repeti. rubri. de donatio. inter vi. & vxorem. §. 62. colum. 1. Nicola. Boeri. decisio. 22. numer. 33. subijciens hanc interpretationem receptam à iure & Doctoribus esse, & comprobatam fuisse in iudicio Prætorio Parisiensi. testatur ipse Boeri. in consuetudi. Bituricensibus. de consuetudine matri. §. primo. col. 5. & Bartholo. Chassan. in consuetud. Burgundiæ rubri. 4. §. 6. Couarr. in Epitome. 4. decret. 2. par. capi. 7. §. primo num. 6. ¶ Quid autem erit eo casu, quo mulier separata est à viro propter viri sæuitiam, vel ex alia causa, & sic culpa mariti, debeat ne consequi quæsita cõstante matrimonio seorsum per talem maritum? Videtur quod non: quia ipsa mulier petijt separationem quo ad mutuam viri cohabitationem, quæ quãuis ex viri sæuitia originem duxerit, iam non est in societate, prout leges Regni desiderãt, vt sint de consuno, & sic cessat causa propter quã præstantur, & industria vtriusque coniugis siue in acquirendo, siue in custodiendo, ergo ei non communicabuntur. capit. eum cessante. de appellatio. capitu. magnæ. de vot. l. adigere. §. quamuis. de iure patronat. Et hanc partem tenet Doctor Segur. in repeti. l. vnum ex familia. §. sed si fundũ. numer. 19. ff. de leg. secundo. Sed tamẽ tenenda est contraria sententia, ne maritus ex suo dolo commodum reportet, cum ipsa mulier separationem iuste petierit ob mariti sæuitiam propter euitandum periculum vitæ, nec per eam steterit, quominus esset in domo mariti, cum ipse ansam dederit diuortio, quod ei minime iuuare debet quo ad retentionem prædictorum lucrorum, nec mulier absque sua culpa erit priuanda dimidietate lucrorum: igitur ac si esset in domo ipsius viri ea lucra consequi debet. Et hanc partem probat Ioannes Lup. in repeti. rubr. de donatio. inter virum & vxor. §. 62. num. 10. Et idem tenet in. l. 16. Tauri. num. 35. Fernandus Gomez Arias in. l. 12. nume. 15. Tauri. & Couar. loco præcitato. ¶ Idem etiam erit respondendum, si mulier ob furoris infirmitatem non cohabitet cum viro, sed separatim in alio loco, seu domo: quia cum priuatio sit pœna, non debet imponi, nisi adsit culpa. capitu. secundo. de constitutionibus. Culpa autem abest, nec afflicto est addenda afflictio. capit. cum percussio. septima. quæst. prima. cap. primo. de cleri. ægrotan. capi. vnico. de cleri. non resident. lib. sexto. & satis suo furore punitur. Et idem erit respondendum è conuerso, cum diuortium fieret absque culpa mariti, & mulier plura lucrata esset ex licita negotiatione, prout pluties contingit, quia sunt industriosæ circa plura opera, & lucrari solent multa.

Dubitari sæpe vidi de quęstione, Vtrum hæ leges de cõicandis lucris locum habeãt in matrimonio putatiuo, dissoluto tamẽ, ppter aliquod impedimentũ iuris, siue culpa alterius cõiugis, q̃a forte erat cõiugatus eodẽ tẽpore bis, vel propter impedimentũ cõsanguinitatis, vel affinitatis, vel huiusmodi? In quo dubio respondendum duxi, q̃n matrimo-

trimonium in facie ecclesiæ fuit contractum bona fide, saltem ex parte alterius vtriusque ex contrahentibus. quamuis ex aliquo iuris impedimento postea comperto disiungatur, lucra vsque ad tempus dissolutionis communicabuntur, tanquã

de rey y donadios de los que fueron ganados y mejorados y auidos durante el matrimonio entre marido y muger por el vno dellos que sean e finquen de aquel que los ouo ganado, sin que el otro aya parte

si matrimonium fuisset verum, & nõ putatiuũ. textus gloss. & Panormit. in cap. secundo. de donat. inter virum & vxorem. Barba. in cap. ex literis. num. 19. de pigno. Doctor Didac. Segur. in tracta. de bonis lucratiscõ stante matrimo. nume. 97. versic. Cum ergo inter iam dictas. Roderi. Suarius in repeti. l. s. titul. De lucris inter maritum & vxor. quæst. 1. libr. tertio. for. & Ioã. Lup. in repe. rubr. de donat. inter virum & vxo. §. 36. nume. primo. & §. 62. num. 23. & est. l. 4. tit. 6. libr. 3. for. leg quæ ait, *Si omr que ouierr muger, e casare con otra, e ouierr fijos della, si esta rõ quiẽ casa, nõ supiere que era casado, estos hijos sean herederos, y ella aya la meytad de sus bienes que ganaren de consuno. E si por ventura ella lo sabe que era casado, los fijos no sean herederos.* Et ibi Montal. eam declarar. Antonius Gomez in. l. 5 s. Tauri. nume. 61. ¶ Dubium censeri solet non vulgare, quando maritus constante matrimonio tanquam proximior consanguineus, vel societatis & communionis retraxit rem venditam pro eodem pretio, an ex illa vxor consequi debeat medietatem eius soluto matrimonio virtute huius legis cum similibus, quibus cautum est lucra constante matrimonio diuidenda fore inter vtrunque coniugem, vel an tantum debeat habere partem dimidiam pretij, pro quo fuit retracta? Et videtur quod nõ, nam istud ius marito seu vxori competens fuit gratia generis, seu iuris inhærẽtis in altero illorum coniugum absque opera alterius, titulo enim lucratiuo respectu causę primordialis lucri & acquisitionis: igitur sicut acquisita titulo hæreditatis, vel huiusmodi non communicantur quo ad proprietatem. l. tertia. supra, ergo nec in specie proposita, & sic pertium quod fuit datum cum censeatur commune vtriusque. diuidendũ erit. l. 203. Styli. & res retracta erit apud retrahentem suo iure relinquenda. ¶ Confirmatur, nam ratio inducẽs retractum, fuit affectio, quam quis habet ad res maiorum suorũ & ascendẽtium, & sua interest eam rem consequi, etiam per remedium restitutionis in integrum. vt est. l. si in emptionem. & ibi gloss. verb. maiorum eius. ff. de minorib. quem

dellos segun lo quieren las dichas leyes del fuero. Pero q̃ los fructos y rẽtas dellos y de todos otros qualesquier officios: aun de los que el derecho ouo por quasi castrẽses: y los bienes q̃ fueron ganados, o mejo

text. notabi. dixit Panthaleo de Crema in repeti. l. 2. colum. 72. C. de resc. vendi. omnino p Ias. in. l. prima. col. peu. versi. Capio. gloss. fina. ff. de in lit. iur. Andr. Tiraquell. in libr. primo. de retract. in prin. nume. 34. fo. 7. colum. prima. Alciat. de præsumptio. regul. 1. in præsumptio. 20. Et sic præfertur per leges regni. libr. tertio. for. titul. 10. l. 13. cum simil. Sed si vxor medietatem rei habitæ ex retractu, & abolengo consequi posset, cessaret præscripta ratio, ergo diuidi non debet. ¶ Tertio his accedit, quod quando finis habet necessariam causam cum principio, semper attenditur principium, & non finis. text. in. l. damni infecti. §. Sabini. ff. de minorib. & in. l. 3. §. scio. eo. tit. l. in ratione. 1. §. Imperator. ff. ad. l. Faleid. Sed in casu nræ quęstionis licet retractus fiat cõstante matrimonio, tñ causa primordialis, & originalis eius habet ortum, principiũ & fundamentũ ex antiquiori causa, nẽpe sanguinis & originationis mariti, quæ nullo iure adimi potuit, eo ipso q semel natus fuit scilicet, ius agnationis. & ibi gl. ff. de pact. l. 34. & ibi Greg. Lopez ti. fin. par. 3. ¶ Quarto facit, nã ea, quæ sunt introducta ex priuilegio, nõ censẽt per legis dispositionẽ generalem abrogata, nisi expresse dicatur in lege, nec talis generalitas inducit inclusionẽ casuũ particulari priuilegio cõcessorũ in iure. l. qui officij. ff. de contra. empti. gl. in. l. minor. ff. de euict. tex. omniũ expressus & notãdus est in. l. decuriõibus. in illis verbis, legis istius pceptiõe nouerint esse firmata, nõ prȩiudicatura quacũq; gñalitate pragmatica. C. de silentiarijs & decurio. eorũ lib. 12. pbãt, q si Princeps cõcedit alicui immunitatẽ à tributis vel gabellarũ solutiõe, deinde generali lege impo nat onera, nõ censẽt tale priuilegiũ derogasse, nisi de eo mẽtionẽ fecerit. notat Ias. in. l. 1. n. 16. ff. de constit. Princip. & in. l. sicut. nu. 10. col. pen. C. de

testam.milit.& in.l.prima.numer.80. C.de sum. Trinita.& in.l.fina.colum.2. C. de inoff. testam. optime Ludo.Roma.consi.436.versi.Tertia prin cipalis ratio.Paul.Castren.consil.146.nume. primo.libr.1.Andr.Tiraquel.lib.1.de retract.fo.133 colum.secunda.§.primo. gloss. 14.numero. 104. ¶Quinta ratio est, quia acquisita contemplatione propriæ personæ, & ex causa speciali alterius vtriusque ex socijs,non communicantur alteri socio,text.insignis in.l.vere. §.si seruo. ff. pro soci. Sed ista concessio est ratione qualitatis inhærentis marito,scilicet cognationis & sanguinis. ergo &c.¶Sexto fundatur in terminis ex sententia Io. Fab.in princi.Insti.de acquis.per arroga.col. fin. nume.7.versic.Et hæc faciunt ad quæstionem, ꝙ proximior de genere &c.quod ius retrahendi descendens à lege ex aliquo beneficio , vel priuilegio speciali non transit in patrem arrogantem, quamuis bona quæsita per filium,transeant in eũ: quia dictum priuilegium datur ei,qui est de genere,& talia non transeunt ad extraneum , sicut nec iura sepulchrorum.l.quia perinde.§.primo. ff. ad Trebellianum.& Institu.de acquisit.per arrogat. in princi.Item,quia cessaret ratio consuetudinis, vt dixi,quæ fuit inuenta , vt res permaneret in linea consanguineorum. Vnde si ius retrahẽdi posset in extraneum,& sic non consanguineum, fieret fraus consuetudini,& contra eius mentem , & ideo non potest transferri,etiam cum vniuersitate.l.peto.§.fratre.ff.de lega.secundo.l. si ita quis. §.ea lege.eod.titulo.Ita Ioan.Fab. loco proximo adducto.Quo fit,vt ius patronatus vxori competens,non transeat ad maritũ.n. Panormi.& Imol. in cap. fina.de concess.præbend. ¶Septimo fundatur , quia si maritus ante matrimonium habebat fundum, vel domum in proprietate nuda absque vsufructu, non iudicatur diuersa res , vel de nouo quæsita , cum habeat causam de præterito, nec vxor habebit partem eius.l.fin.C.de alluuioni.vbi Bald.l.qui in aliena. §. fina. ff. de negotijs gest.l.via constitui.§.si fundus. ff. de serui.rustic. prædio.l.si is cui.§. finali. ff. quemadmo. serui. amitt.l.4.ff.de iure dotium. Quam sententiam tenet Carol.Molinæ.in consuetudi.Parisiẽ.1. part. titul.primo.§.30.nume.175.Couar.in epito.quarti Decreta.2.part.capi.7.§.primo.num. 9. Anto. Gomez in.l.51.Tau.nume.78.Gregor.Lopez in l.18.verb.*O estimada*.titu.11.par.4.Ioannes Lup. in repeti.rubri.de donatio.inter vi.& vxor. §.62. num.13.fol.38.colum.3.versic.Ex quo infero.Licet contrarium sequendo Fabri sententiam ab eo relatam.in prin.nu.13.senserit. Idem tenet Anto. Gomez decidendo in terminis quæstionem istam principalem. Et contenta in isto fundamẽto sunt tenenda,quamuis Ioan.Fab.& Ange.in.§.si cui.In stit.de legat.Chassa.in consuetu. Burgun.rub. 4. §.secundo.versi. Additio.num.12.& Nico.Boeri. in consuetu.Bituricen.rub.de consuet. matrimonij.fo.6.§.secundo.& Mõtalu.l.1.verb.*por medio.* col.fin.versi.Vnum nota.titu.3.lib.3.for.legum. Suarez in.l.1.ti.*De las ganãcias*.fol.vlti.lib.3.for. legum.versi.Pone.quod maritus. And.Tiraquel. libr.1.de retract.§.19.gloss.2.num.2.Prima ratio pro ista sententia,quod mulier non debeat habere partem in vsufructu consolidato constante matrimonio cum re propria mariti eist , quia absque labore & industria vxoris ex causa sanguinis prouenit à iure ipsi marito.l.verum.§.pen. ff. pro socio.vbi ea,quæ accedunt ex natura,ac propria vi, non sunt inter socios communicanda. Nam si maritus tempore contractus matrimonij habeat fundum æstimationis publicæ mille aureorum , qui tamen constante matrimonio idem fundus effectus est extrinsecea ratione valoris duorum milliũ aureorum,puta,lapsu temporis, hoc augmentum proueniens rei suapte natura sine melioratione, sed intrinsecee,communicandum non erit cum vxore eiusve heredibus,soluto matrimonio:quia istud augmentum non est quid diuersum à fundo , sed intrinsecum , & sicut diminutio & periculum ad eum spectaret ratione dominij,ita & augmẽtum. l.vnica.§.pro secundo.C.de cadu.tollend. & vnusquisque ex cõiugibus debet habere omnia ea,quę probauerit se adduxisse tempore contracti matrimonij,& propria esse. Constat præterea,nam domino proprietatis in solidum pertinere debent fructus & accessiones rei suæ,& nõ alteri,qui nullam partem,nec communionem habet in re,vsufructus autem consolidatus proprietati,iure proprietatis censetur.l.vsufructus in mulier.ff.de vsufruct.l.si proprietati.ff. de iure dot. Tum etiam, quia consolidatio,seu accessio augmenti cõtingit ex causa præterita absque facto nouo, ideoque ad tempus primæ causæ,& præteritæ , referri debet omnino.l.Iulianus.§.non solum. ff. ad Macedon. l.Pomponius.in.2.ff.de nego.gest.l.in ratione.in 1.§.Imperator.ff.ad Trebelli. Igitur in proposita specie hic vsusfructus,ratione ptãuia proprietatis obueniens,non dicitur ex causa lucri euenire, sed ratione illius tituli,quo proprietas fuit acquisita. Idem etiam iudicandum censeo in re æstimata data in dotẽ marito,quę aucta fuit in pretio intrinsece,vt dixi in superiori quęstiõe,& sequuto matrimonio res sua fuit rõne æstimatiõis,quæ fecit verã emptionẽ,& ad eũ pertinebat damnũ,& interitus rei periculũ,ergo & commodũ.¶Sed huic vltimo dubio obstare videtur,ꝙ imo mulier debeat habere pretij dimidietatẽ augmẽti ipsius fundi dati in dotẽ,quia talis vẽditio non fuit facta marito simpliciter ex nunc,sed tũc cũ societas sequuto matri-

matrimonio inter eosfuit contracta, ipsi societati contrahendæ. Et sic commune erit lucrum societati, & tantum mille aureos, quibus æstimatum fundum, erit capitale, accessiones vero & augmentum commune. Quippe cum etiam damnū proueniens in re etiam æstimata ex casu commune sit inter socios. l. cum duobus. §. damna. versicu. Ideoque si pecus æstimatum datum sit, & id aut latrocinio, aut incendio perierit, commune damnū est, si nihil dolo, aut culpa acciderit. ff. pro socio. Ergo vt in fine ibi tex. habetur, sicuti lucrū (hoc est refectio damni ei soluenda est) ita damnū quoque commune esse oportet, quo non culpa socij contingit. hoc est, vt teneatur emptor socius cōmunicare valorem auctum in re, in illo lucro, cum si periſſet casu de rebus communibus vtriusque coniugis esset soluendum, & resarciendum de bonis lucratis. Ex quo post Ioan. Lup. dicit Gregorius Lopez in. l. 18. verb. *El preo y el daño*. titu. vndecimo. parti. 5. quod damna resarciuntur de bonis superlucratis constante matrimonio de consuetudine huius regni. Et esse satis rationabile firmat per text. in. l. si merces. §. vis maior. ff. locat. l. cum duobus. §. quidam Sagariam. ff. pro socio. quem singul. dixit Montalu. in. l. 16. titul. decimo. parr. 5. & ibi Gregorius Lopez. Item resdatæ in dotem æstimatæ venditionem faciunt in fauorem vxoris, non in suum odium, vt optime probat Antoni. Gomez in. l. 51. Taur. 44. vbi vid. Sed dic quod est, quando alia bona non supersunt, ex quibus dos solui possit, non alias. Item hæc sunt accipienda, tum vir fecit expensas ambulando bona fide in seruitio societatis, vt Gregor. Lopez aduertit in. l. penulti. verb. *Despensas*. tit. 10. part. 5. Et ista consuetudo quod sit in eius fauorem introducta, nimirum, cum omnes fructus rei dotalis, & paraphernalium vxoris ad eum pertineant, & si qui superfint sunt acquisita, & communicantur, vt tradit Suarez in. l. prima. ad finem. titu. *De las arrhas*. libr. tertio. for. legum. fol. 23. colum. 1. versic. Infine huius tituli. Tum etiam, quia lucrata constante matrimonio, ad virum, & nō ad mulierem pertinere, vt præsumptio turpis quæstus euitetur, plus quam manifestum est in iure. l. Quintus Mutius. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & cum maritus teneatur ad communicandum lucra, tenetur ad ea, quæ opera, & in dustria contingere solent, non tamen ad ea, quæ sine eorum labore proueniunt in ipsa re excursu temporis: & cum in fundo æstimato augmentum & diminutio ad ipsum spectet. l. plerunq;. §. sed si ante. ff. de iure doti. l. cum dotem. C. eodem titu. l. 18. titu. 11. par. 5. quę tollit obiectionem, dicendo dominium dotalis rei æstimatæ trāsire in maritum sequutis nuptijs, non ante, & ideo ad mulierem pertinet damnum vel commodum ipsius, etiam si res tradita esset marito. Et sic omnia debent intelligi fauore maritorum, vt inquantum minus fieri possit, indemnes conseruentur, & consuetudo vltra suos limites non est protrahenda, nec præsumenda, nisi de ea constet. Lucra ergo extrinseca diuidenda, non tamen capitale, quod præcipuum habere debet, qui illud adduxit societati. l. cum duobus. §. qui in coeunda. & l. coiri. ff. pro soci. Suarez in titulo. de arrhis. fol. 23. in. §. Ad finem accedens. in dict. l. prima. lib. 3. for. & l. 203. Styli hoc denotatur, ibi, *que son de ambos por medio, saluo los que prouare cada vno, que son suyos apartadamente*. Sed in quæstione proposita constat domum esse mariti, seu fundum, ergo ipsum simpliciter habere debet cū sua causa intrinseca augmenti, quemadmodum & ipsa vxor res, in quas dominium habet consequeretur, cum augmentum soluto matrimonio debeatur domino ipsius rei inseparabiliter, & sic pars dominij, vt dixi supra. ¶Hinc etiam respondendum erit ad quæstionem, Maritus vendidit rem propriam cum pacto redimendi, si vtatur facultate redimendi constante matrimonio, & res sit effecta maioris valoris quam fuit vendita, illud lucrum proueniens in re, non erit commune inter coniuges: quia ex causa de præterito intrinseca euenit, & res recuperata & redempta vi pacti dicitur esse apud virum ex causa prima secundum Barto. in. l. in diem. ff. de aqua pluuia arcend. Gregori. Lopez de hac quæstione interrogatus se ita respondisse dicit in. l. 18. verb. *O estimada*. titu. 11. parti. 5. Quem videas. Andr. Tiraquel. in tract. de retract. libr. primo. §. 19. gloss. secunda. num. quarto. vbi plures rationes adducit in cōfirmationem huius rei. ¶Quid autem erit, tum maritus emit domum ante matrimonium tum titulo & bonafide à non domino, quam matrimonio constante cursu temporis præscriptiōe acquisiuit, vtrum sit cum vxore communicanda? Ioannes Lup. in repeti. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 62. num. 13. hanc quæstionem cogitandam reliquit. Couarru. autem in epitome quarti Decretali. 2. part. §. primo. numer. decimo. dicit communem censendam esse, ex eo, quia suam vim ex cursu temporis cum possessione dominium ipsius & acquisitio contingit constante matrimonio. Sed videtur tenendum contrarium, inspecta causa prima, à qua initium sumpsit contractus, & pariformiter debet iudicari in fine. argum. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ibi sed formæ suæ redditur. ff. de pactis. & quæ Tiraquell. de retract. libr. primo. §. 19. gloss. 2. nume. 4. tractat, confirmari poterit. ista præscriptio inchoata virtute contractus celebrati ante matrimonium posuit quandam rei irreuocabilitatem, firmitatem, & securitatem,

non tamen induxit nouum contractum, nec augmentum, cum res succedat loco pretij soluti ab ipso marito, quod fuit proprium ipsius, & capitale adductum in societate. l. Imperator. §. vlti. cum l. seq. ff. de lega. 2. cuius hæc sunt verba. Cum autē rogatus quicquid exhæreditate superit, post mortem suam restituere, de pretio rerum venditarū alias comparat, diminuisse quæ vendidit non videtur, sed quod inde comparatum est, vice permutati dominij restitueretur. l. si & rem. ff. de peti. hæred. Tiraquell. de retract. hæc iura citat libr. 1. §. 32. glo. vnica. nu. 23. Si ergo pretium probatur mariti fuisse ante contractum matrimonij, & ipsa res ex eo illo tempore empta ratione subrogationis. §. fuerat. Instit. de actio. & sic erit capitale mariti, & non erit commune. l. 203. styli iam supra ponderata. Et suaderi poterit, quoniam ex pecunia communi, nec labore seu industria cōiugum, sed beneficio legis in odium primi domini negligentis fuit quæsitum dominium irreuocabiliter marito, ex causa prima, vt superius diximus. Suaderi, & declarari poterit ex his, quę nouissime singularis & illustris præceptor Petrus à Peralta in gratiam studentium reliquit scripta in. l. hæredē. num. 101. versic. Ex his potest inferri. ff. de legat. vbi aliam quæstionem notandam ad istam legem ponit. Fateor tamen, q̄ valor rei & æstimationis factum in re constante matrimonio proueniens ex opera & industria coniugum, vt pote multiplicatum constante matrimonio, & ex quo res pluris valuerit, communicabitur inter coniuges, & similiter pretium impensum in ædificijs, res tamen penes dominum, qui erat ante contractum matrimonij in tegra manebit soluto interesse alteri coniugi pro parte dimidia augmenti, & valoris extrinseci, vt sensit Doctor Peralta, ita meo sensu accipiendus loco præcitato. colum. fina. & exinde erit vsumfructum commune esse viro & vxori, si matrimonio constante fundo accedat, nō ex iure proprietatis, sed causa emptionis vsusfructus eiusdem. Item meliorationes in re mariti factas constante matrimonio, ipsi marito cedūt, earum tamen æstimationem communem esse etiam vxori. l. nona. titul. 4. lib. 3. for. legum. Couar. in epitome quarti decretal. cap. 7. §. primo. numer. 10. nisi res, in quibus meliorationes fiant, sint ad primogenium pertinentes. l. 46. Taur. Quam legem correctoriam, & contra æquitatem & rationem esse, & ideo cum adesset ad cōstitutionem illius legis exclamauit, quod non fieret, & non potuit obtinere, dicit Ioan. Lup. in repeti. rubri. de dona. intee vir. & vxorem. §. 62. nu. 16. Quoniam qui habet dominium reuocabile, repetit expēsas factas in re subiecta restitutioni, vt pee ipsū ibi. text. valde notandus est in capi. primo. §. si vassallus. hic finitur lex. deinde conluct. reg. incipiunt. lib. 2. feudo. secundum Bald. in authen. excipitur. colum. 1. nume. 2. C. de bonis quæ libe. & in. l. fin. §. emptor. nu. 2. C. communia de leg. colum. 1. Iaf. in. l. 2. nu. 27. C. de iure emphy. & in. l. 1. num. 16. eo. tit. Facit. l. domos hæreditarias. ff. de leg. 1. l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dotal. fact. l. vni. §. ob impensas. C. de rei vxo. actio. tex. glos. & doct. in. §. item si pro dote. vers. Per retentionem. Inst. de actio. vbi dixi. & l. sed & si quis. ff. de vsufructu. tex. notab. in l. si intra. §. vendentibus. ff. de minori. & in. l. 4. tit. 15. part. 2. Et sic de iute expensæ factæ in ee maioriæ, repeti possent, nisi lex. 46. Tauri disponeret, quod impensę necessariæ non possint repeti. Sed intellige tantum procedere in casu, quo loquitur, scilicet. in debito contracto ratione ædificij, quod quanuis necessarium, non tenetur impēdenti soluere successor. Et sic isto casu correctoria erit, in alijs autem casibus minimé, vt pote si litigabit ad defensionem maioratus, vel alias in eius vtilitatē extra casum ædificij. Ex quo dicebam de quæstione consultus in facti contingentia, successorē maioricatus teneri ad satisfaciendum vxori defuncti prædecessoris pro parte dimidia de pecunia impēsa pro redemptione tributi & census constituti super rebus maioriæ, quemadmodum Emphyteuta, seu eius hæres recuperat, eū meliorationem tanquam quid proprium, & hereditarium. l. seiatus. §. Marcellus. & ibi Ange. ff. de legat. 1. Bald. in. l. penult. C. de solut. Et dixit verissimam conclusionē esse Nicol. Boeri. decis. 19. nu. 3. Tum, quia est in præiudicium vxorum talis lex, & tanquam irrationabilis, extra suum casum non est extendenda. Bal. in. l. quicunque. C. de seruis fugit. n. 11. ergo. &c.

¶ Dubitatur, Aliquis contraxit matrimoniū Salmanticæ, quo in loco lucra communicantur intee coniuges, & illo in loco habitauerunt coniūctim, & insi-

rados durante el matrimonio y los fructos y rentas de los tales bienes castrenses y officios e donadios que ambos lo ayā de consuno. Otrosi que los bienes que fueron ganados, y mejorados y multiplicados durante el matrimonio entre el marido,

& insimul, seu de consuno per spatium decem annorum, deinde se transtulerunt Cordubam, vbi non est in vsu ista communicatio lucrorum cum vxore, est dubium nunc, seu quæstio, quæ consuetudo, vel lex sit seruanda, an illius ciuitatis, in qua contraxerunt matrimonium, an domicilij mariti, vel loci illius, vbi se postea contulerunt? Greg. *Lop.* agit de hac quæstione in.l. 24. verb. *Ganancias.* titul. 11. part. 4. & Ant. Gomez in.l. 51. nu. 75. in constitu. Tauri. vbi plura scribunt. Tamen resolutiuè est dicendum, lucra quæsita in quocunq; loco diuidenda fore, vel non, secundum Stylum & consuetudinem illius loci. Itaque si contraxerunt Salmanticæ, bona ibidem superlucrata communicabuntur: bona verò lucrata Cordubæ, minimè, & sic econuerso. Constat, quia verba inducentia hanc consuetudinem de lucris communicandis, disponunt in rem, & non circa personam, & sunt in rem scripta. vt patet in. l. prima. suprà isto titulo quæ est translata ex libr. 3. for. legum. titu. 3. in.l. prima. dicens, *Toda cosa, que el marido y la muger ganaren, o compraren de consuno, ayan lo ambos de por medio.* Et quando verba statuti, consuetudinis ve disponunt circa rem, tunc de bonis iudicandum est secundùm loci consuetudinem, vbi res sunt situatæ: quia consuetudo afficit res ipsas, siue possideantur à ciue, siue ab alienigena, seu forensi. l. rescripto. in fin. ff. de mu. & honori. Secùs tamen esset, cùm consuetudo disponeret in personam, vt tradit Bart. in. l. cunctos populos. col. 17. versi. Sed posset dubitari. Et in terminis, in casu nostræ consuetudinis tenet post Specula. Anchar. consi. 163. col. 1. nu. 1. Aymon Crauett. consil. 30. & ex octo fundamentis ab eo adductis comprobāda erit præsentis quæstionis decisio.

Vtrùm autem bona lucrata constante matrimonio inter veros coniuges, sicut communicātur ex harum legum dispositione, locum etiam habeant inter putatiuos bona fide, & iusta ignorantia inter coniuges contracto matrimonio? Respondeo eodem modo dicendum esse communicanda lucra fore sicut inter veros coniuges soluto matrimonio fieri consueuit. per text. in capit. secundo. de donatio. inter vi. & vxor. vbi Pan. & doct. Roderi. Suarez in rep. l. primæ. titu. *De las ganancias.* fol. 7. lib. 3. foro leg. quæst. 1. Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter vi. & vxo. §. 36. fol. 19. col. 2. nume. 2. versi. Et hinc est. & fol. 39. col. 2. n. 23. §. 62. versi. Ampliabis ista, vt procedant etiam. Anton. Gomezi. in. l. 51. Tauri. num. 77. Couarr. in epitome quarti decretali. 2. part. cap. 7. §. primo. nu. 7. Probat Segura in tracta. de bon. lucrat. constante matrimonio. nume. 97. fol. 223. colnm. 4. versicu. Cùm ergo inter iam dictas personas. De hac quæstione latius scripsi in dict. cap. secundo, de dona. inter vir. & vxo. quem titu. legi. Salmanticæ Anno 1546. ideo ibi congesta non repeto. ¶ Dubitatur vlteriùs, An alter ex coniugibus possit renūtiare lucra constante matrimonio quæsita? Gloss. in cap. secundo. verb. non est aliud. de donatio. inter vir. & vxor. tenet pacto remitti posse. Quam laudat Roder. Suarez in repe. l. primæ. titu. de lucris. limitat. 1. lib. 3. for. legum. & Couar. in epitome quarti Decret. 2. part. cap. 7. §. primo. num. 11. & in expressis terminis probant Domine de Rota in antiqui. decisi. 841. incip. Consuetudo est in quodam loco. nume. 1. l. 60. in decisio. Tauri. vbi Antoni. Gomezi. assignat rationem dubitandi, & decidendi ad hoc dubium. Facit ad hoc. l. 223. Styli. atque etiam matrimonio iam constante, dicta renuntiatio fieri poterit. Boeri. decis. 244. num. 2. vbi plures ad id recenset authores. & Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter virum & vxor. §. 47. nume. 13. & 63. Ratio est, quia maritus donationis causa potest repudiare hæreditatem ei delatā, nec ex hoc vxori donatariæ facta donatio, erit nulla censenda. non enim is, qui donat eam prædicto, efficitur pauperior. l. si sponsus. §. si maritus hæres. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. 5. tit. 11. part. 4. Ad idem est text. in. l. profectitia. §. si pater repudiauerit. ff. de iure doti. in illis verbis, profectitiam non esse. &c. & inferiùs. quia nihil erogauit de suo pater, sed non acquisiuit. l. pretia rerum. ad fin. ff. ad legem Falcid. l. qui autem. §. primo. ibi, Noluit enim acquirere: non suum proprium patrimonium diminuit. ff. quæ in frau. credit. l. cùm oportet. §. sin autem. C. de bon. quæ liber. l. penul. ff. de colla. bono. cum ijs, quæ dixi suprà isto libr. 5. titu. 3. in rubri. & Antoni. Gomez. in. l. 60. Tau. num. 1. Ioan. Lup. in repe. rubr. de dona. inter vi. & vxo. §. 47. num. 18. Ista tamen regula, quòd lucra constante matrimonio habita inter coniuges sint diuidenda, patitur aliquas limitationes. Et prima est, non habere locum in sponsis de præsenti ante traductionem, & simultaneam cohabitationem. Quia ratio huius Consuetudinis militat ex cohabitatione & societate (de consuno) inter eos contracta. Tum etiam, propter curam & diligentiam, quam præstat vxor. glos. in. l. prima. titu. 3. lib. 3. for. legum. quam ordina. dixit Antoni. Gomezi. in. l. 51. Taur. nume. 72. Segur. in repeti. l. 1. §. sed si fundum. num. 24. ff. de legat. 2. Io. Lup. in repet. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 62. nume. primo. vbi latè loquitur. Facit quæstio notabilis, quam post Paul. examinat Iaso in. l. si donaturus. §. si quis indebitam. colum. fina. num. 18. ff. de con. causa data. Vtrùm statutum de lucranda dote habeat locum, quando matrimonium est cōtractum per verba de præsenti, sed mulier est mortua antequam traduceretur ad domum mariti. ibi

vide. Si tamen vxor iudicio ecclesiæ esset separata à viro propter sæuitiam ipsius mariti quo ad torum & mutuam cohabitationem, marito mortuo communicanda erunt lucra, etiam si seorsum habitauerint. Ioan. Lup. in repe. rubr. de dona. §. 64. numer. 10. & in. l. 16. Taur. nume. 35. Gomez Arias in l. 12. Tau. nu. 15. Couarr. in epiro. quarti decret. 2. par. capi. 7. §. primo. nume. 6. Antoni. Gomez in dict. l. 51. num. 72. Tauri. Secùs si culpa vxoris esset factũ diuortiũ, vel non habirarent de consuno. ex mente prædictorum doctorum. Et est cauendum à Didaco Segura oppositam sententiam firmante in repet. l. vnũ ex familia §. sed si fundum. nume. 39. ff. de lega. 2. Item etiam si mulier prnprer aliquam infirmitatem esset separata à viro, puta proprer furorem, vt sæpe cõtingere comperimus, certê bona super lucrata à marito constante matrimonio, cum proueniant ex beneficio legis. vt in tract. de bonis lucra. constant. matrimonio. firmat Segur. & in dicto. §. sed si fundum. nume. 3. erunt communicanda vxori, quia censetur esse in societate, & seruitio mariti. Serui enim ægri quos curamus, nobis seruire intelliguntur. Et afflicto non est addenda afflictio. cap. cum percussio. 7. quæst. 1. cap. ex parte. de clerico ægrot. glo. fin. in capi primo. eod. titul. cap. vnico. de cleri. non residen. libr. 6. & quæ late notat Couar. in lib. 3. Variarum resolut. cap. 13. nu. 9. versi. Quintò ad prædictæ constitutionis intellectum. Facit text. in sui ratione in capit. secundo. de coniugio leprosorum. Plures limitationes ad hanc legem videbis per Roderi. Suarez in rep. l. 1. titu. de lucris. lib. 3. for. legum fol. 10. versi. Quæritur & secundo. Et practicam huius legis ponit fo. 22. colum. 2. versic. Ad finem accedens. Et sis cautus, vt facias inuentarium omnium bonorum tempore contracti matrimonij, vt per illud probare possis esse bona propria adducta eo tempore, quo contraxisti, & non lucrata constante matrimonio, & sic deduces ea ante omnia tanquam capitale, aliàs præsumuntur super lucrata omnia. l. 203. Styli. Ioan. Fab. in rubri. de nuptijs. etiam docuit, referendo huic similem consuetudinem.

y la muger que no fueren castrenses, ni quasi castrenses, que los pueda enagenar el marido a, durante el matrimonio si quisiere sin licencia, ni otorgamiento de su muger. Y que el tal contracto de enagenamiento vala: saluo si fuere prouado q̃ se fizo cautelosamente por defraudar, o damnificar a la muger. Otrosi mando y ordeno en las dichas cortes que si la mu-

a ¶*Pueda enagenar el marido.* Dubitari solet, vtrum hæc lex. locum habeat in alienatione facta titulo gratuito donationis à marito, vt ipsa mulier auocare possit rem donatam à donatario, & eam recuperare pro dimidia parte, quæ ei competit ratione consuetudinis de diuidendis lucris? Videtur, q non, quia verbum, Alienare, comprehẽdit etiam donationem. ca. nulli. de reb. eccle. non alien. ergo sicut non licet in materia prohibitiua, vt ibi, ita liceat in materia permissiua & fauorabili, quæ deducit rem ad ius commune, quo lucra marito, & non vxori cedebant. per. l. Quintus Mutius. ff. de donatio. inter vir. & vxo. Potentius enim est ius commune, quam speciale, ideo facilius ad id redocimur. Paul. in. l. prima. nume. 2. C. si sæp. in integ. restit. gloss. in. l. prima. C. si aduersus vend. l. eius militis. §. militia. ff. de testa. militis. ergo &c. Et facit. l. 1. versi. fina. C. de fund. dotal. & l. fina. C. de reb. alien. non alien. vbi prohibita alienatione, videtur prohibita donatio, & omnis actus, per quem dominium transfertur, imò sola venditione prohibita, videtur prohibita donatio, & omnis actus, per quem dominium trãsfertur. gloss. iuncto text. in. l. secunda. C. de vsucap. pro empto. quam vltra doct. ibi reputat vnicam Bald. in rubr. extra de pact. colum. secunda. & in cap. literæ. de dilatio. Ias. in. l. filius familias. §. diui. nume. 71. ff. de legat. 1. Anto. Gomezi. in. l. 51. Taur. num. 73. Ripa in dicto. §. diui. nume. 100. versi. octauo quærit: Bart. dicit cõmuniter receptam esse opinionem prædictæ glo. l. 2. quæ est. 1. C. de vsurap. pro empro. Ergo per contrarium permissa alienatione & venditione absq; dolo & fraude censetur permissa donatio. Et hanc sententiam approbat Anto. Gomez in. l. 51. Tau. nume. 73. & verba huius nostræ constitutionis referuntur à Docto. de Segur. in tract. de bonis lucratis constante matrimonio. num. 111. versic. Restat nunc & sextò respondere. Sed tamen cum sit donatio sine aliqua causa, puta remunerationis, vel taliter, quòd intendat maritus aliquod lucrũ & interesse circa suos, & augmentum suum, & familiæ, videtur quòd non possit alienare per viam

dona-

donationis talia bona, quia donationis actus dissipationem substantiæ, & perditionem notat. l. filius familias. ff. de donationib. ibi, non enim ad hoc ei conceditur libera peculij administratio vt perdat vbi constat, quòd donare est perdere. Quē textum notat Chassanæ. in consuet. Burgund. fo. 222. nume. 25. rubri. 6. §. 6. versicu. Sed quæro, tutor, aut curator. Et cū maritus in istis lucris liberā alienandi facultatem habere noscatmus, non tamen poterit talia bona donare, seu dilapidare, cum procurator generalis, & cum libera administratione facere non possit, quā tum cunque ei dictum sit, vt faciat de illis rebus. vt de re propria. ex Bald. in. l. fina. C. de contrahend. emptio. ad fin. & in. l. prima. C. de bon. quæ libe. Est text. in dict. l. filius familiàs. in princi. ff. de donationi. Segura in terminis nostræ legis in tracta. de bonis lucratis constante matrimo. num. 108. versi. Nam quantumcunque maritus. & Ioan. Lup. in. d. 56. in legib. Tauri. num. 5. glo. in. l. mandato generali. ff. mandat. l. procurator cui generaliter libera administratio. ff. de procurat. l. 1. §. primo. ff. de offi. procura. Cæsa. l. creditor. §. Lucius, ff. mandat. nam talis potestas censetur ei tributa secundum rationem & vtilitatem vero similem, non cum perditione & fraude bonorum, & in societatis incommodum, vt ex dictis iuribus constat: gloss. verb. necessariò. in extrauagant. Quia quorundam. Ioan. Papæ. 22. sub titul. de verborū signifi. est addendus Ias. in. §. in bonæ fidei. num. 4. Instit. de actionib. & constat in hac lege. ibi, *Saluo si fuere prouado que se hizo cautelosamente por defraudar, o dañificar a su muger.* Sed aperta est fraus, quando donat sine aliqua vtilitate considerabili homini negotiatori & industrioso. & maximè, quando est discordia inter côiuges, vel caret liberis, ex quibus coniecturis malitia colligi poterit. Ad idem est. l. 205. ibi, *puedelos el marido vender, si menester le fuere, en tal que no lo faga el marido maliciosamente.* & l. 208. ibi, *en tal que no sea destruydor.* in legibus Styli. Roderi. Suarez in dict. l. prima. fol. 20. colū. secunda. §. vlterius quæro. versicu. Ex prædictis potest inferri. titul. tertio. libr. tertio. for. legum.

ger fincare biua y seyendo viuda viuiere luxuriosamēte q̄ pierda los bienes que ouo por razon de su meytad de los bienes q̄ fuerō ganados y mejorados por su marido: y por ella durāte el matrimonio entre ellos y sean bueltos los tales bienes alos herederos d̄ su marido defuncto en cuya cōpañia fueron ganados.

ADDICION.

¶ *Concuerda la ley. 5. titulo. 9. libr. 5. de la recopilacion.*

vbi in expressis terminis tenet maritum donare minimè posse ea bona, quæ lucrata sunt constante matrimonio in præiudicium partis dimidiæ, quæ pertinet vxori. & Ioannes Lup. in repeti. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 66. num. 28. fol. 47. colum. secunda. Quam teneo eo modo, quo ipsam sententiam in probationibus refero, dum tamen possit fraudis præsumptio colligi aduersus vxorem, eiusque bona, vt sæpe vidi per maritos malæ conscientiæ fieri, alias secus.

¶ *Viuiere luxuriosamente.* Nota viduam luxuriosam vitam agentem post mortem viri, omnia bona, quæ fuit consequuta de lucris constante matrimonio habitis, amittere, ac hæredibus viri reuerti, etiam si committat stuprum post annum luctus. Ponderando literam huius legis, *si la muger fincare, y seyendo viua viuere luxuriosamente.* Ergo durante omni tempore viduitatis, quo durante intelligitur nomen mariti prædefuncti, & sic priuilegijs ipsius honoratur, quia censentur esse in eo matrimonio. Ad idem notat Ioannes Lup. in repetitio. rubri. de donatio. inter virum & vxorem. §. 67. numero primo. &. §. 82. colum. penult. numero sexto. fol. 60. & ea, quæ ibi dicta sunt pro confirmatione, & ratione decisionis huius legis in præsenti sunt adducenda. &. l. fina. & ibi Bartolus. C. de adulterijs. vbi habetur, quòd vidua non debet viduitatem stupro maculare, & contrarium faciens, est grauiter punienda. l. nona. & ibi gloss. fina. titul. 12. libr. tertio. foro legum. Cifontan. in. l. 14. numer. quarto. in legibus Tauri. Dixi in priori parte horum commentariorum, vbi citaui hanc legem, scilicet in. l. sexta. verbo. *E mantauieren.* pagin. 1377. cum sequenti. titul. sexto. libr. quarto. suprà. vbi tractaui quæstionem illam, An mulier committens adulterium intra annum, vel post amittat dotem, & alia bona sua, sicut si marito viuente commissum fuisset, in lucris tamen ista lex est aperta, ideo in ea immorari non licet. Et notat Antonius Gomezius in. l. 51. Taur. col. fin. num. 80. Adde Felin. in capit. Pastoralis. num. 2. de iudic.

¶ *Titulus*

Titul. V. De la guarda de los Huerfanos [a].

¶ Ley. I. Que el tutor o cabeçalero no compre los bienes de su menor.

¶ El Rey dõ Alõso en Segouia.

TOdo hombre q̃ es cabeçalero, o guarda de huerfanos o otro hõbre o muger qualquier q̃ sea no pueda, ni deua comprar [b] ninguna cosa de sus bienes de aq̃l o aquellos q̃ administrare: y si la cõprare publica, o secretamente podiendo se prouar la compra que assi fue hecha no vala y sea deshecha y torne el quatro tanto de lo que valia lo que cõpro: y sea para la nuestra camara.

ADDICION.

¶ Concuerda la ley.23.titul.11.lib.5.de la Recopilacion.

¶ Titulus. V. De custodia orphanorum.

a ¶ *Huerfanos.* Orphani dicuntur miserabiles personæ. Et dicitur orphanus, qui est vtroque parente priuatus, vt dixi in l. prima. verb. *Pobres.* pagin. 770. titul. primo. lib. tertio. suprà. Ideoque oportet intendere circa res ipsorum, ne cum collusione & fraude alienentur, quæ contingere posset, cùm Tutor, seu curator, vel executor testamentarius vellet res orphani emere, vt experientia docet, ideo malitijs hominum meritò obuiare licet per legem Regiam infrà positam à regibus catholicis.

¶ Lex. I.

b ¶ *Qualquier q̃ sea no pueda, ni deua comprar.* Nota, quòd Tutor, Curator, seu Custos pupilli, vel executor Testamentarius, non potest vllo modo secretè, vel publicè rem pupilli emere sub pœna hîc sancita contrarium facienti. Sed in oppositum est lex. 4. tit. quinto. part. 5. vbi interueniente iusta causa, tutor potest emere rem pupilli publicè. Sed tamen renera nulla correctio ad illam legem partitæ per istam inducitur, imò ista per illam explicatur: nã hæc lex locum habet, quando abest bona fides. Secùs verò quando constat de bona fide. l. cùm ipse. C. de contraheo. empt. nam tunc autore Prætore, seu cõtutore in rebus mobilibus, vel iunctim iudicis decreto cum contutore poterit emere. ex dict. l. 4. & ibi Gregor. Lopez. alias sequeretur, quod officium suum esset ei damnosum, quod iura negant. vt in ca. cùm non deceat. de elect. lib. sexto. l. fina. C. de arbitri. tutelæ. Cum decisione huius legis concordat. l. si in emptione. §. fina. ff. de contrahend. empt. vbi habetur pupilli rem emi non posse à tutore, aliove administratore. glos. in. l. cũ ipse. C. eod. titu. in verb. Comparare. dicit, & habent locum in omni officio publico, vel priuato, aliter punitur. l. non licet. ff. eod. vbi Iuriscõ. Martianus ex lib. singulari de delatoribus ait, Non licet ex officio quod administrat quis, emere quid vel per se, vel per aliam personam, alioquin non tantum rem amittit, sed & in quadruplum conuenitur. Facit. l. qui officij causa in prouincia agit, vel militat, p̃dia comparare in eadem prouincia nõ potest. ff. de cont. empt. l. 1. C. de cõtractib. iudic. l. principalib⁹. C. si cert. pet. l. plebiscito. ff. de offi. præsid. l. 5. titu. 5. part. 5. vbi declarat Greg. Lopez in quibus officialibus locum habeat hæc prohibitio, & an in perpetuis, vt sunt auditores Regis, vel huiusmodi. l. 2. vbi Frãcisc. Auiles in capitibus Prætorum. in verb. *heredad.* Est addendus Salicet. in dict. l. cum ipse. C. de contrahend. empt. Deci. in. l. singularia. colum. 4. nume. 8. vbi per Curri. Iunio. num. 10. ff si cert. peta. Barto. in l. alio. ff. de alim. & ciba. legat. & in. l. si in emptione. §. tutor. ff. de contrahen. emptio. Barba. in cap. penul. nume. 39. de testam. Socin. regul. 278. & in l. prima. §. fuit quæsitum. colum. 1. notabi. 1. ff. ad Trebellianum. Dueñas in tract. regularum. reg. 31 l. 14. titul. fin. libr. 8. ordinam. Ratio huius statuti est, quia tutores in hoc casu autoritatem pupillis præbere debent, & tanquam in facto & re propria ad suam vtilitatem interuenire non debent. l. prima. ff. de autho. tuto. quia tutor datur pupillo ad eum tuendum, non vt eum suis rebus spoliet. §. Tutores. Instit. de tutel. l. 1. ff. eod. Secunda ratio est, ne per metum, & impressionem, & reuerentiam, quam pupilli habere solent tempore tutelæ propter ius tutelæ ipsius, vel administrationis, & iste metus deductus ex reuerentia inducit rescissionem contractus. glo. in. l. prima. §. quæ onerandæ. verb. metu. ff. quar. re. actio non datur. quam sing. dixit Panormi. in capit. primo. de offi. delegat. notabi. 2. & in. c. cùm dilectus. quod met. causa. Capol.

sa. Caepol. in. l. sicut. nume. 44. C. de vsucapio. pro empto. Suarez allega. 24. Tum etiam, quia est introducta, vt minores non decipiantur. l. 1. ff. de minorib. alias daretur occasio deprædandi & spolian di pupillos à suis tutoribus durante administratio ne secundum Alberic. in. l. prima. ff. de tutel. argum. l. 1. ff. de don. inter virû & vxo. ita optimè disposi: ûc est, ne possint clam, nec palam emere rê pupilli, vt euitetur omnis fraus, & occasio tolleretur spoliandi orphanos, quibus est mi ferendum. Et dico legem istam correctionem nullam inducere. l. cùm ipse. C. de cont. emptio. Cum ait, Cum ipse tutor nihil ex bonis pupilli, quæ distrahi possunt, comparare palàm, & bona fide prohibetur. Nec text. in dict. l. 4. titul. 5. part. 5. quia palàm & bona fide potest emere, dum tamen adsit authoritas alterius vendentis, scilicet, contutoris, si sunt plures, & si non fuerint, assignetur defensor rei distrahendæ authoritate iudicis si res mobilis sit, sin verò immobilis seruata forma iuris cum eius authoritate, & præmissa iuris cognitione vtilitatis, seu necessitatis pupilli, & licentia iudicis, & eius decreto, alias nulla esset venditio. Amplia, & limita vt per Petrum Dueñas in tract. regul. cum fallent. regul. 31. Dixi in arte testandi. glos. 20. Adde Curti. Iunior. consil. 29. nu. 13. & l. tutor. in fin. ff. de admi. tuto. Et fraus quando dicatur committi, & quãdo præsumatur, declarat Bald. in cap. 1. §. beneficiû. Si de feudo fuerit controuersia inter dom. & agnat. n. 1.

Tit. VI. De los desheredamiẽtos.

¶ *Ley I. Que se a desheredada la moça que casare contra voluntad dell hermano, que la tuuiere en poder.*

¶ El rey don Iuan. ij. en Ocaña. Año de mil cccc y xxij.

La muger q̃ despues del finamiẽto del padre, o de la madre quedare en poder de sus hermanos[c] si casare sin voluntad del padre[a], o de sus hermanos en cuyo poder quedo, pierda la herencia[b] del padre, o de la madre, segun que se contiene en este libro en el titulo del matrimonio.

¶ *Titulus. VI. De exhæredationibus.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Si casare sin voluntad del padre.* Clandestinè contrahens matrimonium, hoc est, sine scientia patris, vel fratrum, amittit hæreditatem parentum. Concord. l. 4. tit. 1. suprà isto lib. 5. Et hæ leges sunt iustæ, & seruandæ, & qui cõtraueniunt, rigorose puniendi. De quo latè actum est in. l. prima. gloss. 5. titul. 5. suprà isto lib. 5. ordin. & est. l. 49. Taur. l. 2. tit. 1. lib. 3. for. leg. & quæ notat gl. *Concejeramente.* titu. primo. lib. tertio. for. leg. vbi agit, quòd tunc dicitur matrimonium clam contractum, cum non fit eo modo, quo possit ad notitiam eorum, quorum interest, peruenire. l. clam possidere. & ibi not. ff. de aequi. poss. Et sic in præsenti si fiat sine patris consensu, de cuius iniuria agitur, & ex hoc multa mala, & inimicitiæ euenire solent inter consanguineos & fratres puellę, & generi. Quæ euitanda erût sanctione Pôtificis summi inualidando matrimonia clãdestinè cô tracta tam respectu. cap. cû inhibi tio. de cland. despô. & sic ecclesiæ quàm respectu harum legum. Spero fieri temporibus futuris, vt perditiones & iniuriæ obueniunt apud orthodoxos, & non uissimè constitutum esse in sacro Concil. Triden. dictum est, vt dicere possint statuentes cum Bonisa. 8. in ca. 1. de præb. lib. 6. suscepti regiminis nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis præcipuè per quas animarum saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione solicite prouidere curemus. vt habetur sub Pio Papa IIII. sessio. 24. pagin. 222. cû seq.

b ¶ *Herencia que le podra pertenescer.* Ex istis verbis colligo sororem amittere per talem contractum matrimonij hæreditatem adeundam, non autem aditam, quæ postquam fuit adita, non amplius dici tur hæreditas, sed proprium patrimonium hæredis. Et verba debeant propriè intelligi, & non sint extendenda in materia pœnali. l. penul. ff. de pœn. ca. odia. de regul. iur. lib. 6. glo. in ca. fin. de iure patrona. cum adductis ad Segur. de bonis lucratis cõstante matrimonio. nu. 166. & est nouus & memoriæ mandandus iste intellectus.

c ¶ *Hermanos.* Ad fratres existimo nõ extẽditur hæc potestas exhæredãdi sororẽ, sine parentû, vel eis mortuis, sine fratrû volũtate contrahẽtem matrimonium. ex. l. 49. Tauri, quæ eam potestatem limitauit, & ad parentes tantum posuisse apparet. ibi, *E que esta sea iusta causa, para que el padre, y la madre puedan desheredar si quisieren a sus fijas que el tal matrimonio cõtraxeren. Lo qual otro ninguno no pueda accusar, sino el padre, y la madre muerto el padre.* Et sic excludit

excludit fratres.Nam inclusio vnius, est exclusio aliorum.l.cum prætor.ff.de indic.capi. nonne.de præsumptio Facit.l.128.in Curijs Pinrianis ann. 1548.in qua fuit petitum coram Imperatore Carolo Quinto Hispaniæ Rege authore legis. 49. Tauri. quod fratres puellæ contrahentis clandestinũ matrimonium, & curatores mortuis parentibus possent ipsam accusare, & tamẽ nihil decisum fuit,sed dixit ex legibus nostri regni quid fieri oporteat,iam prouisum esse. Tum quia odiosa, tũ quia pœnalis , & quia fratres, vt sæpe suspicimus , sunt negligẽtes in quærendo viruin sorori, vt eius per ingressum religionis consequantur aliquam partem bonorum ei pertinentiũ, vel vt frui valeant eius ministerio & fructuum legitimæ.adde.l.4.titu.1.lib.isto.5.supra.existimo has leges non esse in vsu,quæ tamen.l. taurina hodie est sub tit. *De los casamientos*..lib.5.Recopil.& est.l.prima. Quæ tamen legis dispositio & pœna est ampliata & extensa ad filios masculos, vt in dicta.l.prima.Recopilationis.Vnde filij contrahentes possunt per parentes exhæredari,quodverum intelliges in legitima bonorum quæ prouenit ex ipsis met patribus exhæredantibus. Secus autem ex alijs. Quia de illis cum deferãtur ex voluntate aliorum , vel à natura ea manere eis debent incolumia,ita probat tex.iorimis memoriæ thesauris condendus in.l.cum qui ciuitatẽ. ff. de interdict. & relegat.Nec huic obstabit text.in cap.licet.de voto.vbi habetur quod filius Regis potest priuari regno,& sic videtur priuari bonis,quæ sibi à natura proueniunt,vt in casu illius textus, & sic videtur non esse incolumia ea quæ deferuntur iure sanguinis. Quia respondendum est,quod ideo in casu illius textus priuatur regno Regis filius quia ibi successor in dicto Regno sponte sua recepit hoc onus sibi à patre iniunctum.vt constat ex litera illius textus. ibi, Ne si onus tibi à patre iniunctum & à te sponte susceptum.iuncto verbo maledictiõis , in quem sensum ita docte explicat D.Anto.de Quesada lib.1.diuersarũ quæstionum iuris.capit.32.nu.14 qui plures alios citat.

Titul. VII. De las vendidas y compras.

¶*Ley.I.Que los pesos y las medidas sean yguales en todo el Reyno*

¶El Rey don Alonso en Alcala. Aera de mil ccc y lxxxvj. El mismo en Segouia.

POrq̃ en nuestros reynos y Señorios, ay medidas y pesos de partidos por donde las mercaderias se venden y compran [a] y muchos resciben muchos daños y engaños. Porende ordenamos y mandamos que en todas las ciudades e villas e lugares de nuestros reynos los pesos y medidas sean todos vnos en la forma siguiente: que el oro y la plata y vellon de moneda que se pese por el marco de Colonia q̃ aya en el siete onças. Y cobre y fierro: y estaño y plomo y azogue , y miel, y cera, y azeyte y lana , y todas las otras mercaderias que se venden a peso : que se pesen por el marco de teja, que aya en el marco ocho onças, y en la li-

¶*Titul. VII. De emptiõe & venditione.*

¶*Lex Prima.*

a ¶*Se venden y compran.* Materia venditionum & emptionum quam sit necessaria in republica,satis omnibus cõpertum esse videtur ex vsu quotidiano: tum etiã, quia contractus emptionis fuit inuentus de iure gentium post pecuniæ vsum : nam absque pretio consistere non potuit , cum sit de essentia & substantia huius contractus , vt interueniat pretium pro ipsa re quæ venditur,& non pro vsu ipsius,vt discrimen assignemus inter contractum locationis,& conductionis.l.1.in princi.ff.de contrahen. emptio.§.pretium autem.Insti. de empt.& vend. l.10.ibi. *Porque la vẽdida no se puede hazer sin precio.* titul.5.par.5.Anto.Gomez in tract.de contractibus.capi.2.nu.1. Et sic oportet vocari contractũ emptionis à iure gentium.vt in.l.ex hoc iure.vbi Cyn.Albe.& alij hoc contendũt.ff.de iust.& iur.

l.iuris

l.iuris gentiũ.ff.de pact.¶Sed in hoc dubium est, Vtrum sit à iure gentiũ,an à iure ciuili? Quod autem magis inuentũ iuris ciuilis quam iuris sit gentiũ esse emptiones,apparere videt. Qui pretij mẽtio in dubio emptionẽ arguit. gl.in.l.curiales.verbo. intelligi. C.de pręd.curial.lib.10.& in. l. si inter. verb.æstimatæ.C. de iure dotiũ.l. quoties.&.l. cum dotẽ.eo. titu. vbi æstimatio facta sup re assignata in dotẽ genero, vel alteri, in dubio,ex pretij mentione, inducit cõtractũ emptionis.Et hãc ꝑpositionẽ probãt etiã multi adducti à Philip.Deci. in.l.ex cõuentione.colu.1. num.6. versi. vltimo nota. C. de pactis: Io.Bernar. in tract.regu.cũ fallent.regu. 278. Tamen est intelligendũ,cũ pretiũ est correspõdẽs valori rei, de qua fit mẽtio,alias non esset iudicandus contractus emptionis,sed forte donatiõis,locationis,vel emphyteusis.ex theorica glo.in.l.1.verb.agendo. posita sub §.primo.ff.de superficieb. quam ibi valde notandam profitetur.Bart.num.3.&.in quæst.4.col.3. in princi.nu.10.Iaso in.l.filius familias.§.diui.col. 21.n.245.ff.de lega.1.Bartholo.à Cępol.intract. de serui.rusticorum prædio.ca.9. colum. 3. num. 9 Anto.Corset.in suis singularibus.verb. contractus.glo.est simil.in.l.per diuersas.in verb. quam alijs.C.manda.& in.l.apud Cellum. §. si quis autem.verb.causa.ff.de doli exceptio. quæ probat, quod quando res modico pretio fuit empta potius dicitur prouenire ex titulo lucratiuo , quam onerosa,& sic donationis contractus. Quam notabilem dixit Didac.Segur.in repeti.l. cohæredi. §.cum filiæ.n.163.vbi alios plures eam glo. laudãtes adduxi in additio.ff.de vulgar.& pupillar. Faciunt etiam, q̃ tradit Corne.consil. 12. libr.4. & Ripa in tracta. de peste. in princi.vbi omnino vide. Nã verba ex qualitate contractus, contra propriam significationem sunt accipienda. l. si vno. versicu. Sed & si.verbo. donationis. & ibi gl. verb.sed transactio.ff.loca. & in. l. in lege.eod. titul. l. si cum duo. &.l. si stipulatus. ff. d̃ vsur. notat Siguorol.d̃ Homodeis. in repe. l.cunctos populos. nume. 3.C. de sum. Trinita. Ex quodicebam, donatorem teneri ad solutionẽ gabellæ,quando donatarius ei dedit pretium correspondens rei:nam licet nomen sonet in cõtractum donationis,tamen vere est onerosus,& ad defraudandam gabellam. Hac forma sæpius vidi fieri , non absque maximo dispendio contrahentium , cum ea,quæ sunt Cæsaris,ei sint danda ex Dei præcepto. Idem erit, si in locationem sonet,præcipue colligi poterit,quando periculũ vuarum,vel herbarum ex forma talis contractus pertinet ad nominatum conductorem,& non ad locatorẽ , cum in contractu emptionis, & venditionis , commodum,& periculum perfecta venditione pertineat ad emptorem.l.fin.C.de peri.& commo.rei venin loca.

bra dos marcos. Y en el arroba. xxv. libras destas : y en el quintal cien libras destas , saluo el Quintal de fierro que se vsa y pesa en las ferrerias , y puertos de la mar do se haze y se carga que se vse segun que fasta aqui se vso. Y el quintal del azeyte en Seuilla : y en la frontera de diez arrobas el quintal , como se vso fasta aqui. Y en las villas y lugares que ay arrelde , que aya en el arrelde quatro libras del dicho peso. Otrosi tenemos por bien que el pan y el vino , y las otras cosas todas q̃ se suelen medir que se midan y se vendan por la medida toledana, que es en la fanega. xij. celemines y en la cantara. viij. açumbres. Y que en esta manera se faga media hanega y celemin y medio celemin , e media cantara , y açumbre y media açumbre a esta razon. Y otrosi , que el paño e lienço e sayal , y las otras cosas que se venden a varas que se vendan por la vara castellana , y en cada vara que den vna pulgada de tirar,y que midan el paño por esquina. Y qualesquier que vsaren por otros pesos o por otras medidas,saluo de aquellas que dichas son,o en otra manera de la que dicha es,que cayan e incurran en las penas

in locatione autem ad conductorem, si aliter ex forma contractus cautum non esset. l. fistulas. §. frumenta. ff. de contrahenda emptio. iuncta. l. ex conducto. §. primo. ff. locat. Sic ergo natura contractus magis inspicienda est, quam verba. l. si insulam. ff. de præscr. verb. l. si olei. C. locat. Nam verbum, locauit exponendum erit, id est, emit. sicut econuerso. l. ea lege. §. locationis. ff. locat. l. hi qui. C. eodem tit. l. cotem ferro. §. qui maximos vbi Bar. ff. de publica. & vectigal. Et ita iudicatum, & obtentũ fuit per confirmationem nostræ sentẽtiæ in contractu plus valoris mille aureorum, qui in forma locationis, confectus fuerat, sed in essentia & substantia erat emptiõis, & iuxta præmissa, & disposita in. l. tertia. quaterni gabellarum in consequentiam ad solutionem gabellæ, gabellario soluendę condemnaui. ¶ Et adeo verum est, quod pretium sit requisitum necessarium in isto contractu emptionis, eo quod pretium dicitur solennitas substantialis, sicut consensus. gl. in. l. pacta conuenta. verb. ex pretio. ff. de contrahend. emptio. Sed sic est, quod pecunia sine principis authoritate cudi non potest. l. fin. C. de fals. monet. l. 1. C. de vet. numismatis. lib. vndecimo. l. 20. titul. primo. parti. septima. l. 23. tit. fina. infra. lib. octaua. ordin. Ergo cur magis contractus emptionis à iure gentium, quam à iure ciuili, à nobis fatendum est. Dicamus ergo, quod origo à iure gentium secundario, forma vero, cudendique licentia à iure ciuili est, quam sententiam amplectitur Ioannes Orosci. in. l. ex hoc iure. nume. 45. ff. de iustitia & iure. & ita accipiendũ est illud quod dici solet, emptionem iuris gentium contractum esse. Quod etiam explicat Cantiuncula. in princ. Instit. de loca. & condu. colum. secunda. versicul. Venditio & emptio. Arias Pinel. in repe. l. secũd. in princip. nume. primo. C. de rescin. vend. vbi reputat hoc dubium difficile. ideo not. Et cum de origine contract⁹ emptionis dictũ est, merito statui potest. Secũdum dubium, ne principia ignoremus de definitione, quæ periculosa est in iure. l. omnis definitio. ff. de regulis iur. Dicamus ergo, quod contractus emptionis, & venditionis est cõtractus bonæ fidei, vltro, citroque obligatorius, qui consensu, re, & pretio ipsius rei, perficitur. Ita Fabian. à Monte in tract. de empti. & venditio. quæst. prima. numer. primo. Quam refellit Arius Pinell. in repeti. l. secundæ. 1. part. rubri. ca. final. nume. 28. C. de rescin. vendi. dicendo, quod ista definitio non continet suas partes, vt Dialectici requirunt, & nostri in. l. prima. §. primo. ff. de dol. Cagnol. in dict. l. omnis definitio. Licet enim in venditione concurrant illa omnia, concurrunt etiam in locatione, quæ vtrunq; obligat, & bonæ fidei est, & re, consensuq; perficitur, vt etiã aduertit ipse Pinell. vbi supra. 2. part. rubri. ca. primo. nume. 24. ideoque aliam refert in dict. ca. fin. colum. vltima. quam meliorem dicit ex Domin. Sot. libr. sexto. de iustitia & iure. quæst. secunda. articu. primo. ad finem. Sed supplendo ad diffinitionem in illa particula, & pretio rei ipsius, erit bona intelligendo definitionem de pretio rei, nõ de pretio vsus. Et ita ad excludẽdum omnem ambiguitatem, addendum est prædictum verbum. Et sic declarando per particulas, vltra Fabianum loco præcitato. quæst. 1. princ. col. 1. Dico, contractus. ad

que las leyes, y los derechos, y fueros dispo nen contra los que vsan de medidas, y pesos falsos †, y que las penas sean para aque llos que las acostũbrã lleuár.

† Pesos falsos. Similis pœna habetur in. l. seq.

ADDICION:

¶ Concuerda esta ley. 1. tit. 13. lib quinto. de la Recopilacion. Y añade que la vara de que se ha de vsar, sea la de Burgos. Y en quanto esta ley dize que midan el paño por esquina, esta alterada, y corregida por la ley segunda deste mismo titulo, y libro, en el versiculo (Item que todo paño.) Y por la ley tercia, titulo duodecimo, libro quinto, de la dicha Recopilacion. Y en quanto dize que el pan se mida por la medida Toledana, esta alterada y corregida por la ley segunda deste titulo, y libro, que dize se mida por la de Auila. Y lo mesmo dispone la ley segunda del dicho titulo decimotertio, libro quinto de la Recopilaciõ, versiculo. Item que todo el pan. De suerte que la vara sera de Burgos, el cantaro Toledano, la medida de Auila.

¶Ley. II. De que peso y ley ha de ser la plata.

¶El Rey dō Iuan.II.en Madrid Año de mil.cccc.xxxvj.

¶Confirmola en Toledo. Año de mil.cccc.xxxvj.

¶En Madrigal. Año de.xxxviij.

ORdenamos & mandamos que el marco de la plata segun dicho es ante desto: sea el de la ciudad de Burgos de ocho onças el marco. Y esso mismo la ley que la dicha ciudad de Burgos tiene que la plata sea de ley de onze dineros y seys granos: y q̄ ningun orepeze ni platero sea osado de labrar plata por marcar de menos ley de los dichos onze dineros y seys granos en todos nuestros reynos so las penas en que caen los que vsan de pesas falsas.

ctus, ad differentiam vltimarum voluntatum, quæ non veniunt sub nomine contractus. l. verba. ff. de verb. significa. Notat Euerard. in locis legalibus. capit. 17. Plures differentiæ assignātur à Segur. inter contractus & vltimas voluntates in rep. l. si ex legati causa. nu. 96. ff. de verb. obliga. ¶Dixi bonæ fidei, ad differentiam stipulationis, & aliorum contractuū inter viuos, qui sunt stricti iuris, non bonæ fidei. vt in. §. actionum. Insti. de actio. Et hoc ponitur loco generis: nam omnis emptio & venditio est cōtractus bonæ fidei, non tamen econuerso. Et ideo bonæ fidei dicitur, quia exhuberantior bona fides requiritur, quam in stricti iuris. l. si dolo. C. de resc. vēd. l. bonā fidē. C. de acti. & obligat. Declarat Ioā. Coras. cur sic dictæ actiones bonæ fidei, & stricti iuris in libr. a. miscellanæ. iuris. c. 8. & latiùs dixi in dict. §. actionū. quē legi anno superiore. 1560. cum tit. de actioni. ¶Dixi, vltro citroq; obligatorius, ad differentiā aliorū, qui non sunt adeô obligatorij ex vtraq; parte. Sed tamen regulariter nō cadit obligatio nisi ex vna parte tā tū. l. Aristo. § fin. ff. de don. l. ad res donatas. ff. de ædili. edict. cōtractus enim emptionis & venditionis, ideo est vltro citroq; obligatorius, quia in eo ex bono & æquo alter alteri obligatur ex consensu: emptor enim obligatur ad solutionem pretij: venditor ad rei venditæ traditionem. l. ex empto. ff. de actio emp. ita inter ipsos actiones & obligationes oriuntur. §. 1. Insti. de aur. tuto. l. Labeo. §. contractum. ff. de verb. signifi. & quando contractus emptionis & venditionis, vel aliqua pars substantialis confertur in voluntatem vnius ex contrahentibus, totus contractus est nullus. Secus autem, si forte pretium conferatur in arbitrium, vel taxationem alicuius tertij. l. final. C. de contrahend. emptio. Paul. & docto. in. l. sæpè. §. primo. eod. titul. Resoluit Antoni. Gomez in tracta. de contractib. capitulo secundo. numer. 19. versicul. Item principaliter quæro. In quo omnino pro intellectu ad Arium Pinellum recurrendum est in repet. l. 2. in. 2. part. rub. capitulo primo. numero quarto. versicu. Quanuis autem certum pretium. ¶Dixi vlterius in definitione, qui rei nam de essentia est, vt interueniat res quæ venditur, & emitur. l. nec emptio. ff. de cō trahend. emptio. ¶Dixi, consensu, ad differentiam contractuum, qui re, & literis contrahuntur: nam iste sine alia solennitate præter consensum partium vna cum pretij interuentione perficitur. vt Instit. de obligat. ex consens. ex Fabiano de Monte de emptione. & venditione. 1. quæstion. columna prima. numero primo. Et est notandum quòd emptio & venditio sunt correlatiua & relatiua: nam præsuponendo emptorem, declaramus venditorem esse in casu expresso, & e contrà. Gabriel in. 4. senten. distinction 15. quæstion. 10. notab. 1.

Est præterea notandum, quòd regulariter quælibet res potest vendi, nisi expresse prohibeatur vendi à lege, vel testatore, vt sunt res sacræ, res ecclesiæ, res subiectæ restitutioni. text. in lege. si in emptione §. omnium. ff. de contrahenda emptione. Probat Antonius Gomez de contractib. capitulo secundo. numero. 50. versic. Item quæro quæ res.

Quæritur, Vtrum quis compellatur, vel compelli possit rem suam vendere? Respon. quòd regulariter nullus compelli potest ad emendum, nec vendendum. l. nec emere. C. de iur. delibe. l. inuitum. &. l. final. eod. titul. l. inuitus. C. locat. l. nec ab initio. C. de nupt. l. possessores. C. defund. patrimoni. libr. 11. l. non enim. ff. de re. amota. Fallit tamen in pluribus casibus, de quibus per Antoni. Gomez vbi suprà. capitul. 2. numer. 51. quæstij fina. Nouem casus posuimus suprà libr. a. titul. 23.

Item q̃ el platero q̃ labrare la dicha plata: sea obligado de tener vna señal conocida para poner debaxo de la señal que hiziere para tener debaxo del marco de la tal ciudad o villa donde se labrare la dicha plata. Y q̃ el dicho platero sea tenido de notificar esta señal ante el escriuano del cõcejo: porq̃ sepa q̃ el platero labra la dicha plata: por q̃ si alguna fuere de menor ley q̃ la susodicha sea sabido. E si otro platero

in.l.2.gloss.1.pagin.713.versicu. Tãdem quæro. vbi plenius tractauimus. ¶ Dubitatur præterea, Pretium ratione emptionis debitum venditori, qua actione, vel iudicis ne officio peti possit? Respon quòd actione ex vendito. vt patet de actio. empt. & vendition. ff. per totum. præsertim in. l. Iulianus. §. ex vendito. eiusdem titul. notat Hierony. Cagnol. in repeti. l. curabit. num. 14. C. de action. empti. Quæri etiam potest non minus eleganter, Vtrùm venditor petens pretium conuentum ab emptore, censeatur eo ipso renuntiasse remedium illi pertinens ratione deceptionis vltra dimidiam ex. l. 2. C. de rescindenda venditione. &. l. 4. cum ibi traditis cõcord. infrà hoc titulo? Videtur quòd non, quia habet duo remedia: vnum ratione contractus ad pretium conuentum petendum actione ex vendito: aliud ratione læsionis, quæ forte non est sibi cognita, eo tempore, quo vendicat pretium, & ideo ei est concessum certum tempus ad agendum, comperta læsione. vt in.l.2.C. de rescindenda venditione. & in.l.56. tit.5. part.5. &.l.4. infra isto titul. Igitur pro hac parte negatiua. Item etiam ignorans & errans circa rei valorem agendo ad recuperandum pretium conuenti, non est visus suum ius remisisse, nec præsumẽdum est.l.1.C. si maior fact. alien. ratam habuerit. Et istam partem approbat Bald. in dict.l.2.nu. 65. versi. Sed quid si deceptus. vbi Panthaleo Cremensis.num.135. versi. Trigesimo quinto. Secùs tamen esset, si sciret, vel lis iam cœpta esset, & peteret simpliciter pretium conuentum sibi restitui, nam visus esset renuntiasse prædictum beneficium. dict.l. 2. & liti & instantiæ eius vigore cœpta per dictam simplicem petitionem pretij: quia actus contrarius pendentiæ litis, eius desertionem inducit. l. si filius ff. de minori. gloss. in clem. Græciæ. verb. renuntiare. de resc.

Quæri potest, Quod pretium dicatur in rebus vendendis, & emendis iustum? In quo dic, quòd tripliciter considerari potest pretium iustum, nempè pium, medium, & rigorosum: nam contractus non consistit in puncto indiuisibili, & sic res valens iustè & piè decem, valere potest duodecim, & quatuordecim, quæ pretia censenda sunt iusta, dum tamen sint intra latitudinem iusti pretij secundum Scot. in. 4. senten. distincti. 15. quæstion. 2. & Ioan. maior. quæst. 32. Conrad. in tract. de contracti. quæst. 56 cõclus. 5. Tho. 2.2. quæst. 77 artic. 1. Add. 1. vers. Quod ideo dico, quia iustum pretium. Antoni. Burgens. in. capitulo. cum causa. columna tertia. numer. quinto. de empt. vend. Nauar. in capit. qualitas. numer. 34. de pœnitentia. distincti. 5. & tangit in manuali Confessorum. capitu. 23. &. 82. expressiùs numer. 78. & capitul. 17. numer. 228. Domini. Sotus lib. 6. de iusti. & iure. quæstion. 2. articulo tertio. versi. Ad huius autem conclusionis intellectum. Carol. Moli. de contractib. quæstio. 14. Ioan. Methymnens. de restitution. quæsti. 31. Couar. lib. 2. Variar. resolutio. capitulo. 3. numero primo. Ex quo inferuntur plura singularia videndà per eum numer. 2. cum seq. Quod intellige in pretio, quod non à lege impositum est, quod non est indiuisibile, quippe cum latitudinem habeat, cuius vnum rigidum, id est, extremum dicitur, alterum verò medium, & alterum pium. Secùs tamen in pretio à lege statuto, quod postquam est positum, est indiuisibile, nec in se continet latitudinem, cùm sit pretium legitimum. vt Domini. Sotus declarat lib. 6. de iust. & iur. q. 2. ar. 3. pa. 532. col. 2. & latiùs declaraui in.l.2.gl.1. tit. 23. lib. 2. ordi. vbi de iusto pretio tã à lege, quàm à nõ lege statutũ, quale sit, aperui. Quo fit illicitũ esse, quicquã vltra latitudinẽ iusti pretij pro re vendita recipere, nec vltra legitimũ, id est, taxatum à lege, seu republica propter vtilitatẽ reipublicæ, quæ vtilitati priuatæ est præferenda. auth. res quæ. C. cõmunia de leg. c. ratio nulla. vbi Deci. de præbend. l. 3. in fin. titul. 28. part. 3. Et hanc propositionẽ probaui ex pluribus in. d.l. 2. gl. 1. pag. 712. in versi. Prior pars. Nauar. in manuali confesso. ca. 23. nu. 83. vbi de legitimo loquuti sumus. De alio tradit. Sanct. Thom. 2.2. quæstion. 77. artic. 1. Nauar. in rep. ca. nouit. not. 6. de iudi. & in manuali confesso. cap. 23. num. 80.

Qui

Quitenent, quòd vbi interuenit inæqualitas in pretio inter contrahentes, etiam intra dimidiam iusti pretij, si notabile damnum sit, teneri ad restitutionem læso. Idem notat Conrad.de contractib.quæstion.36.versic.Primum exemplum. & quæstion.

viniere a labrar plata a la tal ciudad, villa o lugar que sea obligado de yr a lo mostrar y declarar ante el escriuano del dicho concejo la señal y marco que quiere hazer en aquella missma plata q̃ assi labra-

56. Adrian. quodlibet. 6. Ioann. Methymnen. de restitut. quæstion. 32. Alphons. à Castro. libro primo. de potestate legis pœn. capitul. quinto. foli. 33. columna prima. Panormi. in capitulo. quia plerique. numero.28.quæstion. 9. de immuni. eccle. Burgens. in capitul. cum dilecti. de emption. & vendi. Nauar. in. capitul. qualitas. numero. 26. de pœnitentia. distinction. 5. & in dicto capitu. nouit. notab. 6. numer 47. & in rep. capitul. final. 14. quæstio. 6. in princi. versi. Lo vndecimo. Iason. io. §. Sed iste quidem. nume. 104. Insti. de actio. Et est communis opinio secundum Gabriel. in. 4. senten. distincti. 15. quæstion. 2. Et hoc accipiendum est, quando re ipsa contingit deceptio. Si verò fuit inductus dolo, & ex proposito, etiam in foro exteriori, compellendus erit decipiens ad damni satisfactionem læso, secundum Panor. in capitul. in ciuitate. columna secunda. num. 6. de vsur. Quod dictum bene notandum dixit esse Antoni. Burgens. in. capitul. cum dilecti. columna quinta. numer. 21. de emptio. & vend. vbi ait inductum per dolum vti posse remedio. l. & eleganter. ff. de dol. vt liberetur à contractu præcise, nec iustum pretium rei suppleri possit. vt est text. in. l. pen. C. si vend. pigno agatur. Paul. Castren. in. l. 2. in prin. C. de rescindenda venditione. Grego. Lop. in. l. 56. verb. *Desampararla*. titul. 5. part. 5. Pinel. in rep. dict. l. 2. capitulo. 2. Et sic cum contractus sit nullus propter dolum contrahentis, petitur, vt declaretur nullus, quatenus de facto, & non iure processit, vel si velit stare deceptus contractui in suũ fauorem & in odium dolosi, poterit, & petere actione ex contractu, ne decipiatur. gloss. in. l. & eleganter. versi. Si in hoc ipso. ff. de dol. Iason. in §. actionum. numer. 41. Insti. de actioni. vbi Gomez. numer. 12. gloss. in. l. iurisgentium. §. prætor ait. verb. dolo malo. vbi Paul. nume. 2. ff. de pact. Est etiam gloss. in dict. l. eleganter. verb. nullam. & glo. in. l. si dolo. C. de rescin. vendi. & glos. in. l. item si pretio. §. final. verb. circunscribere. ff. locat. inquit, illicitam esse deceptionem cum dolo

re. Y el q̃ lo contrario hiziere y labrare plata sin hazer lo susodicho que incurra en las penas susodichas.

Itẽ q̃ el peso de oro q̃ sea en todos nuestros reynos y señorios ygual con el peso de la ciudad de Toledo assi

inter contrahẽtes. Quam gloss. ad hoc peregrinã esse dixit Sebastian. Sapi. in additio. ad Panor. in. capit. quia plerique. nu. 28. de immu. eccle. Imol. Cõsil. 109. colũna secunda nu. 2. Barbat. consil. 56. colum. 3. nume. 11. libro secũdo. Ergo statim cum primum cognita fuerit inæqualitas & deceptio ab vno ex contrahentibus, debet satisfacere secum contrahenti, etiam intra dimidiam iusti pretij, siue dolus sit re ipsa, siue ex proposito in foro conscientiæ, ex supra dictis. Et probat Fortuni. Gars. in tractat. de vltimo fin. vtriusque iur. column. 82. in illatio. 17. Probatur ex Paul. 1. ad Thessalonicenses. 4. ne quis supergrediatur fratrem suum & circunueniat in omni negotio: vindex enim est dominus de his omnibus. vbi beatus Anselm. ait, Supergressio est, vbi pro minori pretio illud quod maioris est, elicitur. Circumuentio autem, vbi per dolum frater in ipsa venditione, vel emptione decipitur. Ex quibus constat à Paulo vtramque pretij inæqualitatem interdictam esse, siue ex industria, siue præter intentionem, & vtranque esse peccatum, apertè conuincitur per id, quod statim Paul. subiungit, dicens, quoniam vindex est de omnibus his: nisi enim vtraque esset peccatum, dominus de illis non vindicaret. reg. Sine culpa. de regul. iur. libro sexto. Ex quo infertur, nullam deceptionem & inæqualitatem etiam intra dimidiam iusti pretij licitam esse de iure Canonico, nec permissam. Constat. Lex Canonica nihil permittit cum peccato, imò legem nutritiuam & inducentẽ peccatum tollit, & derogat. capitul. fin. de præsc. Sed huiusmodi est præmissa deceptio, igitur, &c. Quia quamuis ius Canonicum illi soli, qui vltra dimidiam iusti pretij deceptus est, per sufficiens remedium subueniat, alijs tamen, qui infra dimidium iusti pretij decepti sunt, non præcipit, vt dam-

de doblas como de coronas y de florines y ducados y todas las otras monedas de oro segun que lo tienen los cambiadores de la ciudad de Toledo. Y que el cambiador o otra persona que de otra manera: o con otro peso pesare que incurra en las dichas penas.

Item que todos los pesos que en qualquier manera ouiere en nuestros reynos y señorios que sean las libras yguales. De manera que ayan en cada libra diez y seys on-

vt damnum illatum deceptoribus remittant, nec decipientibus permittit, vt sic decipere possint. Nisi fortè quis dixerit ex eo permittere, quòd pro præmissa deceptione nullam in iudicio admittit actionem. Sed hæc permissio nullam tribuit conscientiæ securitatem, sed solum imponit litibus terminum: quoniã nisi id fieret, innumeræ quotidie in republica lites oriretur. Quũ sic litibus obuiat, nil hac ratione concedit decipiẽti, sed illum suæ conscientiæ relinquit, non quidem vt liberè qđ voluerit agat, sed vt iuxta diuinam legem operetur, à Deo solo, & non iam ab hominibus in foro exteriori iudicandus. argu. capitul. cùm iam dudum. de præbend. Tenetur ergo sic decipiens reddere id, in quo à iusto pretio defecit, quamuis deceptus pro hac re, non possit contra illum actionem in iudicio deducere. Alphons. Castrensis in lib. 2. de potest. legis pœnalis. capi. 10. fol. 187. colum. 1. Cùm autem sit contra ius naturale, ne quis cum alterius damno locupletetur, & diuinum prohibens alienum detineri. facit. capitul. 1. distin. 1. & capit. final. distin. 9. ergo à iure Canonico tolli non poterit peccatum, nec permitti aliqua deceptio. Imò etiam læso non petente, postquàm contrahens cognouerit deceptionem, tenebitur restituere statim. Panormi. in capitul. quia plerique. nume. 30. de immu. ecclesia, Conrad. de contracti. quæstion. 57. conclu. 1. Sotus de iusti. & iure. lib. 6 quæst. 3 articul. 1. pagi. 538. col. 2. ¶ Deducitur etiam ecclesiam in suis contractibus nemĩnem debere, nec posse vltra pretium iustum rei venditæ, seu datæ in emphyteusim, vel alias recipere, & aperta læsione tenetur læso ad restitutionem & satisfactionem, cum sit cultrix iustititiæ, & omnibus prodesse, & non damnum inferre debeat, & cuilibet catholico hoc ipsum facere tenetur: ergo multò magis ecclesia, & ecclesiasticæ personæ, per præmissa. Tum etiam ex notatis à Domini. Soto loco præcitato. artic. 1. versic. Est ergo quæstio verùm lex id permittat. Est gloss. memorabilis in capit. ea enim. verb & plus. 10. quæst. 2. dicens ecclesiam iustum tantùm pretium, & non vltra, etiam ab vltro offerente ratione contractus cum ea celebrati debere recipere. Eam gloss. laudat Ambrosi. Bignat. in repe. cap. salubriter. num. 86. de vsur. Conrad. de contractibus. quæsti. 57. in additione impressa in indice dicti libri. super ead. quæst. Deci. in. l. si quis in conscribendo num. 7. C. de pact. Henri. de Gandauo quod lib. 3. q. 28. colũ. 2. & est communis secundum Nauar. in rep. cap. nouit. 6. notab. num. 47. de iudi. Bono enim viro illicitum est aliquem decipere. gloss. singu. & menti tenẽda in. l. semper in contractibus. de regul. iur. Quam ibi adnotauit Decl. numer. 7. & ordinariam dixit Ioan. Anani. in. capi. in ciuitate. colum. 5. num. 11. de vsur. & est vera conclusio secundum Antoni. Burgens. in. capit. cum dilecti. column. 5. num. 15. de emptio. & vendi. Conrad. de contract. quæst. 57. conclus. 3. Ex quo deducitur, quòd cùm supergressio, vltra iustitiam commutatiuam contra diuinam & naturalem iustitiam sit, omnis deceptus laicus, siue ecclesiastica persona sit, poterit recuperare læsionem per viam denuntiationis euangelicæ, vt peccato obuietur. argu. cap. nouit. de iudi. cap. si peccauerit. 2 quæsti. 1. capitul. final. de for. compet. libr. 6. & tex. & ibi Panormi. in. capitul. ex literis Syluani. de sponsa. & egregie declarat Martin. Nauar. in dicta repetit. capitu. nouit. notab. 6. numer. 79. Nec ex hoc si per viam euangelicæ denuntiationis laicus agat contra laicum in foro ecclesiæ, existimandus est illam traxisse ad vetitum tribunal, nec locum fore pœnæ. l. 3. titulo primo. libro tertio. ordinamen. quippe cùm in specie deducta, causa non sit profana, sed spiritualis, vt homo exeat à peccato, & restituat, quod remedium in foro Cæsaris non inuenitur, nec datur: ergo recursus fieri debet ad ecclesiam absque aliqua pœna, quia non tendit ad defraudandam iurisdictionem, sed ad præmissa. Et si restiturio veniat, nihilominus non venit in considera-

ſideratíonem tanquam incidens, ſed id quod principalius eſt.l.ſi quis nec cauſam.ff.ſi certum petatur. Vnde gloſſ.in capitul.vnico.de cleric.non reſide.lib.6.in verb.receperit. dicebat, accedentem ad eccleſiam principali conſideratione propter lucrum, peccare, non tamen ſecunda rio,nec ſimoniam ex hoc committere. Panormi.eam approbat in capitul. conſoluiſti. numer. 2. & ibi Addit. de celebr. miſſar. & in cap ſua. ¶Deci.in. ca. ex parte. numer. 6. de offici. de legat. Nauarr.in repet. capitul. quando. notabili. 6. numer.12.Couarruuias.lib.2. Variarum reſolution. capitul.20 numer. 5. Et ſic cauſa inducens liberationem efficaciorem eſſe apparet, & operatur effectum, & non illa, quæ inducta eſt ad obligãdum l.ſi vnus.§ pactus ne peteret.ff.de pact. Conſulerem tamen, vt denunciatio illa fiat per aliquem clericum, vel fiſcum eccleſiæ,ne incidas in dubiũ quia vbi eſt lucrum iſtorum officialium, non eſt quæſtio iuris, ſed tyrannidum, & deuoratorum pecuniarum innocentium. ¶Ex quibus non obſtat dicere, conſtat quòd leges permittunt deceptionem, quæ eſt intra dimidiã iuſti pretij, cùm nec permittantur expreſsè, nec deuegent actionem præcipiendo, ſed diſsimulant ob maius malum in republica vitandum, nempe vt lites finiantur: nam ex duobus malis, minus eligendum eſt capitul.duo mala.13.diſtincti.vbi declaraui in lectione ordinaria decreti, Anno.1562. Et minimũ cenſetur malum iuxta illud Cicero.lib. 3. officiorum. Primum, minima de malis. Et in libro. 5. in Verrem. & in epiſtola ad Octauium. In duobus autem malis cum fugiendum maius ſit, leuius eſt eligendum. Et quod ius ciuile id non permittat, clarè conſtare videtur: quia quando reſcindit contractum ob prædictam læſionem vltra dimidiam iuſti pretij, vel iubet iuſtum pretium ſuppleri, totus exceſſus vltra iuſtum pretium venit reſtituendus, quod non veniret, ſi licitum eſſet incluſiuè vt ad dimidiam, vt punctuauit Dominic. Sotus lib.6.de iuſtitia & iure. quæſtione tertia.articul. primo. verſi. Atque hinc ſumitur quartum argu-

çaſ ſegun ſe contiene en la ley antedeſta. Y que eſto ſea en todas las mercadurias de carne y peſcado y todas las otras coſas que ſe acoſtumbran vender y ſe vendieren por libras: ſo pena que qualquier que lo contrario fiziere caya y incurra en las dichas penas. Item que todo paño de oro y ſeda y de lana: y de lienço y de picote y de ſayal: y de xerga: y de todas otras qualeſquier coſas, que ſe venden a varas

mentum. ¶Nec etiam obſtare nobis videntur, quæ adnotari ſolent ex.l.in cauſæ.2.§.idem Pomponius.ff.de minorib. nempe in emptionibus & venditionibus licere naturaliter contrahentibus ſe adinuicem circumuenire. text. in. l. item ſi pretio. §. fina. ff. locat. Nam pro diſſolutione huius difficultatis præmittere oportet, duplicem eſſe dolum, alterum deceptiuum, conſilio & induſtria adhibitum, alterum re ipſa nulla interueniente calliditate. l. ſi quis cùm aliter. ff. de verborum obligationibus. vterque dolus frequentiùs ſignificatur hoc verbo, fraudis, vt oſtendit tex.in.l.iuriſgentium. §. ſed ſi fraudandi.ff.de pact. vbi Ioan.Oroſc.i.l.1.vbi gloſſ. ff. de his quæ in fraud. credi. Platea in. §. in fraudem. Inſtitu.quibus. ex cauſ. manumitter. non licet. Verumque ſenſum habent verba, fraudare, circunſcribere, circumuenire, quibus vtuntur Iuriſconſulti locis præmemoratis. His ſic præmiſsis, text.in.§.idem Pomponius.l.in cauſæ.2.ff. de minori.eſt intelligendus in dolo reali, non in deceptiuo.vt eſt gloſſ.in dicto.§. verb. naturaliter. & gloſſ.in.l.ſed & ſi pupillus. §. item ſi eum plures. ff.de inſtitor.& in leg.& ideo. ff. locat. & in. leg. Iulianus.§.ſi venditor. &. §. idem Iulianus. ff. de actionibus empti.

Et hæc eſt regula vniuerſalis in iure, quòd nullus dolus deceptiuus permiſſus eſt à iure, vt in iuribus præcitatis. & in lege.& eleganter. ff. de dolo.& in lege.ſi dolo. C. de reſcindenda venditione. Probatur & a Ioann. Igneo in repetitione legis.contractus.numero.105. ff. de regulis iuris. & in lege.ſi exhæredatus.numero.29.ff. ad. Senatus Conſultum. Syllanian. Iaſo.in.§.actionum. numero.28.Inſti.de actio.Stephan.Forcatul.in necyomantia iur.dialogo. 99. Sed huic reſponſioni obſtat difficultas. Nam licet dolus non interueniat. iniquum eſt aliquem cum aliena iactura locupletari.lex. nam hoc natura. ff. de cond. indebi.lex.iure ſuccurſum.ff. de iur. doti. lege. iure naturæ.ff.de regul.iur. capitulum. locupletari. eod.titul.lib. 6. &. leg.17.titu.fina.part.ſeptima.

Alciat. de præsc. In rubr. numer. 7. quod repugnare minimè dubium est. dicto. §. Idem Pomponius. dum dicit naturaliter. Sed omissis alijs solutionibus, dicendum est, quòd text. ille loquitur intra latitudinem iusti pretij, de quo suprà habitum est ex Conrado in tracta de contractibus. q. 56. articu. primo & non est visus ab hac solutione recedere Nauar. in capitul. qualitas. de pœni. distin. 5. Sed hæc solutio nō placet Soto loco suprà citato, & meritò; quia in-

† Téder sobre vna tabla. adde. l. 1. §u pr. eo. tit. in vers. y otrosi §q el paño. quæ aliter dispo nit, sed à cisio huius l. est seruãda. & practicatur.

que el que lo vendiere sea tenido de lo †tender sobre vna tabla y poner la vara encima y haga señal de cada vna vara: porque el que lo comprare no reciba engaño y se venda por la vara toledana. Y que el que lo contrario hiziere que incurra en las penas en que caen los que venden paños por varas falsas. Item que las medidas del vino assi de arrobas como de cantaras y açumbres y medias açumbres y

tra hanc latitudinem nullum est præiudicium, nulla fraus, cùm tota sit iustum pretium. Potest etiam alio modo tex. ille intelligi secundum Alber. & Bald. ibi, quatenus ait licere; ex permissione iuris in foro exteriori, non quia licitum honestumque sit, vt suprà diximus. Pinel. in rep. l. secundæ. parte secunda. capitulo. primo numer. 36. C. de rescindenda venditione. Sed & si verissimam esse sentiam istam solutionem, tamen repugnat verbo, Naturaliter, in dicto. §. Idem Pomponius. posito, quippe cùm forum interius & conscientiæ nihil aliud sit, quàm natura, & ius naturale capitul. primo. distinctione prima & capitulo non est. distinction. 6. Ideo intelligi aliter solet tex. ille, quòd verbum, naturaliter, sit accipiendum ex natura contractus emptionis, & venditionis, hoc est, quòd natura emptionis, & venditionis habet in se difficultatem, vt vix adhiberi possit, & in vsu esse, nisi inuicem remittatur præiudicium. ex. l. si voluntate. C. de rescindenda venditione. Quæ solutio reddit rationem, cur in foro exteriori permittatur huiusmodi læsio in his contractibus, atque ita non tollit difficultatem: fuit autem Carol. Molinæ. de contractibus quæstion. 56. refert. Couar. libr. 2. Variarum. resoluti. capitul. 3. numero. 2. Balduinus in princ. Insti. de rer. diuisi. Sed quatenus præsupponere videtur, quòd natura contractus est contraria iuri naturæ, est positio falsissima, cùm hic contractus sit iustissimus, & de iure gentium, atque eodem pacto non tollit difficultatem, quam ponit Pinel. in dicta. leg. 2. 1. part. capitul. 2. ad fin. vbi verbum, naturaliter, interpretatur, id est, iuris gentium, hoc est de consensu populorum. Quæ solutio placuit Foreatul. in Necyomantia iur. dialogo. 37. num. 5. Quæ solutiones manifestè explicant, cur in exteriori foro permittantur huiusmodi læsiones. itaque ad resolutionē considerandum est, quòd natura contractus emptionis & venditionis efficit, vt aliqua læsio toleretur in pretio, quod præter Carol. Molinæ. & alios suprà citatos ostendit elegantissimus Aristotel. locus lib. 2. Metaphysi. ad finem. capitul. 9. Sunt enim & in ratione nonnullæ partes, vt materia rationis. Quā læsionem videntur contrahentes per consequentias subire. arg. l. 2. ff. de iur. om. iud. Atque etiam ius ipsum naturale patitur in huiusmodi contractibus aliquam læsionem, dummodo notabilis non sit, sed modica. Et hoc denotat tex. in dict. §. Idem Pomponius. Quod sensisse visus est beatus Thom. 2. 2. quæstion. 77. articulo primo. Hoc autem principium iuris naturæ allegat ibi Iurisconsultus, vt ostendat contractum per se validum esse ipso iure, etsi deceptio in pretio interueniat. Quod colligitur ex proposito Iurisconsulti in tota illa lege à principio, in qua Iurisconsultus conatur ostendere restitutionem minori non esse concedendam, nisi vbi aliqua ratio non est quia succurratur ei, ac proinde in casu proposito restitutionem esse necessariam. Quod bene præter glos. & docto. explicat Pinel. in rep. l. 2. part. 2. capit. 1. nu. 32. C. de rescind. vend. Ex quibus duo inferuntur. Primum, quòd iure naturæ læsio modica, quæ permittitur, remanet arbitrio boni viri; at verò hæc læsio modica iure ciuili redacta est ad dimidiam iusti pretij. vt in. l. 2. C. de resc. vend. & in. l. 4. infrà hocmet. tit. 7. Ex quo inferri posset, cùm à iure Canonico & regio id sancitum est, vendens, vel emens rem intra dimidium iusti pretij, nisi fuerit exactus à parte læsa, non teneri in conscientiæ foro ad restitutionem, contra opinionem cōmunē Canonistarū & Theologorū, quam in cōtrariū huius illationis suprà probaui. Tū, quia Canon nil cum peccato permisit, cum semper consilium

filium det animæ. gloss. in capitul. cùm contingat. de iur. iur. & iure Canonico constat permissum esse in. capitul. cùm dilecti, & in capitu. cùm causam. de empti. & vend. dùm tamen re ipsa con tingeret læsio, & intra dimidiam. Tum quia istud pretium iustum potuit censeri, ne animam vnius contrahentis illaquearet, nā pluris momenti est, quā mille corporum, & à fortiori rerum. Si potest ex causa iusta & vtilitatis communis, vt caristia euitetur, res particularium taxare, & legitimum ac iustum censetur pretium, quantò magis animarum fauore? Nam homines id pretium iustum esse in rebus censent, quantum vendi possunt. Si verò alter vtriusque censeatur læsus, instituat contra decipientem re ipsa remedium legis secundæ. C. de resc. vend. Sin verò non petat ex natura contractus, vt dixi, censetur pretium iustum fuisse, & non subiectum restitutioni dum tamen dolus deceptiuus, & partis peritio cesset. In foro etiam animæ crederem posse defendi contrà communem. Et hanc sententiam nouissimè. 8. annorum cursum quod hæc scripta & approbata erant à sacro Concilio, reperi tetigisse Dominum Anto. Menesi. in. dicta. l. 2. numer. 73. quam hoc Anno in lucem edidit, scilicet. 1563. Cætera, quæ pro intellectu dicti. §. Idem Pomponius annotare possemus, sunt videnda apud Carol. Molinæ. in tracta. De commercio & vsura. quæstion. 14. numer. 171. Nauar. in capitul. qualitas. numero. 42. de pœni. distin. 5. Couar. libro. 2. Variar. resolu. capitul. 3. nume. 2. Domini. Sot. lib. 6. de insti. & iur. quæstio. 3. articul. 1. versicul. Primum igitur. & per ea, quæ optimè in proposito tradit Ioan. Methymnen. in. C. de restitu. quæst. 32. & 33.

Quæri potest, Vtrum vendens rem, & eam tradens antequàm solutum ei sit pretium conuentum, transferat dominium in emptorem? Videtur quòd sic, cùm habuerit fidem de pretio venditor: quoniam res corporalis, quæ à domino venditur & traditur, non aliter fit accipientis, quàm si aut pretium venditori solutum sit, aut ei satis eo

quartillos que sean de la medida toledana: y en todos los nuestros reynos y señorios no se compre ni venda por menudo ni por granado: saluo por esta medida no embargante q̄ digan que algunas ciudades: villas e lugares y comarcas que lo tienen por priuilegio y vso y costumbre vēder y comprar por mayor y menor medida que toda via se venda por la dicha medida toledana so las dichas penas.

nomine factum, putà ex promissore, fideiussore, aut pignore ipsi venditori ex ipsius voluntate cōstituto. l. 2. §. 1. in fin. ff. si cert. petat. vel nisi venditor fidem habuerit emptori sine vlla satisfactione. l. quod vendidi. ff. de contrahenda emptione. Quod, si nihil horum vēditori præstetur, quasi pignus (nam proprie pignus esse nequit. l. neque pignus. ff. de reguli. iuris) retinere potest eam rem quam vendidit. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actionibus empti. Id ergo vnū poterit emptor, nisi res eadem alteri emptori vendita, ac tradita sit. l. quoties. C. de rei vendi. vt vniuerso pretio venditori oblato solutoque actione ex empto contra eum experiatur dicto. §. offerri. nec enim ex sola traditione, quantumuis ex venditionis causa facta, statim iudicatur venditor pretij solutionem emptori fideicommisisse, si aliud colligi posset, quia emptor dixit se promptam pecuniam solutioni habere; cum non haberet rem, vendicare poterit. ex gloss. in §. venditæ. Insti. de re. diuisio. vbi Fabian. Angel. Plat. & Iaso. ad Porchum. columna. 2. glossa. in dict. l. quod vendidi. ff. de contrahenda emptione gloss. in. l. procuratoris. §. planè. verb. vendicare. ff. de tributor. ex Bartol. & gloss. in leg. si seruus communis. §. locaui. ff. de furt. & ex Gregor. Lopez in. leg. 46. verb. *Se fiasse del.* titulo vigesimo octano. partita tertia. Si tamen simpliciter venditor rem tradidit emptori, videtur habuisse fidem de pretio, & sic dominium transtulisse, si nihil dicit, vel excipit. ex glossa. in dicta lege quod vendidi. & in. §. venditæ. & in dicto. §. planè.

Et confirmatur ex. l. quadragesimasexta. & ibi Grego. Lopez. verb. *Con intencion.* titulo. decimo quarto. partita. 5. Et tenent communiter docto. secundum Fabian. de monte. in tracta. de empti. & vend. 5. quæstion. principa. nu. trigesimoseptimo. quamuis ipse strenuè contendere velit contrarium, quòd non dicatur habita fidés de pretio, nisi expresse actum fuerit inter contrahentes. Quem vide. Nam si vera est hæc opinio, sequeretur,

quod venditor posset rem suam vendicare, si non solvatur ei pretium conventum, quod inest naturaliter ex natura contractus, quod emptori tradat rem, si modo pretium fuerit solutum. l. ex empto. ff. de actio. empt. ergo ante pretij solutionem, cum veniat ex natura contractus bonæ fidei, non intelligitur translatum dominium, quia tacitum habitum oportet, cum pro expresso habeatur, quid sufficere potuit. Nec est verbo simile, quod venditor, maxime si diligens est, velit dominium transferre in emptorem ante realem numerationem pretij, cum de [illegible] indebiti. l. ff. de probat. Ergo non est dicendum, [illegible] argumentum [illegible] verisimili, quod est receptum in iure, cum quia verisimile non est, [illegible] sumpt. [illegible] quod [illegible]

Item que todo el pan que se ouiere de comprar y vender: que se venda y compre por la medida de la ciudad de Auila y esto assi en las hanegas: como en los celemines y quartillos. Y mandamos que se guarde assi en todos nuestros reynos y señorios: no embargante que digã que lo tienen de priuilegio vso y costumbre como dicho es.

A D D I C I O N.

¶ *Esta ley, en el principio y en el versiculo, ite, que el peso de oro concuerda con la ley. 1. titul. 22. lib. 5. de la Recopi. la qual corrige a esta ley: en quanto dize (seys granos) y dize quatro, y tãbiẽ dize quatro,*

illud quam. in princ. num. 37. C. de reuocan. donat. de Euerard. in locis legali. loco. [illegible] & Fernand. Loazes in tract. super noua pagan. conuers. regni Valentiæ. colum. 8. §. nec prædictis obstat. num. 26. cum seq. vbi plura singularia decisa comperies gratia huius argumenti, quæ faciunt etiam ad. l. non est verisimile. ff. de eo quod met. causa gestũ est. Item etiam, quia oratio respiciens plura determinabilia, debet ea æqua lance definire ac terminare. l. in hoc iure. ff. de vulg. l. quamuis. C. de impube. & alijs substi. Sed hæc tria ponuntur exceptive à regula in dict. l. quod vendidi. dicendo, quod vendidi & tradidi non aliter sit accipientis, quam si aut pretium nobis solutum sit, aut satis eo

nomine factum, vel etiam fidem habuerimus emptori sine vlla satisfactione vel datione. Tamen satisfactum nisi probetur non præsumitur. [illegible] patroni. § si quis iurauerit. ff. de iure patro. l. quinquaginta. ff. de probat. ibi, nam si creditum [illegible] ille respondeat pluram [illegible] ipso non probaret cogendus esset. l. in testamento. ff. de requiren. dub. [illegible] in pari [illegible] Ergo non habita fides de pretio, non præsumitur, [illegible] Item vt fundat intentionem suam, in alio [illegible] substantia [illegible] necessitate probari, nondum illud probare [illegible] ff. de probat. l. si rem minorem. ff. de in integ. restit. & dicetur in [illegible] fra. Ergo emptori conuento à venditore, & rei vendicatione, dicenti habitam fidem de pretio, tandem incumbit, debet illud ostendere aperte. Præterea facit quia translatio dominij est magni præiudicij, & difficilior, quàm possessionis. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquiren. poss. & idem quod nostrum est, sine facto nostro à nobis tolli non potest. l. id quod nostrum. ff. de regul. iur. igitur per simplicem traditionem transferri non debet. [illegible] longe [illegible] Consideratur etiam contractus emptionis & venditionis est reciprocus, id est, vltro citroque obligatorius, & non debet [illegible] gloss. in cap. [illegible] de sponsa. [illegible] ven-

la ley. 1. 2. 3. tit. 14. del dicho libro 5. en el versicu. (ite q̃ el platero) cõcuerda cõ la ley. 1. titulo. 14. lib. 5. de la Recopi. en el versi. (ite q̃ todos los pesos) cõcuerda la ley. 1. tit. 13. lib. 5. de la Recopi. en el principio y en quãto dize en el marco, ocho onças, y en la libra dos marcos en el versi. (ite, q̃ todo paño) cõcuerda la ley. 5. titulo 12. lib. 5. de la Recop. y en quãto esta ley, dize q̃ se mida por la vara Toledana, esta alterada por la ley. 1. tit. 13. lib. 5. de la dicha Recopi. (q̃ dize q̃ sea la de Burgos, en el versic. (ite, q̃ las medidas) cõcuerda cõ la ley. 1. tit. 13. del dicho libro. 5. y con la ley. 2. versiculo. item que la medida, en el versiculo (item que todo el pan) concuerda con la dicha ley. 2. versiculo, item que todo el pan.

[illegible] desiniuntur, quod sunt contractus bonæ fidei, [illegible] ob obligationem, qui consensu [illegible] perficitur, vt explicat Fabian. de mõ [illegible] empt. & vend. in princ. [illegible] quæstio [illegible] De [illegible] etiam alijs modis, de quibus [illegible]. Sed si [illegible] dominium transfertum, & [illegible] non solutum, claudicabit, igitur, &c. ideo vt cesset omnis scrupulus, cautela erit [illegible] quod semper in instrumento dicatur, quod venditor tradidit rem, seruato sibi dominio rei, & quod sit speciali hypothecæ affecta, quousque pretium sibi solutum sit. Quod pactum valet, & impedit dominij translationem, vel reseruare [illegible] nempe non soluto pretio [illegible] emptoris, sine iudicis licentia posit apprehendere, & sic retinet semper dominium & [illegible] interim tantum possidere dicitur emptor ipsam rem. l. qui [illegible] glossa final. C. de pactis inter empto. & venditorem [illegible] retenti dominij, vendirare poterit [illegible] illius tit. quæ sequitur Fabian [illegible] optimè dicendo in tract. de emp. & vend. quæst. 5. princip. [illegible] ponit Bald. [illegible] in rubri. C. de contrahen. em [illegible] num. 19. Ioan. Andre. ad Specul. de empt. & vend. in sub. versic. Sed an possit sibi prouideri hoc facto. Grego. Lopez in l. 28. verb. *Entregar*. titu. 5. part. 5. Sin verò solutionis tempus conceditur emptori, [illegible] intra illud tempus [illegible] venditorem non liberatus [illegible] propterea poterit venditor (secluta dicta cautela) ipsam rem vendicare, sed actione ex contractu [illegible] ex vendito aget. l. 1. C. de actio. empt. [illegible] C. de pact. inter emp. & vend. [illegible] obligatio ad soluendum [illegible] spectandum [illegible] ff. de. pæn. [illegible] in contrarium [illegible] Quæ omnia [illegible] diligenter sunt [illegible] Cæterum ad hanc quæstionem & [illegible] declarationem necessaria sunt videnda [illegible] in dict. §. vendid. Per Fabian. [illegible] non potest fidem habere de pretio, vt transferat dominium, [illegible] glossa in l. 19. verb. debetur C. [illegible] fiscal. ¶ Quæritur, Vtrum vsura committatur in contractu emptionis & venditionis? [illegible] videtur dicendum quod non: nam deceptio, [illegible] vsura super excessio iusti pretij dici debet. l. 2. C. de resc. vend. quia sedes vsuræ est in mutuo, iuxta illud: Mutuum date nihil inde sperantes. [illegible] de vsur. ergo, &c. Ex quo infertur, quod emens redditus perpetuos, non committit vsuram: quia de substantia mutui est, quod sit officium gratuitum, & quod recipiens obligetur ad restituendum idem in genere tantum, non tamen potest in plus obligari. l. si tibi decem. in princ. ff. de pact. & ibi gloss. in verb. re. & glo. verb. condi [illegible] ff. de reb. cred. Si verò paciscatur, quod teneatur aliquid reddere vltra sortem, ipso iure non valet tale pactum, nulla que oritur obligatio dictis legibus, quia est contra substantiam [illegible] hæc esse certe potest, vt [illegible] in alium contractum. Tum, quia nec manet contractus qui re contrahitur, nec verba [illegible] Facium notata per Bart. [illegible] vbi ita donatur. ff. de don. caus. mort. colum. 2. & ibi Ad. Tum, quia tale pactum est vera, & propria vsura. Patet, quia illud solum præstatur propter vsum, & temporalem retentionem pecuniæ mutuatæ, & sic ex definitione vsuræ in dict. §. si tibi: quæ dicit, quod est quicquid accedit Sorti. & plerique q. 4. quæst. 3. est vera & propria vsura, & pactum remanet prorsus nullum. Quæ omnia cessant in emptione redditus, vbi sors nunquam restituitur, saltem non obligatur venditor ad vllam restitutionem. Et sic verè dici non potest, quod aliquid præstetur, vel percipiatur vltra sortem, sed bene quod aliud loco sortis prorsus alienatæ percipitur, videlicet ius annui redditus, & sic non potest hic cadere vera vsura, quia cum vsura non sit, nisi quod accedit sorti, semper præsupponit sortem deberi, & posse repeti, licet interim habeat in creditum, vt fit in mutuo. Secundò præsupponit interim aliud solui pro vsu, vel retentione sortis, quæ est propria ratio vsuræ; vnde non potest propriè asserere in contractu emptionis redditus, vbi sors, siue pretium nullo modo [illegible] in creditum prostabit in mutuo, sed prorsus abalienatur, & omnino recipienti acquiritur, qui non obligatur ad aliquam restitutionem pretij, sed tantum ad præstationem redditus pro pretio recepto venditi. ergo redditus pecunia emptus, etiam de nouo ad hoc constitutus, dummodo valorem & commensurationem pretij, seu sortis, tempore contractus inspecto, non excedat, alio cessante vitio, non est illicitus, nec verè, nec præsumptiuè vsurarius, sed omni iure, etiam positiuo licitus, & permissus. vt ex pluribus probat Andr. Teraquell. lib. 1. de retract. § 1. glos. 6. num. 19. Carol. Molinæ. in tract. commerciorum, & vsurarum, & redditum. pag. 8. num. 20. D. Couar. lib. 3. Variarum. capit. 7. nu. 2. versic. Contrariam sanè opinionem. Gregor. Lopius in l. 28. verb. *Atensa*. titul. 8. part. 5. Et ista est communis docto. resolutio. Tamen quando contractus emptionis, seu venditionis fit in fraudem vsurarum, vsurarius erit, non ex eo quia contractus emptionis excedit pretium iustum, sed quia continet mutui rationem, nempe si rem valentem decem iusto valore tempore contra-

ctus,vendiderim ad ereditum pro quatuordecim quia lex fingit, quòd pecuniam statim connumeraui emptori,hoc est decem, per viam mutui super quatuor aureorum fœnore.ex S.Thom. 2.2. quæst.78.artic.2.ad 7.Domi.Sotus lib.6.de iusti: & iure, quæstio. quarta. artic. 1. Quod illicitum ac in fraudem vsurarum esse nullus dubitat. Et hoc voluit regia.l.1.ibi.*E porque algunos no dan de rechamète a vsuras*,&c.Et inferius ibi,*Tenemos por bien ,que si alguno vendiere a otro*,&c. tit. 2. lib. 8. ordinam.vbi (Deo dante) pleniùs agendum erit de his contractibus,quando liciti,,vel illiciti iudicandi sint,nunc autem sufficiat inuestigare, vtrũ vsura sit in contractibus emptionis & venditionis. Nam si vsura est vsus pretium mutuatæ rei, prout Domi. Sotus verè definit lib. 6. de iust.& iur.quæst. 1. artic. 1. per verbum, pretium vsus, secluditur contractus emptionis.vbi non pro vsu tantum , sed pro re empta amittitur pretium. Et etiam per verbum,mutuatæ rei, semouentur à definitione contractus locationis & emphyteusis, quibus res non mutuatur:ergo,&c. Quod est singulare & notandum. Item si vendas triticum nondum collectum,hoc est,in herba, illicitus contractus iudicatus est à Caietano,verb. Vsura.versic. Quartus casus,& est.l.48.in curijs Pincianis à Carolo.V.celebraris anni. 1523.Sed intelligerẽ(salua meliori censura) cùm vendunt ad mensuram, dicendo , tibi decem fanecas tritici ex tali fundo ad nouem argenteos vendo. Secus tamen si locaui tibi fructus talis fundi pro decem.nam spes potest vendi ,& locari.l.si iactum retis. ff. de actio. empt.& vend.vbi ratione dubij euẽtus licet eme re spem.vt ibi habes.quem declarat Deci.in.l.certi condictio.colum.8.num.12.ad fin.ff.si cert.petat & cõpetit emptori remedium.l.2.C.de resc: vend. Quod notandum inquit pro declaratione dict.l.si iactum.retis.Antoni.Burgensi.in. c. cum causa.colum.7.num.18.de empt.& vendi. Quod dictum fuit Anchar.& Imol.ibi. Et etiam de eius intellectu agit Pinel.in rep.l.2. prima par. capit. 4.num.16.C.de resc.vendi.vbi spem vendi posse propter dubium euentum constat.Et ad fraudem re ipsa vltra dimidiam iusti pretij probãdam, crederem illam esse,quæ à limitibus iusti pretij,secũdùm communem & iuridicum euentum illius rei fuit datum. Putà, solitus erat dare homini industriosò fundus tot corbes, vel fanegas tritici,nũc casu,& absque facto conductoris , vt in hoc anno non dedit illas , verum etiam dimidia pars fructuũ,in specto igitur pretio,& redditibus,qui iure communiter percipi solebant, potest dici deceptus vltra dimidiam iusti pretij. Quæ læsio probanda erit per homines peritos, & liquidanda imprimis erit,vt locator recipiat læsionem in partẽ pretij,nam vltra sibi debitum, ius naturæ repugnat,vt recipiat, per præmissa de iusto rei pretio. ex. l. 4. Conductori autem prædictum remediũ datur insigne, quòd si penitùs per casum fortuitũ & inconsuetũ fructus corrumpantur , erit omnino liber, sufficit enim quòd ipse laborator semen amiserit,sin verò omnes fructus non corrumpantur,tenebitur soluere pensionem locatori , vel ei restituere fructus perceptos omnes deductis sibi expensis,quia id euenit casu inopinato,& præter eius cõductoris culpam. Secùs si proueniret eius facto,nam non iuuaret.l.22.incipien.*destruyendose*,tit.8.part.5.confirmata per.l.106.data in Curijs Pinciæ Anno.1537.Quod est pulchrum,&in practica sæpe vsitatum remedium. ¶Est tamẽ dubium,si in cõtractu locationis conductor renunciauit casus fortuitos,vtrùm iuuandus sit aliquando remedio aduersus cõtractum præmissum , vel similem? Videtur quòd sic:nam vnusquisque potest liberè per pactũ conditionem suam deteriorem facere , renunciando iuri pro se introducto capit.quam periculosum.7.q 1.l.si quis in cõscribendo.C.de pact.Felin.consil. 43. nu. 7. siue ius sit in re, siue ad rem,renũtiari potest, vt latè ostẽdit Paul.Parif.cons.76.col.1.nu.1.lib.4. Quo fit ꝙ eo casu,quo venditor renuntiat exceptionẽ deceptionis,& damni enormis,seu enormissimi, ꝙ censetur renuntiasse beneficium. l. 2. C. de resc. vend.secundum Bald.ibi. q. 4. & reliquos omnes teste Paul.Parisi.cons.20.num.36.lib. 1. Corne. cons.189.in princ.lib.1.Matth.de Afflict. decis. 220.nu.1.vbi tenet partes renũtiare posse specificè remedium.l.2.C.de resc: vendi. Gregori. Lopez in.l.56.verb.*mayor de 14.años*.ad fi.tit.5. par. 5.& est cõmunis, etiam si in eodem contractu renuntiauerit,cõtra Calcane.consi.25.num.27.Pro quo plura,quæ ei suffragari videntur,recolit Couar.& refutat.lib.2.variarũ.c.4. Si tamen renuntiatio fuisset facta in contractu emptionis, venditionis,seu locationis,in quo etiam fuisset adiectũ iuramentum si enormissimam contineret læsionẽ,ea non obstante,nec iuramento, esset læsus iuuandus,secundùm eum ad id citãtem alios , & ita profitentẽ in prætorio Rotę,ac Granatensi obtẽtum fuisse in contradictorio iudicio. Et cõmunem firmat Anto.Capici.decisi.159.nu.24. post Deci.cõsi.180.Ergo renuntians casus fortuitos , vel remedium.l.2.de rescind. vend. nõ poterit citare aliquod remedium pro se,cum eos præuiderit, & quamuis de stylo notariorum apponi soleant , & sic non inducant dispositionem,vt per Felin.cõsi. 43.nu. 18. col. fin. tamen legi soleant & debeant iuxta leges nostri regni de verbo ad verbum ante conclusionem,& finalem perfectionẽ contractus per contrahentiũ consensum,non poterit pars renun-

nuntians allegare dissensum, nec ignorantiam ea suum, ex mente Couar. vbi suprà. c. 4. versi. Quin tò Calcanei sc. tentia. & in rub. de testam. 2. par. nu. 14 & Menchac. de succes. creat. lib. 1. §. 6. nu. 53. Et dixi ad Segur. in. l. 3. §. si. nu. 31. ff. de vulg. & pupilla. & quæ dicit Castell. in l. 50. Tauri. n. 14 l. 9. tit. 19 part. 3. & c. 5. fol. 190. Pragma. Regū Cathol. Cæpol. caut. 192. Nota quòd ea quæ. Ergo sterilitas allegari non poterit eo casu, quo maior. 25. annis, & sanus mente sine vi, dolo, vel fraudde renontiau rit, est secundùm stylum nota riorum, qui has renotiationes ex suis formulis firmissimè scribere & apponere solent in cōtractibus, aliàs derisoriæ essent, ac superfluæ, quod dicendum non est, cùm veniant ibi ex consensu partium: & sic nullum verbum positum in cōtractibus debet esse sine effectu operandi, etiam si verba impropriarentur. ex Bal. in rub. C. de contrahen. empt. quæst. 9. l. diuus. ff. de vsu. & habita. Pro cuius intellectu est videndus Pinel. in. l. 1. part. 2. nu. 56. versi. Sed vltra glossam. & doctores C. de bon. mater. Præterea renuntiatio casuum fortuitorum valet, si specialiter fuerit facta. l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis caut. & l. 23. tit. 8. part. 5. & l. 3. titu. 2. & l. 8. versi. *el primero es.* eod. tit. 8. par. 5. Et genrralis renuntiatio post aliquos casus expressos tenet in contractibus ex indicijs secundum communiorē sententiam teste Grgorio Lopio in. d. l. 3. in glo. fin. & in l. 23. verb. *Por qualquier occasion.* tit. 8. part. 5. Et sunt addēda, quę notat Tiraquel. in rep. l. si vnquàm. in prin. num. 131. cum seq. C. de reuo. dona. Boeri. decisi. 147. nu. 12. & ad remittendam pensionem ex causa sterilitatis in terminis. l. 2. C. de resc. vēd. vltra Bart. in l. licet. C. locat. est videndus Corn. consil. 128. n. 26. lib. 2. Gregor. Lopez in. l. 22. tit. 8. part. 5. in verb. *En su escogencia.* vbi est. l. optima & apud Lusitanos. l. 1. ti. 61. lib. 4. ord. Pinel. in rep. l. 2. c. 3. nu. 21. versi. ex præcedentibus. C. de resc. vend. vbi referunt opinionum varietatem in hoc. vide apud ipsos. & remedium. d. l. 2. competere etiam finito contractu locationis ad repetendum quod dedit vltra iustam pensionem, probādo se læsum vltra dimidiam ipsius iustæ mercedis. Contra De cium se obtinuisse fatetur Pinel. vbi suprà. cap. 3. nu. 20. Et nos etiam obtinuimus in quadam causa cuiusdam ciuis Zamorensis in audientia metropolitana Reuerendissimi Archiepiscopi sancti Iacobi. ¶ Nunc quæritur, An contractus emptionis & venditionis requirat ad sui perfectionem scripturā, vt ante eius confectionem contrahentes pœnitere possint? Videtur dicēdum, quòd si partes dixerunt quòd fiat scriptura illius rei venditę gerentes in animo non priùs contrahere, quàm scribatur contractus, non erit perfectus ante confectionem scripturæ. ex gloss. in l. contractos. verb. in scriptis. C. de fide instru. & sequuntur doctores secundùm Salicet. in authen. Sed nouo iure. colum. 3. C. si cert. pet. gloss. Insti. de empt. & vend in. §. 1. verb. scriptura conficiuntur. Specul. de emptio. & vendi. §. 1. versi. Sed dictum. Boeri. decisi. 183. nu. 10. versi. propterea dicit Specul. Soci. consi. 120. num. 57. lib. 4. communis secundum Boeri. decis. 48. num. 18. Antoni. Gomez in lib. de contractibus. capit. 2. num. 57. Et eam in puncto rationis vrriorem dicit Gregor. Lopez in. l. 6. vbi est casus approbans istam communem titul. 5. part. 5. & nos diximus in l. 3. titul. 8. lib. 3. ordina. in gloss. 1. colum. 1054. cum sequen. versi. Quæro, vtrùm eo casu, quo quis vendidit. Et ex partium intentione constat eo ipso, quod in ipso contractu, vel antè dixerunt quòd fieret scriptura, quòd sine ea contractus non esset perfectus: ergo quamuis non sit necessaria aliàs, in præmisso ea su erit, & erit locus pœnitentiæ antè confectam & absolutam scripturam. vt dixi in dict. l. 3. in gl. 1. Si enim quis dicit quòd aliquid nō fecit animo litem contestandi, nec per illud quod dixerit intendit litem cōtestari, non erit contestatio actus talis, licèt aliàs idoneus esset ad faciendam contestationem, ex communi sententia, quam retuli in. l. 1. tit. 3. lib. 4. ordinam. in gloss. 1. quæst. 15. col. 867. quamuis glo. fin. notet oppositum. in ca. solicitudinem. de appella. Ergo & in specie proposita, cùm partes id constituere possint. d. l. con tractus. ibi, quas tamen in scriptis fieri placuit. Et ista volūtas clare deducitur ex præmissis verbis, quæ opinio fuit Azo. in sum. de fide instru. col. fin. num. 27. Quamuis alia sit opinio Ioannis, dicētis, quòd licet præmissa verba apponantur à contrahentibus, non per hoc dicitur venditio facta in scriptis, nisi adiectū sit, quod fiat inde scriptura, & quòd alio modo non valeat conttactus. refert glo. in. dict. l. contractus. verb. in scriptis. quā communem dixit Angel. in princ. Insti. de empt. & vendi. & Decius consil. 340. nu. 3. lib. 3. Et has duas communes alios referendo adduxi in dict. l. 3. in glo. 1. Tamen tenenda est prior communis. Quam limita, nisi ex aliquot cōiecturis constaret de intentione partium, quod noluerunt per hoc in scriptis contrahere, sed voluerunt tantum scripturam ad probationem. ex gloss. verb. in scriptis. in. dict. l. contractus. Areti. consi. 159. Deci. consil. 340. Gregor. Lop. in dicta leg. 6. verb. *Quiero.* ad finem. Anton. Gomez de contractibus capitulo secundo. numero decimoseptimo. vbi dicit communem glossa. 1. in. l. 2. tit. 10. libro. 3. foro legum. vbi tenet priorem communem opinionem. Ex præmissis ergo colligitur conclusio. In contractu emptionis, venditionis, vel alio quo libet,

libet, regulariter non est necessaria scriptura, nisi in casibus expressis in iure, vel ex pacto partiũ. Et est notandum, quòd contractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium. l. in conuentionalibus. ff. de verb. obligat. & ibi Iaso. numero. 3. colum. secunda. l. sed & Celsus. ff. de contrahenda emptione. l. fina. C. quæ res pigno. obliga. posse. & ibi notat gloss. l. in conuentionibus. ff. de verborum signific. l. Blanditus. C. de fideiuss. gloss. in l. si in venditione. ff. communia prædio. Iaso. in leg. iurisgentium. §. prætor ait. not. 6. ff. de pact. & in l. si tibi pecuniam. columna prima. ff. si certum peta. Angel. consi. 2. col. 2. Quod etiam locum habet in contractibus stricti iuris, vt latius agit Alexan. consi. 34. ad fin. lib. 2. Si ergo fuit dictum ad probationem, consequens erit, quòd non voluerunt quo ad perfectionem, & sic ante scripturę confectionem non poterunt recedere, cùm contractus sit perfectus. l. sicut. C. de actioni. & obligati. l. perfecta donatio. C. de don. quæ sub mod. l. si donationem. C. de reuocand. donation. & præmisso casu, res erit clara.

¶ Dubium est, si quis vendat rem, si post perfectum contractum res pereat, vel deterioretur, an periculo venditoris, vel emptoris pereat? Videtur quod periculo venditoris: quia ante traditionem quamuis res sit vendita, adhuc non dicitur alienata, cùm sit in eius dominio. l. traditionibus. C. de pact. l. alienatum non propriè dicitur, quòd adhuc in dominio venditoris manet, venditum tamen rectè dicitur. ff. de verbo. significat. ergo cùm non sit dominus, periculum erit domini, hoc est venditoris. Sed perfectione venditione etiam ante translatum dominium periculum esse emptoris, probat gloss. in dicta. l. alienatũ. verb. venditum. iuncta gloss. verb. dicitur. l. quod sæpe. §. si res vendita. ff. de contrahenda emptione. Nam quando cõtractus est perfectus quo ad obligationem, & habet omnia substantialia, periculum, & damnum est emptoris: & sic mortua, perempta, seu deteriorata re, emptor tenetur ad pretium, licet res sibi non tradatur. l. si in emptione. §. si emptio. ff. de contrahenda emptione. l. Lucius. ff. de euictio. l. cùm emptor. ff. de rescindende venditione. l. necessariò. & l. si vendita. ff. de pericul. & commod. rei vend. l. 23. titulo quinto. part. quinta. l. 17. titu. 10. libro tertio. for. legum. vbi per Montaluum. Alcia. in. l. vnica. numero. 57. C. de sent. quæ pro eo quod interest profer. citat. l. 5. C. de peri. & commod. rei vend. Confirmatur, quia venditor est debitor in spem, qua perempta, liberatur debitor. l. quod te mihi. ff. Si certum petat. l. si ex legati causa. ff. de verborum obligationibus. quia cum in potestate emptoris fuit agere ad rem, & eam consequi, & post traditionem periculum rei ad ipsum pertineret, ita & eodem modo antè, cum nulla culpa possit venditori imputari. Bald. in rub. columna secunda. C. de pericu. & commod. rei vendi. & Anto. Gomez de contractibus, capitulo secundo. numero 32. vbi vide de hac ratione. Item etiã eo casu, quo res fuit tradita vere vel fictè, cùm in emptorem fuerit translatum dominium, & venditor ex sua parte adimpleuerit totaliter omne id, quod ratione contractus venditionis astringitur, si pereat naturaliter vel accidentaliter, periculum erit emptoris. l. quod si neque. & l. lectos. ff. de peri. & cõmod. rei vendi. & censeretur res mobilis tradita per sigilli appositionem, vt quia signasti librum tuo signo, vel aliam rem, &c. text. singul. in dict. l. quod si neque. §. materia. ibi. videri autem trabes traditas, quas emptor signasset. secundum Ludo. Roma. singul. 281. Tuscis, quòd traditionibus. Ias. in leg. traditionibus. columna secunda. numer. 8. C. de pact. Intellige tamen dupliciter. Primo modo, quod signum præsente & consentiente vẽditore fiat, tacitè, vel expressè, cùm absque voluntate venditoris traditio fieri non possit. l. si ex stipulatione. ff. de acquir. possessio. Secundo, in dolio vini, quia traditio facta non videtur, licet signatum fuerit. l. 1. §. si dolium ff. de pericul. & commod. rei vend. Bald. notat in rub. eo. titul. Roma. in dict. singu. 281. Et considerandum est ad rationem Iurisconsulti Vlpiani in dicto. §. si dolium. dum ibi dicit, magis potest videri signatum, ne submitteretur, quàm vt traditum videatur. Nam hæc ratio etiam videtur militare in trabe, vel in arbore: nisi dixeris aliam esse rationem in his, quæ mensuranda sunt, cum ante mensurationem vini, olei, vel huiusmodi, venditio sit in pendenti, & conditionalis. l. quod sæpe. §. in his. ff. de contrahen. emptio. Decius in dicta. l. traditionibus. nume. 6. & 7. Couar. in practicis quæstion. capitulo tertio. numero. 7. versic. Nonò ex his constat. & in numero. 6. agit ante mensuram adhibitam, an sit rei periculum venditoris, vel emptoris & per totum caput. 3. agit, quando res immobilis seu mobilis venditur, conceditur, seu donatur ad mensuram vel corporis certi. qualiter intersit inter se plurimum, ac plures casus ponit, quos legere poteris. Adde his. l. 24. titulo quinto. part. quinta. & quæ ibi notat Grego. Lopius, maximè in gloss. *ò pesadas*. & in glos. *La mejoria*. ¶ Quando tamen culpa, vel negligentia venditoris, & sic eius culpa res deterioraretur, vel periret, siue culpa esset in omittendo, siue in faciendo, tenebitur resarcire damnum, vel æstimationem soluere. Ratio, Quia venditor antequam tradat rem, censetur tanquam procurator eius, qui à lege habet mandatum. l. quod sæpe. §. si res. ff. de

de contrahenda emptione. Qui text. est apertus & singula. text in l. venditor domus. ff. de actionibus empti. l. 3. ff. de peri. & commod. rei vend. l. Iulianus. §. idem Celsus. ff. de actionibus empti. Corne. consil. 231. columna prima. nume. quarto. libro secundo. Item etiam in rebus, quibus tenetur venditor ante mensuram, intelligendum est secundum Gregor. Lop. in dicta lege. 24. *ante que sea pesada*. nisi per emptorem stetit, quo minus mensuraretur, vel appendatur. vt in l. si emptorem. ff. de peri. & commod. rei vendi. & l. 2. C. eodem titul. quo in casu si emptor est in mora eius erit periculum & adde l. 39. titu. quinto parti. 5. ex qua habebis aliam declarationem in materia. & ibi Gregor. Lop. in gloss. final. & l. 3. §. si. per venditorem. ff. de actionibus empti & l. 8. titulo primo, part. 5. ¶Non obstat prior ratio. Nã in casibus præmissis ratione emptionis & venditionis contractus censetur esse perfectus ante rei traditionem, secus tamen quo ad alios effectus, vt in. l. quoties. C. de rei vend. De cuius intellectu & materia vltra Docto. ibi est videndus Couarruuias. libro secundo. Variarum resolutio. capit. 19. num. 2. Quid autem erit, vbi est data arsha, vtrùm pereat periculo venditoris? Et videtur, quòd cùm habeat emptor ius relinquendi arsham, & sic possit recedere à contractu: quòd isto casu pereat periculo venditoris, & arrha maneat penes ipsum, cùm loco rei sit subrogata, & in compensationem conuentionis, si partes à contractu recesserint. §. in ijs autem. & quæ ibi notat gloss. verb. compellitur. Insti. de emption. & venditio. vbi constat, quòd quælibet pars potest licitè recedere à cõtractu. & perdit arrham, quam dedit, vel restituet duplam scilicet quam accepit, & tantundem de patrimonio suo. l. contractus. §. illud. C. de fide instrumen. Et ista opinio seruatur in practica secundùm Sal. ibi. & tenet Azo. in summa. de contrahend. emption. C column. penult. nume. 11. quæ est tenenda, relictis alijs opinionibus, de quibus per Anto. Gomez. in tracta. de cõtractib. capitulo secundo. nume. 18. l. 7. tit. 5. partit. 5. l. 3. & ibi Montal. titu. 10. libro tertio. foro. legum. Nisi quis diceret, quòd dabat talem arrham. pro arrha & pro pagamento, & in signum perfectionis contractus, quia isto casu erit firmus contractus, & nulla pars poterit ab eo recedere. gloss. verb. compellitur. in dict. §. 1. Insti. de emptio. & vendit. Anto. Gomez vbi supra. l. 2. ibi, *diere alguna partida del precio*. tit. 10. lib. 3. for. leg. d. l. 7. ibi, *Pero si quando el comprador dio señal, dixo assi, que le daua por señal, y por parte del precio, o por otorgamiento*. Quod verbũ ibi, exponit Greg. Lopez. dicens: *otorgamiento*. idest, non dentur nomine arrharũ, sed in signum perfectionis contractus. Et nota multùm istud verbum, nam non vidi (si bene memini) simile verbum in iure communi, nisi dicas, quòd hoc vult. l. quod sæpe. in princ. ff. de contrahend. emptio. Hactenus ipse. Et hoc casu cùm habeat potestatem rei tradendæ, præcisè tenebitur venditor ad tradendum, & emptor ad pretium. Barto. in. l. prima. vbi gloss. ponit opinionem Marr. ff. de actionibus empti. Idem Barto. in l. stipulationes non diuiduntur num. 39. ff. de verb. oblig. & in. l. certi conditio. num. 24. ff. si certum petatur. Bald. in. l. vnica. colum. penult. num. 74. versicu. Sed vltimò quæro. C. de sent. quæ pro eo quod interest profer. Idem Bald. in capit. primo. §. si facta. si de feud. fue. controuers. inter domi. & agna. & gloss. in. §. pretium. Insti. de emptio. & venditio. gloss. quæ ita est intelligenda in capit. cum Ioannes. verb. vacuam traderes. de fide instrumen. dict. l. 7. vbi Gregor. Lopez in gloss. fina. & est magis communiter recepta opinio Marti. in dict. §. pretium. à gloss. relata quòd compellatur si est facultas rei restituendi præcisè, alioquin ad id, quod interest. secundum Gregor. Lop. per tex. etiam ibi in. l. 7. verb. *à postre del*, titu. septimo. part. 7. Et omnes prædicti idem dicunt. Et est magis communis opinio secundum Felin. in dicto capitulo. cum Ioannes. nom. 34. Iaso. in. §. actionum, nume. 147. Instit. de actio. & in dict. l. stipulationes non diuiduntur. colum. 15. nume. 35. versiculo. Prima est communiter approbata. Couarru. lib. secundo. Variarum resolut. cap. 19. nu. 1. Tamen dicendum est, quòd pereat periculo emptoris, vt in articulo præcedenti. Nam quamuis amittendo arrham secundum præmissam opinionem liberetur à contractu, nec teneatur ad interesse in casu præmisso, contractus perfectus est, & validus interim, quo contrahentes non recesserunt dissensu expresso à contractu, nec constat de pœnitentia: quia iste casus quòd potuit pœnitere, non est præsumendus in dubio, cum veniat contra factũ proprium. l. 3. ibi. nec credendus est quisquam genus testandi eligere ad impugnanda sua iudicia, sed magis vtroq; genere voluisse propter fortuitos casus. ff. de mili. testam. Alci. de præsumptio. regul. 3. præsumptio. 35. n. 1. Item etiam, quia casus competens alicui de iure speciali, non est in consideratione, nec nocet actui valido de iure, antequàm sit propositus in iudicio à parte, cui competit. l. 4. §. si is qui. ff. de fideicommissa liberta. vbi apertè deducitur, quòd ea, quæ de iure speciali implorari possunt, non sunt in consideratione antequàm assequatur, & impetrentur. l. exceptiones quæ personæ. §. fina. ff. de exceptio. l. nam postea quã. §. si minor. ff. de iureiurand. ibi, nec enim vtique quod minor est, & c. Bart. in. l. fin. num. 1. col. 2.

col. 2. verſ. Venio ad quartam particulam. C. de ſenten.paſsis,& reſti.Iaſo.in l.ſi bonorum, nu,4. col.fi. C. qui admit. Quo fit reſtitutum aduerſus contractum validum de iuris rigore non debere reſtitui ad fructus perceptos ante reſtitutionis concesſionem factam per ius ſpeciale,ex pręmiſſis. De cuius tamen articuli veritate eſt videndus Couar.lib. 1. Vari.reſolut.cap. 3. Et dicetur infrà. l.4.¶ Vtrùm propter vitium incognitum emptori,diſſoluatur contractus? Videtur quòd ſic, nam vitium ſi eſt tale,propter quod emptor non emiſſer,vel tantùm pretium dediſſet,ſi vitium ei eſſet apertum,defuit conſenſus,ac eo deficiente, cõtractus,qui conſenſu perficitur, erit inualidus. argu. l.conſenſu.ff.de actio.& obligati.in princ. Inſti. de obliga.quæ ex conſenſu.Cõfirmatur ex Diuo Ambroſio,lib.de officijs. vbi dicit. In contractibus vitia eorũ,quæ vęneũt,prodi iubentur,ac niſi intimauerit vẽditor, quãuis in ius emptoris trãſierit,doli actione euacuantur. Declarat Domini. Sotus,ponẽs in hoc ſex cõcluſiones li. 6 de iuſt. & iur.q.3.arr.2.Ioan.Methymnen. in Codice de reſtitutione.q.34.Cõfirmatur inſuper, ꝙ venditor teneatur ex vitio rei venditæ per.l.Iuliam. in princ.& l.tenetur ex empto.§.ſed ſi vas. ff. de actio.empt.l.ſi ſeruus cõmunis.§.quod verò ff. de furt.gl.verb.itẽ qui ſciens.in.l.in r.bus. 18.§. itẽ qui ſciens.ff.commoda.l.12.& l.21.& 63. titu.5. part.5.ergo venditio retractatur volente emptore propter vitiũ rei non cognitũ ei propter calliditatem venditoris. Quo fit,ſi res vendita pro libera,&abſq; aliqua ſeruitute & tributo,appareat poſteà tributaria & ſubiecta ſeruituti poterit emptor agere de nullitate contractus, & recuperare pretium,vel actione quanto minoris,ſi ſciret tempore emptionis rem ſubiectam eſſe tali ſeruituti, & oneri.l.1.§.venditori.ibi,Venditor ſi cùm ſciret deberi ſeruitutem,celauit,non euadet ex empto actionem, ſi modò eam rem emptor ignorauit. Omnia enim, quæ contra bonam fidem fiũt, veniunt in empti actionem. Sed ſcire venditorẽ & celare ſic accipimus, non ſolum ſi non admonuit,ſed & ſi negauit ſeruitutem iſtã deberi, cùm eſſet ab eo quæſitum.ff.de act.emp.l.ſi ſterilis.§. ſi prædij.illomet.tit.l.ſi minor.C.eo.tit.l. 63. tit. 5.par.5.l.quoties de ſeruitute.ff.ædili.edict.Imò imponens tributum, vel vendens rem aliquam, tenetur aperire emptori noui tributi,omne tributum & cenſum primæuum illius rei,& non declarans, tenebitur pœna dupli emptori applicanda. l.65.in Curijs Madritijs anni. 1528. ibi, *Mandamos que las perſonas que de aqui adelante puſieren cenſos y tributos ſobre ſus caſas y heredades y poſſeſsiones que tengã atributadas, ò encẽſuadas primero a otro:ſeã obligados de manifeſtar y declarar los cenſos y tributos que haſta entõces tuuierẽ cargados ſobre las dichas caſas y heredades y poſſeſsiones, ſo pena q̃ ſi aſsi no lo hizieren,paguen con el dos tanto la quantia que recibierẽ por el cẽſo que aſsi vendieren y cargaren de nueuo à la perſona à quien vendieren el dicho cenſo*. Ergo ex impoſitione pœnæ conſtat eſſe delictũ. Quam.l.limita.niſi prædiũ eſſet hæreditariũ,nam iuſtã cauſam ignorantiæ habet,qui in ius alterius ſucceſsit l. qui in alterius. ff. de reg.iur.gl.in.l.ſi ſterilis.§. 1.ff.de act.empr.gl.in l. Iulianus. verb. interfuit. ff.de actio.emp,ſed ſiue ſciat, vel ignoret vitium reuẽditor tenebitur pretium reſtituere,ſi reſcindatur contractus, vel quanto minoris pretij propter impoſitã ſeruitutẽ,ex Greg.Lopez in l.65. verb.tributaria.tit.5.part.5.Nã verbum,*callando*, ibi.poſitum,eſt accipiendũ ſecundũ eum ſiue ſciẽter,vel ignoranter, hoc eſt quantũ ad reſcindendũ contractũ,vel agendũ quãto minoris. Intellige tamẽ,niſi vitiũ eſſet compertũ ex rei euidentia emptori tẽpore contractus, quia iſto caſu non cõpetit redhibitoria:nã ſcienti & cõſentienti nõ fit iniuria.l.1.§.ſi intelligatur.l.quæritur.§. ſi nominatim.ff.de ædili.edict.l.1.§.vẽditor.ff.de act. empt.l.ſi fundũ.C. de euictio. Anto. Gomez de cõtractibus.c.2.n.48.Itẽ etiã poteſt exẽplificari, quando ſeruitus eſſet apparens,veluti,ſi in domo vẽdita vicinꝰ haberet feneſtras apertas, vel tigna immiſſa in pariete ab vna parte,nã iſto caſo nõ tenebitur vẽditor, etiã ſi promiſiſſet vacuã tradere poſſeſsionẽ.l.ea quæ cõmendandi.verſi.quædam etiã.ff.de cõtra.empt.l.ſi tamẽ.§.ei qui.ff.de ædi. edi.Plenè diſputat Alber.in.l.1.§.1. ff.de action. emp.Angel.in.§.prætorum.Inſtit.de iure natura. col.2.Grego.Lopez in l 65.in gl.1.ti.5.par.5.Et eſt notandũ, ſi emiſti equũ, qui non vult trãſire pontẽ,aut acerrimè formidat riuũ,vel flumẽ pertranſire,potẽs.& ſufficiẽs cauſa eſt ad compellendũ venditorẽ redhibere.glo.in.d.l. ea quæ commẽdandi.§ fin.verb.fallendi.Quã nota in practica.¶ Itẽ ſi quis virginẽ ſe emere putaſſet,cùm eſſet corrupta,ex empto cõpetit actio ad reſoluẽdum cõtractũ,quia ſi ſciuiſſet emptor qualitatẽ rei,ſeu perſonæ,non emiſſet.l.ex empto.§. ſi quis virginẽ.ff.de acti.empt.l.21.ti.5.par.5.¶ Deducitur etiã, ꝙ ſi in domo vendita vel cõducta ſit vitiũ ante cõtractũ,& ex eo etiã,ꝙ terris imaginibus, nocturnis illuſionibus & tumultibus inquierẽtur habitatores,licet ab eo contractu recedere,&domũ relinquere dño ipſius, qui eã locauit, ſeu vẽdidit. tex.ſing.in.l.habitatores.§.fi.ff.locar. vbi ait Iuriſcõſultus,Si quis timoris cauſa emigraſſet,an deberet mercedẽ,nec ne:reſpondi,ſi iuſta cauſa fuiſſet,cur periculũ timeret, quãuis periculũ verè nõ fuiſſet,tamẽ nõ debere mercedẽ: ſed ſi cauſa timoris iuſta nõ fuiſſet,mercedẽ nihilominus eũ debere,tex.

re tex.in.l.in hanc stipulationem. versi. idem iuris.ff.de dam.infect. Confirmatur ex his quæ scribit Rip.in tract.de pest.2.par.n.17.versi.Præstat quarto colono.vbi in nu.22.citat.d.l.habitatores § fin.& Anto.Gomez de contract. ca.2.num.3. versi.2.infero.dicit.2.infero, q̃ si conductor recedat à domo propter metũ malorum spirituũ non tenetur soluere pensionem. Item etiã propter pestem vel aerem corruptum. Item etiã, si minatur ruinam, & sic cõductor propter prædicta vitia liberatur à solutione pensionis pro illo tempore, quo res est vitiosa prædictis casibus. Quod etiam locum habere in tetris,& imaginibus, seu spiritibus(quos duendes dicimus)in contractu locationis,& quot sint vitia,propter quę relinqui possit domus locatori, vt dictum est, in terminis tenet Couar.& dicit se in Granatensi prætorio controuersum vidisse amplius quàm semel lib.4. Varia. resolut.cap. 6. & adducit dictam.l.habitatores.§. fin.& tenet Anto.Gomez vbi suprà. Et ipse vidi Salmanticæ in contradictorio iudicio in prima & secũda instantia agitatum simile negotium, & quamuis fabulosa & commentitia narratio à iudicibus visa esset,quodvix ab ea opinatione recedere possemus in causa subiecta, & nos adduximus id sine aliqua fraude conductoris contingere posse,vt iam ab antiquis traditũ erat, vt Plinius libro 7.epistolarũ ad Surã.&Couar.ipsum & alios plura de hoc referentes commemorat,nec malum seu mendacium est præsumendum ex aliquo præmaximè bono viro, & quod secũdum deducta in processu & probata deberet iudicare : etsi contra eius opinionem & præsumptionem essent,& alia huiusmodi,ex quibus ita fortè in causa appellationis fiet, præsertim viso optimo practico Couar. qui tunc non fuit, nec potuit designari ita in punctis hoc ipsum in specie proposita probantẽ, quia adhuc eius opera in dict.4.lib.Var. non extabant excusa. Quod est menti tenendum.¶ Dubium est,Quid erit, quando venditor obscurè ac generaliter & confusè vitia rei venditæ expressit vt pote,Vendo tibi equum pro cæco,claudo, & morboso,cum omnibus alijs vitijs & morbis, & emptor fortè quia vitia expressa falsa, esse apparebant,quia non erat cæcus vel claudus existimã d alijs vitijs carere emit,si post.modum appareat morbus non expressus particulariter.vtrum possit redhiberi? Respondendum est posse agere emptorem,ac si nullum vitium,vel morbum expressisset.l.ea quæ commendandi. vers. doluno malũ. ff. de contrahend.empl.l.1.§.si venditor.versi.Sed & si proponas.l.tenetur.§.fi.l.Iulianus.§.idem Iulianus.& l.quero.ff.de actio.emp.l.1.vers.1.ff.de ædili.edict. Specula.& ibi ad eum Ioan. Andr. in tit.de empt.& vendi.§.nunc dicendum.2. versie. Quid si venditor.& in tit.de resc.vend.§.1.versi. Quod si vendẽs equum.col.3. Angel.in l.pacisci. ff.de pact.& in l.si quis cùm aliter.ff. de verb. obliga.vbi Alexand.nu.4.Angel.Areti.in.§. prætorum.col.2.nu.1.Insti.de iur.natu.gent. & ciui. Panor in.c.cùm contingat.nu.24.de iur.iuran.& in.ca.iniustum.nu.3. & ibi Additio de rerum permuta.Et est pro hac decisione.l.66.ti.5.par.5. Et sic tenetur specificè,& non inuolutè, ac artificio se vitia exprimere,alias venditio propter vitium retractabitur. Quod etiam adnotauit Anto. Gomez de contract.cap.2.nu.49.& Grego. Lopez. dict.l. 66. verb. embueltas. ¶ Sed circa præmissa est dubium,Quis vendidit equum,vel boues, seu oues,quę intra breuissimum tempus perierũt,est dubium, vtrùm præsumantur mortuæ ex vitio præcedenti & stanti tempore contractus, an ex superuenienti? (vtilitas erit maxima, ac effectus ad dignoscendum,cuius periculo, venditoris, an emptoris perijsse dicantur.) Respondendum est propter breuitatem temporis præsumendũ esse decessisse ex infirmitate præcedente. Si post contractum intra triduum mortuus fuisset equus,vel boues,dũmodò haberent aliquod signũ morbi,vt pote cor macilentũ,iecur corruptũ,vel huiusmodi.Ioã.And.ad Spec.de emp.& vend.§.nunc. videndũ.versi.Sed nota. quę refert & sequitur Panor.in.c.iniustũ.col.2.nu.5.de re. permutat. Bal. in.l.2.col.3.nu.4.q.2.C.de resc.vend. idẽ Bald.in l.1.col.2.n.12.C.de ædili. action.Bal.& Flori.in l.pacisci.ff.de pact.&ibi Iacobinus à sancto Georgio.nu.4.Boeri. & alij plures ab eo citati decisio. 323.n.12.Et ita practicatur secundum Cæpolam in actioni.nu.2.ff.de ædili.edict.&dicit bene notandũ.arg.gl.sing.in.l.1.C.de emẽd.seruo. Licèt Ange.ibi.& in.l.si quis cum aliter.ff.de verb.obliga.teneat cõtrarium. Constat enim si res viueret ob vitiũ tale teneretur venditor, ergo & mortua ex vitio pręcedenti præsumpto.arg.l.si ventri.§. in bonis.ff.de priui.credi.vbi ex his, quæ in cõtinenti fiũt,præsumptio desumitur. Montal.in.l.1 in gl.1.tit.17.lib.3.foro leg. hoc expressè dicit, adijciẽs q̃ sit standũ,vtrùm ex morbo pręcedẽte fuit mortuus,dicto mariscalli, id est, albeitati. l. argu.l.semel.C.de re mil.lib..12.cap.proposuisti de probat.Si tamen nõ constaret per aliqua signa vnà cũ breuitate tẽporis mortuũ fuisse animal ex causa præcedenti contracta, cũ mors ex casu & sine aliqua infirmitate lõgæua,sed instantanea euenire soleat, periret periculo emptoris, cuius est damnũ & cõmodũ post perfectã venditionem,& vẽditor, qui est debitor speciei ante morã eius interitu liberari nõ sit dubiũ.l.si ex legati causa. ff. de verb.obligat.Et in hoc casu opinio Angel.vbi suprà, saluãda erit. Itẽ etiam tempus quale sit ad colli-

colligendā præsumptionē, q mortuus fuit equus vel mortuæ fuerunt oues, credimus nō restingēdū fore ad triduū post venditionē, sed ad minorē terminū, vel maiorē, relinquendo iudicis arbitrio cùm in iure non sit expressum. l. 1. ff. de iur. delibe. cap. de causis. §. fin. de offi. delega. Tum etiam cùm versetur æquitatis ac humanitatis ratio, esset bonum, q saltem in aliqua pretij parte subuenire tur emptori, & sic quod damnū inter eos diuideretur propter incertitudinē causæ, à qua successit mors tam repentina, & in breui post cōtractum.

¶ Dubitatur, equo vendito, vtrùm censeatur vendita sella, frænū, & alia ornamenta? Et videtur dicendum, q si tempore contractus erat ornatus cū sella, & fræno, & cæteris ornamentis, q cēsendus sit vēditus ita sicut fuit ostensus emptori. ex tex. Bal. & Cæpol. in l. ædiles. in princi. ff. de ædili. edict. & idem Cæpol. in d. l. ædiles. §. vendendi. no tab. 2. n. 5. fol. 146. Ex quo colliges declarationes duas ad hanc quæstionem, videlicet eo casu, quo ornamenta haberent arma venditoris, vel consuetudo esset, q non venirent in contractu, quanuis tempore contractus fuisset ornatus equus: nā istis duobus casibus ex contraria præsumptione, quæ ex vnoquoque colligenda est, non venire testatur prædictus Cæpol. vbi suprà. Antoni. Gomez de contracti. cap. 2. nu. 15. versi. Itē quæro si quis simpliciter. Vnū tamē est notandum, q vendito equo, seu mula, cū fræno saltem & sella, non debetur gabella ex tali contractu, prout receptū est in nostro regno Castellæ. Fortè est ratio, quia ex his, quæ solent necessaria esse ad militiam, non debetur, vt equis, mulis, iumentis venditis cum sella & fræno, & ex armis, nec de libris, vt habetur in. l. 31. quaterni Gabellarum. Cuius tenor est qui sequitur. *Otro si, que no se pagut alcauala de pan cozido, ni de los cauallos, ni delas mulas è machos di silla que se vendieren y trocarē ensillados y enfrenados.* &c. & l. 22. tit. 4. lib. 4. supra. vbi diximus de libris. ¶ Quid autem esset, si res esset aliena, vtrùm emptor possit venditorē excludere à pretij petitione? Videtur q sic, nā ex facto illicito alias consequeretur premiū, si pretiū ei solueretur, quod minimè fatendū est, q ex tali facto, dolo & fraude patrociniū quis recipere possit, quia esset eius factū approbare. ca. qui cum fure. de furt. ergo vero domino rei pretium, vel res est restituenda, vt præsumptionem furti excludat emptor. ex. l. in ciuilem. C. de fur. & l. 5. tit. 13. li. 3. supra. ergo nō erit cōpellendus ei soluere, sed vero domino rei, cum ab eo possit res vendicari, & emptor remaneret sine re & pretio, igitur retinere poterit pretiū & rem sibi traditam, vt indemnis seruetur, & seruari possit ius vnicuiq;. Itē videtur: nam contractus rei alienæ in præiudicium veri domini non potuit valere, quanuis in præiudiciū venditoris, si superueniat dominiū, valeat, ac ad implementum cogi possit. l. si quis. ff. de acti. emp. ibi, Si quis alienā rem vendiderit, & medio tēpore hæres domino rei extiterit, cogetur implere vendionē. l. rē alienā distrahere quē posse nulla dubitatio est, nam emptio est, & venditio, sed res emptori auferri potest. ff. de contra. empt. vbi gl. optima. Et omnino est videndus Per. Vnzola in practi. artis notariatus, tit. De emptione rei alienæ. nu. 1. cum seq. l. 54. tit. 5. par. 5. vbi vēditor omni casu cōpellitur soluere pretiū emptori, siue nomine domini vēdiderit, siue suo secundum Grego. Lopi. ibi. verb. *En todas guisas.* per. l. mater. C. de rei vēdi. & l. 1. C. de reb. alien. nō alien. Si tū emptor esset in mala fide, & certus, q res vendita erat aliena, non poterit de euictione, nec ad pretiū agere. l. si fundū. C. de euictio. Ias. in. l. fin. §. fin. C. cōmunia de legat. Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. 65. n. 53. Anto. Gomez omnino vidēdus de cōtractib. c. 2. n. 42. versi. Septimus casus quando emptor. Couar. lib. 3. Var. c. 17. col. 3. vers. Ad eā quæstionē. vbi contrariā nec verā, nec cōmunem fore dicit. Quamuis Frācisc. de Aret. in. l. si aliquā rē. n. 5. ff. de acq. poss. contrariā omnium iudicio receptā dixerit esse. Et cōtra eū est. l. 21. ti. 8. par. 5. l. 6. tit. 10. li. 3. for. legū. optima. l. 19. ti. 5. par. 5. ibi, *no es tenudo el vendedor de tornarle el precio, fueras ende,* &c. Quam vide. & ibi per Gregor. Lopi. verb. *tornarle el precio.* vbi agit, cui sit applicādum venditori, an fisco. Et cōcludit. q fisco, cùm pretium amittatur ex crimine, & fiscus est successor eorū, quæ scelere quæsita sunt. vt in. l. Lucius. ff. ff. de iure fisc. l. fin. & ibi gl. verb. *tornar al Rey.* tit. 22. part. 3. Et cōprobatur ex. l. quemadmodum. verb. & emptor. & ibi Ioan. de Platea. C. de agri. & cens. lib. 11. Idem Plat. in. l. final. C. de fund. rei priuatæ. lib. 11. Si autem sit ignorās, tenebitur restitnere pretium, ac damna, & interesse emptori. l. qui officij. §. qui nesciens. ff. de contrahend. emptio. ibi, licet emptio non teneat (quo ad rem secundum glo. ibi.) ex empto, tamen aduersus venditorem experietur, vt consequatur, quod interfuit eius ne deciperetur. l. 19. tit. 5. par. 5. vbi Grego. Lop. in gl. fin. Tum etiā, quia vēdens rem alienam, & eam cōtrectans, quæ contrectatio resultat ex traditione vera, committit furtum. gloss. in. l. item si res. verb. vsucaptæ. de alien. iud. mut. causa fact. l. alienum seruum. vbi gloss. C. de furt. l. 1. & ibi gloss. fin. C. de vsucap. pro empt. vbi Cæpol. columna tertia. versic. Nota. 2. numero sexto. Iaso in lege tertia. §. si rem. numero tertio. ff. de acquirend. possessio. Segur. in repe. l. filius dum in ciuitate. numero. 42. vbi in additione dixi. ff. de acquirend. possessio. & Collectar. in cap.

cum

cum laicis.nume.12.de reb.eccles.dicit, quòd vendens rem alienam,committit furtum, ac de crimine accusari poterit. Intellige vt per Segur. & Ias. vbi suprà, scilicet, quando interuenit contrectatio,quæ resultat ex vera traditione: nam si res esset penes emptorem,ex tacita tali traditione non haberet locum,quia res non contrectatur. Secundò intellige,quod eo casu,quo quis scienter vendat rem alienam,& se constituat nomine emptoris precariò possidere,committit furtum:quia cõstitutum habet vim traditionis,ex glo.in.l.ab emptione.ff.de pact. Ias.in dict.§.si reni. nume.4. Et quod constitutum transferat possessionem ciuilem & naturalem,latè probat Andr. Tiraquel.de iure constituti possessorij.1.part.num.2.& 3.Ergo non solùm emptio erit nulla, sed vendens scienter poterit accusari de delicto furti. & falsi, quippe cùm committat falsum, rem alienam pro sua vendẽdo,vt ex adductis à Cæpol.loco præmisso apparet. Et qui duobus in solidum eandem rem vendidit diuersis contractibus,pœna falsi est coercendus.l.qui duobus ff.ad legem Corneli. de falsis.l.7.tita.7.part.7.Angel. Areti.in tract. de malefic.verb: *Falsario*.versic. Quæro an vendens.nu. 31.fol.165.colum.prima. paruæ impressionis.Fabian.de monte in tracta. de emptio. & vendi.3. quæst.principa.versi. Vigesimosextò an quis.nu. 50. Limita tamen, quando vendens rem duobus ex eo vendidit, quia primus emptor non soluit pretium, quia non incidit in crimen falsi. Bald. post Odofred.in.l.venditor ex hæreditate. ff.de hær.vel actio.vendi.& in capit. primo.§.si facta.si de feud.fue.controu.inter domi. & agna.Bald.Salice.& cæteri in.l.quoties.C. de rei vendic. Imol. Cuman.Alexand.& Iaso in. l. à diuo Pio.§.si emptor.colum.2.ff.de re iudi.Fabia.vbi suprà, & August.Arimi.ad Angel.de maleficijs.verb. *Falsario*. num.31.Carol.Molinæ.in consuetu.Parisiensib. priori parte.§.23.versic. Fortius inquit Bald. nu. 18.Faciunt quæ scribit Curti.Senior. cõsil.22.Titius & Seius.colum.2. Quod sanè intelligendum est, quando emptor primus fuit in mora soluendi,nempe,si quis emit rem,dicendo, hinc à duobus diebus mittam pretium, alias trãsacto termino,visus est recessisse à contractu: quia non seruanti fidem,fides ei non est obseruanda, transcurso tempore sic statuto, quod interpellat pro venditore.l.magnam.C.de contrahen. & commit.stipul.l.traiectitiæ.§.de illo,ff.de actio. & obliga.& argumen.cap peruenit.de iure iuran. vbi glos.verbo.paruisse.¶ Circa præmissa dubitatur.Res vendita fuit diuersis cõtractibus in solidum duobus, secundo autem ignorante fuit tradita, vter sit præferendus? Dic quòd secundus ratione possessionis.l.quoties.vbi per Iaso.late.C.de rei vend.Insigniter,ac latè declarat Anto. Gomez de contractibus.col.2.nu.20.Couar.lib.2.cap.19.l.5.& ibi Greg.Lopez,tit.5.par.5.verb. *Dos vezes*. ¶ Vtrũ autẽ emptio in re proprie locũ habeat? Dicendũ est ꝙ non.l.suæ rei emptio non valet, siue sciẽs,siue ignorans emit.ff.de contrah. emptio.l.8.tit.5. parti.5.debet enim esse diuersitas inter vendentem,& ementem.l.pupillus.§. item ipse.ff. de aucto.tut. Et est ratio naturalis: quia in cõtractibus est quædam digressio de persona in personam respectu acquisitionis, & ideò requirit duo extrema.vt tradit Bald. in.l. secunda, colum. secunda, C.si seru.exter.vbi agit,quando valeat mandatum de re propria emenda.Ad idem est videndus Decius in.l.neque pignus.nume.6.ff. de regu.iur.vbi in nu.5.per illum text.probauit prædictam conclusionem.Et ibi Cagnol. versic. Tertiò nota.nume.14.ideoque nemo rem suam vtiliter stipulatur.l.nemo.ff.de verborum oblig. & quæ ibi not. Ias.colum.2.notab.1.Quæ regula procedit,quando res esset propria pleno iure,& omni respectu, & sic in eo,quo deficit esse sua,poterit emere.Ias. in.l.huiusmodi.§.qui seruum,nu.12.ff.de legat.1. & in.l.planè.§.quod si rem.num.2.eod. titul. Vel quando res esset communis, emendo eam intelligitur emere partem suam, quam habet in illa communione.Ias. in. l. si fundum per fideicõmissum, num.14.ff.de legat.1.Si autẽ dubites, vtrum quis possit contrahere super re propria, breuiter sub distinctione respondere poteris,Aut vult contrahere ipsam rem propriam alteri alienando per viam contractus venditionis, vel donationis, seu permutationis.& isto casu indubitanter poterit: nihil enim tam cõueniẽs naturali æquitati, quàm voluntatem domini volentis rem suam in alium trãsferre,ratã haberi.§.per traditionẽ.Inst.de rerũ diui.l.qua rõne.§.literæ.ff.de acqui. rerum domi. Dom.Sotus lib.4.de iust.& iur.q.5.ar.1.dũ tamẽ dominus sit habilis persona ad alienandũ, nempe homo sanę mẽtis,& maior,ac res sit talis,quæ alienari possit. Aut vult rem propriam quis acquirere,& tunc subdistinguendum est. Aut deficit ius aliquod sibi in ea,vt possessionis, vel vsusfructus, & tunc etiam potest contrahere super re propria, illud ius sibi acquirendo. l. si in emptione.§.Item si emptor.versic.rei suæ.ff.de contrahen.emptio. Petrus Vnzola in practi.artis notariatus. rub. De contractu inutili ratione rei suæ.n.4.fol.218.col. 4.tex.in.l.18.& ibi not.Montalu.ti.5.par.5.Aut nullũ ius deficit,& vult quærere rem propriã per emptionem,aut per stipulationẽ. Si per emptionem,distingue.Aut purè, aut sub cõditione. Si purè emit quis rẽ suã,tunc non valet,siue sciens,siue ignorans rem suam esse.Hoc tamen est aduertendũ,ꝙ qui ignorans emit,& pretium soluit,repete-

te poteſt. Sed ſi ſcienter emit, & pretium ſoluat, non repetit.l.ſuæ rei.ff. de contrahen. emptio. & dict.l.18.tit.quinto.part.quinta. Sin verò ſub cōditione emat.in caſu, quo ſua eſſe deſierit, bene valet, adueniente conditione, quod res non ſit ſua.vt in.l.cætera.ff. de legat. primo.l. exiſtimo. ff.de contrahenda emptio. vbi ait Iuriſconſultus Marcellus.Exiſtimo poſſe me id quod meum eſt, ſub conditione emere quia forte ſperatur meum eſſe deſinere. Cùm autem quis per ſtipulationem velit rem propriam, etiam diſtinctionem recipit. Nam aut ſtipulatur ſibi dari,aut reſtitui. Si ſtipulatus fuerit eam rem ſibi reſtitui, bene poteſt.l.ne mo rem ſuam.ff.de verborum obligationib. Sin verò ſtipuletur rem ſuam ſibi dari, non valet,etiā ſi ſua eſſe deſinat.§. primo.Inſtit.de inut. ſtipula. l.ſi rem & ibi plenè nota.ff.de verborum obligat. Cùm vero quis ſtipuletur rem propriam ſibi dari ſub conditione,bene valet, ſi tempore exiſtentis conditionis,res illa deſierit eſſe ſua. l. nemo rem ſuam.ff de verborum obligationib.l. cætera.ff.de legat.primo.¶ Dubitatur, Vtrum valeat ſtipulatio illius rei,quæ nunc non eſt in dominio ſtipulantis,eo caſu,quo in futurum ſua ſit? Reſpondendum erit,Cùm quis ſtipulatur rem eum ſua ſit,nō valet ſtipulatio.§.item nemo rem ſuam, & ibi gl. fin.aſsignat rationem. Inſtit. de inutili. ſtipulatio. Sed ſi dixeris. Si nauis ex Aſia venerit,promittis talem rem,& interim fiat mea, aut ex cauſa lucratiua fit mea, & non tenetur promiſſor.l. omnes debitores. ff. de actio. & obligat. Aut ex cauſa lucratiua fit mea,& tūc ad æſtimationē tenetur promiſſor.l.ſi is qui Stichū.& ibi gloſ. 1.ff.de actio. & obligat. & notatur in.l. ſi rem meam.ff. de verborum obligationib. ¶ Dubitatur eo caſu,quo emptor non denuntiauit litem motam ſuper re empta venditori,qui ſuccubuit, nec appellauit,vtrum agere poſsit de euictione? Quod teneatur denuntiare venditori,ac requirere ſpecialiter vt veniat ad defendendum,tenet Ioan. Andr. in additio.ad Specul.titul. de emptio. & vendi.§. fina.Barto.& Salice.in.l.emptor. ff. de euictioni. Barto.in.l.non ſolum.§.morte.& ibi Alexan.colum.13.ff.de noui.oper.nuntia. & Bald. in ca.primo.colum.2.de feudo vaſſalli ab aliquo fue. inti. dicit,quod ſola denuntiatio,etiam ſine requiſitione,quod defendat,ſuffirit ad effectum, vt ille teneatur defendere.Ergo nō facta denūtiatione,venditor,qui ſi fuiſſet requiſitus,allegaſſet de ſuo iure,& non ſuccubuiſſet, non debet teneri de euictione. In ſpecie propoſita expreſſa eſt.l.36.verſi.*Et ſeptimo*.tit.quinto.parti.quinta.l.7. titul.decimo libr.tertio,foro legum Præterea text.in ca. fina.de emptio.& vendi.vbi venditor de euictione non tenetur eo in caſu, quo emptor litem ſibi motam venditori non denuntiauerit, vt ſuſciperet litem & vocem cauſæ, ipſamque defenderet, l.emptor.C.de euictio.l.prima.C.de peri.& com. rei vendi.l.36.titu.quinto pat.quinta,& ibi Montalu.Couar.libr.tertio Variarum reſolut.cap.17. numer. ſecundo , verſicu. Deducitur tandem.vbi multis modis hanc concluſionem explicat, & Antoni.Capici.deciſio.106.deciſ. Capellæ Tholoſanæ.207.vbi additio.Stepha. Aufrerij ponit quinque limitationes,& Hippolyt.ſingul. 656. Venditor regulariter.Item non tenetur, quando emptor compromiſit in arbitrū.l. ſi dictum.§.ſi compromiſero.ff de euictio.vbi gloſſ. verb. feci.dicit idem eſſe,ſi in iudicem ordinarium, cui non erat ſubiectus,confeſſit,ex ratione eiuſdem legis,quā dixit ſingul.Ludoui.Roma.ſingu. 12. Nūquid diſpoſitio.Idem ſi deferat iuramentum, vt per Bart. nume.ſexto.in.l.manifeſtæ turpitudinis.ff.de iureiuran.Cremenſis & ibi additio. in ſingu.114. Tu ſcis, quòd ſi compromiſit. Antonius Burgenſ. in cap.fina.de emptio.& vendi. colum.7. nume.14. in fine. Item etiam ſi vēditor promitteret euictionem quocunq; modo contingentem, non tenetur emptor facere denuntiationem litis motæ gl. in.l.cum pœna.ff.de arbit. quam ſequitur & intelligit Couar.lib.3. Variarum reſolut.cap.17.num. ſeptimo.Et eſt notandum, quod denuntiatio litis motæ eſt facienda legitimo & congruo tempore,quo quidem adhuc venditor poſsit litem ſuſcipere,&rem ipſam defendere, nempè,ante litis cōteſtationem.Henric.in capit. fina. de emptio.& venditione.Montalu. in.l.7. gloſſ. tertia.titulo. decimo.lib.tertio.foro legum.aut non nimis iuxta ſententiam text.in.l.ſi rem.§.fin.ff.de euictio. gloſſ.in dict.cap.fin.verb.inſtitutum, id eſt, ante teſtium publicationem prioris inſtantiæ. l. 32.& l.36.titu.quinto.part.quinta. Vnde Ioan. Igneus in.l.propter veneni.§.vltimo.num. 18.ff. ad Syllani.credit eſſe veriorem opinionem, & tutiorē, quod iſthæc denuntiatio fiat ante concluſionem in cauſa. Addit tamen apud vtrieſque iuris interpretes magis receptum etiam in forenſi examine hactenus fuiſſe, denuntiationem iſtam ſufficere fieri etiam poſt ſententiam, modò eo tempore integra ſint iura defenſionis,poſsitque venditor ſeipſum & emptorem defendere, quemadmodum tradit gloſſ.in l.ſi rem.§.quolibet. ff. de euictio. Ioannes Andr.Hoſtienſ.Antonius, & Imol. col. ſecunda.in dict.cap.fin.de empt.& vendi. Couar. lib.3. Variarum reſolut.ca.17.nu.8.verſi. Octauò non eſt ſatis.Item etiam venditor non tenetur de euictione, etiam ſi ei fuerit denuntiata litis quæſtio,ſi emptor litem proſequens, contumaciter abſuit tempore ſententiæ.l. ſi ideo. in princip.ff. de euictio.l.emptor.C. eodem titul.text. in capi. fina.de

fin.de empt.& vendi.l.36.versi.*Otrosi dezimos, que si el comprador*.titul.5.part.5.Couar. vbi suprà.nu. 9.Qui num.10.etiam dicit venditorem non teneri de euictione, etiam si denuntiatio ei fuit facta, quando per iudicis imperitiam, errorem, seu nequitiam fuit res applicata tertio vendicanti, quia casus fortuitus rensetor.capi.primo.de noua forma fidelita.sed casus talis contingens post perfectam venditionem emptori, & non venditori ante moram iniūgitor.§.cùm autem. Instit.de emptio.& vendi.l.1.C.de peri.& commod.rei vend. Ergo & in casu præmisso.tex.est in cap.fina.de emptio.& vend.& in.l.si per imprudentiam.ff.de euictio,l.36.& ibi Montalu.in glo.1.versi.Vnde cimos si per iniuriam.titul.5.part.5. Regulariter autem emptor agit contra venditorem de euictione.vt in.l.emptor fundi.C.de euictio.l. non dubitatur.eod.titul.l.si in venditione.ff. de euictio. l.7.tit.10.libr.3.foro leg.l.32.titul.5.part.5.Matthæ de Afflictis in cap.primo.nume.1.si de feudo vassallus ab aliquo fue.interpellatus, & in cap.primo.de controuersia inter vassall.& alium.nu.aa. Socin.in tract.regul.cum fallent.regul.438. quadraginta & duobus modis hanc regulam limitat Matthæ.de Afflict.in capit.primo.§.rursus si fideles,nume.15. vsque ad 63. quibus modis feud. amit.Montalu.etiam in dict.l.7.tit.10.lib.3.for. & in dict.l.36.titul.quinto.parti.quinta. Couar. lib.tertio.Variarum capit.17.Antoni.Gomez benetractat hanc euictionis materiam de contractibus,capit.secundo.num.33. Qualiter autem debeat fieri denuntiatio venditori litis motæ, est dubium. In quo sunt qui dicunt, denuntiationem necessariam esse insimul cum libello litis in forma publica.Ita Bartol.in.l.non solùm.§.morte. numer.51.ff.noui oper.& in.l.emptio.C.de euictio.vbi Bald.& Salic.Angel.& Imol.in.l.in executione.§.in solidum.ff.de verborum obligatio. Cardin.per text.ibi in Clemen.causam.in versic. Idem quoque.de electio.Andr.Sicul.in cap.fina. nume.5.& Anto.Burgens.num.secundo,de emp. & vendi.Felin.in cap.cùm.M.num.63.de consti. Alexan.in dict.§.morte.& ibi Anto. Rube.num. 674.Dicit & communem Claudi.de Seysello ibi num.93.Ias.num.38.Pet.Dueñas in tract.regularum cum fallen.reg.243.Anto.Gomez de contracti.capit.2.nu.39.qui dicit, quòd denuntiãs, licèt prædictam formam omitteret, non amitteret ius euictionis, nec in practica præmissa forma est necessaria. Ita tenet Angel.in dict. l. emptor. C.de euictio.dicens ita obtentum esse de cõsuetudine. Et Ludou.Roma.in dict.§.morte.nu.12.Sed communis,& sic prior opinio potest intelligi, vt locũ habeat, quando denuntiatio fieret à parte sine iudicis authoritate.ex Alexã.in.l.in executione.§. in solidum.ff.de verbo.obligat. & Anto. Gomez vbi suprà.cap.2.nu.33.¶Quæritur, Vtrùm quis compelli possit ad vendendũ rem propriam? Respondendum est, quòd regulariter nõ possit quis compelli.l.nec emere.C.de iure deliber. Dixi in l.secunda.tit.23.lib.2.ordina.col.713.vbi subijcio aliquos casus, quibus quis compelli potest. & Antoni.Gomez de contracti.cap.2.nu.51.quæst.fin. ¶Dubitatur vlterius, Ex quibus causis cõtractus venditionis rescindi valeat post perfectam venditionem? In quo dubio dicẽdum est rescindi posse contrario consensu partium ante traditionem. Quia sicut contractus talis fuit absolutus & perfectus solo partium consensu & voluntate, ita per contrarium consensum ab eo recedi potuit. text. in.l.1.& l.a.C.quando liceat ab emptione reced. & ibi not.glo.Odoffred.Petrus Bellaperticanus. Cyn.Bald.Salicet.& reliqui docto.l.iurisgentiũ. §.adeô.ff.de pact.ca.2.& ibi glo. de sponsali.glos. in cap.1.de reg.iur.Bald.per tex.ibi in.l.emptor. ff.de pactis.l.a.in fin.verbis.dum dicit.*no se pueda desfazer la vendida, fuera por auenencia de ambas las partes*.titu.10.lib.3.foro legum.& ibi notat gloss. final.Et sic restringe.l.7.ibi, *non se pueda arrepentir ninguno dellos, ni desfazer la vendida que no vala*. titul.5.part.5.scilicet, quando alter istorum contrahentium vellet recedere à contractu, qui consensu perficitur solus, & de per se, non adhibito consensu alterius, secùs si coniunctim.& vno consensu vellent recedere.l.nihil tam naturale.ff. de regul.iur.capi.primo.eod.titulo. Quæ conclusio locum habet, etiam si fiat per pactum nudum, siue fiat incontinenti, vel post ex interuallo, vt ex præmissis iuribus colligitur. Nec sufficit dicere, quòd pactum nudum non est sufficiens ad tollendam vtranque obligationem, vt in.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pactis,& ibi communis nota docto.Nam illud procedit in contractu verborũ, non tamen in istis contractibus, qui consensu celebrantur, quippe cùm solo consensu, vt dixi, celebrantur, eodem consensu contrario dissolui opus est.ex Barto.in dict.§.pactus ne peteret.col.3.n. 10.Paul.in.l.ab emptione.ff.de pact.intantum, quod si inter partes fiat conuentio, dicendo interse, recedamus à contractu à nobis celebrato super tali re, quo modocunque appareat de hac re, & constet de animo, & voluntate recedendi à contractu, pars repugnans tali consensui & obligationi prouenienti ex dissensu, non erit iuuanda ex contractu sic resoluto, sed condemnanda ex isto posteriori consensu resolutiuo. ex quo constat obligationem & consensum præcessisse naturalem & ciuilem. est Regia lex triginta. titulo octauo.libro tertio ordinamenti. & sic contractus erit reuocatus, & si tradita fuit res vendita emptori,

-te poteſt. Sed ſi ſcienter emit, & pretium ſoluat, non repetit.l.ſuæ rei.ff. de contrahen. emptio. & dict.l. 18.tit.quinto.part.quinta. Sin verò ſub cōditione emat.in caſu, quo ſua eſſe deſierit, bene valet, adueniente conditione, quod res non ſit ſua vt in.l.cætera.ff. de legat. primo.l. exiſtimo. ff.de contrahenda emptio. vbi ait Iuriſconſultus Marcellus. Exiſtimo poſſe me id quod meum eſt, ſub conditione emere quia forte ſperatur meum eſſe deſinere. Cùm autem quis per ſtipulationem velit rem propriam, etiam diſtinctionem recipit. Nam aut ſtipulatur ſibi dari, aut reſtitui. Si ſtipulatus fuerit eam rem ſibi reſtitui, bene poteſt.l.nemo rem ſuam.ff.de verborum obligationib. Sin verò ſtipuletur rem ſuam ſibi dari, non valet, etiā ſi ſua eſſe deſinat.§. primo. Inſtit. de inut. ſtipula. l.ſi rem & ibi plenè nota.ff. de verborum obligat. Cùm verò quis ſtipuletur rem propriam ſibi dari ſub conditione, bene valet, ſi tempore exiſtentis conditionis, res illa deſierit eſſe ſua. l. nemo rem ſuam.ff. de verborum obligationib.l. cætera.ff. de legat.primo. ¶ Dubitatur, Vtrum valeat ſtipulatio illius rei, quæ nunc non eſt in dominio ſtipulantis, eo caſu, quo in futurum ſua ſit? Reſpondendum erit, Cùm quis ſtipulatur rem cum ſua ſit, nō valet ſtipulatio.§.item nemo rem ſuam, & ibi gl. ſiu aſsignat rationem. Inſtit. de inutili. ſtipulatio. Sed ſi dixeris. Si nauis ex Aſia venerit, promittis talem rem, & interim fiat mea, aut ex cauſa lucratiua ſit mea, & non tenetur promiſſor.l. omnes debitores. ff. de actio. & obligat. Aut ex cauſa lucratiua ſit mea, & tūc ad æſtimationē tenetur promiſſor.l.ſi is qui Stichū.& ibi gloſ. 1.ff.de actio. & obligat. & notatur in.l. ſi rem meam.ff. de verborum obligationib. ¶ Dubitatur eo caſu, quo emptor non denuntiauit litem motam ſuper re empta venditori, qui ſuccubuit, nec appellauit, vtrum agere poſsit de euictione? Quòd teneatur denuntiare venditori, ac requirere ſpecialiter vt veniat ad defendendum, tenet Ioan. Andr. in additio.ad Specul.titul. de emptio. & vendi.§. fina.Barto.& Salice.in.l.emptor. ff. de euictioni. Barto.in.l.non ſolum.§.morte.& ibi Alexan.colum.13.ff. de noui.oper.nuntia. & Bald. in ca.primo.colum.2.de feudo vaſſalli ab aliquo fue. inti. dicit, quod ſola denuntiatio, etiam ſine requiſitione, quod defendat, ſufficit ad effectum, vt ille teneatur defendere. Ergo nō facta denūtiatione, venditor, qui ſi fuiſſet requiſitus, allegaſſet de ſuo iure, & non ſuccubuiſſet, non debet teneri de euictione. In ſpecie propoſita expreſſa eſt.l.36.verſi. *Elſeptimo*.tit.quinto.parti.quinta.l.7. titul.decimo libr.tertio, foro legum. Præterea text.in ca. fina.de emptio.& vendi.vbi venditor de euictione non tenetur eo in caſu, quo emptor litem ſibi motam venditori non denuntiauerit, vt ſuſciperet litem & vocem cauſæ, ipſamque defenderet, l.emptor.C.de euictio.l.prima.C.de peri.& com. rei vendi.l.36.titu.quinto par.quinta, & ibi Montalu.Couar.libr.tertio Variarum reſolut.cap.17. numer. ſecundo, verſicu. Deducitur tandem, vbi multis modis hanc concluſionem explicat, & Antoni.Capici.deciſio.106.deciſi. Capellæ Tholoſanæ.207.vbi additio.Stepha. Aufrerij ponit quinque limitationes, & Hippolyt.ſingul. 656. Venditor regulariter. Item non tenetur, quando emptor compromiſit in arbitrū.l. ſi dictum.§.ſi compromiſero.ff de euictio.vbi gloſſ.verb. feci.dicit idem eſſe, ſi in iudicem ordinarium, cui non erat ſubiectus, confeſſus ex ratione eiuſdem legis, quā dixit ſingul.Ludoui.Roma.ſingu. 12 Nūquid diſpoſitio. Idem ſi deferat iuramentum, vt per Bart. nume.ſexto.in.l.manifeſtæ turpitudinis.ff.de iure iuran.Cremenſis & ibi additio. in ſingu.114. Tu ſcis, quòd ſi compromiſit. Antonius Burgenſ. in cap.fina.de emptio.& vendi. colum.7. nume.14. in fine. Item etiam ſi vēditor promitteret euictionem quocunq; modo contingentem, non teneretur emptor facere denuntiationem litis motæ gl. in.l.cum pœna.ff.de arbit. quam ſequitur & intelligit Couar.lib.3.Variarum reſolut.cap.17.num. ſeptimo. Et eſt notandum, quod denuntiatio litis motæ eſt facienda legitimo & congruo tempore, quo quidem adhuc venditor poſsit litem ſuſcipere, & rem ipſam defendere, nempè, ante litis cōteſtationem. Henric.in capit. fina. de emptio.& venditione. Montalu. in.l.7. gloſſ. tertia. titulo decimo.lib.tertio.foro legum. aut non nimis iuxta ſententiam text.in.l.ſi rem.§.fin.ff. de euictio. gloſſ.in dict.cap.fin.verb.inſtitutum, id eſt, ante teſtium publicationem prioris inſtantiæ. l. 32.& l.36.titu.quinto.part.quinta. Vnde Ioan. Igneus in.l.propter veneni.§.vltimo.num. 18.ff. ad Syllani.credit eſſe veriorem opinionem, & tutiorē, quod iſthæc denuntiatio fiat ante concluſionem in cauſa. Addit tamen apud vtriuſque iuris interpretes magis receptum etiam in forenſi examine hactenus fuiſſe, denuntiationem iſtam ſufficere fieri etiam poſt ſententiam, modò eo tempore integra ſint iura defenſionis, poſsitque venditor ſe ipſum & emptorem defendere, quemadmodum tradit gloſſ.in l.ſi rem.§.quolibet. ff. de euictio. Ioannes Andr.Hoſtienſ. Antonius, & Imol. col. ſecunda.in dict.cap.fin.de empt.& vendi. Couar. lib.3. Variarum reſolut.ca.17.nu.8.verſi. Octauò non eſt ſatis. Item etiam venditor non tenetur de euictione, etiam ſi ei fuerit denuntiata litis quæſtio, ſi emptor litem proſequens, contumaciter abfuit tempore ſententiæ.l. ſi ideo. in princip.ff. de euictio.l.emptor.C. eodem titul.text. in capi. fina.de

fin.de empt.& vendi.l.36.versi.*Otrosi dezimos, que si el comprador*.titul.5.part.5.Couar.vbi suprà.nu. 9.Qui num.10.etiam dicit venditorem non teneri de euictione, etiam si denuntiatio ei fuit facta, quando per iudicis imperitiam, errorem, seu nequitiam fuit res applicata tertio vendicanti, quia casus fortuitus censetur.capi.primo.de noua forma fidelita.sed casus talis contingens post perfectam venditionem emptori, & non venditori ante moram iniūgitur.§.cùm autem. Instit.de emptio.& vendi.l.1.C.de peri.& commod.rei vend. Ergo & in casu præmisso.tex.est in cap.fina.de emptio.& vend.& in.l.si per imprudentiam.ff.de euictio.l.36.& ibi Montalu.in glo.1.versi. Vnde circus si per iniuriam.titul.5.part.5. Regulariter autem emptor agit contra venditorem de euictione.vt in.l.emptor fundi.C.de euictio. l. non dubitatur.eod.titul.l.si in venditione.ff. de euictio. l.7.tit.10.libr.3.foro leg.l.32.titul.5.part.5.Matthæ de Afflictis in cap.primo.nume.1.si de feudo vassallus ab aliquo fue.interpellatus, & in cap.primo.de controuersia inter vassall.& alium. nu.22. Socin.in tract.regul.cum fallent.regul.438. quadraginta & duobus modis hanc regulam limitat Matthæ.de Afflict.in capit.primo. §. rursus si fideles.nume.15. vsque ad 63. quibus modis feud. amit.Montalu.etiam in dict.l.7. tit.10.lib.3.for. & in dict.l.36.titul.quinto.parti.quinta. Couar. lib.tertio.Variarum capit.17.Antoni.Gomez bene tractat hanc euictionis materiam de contractibus.capit.secundo. num.33. Qualiter autem debeat fieri denuntiatio venditori litis motæ, est dubium. In quo sunt qui dicunt, denuntiationem necessariam esse insimul cum libello litis in forma publica.Ita Bartol.in.l.non solùm. §. morte. numer.51.ff.noui oper.& in.l. emptio. C.de euictio.vbi Bald.& Salic.Angel.& Imol.in.l.in executione.§.in solidum. ff. de verborum obligatio. Cardin.per text.ibi in Clemen.causam. in versic. Idem quoque.de electio.Andr.Sicul. in cap.fina. nume.5.& Anto.Burgens.num.secundo,de emp. & vendi.Felin.in cap.cùm.M.num.63.de consti. Alexan.in dict.§.morte.& ibi Anto. Rube. num. 674.Dicit & communem Claudi.de Seysello ibi num.93.Ias.num.38.Pet.Dueñas in tract. regularum cum fallen.reg.243.Anto.Gomez de contractib.capit.2.nu.39.qui dicit, quòd denuntiās, licèt prædictam formam omitteret, non amitteret ius euictionis, nec in practica præmissa forma est necessaria. Ita tenet Angel.in dict. l. emptor. C.de euictio.dicens ita obtentum esse de cōsuetudine. Et Ludou.Roma.in dict.§.morte.nu.12.Sed communis, & sic prior opinio potest intelligi, vt locū habeat, quando denuntiatio fieret à parte sine iudicis authoritate.ex Alexā.in.l.in executione.§. in solidum.ff.de verbo.obligat. & Anto. Gomez vbi suprà.cap.2.nu.33.¶Quæritur, Vtrùm quis compelli possit ad vendendū rem propriam? Respondendum est, quòd regulariter nō possit quis compelli.l.nec emere.C.de iure deliber. Dixi in l.secunda.tit.23.lib.2.ordina.col.713.vbi subijcio aliquos casus, quibus quis compelli potest. & Antoni.Gomez de contracti.cap.2.nu.51.quæst.fin. ¶Dubitatur vlterius, Ex quibus causis cōtractus venditionis rescindi valeat post perfectam venditionem? In quo dubio dicēdum est rescindi posse contrario consensu partium ante traditionem. Quia sicut contractus talis fuit absolutus & perfectus solo partium consensu & voluntate, ita per contrarium consensum ab eo recedi potuit. text. in.l.1.& l.2.C.quando liceat ab emptione reced. & ibi not.glo.Odoffred.Petrus Bellapertıcanus. Cyn.Bald.Salicet.& reliqui docto. l. iurisgentiū. §.adeô.ff.de pact.ca.2.& ibi glo. de sponsali.gloss. in cap.1.de reg.iur.Bald.per tex.ibi in.l. emptor. ff.de pactis.l.2.in fin.verbis.dum dicit.*no se pueda desfazer la vendida, fuera por auenencia de ambas las partes*.titu.10.lib.3.foro legum.& ibi notat gloss. final.Et sic restringe.l.7. ibi, *non se pueda arrepentir ninguno dellos, ni desfazer la vendida que no vala*. titul.5.part.5.scilicet, quando alter istorum contrahentium vellet recedere à contractu, qui consensu perficitur solus, & de per se, non adhibito consensu alterius, secùs si coniunctim, & vno consensu vellent recedere.l.nihil tam naturale. ff. de regul.iur.capi.primo.eod.titulo. Quæ conclusio locum habet, etiam si fiat per pactum nudum, siue fiat incontinenti, vel post ex interuallo, vt ex præmissis iuribus colligitur. Nec sufficit dicere, quòd pactum nudum non est sufficiens ad tollendam vtranque obligationem, vt in.l. si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pactis, & ibi communis nota docto.Nam illud procedit in contractu verborū, non tamen in istis contractibus, qui consensu celebrantur, quippe cùm solo consensu, vt dixi, celebrantur, eodem consensu contrario dissolui opus est.ex Barto.in dict.§. pactus ne peteret. col.3.n. 10.Paul.in.l.ab emptione.ff.de pact.intantum, quòd si inter partes fiat conuentio, dicendo inter se, recedamus à contractu à nobis celebrato super tali re, quo modocunque appareat de hac re, & constet de animo, & voluntate recedendi à contractu, pars repugnans tali consensui & obligationi prouenienti ex dissensu, non erit iuuanda ex contractu sic resoluto, sed condemnanda ex isto posteriori consensu resolutiuo. ex quo constat obligationem & consensum præcessisse naturalem & ciuilem. est Regia lex triginta. titulo octauo.libro tertio ordinamenti. & sic contractus erit reuocatus, & si tradita fuit res vendita emptori,

re potest. Sed si scienter emit, & pretium soluat, non repetit.l.suæ rei.ff. de contrahen. emptio. & dict.l.18.tit.quinto.part.quinta. Sin verò sub cõditione emat.in casu, quo sua esse desierit, bene valet, adueniente conditione, quod res non sit sua vt in.l.cætera.ff. de legat. primo.l. existimo. ff.de contrahenda emptio. vbi ait Iurisconsultus Marcellus. Existimo posse me id quod meum est, sub conditione emere quia fortè speratur meum esse desinere. Cùm autem quis per stipulationem velit rem propriam, etiam distinctionem recipit. Nam aut stipulatur sibi dari, aut restitui. Si stipulatus fuerit eam rem sibi restitui, bene potest.l.nemo rem suam.ff. de verborum obligationib. Sin verò stipuletur rem suam sibi dari, non valet, etiã si sua esse desinat.§. primo. Instit.de inut. stipula. l.si rem & ibi plenè nota.ff. de verborum obligat. Cum vero quis stipuletur rem propriam sibi dari sub conditione, bene valet, si tempore existentis conditionis, res illa desierit esse sua. l. nemo rem suam.ff. de verborum obligationib.l. cætera.ff. de legat.primo. ¶ Dubitatur, Vtrum valeat stipulatio illius rei, quæ nunc non est in dominio stipulantis, eo casu, quo in futurum sua sit? Respondendum erit, Cum quis stipulatur rem cum sua sit, nõ valet stipulatio.§.item nemo rem suam, & ibi gl. fina. assignat rationem. Instit. de inutili. stipulatio. Sed si dixeris. Si nauis ex Asia venerit, promittis talem rem, & interim fiat mea, aut ex causa lucratiua fit mea, & non tenetur promissor.l. omnes debitores. ff. de actio. & obligat. Aut ex causa lucratiua fit mea, & tũc ad æstimationẽ tenetur promissor.l.si is qui Stichũ.& ibi glos. 1.ff.de actio. & obligat. & notatur in.l. si rem meam.ff. de verborum obligationib. ¶ Dubitatur eo casu, quo emptor non denuntiauit litem motam super re empta venditori, qui succubuit, nec appellauit, vtrum agere posit de euictione? Quòd teneatur denuntiare venditori, ac requirere specialiter vt veniat ad defendendum, tenet Ioan. Andr. in additio.ad Specul.titul. de emptio. & vendi.§. fina.Barto.& Salice.in.l.emptor. ff. de euictioni. Barto.in.l.non solum.§.morte.& ibi Alexan.colum.13.ff. de noui.oper.nuntia. & Bald. in ca.primo, colum.2.de feudo vasalli ab aliquo fue. inti. dicit, quòd sola denuntiatio, etiam sine requisitione, quòd defendat, sufficit ad effectum, vt ille teneatur defendere. Ergo nõ facta denũtiatione, venditor, qui si fuisset requisitus, allegasset de suo iure, & non succubuisset, non debet teneri de euictione. In specie proposita expressa est.l.36.versi. *Et septimo*.tit.quinto.parti.quinta.l.7. titul.decimo libr.tertio, foro legum. Præterea text.in ca. fina.de emptio.& vendi.vbi venditor de euictione non tenetur eo in casu, quo emptor litem sibi motam venditori non denuntiauerit, vt susciperet litem & vocem causæ, ipsamque defenderet, l.emptor.C.de euictio.l.prima.C.de peri.& com. rei vendi.l.36.titu.quinto par.quinta, & ibi Montalu.Couar.libr.tertio Variarum resolut.cap.17. numer. secundo, versicu. Deducitur tandem. vbi multis modis hanc conclusionem explicat, & Antoni.Capici.decisio.106.decisi. Capellæ Tholosanæ, 207. vbi additio.Stepha. Aufrerij ponit quinque limitationes, & Hippolyt.singul. 656. Venditor regulatiter. Item non tenetur, quando emptor compromisit in arbitrũ.l. si dictum.§.si compromisero.ff de euictio. vbi gloss.verb. feci.dicit idem esse, si in iudicem ordinarium, cui non erat subiectus, consensit. ex ratione eiusdem legis, quã dixit singul.Ludoui.Roma.singu. 12 Nũquid dispositio. Idem si deferat iuramentum, vt per Bart. nume.sexto.in.l.manifestæ turpitudinis.ff.de iureiuran.Cremensis & ibi additio. in singu.114. Tu scis, quòd si compromisit. Antonius Burgens. in cap.fina.de emptio.& vendi. colum.7. nume.14. in fine. Item etiam si vẽditor promitteret euictionem quocunq; modo contingentem, non teneretur emptor facere denuntiationem litis motæ gl. in.l.cum pœna.ff.de arbit. quam sequitur & intelligit Couar.lib.3. Variarum resolut.cap.17.num. septimo. Et est notandum, quod denuntiatio litis motæ est facienda legitimo & congruo tempore, quo quidem adhuc venditor posit litem suscipere, & rem ipsam defendere, nempè, ante litis cõtestationem. Henric.in capit. fina. de emptio.& venditione. Montalu. in.l.7. gloss. tertia.titulo. decimo.lib.tertio.foro legum. aut non nimis iuxta sententiam text.in.l.si rem.§.fin.ff.de euictio. gloss.in dict.cap.fin.verb.institutum, id est, ante testium publicationem prioris instantiæ. l. 32.& l.36.titu.quinto.part.quinta. Vnde Ioan. Igneus in.l.propter veneni.§.vltimo.num. 18. ff. ad Syllani.credit esse veriorem opinionem, & tutiorẽ, quod isthæc denuntiatio fiat ante conclusionem in causa. Addit tamen apud vtriusque iuris interpretes magis receptum etiam in forensi examine hactenus fuisse, denuntiationem istam sufficere fieri etiam post sententiam, modò eo tempore integra sint iura defensionis, positque venditor seipsum & emptorem defendere. quemadmodum tradit gloss.in l.si rem.§.quolibet. ff. de euictio. Ioannes Andr. Hostiens. Antonius, & Imol. col. secunda.in dict.cap.fin.de empt.& vendi. Couar. lib.3. Variarum resolut.ca.17.nu.8.versi. Octauò non est satis. Item etiam venditor non tenetur de euictione, etiam si ei fuerit denuntiata litis quæstio, si emptor litem prosequens, contumaciter absuit tempore sententiæ.l. si ideo. in princip.ff. de euictio.l.emptor.C. eodem titul.text. in capi. fina.de

fin.de empt.& vendi.l.36.versi.*Otro si dezimos, que si el comprador*.titul.5.part.5.Couar.vbi suprà.nu.9.Qui num.10.etiam dicit venditorem non teneri de euictione,etiam si denuntiatio ei fuit facta, quando per iudicis imperitiam, errorem , seu nequitiam fuit res applicata tertio vendicanti,quia casus fortuitus censetur.capi.primo.de noua forma fidelita.sed casus talis contingens post perfectam venditionem emptori,& non venditori ante moram iniūgitur.§.cùm autem. Instit.de emptio.& vendi.l.1.C.de peri.& commod.rei vend. Ergo & in casu præmisso.tex. est in cap. fina.de emptio.& vend.& in.l.si per imprudentiam.ff.de euictio,l.36.& ibi Montalu.in glo.1. versi. Vnde cimus si per iniuriam.titul.5. part.5. Regulariter autem emptor agit contra venditorem de euictione.vt in.l.emptor fundi. C.de euictio. l. non dubitatur.eod.titul.l.si in venditione. ff. de euictio. l.7.tit.10.libr.3.foro leg.l.32.titul.5.part.5.Matthæ de Afflictis in cap.primo.nume.1.si de feudo vassallus ab aliquo fue.interpellatus, & in cap.primo.de controuersia inter vassall.& alium. nu. 22. Socin.in tract.regul.cum fallent.regul.438. quadraginta & duobus modis hanc regulam limitat Matthæ.de Afflict.in capit.primo. §. rursus si fideles.nume.15. vsque ad 63. quibus modis feud. amit.Montalu.etiam in dict.l.7. tit.10.lib.3. for. & in dict.l.36.titul.quinto.parti.quinta. Couar. lib.tertio. Variarum capit.17.Antoni.Gomez bene tractat hanc euictionis materiam de contractibus,capit.secundo. num.33. Qualiter autem debeat fieri denuntiatio venditori litis motæ, est dubium. In quo sunt qui dicunt , denuntiationem necessariam esse insimul cum libello litis in forma publica.Ita Bartol.in.l.non solùm. §. morte. numer.5.ff.noui oper.& in.l. emptio. C.de euictio.vbi Bald.& Salic. Angel.& Imol.in.l.in executione.§.in solidum. ff. de verborum obligatio. Cardin.per text.ibi in Clemen.causam. in versic. Idem quoque.de electio. Andr.Sicul. in cap.fina. nume.5.& Anto.Burgens.num. secundo,de emp. & vendi.Felin.in cap.cùm.M.num.63.de consti. Alexan.in dict.§.morte.& ibi Anto. Rube. num. 674.Dicit & communem Claudi.de Seyssello ibi num.93.Ias.num.38.Pet. Dueñas in tract. regularum cum fallen.reg.243.Anto.Gomez de contra cti.capit.2.nu.39.qui dicit,quòd denuntiās, licet prædictam formam omitteret, non amitteret ius euictionis,nec in practica præmissa forma est necessaria.Ita tenet Angel.in dict. l. emptor, C.de euictio.dicens ita obtentum esse de cōsuetudine. Et Ludou. Roma.in dict.§.morte.nu.12.Sed communis,& sic prior opinio potest intelligi, vt locū habeat,quando denuntiatio fieret à parte sine iudicis authoritate.ex Alexā.in. l. in executione.§. in solidum.ff.de verbo.obligat. & Anto. Gomez vbi suprà.cap.2.nu.33.¶Quæritur, Vtrùm quis compelli possit ad vendendū rem propriam? Respondendum est,quòd regulariter nō possit quis compelli.l.nec emere.C.de iure deliber. Dixi in l.secunda.tit.23.lib.2.ordioa.col.713.vbi subijcio aliquos casus,quibus quis compelli potest. & Antoni.Gomez de contracti.cap.2.nu.51.quæst.fin. ¶Dubitatur vlterius, Ex quibus causis cōtractus venditionis rescindi valeat post perfectam venditionem? In quo dubio dicēdum est rescindi posse contrario consensu partium ante traditionem. Quia sicut contractus talis fuit absolutus & perfectus solo partium consensu & voluntate, ita per contrarium consensum ab eo recedi potuit. text. in.l.1.& l.2.C.quando liceat ab emptione reced. & ibi not.glo.Odoffred.Petrus Bellaperticanus. Cyn.Bald. Salicet.& reliqui docto. l. iurisgentiū. §.adeò.ff.de pact.ca.2.& ibi glo. de sponsali.glos. in cap.1.de reg.iur.Bald.per tex.ibi in.l. emptor. ff.de pactis.l.2.in fin.verbis.dum dicit.*no se pueda desfazer la vendida , fuera por auenencia de ambas las partes*.titu.10.lib.3.foro legnm.& ibi notat gloss. final.Et sic restringe.l.7. ibi, *non se pueda arrepentir ninguno dellos,ni desfazer la vendida que no vala.* titul.5.part.5.scilicet,quando alter istorum contrahentium vellet recedere à contractu, qui consensu perficitur solus, & de per se, non adhibito consensu alterius, secùs si coniunctim,& vno consensu vellent recedere.l.nihil tam naturale. ff. de regul.iur.capi.primo.eod.titulo. Quæ conclusio locum habet,etiam si fiat per pactum nudum,siue fiat incontinenti,vel post ex interuallo, vt ex præmissis iuribus colligitur. Nec sufficit dicere, quòd pactum nudum non est sufficiens ad tollendam vtranque obligationem,vt in.l. si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pactis,& ibi communis nota docto.Nam illud procedit in contractu verborū, non tamen in istis contractibus, qui consensu celebrantur,quippe qui cùm solo consensu, vt dixi,celebrantur,eodem consensu contrario dissolui opus est.ex Barto.in dict.§. pactus ne peteret. col.3.n. 10.Paul.in.l.ab emptione.ff.de pact.intantum,quòd si inter partes fiat conuentio, dicendo interse,recedamus à contractu à nobis celebrato super tali re,quo modocunque appareat de hac re , & constet de animo , & voluntate recedendi à contractu,pars repugnans tali consensui & obligationi prouenienti ex dissensu,non erit iuuanda ex contractu sic resoluto,sed condemnanda ex isto posteriori consensu resolutiuo. ex quo constat obligationem & consensum præcessisse naturalem & ciuilem. est Regia lex triginta. titulo octauo.libro tertio ordinamenti. & sic contractus erit reuocatus , & si tradita fuit res vendita emptori,

col.2. verſ. Venio ad quartam particulam. C. de ſenten.paſsis,& reſti.Iaſo.in l.ſi bonorum. nu,4. col.ſi.C. qui admit. Quo fit teſtitutum aduerſus contractum validum de iuris tigore non debere reſtitui ad fructus perceptos ante reſtitutionis conceſsionem factam per iui ſpeciale,ex præmiſſis. De cuius tamen articuli veritate eſt videndus Couar.lib.1.Vari.reſolut.cap.3. Et dicetur infrà. l.4. ¶ Vtrùm propter vitium incognitum emptori,diſſoluatur contractus? Videtur quòd ſic, nam vitium ſi eſt tale,propter quod emptor non emiſſet,vel tantùm pretium dediſſet,ſi vitium ei eſſet apertum,defuit conſenſus,ac eo deficiente, cõtractus,qui conſenſu perficitur, etiã inualidus. argu. l.conſenſu.ff.de actio.& obligati.in princ. Inſti. de obliga.quæ ex conſenſu.Cõfirmatur ex Diuo Ambroſio,lib.de officijs. vbi dicit. In contractibus vitia eorũ,quæ veneũt,prodi iubentur,ac niſi intimauerit vẽditor, quãuis in ius emptoris trãſierit,doli actione euacuantur. Declarat Domini. Sotus,ponẽs in hoc ſex cõcluſiones li. 6 de iuſt. & iur.q.3.art.2.Ioan.Methymnen. in Codice de reſtitutione.q.34.Cõfirmatur inſuper, quòd venditor teneatur ex vitio rei venditæ per.l.Iuliam. in princ.& l.tenetur ex empto.§.ſed ſi vas. ff. de actio.empt.l.ſi ſeruus cõmunis.§.quod verò ff. de furt.gl.verb.irẽ qui ſciens.in.l.in r. bus. 18.§. itẽ qui ſciens.ff.commoda.l.12.& l.21.& 63. titu.5. part.5.ergo venditio retractatur volente emptore propter vitiũ rei non cognitũ ei propter calliditatem venditoris. Quo fit,ſi res vendita pro libera,&abſq; aliqua ſeruitute & tributo,appareat poſteà tributaria & ſubiecta ſeruituti poterit emptor agere de nullitate contractus, & recuperare pretium,vel actione quanto minoris,ſi ſciret tempore emptionis rem ſubiectam eſſe tali ſeruituti, & oneri.l.1.§.venditori.ibi,Venditor ſi cùm ſciret deberi ſeruitutem,celauit,non euadet ex empto actionem, ſi modò eam rem emptor ignorauit. Omnia enim, quæ contra bonam fidem fiũt, veniunt in empti actionem. Sed ſcire venditorẽ & celare ſic accipimus, non ſolum ſi non admonuit,ſed & ſi negauit ſeruitutem iſtã deberi, cùm eſſet ab eo quæſitum.ff.de act.emp.l.ſi ſterilis.§. ſi prædij.illomet.tit.l.ſi minor.C.eo.tit.l. 63. tit. 5.pat.5.l.quoties de ſeruitute.ff.ædili.edict.Imò imponens tributum, vel vendens rem aliquam, tenetur aperire emptori noui tributi, omne tributum & cenſum primæuum illius rei,& non declarans, tenebitur pœna dupli emptori applicanda. l.65.in Curijs Madritijs anni. 1528. ibi, *Mandamos que las perſonas que de aqui adelante puſieren cenſos y tributos ſobre ſus caſas y heredades y poſſeſsiones que tengã atributadas, ò enceſuadas primero a otro:ſeã obligados de manifeſtar y declarar los cenſos y tributos que baſta entõces tuuierẽ cargadas ſobre las dichas caſas y heredades y poſſeſsiones, ſo pena q̃ ſi aſsi no lo hizieren, paguen con el dos tanto la quantia que recibierẽ par el cẽſo que aſsi vendieren y cargaren de nueuo à la perſona à quien vendieren el dicho cenſo.* Ergo ex impoſitione pœnæ cunſtat eſſe delictũ. Quam.l.limita.niſi prædiũ eſſet hæreditariũ,nam iuſtã cauſam ignorantiæ habet,qui in ius alterius ſucceſsit l. qui in alterius. ff. de reg.iur.gl.in.l.ſi ſterilis.§. 1.ff.de act.empt.gl.in l. Iulianus. verb. interfuit. ff.de actio.emp.ſed ſiue ſciat, vel ignoret vitium reuẽditor tenebitur pretium reſtituere,ſi reſcindatur contractus, vel quanto minoris pretij propter impoſitã ſeruitutẽ,ex Greg.Lopez in l.65. verb.tributaria.tit.5.part.5. Nã verbum,*callando*, ibi.poſitum,eſt accipiendũ ſecundũ eum ſiue ſcienter,vel ignoranter, hoc eſt quantũ ad reſcindendũ contractũ,vel agendũ quãto minoris. Intellige tamẽ,niſi vitiũ eſſet compertũ ex rei euidentia emptori tẽpore contractus, quia iſto caſu non cõpetit redhibitoria:nã ſcienti & cõſentienti nõ fit iniuria.l.1.§.ſi intelligatur.l. quæritur.§. ſi nominatim.ff.de ædili.edict.l.1.§.vẽditor.ff.de act. empt.l.ſi fundũ.C. de euictio. Anto. Gomez de cõtractibus.c.2.n.48.Itẽ etiã poteſt exẽplificari, quando ſeruitus eſſet apparens,veluti,ſi in domo vẽdita vicin⁹ haberet feneſtras apertas, vel tigna immiſſa in pariete ab vna parte,nã iſto caſu nõ tenebitur vẽditor, etiã ſi promiſiſſet vacuã tradere poſſeſsionẽ.l.ea quæ cõmendandi. verſi. quædam etiã.ff.de cõtra.empt.l.ſi tamẽ.§.ei qui.ff.de ædi. edi.Plenè diſputat Alber.in.l.1.§. 1. ff.de action. emp.Angel.in.§.prætorum.Inſtit.de iure natura. col.2.Grego.Lopez in l 65.in gl.1.ti.5.par.5.Et eſt notandũ, ſi emiſti equũ, qui non vult trãſire pontẽ,aut acerrimè formidat riuũ,vel flumẽ pertranſire,potẽs.& ſufficiẽs cauſa eſt ad compellendũ vendirorẽ redhibere. glo.in.d.l. ea quæ commẽdandi.§.fin.verb.fallendi.Quã nota in practica. ¶ Itẽ ſi quis virginẽ ſe emere putaſſet cùm eſſet corrupta,ex empto cõpetit actio ad reſoluẽdum cõtractũ,quia ſi ſciuiſſet emptor qualitatẽ rei,ſeu perſonæ,non emiſſet.l.ex empto.§. ſi quis virginẽ.ff.de acti.empt.l.21.ti.5.par.5. ¶ Deducitur etiã, quòd ſi in domo vendita vel cõducta ſit vitiũ ante cõtractũ.& ex eo etiã, quòd tetris imaginibus, nocturnis illuſionibus & tumultibus inquietẽtur habitatores,licet ab eo contractu recedere,&domũ relinquere dño ipſius, qui eã locauit, ſeu vẽdidit. tex.ſing.in.l.habitatores.§.fi.ff.locat. vbi ait Iuriſcõſultus, Si quis timoris cauſa emigraſſet,an deberet mercedẽ,nec reſpondi,ſi iuſta cauſa fuiſſet,cur periculũ timeret, quãuis periculũ verè nõ fuiſſet,tamẽ nõ debere mercedẽ: ſed ſi cauſa timoris iuſta nõ fuiſſet,mercedẽ nihilominus eũ debere.tex.

re tex.in.l.in hac stipulationem. versi. idem iu- ris.ff.de dam.infect. Confirmatur ex his quæ scri bit Rip.in tract.de pest.2.par.o.17.versi. Præstat quarto colono.vbi in nu.a a.citat.d.l.habitatores § fi.n.& Anto.Gomez de contracti. ca.2.num.3. versi.2.iufero.dicit.a.infeto, quod si conductor rece dat à domo propter metū malorum spirituū non tenetur soluere pensionem. Item etiā propter pe stem vel setem corruptum. Item etiā, si minatur ruinam, & sic cōductor propter prædicta vitia li beratur à solutione pensionis pro illo tempore, quo res est vitiosa prædictis casibus. Quod etiam locum habere in tetris,& imaginibus, seu spiriti- bus (quos duendes dicimus) in contractu locatio- nis,& quor sint vitia, propter quę relinqui possit domus locatori, vt dictum est, in terminis tenet Couar.& dicit se in Granatensi prætorio contro- uersiam vidisse ampliùs quàm semel lib.4. Varia. resolut.cap. 6. & adducit dictam.l.habitatores.§. fin.& tenet Anto.Gomez vbi suprà. Et ipse vidi Salmanticæ in contradictorio iudicio in prima & secūda instantia agitatum simile negotium, & quamuis fabulosa & commentitia narratio à iudi- cibus visa esset, quodvix ab ea opinatione recede re possimus in causa subiecta, & nos adduximus id sine aliqua fraude conductoris contingere pos- se, vt iam ab antiquis traditū erat, vt Plinius libro 7.epistolarū ad Surā.&Couar.ipsum & alios plu ra de hoc referentes commemorat, nec malum seu mendacium est præsumendum ex aliquo præma xime bono viro, & quod secūdum deducta in processu & probata deberet iudicare: etsi contra eius opinionem & præsumptionem essent,& alia huiusmodi,ex quibus ita fortè in causa appella- tionis fiet, præsertim viso optimo practico Co- uar.qui tunc non fuit, nec potuit designari ita in punctis hoc ipsum in specie proposita probantē, quia adhuc eius opera in dict.4.lib. Var. non ex- tabant excusa. Quod est menti tenendum. ¶ Du- bium est, Quid erit, quando venditor obscurè ac generaliter & confusè vitia rei venditæ expresit vt pote, Vendo tibi equum pro cæco, claudo, & morboso, cum omnibus alijs vitijs & morbis, & emptor fortè quia vitia expressa falsa, esse appa- rebant, quia non erat cæcus vel claudus existimā d alijs vitijs carere emit, si postmodum appareat morbus non expressus particulariter. vtrùm pos- sit redhiberi? Respondendum est posse agere em ptorem, ac si nullum vitium, vel morbum expres sisset. l.ea quæ commendandi. vers. dolum malū. ff.de contrahend.empl.l.1.§.si venditor. versi. Sed & si proponas.l.tenetur.§.fi.l.Iulianus.§.idem Iu lianus.& l.quero.ff.de actio.emp.l.1.vers.1.ff.de ædili.edict. Specula.& ibi ad eum Ioan. Andr. in tit.de empt. & vendi.§.nunc dicendum.2. versic.

Quid si venditor.& in tit.de resc.vend.§.1.versi. Quod si vendēs equum.col.3.Angel.in l.pacisci. ff.de pact.& in l.si quis cùm aliter.ff. de verb. o- bliga.vbi Alexand.nu.4.Angel.Arett.io.§.præ- torum.col.2.nu.1.Insti.de iur.natu.gent. & ciui. Panot in.c.cùm contingat.nu.24.de iur.iuran.& in.ca.iniustum.nu.3. & ibi Additio de rerum per muta. Et est pro hac decisione.l.66.ti.5.par.5. Et sic recetur specificè,& non inuolutè, ac artificio se vitia exprimere, alias venditio propter vitium retractabitur. Quod etiam adnotauit Anto. Go- mez de contract. cap. 2.nu.49.& Grego. Lopez. dict.l. 66. verb. embueltas. ¶ Sed circa præmissa est dubium, Quis vendidit equum, vel boues, seu oues, quæ intra breuissimum tempus perierūt, est dubium, vtrùm præsumantur mortuæ ex vitio præcedenti & stanti tempore contractus, an ex superuenienti? (vtilitas erit maxima, ac effectus ad dignoscendum, cuius periculo, venditoris, an emptoris perijsse dicantur.) Respondendū est propter breuitatem temporis præsumendū esse decessisse ex infirmitate præcedente. Si post con tractum intra triduum mortuus fuisset equus, vel boues, dūmodò haberent aliquod signū morbi, vt pote cor macilentū, iecur corruptū, vel huiusmo- di. Ioā. Aod.ad Spec.de emp.& vend.§.nunc. vi- dendū. versi. Sed nota. quē refert & sequitur Pa- nor.in.c.iniustū.col.2.nu.5.de re. permutat. Bal. in.l.2.col.3.nu.4.q.2.C.de resc.vend. idē Bald.in l.1.col.2.n.12.C.de ædili. action. Bal.& Flori.in l.pacisci.ff.de pact.&ibi Iacobinus à sancto Geor gio.nu.4.Boeri. & alij plures ab eo citati decisio. 323.n.12. Et ita practicatur secundùm Cæpolam in actioni.ou.2.ff.de ædili.edict.&dicit bene no- tandū.arg.gl.sing.in.l.1.C.de emēd.seruo. Licèt Ange.ibi.&io.l.siquis cum aliter.ff.de verb.obli ga.teneat cōtrarium. Constat enim si res viueret ob vitiū tale teneretur venditor, ergo & mortua ex vitio præcedenti præsumpto.arg.l.si ventri.§. io bonis.ff.de priui.credi.vbi ex his, quæ in cōti nenti fiūt, præsumptio desumitur. Montal.in.l.1 in gl.1.tit.17.lib.3.foro leg. hoc expresè dicit, adijciēs quod sit standū, vtrùm ex morbo pręcedēte fuit mortuus, dicto marescalli, id est, albeitari. l. argu.l.semel.C.de re mil.lib.12.cap.proposuisti de probat. Si tamen nō constaret per aliqua signā vnà cū breuitate tēporis mortuū fuisse animal ex causa præcedenti contracta, cū mors ex casu & si ne aliqua infirmitate lōgæua, sed instantanea eue nire soleat, peritet periculo emptoris, cuius est damnū & cōmodū post perfectā venditionem,& vēditor, qui est debitor speciei ante morā eius in teritu liberari nō sit dubiū. l. si ex legati causa. ff. de verb.obligat. Et in hoc casu opinio Angel. vbi suprà, saluāda erit. Itē etiam tempus quale sit ad colli-

cum laicis.nume.12.de reb.eccles.dicit, quòd vendens rem alienam,committit furtum, ac de crimine accusari poterit. Intellige vt per Segur. & Ias. vbi suprà, scilicet, quando interuenit contrectatio,quæ resultat ex vera traditione: nam si res esset penes emptorem,ex tacita tali traditione non haberet locum,quia res non contrectatur. Secundò intellige, quod eo casu, quo quis scienter vendat rem alienam,& se constituat nomine emptoris precariò possidere,committit furtum:quia cõstitutum habet vim traditionis,ex glo.in.l.ab emptione.ff.de pact.Ias.in dict.§.si rem. nume.4. Et quod constitutum transferat possessionem ciuilem & naturalem,latè probat Andr. Tiraquel.de iure constituti possessorij.1.part.num.2.& 3.Ergo non solùm emptio erit nulla, sed vendens sciẽter poterit accusari de delicto furti, & falsi, quippe cùm committat falsum, rem alienam pro sua vendẽdo,vt ex adductis à Cæpol.loco præmisso apparet. Et qui duobus in solidum eandem rem vendidit diuersis contractibus,pœna falsi est coercendus.l.qui duobus ff.ad legem Corneli. de falsis.l.7.titu.7.part.7.Angel.Areti.in tract. de malefic. verb:*Falsario*.versic. Quæro an vendens.nu. 31.fol.165.colum.prima. paruæ impressionis.Fabian.de monte in tracta. de emptio. & vendi.3. quæst.principa.versi. Vigesimosextò an quis.nu. 50. Limita tamen, quando vendens rem duobus ex eo vendidit, quia primus emptor non soluit pretium, quia non incidit in crimen falsi. Bald. post Odofred.in.l.venditor ex hæreditate. ff. de hær.vel actio.vendi.& in capit.primo.§.si facta.si de feud.fue.controu.interdomi. & agna.Bald.Salice.& cæteri in.l.quoties.C. de rei vendic. Imol. Cuman.Alexand.& Iaso in. l. à diuo Pio.§.si emptor.colum.2.ff.de re iudi.Fabia.vbi suprà, & August.Arimi.ad Angel.de maleficijs.verb. *Falsario*. num.31.Carol.Molinæ.in consuetu·Parisiensib. priori parte.§.23.versic. Fortius inquit Bald. nu. 18.Faciunt quæ scribit Curti.Senior. cõsil.22.Titius & Seius.colum.2. Quod sanè intelligendum est,quando emptor primus fuit in mora soluendi,nempe,si quis emit rem,dicendo, hinc à duobus diebus mittam pretium, alias trãsacto termino,visus est recessisse à contractu: quia non seruanti fidem,fides ei non est obseruanda, transcurso tempore sic statuto, quod interpellat pro venditore.l.magnam.C.de contrahen. & commit.stipul.l.traiectitiæ.§.de illo,ff.de actio. & obliga.& argumen.cap peruenit.de iure iuran. vbi glos.verbo.paruisse.¶ Circa præmissa dubitatur.Res vendita fuit diuersis cõtractibus in solidum duobus, secundo autem ignorante fuit tradita, vter sit præferendus? Dic quòd secundus ratione possessionis.l.quoties.vbi per Iaso.late.C.de rei vend.Insigniter,ac latè declarat Anto. Gomez de contractibus.col.2.nu.20.Couar.lib.2.cap.19.l.5. & ibi Greg.Lopez,tit.5.par.5.verb. *Dos vezes*. ¶ Vtrũ autẽ emptio in re proprie locũ habeat? Dicendũ est quod non.l.suæ rei emptio non valet, siue sciẽs,siue ignorans emit.ff.de contrah. emptio.l.8.tit.5. parti.5.debet enim esse diuersitas inter vendentem,& ementem.l.pupillus.§. item ipse.ff. de aucto.tut.Et est ratio naturalis: quia in cõtractibus est quædam digressio de persona in personam respectu acquisitionis, & ideò requirit duo extrema.vt tradit Bald. in.l. secunda, colum. secunda, C.si seru.exter.vbi agit,quando valeat mandatum de re propria emenda.Ad idem est videndus Decius in.l.neque pignus.nume.6.ff. de regu.iur.vbi in nu.5.per illum text.probauit prædictam conclusionem.Et ibi Cagnol. versic. Tertiò nota.nume.14.ideoque nemo rem suam vtiliter stipulatur.l.nemo.ff.de verborum oblig. & quæ ibi not. Ias.colum.2.notab.1.Quæ regula procedit,quando res esset propria pleno iure,& omni respectu, & sic in eo,quo deficit esse sua,poterit emere.Ias. in.l.huiusmodi.§.qui seruum,nu.12.ff.de legat.1. & in.l.planè.§.quod si rem.num.2.eod. titul. Vel quando res esset communis, emendo eam intelligitur emere partem suam, quam habet in illa communione.Ias. in. l. si fundum per fideicõmissum, num.14.ff.de legat.1.Si autẽ dubites, vtrum quis possit contrahere super re propria, breuiter sub distinctione respondere poteris,Aut vult contrahere ipsam rem propriam alteri alienando per viam contractus venditionis, vel donationis, seu permutationis.& isto casu indubitanter poterit: nihil enim tam cõueniẽs naturali æquitati, quàm voluntatem domini volentis rem suam in alium trãsferre,ratã haberi.§.per traditionẽ.Inst.de rerũ diui.l.qua rõne.§.literæ.ff.de acqui. rerum domi. Dom.Sotus lib.4.de iust.& iur.q.5.ar.1.dũ tamẽ dominus sit habilis persona ad alienandũ, nempe homo sanę mẽtis,& maior,ac res sit talis,quæ alienari possit. Aut vult rem propriam quis acquirere,& tunc subdistinguendum est. Aut deficit ius aliquod sibi in ea,vt possessionis, vel vsusfructus, & tunc etiam potest contrahere super re propria, illud ius sibi acquirendo. l. si in emptione.§. Item si emptor.versic.rei suæ.ff.de contrahen.emptio. Petrus Vnzola in practi.artis notariatus. rub. De contractu inutili ratione rei suæ.n.4.fol.218.col. 4.tex.in.l.18.& ibi not.Montalu.ti.5.par.5.Aut nullũ ius deficit,& vult quærere rem propriã per emptionem,aut per stipulationẽ. Si per emptionem,distingue. Aut purè, aut sub cõditione. Si purè emit quis rẽ suã,tunc non valet,siue sciens,siue ignorans rem suam esse.Hoc tamen est aduertendũ,quod qui ignorans emit,& pretium soluit,repete

-te poteft. Sed fi fcienter emit, & pretium foluat, non repetit.l.fuæ rei.ff. de contrahen. emptio. & dict.l.18.tit.quinto.part.quinta. Sin verò fub cõditione emat.in cafu, quo fua effe defierit, bene valet, adueniente conditione, quod res non fit fua vt in.l.cætera.ff. de legat. primo.l. exiftimo. ff.de contrahenda emptio. vbi ait Iurifconfultus Marcellus.Exiftimo poffe me id quod meum eft, fub conditione emere quia fortè fperatur meum effe definere. Cùm autem quis per ftipulationem velit rem propriam, etiam diftinctionem recipit. Nam aut ftipulatur fibi dari, aut reftitui. Si ftipulatus fuerit eam rem fibi reftitui, bene poteft.l.nemo rem fuam.ff.de verborum obligationib. Sin verò ftipuletur rem fuam fibi dari, non valet, etiã fi fua effe defínat.§. primo.Inftit.de inut. ftipula. l.fi rem & ibi plenè nota.ff.de verborum obligat. Cum vero quis ftipuletur rem propriam fibi dari fub conditione, bene valet, fi tempore exiftentis conditionis, res illa defierit effe fua. l. nemo rem fuam.ff de verborum obligationib.l. cætera.ff.de legat.primo.¶Dubitatur, Vtrum valeat ftipulatio illius rei, quæ nunc non eft in dominio ftipulantis, eo cafu, quo in futurum fua fit? Refpondendum erit, Cum quis ftipulatur rem cum fua fit, nõ valet ftipulatio.§.item nemo rem fuam, & ibi gl. fina.affignat rationem. Inftit. de inutili. ftipulatio. Sed fi dixeris. Si nauis ex Afia venerit, promittis talem rem, & interim fiat mea, aut ex caufa lucratiua fit mea, & non tenetur promiffor.l. omnes debitores. ff. de actio. & obligat. Aut ex caufa lucratiua fit mea, & tũc ad æftimationẽ tenetur promiffor.l.fi is qui Stichũ.& ibi glof.1.ff.de actio. & obligat. & notatur in.l. fi rem meam.ff. de verborum obligationib. ¶ Dubitatur eo cafu, quo emptor non denuntiauit litem motam fuper re empta venditori, qui fuccubuit, nec appellauit, vtrum agere poffit de euictione? Quòd teneatur denuntiare venditori, ac requirere fpeciali ter vt veniat ad defendendum, tenet Ioan. Andr. in additio.ad Specul.titul. de emptio. & vendi.§. fina.Barto.& Salice.in.l.emptor. ff. de euictioni. Barto.in.l.non folum.§.morte.& ibi Alexan.colum.13.ff.de noui.oper.nuntia. & Bald. in ca.primo.colum.2.de feudo vaffalli ab aliquo fue. inti. dicit, quòd fola denuntiatio, etiam fine requifitione, quòd defendat, fufficit ad effectum, vt ille teneatur defendere. Ergo nõ facta denũtiatione, venditor, qui fi fuiffet requifitus, allegaffet de fuo iure, & non fuccubuiffet, non debet teneri de euictione. In fpecie propofita expreffa eft.l.36.verfi. *El feptimo*.tit.quinto.parti.quinta.l.7. titul.decimo libr.tertio, foro legum. Præterea text.in ca. fina.de emptio.& vendi.vbi venditor de euictione non tenetur eo in cafu, quo emptor litem fibi motam venditori non denuntiauerit, vt fufciperet litem & vocem caufæ, ipfamque defenderet, l.emptor.C.de euictio.l.prima.C.de peri.& com. rei vendi.l.36.titu.quinto par.quinta, & ibi Montalu.Couar.libr.tertio Variarum refolut.cap.17. numer. fecundo, verficu. Deducitur tandem. vbi multis modis hanc conclufionem explicat, & Antoni.Capici.decifio.106.decifi. Capellæ Tholofanæ.207.vbi additio.Stepha. Aufrerij ponit quinque limitationes, & Hippolyt.fingul. 656. Venditor regulariter. Item non tenetur, quando emptor compromifit in arbitrũ.l. fi dictum.§.fi compromifero.ff de euictio.vbi gloff.verb. feci.dicit idem effe, fi in iudicem ordinarium, cui non erat fubiectus, confenfit, ex ratione eiufdem legis, quã dixit fingul.Ludoui.Roma.fingu. 12 Nũquid difpofitio.Idem fi deferat iuramentum, vt per Bart. nume.fexto.in.l.manifeftæ turpitudinis.ff.de iure iuran.Cremenfis & ibi additio. in fingu.114. Tu fcis, quòd fi compromifit. Antonius Burgenf. in cap.fina.de emptio.& vendi. colum.7. nume.14. in fine. Item etiam fi vẽditor promitteret euictionem quoquncq; modo contingentem, non teneretur emptor facere denuntiationem litis motæ gl. in.l.cum pœna.ff.de arbit. quam fequitur & intelligit Couar.lib.3. Variarum refolut.cap.17.num. feptimo. Et eft notandum, quod denuntiatio litis motæ eft facienda legitimo & congruo tempore, quo quidem adhuc venditor poffit litem fufcipere, & rem ipfam defendere, nempè, ante litis cõteftationem. Henric.in capit. fina. de emptio.& venditione. Montalu. in.l.7. gloff. tertia. titulo decimo.lib.tertio.foro legum.aut non nimis iuxta fententiam text.in.l.fi rem.§.fin.ff.de euictio. gloff.in dict.cap.fin.verb.inftitutum, id eft, ante teftium publicationem prioris inftantiæ. l. 32.& l.36.titu. quinto.part.quinta. Vnde Ioan. Igneus in.l. propter veneni.§. vltimo.num.18.ff. ad Syllani.credit effe veriorem opinionem, & tutiorẽ, quod ifthæc denuntiatio fiat ante conclufionem in caufa. Addit tamen apud vtriufque iuris interpretes magis receptum etiam in forenfi examine hactenus fuiffe, denuntiationem iftam fufficere fieri etiam poft fententiam, modò eo tempore integra fint iura defenfionis, poffitque venditor fe ipfum & emptorem defendere. quemadmodum tradit gloff.in l.fi rem.§.quolibet. ff. de euictio. Ioannes Andr. Hoftienf. Antonius, & Imol. col. fecunda.in dict.cap.fin.de empt.& vendi. Couar. lib.3. Variarum refolut.ca.17.nu.8.verfi. Octauò non eft fatis. Item etiam venditor non tenetur de euictione, etiam fi ei fuerit denuntiata litis quæftio, fi emptor litem profequens, contumaciter abfuit tempore fententiæ.l. fi ideo. in princip.ff. de euictio. l.emptor.C.eodem titul.text. in capi. fina.de

fin.de empt.& vendi.l.36.versi.*Otrosi dezimos, que si el comprador*.titul.5.part.5. Couar. vbi suprà.nu. 9. Qui num. 10. etiam dicit venditorem non teneri de euictione, etiam si denuntiatio ei fuit facta, quando per iudicis imperitiam, errorem, seu nequitiam fuit res applicata tertio vendicanti, quia casus fortuitus censetur.capi.primo.de noua forma fidelita.sed casus talis contingens post perfectam venditionem emptori, & non venditori ante moram iniũgitur.§.cùm autem. Instit.de emptio.& vendi.l.1.C.de peri.& commod.rei vend. Ergo & in casu præmisso.tex.est in cap.fina.de emptio.& vend.& in.l.si per imprudentiam.ff.de euictio.l.36.& ibi Montalu.in glo.1.versi. Vnde eimus si per iniuriam.titul.5.part.5. Regulariter autem emptor agit contra venditorem de euictione.vt in.l.emptor fundi.C.de euictio.l.non dubitatur.eod.titul.l.si in venditione.ff. de euictio. l.7.tit.10 libr.3.foro leg.l.32.titul.5.part.5.Matthæ.de Afflictis in cap.primo.nume.1.si de feudo vassallus ab aliquo fuc.interpellatus, & in cap.primo.de controuersia inter vassall.& alium.nu.22. Socin.in tract.regul.cum fallent.regul.438.quadraginta & duobus modis hanc regulam limitat Matthæ.de Afflict.in capit.primo.§.rursus si fideles,nume.15. vsque ad 63. quibus modis feud. amit.Montalu.etiam in dict.l.7.tit.10.lib.3.for. & in dict.l.36.titul.quinto.parti.quinta. Couar. lib.tertio.Variarum capit.17.Antoni.Gomez bene tractat hanc euictionis materiam de contractibus,capit.secundo.num.33. Qualiter autem debeat fieri denuntiatio venditori litis motæ, est dubium. In quo sunt qui dicunt, denuntiationem necessariam esse insimul cum libello litis in forma publica.Ita Bartol.in.l.non solùm.§.morte. numer.51.ff.noui oper.& in.l.emptio.C.de euictio.vbi Bald.& Salic.Angel.& Imol.in.l.in executione.§.in solidum.ff.de verborum obligatio. Cardin.per text.ibi in Clemen.causam.in versic. Idem quoque.de electio.Andr.Sicul.in cap.fina. nume.5.& Anto.Burgens.num.secundo,de emp. & vendi.Felin.in cap.cùm.M.num.63.de consti. Alexan.in dict.§.morte.& ibi Anto.Rube.num. 674.Dicit & communem Claudi.de Seyssello ibi num.93.Ias.num.38.Pet.Dueñas in tract.regularum cum fallen.reg.243.Anto.Gomez de contracti.capit.2.nu.39.qui dicit,quòd denuntiãs, licet præ dictam formam omitteret, non amitteret ius *euictionis*, nec in practica præmissa forma est necessaria.Ita tenet Angel.in dict.l.emptor.C.de euictio.dicens ita obtentum esse de cõsuetudine. Et Ludou.Roma.in dict.§.morte.nu.12.Sed communis,& sic prior opinio potest intelligi, vt locũ habeat,quando denuntiatio fieret à parte sine iudicis authoritate.ex Alexã.in.l.in executione.§. in solidum.ff.de verbo.obligat.& Anto.Gomez vbi suprà.cap.2.nu.33.¶Quæritur, Vtrùm quis compelli possit ad vendendũ rem propriam? Respondendum est, quòd regulariter non possit quis compelli.l.nec emere.C.de iure delibet. Dixi in l.secunda.tit.23.lib.2.ordina.col.713.vbi subijcio aliquos casus,quibus quis compelli potest. & Antoni.Gomez de contracti.cap.2.nu.51.quæst.fin. ¶Dubitatur vlterius, Ex quibus causis cõtractus venditionis rescindi valeat post perfectam venditionem? In quo dubio dicẽdum est rescindi posse contrario consensu partium ante traditionem. Quia sicut contractus talis fuit absolutus & perfectus solo partium consensu & voluntate, ita per contrarium consensum ab eo recedi potuit. text. in.l.1.&l.2.C.quando liceat ab emptione reced. & ibi not.glo.Odoffred.Petrus Bellaperticanus. Cyn.Bald.Salicet.& reliqui docto.l.iurisgentiũ. §.adeò.ff.de pact.ea.2.& ibi glo.de sponsali.glos. in cap.1.de reg.iur.Bald.per tex.ibi in.l.emptor. ff.de pactis.l.2.in fin.verbis.dum dicit.*no se pueda desfazer la vendida, fuera por auenencia de ambas las partes*.titu.10.lib.3.foro legum.& ibi notat gloss. final.Et sic restringe.l.7.ibi, *non se pueda arrepentir ninguno dellos, ni desfazer la vendida que no vala*. titul.5.part.5.scilicet,quando alter istorum contrahentium vellet recedere à contractu, qui consensu perficitur solus, & de per se, non adhibito consensu alterius, secùs si coniunctim,& vno consensu vellent recedere.l.nihil tam naturale.ff. de regul.iur.capi.primo.eod.titulo. Quæ conclusio locum habet,etiam si fiat per pactum nudum,siue fiat incontinenti,vel post ex internallo, vt ex præmissis iuribus colligitur. Nec sufficit dicere, quòd pactum nudum non est sufficiens ad tollendam vtranque obligationem,vt in.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pactis,& ibi communis nota docto.Nam illud procedit in contractu verborũ, non tamen in istis contractibus, qui consensu celebrantur,quippe cùm solo consensu, vt dixi,celebrantur,eodem consensu contrario dissolui opus est.ex Barto.in dict.§.pactus ne peteret. col.3.n. 10.Paul.in.l.ab emptione.ff.de pact.intantum,quod si inter partes fiat conuentio, dicendo interse,recedamus à contractu à nobis celebrato super tali re,quo modocunque appareat de hac re, & constet de animo, & voluntate recedendi à contractu,pari repugnans tali consensui & obligationi prouenienti ex dissensu,non erit iuuanda ex contractu sic resoluto,sed condemnanda ex isto posteriori consensu resolutiuo.ex quo constat obligationem & consensum præcessisse naturalem & ciuilem. est Regia lex triginta. titulo octauo.libro tertio ordinamenti. & sic contractus erit reuocatus, & si tradita fuit res vendita emptori,

tenebitur per prædictam.l,3. ad reuocandum contractum,& rem tradendam venditori, quia iam adiuit voluntas obligatiua ad hoc, quæ sufficiens est ad compellendos contrahentes ad præmissa. Quanuis de iure communi aliud esset. ex.l.ab emptio.§.final.de pactis,& ibi Doctor. vt notat insignis Antonius Gomez de contractibus.cap.secundo.numero.21.reputans hoc nouum & singulare. ¶Sed dubium est, Perfecta venditione, & confecta scriptura, partes communi consensu resoluunt eam, Vtrùm intelligatur etiam ad hoc, vt non teneantur soluere gabellam? Et videtur, quòd cùm ex tali contractu debeatur gabella, ex l.3.quaterni gabellarum, præcipiête, quòd ex omni contractu emptionis debeatur gabella Regi,& hic iam fuit contractus perfectus, nec pro infecto haberi potest, cùm consistat in facto, præsertim interueniente traditione rei venditæ, ex quo ius fuit quæsitum fisco, ergo à partibus non potuit tolli. Item quando statutum dicit, quòd venditor, seu emptor, teneatur ratione contractus certum quid domino loci, seu fisco soluere, si contractus postmodum rescindatur ex nullitate ipsius, non debetur illud quid, seu gabella: quia potestas euictionis, tollit intellectum acquisitionis.l. posthu. ff ad Trebellia. Si tamen non ex inualiditate contractus, sed ex transactione, seu partium conuentione rescinderetur contractus, tenerentur ratione statuti gabellam soluere.ex Barto.in.l. si duobus.§.sin autem.num.primo, & Bald.in dict.l.§. sed quia nostra. colum.2. nume.4. C. communia delegat. Quanuis Ludouic.Roma. consil.78. col. fin.citando Bald.dicat ipsum dixisse, quòd ex contractu validissimo, ex voluntate tamen contrahentium rescisso, gabellam minimè debitam esse. Nam non ita indistinctè loquitur (pace eius salua) Bald. loco præmisso, sed cum distinctione, prout diximus, ergo contra Romanum, eiusque relationem, imò quòd ex valido contractu rescisso voluntate partium debeatur gabella. Quam cõclusionem Ang.Perusi.in authen.de nup. §. quia verò.sub numero.42. expressè comprobat hisce verbis formalibus. Nota ex hoc.§. iuncta dict.l.si constante.in fin.ff.soluto matri, quòd si de quolibet contractu debet solui gebella ad certam rationem & contractu perfecto partes velint à contractu recedere in totum, vel in partem minuere, ad hoc vt non soluant, quòd non possunt, quia cum sit ius quæsitum communi ad gabellam, non potest recedi à cõtractu in præiudicium communis, per regulam, Quia factum nostrum non tollitur. vt in reg. Ius nostrum. Hactenus verba facit Ang. & sunt notanda. Ex contractibus aliàs nullis,& inualidis, non debetur gabella, ex Segur. plures ipse & nos in additionibus ad eum citantes authores in repeti.l.primæ.§ si vir.num.157.ff.de acquirē. possess.& [illegible]. in consuetu. Parisien. prima part.§.22.nume.32.nõ ergo quando venit rescissio ex voluntate partium, sed ex legis permissione, per præmissa. ¶Præterea, quòd resoluto, & cancellato contractu ex partium conuentione debeatur gabella, cõstat ex.l.2.ibi, *Los vendedores paguen enteramente el alcauala de todo lo que se vendiere*. Et in.l.3.ibi. *que alguna cosa vendieren, o trocaren, &c.* in legibus quaterni. Sed venditione perfecta, vt vides, fuit ius recuperandi gabellam fisco Regis, seu gabellarijs: ergo semel ei quæsitum, non potuit derogari absque eius consensu, ex mero partium consensu.l.fina.ff.de pactis. Hanc partem voluit idem Bald.in.l.si constante. in fin.C. de donar.ante nup.dicendo.col.fina. Nota, quòd ius quæsitum tertio mediante contractu, non potest tolli, eo inuito. Facit de verb.oblig.l.qui Romæ.§.Flauius.nisi ille, qui contraxit, esset dominus illius, ad cuius vtilitatem contrahebat: quia sicut habebat in potestate eum, ita & vitam eius, vt l,3.ff.de seru.export.l.fina.ff.de pact.l.post mortem.§.fina.ff.de bono.posses.contra tabul.l. filiæ meæ emancipatæ.ff.solut.matri, Hactenus verba facit Bald. Angel. in.l. acta. paulò ante fin. & ibi Imol. & Alexan. colum.1.numero. 8.ff.de re iud. Idem Alexan.in.l.in insulam.§. fin. colũ. vlti.nu. secundo.ff.solut.matri. Andræ.Barbat. consil.43. incipien.Sempiterna.colum.1.libr.secundò. Bertachi.in tracta.de gabellis io.3.part.8.partis.quæstione.14.Angel.& Alexander in. l. iurisgẽtium. §.adeò.ff.de pactis. Philipp.Deci.in.l. petens.colum.2.num.6.C.de pactis. Tiraquellus lib.2.de retract.§.6.gloss.2.num.10. versic. Ex ijs autẽ quæ dicta sunt, subijciens hanc sententiam ab omnibus receptam esse,& vix reperiri posse, qui aduersam tueatur sententiam, præter Roman.consil.78.col. fina.& Andre.Barbat.consil.14.incipien.Clemẽtissime.col.1.lib.4. Sed præmissa sententia communis priori loco adducta est probanda, quam tenet Felin.consil.10.incip. Dirige domine verba mea.col.2.num.6. Tandem de contractu emptionis & venditionis hæc dixisse satis sit. Cætera videnda erunt per Specul.tit.de empt. & vendi.vbi plura vtilia scripta reperies. Et Fabian.à monte in tract.de emptio.& vend. nonnulla etiam scripta posteritati reliquit. Et quia quotidie materia hæc in forensibus versatur disceptationibus, visum mihi est non ab re futurum, si formas tam respectu emptionis quàm venditionis, quæ secundum Stylum hodiernum in iudicijs deduci solent, lingua vulgari, vt iuniorum aduocatorum desiderio faciã satis, in medium afferam. Quarum quæ de emptione, talis est, quæ sequitur.

Muy

Muy Magnifico Señor.

PEDRO Maldonado vezino desta ciudad de Salamãca parezco ante v.m. Y pongo demanda à Iuan de Solis vezino otrosi de la dicha ciudad, è digo q̃ es ansi, q̃ yo le cõpre vnas casas que son en tal parte, linderos de vna parte casas de N. Y de la otra casas de. N. e por delãte la calle publica, las quales casas el me las vendio, e yo se las compre por precio y quantia de mil ducados, los quales le he dado e pagado. Y ansi es, q̃ puesto que el tiene recebido el precio, no me quiere entregar las dichas casas, puesto que à ello es obligado sin tela de juyzio. Porq̃ pido à v.m. auida mi relacion por verdadera, o tanta parte, q̃ baste al vẽcimiento desta causa, por su sentẽcia diffinitiua, o por otra, q̃ en tal caso lugar ayã, cõdene al sobredicho fulano, a q̃ me entregue las dichas casas, cõ mas los intereſſes e alquileres dellas q̃ hã rẽtado despues que yo le pague el precio, poq̃ me vendio las dichas casas, que estimo en cada vn año en quarẽta ducados, ansi mesmo con los que rentaren, o pudieren rentar hasta el dia de la real restitució sobre que pido justicia. Para lo qual, y en lo necessario el officio de v.m. imploro, costas pido y protesto.

Libellus, & forma in actione venditionis, initium sumendo, vt in proximo libello, erit huiusmodi.

E Digo que ansi es, q̃ yo vendi al dicho N. vna heredad de pan lleuar, que esta en tal lugar, q̃ son linderos de la vna parte huerta de fulano, y de la otra tierra de. N. la qual dicha heredad le vendi por precio y quantia de quatrocientas mil marauedis, porque fuymos ygualados y concertados, y ansi es, que yo le entregue la dicha heredad, y el la tiene y possee, y ha gozado de los fructos y rentas della, y no me quiere pagar los dichos marauedis, porq̃ se la vendi, puesto que a ello es obligado. Porende a v.m pido auida mi relacion por verdadera, o tanta parte, que baste para alcançar cumplimiento de justicia, por su sentencia diffinitiua, o otra, que en tal caso lugar aya, condemne al sobredicho fulano, a que me de y pague las dichas quatrocientas mil marauedis, porque le vendi la dicha heredad, con mas los intereſſes, e daños que se me han seguido por no me auer dado los dichos dineros, que protesto declarar en la prosecucion desta causa, sobre que pido justicia. Para lo qual, &c.

¶Præmisis his, quæ de contractu emptionis & venditionis, & libelli forma dicta sunt, cũ locatio & cõductio proxima sit præfatæ emptioni & vẽditioni, iisdẽq; regulis, testimonio Iustiniani Imperatoris in Instit. de locatio. & conduct. cõsistat, meritò vidẽda erit forma locationis & conductionis, cuius tenor vnius post alteram talis erit.

Forma libelli in actione locati.

EL Doctor Diego Perez por persona d mi Procurador parezco ante v.m. y põgo demãda a Iuã Martin. Contãdo el caso della digo, que es ansi, que yo huue alquilado vnas casas mias, que son en esta ciudad a la colacion de S. Ysidro, en la rua nueua, linderos por vna parte casas de fulano, y por la otra casas de la Iglesia mayor desta ciudad, y por delante la calle publica al dicho Iuan Martin, por precio e quãtia de veynte ducados, q̃ summã siete mil y quiniẽtos marauedis en cada vn año, e se las alquile por vn año, q̃ començo a correr por S. Miguel de Septiẽbre de 1560. el qual es ya cũplido, y en el termino acostũbrado se las desauzie, diziendo q̃ no queria q̃ las viuiesse por mas tiẽpo, antes le requeri me las dexasse libres y desẽbaraçadas acabado el dicho arrẽdamiẽto, y siẽdo el dicho fulano a ello obligado, no lo ha querido, ni quiere hazer sin contienda de juyzio, auido caso q̃ por mi ha sido reqrido. Porque pido a v.m auida mi relacion por verda-

dera,o tanta parte, q̃ baste para en este caso al cançar justicia,por su sentẽcia diffinitiua(o otra que en tal caso lugar aya) condẽne al dicho Iuã Martin q̃ me restituya las dichas casas,tales y tã buenas como estauan al tiempo q̃ se las alquile,cõ mas todas las llaues,y cerraduras, y candados, y aldauas de todas las puertas de casas y vẽtanas, y ansi mesmo le cõdẽno,à q̃ me pague los daños è intereſſes q̃ se me hã seguido por no me auer dexado las casas libres y desembargadas. en tiẽpo como deuia en diezmil marauedis, q̃ estimo el dicho daño,salua la tassa judicial de.v. m. Sobre lo qual pido serme hecho cumplimiento de justicia,y en lo necessario el officio de.v.m. imploro,costas pido,y protesto.

In actione ex conducto libellus est hoc modo formandus.

E *Digo que es ansi, que el dicho Doctor se concerto cõmigo,è me arrendo vna dehesa suya que tiene en tal lugar, jurisdiciõ desta ciudad,de q̃ son linderos de la vna parte dehesa de Pedro,y de la otra parte tierra de Iuã,la qual me arrẽdo para pasto,è labor por precio è quãtia de doziẽtos mil marauedis,pagadosen cada vn año a tales plazos. Y ansi es, q̃ venido el tiẽpo, en el qual me auia de entregar la dicha dehesa,y dexarmela libre y desocupada para q̃ yo la pudiesse pastar,y labrar, y aprouecharme della cõforme a lo entre el y mi concertado,no la ha q̃rido,ni quiere hazer sin figura de juyzio,antes la come cõ sus ganados,è la tiene occupada, por manera q̃ yo no puedo vsar, ni aprouecharme della. Porque pido à v m. del sobredicho fulano me haga entero cũplimiẽto de justicia, declarando mi relaciõ por verdadera,o en tanta parte, q̃ baste para alcãçar en este caso victoria,e por su sentẽcia diffinitiua,ò otra,que en tal caso lugar aya, codẽne al dicho fulano,a que me entregue la dicha dehesa que assi me arrendo, y me la dexe libre y desembaraçada para q̃ la pueda gozar por todo el tiẽpo del dicho arrendamiento, que son nueue años. E no la dexãdo libre, lo cõdẽne en los intereſſes q̃ se me hã seguido y siguieren en todo el tiẽpo que no me dexare libre è desembaraçada la dicha dehesa,que estimo en cada vn año en cinquenta mil marauedis,salua la judicial tassa de.v.m. Para lo qual,y en lo necessario el officio de.v. m. imploro, justicia y costas pido y protesto.*

Replica per viam exceptionis,ex parte rei conuenti.

I *Van en respuesta de vna asserta demanda puesta a pedimiẽto,y por parte del Doctor Diego Perez, en que en effecto dize auerme desauziado en tiempo ciertas casas suyas, en las quales al presente viuo, y q̃ se las dexe libres y desembargadas para q̃ el las de a quien quisiere,y sobre esto haze sus ciertos è indeuidos pedimiẽtos,cuyo tenor en lo necessario aqui auido por expresso, Digo la dicha demãda no proceder de hecho,ni auer lugar de derecho, por no ser puesta por parte,ni contra parte,en tiẽpo ni forma de derecho,y por lo general que dezir y allegar se suele q̃,he por repetido, carece de relaciõ verdadera, niegola segun è como en ella se contiene,con animo de la contestar, como la contesto, si digna es de contestacion. Lo otro,porque el dicho desauzio nunca se me hizo,a lo menos en tiempo,y en forma deuida conforme a la costumbre desta ciudad, por lo qual fue visto auermela reconduzido por el año siguiente, q̃ comẽçara de San Miguel de Septiẽbre de 1.61.y ansi no ha lugar lo q̃ pide. Lo otro, porq̃ me la tiene alquilada por tres años,como en su tiẽpo y lugar se prouara, y durãte el dicho tiẽpo no tiene q̃ me inquietar y molestar como me molesta. Lo otro,porq̃ en caso no cõfessado, q̃ el dicho desauzio vuiera passado,*

como

do, como el aduerso dize, que no passo, no ha lugar, por ser yo estudiante, y persona priuilegiada, tal, que por constituciones, y priuilegios desta Vniuersidad, no se pudo alquilar a otro sin mi consentimiento, sopeña de excommunió lata sententia, y el arrendamiẽto es ninguno en mi perjuyzio, si alguno paresciere estar hecho, aunque sea à decennio, por ser como sera in fraude y à effecto de me quitar la dicha casa, y assi no es valido, y pues me cõpete derecho de retencion por el tanto, pido a. v. m sea en las dichas casas como inquilino primero amparado, y repellido el aduerso. Lo otro, porque en tiempo le tengo requerido, que no me quitasse las dichas casas, porque yo las queria è quiero viuir por el tãto, y por decennio si las huuiesse de alquilar à otra persona; y assi el arrendamiẽto à decennio asserto fue y es ninguno, despues q̃ el dicho mi requirimiento precedio. Lo otro, porque si dize las vendio, yo no tengo porque dexarlas, porq̃ me las alquilo el dicho Doctor con pacto y cõdicion, que ni por venta, ni para viuienda suya, ni de sus hijos, ni otra alguna persona se dexasse de cumplir el dicho arrendamiento hasta ser cũplidos los dichos tres años, porque la tengo arrendada. Y ansi passo la venta con su carga, y el y su successor estan obligados à cũplir la dicha condicion y carga. Lo otro, porq̃ deuia vender apercibiendo al cõprador del derecho q̃ yo tenia, y que me estaua obligado a los interesses y daños q̃ me succediessen por quitarmela antes de cũplido el dicho arrendamiento, no lo hizo, justo es, q̃ me dexe en la dicha casa que la goze en caso que la haya vẽdido, y lo trate con el comprador, y en defecto de no cumplir, y que el comprador me la quitare, sea á su cargo de me pagar todos los daños, è interesses por la dicha causa, q̃ estimo, attento el puesto de la dicha casa para mi trato y officio q̃ vso en cien ducados en cada vn año que podria ganar si las huuiesse. Lo otro, porque yo viuo, y he viuido vsando bien dellas, y tratandolas para el vso, que qualquier hombre de bien puede y deue, y como tal le he pagado sus reditos y alquileres, y ansi no auiendo causa alguna sobreuenido que justa sea para quitarmelas, como es claro lo que pide no ha lugar. Lo otro, porque por la dicha debesa y cumplimiento del arrendamiento, yo he cũplido de mi parte en todo, y ansi el aduerso esta obligado à cumplir de la suya. Por las quales razones, è cada vna dellas pido à. v. m. me de por libre de lo en contrario pedido, è ponga perpetuo silencio al aduerso, sobre que pido justicia, y en lo necessario, &c.

¶Est alius contractus locationis & conductionis, qui maximam propinquitatem, & affinitatem habet cum contractu emptionis, venditionisque, vt in. §. primo. Instit. de locat. habetur per textum & Docto. præsertim Cantiuncul. qui conuenientia, & discrimina inter hos contractus adnotauit. colum. prima. cum sequen. pagin. 834. & notauit ipse in principio. Instit de emptio. & venditione. l. prima. & l. secunda. ff. locat. Ioannes de Plat. in. §. Pretium autem. sub nume. 15. versi. Vltimò nota. Instit. de emptio. & venditio. Decius in. l. vnica. colum. penulti. num. 89. C. de senten. quæ pro eo quod interest profer. Coras. in repetitio. l. frater à fratre. §. quæsitum. num. 33. ff. de condictione indebiti. Aliam differentiam notabis singularem, scilicet, quòd quando locator absque culpa sua non potest rem locatam tradere cõductori, satisfacit tradendo ipsi aliam rem æquè idoneam. l. si quis domum. in princip. ff. locat. Secus tamen est in contractu venditionis: quia si quis vendat rem alienam, quæ euicta sit ab aliquo tertio, & venditor offerat emptori aliam rem similem & æque bonam, non cogitur recipere, neque liberatur venditor ab obligatione euictionis, sed omnino ad interesse tenetur. gloss. in dicta. l. si quis domum. verbo. locatorem. ibi, & in hoc differt à venditore. & ibi not. Barto. & Doct. & dixit singul. Ludouicus Romanus in. l. stipulationes non diuiduntur. colum. penul. versic. Sed facio hic quæsitum nouum. num. 83. ff. de verborum obligationibus. Et dicit, Quæ autẽ sit ratio differentiæ quare secus sit in contractu emptionis quam in alijs factis, relinquo cogitandum. Et

hunc passum tene menti, quia pulcher est. Idem notat Anto.Gomez de contractibus. ca.3. nume. 2. vbi ipse pro suo ingenio subtili assignat rationē diuersitatis eam esse: quia in cōtractu venditionis & similibus agitur de perpetua alienatione rei, & totali iure eius transferēdo, quod nō acquiritur, nec cōsequitur quis per solutionē pretij, in cōtractu verò locationis agitur tātū de vtenda & fruēda re ad tēpus, ex quo cōtractu nullū trāsijt dominiū, nec possessio, nec ius in re. l. nō solet. ff. locat. l. rei cōmodatæ. ff. cōmod. l. malè agitur. C. de præscrip. 30. vel 40. annorū. Et sic cū agatur de modico præiudicio, faciliùs de æquitate per legē concessū est, aliā rē æquè idoneā posse præstari. Et ista ratio est ex mēte Vlpiani Iurecōsulti in dict. l. si quis domū. dū dicit, Planè si dominus nō patiatur, & locator paratus sit aliā habitationē nō minus cōmodā præstare, æquissimū esse ait absolui locatorē. ibiq; assignat Raphael Fulgo. etsi Bart. cogitādū reliquerit. Idē est in fideiussore, vel pignore, quia si quis promisit dare certū fideiussorē, vel pignus, satisfacit dādo aliū æquè idoneū. Bart. in. l. cū debitore. ff. de pigno. actio. Alberi. nu. 4. & ibi Paul. in dict. l. si quis domū. tex. singul. in. l. qui autē. §. 1. ff. de cōsti. pecuni. vbi glo. Odoff. Bar. Alberic. Bald. Paul. & cōmunis, idē fatētur. ¶ Si tamē impedimētū quo minus res locata nō posset tradi, vel ex aliqua causa iā tradita cōductori vti, sine culpa nec dolo locatoris, sed ex impedimēto prouenięti facto tertij, vel natura nō teneretur dominus ad interesse, nec cōductor ad pensionē pro illo tēpore. l. habitatores. §. fina. ff. locat. l. si fundus quē. & l. itē quæritur. §. exercitu. & in. l. si merces, versi. si vicino. eod. tit. l. 21. tit. 8. part. 5. ¶ Ex quo deducitur, ꝙ si cōductor recedat à domo ex aliqua iusta causa, nēpè pestis, vel aeris corrupti nō teneri ad solutionē pēsionis, sed pro rata tēporis tantùm, quo domū habitauit, erit soluēda. Panormi. in cap. propter sterilitatē. cap. 2. de loca. Fulgo. in. l. cū plures. ff. eodē. tit. Baptista à Sācto Seuerino in repet. l. diē functo. q. 40. nu. 54. versi. Antequā veniā ad determinationē quæstionis, & ibi Sebastia. Sapia. n. 22. versi. Alia est quæstio, ꝙ si scholaris. ff. de offi. assesso. Christopho. Porcha. in. §. Itē quæritur. col. fina. versi. Quæritur, an illo qui conduxit domū. Instit. de locatio. & conduct. Ange. Areti. in. §. sequēs. col. pen. ad fin. nu. 15. Instit. de actionib. Thom. Parpali. in l. siquis nec causam. §. 1. nu. 4. ff. si cer. pet. Tenent cōmuniter scribētes secundū Ripā in tracta. de peste, 2. par. nu. 17. versic. Quarto præstat colono. vbi optimè loquitur Anto. Gomez de cōtractib. c. 3. col. 3. nu. 3. versi. Adde tamē ꝙ si res locata. Hippolyt. singul. 615. Calderi. consil. 5. sub tit. de locat. Soci. consil. 44. lib. 1. Fulgos. in l. si in lege. §. si domus. post gloss. ibi. ff. locat. tex in l. habitatores. §. fina. ibi, Respōdi, si iusta causa fuisset cur periculū timeret, quamuis periculū verè nō fuisset, tamē nō debere mercedē. Sed si causa timoris iusta nō fuisset, mercedē nihilominus eū debere. ff. locat. l. 1. §. 1. ff. de migrand. Arnold. Ferronus in cōsuetud. Burdegalensibus. tit. 8. §. 3. Quorū omniū opinionē cōmunē esse fatetur Couar. in Practic. q. ca. 30. versi. Hæc planè obtinēt in fundis cōductis ob his. nu. 3. Aliquas cōcordantias citat Matt. de Afflict. decisio. 258. nu. 2. vbi probat nullā remissionē ipsis inquilinis propter pestē superuenientē pensionis faciendā, ex votis iuris prudentum Alphonsum Secundū Neapolis Regē decreuisse. Quod quidē decretum potius pertinet ad illius regni consuetudinē, quàm ad iuris rigorem. vt ipse Matthæ. de Afflict. & Couar. dict. cap. 30. ad fin. insinuant. & Guid. Papæ decisio. 630. incip. Thesaurarius Dalphinalis, nu. 3. Rebuff. de priuileg. Scholasticorū priuileg. 11. Plura etiā adducit ad probationē huius conclusionis. Et Nicola. Boeri. in consuetudi. Bituricensibus. §. 18. col. 3. fol. 25. versi. Et etiam propter pestē, Propter mortis timorem multa licent, quæ aliàs prohibita à iure existunt: nā licet aggressorē interficere. Clement. vnica. de homi. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. l. 1. C. vnde vi. l. scientiā §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquil. nō solùm propriam, sed proximi, quando iniustè opprimitur. cap. dilecto. ibi, & quidem cùm liceat cuilibet suo vicino, vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suū impertiri auxilium: imò si potest, & negligit, videatur iniuriantem fouere, ac esse particeps eius culpæ. de sententia excom. lib. 6. Marius Salomoni. post alios in. l. vim. nu. 16. ff. de iust. & iur. pulchrè confirmat, ac mortaliter peccat omittēs talē defensionem. Panormi. in cap. 1. num. 9. de resti. spolia. ca. non in inferenda. & cap. qui potest. 23. quæst. 3. ca. sicut dignum. §. illi etiā. de homic. ca. 1. 83. distinct. Item propter euitandam mortem licitum est corrumpere aduersarium. l. prima. ff. de his qui sibi mort. consci. Licèt non sit secundùm Deum, authore Alberic. in indice. verb. Leges dicuntur. S. Thom. 2. 2. quæst. 69. artic. 2. Itē mortē violentam licitum est fugere. glo. in clem. Pastoralis. §. per violentam. de re iudicat. de qua ibi per Ioan. Imol. nume. 60. & dixit singul. Panormi. in cap. si verò. de iure iurando, num. 8. Ang. in sum. verb. *Carcer*. §. quarto. Ioan. Igne. in. l. tertia. §. subuenitur. num. 122. ff. ad Syllani. Tiraq. de retract. in prooem. nu. 68. Præposit. in capi. primo. col. 2. numer. 5. de coniug. seruo. & quæ optimè ad propositum prædictæ glossæ tradit Henric. Gandau. quodlibet. 9. quæst. 26. Et opinionem ipsius cum distinctione approbant omnes, vt resoluit D. Couar. lib. 1. Variarum resolu. cap. secundo. num. 7.

omni-

omnino videndus. Igitur cõductor poterit domũ propter pestem relinquere. cap. negotiatorem clericum. 88. dist. ¶ Intellige primò hanc assertionẽ procedere durante tempore pestis, quòd possit inquilinus dimittere domum, cessante tamen causa pestis, non liberabitur à pensionis solutione: nam cessante impedimento, cessare oportet causa ipsius, & ab eo deriuata. vt animaduertit Couar. lib. Practicarũ quæst. c. 30. nu. 3. ¶ Intelligenda est secundo loco, dum tamen claues domorum consignentur domino, & domus recusetur, & renũtietur, vulgò desauzietur, ipsoq; nolente acceptare de mandato iudicis deponãtur. Quod est singulare, & optimũ consilium in practica, quòd posuit Baptista à Sancto Seuerino in rep. l. diem functo. q. 40. n. 74. quem ibi sequitur Sapia. nu. 22. & Hieronym. Cagnol. nu. 47. & Tho. Parpal. in repet. l. si quis nec causam. §. res pignori. nu. 4. ff. si cert. pet. Et cõsidera tex. ad hanc limitationẽ in. d. l. habitatores. §. fin. qui loquitur in migrãte, & sic in relinquente domũ, sed ille qui tenet res suas in domo tempore pestis, nec consignat claues domino, non dicitur migrare, sed tenere adhuc domũ, & sic interim soluere tenetur pensionẽ domus. Ideoq; erit optima cautela, vt ei renũtietur domus, & cõsignentur claues: quia cùm de domini præiudicio agi velit, oportet, vt locum habeat, vt certioretur. argum. cap. primi. de causa possess. & propriet. & cap. In nomine Dñi. de testi. ca. fi. de emp. & vẽd. & sic seruatur in practica ex Iurisconsultorũ consilio, si fieri possit talis denuntiatio, ex Rebuff. in authẽ. Habita. priuileg. 11. C. ne fili. pro patre. & in concordat. tit. de collatio. §. verb. residentiæ.

¶ Tertiò intellige, quando pestis superuenit: si autem tempore cõtractus locationis adesset, remissio pẽsionis non est conductori faciẽda, quia ei est imputãdum, quippè cùm tẽpore pestis conduxit, & cogitare potuit de ea, & visus fuerit renuntiare tale remedium, cum prospicere debuit ex præsenti circa tempus futurum. l. si quis fundum. §. fi. ff. locat. glo. & doct. in. d. l. habitatores. §. fin. ca. propter. §. fin. de locat. Bald. in. l. si ea lege. col. 2. C. de vsur. Cõfirmatur. Nã licèt ratione cõtractus quis sortiatur forum. c. vlt. de foro compet. l. 32. tit. 2. part. 3. Socin. reg. 159. verb. forum. & Bernard. regul. 146. Contractus. tamen quando quis contrahit cum aduena, hoc locum non habet. l. hæres absens. §. proinde. ff. de iudi. Et ideò si miles tempore belli susceperit castri custodiam, tenetur, etiam si violẽter ab eo auferatur, quia tẽpore concessionis hoc considerare debebat. secundum Ioan. Andr. ad Specul. rub. de locat. Idem dicitur in conductoribus, in confinibus regni existentibus, vt non possint remissionem tempore belli petere, quia quotidie id versari solet. Bald. l. si ea lege. col. fin. C. de vsu. Alex. consi. 112. lib. 1. Faciunt notata à Tiraquel. in repe. l. si vnquam. in princ. nu. 61. C. de reuo. donat. vbi si donans cogitauit de filijs, nõ videtur habere locum illa lex. & sic quamuis ex causis enumeratis in. l. 6. ti. 8. par. 5. locator possit expellere inquilinum, habet locum, quando superuenerũt post locationis contractum, secùs si erãt tempore contractus. ¶ Intellige quartò, nisi fuisset conuentum, quòd propter pestem non fieret remissio, nam valet tale pactum. Bertachi. in tract. de gabellis. 2. par. q. 24. nam recipere potest periculum casus fortuiti. l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis caut. vbi Bart. & Doct. l. 17. & ibi Greg. Lopez. verb. *Por qualquier manera quier.* tit. 8. par. 5. Quod procedit, nisi casus pestis, vel alius contingeret penipsum locantem, vel aliũ eius familiarem, nam tũc fieret remissio, etiam si per pactum non veniret alias facienda. Tum, quia actus affectatus non iuuat. Felin. in. c. si. de testib. col. fi. nu. 5. Iaso. in. l. si seruus plurium. §. fin. nu. 4. ff. de lega. 1. Hippol. in. l. 1. §. cùm quis. ff. de quæstioni. c. eos. ibi, scienter, seu affectata ignorantia. de temp. ordin. lib. 6. vbi glo. in verb. affectata. Suadetur. §. item tria. Instit. de excus. tuto. Secundò, quia renuntiatio violentiæ, intelligitur de ea, quæ infertur ab extraneo, non autem de illata à cõtrahentibus, vel suis domesticis: text. aureus in. l. qui insulam. §. colonus. ff. locat. vbi Bart. singul. secũdùm Roma. singul. 29. Ial. in. l. sed & si quis. §. quæsitum. col. penult. ff. si quis caut. ¶ Quintò declara, quando locus esset naturaliter pesti subiectus, & aliquis sciens loci qualitatem conduceret. Ioã. Igneus in. l. contractus. col. 34. ff. de reg. iur. & Rip. in dict. tract. de peste. 2. par. vers. secundo casu. nu. 4. Rebuff. in auhent. Habita. priuileg. 11. nu. 7. C. ne filius pro patre. ¶ Item etiam ex alijs causis deductis in. l. 6. titu. 8. part. 5. potest expelli inquilinus. Vbi vide Grego. Lopium in gloss. 1. & in verb. *caualleros.* Dicit idem esse, Si filius locatoris crearetur doctor, vel iudex, seu aduocatus, ita, quòd indigeret ampla domo seorsum à patre, vel si fieret presbyter, quia dicitur miles cœlestis. gl. in. l. miles. & ibi doct. ff. de re iud. c. militare. 23. q. 1. vbi glo. verb. militiæ. & latius cæteris. dico in. l. 1. in glo. 1. col. 107. vers. Vlteriùs etiam clericus dicitur miles, ac priuilegio militiæ gaudet, tit. 3. lib. 1. ordin. Sed si quis facit filium militem, poterit expellere inquilinum. d. l. 6. ibi, *ò si los fiziesse caualleros.* Ergo creando eos presbyteros. Et est notandũ, quòd quamuis inquilinus propter refectionis necessitatem à domo conducta possit expelli. vt in. d. l. 6. & l. æde. C. locat. vnde sumpta fuit, tamẽ refecta debet reponi, & restitui in re locata, glos. sing. in l. si duo. §. cum inquilinus. verb. Dominiũ. vti possid. vbi Bart. Et dixit singularem Ludoui.

Roma.singu.232.& Cremensf.singu.71.& Hippolyt.in repet.rub.ff. de fideiuss. nu. 223. & repet.l.vnicæ.C.de raptu virgi. nu. 23. Fernandus Loazes de matri.Regni Angliæ part.7.num.30. fol.58.Greg.Lopez in d.l.verb. *Si no fuesse adobada* Quid autẽ sit,si sint in domo mali spiritus, vel (quod aiunt) *Trasgos*, vide quæ dixi in contractu emptionis superiori. ¶ Dubitatur, si prædicti casus sint tempore locationis, possit locator inquilinum expellere à domo conducta? Videtur quòd sic,cùm generaliter loquatur dict.l.æde.ergo siue casus contingat ante vel post locationem,poterit dominus sibi prouidere de remedio illius legis absque distinctione: in contrarium tamen versatur intentio contrahentium, cùm de casu iam in esse producto cogitauerunt, & ipso stante simpliciter contraxerunt,& sic renuntiauit suum priuilegium, quod potuit facere.ff. Tum etiam per id quod dixi supra in versic. Tertiò intellige. Tum etiam ex optima glo.in dict.l.æde.verb. necessariam.C.locati.Moqu.alu.in.l.6.titu.8.part. 5.& in l.2.verb. *Refazer*.tit.18.lib.3.for. legum. Anton. Gomez de contractibus. cap. 3.num.6. & aliqua adducta ab eo, quæ faciunt in confirmationem. Et apud Lusitanos est Regia lex.tit.58.lib. 4. ordin.quæ idem determinat. ¶ Quæritur etiam, si quis haberet rem datam in emphyteusim, an dominus eodem modo possit propter suam necessitatem,vt habetur in dict. l. æde. anocare ad se dominum? Et videtur, quòd contractus locationis & emphyteusis sunt similes,ac multum interse fraternizare videntur, vt per scriben.in.l. prima. C. de iur.emp.ergo dispositio dict.l.æde,locum habere debet in emphyteusi.ex paritate rationis.capit.cùm dilecta.de confir. vti. vel inuti. Sed contrarium respondet Ioan. Andr. ad Specul. tit. de loca.§.nunc aliqua.versi.Quarto,&c.quem refert & sequitur Iaf.in.l.prima.in fin. col. 9. C. de iure emphy.Hippoly.sing 94. ¶ Quæritur, Vtrùm res ecclesiæ possint locari? Respondeo, quòd possunt, dum tamen non locentur vltra triennium sub pœna excommunicationis,vt habetur in extrauagant.Pauli Veneti.incip.Ambitiosæ. de rebus eccles.non alienand.in communes, quam declarat Nauar. in Manuali Confess. cap. 27. num. 149.cum sequen.& Couar.lib.2. Variarum resolut.cap.16.num.6. Auendanios de mandatis Regum.1.par.cap.4.num.34.Concil.Triden.sessio.25.ca.11.in Decreto de reformatione. Quæritur, an recepta fuerit prædicta cõstitutio, vel postquã fuit recepta per consuetudinem sublata fuerit? In priori dubio.si recepta non fuit à principio à subditis, est respondendum vim legis minimè obtinuisse,quia leges à principe dantur ea intentione & conditione,vt non aliter obligent, quàm si fuerint à republica receptæ,secundum Domi. in capit.in istis,§.leges.4.distin. vbi est text.& in.l.de quibus.ff.de legib. & docet Aristote.2.Politicorum.cap.6.dum dicit,nam lex nullam vim habet ad suadendum, nisi ex more, mos autem non fit nisi temporis longitudine. Ad idem est glo.in capit.primo.verb.frangere.de treug.& pace. quam ordinaciam dixit Iaf.in.l. rem non nouam. col. 2. num.5.C.de iudi. dicens, quòd constitutio, seu statutum,quod non est receptum in obseruantia, nec moribus vtentium approbatum,nullas habet vires.Et est glo.in.d.l.rem non nouam. §. patroni.quæ communis est secundum Couar. lib.2.Variar.cap. 16.num.6.vers.Quintò sunt qui.nam. & maximè præsumendum est,eam legem, quæ à republica non admittitur, non ei conuenire. Quæ tamen conclusio recipit distinctionem ac declarationem, vt dixi in priori tomo harum Regiarum consti.in prooem.quæst.12. Si ergo nunquam fuit recepta, etiam si casus euenit absque dubio vim legis non habuit. Secundus casus respectu quæstionis propositæ est,quando à principio lex fuit semel recepta, & tunc tollitur per consuetudinem constitucioni aduersam legitimo tempore præscriptam,cap. fina. de consuetudine. & tunc dicitur legem non fuisse receptam, quando Principe sciente per aliquot actus contrarios excluditur, eo autem ignorante, vbi per decennium lex negligitur, & omittitur, nec vllo pacto admissa fuerit. Imol.& Feli.nu.13.in ca.primo.de treuga & pac.Iaf.in dict.§.patroni.Couar.lib. 2. Variar. resolut.cap. 16. num. 6. quibus præmissis potuit constitutio præmissa à principio non recipi, & deinde recepta contraria consuetudine tolli, ita quòd isto casu sit ius antiquum obseruandũ, quo casu accipiendus est Roch.Curti.in repe.cap.fin. de consuetud. fol. 51. col. prima.Syluest. verbo. Alienatio.quæst.15.dicentium moribus vtentium non fuisse receptam prædictam constitutionem. Ambitiosæ. Caieta.verb in sum.verb.Excommunicatio.cap.75.dicit non fuisse receptam vbique, & alicubi videtur recepta, non totaliter,sed quoad aliquid, ideo vbi non est recepta, & similiter quantum ad illud, in quo alicubi non est recepta, neminem damnandum esse, eo quòd nisi consensu vtentium lex fuerit firmata, pro non lege habenda est. Sit ergo cautus Confessor, vt sciat consuetudinem patriæ quo ad hoc, quæ indagãda est à Curia Episcopali. Apud Hispanos dubium est, an ei constitutioni sit derogatum:vidimus etenim eam sæpe in forensibus controuersijs adduci, & quandoq; admissam, quippè cum probatur, eam communi vsu illius Diœcesis & Episcopatus receptam fuisse,quandoq; ex defectu huius probationis neglectam fuisse,ideoque iudicis examinationi pro

ni pro more patriæ & tribunali relinquimus. Est tamen notandum secundùm Caiet. verb. Excommunicatio. ca. 75. quod in rebus minimis non habet locum præmissa constitutio, & quòd est episcopalis. ¶ Circa præmissa dubitari solet, Locatio ad longum tempus in casu prohibito à Canone, vel à lege, valeat ad tempus permissum, vel in totum vitietur? Et videtur dicendum, quòd quando talis locatio fit vltra triennium in materia separabili, quòd vitietur tantùm in residuo tēpore, non autem in præfinito à lege, seu Canone: Quia vtile per inutile nō debet in his vitiari. Probatur: nā in contractibus diuiduis, & separabilibus modò cōtineatur quantitas, modò res, non vitiatur vtilis dispositio per inutilem. l. 1. §. sed si mihi. ff. de verb. oblig. ibi, nec vitiatur vtilis per hanc inutilem. Et probatur ex ibi traditis à Barba. col. pen. versi. Item ponit aliam quæstionem Romanus. l. placuit. ibi, quod illicitè adiectum est, pro nō adiecto haberi, & licitas posse peti. ff. de vsur. &. l. vsuras. & ibi glo. ff. eod. tit. l. siue generalis. & ibi glo verb. infirmari. ff. de iure doti. l. sed si sibi. ff. de stip. seruo. l. proprium. ff. communia prædi. l. sancimus. C. de donat. glo. fin. in. l. fi. ff. de iur. omni. iudi. & glo. in l. quæ fideicommissum. in glo. vlti. ff. de lega. 2. Panorm. in cap. cùm super. fin. verbis. de offic. delegat. & probaui in terminis prædictæ constitutionis ad Segur. in repet. l. vnū ex familia §. sed si fundum. nu. 150. ff. de leg. 2. Suadetur præterea. Nam valet argumētum de re ad tempus, sed in contractibus diuiduis, in quibus res cōtinetur, inutilis dispositio non vitiat vtilem, igitur nec in casu prædictæ extrauagantis, Ambitiosæ. Et pro hac parte iam vidi obtentum in cōtradictorio iudicio ampliùs quā semel. ¶ Tertiò istā conclusionem tenet Areti. in l. prima. §. sed mihi. col. penult. versi. Secundo inducitur per dominū meum hic ista materia ad aliam quæstionem. ff. de verb. oblig. ex Bald. in auten. Si quas ruinas. C. de sacrosanct. ecclesijs. Paulo Castrens. in authen. Qui rem. eod. tit. Imol. in cap. ex parte. col. penu. num. 4. de feud. & est communis secundum Iaso. & Deci. in d. authent. Qui rem. Alciat. in. l. prima. §. sed si mihi. num. 20. ff. de verb obligat. Curti. Iunior. in tract. de feudis. 2. par. q. 6. Couarruuias lib. 2. Variarum capi. 16. num. 5. qui aliqua adducit in contrarium, quæ fuerunt Areti. in. d. §. sed si mihi. vbi sunt originaliter. nec Aretin. in meō libro dicit in praxi receptam esse hanc conclusionē. prout Couarru. refert, sed quòd diligentiùs hanc quæstionem considerando, nunc credit locationem præmissam valere pro minori tempore in specie proposita. & Andr. Tiraquel. de retract. libr. secundo. in fin. nu. 144 Et an locatio vel emphyteusis vltra legitimum tempus facta, in totū vitietur, an saltem intra tempus licitum sustineatur, remissiuè tradit Pinell. nihil decidens in quæstione in l. prima. C. de bonis mater. 3. par. nu. 63. ¶ Quam conclusionem communem intelligendam oportet veram esse, nisi ex probabilibus cōiecturis appareat locatorem, aut conductorem, nō minori tēpore rem illā vel locaturū, vel conducturū, quod omnes fatentur, præsertim Socin. & Alciat. in d. §. Sed si mihi. Bart. consil. 159. nu. 8. versi. 4. est videndum Felinus in cap. cùm super. de officio delega. Carolus Molin. in cōsuet. Parisien. tit. primo. § 41. quæst. 10. num. 47. ponit exemplum, si emphyteuta tempore cōtractus ecclesiæ dederit trecentos aureos pro emphyteusi vsque in quartam generationem, & sic vltra tempus à iure permissum, nam vel in totum est rescindenda emphyteusis fauore recipientis, vel in totū erit valida, quod fieri non potest. citat. l. si quis colludente. ff. de actio. empti. Quod exemplum non videtur conuenire emphyteusi ecclesiasticæ. ex text. in authenti. de non alien. aut permut. rebus ecclef. §. si verò etiam. in secunda. par. vbi recipiens emphyteusim ecclesiasticam vltra tempus à iure permissum, in pœnam, quod dedit, amittit. quem laudat Aretin. l. si aliquam rem. colum. 14. ff. de acquirenda possess. nisi iusta aliqua causa valeat recipientem emphyteusim à pœna excusare. ¶ Item etiā constat, quòd si locatio, vel concessio rei ecclesiasticæ fiat ad longum tempus, in totum vitiatur, & non valet etiam vsque ad nouem, vel pauciores annos. ex text. in Clemen. prima. de rebus ecclef. non alien. vbi habetur, quòd nec recipienti, ius aliquod acquiratur expendatur negatiua, nec, cum dictione, aliquod, quæ etiam in qualibet minima parte verificatur. gloss. in Clementi. prima. verbo. aut earum parte. de foro competen. & ibi Cardina. & Panormit. Felin. in cap. Pastoralis. in princip. ad finem. de offic. delegat. Panormit. ibi. nume. nono. Ias. in. l. Gallus. §. in omnibus. vbi Maria. Salomoni. nume. secundo. ff. de liberis & posthum. Ias. in. l. cætera. §. sed si quis ad opus. num. 16. colum. tertia. ff. de liberis & posthum. & in authent. Ex causa. C. de liber. præter. & in. l. prima. nume. septimo. de pactis. & consilio. 130. nu. tertio. lib. quarto. Thom. Diploide in additio. ad Alexand. in. l. prima §. si quis simpliciter. nume. octauo. ff. de verborum obligation. Philip. Franceus in capit. statuto. nume. 4. de decim. lib. 6. Rebuff. in authen. Habita. pag. 550. in verb. aliquam. C. ne fili. pro patre. Andre. Tiraquel. in repet. l. si vnquam. verb. omnia vel partem aliquam. nume. 14. C. de reuoc. dona. Grego. Lopez in. l. 8. verb. *O gran parte*. tit. 4. part. 5. Corset. in singul. verb. pars. & sic nullum ius acquirit.

In

In actione negotiorum gestorum libellus tam indirecta, quàm in contraria.

EL Doctor Diego Perez, vezino desta ciudad en la mejor forma è via que de derecho puedo, y deuo parezco ante v.m. è pongo demanda à Iuan Sanchez, y contando el caso della digo, que es ansi, que estando yo absente desta ciudad, el dicho Iuan Sanchez sin yo saber lo se entremetio à entender en mi hazienda, è labrarla, è grangear ciertas viñas, y heredades que yo tenia y tengo en el lugar de huerta, jurisdiction desta ciudad, y cobrò los fructos y rentas dellas, y encerrò el pan y vino que dellas se cogio, y lo vendio, è hizo dello lo que fue su voluntad. Por lo qual es obligado à dar me cuenta con pago, ansi de lo que administrò, como de lo q̃ dexo de administrar, pues fue por su culpa: porque ya que se entremetia en la administracion de la dicha hazienda, la auia de administrar toda ella, y si el no se entremetiera en la dicha administracion, vuiera otro que lo hiziera. Porque pido à v.m. auida mi relacion por verdadera, ò parte que baste en este caso, condemne al dicho Iuan Sanchez por su sentencia, qual mejor de derecho lugar aya, à que me de cuenta con pago de todo el tiempo, que entendio en la administracion y cobrança de la dicha hazienda, que fueron diez años. Y ansi mismo le condemne, que por quanto por su culpa se dexaron de labrar tal huerta, y tal viña, y por ello recibi mucho detrimento y daño, y perjuyzio hasta en quantidad de veynte ducados, le condemne en ellos, y à que me pague todo lo que por su culpa quedo por arrendar, y labrar, pagandome la renta de todo ello, que estimo en cada vn año vno con otro en quinze mil marauedis, y cien hanegas de pan mediado. Para lo qual, y en lo necessario el officio de v. m. imploro, justicia y costas pido y pretesto.

¶ In locationibus bonorum ciuitatis quæ requirantur omnino per Auendani, de mandat. Regum. 2. par. cap. 12. l. 5. tit. 3. lib. 7. infra.

In actione negotiorum gestorum contraria libellus.

EDICO que es ansi, que estando el dicho Doctor ausente desta ciudad por le hazer bien y buena obra; y porque su hazienda no se perdiesse, yo entendi en la administracion della, y se la arrende: y porque la dicha hazienda tenia necessidad de hazerse en ella muchos gastos, y de repararse, porque sin ellos no rentara cosa alguna: por manera, que liquidada, y aueriguada cuenta de mi propria hazienda yo tengo gastados cien ducados en ella, los quales el dicho Doctor me es obligado à pagar por se auer gastado en vtilidad y prouecho de la dicha hazienda. Porque pido à v.m. del sobredicho Doctor me haga entero cumplimiento de justicia. E si otro mas, o mayor pedimento es necessario, que pronunciando mi relacion por verdadera, en quanto baste al vencimiento desta causa, por su sentencia diffinitiua, ò otra, que en tal caso lugar aya, condemne al dicho Doctor, à que me de y pague la dicha quantidad de marauedis que tengo gastados en la dicha su hazienda, pues estan dello todo hechas cuentas. Sobre que pido justicia. Para lo qual, &c.

¶ Ad declarationem materiæ negotiorum gestorum est præmittendum, quòd pluribus modis negotium alicuius geri potest, & inter alios, quosdã explicat glo. in. l. si pupilli. §. item quæritur. verb. ipso gesta. ff. de negot. gest. & alios tres ibi ponit Barto. nu. 4. & ibi Additio. addit alium, per quos videre poteris. l. 28 tit. 12. part. 5. forma libelli in vtraque forma colligitur ex Bart. in. l. si quis absentis. per text. ibi. ff. de nego. gest.

Quæritur ex negotio gesto quæ actio oriatur? Respon-

Respondendũ est duplicem actionẽ oriri, nempè directam, quæ competit domino, hoc est, ei, cuius negotia gesta sunt, ad hoc, vt gestor reddat rationẽ suæ administrationis & si quid factũ est propter culpã domino satisfaciat, & soluat. Aliã verò cõtrariam, quæ datur gestori aduersus dominum pro repetitione, & recuperatione expensarum, & sumptuũ. vt est casus in. §. igitur. Inst. de obligat. quæ ex quasi contra. nasc. ¶ Vtrum autem ad hoc vt cõpetat actio contraria sufficiat, ꝙ ab initio negotiũ gestum sit vtiliter, quamuis effectum nõ habuerit? Respondendum erit in hoc initiũ spectandum esse adhoc vt cõpetat. l. si pupilli. §. sed si qs & in. l. sed an vltro. ff. de nego. gest. glo. in ea. prouidendum. verb. inferas. 83. dist. quæ per prędicta iura voluit, medicum repetere posse salarium, & sumptus quos fecit in curãdo infirmum, quamuis mortuus fuerit, cùm vtiliter cæperit negotiũ gerere, licèt aduersus euentus sequutus fuerit. tex. in l. si quis. ad fin & ibi docto. C. de nego. gest. l. 28. tit. 12. part. 5. vbi Greg. Lop. verb. *Acaesce.* ponit exempla huius rei, & tenet ibi hanc partem. verb. *La deue cobrar.* Sunt tamen aliqui casus, in quibus gestor non potest agere, etiam si negotium vtiliter gestum sit, de quibus per glos. in. l. si paterno. verb. repetiturus. C. de nego. gest. quam notabilẽ firmant Ange. nu. 28. & Ias. num. 197. in. §. actionum. Instit. de actio. & glos. in. l. Nesennius. ff. de nego. gest. & in. l. 37. vbi Greg. Lop. verb. *Todos los otros omes.* tit. 12. par. 5. ¶ Ex parte verò agẽtis, cui cõpetit contraria, tantùm erit necessariũ dicere, se vtiliter gessisse negotia aduersarij, aut abinitio se cæpisse vtiliter gerere, licèt tractu negotij nulla vtilitas domino fuerit sequuta. vt in. d. l. sed an vltro. §. 1. nihilominus cõpetit prædicta actio, vt suprà habitum est.

Quæritur, Vtrùm negotiorum gestor teneatur reddere rationẽ administrationis? Dicendum est, ꝙ tenetur. §. 1. Instit. de obligat. quæ ex quasi cont. nasc. l. 26. tit. 12. part. 5. vbi Grego. Lopez. verb. *Cuenta verdadera.* deducit ad optimam quæstionem, quòd si frater stetit in communione cũ fratribus, tenetur eis reddere rationẽ administrationis gestæ cùm venerint ad diuisionem. Quã in terminis cõsuluit Bald. cõsil. 418. dub. 6. lib. 3. firmãs, quòd de omnibus testes haberi nõ possunt, sed in modicis suo statur iuramento, & etiã in nõ modicis, si personæ qualitas, verisimilitudo, & iudicis motus cũ hoc cõcurrant. argum. l. si quis pro redemptione. C. de donat. & quæ not. in. l. sumptus. & in. l. in fundo. ff. de rei vẽdi. & Bart. in repe. l. admonendi. nu. 54. ff. de iureiur. vbi firmat secũdum Doctores, quòd causa magna quæ sit, seu parua, est iudicanda, attẽta qualitate personarum, & sic ex eius mente relinquitur iudicis arbitrio. Cuius opinio cõmunis est secũdum Curti. Iuniorem ibi nu. 67. Iaso. nu. 172. & Coras. nu. 51. & Ripam. lib. 1. respõs. cap. 1. nu. 56. Et fortè ita est intelligẽda regia. l. 2. tit. 12. par. 3. quæ dicit, vsq; ad summam decem marapetinorum, intellige aurei vulgo Castellani, iuramẽtum deferẽdum esse habẽti semiplenã probationẽ, quod id locum habeat, si iudici visum fuerit respectu qualitatis personæ, cui deferendum esset: nam si esset vilis persona, & pauperrima, ista quãtitas esset magna, ac proinde eius arbitrio relinquẽdum erit, etiam vsq; ad hãc summã, per præmissa. Quamuis Gregor. Lopez. ibi, verb. *Diez marauedis.* velit iudicẽ teneri de necessitate in quacũque causa, etiam inter quascunque personas infra summam prædictã decem Castellanorũ recipere iuramẽtum in supplemẽtum probationis, si tamẽ excedat, stetur eius arbitrio. Cuius sentẽtiam nõ admitterem ex exẽplo Bart. in. d. l. admonendi. nam quæ sit causa magna, vel parua, est incertum quid, cum respectu personarũ & qualitatũ earũ in iudicio sit discernẽdum, quod de necessariò eius arbitrio est relinquendũ. ex eadem causis. ff. de offic. deleg. l. 1. ff. de iur. delibe. Tũ etiam, quia ad eum spectat inspicere fidem testiũ. l. 3. ff. de testi. ergo & in specie præmissa. Et quod diximus procedit, quando administrasset iure fraternitatis: nam si vt tutor, vel curator, diligentem tenetur reddere rationem. vt in. l. prima. in princ. & §. de rationibus. ff. de administr. tutot. l. aduersus. & l. rationes. C. de admini. tutor. Soci. consil. 46. Cùm in præsenti consultatione. colum. 2. nu. secũdo. libro primo, & dicit, quòd filius, qui viuẽte patre administrauit, tenetur reddere rationem de his, quæ administrauit, licèt pater in vita rationem nõ petierit. argum. text. in. l. cum oportet. versi. Sed in hac specie. C. de bon. quæ lib. & alia, quæ adducit Panormit. cõsil. 12. colum. 4. versic. Tertius. lib. primo. Crott. in. l. frater à fratre. nu. 59. & ibi Ioan. Coras. 2. part. nu. 7. ff. de cõdit. in debi. Socin. cõsil. 192. num. 5. & consil. 213. nu. 4. lib. 2. Deci. cõsil. 255. colum. 1. Gregor. Lopez in l. 26. in glo. fin. titu. 12. part. 5. Hippoly. siog. 493 Pinel. in. l. prima. part. 2. C. de bonis quæ libe. nu. 39. versic. Quod autem diximus. Quod suadetur ex regul. l. 1. §. officio. ff. de tute. & ratio. dist. vbi administratoris officium est rationem reddere. & l. cum seruus. §. primo. & ibi Paul. de Castro. ff. de condi. & demonstra. Hostien. in sum. de obligat. ad ratiocini. Rip. de peste secundum minorem excusionem fol. 84. Deci. consil. 469. latè Chassan. in cõsuetud. Burgun. rubr. 6. §. sexto. fol. 222. Ias. cõsil. 111. lib. 1. Didac. à Castello in hoc. artic. videndus in. l. 17. Tauri. & iuxta illud, quod in sacris habetur Luc. 16 redde rationem villicationis tuæ. cap. qualiter & quando. 2. de accusa. Vnde videmus,

demus, quòd negotiorum gestor reddere tenetur rationem administrationis, & de mala & negligẽti administratione tenetur.l.2.vbi notabiliter declarat Bart. ff. de nego. gest. Hoc idem videmus in procuratore ad lites & ad negotia.vt in.l.si remunerandi,& in.l. si procuratorem.§. primo. ff. mandat.Item in actore vniuersitatis.l.1.& l.item eorum.§.si decuriones.ff.quod cuiusque vniu. nomine.Similiter executor testamenti rationẽ reddere tenetur.cap.tua nos.& cap.Ioannes.de testamen.l.7.tit.19.part.1.& l.6.tit. 10.part.6. quatenus dicunt,quòd Dioecesani possunt compellere executorem testamentarium,vt impleat voluntatem defuncti,ergo debet ei præstare rationem, si dixerit esse impletam,quomodo, qualiter, & quãdo,& ita quotidie fit. Quod munus compellẽdi, scilicet executorem, competit etiam iudici seculati,quippè cum sit mixti fori.Panormi.& Barb,in capit.si hæredes.de testamen. & ibi legendo dixi. Et nouissimè Gregor.Lopez in l.7.verb.*que cum plan*.tit.10. par. 6. Et quod teneantur reddere rationem,tenet Socin.consil.46.colum.1.lib.1.imò si se immiseuit in bonis. tenetur reddere cum inuentario,vt diximus in.l.4.tit. primo. lib. isto. 5. suprà.Item executor sententiarum.l. executorẽ. C.de execu.rei iudica.secundùm Soci. vbi suprà. Nam vbicunque se immisceat alienæ administrationi,rationem reddere tenetur, & reliqua restituere,vt suprà dictum est.Quo fit, quòd pater administrans beneficium ecclesiasticum, vel alia bona,in quibus non acquirit vsumfructum, tenetur ipse & hæredes eius post illius mortem rationem administrationis cum satisfactione filio beneficiato reddere,quemadmodum alius negotiorum gestor,seu administrator teneretur domino rei administratæ,vt suprà dictum est. Et ista Theorica sæpè est practica contra administratores, & negotiorum gestores,eorumve hæredes.text.in.l. litis contestatæ.§.pater.ff.de neg.gest. Cuius pulchra verba sunt hæc.Pater si emancipati filij res à se donatas administrauerit, filio actione negotiorum gestorum tenebitur. vbi Barto. dicit bene notandum,quia sæpe contingit,& se vidisse.quòd pater emancipat filium,& retinet eum in domo, & administrat illud,quod sibi donauit,quòd non quæritur vsusfructus ipsi patri.imò tenetur reddere rationem ipsi filio. Idem eadem ratione in omnibus,quæ quæruntur filio, quorum patri non quæritur vsusfructus: vnde si pater administrauit bona præbendæ filij,tenetur ei actione negotiorum gestorum reddere rationẽ administrationis. vt.l. Sacrosanctæ. C. de episcop. & cler. vbi habetur, quòd istæ præbendæ habentur loco castrensis peculij,vel quasi,& ibi eum etiam notat Bald. sub. l. si pecuniæ.& assignat cautelam patri donanti, vt reseruet sibi vsumfructũ, nec veniat restitutio fructuum, & faciat ipse pater cum filio beneficiato, vt ipsum liberet à ratione fructuum perceptorũ, & solutione,alias tenebitur satisfacere.per dict.§. pater,quem singul.dixit ad præmissa Roderi. Suarez in quæstio.maioricatus.colum.penul. cum sequen.Ioan.Lup.in repeti rubri.de donatio. inter vi.& vxor.§.42. num. 9. versic. Ex his infero ad vnum quotidianum.Cifontan.in. l. 48. quæst. final.in decisio.Tauri.Barba.in rubri.de pecul.cleri.colum.3.num.10.& in capit.quia nos,colum.3 num. 5. de testamen. Matthæ. Afflictus decisio. 241.& Bald.in.l.3.§.si quis minor. 2.lectura.ff. de minorib. notat, quòd ea, quæ cohærent personę filij,non quæruntur patri vllo modo. Vtrùm autem expensæ factæ à patre pro filio habente beneficia ecclesiastica videantur factæ de fructibus beneficiorum, & sic animo compensandi? Istud dubium posuit Paul.Castrensi.consil.416.colum. prima.dub. 2. lib.2. & determinat quòd censetur facere animo compensandi debitum, cùm fuerit in sua specie filius naturalis. Si igitur simpliciter pater expendit aliquid pro filio in bullis Apostolicis pro cõsequendo sacerdotio, censebitur ei donare affectione paterna,& non animo repetendi, cum tunc nihil dixit in contrarium, ne bona ipsius possideret,ergo censebitur donasse.Item datum ob istam causam non potest vendi, nec in alium transferri, cum nec beneficium non possit resignari sub aliqua pactione,conditione,vel modo,alias esset simoniæ crimen, gloss. per text. ibi in ca.ex parte.N.de offic.delegat. Rebuff. in praxi. benefi. titu. De pura resignatione. pagi. 478. & pagin.484. §. nunc dicendum est.num. 1. Aymon.Crauett. omnino videndus consil. 125.lib.1 colum.1.ergo non debet filio imputari, cùm censeatur pro militia filij expensum.l.5.tit.15. part. 6.l.omnimodo.§. imputari. C. de inoffic. testam. vt dixi in expẽsis factis à patre pro filio in gradu licentiaturæ,seu Doctoratus consequendo.in l.8. verb.*Estudios generales*. ad finem.titu.2.lib.1. ordinamen.Suprà.maximè cùm,vt ibi dixi. colũ. 78. versi.Sexta conclusio.datum filio clerico, statim valet,& censetur prælegatum tertij & quinti bonorum, nisi pater contrarium protestatus fuerit. ex.l.26.Tauri.ergo pro bullis expensum à patre, censebitur prę legatum, nec in legitima filio clerico erit imputandum.Facit quod Ioan.Fab. in.l.si emancipati.C.de collatio,docuit.& in.§.fin.Inst. de inoffi.testamento. quòd donatio data ad ordinem clericalem suscipiendum, quod patrimoniũ dicitur, quod talis donatio non debet in legitima computari, quia non sunt bona, quæ vendi possunt, & quia datum causa dignitatis consequendæ, non imputatur. Quem refert Nunius Aueñius

danius respō.17 col.1.Couar.c. Rayna'dus. §. 2. n.7.de testam. Ioan. Igne.in.l.§.subuenitur.num. 175 ff.ad Syllani.vbi de veritate huius dubii, quā alibi tractaui,nunc tamen quatenus tangit illā rationē,datum simpliciter filio censeri prælegatum ac donationem simplicem,quæ non imputatur in legitima,secundū eos,ergo nec sumptus facti pro consequendo sacerdotio,cùm pater ad id nullo iure potuit cogi,vt est notoriū, igitur nec imputandi sunt filio,siue legitimo,siue bastardo,ex mente Paul.bene perpenso in.d.conf.416.¶Sed circa præmissa cōtingere sol t,q pater fatetur se recepisse mille aureos ex tali administratione bonorū filij,& nō ampliùs,cū fortè nihil receperat, quod non sit redditū filio beneficiato, sed vt defraudet alijs filijs vel creditoribus,vel fortè cum receperit tria millia aureorū,dicit tantum mille,& fortè iuramento firmauit pater in testamēto, seu in suo libro, verùm eius dicto sit standum in odiū creditorum,quibus debetur legitima integra, vel vltra legitimam aliquid vltrà,nempè habitum ex beneficio administrationeq; bonorum filij? Videtur dicendum,q parentis confessioni, dicendo se esse debitorem alterius in præiudicium filiorum non sit standum,quia daretur ansa defraudādi filios legitima sua.vt tenet Bart.in.l. cùm quis decedens. §.codicillis.ff.de legat.2.Ioā.Andr.ad Specu. tit. de confessi.§.nunc videndum.versic.Sed nūquid patris confessio.Socyn.in repet.l.cohæredi. §. cū filiæ.nu.127.ff.de vlgar & puupillar.

Libellus in actione mandati.

E Digo que es ansi, que yo dixe y mande al dicho Pedro que me comprasse tal heredad por cien mil marauedis, los quales le di y entregue,y el de mi recibio, y quedò de comprarme la dicha heredad. E ansi es,que el dicho Pedro comprò la dicha heredad para si, y la tiene,y possee, y por ello es obligado â me la entregar,y puesto que por mi ha sido requerido,no lo quiere, ni ha querido hazer sin contienda de juyzio Porque pido â v.m. del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia,y si otro mas,ô mayor pedimiento es necessario, que pronunciando mi relacion por verdadera en quanto baste el vencimiento desta causa,por su sentencia diffinitiua, o por otra,que en tal caso lugar aya,condemne al dicho Pedro,à que me de y entregue la dicha heredad que ansi comprò para mi, con mas los fructos que ha rentado,y podido rētar, y rētare hasta la real restitució,q̄ estimo en cada vn año en seys mil marauedis Para lo qual, &c.

Libellus in actione mandati ad interesse.

E Digo que ansi es,q̄ yo rogue al dicho fulano que me cōprasse vna casa, que es en la rua nueua desta ciudad,en la collació de S. Ysidro,de que son linderos de la vna parte fulano librero,y dela otra casas de fulano enquadernador,y dixe que me las cōprasse por ciēt mil marauedis,los quales le di è pague, y el de mi los recibio E ansi es,que por culpa del dicho fulano no cōpro la casa sobredicha,y se vēdio à otra persona,dela qual no se puede auer, y à mi se me siguio de daño è interesse por no me auer cōprado para mi la dicha casa tātos marauedis,porq̄ confinaua cō otra casa mia, y tenia della muy gran necessidad para la meter en la dicha mi casa. E por lo auer assi hecho el dicho fulano, me esta obligado a los dichos interesses Porque pido à v.m.del sobredicho fulano me haga entero cumplimiēto de justicia. E si otro mas o mayor pedimiento es necessario, que pronunciando mi relacion por verdadera en quāto baste al vencimiento desta causa, por su sentēcia diffinitiua, o por otra, que en tal caso lugar aya, condemne al dicho fulano en tantas mil marauedis por razon del dicho daño,è interesse Para lo qual, &c.

¶Circa actionem mandati est notandum, quòd tantùm est necessarium,quòd mandatarius susceperit mandatum,& gratis.vt in.§ in summa. Inst. manda. aliàs non diceretur mandatum, si pecunia, vel quid aliud interuenisset, vt ibidem. Et in hac actione dupliciter agitur. Nonnūquàm enim agitur ad tradendam rem, si mandatum de emenda vel locanda re. Nonnūquàm verò agitur ad interesse, & est eo casu, quo mandatarius suscepit mandatum.& nihil fecit vel excessit formā mandati.vt in.l.diligenter.ff.manda.§.is qui. Insti.eo. tit.

titu. Alciat. in l. prima. §. si stipulanti. nume. 6. ff. de verb. obligat. ¶ Dubitatur quid sit mandatū? Respon. Mandatum est officium susceptum gratis exhibendum. gloss. Alber. & communiter docto. in rubri. ff. manda. & ex Alberi. in dictio. verbo. Mandatum debet esse gratuitum. l. 1. ff. manda. l. 20. tit. 12. part. 5. ¶ Dubitatur quæ sit differentia inter mandatum & iussum. cùm sit clarum ex diuersitate titulorum, dandam esse differentiam inter vtrunque. ex. l. si idem. C. de codicill. & sensit glo. in. l. etiam. C. quod cum eo. verb. nec iubente. quæ tamen non declarat in quo differāt. Ideò dic, quòd differentia est, quòd mādatum est gratuitum. Iussus verò continet quodāmodo coactionem, cùm sit respectu filij, vel serui. Paul. Castrens. in. d. l. etiam. Salicet. in. l. si literas. C. māda. Ex quo constituitur cōclusio, quòd mandatū continet liberam voluntatem, iussus autem coactionem saltem reuerentialem circa dominum vel patrem. glo. in. l. 1. verb. quemadmodū. ff. manda. dū ait, Rogatio domini præceptū est, sed mandatum spontaneā obsequij præstationē. De qua glo. per Panor. c. 2. col. 1. quod met. causa. Feli. in. c. cū te. nu 9. de rescr. vbi ponit differētias inter præceptū & mandatū. & reuerentia superioris sarit actum præsumendum fuisse celebratū ex metu. glo. in. l. 1. §. quæ onerandæ. verb. metu. quarum rerū actio non datur. quā dixit singul. & ord. Cæpol. in. l. si cōtra. nu. 44. C. de vsucap. pro empt. Panor. in. ca. cum dilectus. quod met. causa. Suarez allegat. 24. Ergo si iussus est respectu inferioris, præsumitur non continere libertatem, sed necessitatem respectu patris vel domini: & sic erit cognitio respectu. tit. ff. de manda. & quod iussu, in quo inter se discrimen habeant. ¶ Quæritur quæ sit differētia inter titulum de procur. & tit. ff. & C. mandat. & ad quid multiplicantur? Respondendū erit, quòd regulariter nō est differentia, nisi respectu duorū. Primò, quia in tit. De procuratoribus, principaliter tractatur de procuratore ad iuditia, & incidenter de procuratore ad negotia. In tit. mandati. principalius tractatur de procuratore ad negotia. & incidenter de procuratore ad iuditia. Secundò in titu. De procuratoribus tractatur de officio, vel exercitio officij, in tit. Mandati tractatur de actione, quæ cōpetit vtrique post gestū officium. glo. in rubr. de procura. & ibi Bart. & Alberi. & posteriores sequuntur. ¶ Quæritur insuper, quibus verbis potest constitui mandatum? Respon. conclusiuè, quòd mandatum dari potest non solùm per verbū, mando, sed etiam per verbum, rogo, volo, vel aliud simile. l. 1. ff. manda. l. cuicunque. §. sed & cum fullo. ff. de insti. actio. l. si verò non remunerandi. §. si quis mandauerit. ff. mand. l. 24. tit. 12 par. 5. ¶ Sed dubitatur etiam, Vtrùm mandatum absque verbis sola volūtate cōstituatur? Quod nō constituatur sed quòd verba sint necessaria. tenet Bart. in. l. post dotem. col. 2. vers. Oppono & videtur. ff. solut. matri. & in. l. 2. §. secundo. ff. noui oper & videtur de mente Grego. Lopij in dict. l. 24. in glo. 2. quatenus se refert ad Barto. Aduerte tamen ad Greg. Lopium, dicentem. d. l. 1. ff. manda. inducere contrarium, imò non dicit oppositū: potest tamen induci mandatum ex voluntate sola deducta ad actum exteriorem: nam licet sit tacita voluntas, multum operatur. argum. text. cum communi interpretatione doctorum in element. prima. de procurat. Quemadmodum in matrimonio dicimus, quòd quanuis requirantur verba, nihilominus sufficit voluntas expressa per signa ex primentia consensum. glo. penult. in cap. tuæ. de sponsalib. quæ corrigenda est, quatenus dicit, verba & signa, debet dicere per disiunctā, verba vel signa. & ibi est sensus docto. & Palud. in 4. distin. 27. quæst. 2. art. 3. cōcl. 3 Lap. allegat. 57. Syluest. verb. Matrimonium. 2. q. 7. Couar. in epitome. 4. decreta. 2. part. ca. 4. nu. 1. vbi dicit veriorem, etiā in valentibus loqui, sufficere signa. De mandato plura scitu digna congerit Franc. Cōna. in doctissimis commentarijs Iuris ciuilis. lib. 7. ca. 14. pag. 571. vsque ad 586. col. 1. vbi in cap. 15. agit de contractibus innominatis. & Anto. Gomezi. de contractibus. cap. 8. de contractibus innominatis. vbi de eorū materia resolutiuè videbis. ¶ Vtrum autem mandatum præcessisse in actu præsumatur ex diuturnitate temporis? tradit Boeri, decisi. 281 num. 17. per quem vide. vbi tenet partem affirmatiuam, & plures quos refert Sebast. Vanti. de nullitate process. titu. Quibus modis sent. nulla defend. poss. num. 91. & 92. quo loco intelligit hanc sententiam, referendo contrariā dicentem, quòd etiam per mille annorū cursum nō cessat exceptio falsi procuratoris. ¶ Post actionem mandati, ad prouenientem ex deposito nos conuertam, & aliqua necessariora prælibabimus. & quæri potest an mandatum & depositū sint inter se similia, vel in quo differant? sit conclu. mandatum & depositum simillima in hoc sunt, quòd & summæ fiduciæ est vtrunque, & eius gratia tantū fiūt, qui mādat, aut deponit. Cæterum in hoc differunt, quod depositū re contrahitur, mandatum solo consensu: & illius fides in cōseruando cernitur, huius autem in agendo. Qui depositum susceperit, tenetur tantum, vt rem sibi creditam custodiat diligēter, cui mandatum est aliquid, etiam vt faciat, & operam atque industriam suam præstet alieno negotio. vt ostenditur in. l. prima. ff. deposit. §. si te rogauero, inquit Vlpianus, vt rem meam perferas ad Titium, vt is eam seruet, qua actione tecum experiri possunt apud Pomponium quæritur. Et putat te-

sat tectum mandati:cũ eo verò qui eam receperit, depositi. Sin veto tuo nomine recepit, tu quidem mandati mihi teneris, ille tibi depositi, &c. declarat plura subijciens Francisc. Connanus lib. 7. cõmenta. iuris ciuilis. ca. 4. nu. 2. Quæritur quid sit

¶ Ley. III. Que fabla del dorar & argẽtar,

Mandamos, q̃ ninguno orepeze, o platero, no sea osado de dorar sobre cobre, so pena que el que lo hiziere dorando, o argentando lo tal vsando dello engañosamente, que por el mesmo hecho incurra en pena de falso.

depositũ? Respõdet deposi tũ esse quum diligentiã nostrã in re alterius cõseruanda designam⁹ Fran. Cõnan. vbi suprà lib. 5. c. 2. n. 2. pagi. 339. col. 1 ad fi. & lib. 7. c. 4. n. 4. Goffre. in summa huius tit. nu. 1. aliter diffinit. Depositum dicitur quod ad custodiendũ alicui traditum est. cõcord. l. 1. tit. 3. parti. 5. ibi. *Condesijo, a que llaman en latin depositum, es quãdo vn ome da a otro, su cosa en guarda fiandose en el.* idem adnotauit Hostiens. in sum. de deposit. §. 1. ex qua diffinitione constat depositum cõtrahi eo ipso quod res in custodiã recipitur, nõ autẽ si simpliciter res relinquatur in domo alicuius: aliud enim est deponere, aliud custodiam cõmittere. vt in. l. si ego. §. fi. ff. de iur. dot. not. Io. And. post Lambert. de Rãpo. in additio. ad Specul. tit. de deposito. & eũ sequitur Grego. Lop. in d. l. 1. verb. *Da a otro.* tit. 3. part. 5. Quæritur cõtractus depositi cuius gratia regulariter celebratur? Rñdetur celebratur gratia creditoris & dãtis tantũ. §. præterea. Insti. quib. mod. re cõtrahi. obliga. l. 1. §. nũc videndũ. ff. deposi. August. Beroi. in c. 1 nu. 99. versi. modo dico. de vsur. quãdoq; celebratur gratia vtriusq;. l. Lucius. cũ. l. seq. ff. depos. ca. bona fides. de deposit. Quãdoq; gratia debitoris, & accipiẽtis tantũ. vt in casu. l. si quis nec causam. vbi Bart. ff. si cert. pet. Quęritur etiã vnde dicatur depositũ? Rñdetur ex de, & positũ. nã prępositio de, auget positũ. vt significet de custodia mea seorsum positũ & in tua translatũ. Hostien. in sum. huius tit. de deposit. §. 2. adde quæ not. Connan. lib. 7. iur. ciuilis. c. 4. col. 1. n. 1. ¶ Quęri etiã potest verũ cõtra depositariũ detur actio de dolo, & lata culpa? Respõdetur, depositarius tenetur de dolo, & lata culpa tantũ. de primo est. l. 1. §. in cõducto. ff depos. de secũdo. l. quod Nerua. ff. eo. Hosti. in sum. eo. tit. §. & in quantum. dolus autem & lata culpa ex coniecturis & præsumptionibus probabitur. ex cap. bona fides. de deposit. vbi quidam doctus repetens proposuit hodie duas positiones inter alias. scilicet, depositarius non eodem modo latæ culpæ ac doli nomine debet condemnari. Tunc enim ad æstimationem ceriam rei depositæ. Nunc vero ad id quod interest referenda est condemnatio, & hoc in iudicio. Secunda conclusio. In foro vero, quod dicunt pœnitentiæ, depositarium teneri dicimus lata culpa interueniẽte, in id quod interest, quatenus damnũ continet: quã obligationem dolus malus, & si adfuerit, nõ auget, vt in id quod interest absolutè teneatur. Repetijt in Idibus Iulij anni. 1567. Innocent. tamen in cap. sicut dignum. colum. 2. nume. 8. de homicid. proponit conclusionem essentialem, damnum illatum alicui culpa leui vel leuissima subiectum minimè esse ad restitutionem per damnum inferentem in foro animæ, quanuis in iudicio exteriori esset cogendus ad damni illati restitutionem. quam sententiam Innocent. sequuntur in dict. cap. sicut dignum. Anani. in. §. fina. num. 25. Felin. nume. 17. Panormita. in capi. quoniam contra. nu. 18. de probat. Felin. in cap. primo. num. 41. Deci. num. 10. post Panor. col. 7. de constit. Barba. in cap. primo. col. 1. de commoda. Francis. Aret. in. c. sicut. col. 3, nu. 10. de testib. Roma singul. 105. & ibi additio. Iaso. in. §. sed iste quidem. nu. 130. Instit. de actio. Alexand. ad Bart. in dict. l. quod Nerua. sub num. 27. ad 7. quæstionem Bart. & est singulare dictum & communiter receptum secundum Anto. Corset. in suis singul. verb. forum consciẽtiæ. & in verb. pœna. 12. Hieronym. Cagnol. reputat singul. in. l. quod à quoquam. col. 2. nu. 7. versi. secundo. vt locum habeat in solutione pœnæ. ff de reg. iur. citat Aquens. in l. 1. col. 5. ff. de legi. ad idem Anani. in. c. presbyterum. n. 9. vbi Feli. in vers. in eadem nota quod nõ. de homicid. Couar. in epitom. 4. decret. 2. par. ca. 6. §. 8. nu. 12. Syluest. Prierius in sum. verb. index. 1. quęst. 12. & verb. Culpa. §. quarto. & verb. aduocatus. q. 24. & verb. Restitutio. q. 12. & quæstio. 17. quod dictum omnes intelligunt quando damnum esset in omittendo. Pro cuius communis sententia Innocent. adducitur non contemnenda ratio, quia in foro animæ tantum consideratur animus nocendi, quæ cessat in culpa leui & leuissima, & nihil vtilitatis ad ipsum lædẽtem peruenit, ergo eo foro quod animæ appellamus vbi cessat

pœna, non est iniungenda restitutio, cum istud damnum in pœnam culpæ leuis, seu leuissimæ præcedentem debeatur in foro exteriori.l.in lege.ff.ad legem Aquil cessabit igitur in iudicio interiori.ex theorica gl.ab omnibus recepta in cap. fraternitas.12.q.2.secundum Ludouic.Gomez in §.ex maleficijs.nu 14.Instit.de actioni.& Adria. Papam Hispanum in.4 libr.sentent. fol.150.col. secunda.§.virum in foro animæ.cum pluribus alijs à me post Seguram adductis in additio.l.filius dum in ciuitate.nume.15.ff.de verborum obliga. quæ habet,pœnam meram, nec legem pœnalem habere locum in foro animæ.tum etiã quia quòd malo animo non fit pœnam non meretur.l.si seruum.§.prætor ait.vbi plures concord.adducit gl. verb.non videri.ff.de acquiren. hæredi.cum ergo voluntas nocendi cesset in culpa leui & leuissima & pœna cessare non est dubium.

¶ Contrariam sententiam tenet Panormi.in capi. fina.de iniur.& Andr.Barbat.in capit.Raynaldus. colum.114.de testam.Angel. verb.culpa,in fine. Adrian.Papa in.4.senten.de restitu.capi.Verùm in foro conscientiæ.& probabilem esse censet in leuissima culpa,maximè vbi natura cõtractus ex legis dispositione etiam leuissimam culpam considerat.& sic tenetur in foro conscientiæ damnũ illatum parti læsæ refundere.cap.si egressus.de iniur.originaliter ex Exo.22.vbi habetur si egressus ignis inuenerit spicas & cõprehẽderit aceruos frugis,siue stãtes segetes in agris reddet damnum,qui ignẽ succẽderit ergo culpa siue sit leuis,seu leuissima in cõmittẽdo obligat ad restitutionẽ,ad idẽ.l. in lege Aquilia etiã leuissima culpa venit. ff.ad.l. Aquil.cũ igitur lege iusta nõ fundata in præsumptione id statutũ sit,cõsequẽs erit quòd in vtroq; locũ habebit.ex theorica gl.in c. quæ in ecclesiarũ, de cõsti.quã sing.dixit Fel.in c.1.co.9.n.18.de spõsa. Cou.cõmunẽ dixit in.c.1.n.16.de testam.& in epito.4.decret.2.par.c.7.§.7.n.9. Quòd autẽ dicta lex.in lege Aquilia. sit accipiẽda in culpa commissa in faciẽdo,& nõ in omittendo,tenet Bart.in l.quidã Nerua.n.29.ff.depos.Ioã.Imol.in c.vn.de cõmod.Alex.in l.prætor.§.prætor ait.col.3.n.8. ff de eden.Salic.in ,l.quæ fortuitis.ad fin.C.de pigno.acti.Bertrãd.cõs. 140.li.3.pro hoc intellectu est tex.in d.c.si egressus.ibi, Qui ignẽ succẽderit. ad idem maius crimẽ est,quòd in facto cõmittitur quàm quòd in omissione geritur.S.Tho.2.2.q.79 art.4. & in quæst.de malo.2.arti.1. ad 4.& arti.9. cõcludẽs peccatũ trãsgressionis grauius esse quã peccatũ omissiõis.Probat Ias.in.l.sancimus.n.20 nu.6.C.de iudic.idẽ in.l.præscriptiõe.co.2.vers.a nota.C.si cõtra ius vel vtili.publi.Phil.Deci.cõsi.37.col.4.vers.Secũda ratio est.Pro ista etiã parte cõducit gl.in l.si mora.verb.ac facto, ff.sol.matri.quã not.Bald.Pau.Imol.& moder.ibi. Iacob. de Segu.in.l.si ex legati causa.n.120.ff.de verbo. oblig.vbi ꝓ cõfirmatione adducit. 8. fundamẽta. ibi late dixi.& est gl.simi.in.l.lex.Cornelia. ff.ad Syllan.quã cõmuniter approbari fatetur Alex.in d.l.si mora.col.6.in omittendo peccatũ cõmittitur iuxta illud Iacob.4.scienti bonũ, & nõ faciẽti peccatũ est illi.D.Th.2.2.q.79.ar.3.& 4. Sed nõ est ita punibile. ¶ Ex quibus infertur intellectus ad glo.in.§.præterea.Insti,quib.mod.re contrahi. obliga.dicentem,semper culpam leuissimam præsumendã esse in incendio.quam singu.dixit Salic. in.l.quæ fortuitis.col.vlt.C.de pign. acti. & in.l.si in iudicio.C. locat. Ias.in.l.prætor.ait. §. prætor ait.col.fin.ff.de edend.Alex.in.l. domos hæreditarias.nu.4.vbi Ias. hanc sententiã communẽ esse fatetur.ff.de legat.1.Conar.in epito.4. decretali. 2.par.c.6.§.8.n.14.vers.ex quo infert. nẽpè prædicta opinio gl.est obseruanda,quo ad culpam leuissimã in omittendo contingẽtem, vnde nisi ex natura cõtractus veniat leuissima culpa,ex incendio nõ tenebitur quis actione legis Aquiliæ ex illa leuissima culpa,à lege præsumpta.secundũ Alex. in citatis locis.d.l.domos.& §.prætor ait.Bal.cõs. 136.n.1.li.4.Bertrand.cons.140.li.3. quãuis Th. Grãmat.cõtrariũ obseruet decisi.2.ad fin.nu. 18 addẽdus est in materia incẽdiariorũ,& quis & quãdo teneatur cõductor domus ratione ignis.Ange. Aret.in tract.de delictis.verb.incẽdiario.vbi August.ad eum in nu.13.dicit singu.notandã esse gl. in d.§.præterea.& Iaso.singu.in.l.sed & si quis.§. quæsitũ.col.si.vers.nota etiã diligẽter.n.41. ff. si quis cautio.Bũdict.de vadis in repertor. ad Felin. lectura.verb.incendiũ. & quãuis incendiũ præsumatur culpa inhabitantiũ.l.3.ff.de offi.præfect.vigil.l.si vendita.in prin.ibi, Cum incendiũ sine culpa.ff.de peric. & cõm.rei vẽd.l.qui insulã.§. fi. & ibi Bart.ff.loca.Bart.in.d.l.3.Bal.in.l.creditor.C. de pign.acti.l.10.tit.15.par.7.l. 2. *Todo ome que a sabiendas*.tit.5.lib.4.for.ll. vbi plura omnino vidẽda per Mõtalu.verb *por occasion*. hoc tñ nõ habet locũ cũ ignis euenit ex leuissima culpa.quæ in dubio præsumitur ex gl.in d.§.præterea.Ias.in. d.§. quæsitum.qui dicit ad nihilũ teneri cõductorem, cũ fiat gratia vtriusq; talis cõtractus.Sed intellige quãdo in omittendo fuit leuissima culpa.nõ alias. Item etiam excusantur à tali præsumptione habitantes,si probaut,quod erant in domo, vel furno & eius custodia vigiles & diligẽtes & cõsueti nõ omittere ignẽ suspectum,nec eo modo quo detrimẽtũ posset ex eo domui euenire,& si alia indicia cõtra eos nõ appareant,nõ tenentur de incendio, quia diligentia eorũ extinguit præsumptionem culpæ.ita post Bald.& Alex.tenet Iaso.in dict.§. quæsitum.num. 41. col. fin.versi.eodem modo si

habitan-

habitantes. Reputat singulare & notatu dignum Hippolyt.singu.74.tu habes regulam vulgatissima.n.ad finem.& iterum in singu.393.Regula semel malus,ideò in defensione conductoris ad excludendam præsumptionem culpæ quæ prouenit ex incendio, proponat contra eã quod solitus erat habere diligentiam, & custodiam circa furnum seu domũ ne ignis nocumẽtum afferret. quod ampli' quàm semel vidi receptũ & in practica obtentum in fauorem conductorum.præcipuè si res suæ igne fuerunt consumptæ vna cum domo vel rebus depositis,& ex alijs coniecturis ex quibus constat,quòd non fuit in dolo nec lata culpa sed leuissima. Et in cõscientiæ foro cessaret satisfactio respectu patientis dãnum cum culpa non in faciendo fuerit commissa ex Innocen.in dict.c.sicut dignum.de hom.quod dictum vltra suprà scriptos authores refert & pulchrum reputat Gregor.Lup.in l.10.verb.*Fiziesse daño*.tit.15.part.7. Item etiam hæres tenetur legatario de dolo,lata,leui & leuissima culpa.l.cum res.§ Culpa.vbi Alex.ff.de leg.1. scilicet, quando leuissima culpa fuit commissa in faciendo per præmissa.eodemque modo est intelligenda. l. qui ædes.ff.de incend.ruin.naufrag.& l.10.tit.15. par tit.septima.perpensis facti circunstantijs.argum. capit.præterea.de testi.l tertia,eodem tit.ff. Scire tamen oportet quid sit dolus, lata, leuis & leuissima culpa,vt præmissa non ignorentur ex defectu terminorum.Est ergo dolus malus calliditas omnis,fallacia, machinatio ad decipiendum proximum adhibita.l.1.§.dolum.ff.de dol.glos. in.§. præterea.Instit.quibus mod.tolli.oblig. Syluest. verb.Culpa.in princ.Adria.in.4.sentent.de restitutio. Vtrùm in §.foro animæ.l.1.prima, tit.16. part.septima. Lata culpa est deuiatio incircunspecta ab ea diligentia quam communiter habent homines eiusdem conditionis & professionis.Dicitur incircunspecta, ad differentiam doli,siue manifesti,siue præsumpti,Dicitur professionis,propter iudices,aduocatos medicos,electores &alios qui in arte sua committunt latam culpam, vti declarat Adria.vbi supra.& glos.in dict.§. præterea

¶*Ley*.IIII.*Del vendedor, a comprador que rescibe engaño, mas de la meytad del justo precio.*

¶El Rey don Alõso en Alcala. A Era de mil ccc.lxxxvj.

SI el vendedor†,o comprador de la cosa dixere que fue engañado en mas de la meytad del justo precio, assi como si el vendedor dixere que lo que valio diez: que lo vẽdio por menos de cinco marauedis, o el comprador dixere que lo q̃ valio diez q̃ dio por ello

†Si el vẽdedor. Concors l.1.ti.17 Regis Alphos.Cõpluti. anni.1386.

l.latæ.ff.de verb.signif.l.Regula.§.si filius. ff. de iur.& facti igno.l.11.tit.33.par.7. & ista æquiparatur dolo.vt ibi.& vide.l.7.tit.17.lib.4.for. leg. vbi Montal.verb. *E no aya otra pena*. Præterea est alia quę leuis &leuissima culpa dicitur.vt in alleg. l.11.leuis enim est desidia & negligẽtia incircunspecta ab ea diligentia, quam habent homines diligẽtes,non dico communiter, sed diligentes, vt differat à lata culpa. Leuissima culpa est deuiatio incircunspecta ab ea diligentia quam habent communiter homines diligentiores & diligentissimi.vnde si diligentissimus sciuisset præcauere,& tu non præcauisti,es in culpa leuissima.Panor.in.ca. 1.col.3.versic.sed pro intellectu terminorum.nu.13.de commod.& ex mente prędictorũ.ex casu tñ fortuito, qui dicitur esse quãdo per ingeniũ humanũ & industriã pręuideri nõ potuit,secundũ Ang.per tex.ibi in.l.1.§.is quoq; ff.de acti.& obl.l.2.§.si eo tpe.ff.de administr.re. ad ciui.pertin.Pau.Cast.in l.interdũ.n.7.ff.de iudic.Pan.in.c.1.de cõmod.col.4.n.15.vers.in ead. gl.Cũ ergo culpa nõ pręcesserit casum depositarius nõ tenetur resarcire dãnũ, nec pcurator, qui tenetur de lata,& leuissima culpa, nõ de casu fortuito.l.à procuratore.C.mãda.l. ob fœnus. ff. de admi.tuto.l.si ea res,ff.de act.emp.c.vni.de commod.Paul.in.l.si vt certo.§.nunc videndũ.n. 8.ff. cõmod.& in cõmodato & deposito idẽ est dicendũ ex Panor.in.d.c.vni.de cõmoda.col.3.nu. 12. & in cap.bona fides.col.1.nu.3.de deposit.

¶ *Sequitur Lex IIII.*

¶Materia huius leg.subtilis ac singularis est,non eget cõmendatione, quia sat se ipsam cõmendat, vt ait Vlpian.in l.1.ff.de in integr.restit. Hocque inhærẽdo literę breuissime dicit, Vẽditor si sit deceptus vltra dimidiã iusti precij bñficio huius leg. põt rẽ ipsam recuperare,nisi emptor supplerę velit iustũ preciũ, etiã si res vendita sit sub publica subhastatione,Cuius tñ dipositio ortũ habet à. l. 2.&.l.si volũtate.C.de rescind.vend.& à ea.eũ dilecti.&.c.cũ càm.de emp.& vend.quib.omnibus assensa est.l.5.ti.10.li.3.for.&.l.56.tit.5.p.5.Nouissime tñ ista nostra.l.4.est situata hodie sub titulo.11.

mas de quinze Mandamos que el cōprador sea tenido de cōplir el precio q̄ valia la cosa al tiēpo q̄ fue comprada, o de la dexar al vendedor tornādole el precio q̄ recibio. Y el vendedor deue tornar al cōprador lo q̄ rescibio de mas del justo y derecho † precio, o de tomar la cosa q̄ vendio y tornar el precio q̄ rescibio. Y esto mismo deue ser guardado en las rentas y en los cābios y en los otros cōtractos semejables que aya lugar esta ley en todos los contractos sobredichos, aunque se haga por almoneda d̄l dia que fuerē hechos hasta en quatro años, y no despues.

¶ *Ley. V. Si los cōpradores fueren apremiados que no aya lugar la ley ante desta.*

¶ El Rey don Iuan I. en Soria. Aera de mil cccc. xviij.

Mandamos, que la ley ante desta se guarde: saluo si la vendiciō de los tales bienes se fiziere contra voluntad del vendedor: y fueren compelidos y apremiados compradores para lo comprar, y fueren vēdidos por apreciadores y publicamente: que en tal caso, aunque aya engaño de mas de la meytad del justo precio no aya lugar la dicha ley.

¶ *Ley. VI. Como se puede sacar la heredad del patrimonio, o abolengo, tanto por tanto.*

Todo hōbre que heredad de patrimonio, o de abolengo la quisiere vender: y alguno de aquel abolēgo la quisiere comprar tanto por tāto, aya la el antes q̄ otro algūo. E si dos, o mas la quisieren si son en ygual grado de parentesco partālo entre si. E si no fuerē en igual grado, ayalo el mas

tu. 11. li. 5. Recopil. estq; 1. in ordine. cuius saluberrima dispositio. approbata extat in regno Lusitaniæ lib 4. ord. tit. 30. §. 7. & apud Gallos fatetur etiā Tiraq. de retract. municipal. §. 32. gl. vnic. n. 61. & ample tradit potentissim̄ Couarr. lib. 1. Var. c. 3. n. 13 & iterū lib. 2. Varia. c. 3. & singulariter tradit innumera Dn̄s Anto. Menes. ad d. l. 2. vbi etia Doctissimus Pinel. noua & multa notāda congessit, & ad istū tex. adclātis duas limitatiōes quas ponit. l. 3. & 6. tit. 2. lib. 8. Recop. quib. visis materiā huius leg. ad nauseā vsque reperies.

† Derecho. Adde que no tat. Affli. in c. 1. de feuda. in 6. legis cōmu. 8a cum pluribus seq. fol. 103. super. 1. lib feudorum.

¶ *Lex. VI. & VII. De emp. & vendit.*

¶ Materia retractus frequētissima ac practicabilis est, & proinde quēs attēdēda, vt inquit Iurisc. in l. legaui. ff. de libe. lega. est etiam salutaris materies, quę dat homīnibus solatiū. Itē & salutē. quid enim æquius salutare q; est quā ea quæ habita fuere p cōsanguineos illa recuperare, qd quidē non est modicæ vtilitatis, vt pōderauit Iuriscō. in. l. Si emptione. ibi vel quod maiorū suorū. ff. de minoribus. Ideò resolutiuè materiam istam tractabo, de cuius cognitione agit Afflict in tracta. de iure Prothomiseos. in 2. volu. diuersorū Docto. & ibi Bald. de Belusio in eo. tract. Ias. in l. quominus. n. 23. ff. de flumi. Ant. Gomez. in. l. 70. Taur. Venustè per Ioan. Igneum in repet. l. dudū. C. de contra. empt. in 7. ti. repetitionū, & Montaluā in. l. 13. tit. 10 lib. 3. fori. & Grego. Lop. in. l. 55. titu. 5. parti. 5. verum text. iste hoc dicit in sum. inhærendo literæ. Quælibet persona vendens bona

bona quæ habita fuerunt à consanguineis (quod nos dicimus abolengo) cõsanguineus potest illa habere pro tanto oblato precio, venientes autem plures consanguinei eiusdem gradus tunc pro parte habebunt, hæreditate autem vẽdita propinquior non auditur nisi intra nouẽ dies bona velit retrahere, alius tamen consanguineus, sed non propinquior non potest rem retrahere, si autem propinquior non sit in eo loco vbi res venditur, quilibet cõsanguineus potest illa bona retrahere, & hoc casu iurare debent sibi & non alijs retrahere excluso dolo, beneficium autem huius legis non habet locum in rerũ permutatione qui text. habet originem à text. singul. in. l. dudum. C. de cõtrahen. empt. dum appro-

propinco. Mas si antes q̃ la heredad fuere vendida no viniere el mas propinco a la retraer: y despues que fuere vẽdida hasta nueue dias viniere si diere el precio porque es vendida la heredad: ayala: y si el pariente mas propinco no la quisiere demandar: otro pariente no la pueda demandar. E si el mas propinco no fuere en el lugar puede la demandar otro de su linaje. Mas si la quisiere por otra heredad trocar: no le pueda ningun pariente contradezir: y aquel pariente que quiere la heredad que es a otro vẽdida de el precio que costo: y q̃ jure que la quiere para si: y que no lo haze por otro engaño.

¶ *Ley. VII. Declaracion de la ley del fuero susodicha.*

¶ El Rey don Enrique IIII. En Nieua.

Como quier q̃ la ley ante desta d̃l fuero dize: que si alguna heredad se vẽdiere a qualquier persona de aquel patrimonio, o abolengo cuya fuere la heredad: la pueda sacar tãto por tãto dẽtro d̃ ix. dias. E como quiera q̃ entre los sabios antiguos sobre la disposiciõ de aq̃lla ley ouo diuersidad̃s: y seyendo aq̃llas fueron estatuydas diuersas leyes. Pero el Rey D. Alõso xj. de glorio sa memoria nuestro progenitor, ordenô la dicha ley d̃l fuero: la qual comunmente assi a la llana es vsada y guardada en toda la mayor parte d̃ nuestros Reynos. Pero sobre algunas causas y pleytos dependientes de la disposicion de esta ley, ha auido y ay continuamente grãdes pleytos, dubdas y debates: assi ante los del nuestro con

bat consuetudinem aut ius retrahendi, & nõ solum per ius humanum hoc approbatũ est; verum etiam per diuinum, vt constat ex Leuitic. cap. 25. & tradit latè Tiraq. in præfatione de vtroque retractu. nu. 7. versic. id autem. ¶ Sed quia in habentibus ordinem faciliorem trãsitus, vt inquit iurecons. in. l. 1. ff. de origi. iuris. & ne illotis manibus ad hanc materiam accedam aliquas proponã quæstiones quarum prima sit verũ ius retractus habeat locũ in personis ecclesiasticis & videtur quod non quia retractus magis videtur afficere personas, quã res. vt notant doct. in. l. dudum. C. de contra. empt. sed clerici non comprehendũtur ex defectu potestatis cũ sint remoti ab omni mundana. l. ex ca. ecclesia. de cõsti. ca. si de rebus ecclesiæ: igitur maxime, quia statutum laico-

sejo y Oydores de la nuestra audiẽcia, como ante otros muchos juezes ordinarios: y especialmente sobre lo q̃ se sigue. Si vn hombre compra vna heredad de otro, este cõprador dispone a pagar esta heredad por ventura mal baratando, o vẽdiendo otros bienes suyos, y despues haze en esta heredad edificios y labores y mejoramientos como en cosa suya, y acaesce que vn hijo, o hermano, o otro pariẽte propinco de aquel vẽdedor por vẽtura incitado por el y con sus proprios dineros del vendedor, o por su induzimiento acabo de cinco, o diez, o quinze años q̃ es hecha la venta y la heredad mejorada: dize al cõprador que aquella heredad es de su patrimonio, o abolengo: y que la quiere tanto por tanto: y que requiere cõ el precio. E si no lo quisiere rescibir ponelo en deposito: y demãda la heredad, diziẽdo que este que la pide al tiempo de la vẽta era menor de edad: assi q̃ no le corrio prescripciõ, ni le empescio transcurso de tiempo. O que fue absente o impedido de pedir la fasta entonces, o por otro legitimo impedimento, y se ayuda del remedio de la restitucion, o de otros por donde siente que pue de sanear su demanda: y con esto saca la heredad, que por ventura vale la meytad mas, o los dos tercios que quando la ouo el comprador: lo qual parece cosa muy inhumana y agra, y muy subiecta a fraude y a pecado. Porẽde declaramos y ordenamos y mandamos q̃ los. ix. dias contenidos en la dicha

laicorum partim odiosum & partim fauorabile in eo quod est fauorabile potest extendi non tamen adstringit in odiosis secundum Abbatem & communem in ca. fina. nume. 2. de vita & honestate clericorum. facit text. in capit. ad nostram. de probationib. vbi doct. vbi clerici possunt retrahere non tamen ab illis venditum retrahi potest. argumen. eorum, quæ notat Baldus in l. cunctos. num. 10. C. de sum. trinit. his tamen non obstantibus cõtrariam teneo imò, quod clerici possint retrahere & etiam ab ipsis venditum possit retrahi. tenet Baldus & communis in. l. nec per se. C. de hæred. instit. & ratio est quia statutum, quod nõ est improbatũ per ius canonicum in defectu eius bene recurritur ad ius ciuile.

c. si in adiutorium. 10. dist. cap. 1. de noui operis nuntia. igitur: maximè quia etiam de iure cano. retractus approbatur actiuè & passiuè. ex tex. in cap. constitutus de in integrum restitut. vbi notat communis & tandem concludit Anton. Gomez. in. l. 70. Taur. num. 7.

¶ Secundo autem dubitatur an ius retractus proximiori ingresso religionem intra nouẽ dies competens transeat in monasterium, & videtur quòd sic quia appellatione coniunctorum venit coniunctus spiritualis secundũ glos. in verb. pro seipso. c. si. de postulando. igitur item etiam quia per ingressum religionis non amittit monachus iura sanguinis. l. iura sang. ff. de reg. iur. l. Deo nobis. C. de sacrosan. igitur. cõtrariũ tamẽ tenendum censeo, quia monasterium non est

cha ley del fuero, para que el mas propinquo saque la heredad vendida que fue de su patrimonio, o abolengo corran contra los menores de veynte y cinco años, quier sean en edad pupillar, o adulta. Y esto mesmo contra los absentes. Y que los vnos, ni los otros no se puedan ayudar de su menoridad, ni de la ausencia: y que aya lugar contra ellos esta prescripcion de los dichos nueue dias, y que no les sea otorgado sobre esto restitucion, ni rescision de tiempo: saluo que a la letra se guarde la dicha ley del fuero contra los vnos y los otros. E si el menor tuuiere tutor, o curador que pueda [a] sacar la heredad, para el menor en el tiempo y como de suso se contiene.

Sobre la dicha ley del fuero ay otra dubda: de que se leuantan y siguen muchos pleytos. Ca la dicha ley da facultad al pariente mas propinco de sacar la heredad de su patrimonio, o abolengo tanto por tanto, y acaesce que vn hombre ouo vna heredad que fue de su padre primeramente: y este tiene vn hermano y vn hijo, y vende esta heredad a vn estraño: viene agora este hermano, y este hijo del vendedor, y pide cada vno esta heredad, y quiere la cada vno dellos sacar de poder del comprador tanto por tanto: porque dize cada vno que fue de su padre, y el hermano del vendedor dize que el fue primeramente propinco de su padre, cuya fue primeramente la heredad, que de su hermano el vendedor della: y asi que es mas antiguo su derecho que del hijo del vendedor, y el hijo del vendedor dize que esta heredad fue de su padre, y precedio en ella al tio hermano de su padre, y que representando la persona de su padre, es mejor en derecho que su tio. Es dubda qual deue auer la heredad tanto por tanto, el tio, o el sobrino. Y nos declaramos la dicha ley del fuero. Ordenamos, y mandamos, que pidiendo la heredad del abolengo el hermano del vendedor, y el

est consanguineus cum sit res inanimata. argumen. tex. in capit. Romana. §. fina. de sent. excommunicatio. lib. 6. tradit Baldus in authen. habita. C. ne filius pro patre, & sic non potest retrahere monasterium cum careat consanguinitate qua mouentur. ll. de retractus iure loquentes & esset cõtra earũ mentem volentiũ ne bona consanguineorũ exeant à familia. At vero si monasterium admitteretur ad ius retractus bona exirent de familia quibus fundamẽtis ita conclu dit Antonius Gomez vbi suprà nu. nono. & plures alias quæstiones possem adducere, scilicet in quibus rebus habeat locũ retractus & qui præferantur, & quæ requirantur, & de alijs quæstionibus quæ adduci possent videatis Antonium Gomez vbi supra & Doctores supra relatos: nam morbis quib. semper inuoluor mihi eam afferunt occupationem, vt plura dicere nequeam forte si morbis destitutus aliquando fuero quę nũc non potui explicare, Deo annuente posteà demonstrabo.

a ¶ *Pueda.* quid si noluit, & erat retractus vtilis minori, an teneatur ei ad interesse, cum fuerit negligens.

 hijo

hijo ambos en vn tiempo y en forma deuidos, que sea preferido, y aya la heredad el hijo del vendedor; pero si el hijo del védedor détro de los dichos nueue dias no la quisiere, que la pueda sacar dentro de aquel mismo termino el hermano del vendedor: pues la heredad fue de su padre, o madre dellos.

¶ *Ley. VIII. Contra los regatones que compran para reuender.*

¶ El Rey don Enrique Quarto en Toledo. Año de mil y quatrocientos y quarenta y dos.

ORDENAMOS, que en la nuestra corte los Regatones a no sean osados de comprar las viandas que a la nuestra Corte vinieren para las reuender en mayores precios. E si lo hizieren, que pierdan lo que assi compraren: y allende de las otras penas estatuydas por los nuestros Reynos, les sean dados cient açotes publicamente por la nuestra Corte.

a ¶ Regatones. Adde quæ dixi in. 1. part. in Prooemi. quæstionib. colu. decimaoctaua, quæstio. decima, versic. lex itidé super præsumptione fũdata.

¶ *Ley IX. Que los regatones no se allegué a fauor, ni a familiaridad de alguna persona.*

¶ El Rey don Iuan Primero, en Biruiesca, Año de mil y trezientos y ochenta y ocho.

¶ El Rey y Reyna, en Toledo. Año de ochenta.

DEFENDEMOS que los regatones, y tauerneros de la nuestra Corte, o de otra qualquier ciudad, villa, o lugar de los nuestros Reynos no sean osados de se allegar al fauor y familiaridad de ninguno ni algun cauallero ni grande de nuestra Corte, ni de nuestro Consejo, ni de los Alcaldes, y Alguaziles de nuestra Corte, ni de algun Cauallero, ni Escudero de las ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos. E si los dichos regatones lo contrario hizieren, incurran en pena de sesenta açotes, y de cinquenta mil marauedis. La tercera parte para el accusador: y las otras dos tercias partes para los Alguaziles de la nuestra corte: si en ella se fiziere lo susodicho. E si en otras ciudades e villas y lugares se hiziere que la dicha pena sea para los Alguaziles dellas: quedando en su sfuerças las ordenanças que sobre esto son fechas en las dichas

ciuda-

ciudades y villas y lugares.

¶ *Ley. X. Que los regatones no compren viãdas, ni pan a cinco leguas de la corte para reuender.*

PORQUE LA nuestra corte sea mas abastada de viandas, defendemos que ningun regaton, ni otra persona sean osados de comprar en nuestra corte, ni a cinco leguas en derredor viandas algunas para reuender. Conuiene a saber pan cozido, ni trigo, ni ceuada, ni auena, ni otro grano, ni legumbre, ni carne muerta ni biua, ni pescados frescos, ni salados, mayores ni menores, de mar, ni de rio, ni de otra vianda alguna. Y qualquier que contra esto fuere: que le dẽn sesenta açotes e pague dozientos marauedis, e pierda lo comprado, y aya la meytad dello el accusador, y qualquier que los pueda accusar. E otro si que el juez de su officio haga proceder en este caso sino ouiere accusador. Confirmaronla el Rey y Reyna en Toledo, y mandaron que en la pesquisa y execucion dello entiendan todos los Alcaldes que a la sazon residieren en la corte y si ellos fueren negligentes que los del consejo entiendan y proueean en ello.

ORdenamos que los bienes de los arrendadores fieles, y cogedores, y thesoreros y sus fiadores sean vendidos por lo que nos deuieren de nuestras rentas segun se contiene en este libro en el titulo de las nuestras rentas pechos y derechos.

MAndamos que si algun Moro fuere vendido pueda ser retraydo tanto por tanto para redemir Christiano, segun se contiene en este libro en el titulo de los captiuos.

POr los deudos que deuen los caualleros e hijos dalgo, no sean vendidos los cauallos y armas de sus cuerpos, segun se contiene en este libro en los titulos de los caualleros e fijos dalgo.

NO se pueden vender ni enagenar los ornamẽtos de la sancta yglesia segun se contiene en este libro en el titulo de la guarda de la sancta yglesia.

POrque en la paga de los mesones de las prouisiones que en ellos se gastan ay gran desorden: assi en el vender de la ceuada y paja y de las otras cosas: mandamos que se guarde la ley que nos fezimos en las cortes de Toledo año de ochenta segun se contiene en este libro en el ti-

tulo de los Apofentadores.

COmo fe prueuan las venciones que fe fazen en fraude de vſuras: contienefe en efte libro en el titulo de las vſuras.

Titulo VIII. De los troques y cambios.

¶Ley primera: Que los cambios feã libres y francos, y que no fe arrienden.

¶El rey don Iuan.II.en Toledo. Año de mil cccc y lv.

¶El Rey don Enrique. Quarto en Cordoua Año de mil cccc y xlv.

MAndamos que el cambiador fea libre y franco afsi en nueftra Corte, como en todas las ciudades e villas y lugares de nueftros Reynos y feñorios, y que todos cambien y puedan cambiar fin pena e fin caluña alguna: no embargantes qualefquier mercedes fechas por los Reyes nueftros predeceffores: y defpues por nos a qualquier, o a qualefquier perfonas de qualquier eftado, o condicion, preeminencia, o dignidad que fean: y que ninguno fe entremeta de arrendar los dichos cambios, fo pena que por el mefmo fecho pierda todos fus bienes para la nueftra camara. Y demas que el tal arrendamiento fea ninguno. Y que los arrendadores y los fus fiadores no fean tenidos a pagar cofa alguna por razon de los dichos cambios. Y damos por ningunas las obligaciones y juramentos y otras cofas que fobre ello tengan fechas. Y mandamos a las juſticias de la nueftra corte, y de todos los nueftros Reynos y feñorios que lo fagan anfi, y no configntan, ni permitan lo contrario, fo pena de la nueftra merced, y priuacion de fus officios y confifcacion de fus bienes de los que lo contrario fizieren para nueftra camara. Pero es nueftra merced y mandamos que los que touieren cambio publico, y vfaren del officio de cambiar publicamente que eftos tales fean perfonas llanas é abonadas y quantiofas y de buena fama: pueftos y nombrados y efcogidos por nos en la nueftra corte. Y los que ouieren de vfar del dicho officio publico en las ciudades e villas y lugares de nueftros Reynos que fean pueftos y nombrados por la juſticia y Regidores de las tales ciudades e villas y lugares, fo juramento que fagan en forma deuida de los efcoger tales co-

mo

mo suso dicho es: y quales cumplan al bien commũ de la cosa publica pospuesta toda affecion y vanderia y amor y desamor y todo interesse, y toda otra cosa: mas solamente acatando a nuestro seruicio y el bien comun de la cosa publica: y que no tomaran ni recebiran por ella cosa alguna en caso que les sea prometida, o dada por ello, o por causa dello de su voluntad por los tales, o por otra qualquier persona, o personas. Y todos los tales que assi fueren nombrados pare vsar del dicho officio publico fagan juramento en forma deuida: que bien y leal y verdaderamente vsaran de tal officio, sin arte y sin engaño y sin collusion alguna. Y que sean tenidos de dar y de recaudo a las personas de quiẽ alguna moneda rescibieren para cambiar todo lo que les ouieren a dar: y que antes no puedan vsar, ni vsen de los dichos officios. Y es nuestra merced que en defecto de los bienes de los tales cambiadores y de sus fiadores sean tenidos de lo pagar por ellos aquellos que los pusieren.

Pero toda via es nuestra merced que cada y quando que nos entendamos ser cumplidero a nuestro seruicio de auer alguna moneda de oro, o de plata alguna necessidad que occurra: que en aquel caso nos podamos tomar y tomemos los cambios de la nuestra corte y de qualesquier ciudades, villas y lugares de los nuestros Reynos y señorios.

E passada la dicha necessidad que se faga y guarde y cumpla lo susodicho.

¶ *Ley. II. De que ley ha de ser la plata de marcar.*

¶ El Rey y Reyna. en Madrigal. Año de lxvj. ¶ El Rey don Enrique IIII. en Cordoua. Año. de mil cccc y lv.

Porque en algunas ciudades de nuestros Reynos dõde ay plateros se faze vn fraude, de que communmente todas las personas que cõpran plata labrada reciben grande agrauio y daño que los plateros communmente labran la plata de marcar de ley de onze dineros: y los que la compran paganla en reales que son de ley de onze dineros, y quatro granos, o en oro a este respecto y mas la fechura: y assi resciben mas en el valor intrinseco de la moneda los que venden plata que vale la plata que venden. Y mas resciben la fechura: y este es vn

es vn agrauio muy estendido por todo el Reyno, y q̃ calladamente faze mucho daño a muchos: y aun de aqui nasce que los plateros viendo que les vale mas la plata labrada en pieças q̃ en reales se atreuen a los fundir y sacar: y por esto el señor Rey dõ Enrique nuestro hermano que Dios aya informado desto embio mãdar por su carta a los plateros de la ciudad de Burgos que labrassen la plata de ley de.xj.dineros y quatro granos conforme con la moneda. Porende ordenamos y mandamos que en todos nuestros Reynos se labre la dicha plata de ley de los dichos xj.dineros y.iiij.granos: que esta sea plata de marcar y se marque, y no otra alguna. Y qualquier que plata de menos ley marcare, y el platero que la vendiere por buena plata: que caya e incurra en pena de falsarios, y paguen la plata con las setenas. La meytad para la nuestra camara, y la otra meytad para el que lo acusare.

¶ Ley. III. Que no se deseche la moneda de oro aunque sea soldada, o quebrada.

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrigal. Año de mil cccc y xxxviij.

ORdenamos que las doblas castellanas, quier sean quebradas quier sean soldadas: que seyendo de la misma ley y peso de las sanas no se menoscaben ni valan menos segun que se faze en las otras monedas fechas en los otros Reynos estraños, sopena que el que lo contrario fiziere: pague por cada vez para nuestra camara otro tanto quanto valieren las dichas doblas quebradas, o soldadas, y demas que toda via sea tenido de las rescebir en el mismo precio que las otras sanas.

¶ Ley. IIII. Que ninguno deseche la moneda en blancas fecha en casa de moneda.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Cordoua. Año de mil cccc y lv.

MAndamos que la moneda de blancas, o otra qualquier moneda fecha en las nuestras casas de moneda ninguna persona sea osada de la desechar, sopena que qualquier que lo contrario hiziere que pague con las setenas para la nuestra camara la moneda que desechare, de la qual pena sea la meytad para quien lo accusare.

¶ Ley. V. Que los cambiadores y mercaderes que reciben moneda y mercadurias en guardas: si fuyẽ a otras partes con los caudales agenos sean auidos por publicos robadores.

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de lxxx.

POrque algunos cambiadores y mercaderes resciben

ben mercaderias fiadas para pagar a cierto termino y los cambiadores rescibẽn moneda de otros para la tener en su cambio: y despues se ausentan con caudales ajenos y van a lugares de señorio: y a fortalezas fuera de nuestros Reynos. Porende ordenamos y mandamos, que el cambiador, o mercader que tal cosa fiziere sea tenido dende en adelante por robador publico, e incurra por ello en las penas en que caen e incurren los robadores publicos y se faga processo criminal en su ausencia como contra publico robador. Y defendemos que ningun Alcayde, ni otro que tenga fortaleza, ni otra persona alguna, ni las nuestras justicias, no sean osadas a receptar al tal cãbiador, o mercader: y que lo entreguen a la justicia que en este caso deuiere conoscer cada y quando que fuere requerido: so pena que el tal receptador, o el que lo denegare de entregar sea tenido y obligado a la tal pena, que el dicho cambiador, o mercader que fuyo con lo ageno pagara si fuesse entregado, y sea tenido de pagar lo que el tal cambiador, o mercader deuia. Y tenemos por bien que en esta misma pena incurra el q̃ de aqui adelante fuere requerido con esta nuestra ley que receptare, o defendiere y no entregare al que esta alçado con lo ageno dende antes que esta ley se fiziesse.

Titul. IX. De las donaciones y mercedes.

¶ *Ley. I. En quantas maneras se faze la donacion.*

¶ Fuero.

Donaciones se fazen en dos maneras, o por mãda en razon de muerte, o en sanidad sin manda. La que es fecha sin manda pueda la aquel que la fizo dar a otro, o retenerla para si si quisiere. Y la que es fecha de otra guisa, no la pueda quitar a aquel que la dio sino por las razones que manda la ley. Esto si fuere fecha la donacion assi como manda la ley.

¶ *Ley. II. Como se entienden interpretar las palabras de las donaciones que el Rey faze.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Cordoua. Año de mil cccclv.

A LOS Reyes pertenesce vsar de franqueza y fazer merced a sus subditos y naturales

les: porque sean mas honrados aquellos que bien y lealmente siruen a los Reyes: y por esto el noble Rey don Alonso en las cortes que fizo en Alcala de Henares: AEra de mil cccc y lxxxvj. ordeno y mando que valiessen las donaciones y mercedes que los Reyes passados y los que despues del reynassen de ciudades e villas y lugares, y otras heredades que fueron fechas y se fiziessen a Iglesias y monesterios, y ordenes: y a los ricos hombres y a otros qualesquier sus vassallos y naturales del Reyno: y que valiessen, y fuessen firmes los priuilegios, y cartas de mercedes de lo susodicho: y de la justicia ciuil y criminal fuessen dados y concessos por los Reyes: esto sin embargo de las leyes de Partidas y de Fueros, y hazañas y de costumbre antigua de España q̃ disponen que las cosas susodichas no se podrian dar, ni otorgar en manera alguna, saluo por vida del Rey: que la tal merced, o donacion fiziesse. Lo qual limitô el Rey don Alonso que no vala la tal donacion, o merced, o enagenamiento que el Rey fiziesse en otro Rey, o Reyno, o persona de otro Reyno que no fuesse natural, o morador en su señorio. E si alguno del Reyno fiziesse tal enagenamiento que pierda lo que assi entregare, y resciba pena segun aluedrio del Rey. E quiso que fuesse guardado, y que no ouiesse otro entendimiento contra la dicha ley. Pero que aquellos a quien fuessen fechas las tales donaciones y mercedes sean tenidos de fazer guerra y paz por mandado del Rey a su señorio real, y no la puedan del apartar que no se entiendan ser otorgadas las tales mercedes y priuilegios: y si el Rey retuuiere en si moneda forera, y alçadas: y otros derechos que se guarde assi segun que en los dichos priuilegios y cartas se contiene: y si en ellos no se faze mencion nombradamente: queda la justicia que no la aya el donatario: pero si paresciere por las palabras del priuilegio: su intencion fuesse degela dar como si dixesse, que no entrasse ay Merino, ni Alcalde, ni sayon, ni otro official el tal donatario puede vsar de la justicia. Esso mismo serian si en el priuilegio dixesse que el daua el lugar enteramente no reteniendo el para si ninguna cosa: y si la diesse con todo poderio

rio y señorio real que al Rey pertenesciesse. En tal caso si el donatario con el dicho titulo vsa de la justicia continuadamente por tiẽpo de quarenta años no seyendo interrumpida por algunas de las maneras que se contienen en la ley del titulo de las prescripciones contenidas en este libro. O si el Rey vso de la dicha justicia: por tanto tiempo que la pueda ganar en tales cosas el donatario, o ganaria la tal justicia y podria della vsar. Pero que la justicia mayor do el señor no la cumpliere, finque al Rey de la complir: porque es cosa que del Rey no se puede apartar. E otro si si en los priuilegios y cartas se contiene q̃ el Rey haze merced del lugar con todos sus derechos que ha y deue auer en qualquier manera en aquel lugar. Entienda se que de los pechos y las rentas y caluñas y tributos derechos y heredades que al Rey pertenescian en el lugar y no se entiende dar la justicia saluo si la ouiesse ganado por tiempo: segun se contiene en la dicha ley de las prescripciones. Y el Rey don Enrique IIII. en las cortes que hizo en Cordoua: Año de mil cccc y lv. prometio de no vender permutar, ni enagenar a personas estrañas de fuera del Reyno: ciudades e villas y lugares y castillos, ni heredades e insulas de su Reyno, ni de su corona real, ni lo permitiria, ni consentiria y seguro lo assi por su buena fe y palabra real.

¶Ley. III. *Que el Rey no puede fazer donacion de las ciudades e villas y lugares de su corona real.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid Año de mil cccclxij.

NO conuiene a los Reyes vsar de tanta franqueza y largueza que sea conuertida en vicio de destrucion. Porque la franqueza deue ser vsada con ordenada intenciõ no amenguando la corona real ni la real dignidad: porque los successores del Reyno rescibirian por esto grande agrauio. Y por esto el Rey don Alonso que fizo y ordeno la ley de suso contenida quando cumplio edad de.xv. años en las cortes que fizo en Valladolid, AEra de mil ccc y lvii. Otorgo y prometio de no dar, ni donar ciudades, villas, ni lugares, castillos, ni fortalezas, ni aldeas a Infante, ni a rico hombre, ni a dueña, ni a perlado, ni a orden, ni a Infançon, ni a otro alguno. Saluo a la Reyna do-

na doña Constança su muger. Y esto mismo otorgo el dicho Rey don Alonso, en las cortes que hizo en Madrid, AEra de mil ccc y lx vij. Y lo confirmo segun que de suso se contiene lo sussodicho. Confirmolo el Rey don Enrique II. en las cortes que fizo en Toro, AEra de mil cccc y ix. y en las cortes que fizo en Burgos, AEra de mil cccc y xij Y esto mesmo prometio de guardar el noble Rey don Iuan II. en las cortes que fizo en çamora, Año de la Encarnacion de nuestro Señor, de mil cccc y xxxij y en las cortes que hizo en Burgos el dicho señor Rey don Iuan, el año de xxx. despues de lo qual el dicho señor Rey don Iuan II. viendo y considerando que despues de las leyes y ordenanças susodichas, por importunidad de algunos grandes del Reyno auia fecho algunas mercedes de ciudades e villas y lugares y rentas y pechos y derechos a algunos grandes y naturales del Reyno: y a otros criados y oficiales de su casa. Y por ello se fazia perjuyzio a la dignidad Real y a sus successores que despues del auian de reynar a peticion y supplicacion de los Procuradores de las ciudades e villas y lugares de sus Reynos en las cortes que fizo en Valladolid, Año de la Encarnacion de nuestro Señor, de mil ccccxlv. Estatuyo y ordeno por ley, pacto y contracto firme y estable fecho y firmado entre partes. Que todas las ciudades e villas y lugares que el Rey tenia y posseya: y las fortalezas, aldeas y terminos e jurisdiciones de su natura sean inalienables y perpetuamente e imprescriptibles y permanezcan: y queden siempre en la corona real de sus reynos. En tal manera que el dicho señor Rey don Iuan, ni sus successores que despues del reynassen no puedan en todo, ni en parte enagenar lo susodicho.

Pero que si por alguna grande y vrgente necessidad por razon de grandes y leales seruicios que alguno le hiziesse, o en otra manera al Rey le fuesse necessario de proueer y fazer mercedes de algunos vassallos que no lo pueda fazer saluo vista e conoscida la tal necessidad por el Rey. Con consejo de consejo y comun concordia de los de su consejo que en su corte al tiempo residieren, o de la mayor parte de-

te dellos en numero de personas y con consejo, y de consejo de seys Procuradores de seys ciudades, quales el eligiere y nombrare allende los puertos si alla se ouiere de fazer la tal donacion, o merced, o de aquende los puertos si alli se ouiere de fazer la dicha prouision. Seyendo los dichos Procuradores presentes, y para esto especialmente llamados. Los quales juntamente con los del Consejo hagan juramento en forma que sobre lo susodicho verdadera y fielmente toda affection y amor, y odio pospuestos daran todos su consejo.

E si en otra manera la tal donacion, o merced se fiziere, o cōtra la forma susodicha qualquier alienacion se fiziere por esse mismo fecho sea ninguna, y de ningun effecto, y el donatario, o sus successores herederos no puedan por tal titulo adquirir, ni ganar los tales bienes ni a ellos pueda passar el señorio y possession, y por ningun curso, ni lapso de tiempo lo puedan prescriuir: mas siempre queden y finquen en la corona Real, y della no se puedā apartar.

Item sin embargo del tal enagenamiento el Rey pueda libre e justamente tomar y recobrar los dichos bienes sin algun conoscimiento de causa. Otrosi que la ciudad, villa, o lugar: que assi fuere donado, o enagenado pueda sin pena alguna resistir el tal enagenamiento, o donacion: no obstantes qualesquier priuilegios y cartas escriptas y mandamientos que el Rey fiziere. Los quales desde agora annullamos aunque tengan primera y segunda jussion con qualesquier penas y clausulas derogatorias generales, o especiales: y otras qualesquier firmezas abrogaciones, derogaciones, voto y juramento: aunque el Rey de su proprio motu y cierta sciencia y absoluto poderio quiera vsar en los tales enagenamientos. Ca el dicho señor Rey don Iuan de su cierta sciencia y motu proprio y absoluto poderio lo abrogò y derogò, casso y annullô, y que no tenga firmeza alguna: y juro y prometio so la Fe Real sobre la Cruz y sanctos Euangelios, estando ay presentes los de su consejo: y los dichos Procuradores del Reyno, que realmente y con effecto guardara y cūpliria lo susodicho: y contra ello no yra, ni verna: exceptas las villas de Iumilla y Vtiel, de que libre-

nente pudiesse disponer. Y exceptas otrosi las cosas que el dicho señor Rey don Iuan diesse a la Reyna, o al Principe, o Princesa. Las quales ouiessen por su vida el vso y fructo: y despues de su vida no pudiessen passar a otro alguno: mas que quedassen consolidadas enla corona Real. Otrosi q̃ las dichas ciudades e villas y lugares sean hechos imprescriptibles y enalienables: y los donatarios juren quando los dichos bienes les fueren donados que guardaran esta ley, y no enagenaran los dichos bienes, y si de hecho lo fizieren que la tal alienacion sea ninguna: aunque sea por el Rey general, o especialmente confirmada con qualesquier no obstancias y prohibiciones, aunque sean con cierta sciencia, o proprio motu. Pero que por esta ley pacion ni contracto, no entendio el dicho señor Rey don Iuan reuocar los priuilegios de las ciudades e villas, y lugares, ni los derogar en cosa alguna. Pero que finquen siempre en su fuerça y vigor: la qual dicha ley el Rey don Enrique nuestro hermano que Dios aya confirmò en las Cortes que hizo en Cordoua, Año de mil y quatrocientos y cinquenta y cinco, y nos la aprouamos, y confirmamos, y mandamos guardar.

¶ *Ley. IIII. Reuocacion de las mercedes y donaciones que el Rey don Enrique Quarto hizo de aldeas terminos y jurisdiciones de las ciudades y villas.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Nieua. año. lxxiij.

EN las cortes que hizo el señor Rey dō Enrique nuestro hermano q̃ Dios aya, en sancta Maria de Nieua, Año de lxxiij. por los Procuradores de nuestras ciudades y villas de nuestros Reynos le fue supplicado que por quanto el dicho señor Rey auia eximido y apartado del territorio y jurisdiction de muchas ciudades y villas de nuestra Corona Real algunos lugares de su termino y jurisdiction, y auia dado sus aldeas y terminos a algunos caualleros y personas poderosas. Y que por las tales mercedes y gracias no solo las dichas ciudades e villas pierden los dichos lugares y terminos: mas aun pierdē los otros terminos que les quedan para los attribuyr a los otros lugares que les son dados: y por esto se destruyen las ciudades y villas, y se estrechā sus terminos, y pidieron que fuessen remediadas

daslas dichas ciudades y villas y lugares. Y por ende el dicho señor Rey don Enrique reuocó y dio por ningunas, y de ningun valor y effecto todas y qualesquier mercedes, gracias y donaciones que auia fecho desde quinze dias del mes de Septiembre del año d' lxiiij a todos y qualesquier personas de qualquier ley y estado y condicion, preeminencia y dignidad que fuessen de todas y qualesquier aldeas, y terminos, y jurisdiciones que primeramente eran de qualesquier ciudades, villas y merindades de la corona y patrimonio Real. Y qualesquier cartas y priuilegios de las dichas mercedes, y qualesquier tomas y aprension de possession, y de otros actos q̃ sobre ellos ouiessen interuenido, y que si tales cartas pareciessen que fuessen obedescidas, y no cumplidas por los concejos y personas a quien se dirigen aunque fuessen presentadas y obedescidas por ellos. Y ordeno que sin embargo de las tales mercedes, y priuilegios los dichos lugares, y terminos, y jurisdiciones finquen y sean de las dichas ciudades y villas de quien eran primeramente quanto a la propriedad y possession, assi como si nunca las tales mercedes y donaciones fueran fechas. Y dio poder y facultad a las dichas ciudades, y villas, que cada y quando y como mejor pudiessen recobrassen la possession dellas por su propria authoridad. Y mandò a los del Consejo y Oydores de la audiencia que den y libren cartas a todos y qualesquier concejos sobre lo que dicho es.

¶ Ley. V. Que las donaciones que el Rey fiziere, las faga con acuerdo de los de su Consejo.

¶ El Rey don Iuan. I I. en Valladolid. Año de mil cccc. lv.

Las donaciones y mercedes que el Rey fiziere, las deue hazer con consejo de todos los de su consejo, o de la mayor parte en numero de personas. Pero el Rey puede libremente hazer mercedes fasta en quantia de seys mil marauedis y no mas: o fasta el numero de quatro lanças quando vacaren por muerte, o renunciacion, o priuacion. Y si la vacacion fuere de mayor quantidad no la puede fazer el Rey sin consejo de la mayor parte de los del su Consejo, segun que es dicho. Pero esto no ha lugar en los officios menores de la ca-

sa del Rey, ni en las lymosnas y mantenimientos, ni vestuarios de los menores officios, ni de las lanças que vacaren de padre a hijo, ni en las mercedes de cauallos, y mulas, y paños: y estas cosas puede el Rey dar a su voluntad sin algun consejo, segũ que lo ordenò, el señor Rey Don Iuan Segundo, en las cortes que hizo en Valladolid, Año de mil y quatrocientos y quarenta y cinco.

¶ *Ley. VI. Que las donaciones que se hazen en fraude de no pechar, que no valan,*

¶ El Rey don Iuan. II. en Burgos. Æra de mil ccccliij.

MVchas personas en fraude de no pechar, han fecho y fazen donaciones assi a fijos clerigos, como a estudiantes. E otrosi vno tiene dos tres, o quatro fijos y el vno es clerigo y esento fazen le los otros pecheros donacion y traspassacion de todos sus bienes y hazen entre si otras paciones encubiertamente. Y otros por fazer de dos pecherias vna, hazen el vno al otro donacion y traspassacion de toda su hazienda. Y sobre ello son seguidos y se siguen muchos pleytos y contiendas, y son fatigados nuestros pecheros. Porende desuiando los tales fraudes y engaños: ordenamos que si alguno es pechero, e hijo de pechero, y no se falla abonado para que se haga execucion en sus bienes por pagar los tales pechos que han de pagar por razon de la tal donacion y traspassamiento que ha fecho, o fiziere en persona esenta, porque el derecho presume que se hizo cautelosamente a fin de no pechar, ni contribuyr: y que la tal donacion, o traspassamiento, sea ninguno de derecho, y que a mengua de los dichos bienes la tal persona que assi fizo donacion de los dichos bienes: sea preso su cuerpo, y estè assi preso, fasta que dè bienes desembargados suyos en que se faga la dicha execucion: y en tanto sea le dado lugar si quisiere para que diga y alegue de su derecho. Pero que no salga de la dicha carcel, fasta que aya pagado los dichos pechos, o muestre razon legitima, porque assi no lo deue fazer. Y mandamos al maestre escuela y a otros qualesquier juezes Ecclesiasticos, que hazen, o fizieren processos contra las nuestras justicias, y pecheros por virtud de los priuilegios de la yglesia, o estudio que

que vengan por sus personas ante nos a la nuestra corte: dentro de cierto termino que por nuestra carta les sera assignado: y no partan della sin nuestra licencia y mandado: y den razon de los dichos processos que assi hazen, o fizieron.

¶ *Ley.VII. Que los legos que fiziesen donaciones a monasterios, o clerigos, o personas esentas paguen el quinto al Rey.*

¶ El Rey don Iuan.II. en Valladolid. Año de mil cccc lxij.

ORdenamos y mandamos que qualquier lego, y otra persona subjecta a nuestra jurisdicion Real que donaren, o vendieren, o en otra qualquier manera enagenaren por qualquier titulo qualquier heredamiento, o otros bienes rayzes a vniuersidad, o collegio a persona, o personas esentas, que no seã de nuestra jurisdicion Real, ni subjectas a ella: sean tenidas de pagar y paguen a nos la quinta parte del verdadero valor de las tales heredades y bienes rayzes que assi donaren y enagenaren: y esto de mas de la alcauala que nos pertenece quando por manera de venta fueren enagenados. Y desde agora establescemos que ayan seydo y sean obligados los tales heredamientos y bienes a la dicha quinta parte, y ayã passado y passen cõ esta mesma carga: y sean auidos por tributarios y por tales los fazemos y constituymos en quanto atañe a la dicha quinta parte: y desde agora appropriamos, annexamos, e imponemos al dicho tributo a los tales heredamientos y bienes, y en ellos y sobre ellos: en tal manera que no puedã passar, ni passen sin la dicha carga, y tributo. Y seguramos por nuestra fe Real de no fazer merced de la dicha quinta parte, ni parte della en general, ni especial a persona, ni a personas algunas de qualquier estado, o condicion que sean, ni a Collegio, ni Vniuersidad: mas que lo mandaremos cobrar y executar assi con effecto: y mandamos a nuestros Cõtadores mayores que lo assienten, assi por condicion en el Quaderno de las alcaualas: y que lo arrienden con esta condicion: y que los recaudadores, y arrendadores hagan juramento de no hazer gracia de la quinta parte: con tanto que los arrendadores no nos puedan poner por ello discuento alguno.

Ley. VIII. Que el Rey no haga donacion de pinos, ni Moros, ni galeas, ni otras cosas de las ataraçanas.

¶ Idem.

POrque entẽdemos que cumple a nuestro seruicio y al bien publico de nuestros Reynos, es nuestra voluntad de no dar, ni hazer donaciõ a persona alguna de pinos y Moros, ni galeas, ni otra cosa alguna de las nuestras ataraçanas. Y que las cartas de mercedes y priuilegios q̃ los Reyes nuestros progenitores, o nos ouieremos dado, o dieremos sean ningunas, y de ningun effecto: aunque sean sobre cartas de segunda jussion, o dende adelante, y aunque seã dadas de nuestro proprio motu cõ qualesquier clausulas derogatorias y firmezas, y sean auidas por obrepticias. Y defendemos a nuestros Secretarios y escriuanos de camara que no las libren, ni sobrescriuan, sopena de nuestra merced, y de priuacion de los officios. Y mandamos a los nuestros Alcaldes de las nuestras ataraçanas que en esta parte no cumplan nuestras cartas, ni deñ cosa alguna de las dichas ataraçanas a persona alguna. E si la dieren, que lo paguen de sus bienes: y de mas que por el mismo fecho ayan perdido y pierdan todos sus bienes para la nuestra camara. Y defendemos a nuestros contadores y a sus lugares tenientes que no señalen, ni libren las tales cartas, ni alualaes, sopena de priuacion de los officios.

¶ *Ley. IX Que las cosas que el Rey diere sean firmes.*

¶ Fuero.

LAs cosas que el Rey diere a alguno: q̃ no gelas pueda quitar el ni otro alguno sin culpa, y aquel a q̃iẽ las diere, faga dellas lo que quisiere assi como de las otras cosas suyas. E si muriere sin testamento ayã las sus herederos, y no pueda su muger demandar parte dellas, y otrosi el marido no pueda demãdar parte de las cosas que el Rey diere a su muger.

¶ *Ley. X. Que donacion fecha a persona estraña fuera del Reyno, de villa, o castillo, o heredamiento no vala.*

SIguiendo la ley fecha y ordenada por el Rey Don Enrique nuestro hermano, que sancta gloria aya, en las cortes de Cordoua: nos no entendemos dar, ni hazer merced â Rey, ni a otra persona estraña de fuera de nuestros Reynos:

Reynos: de ciudades, villas, ni castillos, ni lugar, ni tierra: ni heredamiẽto, ni islas de nuestros Reynos y señorios, ni de nuestra corona Real ni permitir, ni dar lugar que lo tal se haga: y assi lo seguramos por nuestra verdadera fe y palabra Real: y defendemos que ningunos, ni algunos de nuestros subditos y naturales, no sean osados de dar, ni vender, ni trocar villas, ni lugares, ni castillos, tierras, ni heredamientos, ni islas de nuestros Reynos a Rey, ni a señor, ni a otra persona estrangera, de fuera de nuestros Reynos, so pena de la nuestra merced.

¶ Ley. XI. *La orden que se deue tener en fazer mercedes y donaciones, y en moderar las hechas.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Cordoua. Año de mil cccc. y lv.

¶ Ordenança del Rey y Reyna.

TEnemos por biẽ que las mercedes que se fizieren por sola voluntad: pues paresce que se pueden del todo reuocar: saluo si los que las recibieron, siruierõ despues a nos: de manera que en todo, o en parte las meresciessen, y si por los tales seruicios no recibieron otras mercedes.

Las que fizieron por necessidad paresce que si los que las rescibieron procuraron las tales necessidades, y ayudaron a las sostener que se les deue quitar todo lo que rescibieron. Mas si no pusieron al Rey en la tal necessidad y le siruieron en ella, que se deue moderar attenta la causa y la necessidad y el seruicio y qualidad de la persona.

Las mercedes que se hizieron por seruicios pequeños, deuen se moderar, de manera que respondan a ellos. Esso mesmo las que se fizieron por seruicios en que los seruidores auian prouechos.

Las que fizieron por intercessiõ de priuados ꝺ otras personas, si antes, ni despues no ouo otro merescimiento, ni seruicios pueden se reuocar del todo. Pero deuense moderar donde ouieron alguna dubda: esto mesmo paresce de lo que se ouo por renunciaciones de los tales priuados, o de otras personas: saluo si los que lo rescibieron dellos lo ouieron en satisfacion moderada de buenos seruicios q̃ a los tales priuados y otras personas ouiessẽ hecho. Ca en tal caso deue se todo descontar al que lo renuncio si touiesse juro en que se le descontasse: y si

no deue se fazer a los que lo recibieron alguna mas templada moderacion. Las que se fizieron a los factores de los grandes, si por si mesmo no siruieron al Rey de manera que lo mereciessen justamente se les puedan quitar a lo menos moderar, en lo qual se deue mucho considerar si siruieron al Rey, en las tales contractaciones lo que se compro por pequeños precios puede se quitar si los que lo compraron son muy bien entregados, con ganancia conocida de lo que dieron por ello: pero deuese les hazer alguna enmienda, porque lo dieron por ello. Lo que se ouo por aluales falsas, o firmadas en blanco, muy justo es que se les quite.

Las mercedes que se fizieron por buenos y razonables seruicios correspondientes a ellas, deuen ser conseruadas. Esto mismo se deue guardar en los juros que se dieron en pago de sueldos y acostamientos deuidos y perdidas y daños. Los marauedis de juro que se compraren por razonables precios: si se compraron del Rey, deuen ser confirmados: saluo si el Rey les quisiesse remediar, dando por ellos el justo precio. Mas si se compraron de otros que los ouieron del, deuese mirar como los ouieron del Rey aquellos que los vendieron. E si no los ouieron bien a los tales se deue descontar, si tienen juros en que se descuenten: y si no los tienen, deue se les mandar que satisfagan a los compradores de lo que les dieron por ellos: y seyendo primeramente satisfechos, quitarlos a los compradores.

Los marauedis que eran de por vida: deuen se tornar de por vida, o de lanças, o de officios, o de mantenimientos, como estauan primero sino ouo seruicios o merescimientos, porque se les fiziessen de juro: los marauedis de juro que se dieron en casamientos: si los dio el Rey, o los dimos nos: no se deuen moderar en tanto que duran los casamientos: mas para que despues de dissolutos los matrimonios: deue se auer respecto quien son las tales criadas, y el cargo que dellas se tuuo: y las personas con quien casaron: y si los tales marauedis dieron otras personas en casamiento: es de mirar como los ouieron los que los dieron. E si no fueron bien auidos

deuen

deuense descontar, como arriba fue dicho al que los dio en casamiento: si tiene juro en que se descuente, o quitarlos, o amoderarlos al que lo rescibio seyendo primero satisfechos de los bienes de aquellos que gelos dieron. En todo esto de los casamientos mandamos que quede en facultad de gelo pagar en dineros cada que quisieremos a diez mil marauedis el millar.

LAS Iglesias parrochiales de las montañas que se llaman monesterios, o ante Iglesias, o feligresias pertenescen al Rey: y no puedan ser enagenadas: y reuocamos las donaciones y mercedes que dellas son fechas a caualleros y a otras personas qualesquier, segun se contiene en este libro en el titulo de la guarda de las Iglesias en la ley que comiença Sobre muchas alteraciones.

SI acaesciere que nos ouieremos dado, o dieremos cartas para que algunos sean desapoderados de sus bienes y officios, y dellos fizieremos merced a otros. Nuestra merced y voluntad es que las tales cartas sean obedescidas y no complidas: segun se contiene en este libro en el titulo de la restitucion de los despojados.

Titul. X. De las encomiendas.

Ley. I. Que ninguno tome seruicio ni derecho diziendo ser commendadero de ciudades y villas y lugares.

¶El Rey don Enrique II. En Burgos. AEra de mil ccccxj.

¶El Rey don Enrique IIII. En Madrid. Año de mil cccc y lviij.

NIngun Cauallero, ni rico hombre sea osado de se entremeter a tomar seruicios, ni derechos de las nuestras ciudades e villas e lugares de nuestros Reynos diziendo ser comendaderos: porque el Rey solamẽte es comẽdadero de sus ciudades e villas y lugares. E si algunas cartas son dadas en contrario no valan y sean en si ningunas.

Ley. II. El Rey solo es commendadero de lo abadengo y de las Iglesias y monesterios de sus Reynos.

¶El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil cccxlvj.

EN todos nuestros Reynos e señorios ninguno sea osado de tener encomienda en abadengo: porque nos solos somos comẽdaderos de las Yglesias y monesterios de nuestros Reynos: y somos tenidos de los defender y guardar, assi como a cosas nue-

ſtras. Porque los abadengos e Ygleſias y moneſterios fueron dotados y reſcibieron limoſnas y donaciones de los Reyes nueſtros progenitores: y los religioſos ſon tenidos por los Reyes y donadores rogar a Dios. Y qualquier que tomare encomienda del abadengo ſera maldito de Dios e incurra en nueſtra ira.

¶ *Ley. III. Que las encomiendas de lugares de Obiſpados y abadengos, o moneſterios, o de Igleſias ninguno las tome, ni ocupe.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadalajara.

MAndamos q̃ qualquier que tuuiere encomienda de lugares de obiſpados o abadengos q̃ luego las dexen y deſamparen libremente, y dexadas no ſean oſados dende en adelante de tomar, ni occupar, ni tomen, ni occupen encomienda de Obiſpado, ni de abadengo, ni de moneſterios de religioſos, ni de Monjas, ni de Igleſias, ni de otros ſanctuarios. E ſi lo contrario alguno fiziere, ſean ſecreſtadas las gracias y mercedes que de nos tienen: y en tanto que tuuieren las dichas encomiendas occupadas no puedan auer, ni gozar de las dichas mercedes, ni puedan mouer demandas en juyzio contra otros, ni puedan reptar, ni a otros en juyzio emplazar, ni fuera de juyzio por las injurias, o deudas, o daños que le fueren fechos, en las quales dichas penas, incurran por el meſmo fecho: no embargante que los moneſterios Ygleſias, o Perlados, o Abadeſſas, o Monjas lo otorguen y conſientan. Y a los dichos occupadores no les pueda aprouechar, fuero, vſo, ni coſtumbre, cartas, priuilegios, ni mercedes que dello tuuieren: lo qual todo reuocamos.

¶ *Ley. IIII. Que las encomiendas de las tierras y alfozes de las ciudades y villas pertteneſcen al Rey.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos. Año de mil cccclxj.

ORdenamos otroſi, que en las tierras y Alfozes de las nueſtras ciudades e villas y lugares, ninguno ſe entremeta a ſer comendadero, ni a tomar yantar: por quanto la tal encomienda perteneſce a nos y no a otro ninguno.

Titulo

Titulo. XI. De los fiadores.

¶ Ley. I. *Que la muger no sea obligada a fiaduria del varon.*

¶ El Rey don Alonso en Leon.

Mandamos, que a fiaduria que el marido por qualquier manera, o por qualquier razon hiziere la muger, ni sus hijos no sean obligados a ella.

¶ Ley. II. *Que la muger no sea presa por deuda.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.
¶ El Rey don Iuan. I. en Biruiesca.

Ordenamos que por las deudas que el marido deuiere, o por la fiança que fiziere: la muger no sea presa aunque las deudas sean de nuestras rentas y pechos y derechos.

¶ Ley. III. *Por quanto tiempo se prescriue la fiaduria.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil ccclxxxvj.

A Qualquier que saliere por fiador por otro para lo presentar en juyzio fasta cierto tiempo y cayere en la pena por no lo presentar, sino le fuere pedida dentro de vn año contando dende el dia que en la dicha pena cayo no le pueda ser mas adelante demandado.

¶ Ley. IIII. *Que los Merinos de los adelantados den fiadores.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos.
¶ El mismo en Toro.

Los Merinos que por nuestros adelantados fueren puestos, sean tenidos de dan fiadores en la cabeça de la merindad ante el Juez de la dicha merindad, fasta quantia de veynte mil marauedis.

Ordenamos que los Corregidores hagan juramẽto y dẽ fiadores q̃ estarã en los lugares de su corregimiẽto, el tiẽpo de la residẽcia, segũ se cõtiene en este libro en el titulo de los Corregidores, en la ley q̃ comiẽça. Como quier que segun de derecho.

Titulo. XII. De las prendas.

¶ Ley. I. *Que ninguno prenda a otro por deuda, ni en otra manera alguna.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

Ordenamos, y mãdamos que ningun hõbre sea osado de prender [a] a otro, y ningun concejo a otro, por cosa que diga que le deue: y le aya de cumplir

[a] *Osado de prender.* Habuit originẽ a Rege Alphõso, vbi est optimum exordiũ in tit. 18. li. 1. in ll. ordina. Cõpluti celebratis anno 1386. cum cor. l. 5. infrà eodem titul.

plir, o le fazer, o de prender alguno por deuda que otro deua, saluo si lo pudiesse hazer, porque la otra parte se obligo, y le dio poder para que le pudiesse prendar. Y qualquier que contra esto fiziere que caya por ello en pena de forçador. Pero que los guardadores de los montes: y del pan y del vino: y de los pastos; y de los terminos porque son personas publicas que puedan prender segun sus fueros y costumbres que han sin la pena desta ley.

¶ *Ley. II. Que vn concejo no pueda prender a otro.*

El Rey don Alonso en Madrid.

DEfendemos que el concejo de vn lugar no sea osado de hazer prendas del concejo de otro lugar por razon de demanda, o de querella que vn vezino tenga con otro. Y qualquier que lo contrario hiziere: assi como conoscido robador sea punido: pero que el juez del lugar sea tenido de hazer justicia sin dilacion de malicia alguna al que se querellare: en otra manera que sea punido el juez por el daño que por mengua de justicia acaesciere.

¶ *Ley. III. Que ninguno resista las prendas que el Rey mandare hazer por sus rentas.*

¶ El Rey don Alonso en Leon.

MAndamos que quãdo nos embiaremos a prẽder, o executar por las nuestras rentas y pechos y derechos que ningun concejo, ni cauallero, ni persona priuada, no sea osado de resistir la dicha execucion, o prendas: y qualquier que no cumpliere y resistiere nuestra carta y mãdado sobre la dicha execucion y prendas que si fuere concejo, o persona poderosa: que pague seyscientos marauedis de la buena moneda: y esto que se libre en nuestra corte: y si alguna persona singular por su pecho especial fiziere resistencia a las dichas execuciones y prendas como dicho es: que pague con el trestanto lo que deuiere: y esto que lo librẽ los Alcaldes de la ciudad villa, o lugar do esto acaescie re.

¶ *Ley. IIII. Que las guardas de las dehesas puedan libremente prendar los ganados que fallaren en ellas.*

¶ El Rey don Juan. II. en Madrigal. Año de mil ccccxxxviij.

TEnemos por biẽ que las dehesas q̃ son defendidas y se deuẽ guardar para el pasto y mãtenimiẽ to de

to de los bueyes y bestias, con que se labra el pan en nuestras ciudades e villas y lugares y aldeas, que sean guardadas, y no se coman con otros ganados algunos de qualesquier caualleros y personas, Regidores, ni officiales, ni otros algunos: saluo solamente con los dichos bueyes y bestias de arada con que se labra el pan en los tales lugares por los herederos y vezinos dellos. E mandamos que qualquier otro ganado que en las dichas dehesas, o en qualquier dellas entrare, o paciere, que por el mismo fecho aya de pena cada cabeça por cada vegada que ende fuere hallada, o tomada cinco marauedis: y las tales penas, sean para qualquier de los herederos, y renteros y labradores que labraren las dichas heredades del tal lugar, o para qualquier de los que los assi tomaren, o prendaren, y que puedan hazer prendas por las tales penas en los dichos ganados que assi fueren fallados en las dichas dehesas por qualesquier herederos, o renteros, o otros labradores de los que labraren los dichos lugares, o en qualquier dellos: y los hombres y criados dellos sin pena, ni caloña. E si algunos no quisieren pagar las dichas penas, y no se quisieren consentir prendar por ellos, que las justicias de los tales lugares executen por ellas en las personas y bienes de los que no las quisieren pagar, o no se dexaren prendar. Pero es nuestra merced que los herederos, o las otras personas que tienen facultad para hazer las dichas prendas las lleuen luego a la justicia de la tal ciudad, villa, o lugar, para que hagã lo que fuere derecho.

¶ *Ley. V. La pena del que defendiere la prenda de los pechos reales.*

¶ El Rey don Ioan. II. en Guadalajara.

Qualquier que por si, o por otro defendiere la prenda que se fiziere por lo que a nos fuere deuido de nuestros pechos y derechos reales: sea tenido a nos pagar cõ el doblo las dichas nuestras rentas y derechos: si la dicha resistencia fuere prouada por publico instrumento.

¶ *Ley. VI. Que el vassallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qualquier ciudad villa, o lugar.*

¶ El Rey don Enrique. II. En Toro.

MAndamos que ningun nuestro vassallo que de nos tenga tierra, o merced, sea osado de fa-

de fazer prendas por si a la ciudad, villa, o lugar, do fuere librado su tierra, o merced, o acostamiento, ni a otra persona por los marauedis que le fueren deuidos. E si prendare por si mismo que pierda la deuda: si fuere hombre honrado: y si fuere otro hombre de menor estado que pierda la deuda: y sea preso, assi como el que roba: y no sea suelto hasta que nos lo mandemos. E si el Alcalde por malicia, o por negligencia no quisiere hazer la prenda tan ayna: peche al que ouiere de auer los dineros: el daño que rescibiere doblado a vista de nos, o de los nuestros Oydores: y los Alcaldes y juezes de cada lugar do esto acaesciere ayã poder de apremiar a los nuestros recaudadores y arrendadores por los cuerpos y por los bienes fasta que cumplan lo que embiamos mandar.

¶ *Ley. VII. Que no puedan ser prendados los bueyes y bestias de arada, ni los aparejos dellos.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

¶ El mismo en Segouia.

Stablescemos y mandamos que por los pechos y tributos que a nos son, o fueren deuidos, ni por deudas que a otras qualesquier personas fueren deuidas por cartas, o contractos, o en otra qualquier manera: assi a Christianos, como a Iudios y a Moros, que no sean tomados, ni prendados, ni embargados por ninguna ni en alguna manera bueyes, ni bestias de arar, ni los aparejos q̃ son para arar y labrar y coger pan, y los otros fructos de la tierra: saluo por los nuestros pechos y derechos, y de los otros señores, o por deudas que deue el labrador al señor de la heredad: y no se fallando otros bienes, rayzes, o muebles que puedan ser prendados por la quantia que deuiere, y montare el pecho del dueño de la prenda y no por mas, ni por pecho de concejo, ni por otro. Y en las behetrias que pueda el natural prendar por el derecho de la deuisa qualquier de las cosas sobredichas. Y si los nuestros cogedores y recaudadores que assi prendan por los nuestros pechos y derechos, y los alguaziles y officiales que hazen las entregas de las deudas y otras qualesquier personas por ellos contra esto fizieren: mandamos que tornen la prenda que prendaron y tomaron, o embargaron en qualquier manera al que-

querelloso con el daño que por ello recibiere. Y por esse mismo fecho cayan e incurran en pena del quatro tanto de lo que valiere la cosa que fuere tomada, o embargada contra esto que nos ordenamos. Y desta pena aya la meytad el querelloso, y la otra meytad para la nuestra camara. E si la entrega, o toma, o embargo fuere hecho por deuda, o fiadoria de persona priuada que la persona cuya deuda fue, o la fiadoria que fiziere, o prouare de fazer la entrega, o toma, o assentamiento, o embargo: que pierda la deuda, o fiadoria, o el derecho que por esta razon le pertenesce. Y todo priuilegio, vso, y costumbre que contra esta nuestra ley, o declaramiento sea, o pueda ser en qualquier manera: nos la reuocamos y tiramos y mandamos que no vala. Otrosi tenemos por bien y mandamos por pro comun de la tierra que carta desaforada, o otra qualquier que sea fecha y otorgada fasta aqui, o fuere de aqui adelante, o pleyto, o postura, o renunciacion que sea fecha contra esto que no vala. E si la jura fuere fecha en contrario contra esto: que el señor del deudo pierda la deuda por esto. E si alguno furtare, o forçare alguna cosa de las sobredichas: mandamos que la tornen a aquel a quien la tomo con onze doblado: y que se parta esta pena de la manera que dicha es.

¶*Ley. VIII. Que vn par de bueyes de labrança no sean appreciados al labrador, ni sean prendados.*

¶El Rey don Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxxxvj.

¶El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

ORdenamos otrosi, que a ningun labrador no sean appreciados vn par de bueyes de labrança, assi en los nuestros pechos Reales, como en los concejales, ni sean prendados antes que sean libres y esentos el dicho par de bueyes a cada vn labrador y no mas. Y mandamos que la ley sobredicha sea guardada, assi en los bueyes y bestias de arada y en los aparejos de labrança: como en los cauallos y armas de los Caualleros y Fidalgos que no puedan ser prendados, secrestados, ni embargados por ninguna, ni alguna deuda que sea deuida a ninguna persona, ni por deuda de concejo, ni de otra persona alguna, saluo por los nuestros pechos y derechos Reales que sean deuidos a nos solamente y no a

to a otra persona: y por los deudos del señor de la heredad: como dicho es en la ley ante desta.

¶ Ley. IX. *Que no sean prendados los cauallos y armas de los caualleros y fijos dalgo.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

¶ El mismo en Segouia.

Porque los Caualleros esten bien atauiados, y guisados para nuestro seruicio: tenemos por bien y mandamos que por deuda que deuan los Caualleros y los fijos dalgo de nuestra tierra, y los otros caualleros de las ciudades e villas de nuestros señorios, aunque sean armados por nos, o por nuestro mãdado: como otros qualesquier: si mantuuieren cauallos y armas, que no sean prendados los cauallos y armas de sus cuerpos por deudas que deuan, saluo por nuestras deudas: segun se contiene en este libro en el titulo de los Hidalgos.

¶ Ley. X. *De la pena que deue auer el Iudio que niega la prenda.*

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid. Año de mil ccccluiij.
¶ El Rey don Enrique. III. en Nieua.

Porque acaesce que los Iudios niegan las prendas, que les son dadas por dineros que emprestã a algun christiano. Mandamos q̃ si el Iudio negare la prenda que le fuere empeñada por el deudor: y el deudor prouare que el Iudio rescibio la dicha prenda, que pierda el deudo q̃ sobre ella le era deuido: y caya en pena de diez mil marauedis, la meytad para el reparo de los muros dõde esto acaesciere, y la otra meytad para el querelloso, y para el que lo acusare.

¶ Ley. XI. *Que no sean prendados vnos lugares por lo que deuen otros lugares.*

Ordenamos que en las ciudades, villas y lugares donde no han cabeça de pecho que no sean prendados los vnos lugares por lo que deuen los otros: mas que cada vno sea prendado por lo que ouiere de pechar.

¶ Ley. XII. *Que no se libren prouisiones para que se hagan execuciones, ni prendas, saluo por los Alcaldes ordinarios de los lugares, ni se hagan represarias.*

¶ El Rey don Alonso en Valladolid.

Como quier que en las cortes q̃ fizimos en Madrigal, Año de lxxvj. a peticion de los Procuradores de nuestros reynos. Mandamos y dfendemos a los del nuestro cõsejo y Oydores de la nuestra audiẽcia, y a los nuestros contadores

tadores

tadores mayores, y a los Alcaldes y otras justicias de la nuestra casa y Corte, y Chancilleria q̃ de aqui adelante no den, ni libren cartas, sentencias, ni otras prouisiones en que fagan execuciones: saluo a las justicias ordinarias[a], o cõ muy justa causa algunas personas muy conoscidas de nuestra Corte, llanas y abonadas. Otro si mãdamos, y defendemos, q̃ ningunas personas por testimonios que tomen: ni porque digan que les es denegada la justicia: ni por robos, o tomas: que digan que les ayan seydo fechas: no hagan prendas, ni represarias en personas, en poblado, ni despoblado, y si alguna action tuuiere que lo pida por via ordinaria, y el que de otra guisa lo fiziere y prẽdas, o represarias, o tomas fiziere: que pierda la tal deuda[b] que dixere que le deuen: y pierda la meytad de los bienes para nuestra camara, y caya en pena de salteador, y forçador publico. Y aq̃l a cuya causa se fiziere: que pierda el priuilegio, y la merced de que pidiere execucion puedan cobrar sus deudas, y no se les quite el remedio para las cobrar. Ordenamos y mandamos que las tales personas requieran a las justicias do estan los deudores: que prestamente les hagan justicia; y sino lo fizieren assi, que requieran al Concejo de la tal ciudad, villa, o lugar para que le fagan luego cumplimiento de justicia. E si assi no lo fizieren, que las tales personas vengan, o embien al nuestro Consejo, y muestren las diligencias. Y que con ellas le sea dado executador: tal como de suso es dicho: para que pueda hazer execucion por la tal deuda en los bienes y personas de los deudores, y de sus fiadores, y de las justicias y Regidores, y officiales del Concejo que fueron requeridos, y fueron negligentes en lo cumplir. Y que de otra manera no se haga, so las penas de suso cõtenidas.

a ¶ *Iusticias ordinarias.* Adde. l. 6. tit. 16. lib. 8. infra. & l. 56. Toleti, Ann. 1525. & l. 65. de Madrid. an. 1534. & l. 86. in Curijs Pincian. an. 1537.

b ¶ *Pierda la tal deuda.* Concordat. l. 13. infra isto tit. & l. 6. titu. 16. lib. 8. infra. vbi vide quæ scripsi.

¶ Ley. XIII.

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique IIII. en Toledo. Año de mil cccc. y lxij.

DEfendemos, que en nuestros Reynos y señorios, no sean fechas prendas, ni represarias algunas por deudas que otros

otros deuen. Y mandamos a los del nuestro Consejo, y a los Oydores de la nuestra audiencia: y a los nuestros Contadores mayores, y a los otros Alcaldes, y juezes de la nuestra Corte: que no den ni libren cartas, ni sentencias, ni otras prouisiones algunas para que se fagan execuciones: saluo Alcaldes ordinarios de los lugares. E si por alguna grande y euidente causa ouieren de deputar executores para hazer algunas execuciones: que las tales seã personas ydoneas, y ricos y conoscidos en nuestra corte. Otrosi mandamos q̃ por razon de testimonio, o negligencia de los juezes, o Alcaldes porque no administran justicia, ni por razon de robo, ni prision, ni por otra causa alguna: ninguno sea osado de fazer represarias contra los bienes de los deudores, ni contra sus personas, ni en otra manera alguna. E si alguno tuuiere tales quexas, que lo pida y demande en juyzio por via ordinaria, fasta que la causa sea fenecida por sentencia, o por obligacion: y por la dicha via ordinaria, sea pedida la execucion. Y qualquier que lo contrario fiziere por esse mismo hecho pierda el deudo que le fuere deuido: y la meytad de sus bienes sean applicados a nuestro fisco è incurra mas en pena de insulto y fuerça, y en qualquier que fuere fallado fecha execucion de la dicha pena. Y mandamos que aquel por cuya causa, y occasion las tales prendas y represarias fuerẽ fechas, que pierda el priuilegio y la merced porque se haze la dicha execucion: y pierda el deudo por la primera vez: y por la segunda incurra enla dicha pena: e mas que caya en pena de robador. Peroque aq̃llos que tienen nuestros priuilegios y cartas y sobre escriptos que fueron librados de nuestros contadores mayores de marauedis, y otras cosas situadas, o otras obligaciones publicas que traen aparejada execucion: que despues que ouieren pedido execucion a los ordinarios, y aquellos fueren negligentes que requieran al concejo y justicia del lugar, que luego les fagan cumplimiento de justicia: y sino lo fizieren, que vengan al nuestro Consejo: y mostrando las diligencias que sobre esto fizieron: mandamos que les sea dado executor en los bienes, y personas de los deudores, y de sus fiadores, y assi mismo de la justicia y Regidores y officiales del concejo

cesso que fueren negligentes en hazer cumplimiento de justicia, so las penas de suso contenidas.

¶ *Ley. XIIII. Que los ganados del concejo de la Mesta, ni de los vezinos de otros lugares sean prendados.*

¶ El Rey don Enrique IIII en Toledo. Año de mil cccc.y lxij.

ORdenamos, y mandamos, que no sean secrestados, ni prendados los ganados y bienes de los vezinos y moradores de las nuestras ciudades y villas y lugares: señaladamente del concejo de la Mesta, ni sea fecha execucion alguna de los dichos ganados y bienes por deudas de los concejos y lugares donde ellos moran: saluo solamente por las deudas proprias que ellos deuieren, o fueren fiadores: y mãdamos que se guarden los priuilegios que sobre esto son otorgados por nuestros progenitores y por nos a las dichas ciudades e villas y al dicho concejo de la Mesta.

¶ *Ley. XV. Que ninguno haga prenda por su propria authoridad.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. A Era de mil cccc.lxxxvj.

¶ El Rey don Iuan I. en Valladolid.

COntra razon, y contra derecho es que los hombres fagan prendas, por lo que les deuen por su propria authoridad, no les auiendo dado poder los deudores para los prendar, y contra derecho es otrosi, que vnos sean prendados por lo que otros deuen. Porende mandamos, que ninguno sea osado de prendar a otro, ni vn concejo a otro por cosa que diga que le deue, o aya de cumplir, y de fazer y de prendar a alguno por deuda que otro deua: saluo si el deudor le dio poder para lo prendar: y qualquier que contra esto fiziere que caya por ello en pena de forçador: pero que los guardadores de los montes, y del pan, y del vino, y de los pastos, y de los terminos: porque son personas publicas, puedan prendar, segun sus fueros y sus costumbres, sin pena desta ley.

NO se deuen dar, ni rescibir en empeños, calices, ni cruzes, ni otros ornamentos de la yglesia, segun se contiene en este libro, en el titulo de la guarda de las cosas de la Sancta yglesia.

QVE los mercaderes, que traen mercadurias y nauios

uios por la mar, no sean prendados, segun se cōtiene en este libro en el titulo de las cosas halladas.

Mandamos, que los nauios que vinieren a nuestros reynos y prouincias cō mercadurias, o mantenimientos: no sean prendados por deudas que deuan, segū se contiene en este libro, en el titulo de las cosas halladas.

Titulo. XIII. De las deudas y pagas.

¶ *Ley. I. Que qualquier que se obligare, a hazer qualquier cōtracto, y q̄ sea de mas de veynte y cinco años sea valedero, sino ouo dolo, o engaño.*

Qualquier que se obligare por qualquier contracto de compra, o venta, o troque, o por otra causa, o razon qualquiera, o de otra forma, o qualidad. Si fuere mayor de veynte y cinco años: aunque en el tal contracto aya engaño, tanto que no sea mas de la meytad del justo precio [a], si fueren celebrados los tales contractos sin dolo y con buena fe [b] valan, y aquellos q̄ por ellos se fallan obligados, sean tenidos de lo cumplir.

[a] ¶ *Iusto precio.* Vt in. l. 2. C. de rescin. vendir. & l. 56. titulo quinto. Parti. quinta. & supra ista libro. quinto. titu. septimo. l. quarta. vbi latè dictū fuit.

[b] ¶ *Sin dolo y con buena fe.* Contractus gestus cum dolo ex proposito nō valet ipso iure. vt amplissimè declaratū in titulo septimo. supra isto libro quinto. in gloss. rubri. vbi vid.

¶ *Ley. II. Que de dos personas simplemente obligados se entienda cada vno por la meytad.*

¶ Idem.

Establecemos q̄ si dos personas se obligaren simplemente por cōtracto, o en otra manera alguna para hazer y cumplir alguna cosa: que por esse mismo hecho se entiendan ser obligados cada vno por la meytad saluo si en el contracto se dixere que cada vno sea [c] obligado insolidum, o entre si en otra manera fuere conuenido è ygualado. Y esto no embargante qualesquier leyes, del derecho commun que contra esto hablan. Y esto sea guardado, assi en los contractos passados, como en los por venir.

[c] ¶ *Que cada vno sea.* Adde de duobus reis. pag. 507. numero. 124. & pag. 751. numero. 21. cuius dicta hic addenda sunt.

¶ *Ley. III. Que la muger no sea presa por deuda.*

¶ El Rey don Iuan Primero, en Biruiesca. Año de mil lxxxvj.

Defendemos q̄ por las deudas

das que el marido fiziere, no sea presa la muger: y que esto se guarde, assi en nuestras rentas y deudas como en otras qualesquier cosas.

¶ *Ley. IIII Que el preso por deuda sea mantenido por ciertos dias, y si no tuuiere bienes, ni fiador, sea entregado al acreedor.*

¶ Fuero.

SI algun hõbre por deuda que deua fuere metido en prision, el acredor mantengalo fasta nueue dias, & no sea tenido de darle mas sino quisiere: pero si el preso mas pudiere auer de otra parte ayalo: y si en este plazo pagar no pudiere, ni pudiere auer fiador, sea entregado al acreedor: de guisa que pueda vsar de su menester y officio: y de lo que ganare dele el acreedor que coma razonablemente: y de lo demas recaudelo y rescibalo en cuẽta de su deuda: y si officio no ouiere, y el acreedor lo quisiere tener mãtengalo y siruase del.

a ¶ *Cessiõ de bienes.* Adde Frãciscum Auiles in capit. Prætorum. capit. 28. verb. *qual comienga.* nu. 6. vbi tractat quæstionem arduam, & quotidie contingibilem, an mulier Creditrix mariti sit præferenda cæteris creditoribus, & ei tradendus maritus debitor juxta formam pragma. 80. libr. pragmati. & concludit post lõgam disputationem præferendam esse, at tradi debet maritus cessionarius, quòd etiam iustum est fauore matrimonij, ne separentur, saltim in quantum fuerit possibile. l. prima. & l. quarta. titulo quinto. Part. quarta. Et cessio est admittenda pro interesse, & iuribus debitis etiam descendẽtibus ex delicto ab incarceratis. pragmat. Caroli Quinti, Regisque Hispaniæ, Anni 1538. de Madrid, quã nota. ad ampliationem istius vt locum habeat cessio in debito descendenti ex delicto.

¶ *Ley. V. La forma que se deue tener en los que hazen cessiones de sus bienes.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Madrid. Aera de mil cccc.lvij.

DEclarando esta ley del fuero, el Rey don Enrique Quarto, en Madrid, Año de lvij. ordenò y mandò: que aquel que fiziesse cessiõ de bienes[a], segun la forma de la dicha ley: que despues que por el deudor fuere fecha la dicha cession: el deudor este en la carcel por nueue dias, y aquellos durantes: se dè publico pregon como el dicho deudor esta en la carcel a peticiõ de fulano acreedor, e antes q̃ le sea entregado el deudor el dicho acreedor, jure en deuida forma que lo rescibe por su deudo sin simulacion y sin cautela, ni fraude. Y el juez limite tiempo al deudor que ha de seruir al acreedor: y que fenesciendo el tiẽpo del primer acredor: el dicho deudor sea entregado a otro acreedor por el deudo que paresciere que le fuere deuido.

¶ *Lex Sexta.*

POR escusar malicias de los deudores que alegan cõtra los acreedores y excepciones por alõgar las pagas. Ordenamos q̃ se guarde sobre esto la ley q̃ nos hezimos en las cortes de Toledo, año de lxxx. segun se cõtiene en este libro, en el tit. de las excepciones y defensiones.

Titulo. XIIII.

De las entregas y execuciones.

¶ *Ley. I. Que el acreedor que da a entregar por mayor quantia de lo que le es deuido, pague el derecho de mas.*

¶ El Rey dõ Enrique II. en Burgos. A Era de mil y ccc. v xj.

PORque algunos acreedores maliciosamente dan a entregar y executar [a], en bienes de los deudores por mayor quantia de la que deuen. Tenemos por bien. que el que diere la entrega que fuere pagada que sea tenido de pagar la entrega de aquello que fuere hallado, que es pagado. Y el deudor que

¶ *In Titul. XIIII. De traditionib. & executionibus.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Executar.* Pro resolutione huius materiæ executionum vide quæ latè dixi in. l. 4. & 5. tit. 8. lib. 3. ordin. 1. part. Dubium tamẽ est vtrùm decima sit debita iudici qui præcepit exequutionẽ fieri in forma cum fideiussore *de abono*, vt vulgariter loquar. an iudici superuenienti, qui tulit sententiã executiuã, *del Remate* cum traditione. seu solutione debiti pro quo fuit petita executio? & videtur q̃ iudici qui præcepit fieri & dedit decretũ in forma, quia principiũ executionis faciendę inspiciendum est ex quo acquisitũ fuit statim ius decimæ ipsi præcipienti, nec ampli⁹ ex facto partium desistentiũ ab executione, nec alio quouis modo potuit tolli cum semel fuit formatum, etiam si peruenit ad casum in quo incipere non potuit. cum principium & finis continent causam licitam & non improbatam inspicimus principium. Bart. in. l. quod ait lex. §. 1. nu. 2. & ibi additio. ff. de adulte. & quæ dixi in notabili quæst. in. l. 10 vers. quæro clericus. tit. 1. lib. 3. ordin. col. 803. per. l. 1. ff. de pœn. ibi. Sed eam causam sustinere, quàm sustineret si eo tempore esset sententiam passus, cum deliquisset. & quæ notat Bald. in capit. cùm olim. nume. quinto. de restitu. spoliato. Panormi. in capit. fin. num. 25. de foro comperen. Ergo tempus executionis quo ad emendæ, seu decimæ solutionem inspiciendum est. ad idem faciũt quæ notat Bald. in. l. si tutor. 2. versic. & tacit ad quæstionem dictat statutum. ff. de tut. & ratio. distrah. Secũdo suadetur, nã qui emit redditus iurisdictionis pro vno anno, & in fine anni cõmissum fuit maleficiũ, & pro eo maleficio fuit pœna imposita sequenti anno. pœna pertinebit ad emptorẽ primi anni in quo maleficium fuit perpetratum. Bald. in. l. diuortio. in principio. col. fin. ff. soluto. matrimo. & in. l. fin. C. de fruct. & lit. expens. Angel. in. l. si possessor. §. primo. ff. de petit. hæredita. vbi dicit, quod sufficit actiones esse redactas, licet pœnæ incorporatæ non sint & habebit quartam, cum effectualiter exigentur, quod credo verum etiam si exigantur finito eius officio per successorem, quia ista executio trahitur retro sicut finis trahitur ad principium, quando necessariam consequẽtiam habet ab eo. vt in. l. 3. §. scio. ff. de minori. sequitur Barth. Soci. consi. 70. col. fin. num. 10. lib. 4. & communiter concluditur, quod ad primum iudicẽ seu firmatium pertinet pœna, seu gabella secũdum Boeri. decis. 5. nu. 17. vbi plures allegat autores hãc partẽ tenentes. Ergo cũ in delictis cõsideretur tẽpus delicti ꝓpter quod fuit orta actio. l. 1. ff. de pœn. & in cõtractib. Et in iudicijs quasi cõtrahitur merito debet attẽdi tẽpus factę executiõis in quo tpe fuit i⁹ quęsitũ fisco, seu aluazello vel iudici. cũ ergo ius sit quęsitũ primo licet cõdẽnatio sit facta tpe secũdi, applicabitur, primo per. l. quæcunq; actiones. ff. de actio. & obligat. l. is qui puteũ. §. si posteà. ff. quod vi aut clam Bald. in. l. fin. ff. de iurisd. om. iudi. probat Segur. in tract. de bonis lucratis cõstante matrimo. num. a 15. fol. 240. colum.

colum. 3. Ergo decima erit debita alguazello, seu officiali qui erat tempore quo fuit facta executio, & non successori per præmissa. in sententia lata à iudice à quo etiam si cautela sit adhibita per iudicem supremum ad quem, quod scilicet ipsam

pague al acredor lo q̃ fincare por pagar[a].

¶ *Ley. II. Que el deudor sea llamado antes que se haga execucion.*

¶ Idem.

MAndamos que ninguna entrega, ni execució se haga en bienes del deudor por carta [b], ni sin ella [c] fasta ser llamado el deudor, y oydo y vencido por derecho.

ad emendandam & reformandam reuocat, nihilominus nil percipere possũt iudices appellationũ ex iuribus & pœnis debitis iudici, qui primo sententiam protulit, sed referioã tur primo pronuncianti in priori instantia. l. 86. in curijs Pinciani s anni. 1548. cõfirmatur ex latè congestis à Frãcisc. Auilesio in capitibus Prætorum. ca. 15. verb. Homicillos. nu. 35. & ibi num. 38. vers. quod si ex forma statuti. dat hunc intellectum, & tenet istam sententiam, quòd Decima debeatur executori, & non iudici qui fecit condemnationem, nam nõ dicit lex. 3. infrà hoc titu. quòd debeatur iudici, sed executori. & idem dicit cap. 10. in capitibus Prætorum. quæ sententia probatur ex Bald. in l. fi. ff. de iurisd. omn. iud. relata à Firminiano Bertrachi. in suo indice. verb. officialis executor. versicu. 16. quos refert Auilesius vbi suprà.

Quæritur an sententia arbitrorum possit executioni mandari. Respondendum est, quòd potest, etiam si sit petita reductio ad arbitrium boni viri, & ea durante locum habebit præstita cautione legis Toleti ex Angel. consil. 172. Ludouicus ex vna parte. Antonius Francisc. ad Panormit. in cap. quoniam contra. felilio quod incipit. Pendente. sub num. 28. de probatio. Auiles in capitibus Prætorum capit. 10. num 9. ibique assignat rationem huius conclusionis. dixi in l. prima. gloss. prima. pagi. 989. & est sententia probata in ordine iudiciario in legibus de Madrid. l. fi. quã extendit. l. octaua. in curijs Toleti Anni. 1539. ad arbitriũ arbitratoris & amicabilis cõpositoris, admittitur tamen appellatio ab inferioribus iudicibus, & à supremis eo casu quo reuocant arbitrium admittitur ad eosdem supplicatio in gradu *de vista y reuista*. Si tamen iudices supremi confirmauerint cessat supplicatio. Couar. lib. 2. Variarum. resolu. cap. 12. num. 6. & non obscure probat dict. Regia fin. quod est obseruandum & menti tenendum, quia sæpè est in actu practico.

a ¶ *Fincare por pagar*. Nota istam legem contra eos creditores qui executionem petunt vltra debitũ, ad idem est. l. 3. infra hoc tit. & merito cum tempore quo executio postulatur creditor iurat debitam sibi esse illam quantitatem, & non solutam pro qua executionem petit per. l. 3. infra. cum suis similib. ergo etiam pœna periurij esset puniendus, vt in respondente positionibus declaraui. in l. 1. verb. positiones. pagina. 919. & per. l. 46. in Curijs Pinciani s, anni. 1555.

b ¶ *Por carta*. Intellige, nisi per instrumentum publicum habens clausulam guarentigiam, quia per tale instrumentũ, quod non apparet ruptũ, vitiosum, nec in aliqua parte suspectũ iuxta formã traditam in. l. 4. tit. 8. lib. 3. ord. fit executio per præceptũ iudicis. vel dic, q̃ executio realis non debet fieri, sine citatione personali (*para el remate*) iuxta legem Tauri. 64. Quæ tamen executio licet fieri deberet cum citatione, ex eo quia æquum & iustũ est. vt contra inauditam partem aliquid non diffiniatur ex regula text. in. c. 1. de caus. poss. & pro. Hodie tamen non est ista citatio necessaria. ex text. in l. 19. tit. 21. lib. 1. nouæ Recopilat. quæ lex est seruanda, bene tamen verum est, quòd in hac audientia Salmanticensi, ex Stylo & practica, requiritur, vt aut excusio fiat in præsentia debitoris excusi, aut citetur ad transitum executionis, quod nos dicimus, *a trance y remate*. Neq; ista lex decimanona, est ita simpliciter & generaliter recepta, & vsitata, vt in simili inquit text. in. l. 1. versic. quod nec vsquam relatum est, nec vnquam receptum. ff. de senatorib.

c ¶ *Ni sin ella*. Quãdo nõ est instrumẽtũ habẽs executionẽ paratã debitor assertus à creditore nõ debet molestari vllo mõ, nisi prius testib. aut cõfessione fuerit cõuictus in iudicio, nec põt capi, nec satisdare tenetur. l. 2. tit. *delos emplazamientos*. lib. 2. for. legum. l. 66. Taur. vbi Io. Lup. n. 5. & 6. aut cui relictum. vbi Bald. C. de indicta vid. tollend. gloss. in l. 3. §. neque tutores. ff. de suspect. tuto. ¶ Item confessiones, seu chartæ, aut chirographa & sic priuatæ scripturæ si fuerint recognitæ à debitore sunt executioni mandandæ per pragmaticam Regiam 26. in curijs Mantuæ Carpentanorum celebratis ann. 1534. dixi in. l. 4. pag. 1089. in gl. 1. vers. Verũ autẽ idẽ sit respondendũ in schedula recognita,

¶Ley III. *Como se deuen fazer las execuciones por los alguaziles: por escusar fraudes contra los acreedores.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc.lxxx.

Aprouamos, y confirmamos las leyes y ordenanças de nuestros Reynos que disponen, y ordenã que los alguaziles y merinos, no puedan lleuar derechos de la execucion: saluó seyendo primeramente cõtẽto e pagado el creedor de su deuda. Y porque esto se haga y cũpla mejor, y cessen los fraudes q̃ los alguaziles hazen: mãdamos, que quando los tales fizieren execuciõ en qualesquier bienes muebles que no dexen los tales bienes en poder del deudor cuyos son: saluo que los saquen de su poder, y esso mesmo que los Alguaziles, o merinos, o executores no lleuẽ en su poder: mas que los pongan y dexen por inuentario por delante de escriuano en poder de persona llana y abonada del lugar do se fiziere la dicha execucion. Y que a este tal dexẽ assi mesmo las prendas que sacaren por sus derechos y no se las lleuẽ ni las saquen del lugar: mas q̃ todo este junto por la deuda principal. Y que por sus derechos lleuen el diezmo de lo que mõta la deuda principal donde es costumbre de los lleuar, o donde no es costumbre q̃ se lleue el diezmo, q̃ no lleuen mas por la execucion de quanto es vso y costumbre en el lugar do la fiziere: no embargante las leyes que disponen que de la execucion se lleue en derecho el diezmo de lo que montare la deuda. Pero a los algua-

sed dubitari poterit an exceptio pretij nõ soluti opponi possit cõtra emptorẽ, qui petit executionem instrumenti guarẽtigij, in quo fatetur fortè recepisse pretium rei venditæ al emptore, vel in ipsa executione sentẽtiæ. de qua est textus in.l.Iulianus. §. offerri. ff. de actio. & venditio. Respõdendum est posse, cum hæc exceptio restringat ipsam sententiam intra rationis modum, ne quis tradat rem suam, sine pretij solutione, secundum Barto. in.l. quãuis. C. de iur. & facti ignoran. Bald. in authẽ. præsente. C. de fideiussori. & in l. ex prædijs. C. de euictio. Paul. numero. 8. Salicet. Fulgos. & Rom. num. 12. Aretin. fina. colum. Alexand. num. 4. & Ias. num. 5. in. §. si quis iurauerit. l. si duo patroni. ff. de iure iurand. vbi firmant hanc cõmunem opinionem. & Philipp. Deci. consil. 119. col. 2. not. Bald. in. l. fundus qui Lucij titij. 2. notabi. ff. de rescinden. vendi. per text. ibi qui id minimè ꝓbat. probatur etiam quoniam in sententia non videntur exclusæ exceptiones prouenientes ex natura contractus, sicuti nec iuramentum illas excludit. l. enim qui. §. fin. ff. de iure iurand. Præterea hæc sententia suadetur ea ratione, quia cum venditor conuentus ad rei traditionem, possit rei venditæ incumbere quasi iure pignoris eamque retinere pretio non soluto. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. poterit se iure pignoris defendere, cum de causa pignoris nõ fuerit actum in hoc iudice. ex tex. singula. in. l. ex sextante. §. Latinus largus. ff. de except. rei iud. Tum etiam quia exceptio rei non tra-

ziles de nuestra Corte mãdamos que puedan lleuar y lleuen el diezmo de la deuda principal, porque assi se acostumbra siempre en la nuestra corte. Pero que no lleuen el diezmo, ni derecho alguno de las penas en que executaren por las obligaciones desaforadas que executen. Y en quanto a las execuciones que fizieren por marauedis de nuestras rentas que lleuen lo acostumbrado y no mas.

¶ *Ley.* IIII.
¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid.

MAndamos que ningunos ballesteros, ni porteros ni Alguaziles de la nuestra Corte, ni de otros lugares sin mandamiento del juez, o Alcalde sean osados de hazer entrega, o execucion por qualesquier marauedis de pechos, rentas, o derechos reales. Y si el juez, o Alcalde quisiere hazer complimiento de justicia hasta tercero dia. De otra manera bien podran hazer la execucion.

¶ *Ley. V.*
¶ El Rey don Enrique. II.

NInguno, ni alguno sea osado de impedir cõ osadia loca por fuerça y con armas contradezir, o defender, o impedir la execuciõ de las sentencias que son passadas en cosa juzgada. E si alguno lo tal fiziere: mãdamos que allende de las otras penas en derecho establescidas, q̃ pierda la meytad de sus bienes: y sean applicados a la nuestra camara.

¶ *Ley. VI. Que no se cometa execucion, saluo a los Alguaziles y merinos.*

LOS del nuestro consejo, ni Oydores no cometã la execucion de algu-

Q 5

traditæ potest aduersus executionem opponi. ex Bald. in.l. ex prædijs. C. de euictio. Roderic. Suarez in.l. post rem iudicatam. in declaratione Regiæ legis ordina. §. sed pro euidẽtia. n. 38. ff. de re iudica. & nouissimè probat, & dicit hanc sententiam communem illustris Senator Dominus Anto. Menes. in. d. l. quamuis. nume. 41. versi. Quintò infertur quãuis cõtrariam opinionẽ tenuerit Bart. in. d. §. si quis iurauerit. col. fin. versic. Iuxta hoc quæro, & ibi Bal. colum. 2. nu. 1. in fin. dicẽs sibi videri hãc opinionẽ veriorem, & ibi Ang. nu. 1. & Paul. de Cast. in dict. l. quãuis. & aliam confirmationẽ pro priori opinione colliges exco dẽ Domino Anto. Menesio vbi suprà nu. 40. Et est notabilis declaratio ad di-

ctam. l. 4. tit. 8. libr. 3. ordinamen. vbi dixi in glo. prima. versi. Preterea est dubium, vtrum in casu huius legis possit opponi exceptio rei nõ traditæ. c. 108. & ita iudicaui in quadam causa, & reuocaui sententiam contrariam iudicis ordinarij ciuitatis, Roderici, & fuit à supremis Cancellariæ Regiæ confirmata Ann. 1557. ¶ Vlterius dubitatur an legatũ relictũ in testamẽto facto manu publica tabellionis ciuitatis, seu villæ, eiusq; numeri possit peti via executiua? Dic quod habet executionem paratam, vt dixi in. l. 1. verbo. *En las mandas.* titul. 2. suprà isto lib. 5. vbi vide & de stylo seruatur in omnibus auditorijs hæc sententia. quãuis contrariã firment Petrus à Peralta, & Anton. Gom. in suis scriptis nouissimè

ſimè impreſſis. primus in l.45. Tau. nu me.137. poſterior in.l.1.n. 85.ff.de lega. 2. dixi in qõ. 600 Quęritur inſtrm̃ publicũ eſt nullum propter defectũ cauſæ, ſeu ſolennitatis, eſt dubiũ vtrũ prætextu clauſulæ guarentigiæ, habeat executionẽ paratã? Dic ꝙ nõ, nã deſtructo prĩcipali, dſt'uiẽ clauſula in eo cõtẽta. Bar. in l. diuus. ff. de teſtam. Dixi in.l.1.gl.1.ver ſi. quæ aũt ſit ẽtas legitima. titul. 1. ſupra iſto lib.5. ordi. Præterea eſt dubium ſi ex duobus inſtrumentis ſimul cõiũctis debitũ aliqđ, reddiẽ liqdũ, vtrum executio peti poſſet? vr̃ ꝙ non nã cõtractus, ad hoc vt ſint exequẽdi debẽt eſſe certi. vt in.l.5.ti.8. li.3. ſupra harũ cõſti. regi. qd verbũ (*recandos ciertos*) idẽ importat in caſu prædictæ legis, ac ſi dixiſſet: vt ſint liquidi,

nas ſentencias y otras coſas, ſaluo a los Alguaziles, o merinos de las ciudades, ſaluo ſi nos otra coſa por alguna juſta cauſa vieſſemos que conuenia.

Quãdo el acreedor pidiere execucion de alguna deuda q̃ eſtuuiere pagada alguna parte. Ordenamos, q̃ el deudor no pague mas derecho dela execucion que montare lo q̃ verdaderamente deue, ni el executor lo pida, ni lleue mas de lo q̃ ſe deuia pague la demaſia cõ otro tãto Y por euitar malicias: mãdamos q̃ quando algun acreedor pidiere execucion de ſu deuda: q̃ antes q̃ ſe de mãdamiẽto para ello le tome el juez q̃ le ouiere a dar juramẽto quanta quantia es la q̃ verdaderamente ſe le deue: y para aq̃llo ſe le de mandamiẽto y no mas ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de los Alguaziles.

NO ſe faga execuciõ en bienes de los legos por la ygleſia, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Perlados y clerigos.

EL juez que no fiziere entrega en bienes del creedor, faſta tercero dia. &c. En que pena incurre. Y contieneſe en eſte libro en el titulo de nueſtras rentas.

LAs excepciones q̃ ſe deuen admitir contra las execuciones de los cõtractos y ſentencias, ſe cõtiene en eſte libro en el titulo de las excepciones.

SI la ſentencia q̃ el Alcalde diere: ſi fuere confirmada por el juez ſuperior faga la execucion della el Alcalde q̃ la pronuncio, ſegũ ſe contiene en eſte libro en el titulo de las appellaciões.

¶ *Fin del Libro Quinto.*

vt ex verbis precedẽtibus inſinuatur, & ſequẽtibus, licet alias appellatio certi ſit generalior quã liquidi, vt in.l. certũ. ff. ſi cert. pet: ergo &c. incõtrariũ, imo ꝙ ex duobus inſtrumẽtis ſimul iũctis locũ habeat executio cum ex eis paret liquidũ debitũ, quãuis ex vno eorũ ſolo nõ eſſet liquidũ. tenet Bal. in.l. fin. C. de falſ. cauſ adie. lega. Pet. Peral ponẽs exẽplũ huius rei in ſpecie. l.5. ti.8. li.3. ord. Refert. & ſequitur in: l. mæuio. §. A me hærede. c.5.n.6. ff. de lega. 2. pagin. 500. & eſt notabilis intellectus in materia executionũ & ad extẽſionẽ dict. l.5 Vnã declarationẽ ad hanc l. collige ex Deci. in. c. cõſuluit. 1. col. 1. nu.2. de appel. vtrũ autẽ executio i bonis fieri poſſit durãte lite ſup nullitate. vi. dec. cõſ. 73

¶ Finis.

LIBRO SEXTO

Titulo.I. De las rentas del Rey.

¶ *Ley. I. En que pena caen los que hazen que las rentas del Rey valan menos.*

¶ El Rey don Iuan I. en Valladolid. Año de mil ccclxxxvij.

¶ El mismo en Birviesca.

BVENA Y NEcessaria y prouechosa cosa es a los Reyes poner buen recaudo en sus derechos y rentas, porque aquellas falleſciendo, no venga daño a ſus ſubditos y naturales, y a los Reyes deſſeruicio. Porende defendemos a todos los de nueſtros Reynos: aſsi concejos como otras perſonas qualeſquier de qualquier ley, eſtado, o condicion que ſean que no digan, ni hagan, ni conſientan, ni ordenen, por arte, ni por amenaza, ni por encubierta, ni por otra manera alguna en publico, ni en eſcondido coſa alguna: porque las nueſtras rentas y pechos y derechos valan menos: Y qualquier que lo hiziere: ſi le fuere prouado, ſegun derecho, que pague a nos, o al nueſtro recaudador todo el daño que por ello viniere en las nueſtras rentas, y pechos, y derechos con las ſeptenas. Y todo hombre en qualquier tiempo que lo ſupiere, ſea tenido de lo denunciar a la juſticia del lugar do acaeſciere. Y porque mas libremente ſea fecho, nos ſeguramos, y tomamos en nueſtra guarda y encomienda, al que tal coſa hiziere ſaber a la juſticia: que no le ſea hecho mal, ni daño por eſta razon. Y de mas queremos que ſi tal coſa ſe hallare ſer verdad, que aya por galardon la tercia parte de las penas: y que la juſticia del lugar do eſto acaeſciere, ſea tenido luego que lo ſupiere de ſaber la verdad de la coſa por peſquiſa, o por otra manera, y nos embiar fazer relacion de todo ello: porque nos mandemos hazer ſobre ello, lo que la nueſtra merced fuere: y ordenamos por eſta ley, que ſi aſsi no lo fiziere: que por el miſmo hecho pierda el officio. Pero es nueſtra merced, que por eſta ley no ſean reuocadas las otras penas, en fueros y en derechos contenidas en el tal caſo.

Ley

Ley. II. Que los Infantes, Duques, y grandes hombres fagan juramento de no consentir, ni hazer que se amẽguen las rentas del Rey.

El Rey don Iuã.II. en Palençuela. Año de xxv.

TEnemos por bien que por las nuestras rentas con que nos mantenemos nuestro estado real, no sean menoscabadas, que los Infantes Duques, Condes, Marqueses, Maestres e ricos hombres, Perlados y Caualleros y otras qualesquier personas de qualquier estado condicion, preeminencia que sean señores de algunas villas y lugares de nuestros reynos y señorios hagan juramento en nuestras manos, o de quien nos adotaremos para ello que no se entremetan por si, ni por otros de arrendar las dichas nuestras rentas: assi de tercias como de alcaualas, e otras qualesquier nuestras rentas y pechos y derechos, ni las menoscabaran por ninguna, ni alguna arte, cautela, ni engaño, ni otra alguna manera, ni seran en dicho, ni en hecho, ni en consejo, porque valã menos. Lo qual cumple que assi se faga al nuestro seruicio y al bien publico commun de los nuestros Reynos y señorios. Y quien lo contrario hiziere y embaraço, o embargo en los marauedis de las nuestras rentas pusieren. Mandamos que a los tales sea puesto embargo en los marauedis que de nos touieren hasta que fagan pagar a los nuestros recaudadores lo que assi se les deuiere en sus tierras con las costas.

Ley. III. Que las rentas del Rey se fagan por pregon, y que no las arrienden priuados, ni officiales de su casa.

El Rey don Alonso en Madrid.

ORdenamos q̃ en las nuestras rẽtas y pechos y derechos, almoxarifazgos de los nuestros Reynos se hagan por pregones, y que sean otorgadas a quien mas diere por ellas: y que sean arrẽdados por granado y por menudo en aquella manera que vierẽ y entendieren los nuestros contadores mayores que mas puedan valer y rendir. Y desto no sean arrendadores priuados, ni officiales de la nuestra casa en publico, ni en ascondido: porque por temor, o verguença no dexen de pujar los que las quisieren arrendar.

Ley. IIII. Que las rentas del Rey, no se arrienden a personas ecclesiasticas.

El Rey don Iuan I. en Valladolid. Año de mil ccclxxxvii.

MAndamos y ordenamos, que los nuestros recaudadores

dores y arrendadores, assi mayores como menores, nó arrienden rentas algunas nuestras, a clerigos, ni personas ecclesiasticas: saluo si dieren buenos fiadores legos, cantiosos y abonados para que se faga la execucion en sus bienes de las quantias que deuieren. E si los arrendadores, o recaudadores contra esto fizieren: que sean tenidos a pagar por las dichas personas Ecclesiasticas, todo lo que ellos deuieren de las dichas rentas. Y demas rogamos y mandamos a todos los Perlados de nuestros Reynos, que defiendan so ciertas penas a los sus clerigos y personas ecclesiasticas que no arrienden las nuestras rentas.

¶ Ley. V. Que los concejos, ni sus officiales, no arriendẽ las rentas del Rey, ni del concejo.

¶ El Rey don Alonso en Valladolid.
¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos.
¶ El Rey don Iuan. II. en Guadalajara.
¶ El mismo en Burgos. Año de mil ccccliij.

DEfendemos, que los Alcaldes y Alguaziles, regidores, y Mayordomos, y escriuanos de los concejos de las ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos y señorios, no sean osados de arrendar, ni arrienden ellos, ni otros por ellos las nuestras rentas, pechos, y derechos, ni otrosi las rentas y proprios de las tales ciudades, villas y lugares: ni sean fiadores, ni seguradores de los que las fiaren: pero que los otros officiales que no han de veer haziendas de los concejos, y otros qualesquier que las puedan arrendar si quisieren. Y qualquier que lo contrario hiziere, aya perdido el officio que tuuiere, y que nunca aya otro tal officio.

¶ Ley. VI. De las personas que no pueden arrendar las rentas del Rey y del concejo.

POR muchas leyes y ordenanças de nuestros Reynos esta prohibido y defendido que ningun cauallero Alcalde, ni Regidor, ni Iurado ni escriuano[a] de concejo no arriende nuestras rentas, ni las rentas de los proprios de concejo de las ciudades, villas y lugares y partidos, do tuuierẽ los tales officios, y so ciertas penas, y como quier que las dichas leyes son iustas, y fundadas sobre el pro de nuestras rentas y bien comun de

[a] ¶ *Escriuano.* Vt infra. l. sequen. & in capitibus Pretorũ. ca. 32. vbi Frãcis. Auiles verb. *Officiales.* Et idẽ est dicẽdũ hodie in tabellionibus numeri. vt per Auiles vbi suprà. & est. l. 77. in curijs Mantuæ Carpentanorum. anni 1528. Quæ ampliat hanc legem. &c. l. 25. in Curijs Toleti. anni 1525. &c

l.525.&.l 49 de Madrid. Anni 1552. & l.7.8.&.9.titulo.3. infra. lib. septimo. ordinamen.

los pueblos: pero toda via dize que algunos de los caualleros y officiales en quebrantamiento de las dichas leyes se atreuen arrendar las dichas nuestras rentas y proprios de concejos: y no solamente ellos: mas aun los Alcaydes de las fortalezas arriendan las dichas rentas y proprios, o ponen quien las arrienden por ellos: y esso mismo las rentas ecclesiasticas. Porende defendemos y ordenamos y mandamos, que de aqui adelante ningun Perlado, ni cauallero, ni persona poderosa, ni comendadores de ordenes, ni Alcaydes de fortalezas, ni alguno de los dichos officiales, ni escriuano de las rentas, ni su lugar teniente no arrienden por si, ni por interposita persona: directe, ni indirecte: las nuestras rentas de alcaualas, ni otras monedas, ni moneda forera, ni otras nuestras rentas por menor, ni las rentas de los proprios del concejo de las ciudades, villas y lugares y partidos donde tuuieren los dichos officios, ni las rentas Ecclesiasticas, ni de los estudios generales de Salamanca y Valladolid, so las penas contenidas en las dichas leyes que sobre esto disponen: y demas que por el mesmo hecho q̃ ayan perdido y pierdan qualesquier marauedis, o pan de merced de por vida, o de juro que tengan en los nuestros libros: y por priuilegios, y los officios que tuuieren: y si no tuuieren officios el que lo contrario hiziere, que pierda el tercio de sus bienes para la nuestra camara: y que los nuestros contadores los carguen y cobren dellos tres tanto de lo que monta la renta, o rentas que assi arrendaren, y sean para la nuestra camara, y declaramos que aquel que es persona poderosa a quien por esta ley defendemos que no arriende: que es tanto poderoso, o mas como qualquier de los Alcaldes, o Regidores de la ciudad, o villa, o lugar, que es la cabeça del lugar donde se toma la renta.

¶ *Ley.VII. Que los escriuanos de los concejos, no sean recaudadores, ni arrendadores.*

¶ El Rey don Juan II. en Toledo. Año de mil cccc xxxij.

MAndamos que los escriuanos de los concejos de las nuestras ciudades, villas y lugares en tanto que fueren escriuanos de los dichos concejos

cejos no puedan ser nuestros recaudadores, ni arrendadores de las nuestras rentas y pechos y derechos en las ciudades, villas y lugares donde biuen y tienen los dichos officios, ni ayan parte dellos por si, ni por otra interpuesta persona: sopena que por el mismo fecho ayan perdido los officios: pero que los otros escriuanos de las audiencias sean nuestros recaudadores y arrendadores tanto que no demanden las dichas rentas en las audiencias, donde ellos fueren escriuanos.

¶ *Ley. VIII. Que todas las veneras pertenescē al Rey.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj

Todas las veneras de plata, y de oro y plomo, y de otro qualquier metal de qualquier cosa que sean en nuestro señorio real pertenescen a nos. Porēde ninguno sea osado de las labrar sin nuestra especial licencia y mandado: y assi mismo las fuentes[a] y pilas y pozos salados que son para fazer sal nos pertenescen. Porende mandamos que recudā a nos con las rentas de todo ello: y que ninguno sea osado de se entremeter en ellas: saluo aquellos a quiē los Reyes passados, nuestros progenitores, o nos les ouiessemos dado por priuilegio, o las ouiessen ganado por tiempo segun se contiene en el titulo de las prescripciones.

¶ *Las fuentes.* a Intellige quādo sunt in publico, vel in prędijs Regis & nō in prædijs priuatorum iuxta ea quæ de argēti fodinis, & alijs minerijs tradit Andr. Iserniа titul. quæ sint regalia. verbo. Argentariæ. Gregor. Lopius in. l. vndecima. verb. *De las salinas* titul. 28. part. 3. de minis autem hodie. vide Pragmati. Philippi Secundi Hispaniæ Illustrissimi Regis.

¶ *Ley. IX. Como se han de poner cogedores de las rentas y pechos del Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxxxiij.

Ordenamos q̄ en todas las ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos: donde se ponen cogedores de nuestras rentas, y pechos y derechos se pongan por los concejos de las tales ciudades y villas y lugares, pregonandose primeramente dos, o tres dias quien querra coger los tales pechos, por menos precio, y aquel q̄ por menos precio se obligare a coger el tal pecho y derrama: que le sea dada seyendo el tal cogedor pechero llano y dando fiadores llanos y abonados de coger cada pecho por la quantia que los sacare y de no demandar mas. Otrosi de pagar los dichos marauedis de la dicha co-

hecha a los plazos y no las pesas y a las personas que nos mandaremos: y assi mismo en los pechos concejales a las personas que por los dichos Concejos fuere ordenado.

¶ *Ley. X. Que los concejos pongan fieles y cogedores de las alcaualas, y el salario que deuen auer,*

¶ El Rey don Alonso en Leon.

ORdenamos que los concejos de las ciudades, villas y lugares pongã fieles y cogedores de las alcaualas, y lleuen los dichos fieles para si treynta marauedis al millar de todo lo que cogieren y recaudaren.

¶ *Ley. XI. Que los escriuanos de los concejos, assienten en sus libros lo cierto de los padrones de las monedas.*

¶ El Rey don Iuan II. En Valladolid.

ORdenamos que los escriuanos de los concejos de las nuestras ciudades, villas y lugares cada vno en su concejo assienten en el libro del dicho concejo los padrones de lo cierto de las monedas que nos mandaremos repartir: porque por alli se puedan sacar las pechas que en las dichas ciudades, villas y sus tierras ay: porque dellas puedan dar copia a los nuestros recaudadores, y que no ayan poder de recebir los dichos padrones otros escriuanos sino los dichos escriuanos de concejo, o otros que de nos tengan poder y prouision especial para todo ello. Y mandamos a los nuestros escriuanos publicos, y a otros qualesquier notarios apostolicales, y episcopales, que no sean osados de tomar los dichos padrones, sopena de perder los dichos officios, y de incurrir en las otras penas contenidas en las cartas de mercedes que los dichos escriuanos tienen de nos.

¶ *Ley. XII. Que los que vendieren sillas y espuelas y estribos paguen alcauala.*

¶ El Rey don Iuan II. en Madrid, Año de mil cccxxxiij.

ORdenamos, y mandamos que de qui adelante todos los silleros, y freneros, y las otras personas que vendierẽ sillas, frenos, y espuelas, y estribos, o qualquier cosa dello paguen a nos llanamente alcauala de qualquier cosa dello, segun que se deue é acostumbra pagar la nuestra alcauala, y de las otras cosas que se comprã y venden, y ay alcauala, so las penas y condiciones que las leyes del Quaderno ponẽ en este caso.

Ley

¶Ley.XIII. *Que no aya baratos, ni corredores dellos en la corte del Rey,*

¶El mismo en Madrid.

ORdenamos que en la nuestra corte no aya corredores de baratos de las rentas y mercedes y raciones y quitaciones que de nos tienen nuestros vassallos y otras personas, ni vsen de las tales corredorias, y baratos, y qualquier que lo contrario hiziere que por la primera vegada le den cient açotes: y dende en adelante, le sea dada por cada vegada esta mesma pena, y que la prueua desto se faga segun se deue rescebir contra los juezes que toman dones.

¶Ley. XIIII. *Que las mercedes que tenian las villas para los muros: se quiten quando fueren de señorios.*

¶El Rey don Iuan.II. en Valladolid. Año de xlvj.

POrque los Reyes passados nuestros progenitores fizieron mercedes a algunas personas de nuestros Reynos de algunas villas y lugares: los quales en el tiempo que eran realengos auian de merced en nuestros libros cierta quantia de marauedis en cada vn año para el reparo de los muros dellas. Mandamos que pues las tales villas y lugares han passado a otros señorios que los nuestros contadores mayores quiten de nuestros libros los dichos marauedis, y no los passen en cuenta.

¶Ley. XV. *Que no se den cartas de alongamiento de pesquisas de monedas.*

¶El Rey don Iuan II. en Valladolid Año de mil ccccxlvj.

ORDENAMOS y mandamos que no se den cartas algunas, por nos, ni por nuestros contadores mayores, ni por los de nuestro consejo, ni otras prouisiones de alongamiento para demandar las nuestras rentas y moneda, ni para fazer la pesquisa sobre ellas, ni los nuestros secretarios las libren: y que se guarde en esto la ley del Quaderno de las monedas. Y esto se guarde assi: saluo quando por importunidad, o causa legitima se ouiere de fazer la tal prolongacion.

¶Ley. XVI. *Que las alcaualas no se repartan como pedidos.*

¶El Rey don Iuan Primero, en Soria. AEra de mil cccc y xvj.

ORdenamos que en ninguna ciudad, villa, ni lugar de nuestros reynos y señorios no se cojan las alca-

ualas como por pedido: saluo que los que compraren y vendieren las cosas que ayan de pagar alcauala que la paguen, y no otro alguno segun se contiene en el Quaderno de las alcaualas, con que mandamos arrendar las dichas alcaualas.

¶ *Ley. XVII. De los quintos que pertenescen al Rey de las presas y ganancias por mar y por tierra.*

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos

Cosa cierta es que los quintos que a los Reyes acostumbraron dar sus naturales de las presas y ganancias que auian, assi por la mar como por la tierra, de las cosas que tomauan y ganauan en la guerra les fueron dados en señal y reconoscimiento de señorio y naturaleza: y assi los fazedores antiguos de las leyes, ouieron por cosa desaguisada que otra persona alguna presumiesse de les pedir, ni lleuar por su derecho: y esto queriendo conseruar para nos los dichos Procuradores nos suplicaron quisiessemos dar forma y orden como los tales quintos quedassen por nos y que persona alguna no los pidiesse, ni lleuasse, saluo si fuesse por nuestro poder: y por especial concession nuestra segun lo quiere y dispone la ley quarta, del titulo veynte y seys de la segunda partida, cuyo tenor es este que se sigue.

Apuestas razones y ciertas fallaron los sabios antiguos, porque los hombres diessen al Rey con derecho su parte de lo que ganaren en las guerras. Y por ende establescieron que le diessen el quinto de lo que ganassen por cinco razones. La primera por reconoscimiento de señorio que es mayor sobre ellos y son con el como vna cosa, el por cabeça, y ellos por cuerpo. La segunda de deudo de la naturaleza que han con el. La tercera por agradescimiento del bien fecho que del resciben. La quarta porque es tenido de los defender. La quinta por ayuda de ellos mismos que ha fecho y podria fazer. Y este derecho de quinto no lo puede auer sino el Rey: ca a el pertenesce tan solamente por las razones sobredichas. Y maguer lo quisiesse dar a alguno por heredamiento por siempre no lo puede fazer, porque es cosa que pertenesce al Señorio del Rey solamente. Mas queriendo fazer merced a al-

a alguno puede lo otorgar que aya la pro que saliere del quinto fasta tiempo señalado, o por vida de aquel Rey que lo otorgasse. Otros derechos aun deuen dar al Rey de las cosas mayores y mas honradas que ganassen de los enemigos. Y esto señaladamente por fazerle honra. E sin todo esto deuen aun dar otros derechos de lo que ganaren por razon que les da el conque lo ganen: assi como se muestra en las leyes deste titulo. Porende nos conformandonos con la disposicion de la dicha ley. Defendemos y mandamos que de aqui adelante ninguno sea osado de tomar ni lleuar los dichos nuestros quintos que a nos pertenescen de todas las dichas presas y ganancias que assi por mar como por tierra nos son deuidos, aunque los que los pidieren y tomaren digan que aquellos que fizieron la presa son sus vassallos, o que la truxeron a su puerto, o que estan en vso y costumbre de los lleuar: pues la tal costumbre no pudo ser introduzida en perjuyzio de nuestra real preheminencia: pero si alguna persona tiene de nos merced de los dichos quintos, o parte dellos: queremos y mandamos que gozen de la dicha merced: segun el tenor y disposicion de la ley de suso encorporada.

Mandamos que las nuestras rẽtas y pechos y derechos sean arrẽdados por menos precio a los Christianos que a los judios.

Como el Rey don Enrique Quarto reuoco las gracias y mercedes y franquezas y libertades q̃ auia dado a qualesquier vniuersidades y personas singulares, contienese en este libro en el titulo de los esentos.

¶Titulo. II. de los contadores mayores.

¶Ley primera. Que sean dos contadores y no mas.

El Rey, y Reyna en Madrigal. Año de lxxvj.

ORdenamos y mandamos que por quanto agora son en nuestra casa tres contadores mayores, y en los tiempos de nuestros progenitores, no fueron mas de dos. Nuestra merced y voluntad es que quando el vno de nuestros Cõtadores mayores vacare que se reduzgan en el numero de dos cõtadores y no

no mas. Y esto mismo mandamos en los nuestros contadores mayores de cuentas, y assi prometemos de lo guardar, y si proueyeremos que no vala la tal prouision. A los quales dichos contadores mayores mandamos que guarden y cumplan ellos y sus officiales las ordenanças y tassas de yuso escriptas, so las penas contenidas.

¶Ley. II. *De las ordenanças y tassas que deuen guardar los contadores mayores y sus officiales.*

¶Ordenança del Rey, y Reyna.

PRimeramente que cada dia exceptos los Domingos y fiestas de guardar: los contadores mayores, y menores con todos los officiales y lugares tenientes de mayordomo se junten a tener audiencia vna vez al dia desde las nueue, hasta las doze en inuierno: y desde las siete fasta las diez en verano en casa de vno de los dichos contadores menores vna semana, y en casa de otro otra semana: y que qualquier de los dichos contadores menores, o lugar teniente de mayordomo que faltare de venir al tiempo susodicho, que pague en pena mil marauedis para la nuestra camara por cada vez, y si qualquier de los officiales no viniere cada vn dia, segun dicho es, que libre y señale por el aquel lugar teniente de contador mayor cuyo es el tal official, y los derechos que auia de auer de la tal librança sean para la nuestra camara. Y que el contador menor en cuya causa se juntaren: sea tenido so cargo del juramento y de mil marauedis de pena de dar copia al fin de su semana de las tales faltas y penas a la persona que por nos para las rescebir fuere deputado. Pero si acaesciere que aya alguna occupacion mucho necessaria a nuestro seruicio y con nuestra licencia puedan en ella ser occupados mas que no señale contador menor, ni official ninguno a parte fasta que se tornen a juntar todos y libren y señalen alli juntamente.

Item, que cada semana se junten alomenos Martes y Viernes, todos los Contadores mayores y menores, a las tres horas despues de medio dia y tengan audiẽcia: assi para despachar las cosas que con los contadores mayores se ouieren de comunicar como para señalar las cartas de merced y de justicia que nos ouieremos

mos de firmar y sean primeramente señaladas de todos los nuestros contadores mayores, o a lomenos de los menores con vno de los mayores. Y que fuera destas audiencias los dichos contadores mayores, no señalen cosa alguna.

Item, que los contadores menores no señalen prouision, ni libramiento, ni otra cosa alguna saluo estando todos tres juntos en su audiencia, o fuera della, so la dicha pena de los dichos mil marauedis por cada vez, la meytad para quien lo accusare, y la otra meytad para nuestra camara.

Item, que ningun contador mayor, ni menor, ni official alguno de los susodichos, ni otro por ellos, ni por alguno dellos tengan parte en las rentas, o en qualesquier recaudamientos, o receptorias, sopena que pierda el officio, y el quinto de sus bienes, la meytad para la dicha nuestra camara, y la otra meytad para el que lo accusare. Otro si que ninguno de los susodichos, ni otro por el, ni thesorero alguno, ni receptor sea osado de baratar, sopena que pierda todo lo que diere aquel, o aquellos con quien barataron con el quatro tãto, la meytad de la qual pena sea para la nuestra camara, y la otra meytad para el que lo accusare, y que toda via sea tenido de pagar entera la deuda principal.

Item, que los dichos contadores y officiales susodichos no libren cosa incierta a persona alguna por ningun expediente, ni so algun buen color, sopena que los contadores menores y los officiales de relaciones paguen lo que assi libraren con las expensas y gastos que fiziere el que assi fuere librado de cosa incierta. E assi mesmo que no pueda situar en ningunas rentas lo que fueren ciertos que no cabe en ellas. Otro si, que no puedan fazer declaratorias algunas sin que todos los cõtadores mayores y menores concurran a las fazer, y sin que nos de todo ello seamos por extenso y expressamente consultados è informados y se faga justa y deuidamente, y sin accepcion de persona, sopena que los que tales declaratorias fizieren paguen tanto quanto injusta, y no deuidamente se fallare que han declarado: la qual pena sea para las personas que en las tales declaratorias fueren agrauiadas.

¶ Item, que ninguno de los susodichos lleue mas derechos de los que estan tassados sopena que tornen con el doblo lo que de mas lleuaren: la meytad para la parte agrauiada, y la otra meytad para la nuestra camara, y que la copia de las dichas tassas este patente a todos en la casa donde se tuuiere la dicha audiencia; y que el contador en cuya casa se touiere asiente en las espaldas de qualquier prouision todos los derechos que della se touieren de pagar, porque en toda parte se puedan saber.

¶ Item, que no se arrienden los dichos officios, o se arrienden en precios moderados, y razonables, de manera que el official que lo recibiere en renta se pueda buenamente sostener y mantener de los derechos justos del tal officio; sopena de cient mil marauedis al que lo diere en renta, y cinquenta mil marauedis, al que lo tomare, la meytad para la nuestra camara, y la meytad para el que lo accusare. ¶ Otro si que ningun contador mayor, ni menor, ni otro official alguno de los susodichos resciba dadiua [a], ni presente, ni seruicio, ni agradescimiento pedido, ni de grado offrescido de ninguna persona por si, ni por otro directe vel indirecte de qualquier calidad, o quantidad que sea saluo cosas de comer, y de beuer en pequeña quantidad presentadas por quien no tiene negocios que con ellos aya de despachar, o despues de fenescidos los tales negocios, sin las pedir por manera alguna las tales cosas de comer y de beuer, sopena que el que lo rescibiere, o otro por el, lo restituya con las septenas por la primera vez: la meytad para la nuestra camara, y la meytad para el q̃ lo accusare. Y por la segunda vez, pierda el officio, y el que lo diere en qualquier manera pague en pena otro tanto como dio: pero si de su grado manifestare como lo dio no caya en pena alguna: mas que le sea restituydo lo que ouiere dado, y aya la meytad de las dichas septenas.

Item, que juren los dichos contadores mayores y menores expressamente, que no prouean de receptoria a persona alguna por

[a] ¶ *Dadiua*. Cōcord. capi. statutū. de rest. libr. 6. §. de iudicibus & algazellis recipientibus donationes (seu *cohechos* Hispanè) vid. optime in. l. 1. 2. & l. 3. titul. 20. in ord. Regis Alphonsi Compluti celebratis Anni. 1386.

na por parentesco, ni amistad: saluo porque a todo su leal saber creen que la tal persona es idonea. y fiel y sufficiente para el tal cargo y que al tiempo que la proueyeren resciban juramento del tal receptor: que negociara fielmẽte el tal cargo: y como su propria hazienda: y que no baratara con persona alguna segun de suso es defendido.

Item, que juren los dichos contadores mayores y menores, que no libren officio, ni quitacion saluo a las personas que realmente y con effecto siruieren los officios de las tales raciones y quitaciones: saluo si nos expressamente lo mã daremos por fazer merced especial a algunas personas.

Es nuestra voluntad y ansi lo declaramos, que por este mismo fecho que qualquier que fiziere contra las dichas ordenançcas, o contra qualquier dellas incurra en la pena, o penas dellas ipso iure. Y desde luego sea obligado a pagar la dicha pena, o penas dellas in foro conscientiæ, sin que aya, ni se espere otra condenacion quanto quier que el delicto sea occulto.

Item, que juren todos los contadores: y todos los officiales de tener y guardar bien y fielmente todas estas ordenanças: y de pagar las penas dellas: si en qualquier manera a sabiendas fizieren contra qualquier dellas: y de reuelar a nos cada vno qualquier cosa que de qualquier otro supiere: y que no rescibiria contador mayor, ni menor, ni otro official alguno a vsar de qualquier de los dichos officios, sin que primeramente jure de guardar todo lo susodicho.

Y mandamos que sean todos aposentado en vn barrio, muy cerca vnos de otros: porque se puedan juntar y ser auidos mas sin trabajo.

Item, que ningun official de contadores mayores, ni menores, ni del thesorero, ni del escriuano de las rentas, ni del mayor domo, ni de su lugar teniente, ni de Secretarios, ni de sus lugares tenientes, ni otros sus continuos commensales, accepten cargo de despachar qualquier priuilegio, o librança, o recudimiento, o otras qualesquier negociaciones tocantes a la nuestra fazienda, sopena que qualquier que lo contrario fiziere, pague por la primera vez diez mil

marauedis: y mas lo que leuare por la tal negociacion, la meytad para la nuestra camara, y la meytad para el que lo accusare. Y por la segunda vez que no este mas en la nuestra corte. Pero pueda qualquier de los suso dichos aceptar cargo de negociar qualesquier priuilegios, o libranças, o otras qualesquier prouisiones y despachos de yglesias y monesterios, y de personas pobres y miserables y de parientes y amigos, no leuando cosa alguna por la tal negociacion, so la dicha pena.

¶*Ley. III. Que los contadores mayores puedan hazer condiciones en los quadernos quando arrendaren las rentas.*

¶El Rey don. Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxix.
¶El mismo en Palençuela. Año de xxv.

MAndamos q̃ en los quadernos y cartas y recudimientos que se ouieren a dar en el arrendamiento en las nuestras alcaualas y monedas y tercias y otras nuestras rentas de nuestros Reynos q̃ los nuestros contadores mayores puedan fazer condiciones nueuas sin nuestro especial mandado: pero que si los Procuradores de las nuestras ciudades y villas vieren que de las dichas condiciones, son algunas agrauiadas. Mandamos que lo muestren ante nos, y nos mandaremos proueer como cumple a nuestro seruicio y al bien y pro comun de nuestros Reynos.

¶*Ley. IIII. Que no se reciba puja despues de rematadas las rentas de postrimero remate.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccclxij.

MAndamos que despues que los nuestros contadores mayores ouieren rematado de postrimero remate las nuestras rentas que dende en adelante no las puedan mudar, ni rescebir mayor precio, ni puja, ni media puja, ni otro precio mayor, ni menor: saluo de consentimiento de las partes a quien toca, o si la puja fuere tanta quanto monta la quarta parte de toda la renta, y no en otra manera. E si los nuestros contadores el contrario fizieren que no vala: y aquellos que seyendo rematada la renta en otro la pujaren y mayor precio dieren saluo como dicho es que paguen a nos la puja: y no aya la renta. Y mandamos a los nuestros contadores mayores, que juren en el nuestro Consejo de lo assi guardar.

Ley

¶ *Ley. V. Que no se rescíba puja de menos del quarto.*

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Nieua.

COmo quier que el señor Rey don Enrique nuestro hermano en las Cortes que hizo en Toledo, Año de lxij, fizo y ordeno que los nuestros contadores mayores no pudiessen mudar las nuestras rentas de vn arrendador en otro despues de rematadas, ni pudiessen rescebir en nuestras rentas ninguna puja, ni media puja, ni otro precio mayor, ni menor, saluo si la puja montasse tanto como la quarta parte de lo que mõtare todo el cargo de la tal renta que assi fuere rematada, y no en otra manera, y como quier que la disposicion de la dicha ley es muy justa y contiene equidad. Pero porque la malicia y cobdicia de muchas personas fazen que la dicha ley parezca permitir agrauio, porque muchas personas por virtud de la dicha ley, tientan de sacar a muchos arrendadores de sus rentas en cabo del año quando veen que conoscidamente los que primeramente arrendaron han algun prouecho en ella: y han puesto su industria y parte de su fazienda en mejoramiento de la dicha renta. Y aunque la facultad de la dicha ley redunda en prouecho y acrescentamiento de nuestras rentas: pero resulta della algun agrauio al arrendador en quien fuere rematada. Porende el dicho señor Rey don Enrique en las cortes q̃ fizo en Nieua, el año de lxxiij. limitando y justificando la dicha ley a peticion de los Procuradores de nuestros reynos: mando y ordeno que la persona que por virtud de la dicha ley y quisiere fazer la tal puja de la quarta parte para sacar la renta a aquel en quiẽ primera mente fue rematada que la faga dentro en tres meses despues que la tal renta fuere rematada en el primero arrendador que la tuuiere, y no despues, y que esto haya lugar, y se pueda fazer aun que la renta sea rematada en el primero arrendador en tiempo que no queden del año por passar los tres meses. Y que la dicha quarta parte de puja se entienda ser fecha contando por precio de la rẽta todo lo que della nos auemos de hauer y saluado y situado que ay en ella, y los prometidos que en ella se han otorgado: y el que passado el dicho tiẽpo de los tres meses tentare de hazer la dicha puja contra el tenor y forma de

sta ordenança que caya e incurra en las penas contenidas en la dicha ley. Y con esta limitacion ordenamos q̃ la disposicion de la dicha ley aya lugar, y no pueda ser renũciada: y que toda via en qual quier renta nuestra, sea recebida la dicha puja, fasta los dichos tres meses despues de rematada, aunque los nuestros contadores mayores ayan jurado y prometido con qualesquier clausulas derogatorias, penas, fianças, y obligaciones, y no obstancias desta ley y otras qualesquier firmezas que no se recibira la dicha puja: y que toda via sin embargo de todo esto se rescíba la tal puja si se fiziere en el tiempo y por la forma que de suso se contiene, y si de otra guisa se fiziere q̃ no pueda ser rescebido.

¶Ley.VI. Que los que tienen marauedis del Rey sean librados en la comarca donde biuieren.

¶El Rey don Iuan.II. en Palençuela. Año de xxv.

¶El mismo en Madrid. Año de mil.cccc xxv.

ORdenamos que a todos aquellos que tienen en los nuestros libros marauedis algunos, assi de tierra como de racion, o quitacion que les sea librado en los recaudadores de las comarcas adonde biuen, o tienen su habitacion. Y que el recaudador sea tenido de les librar en el dicho lugar donde biuen, o lo mas cerca que ser pueda: y otro si que ningun recaudador, ni arrẽdador sea osado de baratar tierras de los nuestros vassallos, y q̃ acerca de esto se guarden las leyes de nuestros Quadernos, y las ordenanças por nos fechas. Y otrosi mãdamos que los dichos nuestros cõtadores mayores librẽ en cada vn año en el primero tercio todo lo que ouieren de auer en nuestros libros aquellos a quien fueren deuidos marauedis algunos, porque puedan ser pagados bien, y los recaudadores puedan ser requeridos con los libramientos: y principalmente mandamos que sean librados en el principio de cada vn año las lymosnas y castillos fronteros.

¶Ley.VII. Que ninguno pueda tener facultad de mudar su situado de vna renta en otra.

¶El Rey don Enrique. III I. en Cordoua. Año de mil.ccccl v.

¶El Rey don Enrique.IIII. en Nieua.

EN las cortes de Nieua el señor Rey don Enrique que sancta gloria aya, a peticion de los Procuradores de las

las ciudades y villas reuoco las facultades que auia dado por priuilegio a algunas personas para que de los marauedis, o pan, o otras cosas que tenian por juro de heredad al comienço de cada vn año nombrassen las rentas y partidos donde quisiessen auer por aquel año los tales marauedis, y que fiziessen repartimiento dellos por las rentas q̃ mas les agradassen, y con otras clausulas exorbitantes de sus priuilegios. De lo qual se auian seguido muchos robos e daños so color de executar los tales priuilegios. Ordeno y mando que dende en adelante no se diesse facultad a persona alguna para que fiziesse repartimiento de sus marauedis: y que si diesse las tales facultades que no valiessen, y que los contadores mayores no lo passassen, ni posseyessen en el priuilegio, ni lo assentassen en sus libros. E otrosi en las facultades que eran dadas fasta alli ordeno y mando que en comienço del año primero, que fue año de lx. nombrassen las rentas para siempre donde quisiessen tener situados sus marauedis. Y que dende en adelante no los pudiessen dar, ni nombrar de nueuo en tiẽpo alguno, y que los priuilegios que fasta alli eran sacados y quantias situadas en rentas ciertas y no eran acceptadas en los lugares donde estauan las dichas rentas, ni eran mandadas pregonar se executassen fasta, que se aueriguasse entre los arrendadores y fieles y cogedores de la vna parte: y el dueño del priuilegio de la otra ante los del nuestro Consejo: y los nuestros Cõtadores mayores. E si fallassen que cabe el tal situado en la renta lo mandassen pregonar y acceptar y pagar, y si viessen que no cabia que luego mandaua y mando que no se acceptasse, ni pregonasse.

E otrosi ordeno y mando, que los que tuuieren marauedis, y pan y otras cosas de merced situado en qualesquier rentas, y en qualesquier pechos y derechos, q̃ no fiziessen por ello toma, ni represaria de bienes, ni prision de hõbres de los vezinos y moradores del Concejo, del lugar donde tuuiessen situados los tales marauedis, ni del lugar donde fuessen vezinos y moradores, los arrendadores, fieles y cogedores, so pena que por el mismo fecho y por esse mismo derecho ouiesse perdido y pierda la tal merced, y aquella quedasse vaca, y fincasse ninguno, y de ningun valor el priuilegio,

gio, o causa que de la tal merced touiesse, y que el Rey pudiesse proueer de los tales marauedis seyendo sobre ello vencido y condenado en nuestro consejo; y que luego que fuesse dada la sentencia tassassen y quitassen de nuestros libros los nuestros contadores mayores la tal merced, y la assentassen aquien nos mandassemos. Y que sobre tal caso cada vno prosiga su justicia por via ordinaria, y no por via de tomar represaria, ni prision de personas: y que el tal crimen sea caso de corte. Y esto se entienda saluo quando por defecto de justicia del concejo de la ciudad, o villa, o lugar donde los tales marauedis fuessen librados y se fiziesse la tal toma y execucion por nuestras cartas que sobre ello fuessen dadas, libradas de los del nuestro cōsejo y de los nuestros contadores mayores, y assi lo mandamos guardar segun que en la dicha ley se cōtiene.

¶ Ley. VIII. Que los que tienen marauedis del Rey, sean librados en el primer tercio de cada año.

¶ Pragmatica del Rey don Juā en Valladolid. Año de mil ccccxxxij. y año de lij.

Mandamos que los nuestros vassallos, y personas que de nos tienen tierras y mercedes ra[a] ciones: y quitaciones sean librados en cada año, ante que se cumpla, ni passe el primero tercio cada vno dellos lo que de nos han de auer en qualquier manera, por que ellos sean socorridos y lo ayan con tiempo: y se puedan aprouechar y sostener dello y no ayan de baratar, ni se cohechar por se fazer tarde los libramiētos, y que le sean librados los marauedis que no tienen y ouieren auer en cada vn año cada vno en sus comarcas y villas y lugares y tierras, y lo que ende no cupiere, les sea librado en los otros lugares donde cupiere.

[a] ¶ Vassallos. Attende ad istam legem eiusque rationem.

¶ Ley. IX. Que los perlados y caualleros sean librados en los lugares de sus tierras

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Madrid. Era de mil cccclviij.

Establescemos y mandamos que los Perlados, y Caualleros y otras qualesquier personas que en nuestros libros tienen marauedis algunos, sean librados en sus propios

prios lugares si abastaren. Y los que fallescieren, sean librados en otros lugares de nuestra corona Real: y mandamos a los nuestros contadores mayores, que tassen el justo valor de todos los lugares de señorio, que son en nuestros Reynos, auida primero informacion, quanto verdaderamente valen las nuestras rentas: porque sea sabido el valor de ellas, y no se faga diminucion alguna en nuestras rentas. Y mandamos otrosi a los nuestros cōtadores mayores, que tomen cuenta del sueldo que deuen hauer los dichos Perlados y caualleros y otras personas, porque socolor del dicho sueldo, no fagan toma de los marauedis de nuestras rentas. Y mandamos sobre ello dar nuestras cartas, y que sea pregonado en nuestra corte que todos aquellos a quien es deuido el sueldo vengan fasta sesenta dias a fenescer cuenta con nuestros contadores mayores.

¶ *Ley. X. Que los marauedis que vacaren en los libros del Rey sean consumidos para el la meytad.*

¶ El Rey dō Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccc y lxij.

EL Rey don Enrique nuestro hermano que sancta gloria aya en las cortes que fizo en Toledo, Año de lxij. ordeno que todos los marauedis que en sus libros estauan assentados: qualesquier personas cada y quando vacassen la meytad fuesse consumida para el Rey, saluo los marauedis que vacassen de padre a fijo, y de aquellos que en seruicio de Dios y del Rey muriessen en la guerra de los infieles. Y sacadas otrosi, las tenencias y raciones y quitaciones de los mayores officios: de los quales no ay mas de vn officio, o dos en casa del Rey. Exceptas otrosi las renunciaciones que qualquier quisiere fazer de los marauedis que touiere en los libros del Rey. Y ordeno que de la meytad que assi fuesse consumida, y el Rey no pudiesse fazer merced. Y que porque fuesse mejor guardada que los contadores mayores juren en presencia de los Procuradores del reyno, que so pena de perjuros y de priuacion de los oficios que de alli adelante no libraran, ni passaran carta, ni aluala que contra lo suso dicho fuere otorgada: aunque en ella se faga expressa mencion desta ley, y sea inserta en ella. Y aunque el Rey quisiesse absoluer del dicho juramento: y de las penas desta ley a los dichos contadores mayores. Y aunque proceda

ceda de ſu cierta ſciencia y proprio motu y poderio Real abſoluto con otras qualeſquier abrogaciones derogaciones y no obſtancias.

Item, que los Secretarios juraſſen en el conſejo: que no libraran carta, ni aluala contra lo que dicho es.

¶ Ley. XI. Que los contadores mayores, ni ſus officiales no puedan arrendar ni ſer fiadores de las rentas, ni baraten.

¶ El Rey don Iuan. II en Guadalajara. Año de mil ccccxxxvj

ORdenamos que los nueſtros contadores mayores y ſus lugares tenientes y ſus officiales y los otros officiales de la nueſtra caſa y corte: aſsi el nueſtro chanciller como el nueſtro mayordomo y notarios y otros officiales de la nueſtra caſa, ſean tenidos de guardar y guarden las leyes fechas y ordenadas por el ſeñor Rey don Iuã nueſtro padre que ſancta gloria aya en el ayuntamiẽto de Segouia, y por nos en las cortes que hezimos en Madrigal, Año de ſetenta y ſeys: que fablan en razon de los derechos de ſus officios, ſo las penas en ellas contenidas, y que los dichos nueſtros Contadores mayores de las cuentas, ni ſus lugares tenientes, ni ſus officiales, ni otro por ellos no puedan ſer theſoreros, ni recaudadores, ni fazedores, ni fiadores en coſa alguna que tanga a las nueſtras rentas y derechos, ni ſean arrendadores, ni hayan parte en las nueſtras rentas, ni en las fianças, ni baraten, ni ſaquẽ libramientos agenos.

Y fagan juramento en deuida forma todos los ſobredichos ante nos, de lo aſsi fazer y complir y guardar. So pena de perjuros ẽ infames. Y que ayan perdido los dichos officios, los que lo contrario fizieren.

¶ Ley. XII. De los derechos que han de lleuar los officiales de los contadores.

¶ El Rey don Iuan II. en Segouia. Año de mil ccccxxxiij.

POrque nos es fecha relacion que el nueſtro chanciller mayor, y el nueſtro mayordomo mayor: y los nueſtros contadores mayores y ſus lugares tenientes y los nueſtros Alcaldes e Alguaziles de la nueſtra caſa y corte y Chancilleria, y los otros nueſtros officiales han lleuado, y lleuan mayores quan-

tias

tias de las que deuian lleuar y les pertenesce de sus salarios y derechos que deuen lleuar de sus officios: y otrosi algunos dellos no han guardado en lo que atañe a sus officios las leyes y ordenanças por los Reyes dõde nos venimos, en especial por el Rey don Iuan nuestro padre que sancta gloria aya en las cortes que fizo en Segouia, y nos fezimos en Madrigal, el qual mando proueer en la manera que se sigue.

¶*Ley*. XIII. *De las ordenanças que deuen guardar los officiales del sueldo, y los derechos que deuen auer.*

¶El Rey y Reyna.

Mandamos que los pagadores del sueldo y acostamiento, y de qualesquier marauedis en contado q̃ ouieren de ser pagados, guarden la forma siguieute. Primeramente que no lleuen precio alguno de las pieças de oro y plata que assi pagaren, ni las carguen en mas precio, de lo que comunmente valen en pago, ni las busquen menguadas en los cambios, o en otros lugares para las dar por buenas y sanas. So pena que el que lo contrario fiziere pierda todo lo que assi lleuare y diere con el quatro tanto por la primera vez, la meytad para la nuestra camara, y la otra meytad para el que lo accusare. Y por la segunda vez que allende de la pena suso dicha no vse mas del dicho officio.

Item, que no cuenten mas de lo que pagaren realmente y con effecto, y que por ningun achaque no dexen de pagar el sueldo al que realmente lo ouiere seruido y lo pidiere no auiendo fecho cosa, porque lo deua perder.

Item, que por ninguna affición ni interesse pague sueldo, o acostamiento al que no fuere deuido, so pena que pague con el doblo qualquier cosa de lo suso dicho.

Item, que quando alguno finare sea pagado a sus herederos lo que fuere deuido: assi del sueldo como del acostamiento, y si no tuuiere herederos que sea distribuydo por su anima, so pena que el pagador que lo retuuiere lo pague con el doblo, la meytad para nuestra camara, y la mitad para el que lo acusare.

Item, que no resciba dadiua, ni presente el, ni otro por el, pe-

dida,

dida, ni de grado offrescida: directe, ni indirecte a aquellos a quien han de pagar qualesquier quantias de marauedis, ni baraten con ellos por poco, ni por mucho, so pena que torne lo que assi recibiere y ouiere con el doblo. En todas las dichas penas desde agora condenamos al que en ellas, o en qualquier dellas cayere. Y queremos que sea tenido, in foro conscientiæ de las pagar sin que sea, ni espere ser en ellas condenado por ningun juez. Que juren de pagar las dichas penas si en ellas cayeren: que no rescibiran a vsar del dicho officio a ninguna persona sin que primero jure aquesto: y que reuelaran a nos vnos de otros lo que dello supieren.

Que ninguno sea rescebido a vsar deste officio sin que primeramente haga este juramento.

Y que lleuen por libramiento de sueldo de diez lanças: y dende ayuso que lleuen todos los officiales del sueldo lx. marauedis. Y de diez lanças arriba fasta cincuenta lanças.c. y xx. marauedis. Y de cincuenta lanças arriba. cc. y.x.marauedis. Y dende ayuso a este respecto: y esto si fuere hecha librança de sueldo de vn mes: y dende arriba. Pero si fuere menos de vn mes lleuē los cōtadores del sueldo la meytad de los dichos derechos de libramiento de sueldo de los espingarderos q̄ lleuē todos los officios de sueldo diez y ocho marauedis. De libramiento de sueldo de peones si libraren a cada peon por si, y si fuere vn libramiento de vn mes de sueldo, o dende arriba que lleuen todos los contadores de librança por cada persona ocho marauedis. Pero si fuere de menos de vn mes que lleuen la meytad. Y si fuere la librança de capitania de peones de ciudad, o villa, o tierra, o de cauallero, o de otra persona que los traya que si fuere la capitania de cien peones, o dende arriba que lleuen todos los contadores de librança. c. y. lxxx. marauedis, seyendo la librança de vn mes, o dende arriba. Y si fuere de vn mes abaxo que lleue la meytad: pero si fuere la librança de cient peones abaxo que lleuen todos los contadores nouenta marauedis, seyendo la librança de vn mes arriba: y si fuere dende abaxo, que lleue la meytad. Y en este caso si todos los peones de la dicha capitania, o su capitan quisiere que toda la librança se faga en vn libramiento, que

to, que sean tenidos los dichos cōtadores de lo hazer. De fenescimiento de cuenta que se fizieren con qualesquier personas sobre su sueldo, si ouiere seruido algun tiempo y fuere despedido para le contar ydas y venidas que en este caso se pague de fenescimiento de cuenta de sueldo de diez lāças, y dende ayuso. lx. y cinco marauedis. Y de. x. lanças arriba fasta. l. lanças. c. y. l. marauedis. Y dende l. lanças fasta ccc. y. xxv. marauedis. Y de c. lāças arriba. cccc. y. l. marauedis, pero sino fenesce la cuenta por despedimiento, saluo por saber lo que ha de auer que en tal caso los contadores no lleuen derechos algunos pues de la librāça los han de lleuar. Del assiento de qualquier aluala, o cedula para q̄ assi assienten sueldo, o lo libren a qualquier persona, o fenezca cuenta con el.

Si fuere de cinco lanças fasta diez lanças, o dende abaxo, lleuen todos los cōtadores treynta marauedis. E si fuere de cinco lāças abaxo, lleuen diez y ocho marauedis. E si fuere de diez lanças arriba, lleue sesenta marauedis.

De la fe que piden los vassallos, o peones para lleuar consigo, si fuere de vna persona lleuen todos los contadores doze marauedis. Pero si la pidieren por capitania de ciudad, o villa, o tierra, o cauallero si fuere de cient personas arriba que paguen trezientos marauedis. E si fuere de cient personas abaxo fasta cincuenta que paguen ciento y cincuenta marauedis. E si fuere de cincuenta fasta veynte, que paguē sesenta y cinco marauedis, y si fuere de veynte ayuso que paguen a este respecto.

De la librança del sueldo ordinario que se libra a los Alcaydes de los castillos fronteros de Moros que lleuen todos contadores de sueldo por el tal libramiento si fuere de caualleros nouenta marauedis, y si de peones quarenta marauedis.

Quando se situare el sueldo del castillo frontero por priuilegio. Mandamos que lleuen todos los contadores del sueldo, otros tantos derechos por el tal priuilegio como de yuso mandamos que lleuen por despacho de priuilegio de merced de juro de heredad, pues que no ha de boluer mas a se librar por nuestros libros.

Otrosi, por quanto se falla que es costumbre que los nuestros contadores lleuen por todo el

sueldo que libraren y pagaren diez marauedis de cada millar. Mandamos que lleuen de aqui adelante para todos ellos, y que lo descuenten a las partes de lo que assi les libraren. Pero que no lo pidan, ni lleuen de las partes en dineros.

¶ Ley. XIIII. De los derechos de los officiales de tierras y acostamientos.

DEL Asiento de carta, o aluala, o cedula en que mandaremos assentar acostamiento a qualquier persona si fuere de acostamiento de cinco lanças lleuen todos los contadores .lx. marauedis y dende abaxo a este respecto. E si fuere el acostamiento de diez lanças, lleuen nouenta marauedis, y dende abaxo a este respecto, y dende arriba no mas. Pero si este asiento no se fiziere por lanças, saluo por casa, o biuienda, o mantenimiento, o acostamiento que lleuen todos los contadores tres marauedis de cada millar.

Del libramiento que se fiziere de los dichos acostamientos en qualquier de las maneras susodichas, o de las tierras que lleuen todos los contadores quinze marauedis de cada millar. Y si se fiziere esta librança en recaudador, o receptor, que se descuenten estos derechos al pie del libramiento y no se paguen en dineros contados el que saca el libramiento. Del asiento de qual quier otra aluala, o cedula que se ouiere de assentar en su officio que lleuen todos los contadores treynta marauedis. Del despacho y librança de qualquier nuestra carta vizcayna que se ouiere de despachar por este officio si fuere de lanceros, o de ballesteros, o merced de marauedis, lleuē todos los contadores nouenta marauedis al millar. Pero si fuere la carta vizcayna de quitacion, o de salario de qualquier officio que lleuen del asiento y sobre escreuir della todos los dichos contadores diez marauedis al millar. Si fuere la carta de alguna merced de prebestad, o de alcaldia, o otro qualquier officio que se haya de assentar en estos libros, y no tenga quantia de quitacion cierta que lleuen los dichos contadores por el asiento y despacho dellos ciento y ochenta marauedis.

¶ Ley. XV. De los derechos del officio de las mercedes.

POr assentar qualquier aluala de merced de por vida, o

da,o de juro de heredad en estos officios: quier sea por merced nueua,o por renunciacion, o por vacacion de qualquier quantia que sea, lleuen todos los contadores sesenta marauedis por el asiento: pero si la tal merced se fiziere a Yglesia,o monesterio, o hospital,o cofradia, o concejo q̃ paguen los derechos doblados.

Del asiento de qualquier carta,o aluala, o cedula por donde nos mandaremos librar a alguno algunos marauedis, o otra cosa de merced que no sea de juro de heredad, ni de por vida, saluo por vna vez que lleuen todos los dichos contadores por tal asiento della treynta marauedis, y por libramiento de la merced otros treynta marauedis, de qualquier quantia que sea. Si nos fizieremos a alguno merced de marauedis, o de otra cosa que se aya de assentar en los libros de las mercedes para en quanto nuestra merced fuere que pague a todos los dichos contadores como de yuso se contiene que pague si fuere de merced de por vida. Pero si la merced que nos fizieremos de qualesquier marauedis por vna vez, o en quanto nuestra merced y voluntad fuere, fuere en lymosna a Yglesia, o monesterio,o a otra persona singular que de la tal no se lleue derecho alguno por los contadores, ni otros officiales.

Del priuilegio y carta de merced sobre escripta de contadores, o que aya fuerça de priuilegio que lleuen todos los nuestros contadores de las mercedes nouenta marauedis de cada millar, si la merced fuere de juro de heredad, y si la merced fuere de por vida que lleuen la meytad.

Por la carta de desembargo para que acudan a alguno con los marauedis que tiene por priuilegio, o carta, que pague a todos los contadores si fuere la merced de veynte mil marauedis ayuso, quarenta y cinco marauedis. E si fuere de veynte mil marauedis y dende arriba cincuenta marauedis. Y si fuere vniuersidad que pague estos derechos doblados.

Por ordenar la nota de qualquier priuilegio de juro de heredad, o de merced de por vida, que lleue el official que la fiziere ciento y cincuenta marauedis y no mas, y que los otros officiales no lleuen cosa alguna por ella, ni por el asiento della.

De qualquier fe que ſacare de vnos libros para otros, o traſuntare de vnos libros para aſſentar en otros, que lieuen todos los dichos contadores quarenta y cinco marauedis y no mas. Pero ſi la tal fe ſe ouiere de ſacar de los libros del ſeñor Rey don Enrique nueſtro hermano para la aſſentar en los nueſtros libros. Mandamos que lleue el official, o officiales que la ſacaren y dieren quarenta y cinco marauedis y no mas, y los dichos contadores todos por la aſſentar en los nueſtros libros, nouenta marauedis.

Por ſobre eſcreuir qualquier priuilegio de los que ſe deuen ſobre eſcreuir, que lleuen todos los contadores ſeſenta marauedis. E ſi fuere el tal priuilegio de concejo, o vniuerſidad que pague el doblo.

De qualquier carta vizcayna que ſe librare por el officio de las mercedes: que lleuen todos los cõtadores otro tanto como de ſuſo eſta ordenado que lleuen los contadores de las tierras por las cartas vizcaynas, que ſe deſpacharen por ſu officio.

De carta de merced de derechos de ferreria q̃ ſe fiziere por cinco años : que lleuen todos los contadores por cada ferreria ciẽto y cincuenta marauedis. Y ſi fuere de cinco años arriba, que lleuen al doblo. Y ſi fuere por vida que lleuen quatrocientos y cincuenta marauedis. E ſi fuere de juro q̃ lleuen ſeys cientos y cincuẽta marauedis.

De qualquier libramiento de merced, y por vida, o de cada año, o de juro de heredad que no eſte ſituado por priuilegio que lleuen todos los dichos contadores por vna perſona quarenta y cinco marauedis. De qualeſquier poderes de las fianças de las mercedes que ſe acoſtumbran de ſe obligar, que lleuen todos quarenta y cinco marauedis. Eſto miſmo lleuen de los poderes de tierras y raciones y quitaciones.

De carta de pregones q̃ ſe dieren que la merced que eſtaua ſituada en alguna renta no ſe pague, lleuen todos los dichos contadores ſeſenta marauedis, y del aſſiẽto del teſtimonio de los pregones q̃ truxerẽ a aſſentar, lleuen todos otros. xl, y cinco marauedis.

¶ Ley. XVI. Del officio de quitaciones.

DEl aſsiento de qualquier carta de aluala, de qualquier quitacion: mãdamos y orde-

y ordenamos que lleuen todos los nueſtros contadores de las quitaciones otro tanto como de ſuſo mandamos que lleuen los contadores, y officiales de las tierras y acoſtamientos por el aſsiento de los acoſtamientos que fizieren. Y qualquier libramiento que libraren de qualquier quitacion, o de ayuda de coſta, que lleuen todos los contadores de las mercedes por los libramentos que por ſu officio ſe ſacaren.

De qualquier carta de priuilegio que por eſtos libros ſe ſacare que lleuen todos los contadores otro tanto como de ſuſo mandamos que lleuen los contadores de las mercedes por los priuilegios que por ſu officio ſe ſacaren de los libramientos de las pagas de las villas y caſtillos fronteros: y de los caualleros y peones que por eſte officio ſe ſacaren, que lleuen todos los dichos contadores otro tanto como de ſuſo mandamos que lleuaſſen los contadores del ſueldo por la librãça que de ſus libros ſe fiziere.

De las renunciaciones y fees, y embargos y otras coſas que por eſte officio ouieren de paſſar, que lleuen como los contadores de las mercedes por las ſemejantes coſas. De nueſtras cartas de receptorias que qualquier Receptor lleuare, ſi fuere ſin ſalario, no lleuen los contadores coſa alguna. Y ſi fuere con ſalario lleuen todos dozientos marauedis.

¶ *Ley. XVII. De los derechos de los officiales de las rentas.*

ORdenamos e mandamos q̃ los contadores y officiales de las rentas, lleuen todos del recudimiento q̃ fuere de quantia de cincuenta mil marauedis, y dende abaxo quatrocientos y cincuenta marauedis. Y del recudimiento de .l. faſta cient mil marauedis, nueuecientos marauedis. Y del recudimiento q̃ fuere de cient mil marauedis arriba faſta quiniẽtas mil marauedis, dos mil y cient marauedis. Y del recudimiento de quinientas mil marauedis faſta vn cuento de marauedis, tres mil y ſeyscientos marauedis: y eſto ſe entienda por la renta de vn año. E ſi fuere el recudimiento de mas años que lleuen a eſte reſpecto. E ſi la renta ſe partiere entre dos arrẽdadores, y cada vno quiſiere ſin carta de recudimiẽto, que paguen ambos por recudimiento y medio.

Y ſi fueren tres arrendadores, o dende arriba, y quiſiere cada

vno su carta de recudimiento: q paguen todos por dos recudimientos, y por quitar la dubda que sobre esto podria nascer: declaramos que todo lo que montare el sueldo de cada renta se cuente por quantia de renta para que dello se paguen los derechos del recudimiento tomando los contadores fiança del situado de la renta. De la fechura del recudimiento, lleue el official del contador de las rentas que lo fiziere cient marauedis, segun que siẽpre se acostumbro, y que repartan entre si los officiales los recudimientos para los fazer. De quaderno que dieren los officiales, o si pusiere en el recudimiento para que pidan, o resciban por el, lleuẽ todos los contadores: y sus officiales quatrocientos y cincuenta marauedis.

Del asiento de qualquier merced de escusados, lleuen todos los dichos contadores otra tanta quantia como de suso mandamos que lleuassen los contadores de las mercedes por assentar qualquier carta, o aluala de merced, quier sean los escusados de juro de heredad, o de por vida, quier sean de pedido, o de monedas. Del asiento del aluala de la renunciacion de la fe, de libros que passaren por estos libros de rentas que lleuen los contadores dellos, segun mandamos que lleuassen los contadores de las tierras y mercedes por las tales cosas que por sus libros passaren.

De la carta de priuilegio que se sacare de escudos, quier sean de pedido y monedas, o monedas solamente, que lleuen todos los contadores por cada escusado que fuere de juro treynta marauedis, y por vida la meytad.

De poner por saluado qualquier priuilegio, que lleuen todos los dichos contadores la mitad de lo que suso esta ordenado: que lleuen por dar priuilegio de juro de heredad.

De qualquier merced de tercias, o de salinas, o de otras rentas que se dieren enteras que sea tassado su valor, y por aquel respecto lleuen los contadores de las rentas, segun que de suso esta tassado que lleuen los contadores de las mercedes por los priuilegios de semejantes quantias.

De las receptorias que se dieren de alcaualas y tercias, o de otras rentas desembargadas, o de pedidos y monedas de años passados. Si la carta de receptoria

ria fuere con salario, lleuen todos los contadores seyscientos mara uedis. Y si fuere sin salario que no lleuen cosa alguna.

De la carta que se diere para arrendar, y rematar rentas, y no para rescebir, si fuere la carta con salario lleuen dozientos marauedis. Y si fuere sin salario no lleuen cosa alguna.

De las cartas de receptoria de pedido y monedas que se dieren que lleuen todos los contadores de sus derechos las quantias siguientes.

De la receptoria del Arçobispado de Seuilla con el Obispado de Caliz tres mil marauedis. Y de qualquier otro Arçobispado, o Obispado, o de la merindad de Carrion, o de la merindad de Campos, o de Castro Xeriz, y del Arcedianazgo de Toledo, de cada vna mil y quinientos marauedis. Y de qualquier otra merindad, o Arcedianazgo, o partido, mil y doszientos marauedis.

De qualquier prouision de justicia que se diere a qualquier arrendador de rentas, o a otras personas que passaren por este officio, que lleuen todos los dichos contadores sesenta marauedis, para las prouisiones que ouieren menester los Receptores que la den sin derechos pues estos han de rescebir para nos, y pagaran los derechos de la carta de receptoria los que la lleuaren con salario.

De qualquier franqueza perpetua que nos dieremos de pedido y monedas a qualquier ciudad villa, o lugar, si fuere de cincuenta vezinos, lleuen todos los dichos contadores de sus derechos mil y quinientos marauedis, y si fueren menos vezinos, lleuen a este respecto. Y si fuere de. l. vezinos arriba fasta. c. lleuen dos mil y cc. l. marauedis. Y si fuere de ciét vezinos abaxo lleuẽ a este respecto. Y si fuere de. cc. vezinos agora sea de ciudad, villa, o lugar, lleuen todos siete mil y quinientos marauedis. Y si fuere de. cc. vezinos ayuso fasta. c. lleuen a este respecto. Y si fuere de. cc. arriba fasta quinientos, lleuen nueue mil marauedis. Y de quinientos vezinos abaxo fasta. cc. a este respecto. E si fuere de quiniẽtos vezinos arriba, lleue xij. mil marauedis. E si fuere por tiempo de diez años, y dende arriba la franqueza que sea de diez pagas, o menos, que lleuen la meytad

delos dichos derechos. E si fuere de diez años abaxo, que lleuen a este respecto.

De la franqueza que nos dieremos a qualquier persona singular si fuere para el y sus hijos y descendientes perpetuamente que lleuen todos los dichos contadores della.cccc.y.l.marauedis. Y si fuere de por vida que lleuen la meytad.

De qualquier carta de yguala que se diere entre concejos que lleuen todos los dichos contadores ciento y diez marauedis.

Del asiento de qualquier yguala que se truxere a assentar en los nuestros libros que lleuen todos los dichos contadores seysciẽtos marauedis.

De la fe que dieren los dichos contadores para el notario que del Quaderno lleuen todos los dichos contadores diez y ocho marauedis.

Del asiento de qualquier recaudador de renta, por donde se da el recudimiento: que lleue cada vno de los officiales menores treynta marauedis.

De qualquier informacion que se tomare de qualquier qualidad que sea para dar recudimiento, o receptoria: que lleuen todos los dichos contadores seyscientos marauedis.

De cada vna carta de obreros o de monederos de nuestras casas de moneda que se assentaren en los nuestros libros que lleuen todos los dichos contadores y sus officiales por el asiento y fe de nombramiento trezientos y sesenta marauedis.

Por el asiento de qualquier carta de thesoreros de qualquier de las dichas casas de moneda: y por el despacho della que lleuen todos los dichos contadores quatro mil y quatrociẽtos marauedis

Por el asiento y despacho de cada vn officio mayor de qualquier de las nuestras casas de moneda: que lleuen todos los dichos contadores mil y quinientos marauedis.

De qualquier libramiento que se sacare por este officio, que lleuen los contadores del, como de suso mandamos que lleuen los cõtadores de las mercedes por los libramientos que se sacaren por su officio.

De la carta de alargamiento para qualquier renta que lleuen todos los dichos contadores quatrocientos y cincuenta marauedis.

Ley

¶*Ley. XVIII. De las ordenanças y de los derechos que han de lleuar los escriuanos de rentas.*

¶Idem.

QVe juren de hazer sus officios bien y fielmente, que no lleuen mas derechos de los que de yuso estan tassados, sopena que por la primera vez lo paguen con el cinco tanto, y la segunda vez con el diez tanto, y la tercera vez que no vse mas del officio.

Que no rescibandadiuas, ni presentes, ni agradescimiento alguno, segun que de los otros officios esta ordenado.

Que el escriuano especialmente no tenga parte en ningunas rentas, ni receptorias, ni barate &c.

Segun que es contenido en las ordenanças de los contadores.

Que asienten la tassa de los derechos en las espaldas de qualquier recudimiento, o carta, sopena que los paguen con el doblo.

Que juren de pagar las dichas penas &c. como los otros.

Que el que tiene registro no señale carta alguna, sin que primero sea assentada en el registro, sopena que por la primera vez pague diez mil marauedis, y por la segunda no vse mas del officio.

Que sea obligado a traer y tener consigo los registros de aquel año alomenos.

¶*Ley. XIX. De los derechos del escriuano de las rentas.*

¶Idem.

MAndamos que el nuestro escriuano de rentas lleue por la obligacion de la rẽta que por ante el passare la meytad de lo que de suso mandamos que lleuassen todos los contadores del officio de rentas. Y por la carta de recudimiento que dierẽ, y si de vna renta ouiere muchas obligaciones que se faga a este respecto como mandamos que lo fiziessen los dichos contadores de las rentas.

De cada fiança que por ante el dicho escriuano se obligare lleue de renta por cada vn año, treynta marauedis.

Del traspassamiento de la renta que ante el se fiziere lleue veynte marauedis.

De qualquier puja q̃ ante el passare de cada vna renta lleue treynta marauedis por cada vn año.

¶*Ley. XX. Que habla de los dichos derechos del officio de las relaciones.*

¶Idem.

POr cada libramiento q̃ assentarẽ los cõtadores dste officio, quier sea mucha

quantia, o de poca: que lleuen todos treynta marauedis.

Pero que del ſueldo de los que anduuieren en nueſtra guarda, no lleuen coſa alguna.

De qualquier toma que ſe preſentare en los dichos officios, lleuen todos los dichos contadores mayores ſeſenta marauedis.

De qualquier poder para fiança que qualquier recaudador, o arrendador preſentare de mayor, o de menor. Que lleuen todos los dichos contadores de cada vno treynta marauedis. E ſi ſe taſſaren las fianças que de la taſſa y aſsiento y prouiſion que ſobre ello ſe diere, que lleuen todos los dichos contadores mil y ocho cientos marauedis.

Del aſsiento del recudimiento ſi fuere de cincuenta mil marauedis, o dende ayuſo, lleuen todos los dichos contadores ciento y cincuenta marauedis: y ſi fuere de cincuenta mil arriba faſta cient mil, lleuen treſcientos marauedis. E ſi fuere de cient mil arriba haſta quinientas mil, lleuen ſeyſcientos marauedis. E ſi fuere de quinientas mil arriba faſta vn cuento de marauedis, lleuen nueuecientos marauedis. Y ſi fuere de vn cuento arriba, lleuen mil y dozientos marauedis, por el recudimiento de cada vn año.

Del aſsiento de qualquier priuilegio lleuen todos los dichos contadores treynta marauedis de cada millar, ſi fuere la merced de juro. Pero ſi fuere de por vida que lleuen la meytad.

De ſobre eſcriuir qualquier priuilegio de por vida que lleuen todos los dichos contadores diez y ocho marauedis.

De qualquier carta, o priuilegio de franqueza de pedido, o de otras coſas de merced que aqui no van nombradas que ſe deuieren aſſentar en eſtos libros que lleuen todos los dichos contadores la quarta parte de lo que de ſuſo eſta taſſado que lleuen todos los otros officiales de los officios principales por donde paſſaren.

De qualquier fin y quito que ſe deuiere aſſentar en eſte officio de qualquier perſona, o concejo, o vniuerſidad, lleuen todos los dichos contadores, ſi fuere de quatro años quatrocientos y cinquenta marauedis, y dende abaxo a eſte reſpecto. E ſi fuere de quatro años arriba, lleuen ſeys cientos marauedis.

Por

Por testar qualquier merced de las relaciones, lleuen los dichos cõtadores y sus officiales treynta marauedis.

De qualquier sobre carta que se diere por esto, lleuen todos los dichos contadores treynta marauedis. Pero si fuere la sobre carta junta con el libramiento, lleuen otro tanto, y no mas.

¶ Ley. XXI. *Que habla de los derechos del mayordomo mayor.*

¶ Idem.

DE qualquier libramiẽto que el dicho mayordomo librare, lleue ocho marauedis. Pero si fuere de sueldo de los q̃ andan en nuestra guarda, no lleuen cosa alguna.

De cada recudimiento que librare si fuere de cient mil marauedis, o dende ayuso, lleue doziẽtos marauedis.

Pero si fuere de cient mil marauedis arriba fasta quinientas mil, lleue treziẽtos marauedis, Y si fuere de quinientas mil arriba, lleue quatrocientos marauedis.

De qualquier priuilegio, o carta de marauedis, o de otras rentas que se dieren a qualquier persona si fuere de diez mil marauedis, o dende ayuso, lleue ciento y cincuenta marauedis. Y si fuere de diezmil marauedis arriba fasta treynta mil, lleue trezientos marauedis. Y si fuere de treynta mil arriba, lleue quatrocientos marauedis y no mas. E si fuere de concejo, o vniuersidad, lleue por dos personas y no mas.

De qualquier fe que diere de qualquier racion, lleue ocho marauedis.

Del asiento de qualquier aluala, o renunciacion veynte marauedis.

De las otras cartas de receptoria, y recaudamiẽtos, o otros priuilegios en que el mayordomo ouiere a librar que aqui no van nombrados, lleuen otro tanto como el officio de las relaciones.

¶ Ley. XXII. *De los Derechos del Chanciller.*

¶ Idem.

ORdenamos y mandamos, que el nuestro Chanciller mayor lleue de las cosas en que librare otro tanto como de suso, mãdamos que lleuẽ el nuestro mayordomo mayor.

¶ Ley. XXIII. *de los derechos de los Notarios.*

¶ Idem.

MAndamos q̃ cada vno de los nr̃os Notarios, lleue de los priuilegios, y libramien-

mientos y recudimientos en que ouiere de librar otro tanto como de suso mãdamos que lleue el nuestro mayordomo mayor.

Otro si del quaderno quando se hiziere de nueuo, lleue otro tanto el Notario como mandamos que lleue el officio de las rentas.

¶Ley. XXIIII. *De los derechos de los escriuanos de los contadores.*

¶Idem.

OTro si mandamos que qualquier de los escriuanos de los nuestros contadores, lleuen de los actos que por ante el passaren, otro tanto por sus derechos, como de yuso mandamos que lleuen cada vno de los nuestros escriuanos de camara en el nuestro consejo. De la respuesta que los contadores dieren a qualquier peticion que lleuen, doze marauedis.

Las quales dichas tassas y ordenanças que assi fazemos mandamos a los contadores del sueldo: y de las tierras y acostamientos, y de las mercedes y quitaciones y de las rentas y acostamientos: y de las raciones, y al escriuano de nuestras rentas, y al mayordomo mayor, y al Chanciller mayor y notarios mayores y sus officiales y lugares teniẽtes, y a los escriuanos de nuestros contadores mayores, y a cada vno de los que agora son y seran de aqui adelante que tengan e guarden y cumplan cada vno dellos en lo que a el toca y atañe las dichas ordenanças y tassas: y cada vna dellas en todo y por todo segun que en ellas y en cada vna dellas se contiene. Y contra este tenor y forma dellas no vayan, ni passen, ni consientan yr, ni passar en algun tiempo, ni por alguna manera, so pena que el que lo contrario fiziere por el mesmo hecho aya perdido y pierda el officio que tuuiere, y sea inhabil para auer otro officio: y no lo aya, ni lo pueda auer en la nuestra corte para en toda su vida, y que pague lo que assi lleuare de mas de los dichos sus derechos con otro quatro tanto. Y que sea la meytad de la dicha pena para la parte a quien lleuare, o echare qual quier quantia de mas de sus derechos, y la otra meytad para la nuestra camara.

OTrosi, por quanto todos los dichos derechos que de suso van tassados para todos los contadores, de cada vn officio de los nombrados de suso, quier aya tres contadores mayores, o mas,

mas. Y en la dicha tassa ouimos considerado que los dichos derechos repartiessen a lo menos por los officiales de tres contadores mayores, o mas si mas ouiesse. Porende ordenamos y mandamos que todos los contadores y officiales de cada officio de todos los contadores mayores, que vsaren de los dichos officios repartan entresi los dichos dineros, y no pidan, ni lleuen mas so las dichas penas. Pero si los dichos contadores mayores en algun tiempo fueren reduzidos a dos segun que solia ser en los tiempos antiguos: mandamos que todos los dichos derechos se consuman la tercia parte: y las otras dos partes fincables queden por derechos para los contadores officiales de los dos cõtadores mayores que a la sazon fueren.

Otrosi, porque nos es fecha relacion que muchas vezes los contadores de cada vn officio no quieren assentar y librar los libramientos y cartas y prouisiones que han de passar por sus officios, aunque sean señalados del menor de los contadores mayores y de sus lugares tenientes, y por esso detienen a los librantes. Porende ordenamos y mandamos que seyendo señalada la prouision de menor del contador mayor, o de su lugar teniente, y luego no quisiere el contador de cada vn officio en el dia que fuere requerido a executar y librar la tal prouision que luego el contador mayor, o su lugar teniente cuyo fuere aquel officio, faga el asiento del libramiento, y lo libre en lugar del tal contador del officio, y lleue los derechos por el, porque los librantes no se detengan por esto.

Otrosi, ordenamos y mandamos que los officiales de stos contadores de cada officio no pidan, ni lleuen derechos algunos por assentar cosa alguna, ni en otra manera pues los contadores del officio han de lleuar los derechos de suso ordenados saluo de las cosas que de suso ordenamos que las lleuen, y de las otras cosas que los contenten a cada vno el contador por quien tiene el officio. Otrosi ordenamos y mandamos que por emendar qualquier libro por qualquier officio, no pidan, ni lleuen los contadores derecho alguno so las penas de suso contenidas.

Otrosi,

OTrosi, porque algunas personas no quieren, o no pueden sacar nuestras cartas de priuilegios en pargamino, de las mercedes y officios, o lanças, o otras cosasque tienen y las sacan en papel. Mandamos y ordenamos que si aquel que sacare la tal carta en papel pagare los dichos derechos vna vez a donde los ouiere de pagar, y despues quisiere sacar desto mismo nuestra carta de priuilegio en pargamino que le sea dada y librada sin le pedir, ni lleuar por ella otros derechos, ni cosa alguna, so las dichas penas.

OTrosi, porque somos informados que ante los nuestros contadores mayores se traen y presentan algunas fees que se dizen que son sacadas de los libros antiguos del dicho señor Rey nuestro padre, y por ellas quieren hazer assiento de algunas cosas, en los nuestros libros. Ordenamos y mandamos: que de aqui adelante no se asiente en los nuestros libros, fe de libros antiguos algunos: saluo si fuere de los libros del dicho señor Rey don Enrique nuestro hermano que estan en poder de alguno, o algunos de los nuestros contadores mayores. E si la tal fe fuere firmada del contador mayor que los tuuiere, o de su lugarteniente, y de otra guisa que no se asienten, so las dichas penas.

OTrosi, por quanto el dicho señor Rey nuestro hermano dio algunas facultades a algunas personas que tenian marauedis, o otras cosas para en toda su vida, situados en algunas rentas para que no fuessen tenidos de sobre escriuir traslados de los priuilegios en cada vn año, segun se acostumbro hazer en los tiempos passados. Y desto se nos ha seguido y sigue deseruicio y daño: porque muchos priuilegios se cobran despues que las personas que los tienen son finados, y no se puede saber por no embiar cada año a sobreescriuir los traslados de los tales priuilegios. Porende reuocamos y damos por ningunas y de ningun valor y effecto todas y qualesquier facultades que el dicho señor Rey nuestro hermano dio a qualesquier personas que tenian marauedis, o otras cosas de merced para en toda su vida, para que no fuessen tenidos de sobre escriuir los traslados de los priuilegios

legios de las tales mercedes, en cada vn año. Y mandamos y ordenamos que los vengan a sobre escriuir de aqui adelante segun que se acostumbro fazer en los tiempos antiguos antes que las tales facultades se diessen, y que de otra guisa los arrendadores o fieles, o cogedores, o otras personas que ouieren de coger en renta, o en fieldad, o en terceria o en otra qualquier manera los marauedis y rentas donde los tales marauedis, o otras rentas estan situadas que no les acudan con ellos: so pena que los paguen a nos otra vez. Y mandamos a los nuestros contadores mayores que sobre esto den y libren luego las nuestras cartas, y las hagan luego pregonar en las cabeças de los Arçobispados y Obispados y merindades de nuestros Reynos.

OTrosi, ordenamos y mandamos, que si alguna dubda ouiere sobre estas ordenanças, o sobre otros derechos que se ayan de lleuar que no esten en estas ordenanças puestos que recudan las partes, y los contadores de los officiales a los nuestros contadores mayores, o sus lugares tenientes, o a vno, o a dos del nuestro consejo que en el residiere y vean la dubda y la determinen, y por la determinacion que estos dieren esten ambas las partes.

OTrosi, ordenamos y mandamos que despues de publicadas estas nuestras ordenanças, y despues dende en adelante al comienço de cada vn año parezcan ante nos en presencia de los del nuestro consejo todos los nuestros contadores mayores, y hagan cada vno dellos juramento que guardaran expressamente estas dichas ordenanças cada vno dellos en lo que a el toca y atañe, y contra ellas, ni contra alguna dellas no yran, ni passaran en algun tiempo, ni por alguna manera.

Ley. XXV. Que los contadores mayores hagan libro a parte de las confirmaciones de los priuilegios y mercedes.

Idem.

OTrosi, mandamos a los nuestros contadores mayores que hagan libro a parte de las confirmaciones que se hizieren de las mercedes y priuilegios y cartas dellas. Y que ellos solamente sobre escriuan y señalen las tales confirmaciones, y no aya en ellos otras señales de sus contadores y officiales,

ciales, y que las partes dexen a cada contador vn traslado de la confirmacion del priuilegio, o carta de la merced para que lo assienten cada vno en su libro, y que lleuen todos los dichos contadores mayores, por sobre escriuir la dicha confirmacion los derechos siguientes.

Que si fuere la merced fecha de antes de quinze dias del mes de Septiembre del año que passo de mil y quatrocientos y sesenta y quatro: Conosciendo dello por la data del priuilegio: que si fuere la confirmacion de cient mil marauedis, o dende arriba, que lleuen todos los dichos contadores mil marauedis, y no mas. Pero si fuere de cient mil marauedis, o dende ayuso, que lleuen a este respecto por rata. Pero si fuere la merced hecha dende los quinze dias de Septiembre de sesenta y quatro a esta parte: contandola por data del priuilegio, o carta que lleuen todos los dichos contadores quarenta marauedis al millar de todo lo que montare la tal merced.

¶ *Ley.XXVI. De los derechos del escriuano de las confirmaciones.*

¶ Idem.

ORdenamos que aya quatro concertadores que sean los que nos tenemos nombrados, y que lleue cada concertador de cada priuilegio de cada vna persona vn florin. Y de dos personas. Y de tres personas. Y de concejo, y de otra vniuersidad. En quanto toca al escriuano de las cõfirmaciones de los priuilegios: mandamos que passen por ante el las confirmaciones de las cosas siguientes, y que lleue los derechos en esta guisa.

De qualquier priuilegio, o carta que se confirmare de marauedis, o pan, o vino, o sal, o otras cosas que se estime todo a marauedis, segun se paga. E si fuere de juro la merced, que pague por la confirmacion al dicho escriuano quarenta marauedis de cada millar y no mas. Y mandamos que si aquel que ouiere de ganar la confirmacion la quisiere en pargamino, que le sea dada, y con nuestro sello de plomo, y pague los dichos derechos. E si quisiere en papel, que se le den esso mesmo los derechos. Pero si queriendola en pargamino, no se le diere saluo en papel, que pague la mitad destos derechos por la confirmacion que lleuaren en papel, e la otra mitad quando se la dieren en pargamino.

Quan-

Quando la merced fuere de tercias, o almoxarifazgo, o otro cuerpo de rentas que se aya en confirmacion de lo que renta a dineros, que se paguen los dineros desta confirmacion al respecto susodicho.

E si la tal merced fuere de por vida, que pague por la confirmacion la meytad de la dicha quantia en la forma susodicha.

Si la merced fuere de escusados si los tales escusados fueren de pedidos y monedas de juro de heredad, que lleue el escriuano por la confirmacion de cada escusado doze marauedis fasta diez escusados, y dende en adelante que no lleue mas.

E si fuere de por vida que lleue la meytad destos derechos. Y si los escusados fueren solamente de monedas que lleuen la mitad de aquestos derechos al respecto susodicho.

Otrosi, de confirmacion de qualquier cosa de las susodichas que se dieren a concejo, o a vniuersidad seglar que lleue el escriuano de las confirmaciones sus derechos tanto como lleuaria de dos personas. Pero si qualquier Iglesia, monesterio, o hospital, o confradia que no lleue el escriuano mas derechos de los que lleuaria por vna persona singular en la forma susodicha. E si fuere de orden de mendicantes que no lleue cosa alguna.

Otrosi, mandamos que de priuilegio nueuo librado lleue el escriuano vn real, pues no han de passar por ellos priuilegios nueuos.

De confirmacion general de priuilegio y cartas y vsos y costumbres de ciudad, villa, o lugar, o vniuersidad. Si fuere de las ciudades, villas y lugares que suelen embiar Procuradores a cortes, o sus semejantes que paguen al escriuano de las confirmaciones tres marcos de plata, y si fuere de las otras ciudades, villas y lugares. Si fuere de mil vezinos, o dende arriba en la villa, o tierra, que pague al escriuano dos marcos de plata. Y si fuere de mil vezinos abaxo, que pague a este respecto por rata.

De confirmacion de essencion de pedidos y monedas que lleue el escriuano de las confirmaciones otro tanto como en el capitulo ante deste se contiene, que lleue de confirmacion general, y por aquellos mismos respectos.

De confirmació de otro qual-

quier priuilegio, de qualquier ciudad villa, o lugar que se confirmare particularmente. Que lleue el escriuano la meytad de los derechos auiendo consideracion al dicho capitulo de la conseruacion general.

De confirmacion de otros qualesquier priuilegios de Iglesia, o monesterio, o confadria, o hospital. Si fuere general lleue el escriuano vn marco de plata. Y si fuere de vn solo priuilegio, lleuela meytad.

De confirmacion de fidalguia, o caualleria, o otra qualquier esencion de persona singular, lleue el escriuano dos florines.

De confirmacion de merced de vassallos q̃ hiziere a vna sola persona si fuere de qualquier ciudad, villa, o lugar, o lugares de mil vassallos, o dende arriba, que lleue el escriuano tres marcos de plata. E si fuere de mil vezinos abaxo, lleue por rata a este respecto.

De confirmacion de qualquier officio de Alcaidia, o Alguazilazgo, o merindad, o escriuania, o otros semejantes officios si fuere de juro de heredad en el caso que se diere de fecho, lleue el escriuano vn marco de plata. Pero si fuere la confirmacion de qualquier de los dichos officios de por vida, o facultad para la renunciar: que esta tal confirmacion, no passe por el nuestro escriuano de los priuilegios, saluo por ante qualquier de los nuestros secretarios.

Otrosi mandamos, que si sobre los casos susodichos, o sobre otros algunos priuilegios, o cartas, o prouisiones ouiere dubda si ha de passar por el escriuano de las confirmaciones, o quanto es lo que ha de lleuar de sus derechos. Que si la confirmacion se diere en papel, que lo vean los del nuestro consejo, y si se diere en pargamino que lo vea el Chanciller del sello mayor, y por lo que ellos determinaren passen y esten las partes y el nuestro escriuano de las confirmaciones.

Y mandamos a los dichos contadores, y al escriuano y escriuanos de las dichas confirmaciones que juren ante nos de guardar estas dichas ordenanças, y que contra ellas no yran, ni passaran. Y mandamosles que las tengan y guarden y cumplan, y q̃ cõtra ellas, ni contra alguna dellas no vayan, ni passen en algũ tiempo, ni en alguna manera, so pena de la

dela nuestra merced y de perdimiento de los dichos officios.

¶ *Ley. XXVII. De los derechos del despensero mayor de las raciones.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Biruiesca.

ORdenamos e mandamos que el nuestro despensero mayor de las raciones de la nuestra casa, aya y lleue de sus derechos de los marauedis que nos le mandaremos librar en cada año para pagar las raciones y tassas de la dicha nuestra casa los marauedis q̃ adelante se dira: de los marauedis que el dicho nuestro despensero pagare aqui en nuestra corte. De lo que el y sus fiadores traxeren xxvij. marauedis al millar: y de los marauedis que truxeren los nuestros recaudadores a la nuestra camara, en dinero contado para pagar las dichas raciones y tassas que el dicho despensero recibiere y pagare. Que lleue el dicho despẽsero. x. marauedis al millar. Y de los marauedis que el dicho nuestro despẽsero librare en sus recaudadores que de los marauedis que los dichos sus recaudadores pagaren en dineros contados que lleuen veynte marauedis al millar. Y de los marauedis que el dicho despensero librare en los dichos sus recaudadores, y ellos libraren en otras personas, en quiẽ fueren librados que lleuen xv. marauedis al millar.

¶ *Ley. XXVIII. Que el concejo, o aljama, pague las rẽtas del Rey hasta cierto termino.*

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Toledo.

ORdenamos que el Consejo, o aljama que no pagare al nuestro recaudador lo que deuieren de nuestras rentas y pechos y derechos, hasta el termino que les fuere asignado y señalado que paguen. Que passado el dicho termino paguen. v. marauedis al millar por cada vn dia que passaren del dicho termino adelante.

¶ *Ley. XXIX. Que los marauedis que fueren renunciados de padre a hijo, que se assienten sin alcauala del Rey.*

ORdenamos que los marauedis de juro que fueren renũciados por los padres, o por otras personas qualesquier en hijos, o en otras personas q̃ los nuestros contadores asienten en los nuestros libros sin carta, ni mandado nuestro a las personas en quien fueren renunciados quedando en sus fuerças las leyes que sobre esto hablan.

¶ *Ley. XXX. Que sean librados los caualleros y Prelados en sus tierras.*

¶ El Rey dõ Enriq. IIII. en Toledo. Año de lxij.

M Andamos que los marauedis que en nuestros libros tienen los Perlados y caualleros que tienen vassallos no sean librados por nuestros contadores mayores fasta que sea librado todo lo que tuuieren sus villas y lugares, y mandamos que sobre esto juren los nuestros contadores mayores en el nuestro consejo de lo guardar, y si lo contrario hizieren que seã perjuros, y paguen a nos lo que libraren con el quatro tanto. No embargantes qualesquier nuestras cartas, y alualaes y no obstãcias aunque sean otorgadas por nuestro proprio motu y cierta sciencia.

¶ *Ley. XXXI. De las reuocationes de las facultades.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de lxxx.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

P Or quãto el señor Rey don Enrique Quarto en las cortes que hizo en Sãcta Maria de Nieua: hizo vna ley, por la qual ordeno: y mando que las facultades que se diessen a qualesquier vniuersidades y personas singulares para que ellos repartiessẽ los marauedis, o pan de que les fuesse hecha merced por las rentas q̃ ellos quisiessen en cada vn año: que no valiessen, ni se assentassen en sus libros, y sobre las tales facultades que fasta alli auia dado: mando q̃ se nõbrassen en comiẽço del año de lxiiij. los lugares y rentas donde se auian de situar: y que alli que dassen situadas las tales mercedes para en adelãte y no se pudiessen mudar en otras rentas. Y como quier que la dicha ley es justa y buena. Pero somos informados que no han auido effecto, y aun despues aca nos auemos fecho mercedes con estas dichas facultades. Y por que nuestra merced y voluntad es q̃ en lo vno y en lo otro se ponga remedio. Ordenamos y mãdamos que todas y qualesquier vniuersidades, o personas singulares que tienen qualesquier mercedes de marauedis, y pan con la dicha facultad de los poder nombrar y poner en cada vn año, en las rentas que quisiere, quier que sean dadas las tales mercedes y facultades por nos, o por qualquier, o por el dicho señor Rey don Enrique nuestro hermano nombren determinadamente en todo este presente año de las rentas, de qualquier partido donde sirua el situado en quales dellas

llas lo quiere auer. Y que en las rẽtas, que en este dicho año nõbrare, que en aquellas queden situadas las tales mercedes para dende en adelante, y que no les quede facultad para nombrar, ni variar para otros años.

Titul. III. De los contadores mayores de cuentas.

¶ *Ley. I. De las cosas y ordenanças que han de guardar los contadores mayores de cuẽtas.*

¶ El Rey y Reyna.

ORdenamos y mandamos que los nuestros contadores mayores de cuentas, guarden la forma siguiente. Primeramente que se junten cada dia a entender en su officio en tanto que ouieren negocios en que entender, sopena que el que faltare de se juntar, pague por cada vez vn florin, saluo si tuuiere legitima escusacion. Y que en la casa que se juntarẽ tengan sus arcas y officios a buen recaudo, que de tres en tres meses resida en el dicho officio vn contador mayor de las dichas cuẽtas por vn año alomenos. El qual sea presente personalmẽte al tomar de las dichas cuẽtas todo el tiẽpo del dia que en ellas se entẽdiere, sopena que el que no residiere sus tres meses, segũ dicho es q̃ pierda la quitaciõ y los derechos q̃ auia d̃ auer por razõ del dicho officio. Y mas q̃ pague cincuẽta florines.

Y que cada año procuren cõ diligencia, de auer las receptas de los contadores de la hazienda, y auidas no dexen de llamar a ningun recaudador, o receptor, assi de los cõtenidos en ellas como de otros qualesquier que ellos supieren q̃ tienen y han tenido cargos, sopena que si fueren negligentes en procurar y auer las dichas receptas, o en llamar segun dicho es paguen por la primera vez cien florines, y por la segunda que no vsen mas del officio.

Que llamen a los tales recaudadores, o receptores por su carta patente de citacion, o emplazamiento, y no por via de libramiẽto poniendo en la dicha carta la pena de marauedis para la nuestra camara que les fuere bien vista.

Que del año de sesenta y ocho aca alomenos se tomen las cuentas por cargo y data si los tales cargos pudieren ser auidos, y de los años antepassados en el tiempo del Señor Rey don Enrique, de que no ha auido alba-

quias se tomen las dichas cuentas por la manera susodicha de cargo y data podiendose auer los libros, o razon dellos.

En qualquier fin y quito que por ygual se ouiere de dar: no sea dado sin que primeramente seamos consultados cerca dello, o la persona a quien nos lo cometieremos, sopena de mil florines por la primera vez, y por la segunda que no vse mas del officio.

Que en qualquier fin y quito que assi se ouiere de dar vaya declarada la quantia de marauedis que por el se da y quien la rescibe porque se faga cargo della al que la ouiere de rescebir, sopena de dozientos florines por cada vez que lo contrario fizieren.

Que los contadores mayores de la fazienda tengan libro a parte en que assienten los tales cargos, y no lleuen derechos algunos por lo assentar, sopena que paguen con el doblo lo que assi lleuaren.

Que qualquier otro fin y quito que dieren los nuestros contadores mayores de cuentas, den fe firmada de sus nombres a los contadores mayores de la fazienda para que lo assienten en sus libros sin lleuar derechos algunos por el tal assiento, sopena de cien florines al que lo contrario fiziere.

Que los dichos contadores mayores de cuentas, ni sus lugares tenientes, o otro qualquier official dellos, no lleuen mas derechos de los que les son tassados, sopena que el que mas lleuare, lo pague con el cinco tanto por la primera vez, y por la segunda que no vse mas del officio.

Que ningun contador mayor de cuentas, ni su lugar teniente, ni otro algun official del dicho officio resciba dadiua, ni presente por si, ni por otro directe, vel indirecte de qualquier persona que con ellos ouiere de negociar en las cosas tocantes a las dichas cuentas, saluo cosas de comer y beuer en pequeña quantidad offrescidas de grado, sin las pedir en alguna manera despues que los tales libramientos fueren complidamente librados y despachados, sopena que el que lo contrario fiziere por la primera vez lo pague con diez tanto, y por la segunda no vse mas del officio.

Que cada dos contadores mayores tengan vn libro puesto en

vna

vna arca, que tenga dos llaues por manera que no aya mas de dos libros, porque los recaudadores, o Receptores que ouieren de dar sus cuentas no sean agrauiados por muchas espensas como lo serian si touiessen quatro libros.

Que cada vn contador mayor de copia de las penas al fin de los tres meses a aquel que fuere deputado para las rescebir.

Que juren los contadores mayores y sus lugares tenientes y officiales de fazer su officio bien y fielmente, y de pagar las dichas penas, y qualquier dellas en las quales desde luego los condenamos por manera que sean obligados a las pagar in foro consciẽtiæ, sin que mas sean condenados en ellas quanto quier que sea oculto. La meytad de las quales queremos que sean para la nuestra camara, y la meytad para quiẽ lo accusare. Y que reuelaran a nos cada vno lo que supiere de otro, y que no rescebiran a ninguno a vsar del dicho officio sin que primeramente juren ante nos.

¶ *Ley. II. Que los contadores mayores de cuentas firmen en las espaldas de las prouisiones que dieren.*

Mandamos que los nuestros contadores mayores de cuentas y sus lugares tenientes firmen de sus nombres en las espaldas en lugar do no se puedan cortar las cartas, o alualáes que ellos acordaren, y les pertenescieren librar por razon de sus officios. Y el nuestro escriuano de camara no nos las de a librar de otra guisa, ni el registrador las registre, ni el chanciller las passe al sello, saluo en la manera susodicha, so la dicha pena.

¶ *Ley. III. Que los contadores menores dẽ cuenta a los contadores mayores de cuentas en fin de cada año.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de xxxvj.

Ordenamos y mandamos a los nuestros contadores menores que en fin de cada vn año den a los nuestros contadores mayores, de las cuentas todos y qualesquier cargos de qualesquier marauedis y otras cosas que qualesquier thesoreros y recaudadores y otras personas qualesquier ouieren de recaudar por nos, o nos deuieren, o ouieren a dar en qualquier manera. Y que esto se faga assi en cada vn año, porque se escusen albaquias.

Titul. IIII. De los recaudadores y thesoreros, arrendadores fieles y cogedores.

¶ *Ley. I. Que los thesoreros y recaudadores fenezcan sus cuentas dentro de vn año.*

¶Idem.

MAndamos que los nuestros Thesoreros y recaudadores y otras personas qualesquier q̃ por nos ouieren recaudado qualesquier nuestras rentas y pechos y derechos, o nos deuieren, o ouieren a dar y pagar qualesquier marauedis en qualquier manera que sean tenidos de dar y fenescer sus cuentas dentro de vn año, despues de complido el año que assi fueren thesoreros, o recaudadores, y de pagar el alcance: que assi les fuere hecho: y mandamos que hasta assi auer dado y fenescido las dichas cuentas y pagado el dicho alcance: que no les sea dado, ni encargado officio de thesoreria, ni de recaudamiento, ni de otro hazimiento de dinero Y mãdamos a los nuestros contadores mayores que lo pongan, assi por condicion quando las nuestras rentas se arrendaren.

¶ *Ley. II. Que el concejo no sea prẽdado por lo que deuieren los arrendadores, fieles y cogedores.*

¶El Rey don Alonso en Valladolid.

ORdenamos que el arrẽdador, o fiel, o cogedor q̃ fuere puesto en nuestras rentas y pechos y derechos: sean personas buenas y diligentes en el officio, y ricos en el lugar donde rescibieren los dichos nuestros derechos. Y mandamos que el concejo del lugar no sea prẽdado por el deudo que el dicho cogedor deuiere.

¶ *Ley. III. De la pena de los arrendadores que se remitieren a la corona.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc xlvij.

OTrosi ordenamos y mandamos que qualquier nuestro arrendador, o fiel, o cogedor, o fiador de las nuestras rẽtas que se llamare, o dixere clerigo de corona [a], sobre las cosas tocãtes a los nuestros marauedis, y a las nuestras rẽtas y se recurriere al juez ecclesiastico, q̃ por el mismo fecho aya perdido y pierda todos sus bienes, assi muebles como rayzes, la mitad para la nuestra

[a] ¶ *Clerigo de corona.* Resumẽs coronã est inhabilis ad officia secularia. l. 17. tit. 3. lib. 1. supra. & not. Auendanius, de mandatis regũ. 2. par. c. 19. nu. 22. fol. 122. col. 1. versic. Itẽ aduerte.

ſtra camara, y la otra meytad para el accuſador.

¶ *Ley. IIII. Que el lego que vendiere al clerigo pague alcauala.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Cordoua. Año de mil cccc y lv.

ORdenamos y mandamos que qualquier lego que algunos bienes comprare por granado de algũ clerigo, que el tal lego ſea tenido de pagar el alcauala dello. Y mandamos otro ſi, que de lo que el clerigo vendiere por menudo al lego: y aſsi miſmo de lo que vendiere por granado, o por menudo a otro clerigo, que el clerigo vendedor[a] ſea tenido de pagar y pague enteramente el alcauala dello: y ſi aſsi no lo fiziere ſeyendo requerido ſobre ello, que nos le embiaremos a mãdar por nueſtra carta q̃ lo pague dentro de cierto tiempo. Y no lo faziendo aſsi por el miſmo hecho ſea tal como aq̃l que deniega a ſu Rey y ſeñor natural ſu tributo y ſeñorio: que ſea auido por ageno y eſtraño de nueſtros reynos, y ſalga dellos, y no entre en ellos ſin nueſtro mandado: y demas que le ſean entrados y tomados todos ſus bienes temporales, y dello ſea fecho pago al nueſtro arrendador de lo q̃ montare la dicha alcauala con las penas contenidas en el dicho nueſtro quaderno de las alcaualas[b].

a ¶ *Clerigo vendedor.* Clerici ergo tenẽtur ſoluere gabellam, intellige tamẽ quando erat negotiator, ſecus ſi ex rebus patrimonij venderet, nam ipſe, nec emptor tenetur. l. 3. quaterni gabellarum. dixi in. l. prima. gloſſa. 1. tito. 3. lib. primo. ſupra. & in. l. 1. libr. 8. ordina. infrà.

b ¶ *Alcaualas.* Scilicet. l. 120 & l. 125.

¶ *Ley. V. Que los recaudadores no den libramientos baldios.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid.

MAndamos que los nueſtros recaudadores, no den libramientos baldios. Y los que contra eſto fiziere͂, que paguen las coſtas dobladas cõ juramento de la parte: y el deudor en quien fueron pueſtos los libramientos que deuieren los marauedis aſsi librados, y no les pagaren luego que le fuere moſtrado el libramiento que peche otro ſi las coſtas dobladas a juramento de la parte. Y el Alcalde, o juſticia ante quien fuere moſtrado el tal libramiento, y que fuere requerido. Mandamos que ge lo haga luego pagar, y ſino le hiziere complimiento de juſticia faſta tercero dia que pague las coſtas dobladas a la parte con juramento.

¶ Ley. VI. *Que no se lleuen cohechos por los recaudadores.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo.

POr quãto algunos nuestros recaudadores thesoreros y arrendadores de pedidos y monedas y alcaualas han lleuado y lleuan de nuestros naturales cohechos por esperas, o otras maneras exquisitas, y han lleuado y lleuan derechos donde no los deuen auer, y otros marauedis, so color de costas, o en otra manera que no les son deuidas. Lleuan otrosi, por los libramientos de los que han marauedis assentados y por priuilegios en nuestros libros auiendo de auer treze marauedis lleuan ciento e ochenta, y aun dozientos marauedis. Y mas quãto les plaze y han escusado y escusan muchos pecheros llanos por sus parientes y amigos, y familiares y allegados de algunos señores y caualleros con quien los tales arrendadores y recaudadores viuen y hazen otras cautelas y engaños. Porende nuestra merced y voluntad es que las justicias de cada vna ciudad, o villa, o lugar de nuestros Reynos fagan pesquisa è inquisicion seyendo pedido por la parte a quien atañe sobre lo susodicho, o sobre cada cosa, o parte dello Y llamadas y oydas las partes se informen y sepan la verdad, y fagan complimiento de justicia. E si de las dichas justicias fuere appellado: que la apellacion venga ante nos, o ante quien nos lo cometieremos, no a la nuestra audiencia, ni Chancilleria, ni ante otro alguno.

¶ Ley. VII. *Que el recaudador, ni arrendador no lleuen cohecho por los libramientos.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid.

ORdenamos que ningũ recaudador, ni arrendador, ni otra persona qualquier, no lleue cohechos algunos por los libramientos que librare y en el fueren librados de los marauedis de las nuestras rentas, y de otros nuestros marauedis, y el que lo lleuare que lo torne con el doblo a aquel a quien lo lleuo, y de mas que sea en nos de le dar pena, la que nuestra merced fuere.

¶ Ley. VIII. *Que se faga entrega y execucion en los thesoreros y recaudadores por los libramientos q̃ en ellos fuerẽ librados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo.

POrque los nuestros vassallos y otras personas que de nos tienen tierra y merced, o otros

otros marauedis no sean cohechados por nuestros Thesoreros y recaudadores. Mandamos a las nuestras justicias de nuestra casa y Corte y Chancilleria, y de todas las ciudades villas y lugares que a pedimiento de aquellos que ante ellos mostraren libramientos de nuestros contadores mayores fagan entrega y execucion en bienes de los tales dichos Thesoreros, recaudadores y arrendadores, segun lo disponen nuestras leyes: y que no les resciban excepciones maliciosas, saluo paga, o quita, o razon legitima, mostrando la por recaudo cierto, luego sin alongamiento de malicia: y que las execuciones que en ellos se ouieren de hazer, o en sus fiadores, por los marauedis que assi en ellos fueren librados en caso que por ellos sean dados bienes con fianças q̃ sus cuerpos esten presos en tanto que se vendieren los dichos bienes, y no puedan ser dados sueltos, ni fiados fasta que ayan pagado las quãtias que en ellos fueron libradas con las costas, derechos y con las penas si en ellas ouierẽ incurrido.

¶ *Ley. IX. Que no se resciba esencion a los recaudadores y arrendadores, saluo paga, o quita, o toma.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. Año de mil ccc y xc.

Ordenamos que los arrẽdadores de las nuestras rentas, no les sea oyda razon, ni defension alguna contra la deuda que les mostraren, por libramiento, o libramientos de nuestros contadores, o recaudadores, saluo paga, o quita, o toma que les sea fecha por alguna persona poderosa mostrandola fasta nueue dias: y si por mengua de los nuestros contadores, o recaudadores que fizieren los dichos libramientos, en los dichos arrendadores fueren vendidos, o tornados sus bienes, en caso que ellos no deuiessen los dichos marauedis, o pã que ellos libraren, aquellos que tales libramientos fizieren paguen a los arrendadores, el daño que assi rescibieren a su culpa doblado.

¶ *Ley, X. Que los bienes que fallaren en poder de los arrendadores sean vendidos por lo que deuieren al Rey.*

¶ Idem.

Mandamos q̃ los bienes q̃ fueren hallados en poder de los dichos arrendadores de las nuestras rẽtas assi muebles como rayzes q̃ seã vẽdidos por lo q̃ el arrẽdador nos deuiere y q̃ no sea oydo, nire-

ni recebido contra ello embargo alguno que qualquier persona quiera poner en la vendida de los dichos bienes, saluo si mostrare por escripturas publicas, que los arrendadores de las nuestras rentas auian arrendado, o alquilado los dichos bienes de aquel que quisiere poner el dicho embargo.

¶ *Ley. XI. En que pena incurre el juez que no faze entrega en bienes del arrendador.*

¶ Idem.

ORdenamos y mandamos que el juez, o Alcalde que no fiziere entrega en bienes del arrendador de las nuestras rentas, o de sus fiadores, los quales bienes fueron en su jurisdicion dende el dia que le fuere demandada la dicha entrega fasta tercero dia, o si no vendiere las prendas en que fuere hecha la dicha entrega dende el dia que hizo la dicha entrega, si fuere rayz hasta nueue dias que pierda este mismo officio, y demas que pague en pena para la nuestra camara mil marauedis. Y la parte a quien fiziere el dicho agrauio mil marauedis de la moneda corriente, saluo si en este termino le fuere mostrada paga, o quita, o toma de persona poderosa como dicho es.

¶ *Ley. XII. Fasta que tiempo pueden demandar los recaudadores lo que les es deuido por los arrendadores.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y lj.

MAndamos que los nuestros recaudadores de las nuestras alcaualas, y almoxarifazgos y tercias y pedidos y monedas de nuestros Reynos puedan demandar librar y recaudar los marauedis que les fueren deuidos por los arrendadores, o otras personas qualesquier de las dichas rentas de los dichos sus recaudamientos en el año que durare su recaudamiento y quatro años, despues de passado el dicho año de su recaudamiento. Y que dende en adelante no les puedan demandar, saluo si en el tiempo de los dichos quatro años el tal recaudador fizo algun acto, o actos por donde la prescripcion de los dichos quatro años sea interrumpida. Y esto se entienda a lo que fuere deuido a los dichos nuestros recaudadores y arrẽdadores. Y no aya lugar a lo que a nos es, o fuere deuido, ni en aquello que queda por recaudar para nos por remission, o negligencia de los dichos nuestros recaudadores y arrendadores.

Ley

¶ Ley.XIII. *Como se deue fazer entrega, y execucion en los bienes de los recaudadores y sus fiadores.*

¶ El Rey D.Iuan.I. en Burgos.

¶ El Rey don Enrique.I I. en Burgos.

Mandamos que quando algunos que han arrendado, o arrendaren las nuestras rentas y pechos y derechos, nos deuieren, o ouieren a dar algunas quantias de marauedis que sean entregados, y tomados todos sus bienes, assi muebles, como rayzes de los deudores y de sus fiadores. Y que sean puestos en almoneda publica, y pregonados publicamente el mueble a tercero dia: y la rayz a nueue dias, assi como por nuestros marauedis. E si se fallare quien dè por ellos tantos marauedis como los arrendadores y sus fiadores nos deuieren a dar, nuestra merced es que se no den para estos appreciadores, ni compradores, saluo que sean rematados los dichos bienes en aquellos que mas dieren por ellos aunque todos los dichos bienes valan mayores quantias, porque nos podamos cobrar todos los marauedis que los tales arrendadores y sus fiadores nos deuieren y ouieren a dar. Pero si por todos los bienes de los dichos arrendadores y de sus fiadores no dieren para la dicha almoneda tanta quantia como nos deuieren, nuestra merced es que en este caso sean dados appreciadores y compradores, segun que lo nos mandamos, porque nos podamos cobrar todos los marauedis que los tales arrendadores y sus fiadores nos deuieren, o ouieren a dar.

¶ Ley.XIIII. Idem.

¶ El Rey don Iuan.I. en Burgos.

¶ El Rey don Enrique.I I. en Burgos.

Tenemos por bien, y es nuestra merced q̃ quando algunos arrendadores de las nuestras rentas deuieren, o ouieren a dar algunas quantias de marauedis de los dos tercios primero y segũdo que les sean tomados y vendidos por ellos los mejores bienes assi muebles como rayzes que tuuieren ellos, o sus fiadores aquellos que entendieren que pueden valer la quantia que deuieren y ouieren a dar y pagar: y sean vendidos por almoneda publica. E si por ventura los dichos arrendadores, o sus fiadores, o el nuestro thesorero, o contadores, no quisieren tomar los dichos mejores bienes

se hiziere el tal barato, o tracto, o otro qualquier contracto aya para si libre y desembargadamente todos los marauedis, y otras qualesquier cosas que de nos ha, o ouiere de auer. Y que por el mismo hecho sean ningunos, y de ningun valor qualesquier contractos que en contrario de lo susodicho son hechos, o se hizieren de aqui adelante. Y mandamos a nuestros contadores mayores que no libren a persona alguna, cosa alguna de lo que de nos han de auer hasta que haga juramento el recaudador, o quien su poder bastante para ello tuuiere, que lo hagan y cumplan assi: y que no haran los dichos baratos, y aquellos a quien fueren librados que no baraten, saluo con nuestros arrendadores, so pena de diez mil marauedis, para la nuestra camara.

¶ *Ley. XVII. Que los concejos son tenidos a pagar a los recaudadores, y no a los cogedores.*

El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y lj.

MAndamos que por algunas cosas compridera a nuestro seruicio, no se elija persona alguna para coger las nuestras rentas y pechos y derechos, saluo que los concejos y sus cogedores sean tenidos de los dar y pagar a nuestros recaudadores.

¶ *Ley, XVIII. Que los fieles de las alcaualas no sea emplazados por carta del Rey y como deuen dar cuenta a los recaudadores.*

¶ El Rey D. Iuā II. en Burgos Era de mil ccccyjx.
¶ El mismo en Burgos.

ORdenamos y mandamos que los fieles que fuerē appremiados por los concejos que cojan en fieldad las nuestras alcaualas que no puedan ser emplazados por nuestras cartas, ni en otra manera para que vayan a dar cuenta con pago a la nuestra Corte de lo que assi cogieron, saluo en aquel lugar donde fueron fieles. Y que den la dicha cuenta con juramento al arrendador que la pidiere. E si el dicho arrendador pidiere que los juezes hagan pesquisa sobre ello, que la fagan. E si fallaren q̄ encubrio alguna cosa, que lo pague segun las leyes de nuestro Quaderno dispo nen. Otrosi mandamos, que despues que los arrendadores ouieren mostrado su recudimiento, que los dichos fieles no sean mas appremiados de pagar la dicha fieldad de la dicha renta.

¶ *Ley. XIX. Que los cogedores no nombren los compradores contra los arrendadores que son deudores.*

¶ El Rey D. Alonso en Alcala. Año de mil. ccclxxxv.j.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.

¶ El mismo en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. II. en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria.

DEfendemos que los cogedores de nuestros pechos y derechos reales no nombrẽ compradores para que compren los bienes delos arrendadores y de aquellos que deuen a nos los marauedis de las dichas rẽtas, sin vn Alcalde ordinario del lugar, y la nominaciõ que vna vez fizieren no se pueda variar, y si precio razonable no se fallare, por los bienes de los deudores por almoneda publica sean estimados è appreciados los bienes de los dichos deudores por appreciadores nombrados y jurados por los officiales del lugar. Y segun el dicho appreciamiento y estimacion sean rescebidos por los compradores. Y mandamos que la tal vendiciõ que se haze contra voluntad de los compradores, y publicamente y por appreciadores no se pueda retraer aunque aya engaño en la meytad del justo precio, segun se contiene en este libro, en el titulo de las vendidas.

¶ *Ley. XX. Quiẽ deue auer ayuda de costa.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. año de mil.ccccxlvj.

POR quatro cosas se deuen librar ayudas de costas. La primera, por via de ayuda de costas. La segũda por fazer merced a alguno. La tercera para bestias. La quarta, porque dizen que lo han gastado en algunas cosas compliđeras a nuestro seruicio Porende ordenamos y mandamos que las tales ayudas de costas no se librẽ, saluo a los que nos ordenaremos. y mandamos q̃ esten con nos en nuestro seruicio continuamente, o por tiempos. E assimismo a los nuestros officiales mayores a quien nos las mandamos librar de cada vn año.

¶ *Ley. XXI.* *Idem.*
Idem.

OTrosi, si algunos Prelados, o caualleros, o otras personas vinieren a nuestra Corte por nuestro mandado, los quales sean de aquellos a quien se acostumbrò librar ayuda de costa que viniendo los tales a nos seruir se les libre ayuda de costa, segun que a nos pluguiere de gela

ge la mandar librar por el tiempo que en ella estuuieren y no mas: saluo si vinieren sin ser por nos llamados, o sobre sus proprios negocios, o si acaesciere que venidos se tornassen luego para sus casas o nos los mandaremos despachar para que se vayan a ellas. Que en qualquier destos casos es nuestra merced, que no les sea librada ayuda de costa, ni otra dadiua, ni se les faga por ende quita alguna de deuda que nos deuan.

¶ *Ley. XXII. Quien deue auer vestuario.*

¶ Idem.

Otrosi, es nuestra merced que de aqui adelante, no sea librado vestuario, saluo a los nuestros officiales que continuamente andan con nos todo el año, o la meytad del: y que por nos fuere ordenado que nos siruan, y que sin primeramente dar informacion de lo susodicho no passen, ni libren los nuestros contadores mayores, los tales vestuarios,

¶ *Ley. XXIII. Del salario que se deue librar a las personas que el Rey embia a algunas partes.*

¶ Idem.

Otrosi, es nuestra merced q̃ qualesquier nuestros officiales q̃ fueren por nuestro mandado en embaxadas, o en otros caminos y negocios q̃ por nos les fueren encomendados, assi de corregimientos y pesquisas como en otra qualquier manera que les sea librado el mantenimiẽto que ouieren de auer por el tiẽpo que alla estouieren, y por la yda y tornada a nuestra Corte, auido respecto y consideracion a lo que ellos de nos han y tienen, assi en raciones, como en quitaciones, y mantenimientos: lo qual todo les sea contado en el salario y mantenimientos que les fuere tassado para cada dia, y sobre aquello les sea librado, lo que demas dello montare y ouiere de auer del dicho salario, y mantenimiento y no mas, ni allende. Y que los nuestros contadores mayores no lo passen, ni libren de otra guisa.

¶ *Ley. XXIIII. Que los que el Rey embiare a algunas partes les sea librado vn tercio mas de sus raciones.*

¶ Idem.

Otrosi, que los nuestros escuderos de cauallo, o mõteros, o qualesquier otros que de nos han racion, a quiẽ nos mandaremos yr con nuestras car

tas a qualesquier partes de nuestros Reynos mandamos que les seã librados vn tercio mas: de mas de las raciones que de nos tienen para cada dia en esta manera: que el que tiene diez marauedis de racion que les sean librados cinco marauedis mas cada dia, por el tiẽpo que estuuiere en el camino: y assi a este respecto dende arriba, o dende ayuso, segun la racion que tuuiere y no mas, ni allende: pero que los que nos embiaremos fuera de nuestros reynos, que les sea librado lo acostumbrado.

¶ *Ley. XXV. Quando el Rey embiare a supplicar al Papa quien ha de pagar la costa.*

¶ Idem.

OTrosi, por quanto nos acostũbramos muchas vezes de embiar a supplicar al Papa, en fauor de algunas personas, por algunas Iglesias de nuestros Reynos, y se hazen sobre ello muchas costas: las quales nos mandamos pagar. Porende ordenamos que de aqui adelante las tales supplicaciones, se dèn a las partes en cuyo fauor fuere supplicado, para que ellos las embien a su costa, y que nos no paguemos la tal costa, ni los nuestros contadores la passen, ni libren. Pero si algunas vezes acaesciere que nos ayamos de supplicar por alguno en ausencia suya, que la costa que nos sobre ello mandaremos hazer, se cobre de la persona a quien tocare: y que antes que se le dè, ni libre nuestra carta para que sea rescibido a la Iglesia, sea tenido de pagar y pague en dinero la costa que para ello nos ouieremos mandado librar, y que lo rescibа el Thesorero de nuestra casa para nos, y mandamos a los nuestros Secretarios que guarden lo susodicho, y fagan juramento en nuestra presencia, y de los de nuestro Consejo que no nos daran a librar carta, ni sobrecarta, ni aluala que en contrario de lo susodicho sea.

¶ *Ley. XXVI. Reuocacion delas mercedes, y donaciones que el Rey Don Enrique Quarto hizo.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

OTrosi, por los dichos Procuradores nos fue fecha relacion que nos bien sabiamos como los Procuradores que vinieron por mandado del dicho señor Rey Don Enrique nuestro hermano a las dichas Cortes de Ocaña el dicho

cho año de ſeſenta y nueue, y eſſo miſmo por los Procuradores que vienen por ſu mandado a las dichas Cortes de Sancta Maria de Nieua el dicho año de ſeſenta y tres, le fue ſupplicado que auiendo acatamiento a las muchas è immenſas donaciones y mercedes que el dicho ſeñor Rey nueſtro hermano hizo de muchos marauedis y pan, y doblas, y florines, y ſal, y ganados, e otras coſas de las ſus alcaualas, y otros diezmos y aduanas, y almoxarifazgos, y ſalinas, y ſeruicio y montazgos, y otras rentas y pechos, y derechos, aſsi de merced de por vida como de juro de heredad, y a los daños que dello reſultauan quiſieſſe remediar y proueer, pues muchas de las mercedes auian ſeydo hechas immoderadamente, ſeyendo el dicho ſeñor Rey conſtreñido a las fazer por grandes neceſsidades, y attraydo por exquiſitas y no deuidas maneras: ſobre lo qual porque los tiempos no dieron lugar, no ſolamente no proueyo, ni dio remedio: mas aun deſpues por las miſmas neceſsidades hizo otras muchas y deſordenadas mercedes en grande detrimento del patrimonio Real, y enagenando del todas las rentas Reales: de guiſa que al tiempo que el falleſcio: y nos por la gracia de nueſtro Señor ſuccedimos en eſtos dichos nueſtros Reynos fallamos las rentas enagenadas, y muy diminuydas. Lo qual dio cauſa a que para el ſoſtenimiento de nueſtro Real eſtado, y para ſalir de las muchas y grandes neceſsidades, que luego nos occurrieron, y para poder pacificar los dichos nueſtros Reynos, y los tener en paz y en juſticia como deſſeamos y lo auemos fecho. No ſolamente ouieſſemos de demandar, pedidos y monedas, a los dichos Reynos: mas tomar empreſtidos de ygleſias y concejos, y perſonas ſingulares: y fazer llamamientos de pueblos a ſus coſtas: y mandar traer a coſta de los dichos concejos, pertrechos, y armas, y mantenimientos y artillerias, y otras coſas, de lo qual los dichos nueſtros ſubditos y naturales reſcibieron muchas fatigas e daños, y trabajos: y aun de las pocas rentas que quedaron, ouimos de diſtribuyr, y enagenar mucha y gran parte por ſalir de las dichas neceſsidades que nos occurrieron. En el remedio de lo

qual conuiene mucho entender. Porque si nos mandassemos hazer verdadera informacion de las mercedes que el dicho señor Rey Don Enrique nuestro hermano fizo, desde mediado el mes de Septiembre del dicho año passado de setenta y quatro, en que commençaron las turbaciones y escandalos en los dichos nuestros Reynos, fasta que el fallescio, fallamos muchas y las mas de aquellas auerse fecho por exquisitas y engañosas y no deuidas maneras. Ca a vnas personas las fizo sin su voluntad y grado, saluo por salir de las necessidades procuradas, por los que las tales mercedes rescibieron, y a otros las hizo por pequeños seruicios que no eran dignos de tanta remuneracion. Y aun algunos destos que las rescibieron tenian officios y cargos con cuyas rentas y salarios se deuian tener por bien contentos y satisfechos, y a otros dio las dichas mercedes por intercession è importunacion de algunas personas acceptas queriendo pagar con las rentas Reales los seruicios que algunos dellos auian rescebido de los tales. Y otras personas compraron las tales mercedes por muy pequeños precios, y otros las ouieron por aluala es falsos, o firmados en blanco, o por otros trafagos, ò mudanças de verdad que fazian, y procurauan que se hiziessen en los libros, ò por otras formas exquisitas y engañosas. Y otros que rescibieron las tales mercedes expressaron en las alualaes, y priuilegios de las deudas que les eran deuidas, ò seruicios que auian fecho, y daños que auian rescibido, y otras causas por do affirmaron que deuian rescibir las tales mercedes: no seyendo las tales causas verdaderas en todo, o en parte. Otros mudando los marauedis que tenian de lanças, ò racion, o quitacion con officios y mantenimientos en merced de juro de heredad situados sin interuenir justa causa por donde los mereciessen. Otras mercedes fizo en casamiētos excessiuamente, y otras muchas mercedes fizo sin interuenir meritos, ni seruicios, mas sola voluntad en gran detrimento y diminucion del patrimonio Real, y que pues a nuestro Señor auia plazido por su clemencia, que nos ouiessemos pacificado los dichos nuestros Rey-

Reynos y los touiessemos como de presente los teniamos en buena gouernacion y justicia. Que nos supplicauan los dichos Procuradores quisiessemos mandar entender en el remedio de lo susodicho. E asi mismo de algunas otras mercedes excessiuas que nos auiamos fecho despues que succedimos en estos nuestros Reynos a causa de las dichas necessidades reintegrando el dicho patrimonio Real, y rentas del. Por manera que con ellas pudiessemos sostener nuestro Real estado, y mãtener nuestros Reynos en justicia, porque asi cessarian los males y fatigas de los dichos nuestros subditos y naturales, y terniamos de que remunerar y hazer mercedes a quien bien nos siruiesse. Y como quiera que nos conoscemos que las dichas peticiones de los vnos, y de los otros Procuradores fechas eran muy justas y verdaderas. Pero por ser la materia y causa sobre que se fundaua muy ardua y tocante a muchos y tal en que era menester madura deliberacion y consejo, nos fezimos saber y notificar la dicha peticion a algunos Prelados principales y a los grãdes de nuestros Reynos. Y les embiamos a mandar que para dar en esto su consejo viniessen a las dichas Cortes, y los que no pudiessen venir, nos embiassen a dezir cerca dello su parescer. Y algunos dellos vinieron a la nuestra Corte durante el dicho tiempo de las dichas Cortes. Y los que no pudieron venir, embiaron su voto y parescer cada vno sobre ello, y nos asi con los dichos Prelados, y Grandes que vinieron como con los Prelados y Caualleros y Letrados del nuestro consejo, y con algunos religiosos, y con algunos de los dichos Procuradores que por todo su ayuntamiento fueron para ello deputados hablamos, y platicamos muchas vezes sobre ello. Y mandamos que acopassen y confirmassen, y platicassen entre si, y que nos diessen su consejo y parescer. Los quales todos como buenos, y leales subditos y naturales, y zeladores del seruicio de Dios y nuestro, y del bien commun, y restauracion de nuestro Real patrimonio, nos dieron su consejo y parescer: el qual visto: y asi mesmo los libros donde estauan assentadas las dichas mercedes examinadas

por nos mesmos la quantia y qualidad dellas, y de las personas a quien se hizieron, fezimos cierta deliberacion. Por la qual mandamos y ordenamos lo que sobre ello se deue hazer, y guardar, y cumplir. De lo qual mandamos dar nuestras cartas firmadas de nuestros nombres, y selladas con nuestro sello, y sobre escriptas de nuestros Contadores mayores, cuyos traslados quedan assentados en los dichos nuestros libros. Porende ordenamos y mandamos que todo lo contenido en las dichas nuestras cartas, y en cada vna cosa, parte della, sea guardado y cũplido de aqui adelante perpetua è inuiolablemente para siempre jamas, segun que en ellas se contiene. Y mandamos a los dichos nuestros Contadores mayores y al nuestro Chanciller y notarios, y otros officiales que estan a la tabla de los nuestros sellos vean nuestras cartas y declaracion, attento el tenor y forma dellas trayendo las a rasgar las cartas y priuilegios y confirmaciones que primeramente dello ternian, den y libren y sellen y passen cada vniuersidad y personas que por virtud dellas ouieren de gozar de las dichas mercedes nuestras cartas de priuilegios las mas firmes y bastãtes que para ello fueren menester sin les pedir, ni esperar sobre ello otra nuestra carta, ni mandamientos, y sin les pedir, ni lleuar derechos, ni otra cosa alguna para el despacho y assiento y sello de los dichos priuilegios. E otrosi mandamos a los nuestros arrendadores y receptores, y fieles y cogedores, y terceros, y de ganados, y mayordomos, y otras qualesquier personas que ouieren de coger y recaudar en renta, o en terceria, o en fieldad, o en receptoria, o en otra qualquier manera a las nuestras rentas y pechos, y derechos donde las tales mercedes estan, y quedan situadas. Que de aqui adelante les acudan y fagan acudir libre y desembargadamente con todo lo que assi han de auer por las dichas nuestras cartas este presente año por virtud dellas, y sin attender otra nuestra carta, ni mãdamiento, ni de los dichos nuestros contadores mayores. Y dende en adelante en cada vn año por virtud de las dichas nuestras cartas de priuilegio q̃ les seran dadas, ô de sus traslados, ô signado de escriuano publico, sin pedir ni espe-

esperar otra declaratoria, ni sobrecarta, ni mandamiento. Y porque las Vniuersidades y personas a quien son adjudicadas las dichas mercedes por las dichas nuestras cartas puedan gozar dellas mas libremente. Ordenamos y mandamos que las tales Vniuersidades y personas puedan vender, dar, donar, trocar, y cambiar y enagenar las dichas mercedes, ô qualquier parte dellas, como y quando quisieren y por bien tuuieren segun la facultad que para ello tienen por sus priuilegios, sin que sobre ello nos ayan de requerir, ni entreuenga licencia, ni mandamiento nuestro. Y mandamos a los nuestros contadores mayores que por sola la tal renunciacion testen de los nuestros libros las tales mercedes a quien las touieren y pongan y asienten aquellos a quien les fueren renunciadas. Y les den y libren nuestras cartas de priuilegio, y gelas señalen y passen el nuestro Chanciller y notarios, y officiales sin pedir, ni esperar para ello, otra nuestra carta, y mandamiento y que tomen el traslado de nuestra ley, los dichos nuestros contadores mayores, y la pongan y assienten en los dichos nuestros libros. Loqual todo se faga y cumpla, no embargante la prematica por nos fecha, por la qual ouimos mãdado que los marauedis de juro de las personas q̃ muriessen sin hijos legitimos, se cõsumiessen y fincassẽ para nos. La qual prematica reuocamos, por quanto nuestra merced y voluntad es que los marauedis que por la dicha declaratoria les quedan les sean ciertos y seguros de aqui adelãte para si y para sus herederos y successores, y para aq̃l, o aquellos que dellos ouierẽ causa para siempre jamas.

Titulo V. De las tercias del Rey.

¶ *Ley. I. Quanto tiempo han de guardar los terceros los diezmos de pan, y vino.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala Año de mil ccclxxxvj

POR refrenar las cautelas y malicias de algunos arrendadores de los diezmos, y de nuestras tercias. Ordenamos que los terceros, concejos y guardas de los diezmos, sean tenidos de guardar el pan y el vino que rescibieren fasta el dia de Pascua de re-

surrection de cada vn año. E si fasta el dicho plazo no les fuere demandado. Los dichos concejos, o terceros, ò guardas lo vendan publicamente en almoneda, pregonandolo tres dias ante escriuano publico, y testigos vezinos del lugar. Y que el almoneda se faga Domingo, y Lunes, y Martes siguientes a la hora de Missa mayor dentro en la yglesia [a], y que lo rematen en aquel que mas diere por ello a luego pagar, y resciban los dineros del precio para los pagar a aquellos que los deuen auer y asi mismo fagan en todos los diezmos de lo menudo que rescibieren. Saluo los corderos y bezerros y cabritos que sean tenidos de los guardar fasta el dia de Sanctiago que cae en el mes de Iulio. Et si fasta el dicho plazo les fueren demandados que sean tenidos de ge los dar. E si en medio deste tiempo algunos cabritos, o corderos, o bezerros murieren de los que rescibieren que dando las pellejas [b]: y con juramento que son aquellas pellejas de los que rescibierõ de diezmos que sean creydos los terceros por su jura. E si fasta el dicho plazo no gelos demandaren que los terceros los puedan vender en almoneda publica en la forma y manera que se deue vender el pan, y el vino, segun de suso esta declarado, y guarden los dineros para los dar a quien los ouiere de auer, y si los dichos terceros y guardas no vẽdieren las cosas sobredichas en los tiẽpos, y en la forma y manera que dicha es q̃ seã tenidos al daño y al menoscabo, y a la perdida q̃ acaesciere y viniere a las cosas susodichas, y a cada vna dellas.

a ¶ *Dentro en la yglesia.* Ergo in ecclesia cõtrahi potest. vide cap. decet. de immunit. eccles. li. 6. vbi gloss. processus.

b ¶ *Dãdo las pellejas.* Adde l. 15. titulo. 8 part. 5. & quç plene notaui in hoc artic. ad Segur. in repet. l. cohæredi. §. cum filiæ. nu. 277. ff. de vulgar. & pupilla. & latè Laurentius Syluan. consi. 29. numero. 8.

¶ Ley II. *Que los concejos den alforiz a los terceros y arrendadores.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria. AEra de mil cccc y xviij.

Mandamos que los concejos de cada vna de las ciudades y villas y lugares sean tenidos de dar y den alforiz, y casas y troxes, y vasijas para que se ponga el pan, y el vino de las nuestras tercias. Pero que los arrendadores y otras personas qualesquier q̃ lo ouiere de auer paguẽ el alquiler a razon de vn marauedi por cada cayz de pã y a razõ de dos dine-

neros por cada cantaro de vino por cada vn año, y ſino lo pagaren que ſe entregue el concejo, o quien lo ouiere de auer antes que lo ſaquen de ſu poder el dicho pan y vino.

¶*Ley. III. Que los concejos y officiales, fasta que tiempo han de guardar el pan y vino de las tercias.*

¶Idem.

TEnemos por bien y mãdamos que los concejos y officiales e recaudadores que no ſean tenidos de tener el pan y el vino, y las otras coſas que pertenecen a las nueſtras tercias mas de vn año dende el dia q̃ lo reſcibieren. E ſi los arrendadores no lo demandaren en eſte termino que dende en adelante no ſean tenidos de los tener, y ſi ſe perdiere, o ſe dañare deſpues del dicho año que no ſean tenidos de pagar por ello, ſaluo a como menos valiere al tiempo que los tuuieren. E otro ſi que paſſado el dicho año que eſte el pan y el vino, y las otras coſas a coſta de los arrendadores y no de los concejos, ni de los officiales, ni de los recaudadores.

¶*Ley IIII. Que lo que perteneſce al Rey de las tercias no arrienden los Prelados.*

¶El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil cccc xxxvj.

ORdenamos que ningunos, ni algunos Prelados, ni ſus vicarios, y cabildos, ni otro alguno por ellos no ſe entremetan de arrendar de aqui adelante la parte que a nos perteneſce de las nueſtras tercias, ni tomar, ni lleuar dello coſa alguna apartadamente ſo color de coronados, ni eſcuſados, ni mayordomias, ni ſacriſtanias ni Arcipreſtazgos, ni otra manera alguna. Y mandamos y rogamos a los Prelados que no ſe entremetan, ni conſientan a ſus vicarios y cabildos, ni a otro por ellos que ſe entremetan a lo que atañe a las dichas nueſtras tercias, ni tomen, ni lleuen, ni conſientan tomar, ni lleuar coſa alguna dello, ni por cauſa, ni razon dello.

Titulo. V I. De las tomas de las rentas del Rey.

¶*Ley. I. Que ninguno impida, ni hable contra las rentas del Rey.*

MAndamos que ningunos, Duques, cõdes, Maeſtres, Marqueſes, Prior de S. Iuan, caualleros, y ricos hombres, no ſean oſados

de fazer tomas en los nuestros marauedis de pedidos y monedas, ni fagan fablas, ni tengan otras maneras porque se perturben de cobrar los dichos marauedis de manera que las nuestras rentas no se menoscaben. Y los recaudadores dellas las puedan libremente cobrar, y les sea dado por ellos para lo cobrar todo fauor y ayuda, y mandamos que se ponga embargo en los marauedis que de nos han los dichos tomadores fasta que fagan pago de todo lo que assi ouieren tomado los dichos tomadores con las costas y daños.

¶*Ley. II.* Idem.

¶El Rey don Iuan Segundo.

ORdenamos que si algũ cauallero, o hombre poderoso, o otra persona qualquier attentare de tomar los marauedis de nuestras rentas y pechos y derechos en alguna ciudad, villa, o lugar que no sea de los tales caualleros que el nuestro arrendador, o fiel, o cogedor donde se assentare a fazer, o fiziere la dicha toma no la consienta fazer, y luego requiera a los Alcaldes y alguaziles, o otros officiales de la ciudad, o villa, o lugar donde esto acaesciere que lo defiendan y amparen y no consientan que la tal toma se faga. E si no lo fiziere assi que no le sea rescebida la tal toma, y si los Alcaldes, y alguaziles y otros officiales seyendo assi requeridos no defendieren al dicho arrendador y fiel y cogedor que no le sea tomados los dichos marauedis q̃ paguen los marauedis que assi fueren tomados con el doblo y para lo executar assi, mandamos dar nuestras cartas. Y mandamos otrosi que si el concejo de la tal ciudad, o lugar tuuiere sobre si la tal renta y cõsintiere fazer la dicha toma y no diere fauor y ayuda, seyendo requeridos del dicho arrendador y fiel que pague lo que assi fuere tomado con el doblo, y si la dicha toma fuere fecha, el nuestro recaudador es tenido de requerir al dicho concejo, y officiales de la tal ciudad, villa, o lugar que no lo consientan y defiendan. Y si el dicho concejo y officiales no lo fizieren son tenidos de pagar la dicha toma al dicho recaudador. Y mandamos a los nuestros contadores q̃ assienten y quiten la dicha toma a los que assi la tomaren con el tres tanto de qualles-

lesquier marauedis que de nosto-
uieren, y de aquello fagan satisfa-
zer al dicho concejo que la dicha
toma pagare con las costas segun
se contiene en el quaderno de las
nuestras alcaualas.

¶Ley. III. Idem.

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid.
Año de mil ccccxlvij.

Mandamos y orde-
namos que demas
de las penas conte-
nidas en la ley ante
de esta q̃ qualquier
que sin nuestra licencia y manda-
do tomare los marauedis de nue-
stras rentas, o otros qualesquier
marauedis a nos pertenesciẽtes,
si en los nuestros libros touiere al
gunos marauedis de juro de here
dad, o por priuilegio situados por
saluados en qualesquier ciuda-
des, y villas y lugares de nuestros
reynos que por nuestro mandado
sean vendidos en publica almone
da, en la nuestra corte, dende el
dia que ante nos, o ante nuestros
contadores la dicha toma pares-
ciere, y se prouare, y se rematen
fasta nueue dias primeros siguien
tes por tres terminos, y el postri-
mero por peremptorio. E sino
abastare a la toma el juro y here-
dad, o si la persona que la toma
fiziere no lo tuuiere que por la
misma via y forma que es dicha
sean vendidos qualesquier mara
uedis que fueren fallados tener
en nuestros libros, y sino bastare
a la toma, o no los tuuiere en nue-
stros libros, sean vendidos otros
qualesquier bienes, rayzes del tal
tomador con el doblo segun las
leyes de nuestros Reynos dispo-
nen. E si compradores no se falla-
ren de los dichos bienes los appli-
camos para la nuestra corona
real, y los dichos bienes querre-
mos que sean consumptos en nue
stro patrimonio por el precio que
en la nuestra corte pueden ser vẽ
didos justa y razonablemente. Y
mandamos que los dichos bienes
no sean restituydos a las dichas
personas culpantes, ni por nos sea
dellos fecha merced a otra perso-
na alguna, ni a los dichos tomado
res los podamos dar, ni satisfa-
zer.

¶Ley. IIII. Idem.

¶El Rey don Enrique. IIII. en Toledo.
Año de mil cccc y lxij.

POR quãto algunas per
sonas con gran osadia
se atreuen a fazer to-
ma de los dichos nuestros mara-
uedis y rentas sin temor de las
penas contenidas en las leyes an-
te desta.

te desta. Ordenamos que qualquier persona de qualquier estado,o condicion que sea que fiziere,o mandare hazer toma, o detencion, o impedimento, o secrestacion de nuestros pedidos y monedas, o moneda forera, o de otras nuestras rentas y pechos y derechos si el lugar donde se fiziere fuere del que lo tomare y mandare tomar, impedir, o embargar, o secrestar: que por el mismo fecho, sin alguna otra sentencia, ni declaracion aya perdido el dicho lugar, y sea applicado a la nuestra corona real. Y dende en adelante nos lo tomamos y mandamos tomar, assi como nuestra cosa propria, y no lo podamos restituyr, ni equiualencia, por el, y pierda mas qualesquier marauedis que de nos tuuiere de juro de heredad de merced, o en otra qualquier manera.

Y mandamos que el concejo donde la tal toma fuere fecha, la pague a nos otra vez, aunque la ouiere presentado ante los cõtadores mayores. Y sobre esto mandamos que sean prendados los tales concejos. E otrosi ordenamos que si la tal toma se fiziere en lugar de realengo, o abadengo, o behetria, que el tomador por el mismo fecho, pierda todos sus bienes, y sean applicados a la nuestra camara, no obstante qualquier prescripcion, o razon. E otro si mandamos a todos los grandes de nuestros reynos que tienen, o tuuieren vassallos que fagan juramento de tener y guardar lo contenido en esta nuestra ley. Y porque ninguno pretenda ignorancia lo mã damos assi pregonar: y que dos Procuradores de nuestros Reynos que por nos fueren elegidos, vayã a tomar y rescebir el dicho juramento.

¶*Ley.* V. *Que antes que el Rey supplique al Papa por las dignidades fagan juramento de no tomar sus rentas.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

Cosa razonable y justa es que pues los Arçobispos y Obispos de las Iglesias de nuestros Reynos hã de ser proueydos a nuestra supplicacion, que no tomen ellos, ni consientan tomar las nuestras alcaualas, ni los otros nuestros derechos, que nos son, o fueren deuidos en las ciudades y villas y lugares de sus Iglesias y dignidades. Porende ordenamos y mandamos que de aqui adelante quando nos dieremos

mos nuestras supplicaciones, a qualesquier personas, para que sean proueydos de las tales dignidades antes que les sean entregadas las tales supplicaciones fagan juramento solenne, por ante escriuano publico y testigos que no tomaran, ni occuparan, ni mandaran, ni consentiran tomar, ni occupar en las ciudades y villas y lugares de las dignidades è Iglesias de que fueren proueydos en tiempo alguno las nuestras alcaualas y tercias, ni los nuestros pedidos y monedas. Mas que lo dexaran y consentiran pedir y coger todo a los nuestros recaudadores y arrendadores, o receptores, o a quien su poder ouiere llanamente, y sin perturbacion alguna. Y que el testimonio desto se entregue al nuestro secretario al tiempo que entregare las dichas supplicaciones al que ouiere de ser proueydo de la dignidad, o a su mensajero. E que antes no gelas entregue nuestro secretario sopena que pierda el officio, y pague cient mil marauedis, para la nuestra camara. E si desde corte Romana, o en otra manera fueren proueydos, y que antes que tomen la possession hagan el dicho juramento, y embien a nos el testimonio dello, y de otra guisa los pueblos de sus Diocesis, no les acudan con las rentas de las tales dignidades.

¶*Ley*. VI. Idem.

¶El Rey don Iuan. I I. en Toledo. Año de mil ccccxxxvj.

ORdenamos que si algunas personas de pequeño estado, fizieren la dicha toma por si, o por mandado de otro que paguẽ la dicha toma con las septenas, y sino tuuiere de que lo pagar cumplidamente que muera por ello, y otro si que el señor de la ciudad villa, o lugar donde la tal toma se fiziere, sea tenido de entregar al tal tomador a nos, o a quiẽ nos mandaremos para que mandemos executar en el las dichas penas. E si no lo entregare que sea tenido de pagar por el las dichas penas, y sean executadas en el y en sus bienes, assi como si el mismo ouiesse hecho la toma. E si la tal toma fuere fecha en qualquier ciudad, villa, o lugar de nuestra corona real, que assi mismo el que fiziere la tal toma, la pague con las septenas. E sino tuuiere de que la pagar que muera por ello.

Ley

¶*Ley.* V I I. *Que los Prelados y caualleros fagan juramento de guardar las leyes que no se tomen, ni embarguen las rentas del Rey.*

¶Idem.

MAndamos a los Prelados, Duques, Condes Marqueses, maestres de las ordenes y Prior de S. Iuan y a todos los caualleros, y ricos hõbres, dueñas y donzellas que agora estan en nuestra corte que fagã luego juramento y pleyto homenaje ante nos de cumplir la dicha ley, y de dar fauor y ayuda para la execucion della: y mandamos dar nuestras cartas para los q̃ no estan en la nuestra corte para que hagan el dicho juramẽto y pleyto omenaje ante las justicias de los lugares donde estuuieren. Ca nos entẽdemos cumplir y executar las dichas penas en los que fiziere͂ las dichas tomas y de las no perdonar.

¶*Ley.* V I I I. *Que los lugares de behetrias, no consientan tomar los marauedis de las rentas del Rey.*

¶El Rey don Iuan. I I. en Valladolid. Año de mil cccclj.

MAndamos, y defendemos que ningunos lugares de behetrias dẽ lugar, ni consientã a caualleros, ni a otras personas, aunque los tengan en su encomienda por behetrias que no puedan tomar ni tomen los marauedis de las nuestras alcaualas, ni tercias, ni pedidos, ni monedas, ni otros pechos, ni derechos, so pena q̃ por el mismo hecho pierdã la libertad q̃ han por behetrias, y seã y finquen realẽgos de nuestra corona real sin auer nombre, ni priuilegio de behetria. Y de mas si la tal behetria fuere llamada para yr a la cabeça de la merindad, seyendo aquella de señorio para q̃ ayan de lleuar los marauedis de las nuestras rentas, y para hazer execucion en sus personas y bienes sobre ello. En tal caso no sean tenidos de yr al tal llamamiento, mas que en el lugar mismo, quier sea de behetria, o de abadengo, o de orden, o de señorio sean tenidos de dar y pagar los tales marauedis, al nuestro arrendador por nuestras cartas y mandamientos cada y quando que por ellos fueren requeridos. Y mandamos, que los juezes y merinos de las dichas ciudades y villas y lugares de señorio no ayan conoscimiento, ni execucion de nuestras rentas, alcaualas y tercias pedidos y monedas, y otros nuestros pechos y derechos de las villas y luga-

lugares de señorio no ayan conoscimiento, ni execuciõ de nuestras rentas: alcaualas y tercias pedidos y monedas, y otros nuestros pechos y derechos de las villas y lugares de behetrias y ordenes y abbadengos y otros señorios: y que los concejos de las dichas villas y lugares no vayan sobre ello ante ellos a juyzio, ni los merinos y Alguaziles dellas no puedan yr, ni embiar a las executar. Y otrosi mandamos que los nuestros arrendadores, y recaudadores, puedan emplazar a los concejos y vezinos de las dichas behetrias y ordenes y abadengos: y otros señorios ante los juezes y Alcaldes de las nuestras ciudades villas y lugares mas cercanos de las dichas villas y lugares; y los concejos dellos, sean tenidos de yr, o embiar a los dichos llamamientos, y emplazamientos: y que los Alguaziles de las dichas nuestras ciudades y villas, los puedan apremiar y executar por las dichas rentas: para lo qual les mandamos dar nuestro poder cũplido.

¶ *Ley. IX. Que los lugares de behetria no paguẽ las rentas del Rey a su comendadero, sino que lo paguẽ otra vez.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Nieva. Año de lxxij.

Mandamos a todos los concejos de las villas y lugares de behetrias de nuestros Reynos, que de aqui adelante, no consientan tomar, ni paguen a sus señores, ni comendaderos las nuestras alcaualas y tercias y pedidos y monedas, y moneda forera, ni otros pechos y derechos a nos pertenecietes, ni cosa alguna dello, y los paguen llanamente a nuestros recaudadores y arrendadores y receptores al tiempo que por nos les fuere mandado: y que no los paguen a sus señores, saluo por las nuestras cartas de libramientos. Y que dexen y consientan libremente a los nuestros recaudadores y arrendadores, y receptores presentar nuestras cartas de recudimientos y receptorias, y vsar de sus officios entre ellos. Y si asi no lo fizieren mandamos que sean tenidos de nos pagar otra vez las dichas alcaualas, y tercias y pedidos y monedas y moneda forera, y otros qualesquier nuestros pechos y derechos, y cada vna cosa dello, aunque muestren que lo pagaron a su señor y comendadero: y que les hizo toma dello por fuerça, y pue-

y puesto que muestren, o que ayā presentado la toma, o tomas dello ante nos, o ante los nuestros cōtadores mayores, en qualquier tiempo.

¶ *Ley. X.* Idem.

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruiesca.

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil ccccxlvij.

POR quanto nos es fecha relacion que algunos concejos y personas con gran osadia y atreuimiento en gran deseruicio nuestro y daño, y menguamiento de nuestras rentas y pechos y derechos se hā entremetido y entremeten de tomar y embargar los marauedis de las nuestras rentas y alcaualas y tercias martiniegas è yantares y escriuanias y almoxarifazgos, y diezmos de la mar y otras nuestras rentas y pechos y derechos. Y que no las consienten coger, ni recaudar a los nuestros fieles, ni arrendadores. Porende mandamos y defendemos que ningunos, ni algunos, assi Prelados, como Duques y Condes y Maestres de las ordenes, y Prior de Sant Iuan, y todos los ricos hombres y caualleros y dueñas y donzellas, y otras qualesquier personas de qualquier ley estado, o cōdicion que seā que no se entremetan de tomar, ni embargar por si, ni por otros las dichas nuestras rētas y pechos y derechos ordinarios, y extraordinarios. Y defendemos a todas las ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos y señorios, a los recaudadores y arrēdadores, y fieles y cogedores y otras personas qualesquier, que no den, ni recudan con marauedis algunos a persona alguna sin libramiento de los nuestros contadores y thesoreros y recaudadores, segun nuestra ordenança. Y el que lo contrario fiziere que lo pague con el doblo a nos. Y el que lo pagare sin premia, o fuerça que le sea fecha que lo pague otro si con el doblo a nos. Y porque nos seamos ciertos de las tales tomas que aquellos a quien fueren tomadas, sean tenidos de guardar las ordenanças que el Señor Rey don Iuan primero hizo en las cortes de Biruiesca segun se cōtiene de yuso en la ley siguiente. Y mandamos que el que tuuiere, o embargare los dichos nuestros marauedis desque fuere requerido por nuestras cartas, o de nuestros contadores thesoreros, y recaudadores, y por los que lo ouieren de recaudar por ellos, o

por

por ellos, o por qualquier dellos que tornen con el doblo la dicha toma, o embargo y sino lo quisieren fazer fasta treynta dias que por el mesmo fecho pierdan todos y qualesquier officios y tenencias y mercedes e raciones y quitaciones y martiniegas que de nos tuuieren. Y si otra vez fuere requerido que pague lo que assi tomo con el doblo, y sino lo fiziere dentro de otros veynte dias, que por el mesmo fecho pierda el señorio de todos los lugares que ouiere en nuestros Reynos: los quales desde agora applicamos a nuestra corona Real. Y otro si mandamos que el concejo, o persona, o personas a quien fuere fecha la dicha toma: sean tenidos de guardar la dicha ley de Biruiesca, y notificar la toma a los nuestros contadores mayores en el termino contenido y limitado en la dicha ley. Y mandamos que luego que fuere notificada la dicha toma a los dichos nuestros contadores prouean luego embiando mandar aquel, o aquellos que la ouiessen fecho: que tornen y restituyan lo que assi tomaron y embargaron, segun el tenor de la dicha ley. Porque sino lo fizieren: nos mandaremos proceder contra ellos y contra sus bienes, segun el tenor de la dicha ley. Lo qual sean tenidos de hazer y fagan los dichos nuestros contadores mayores dentro de treynta dias primeros siguientes del dia que la tal toma les fuere notificada: so pena de perder los officios, por el mesmo fecho.

¶*Ley.XI.* Idem.
¶El Rey don Iuã. I. en Biruiesca.

ORdenamos, y mandamos, que si algunos marauedis de las nuestras rentas: pechos y derechos fueren tomados por caualleros, o hombres poderosos, o otras personas algunas, o otras cosas de las nuestras rentas y pechos y derechos que el arrendador sea tenido de hazer saber al recaudador la toma que assi fuere fecha fasta el termino que le ouieren de fazer la paga de aquel tercio en que le fue fecha la dicha toma: y sino lo fiziere, que no le sea rescebida en cuenta la tal toma: y el recaudador desque le fuere fecho saber la tal toma, que sea tenido de lo hazer saber al Rey, o al su consejo, o a sus contadores mayores, fasta vn mes, porque

luego prueuan poniendo embargo en los marauedis que la tal persona que la tal toma fiziere tuuiere de nos, y en sus bienes do quier que los tuuiere, para que paguen todo lo que assi tomaren cō el doblo a menos de las otras penas a que es tenido segun derecho.

Titulo. VII. De las ferias francas.

¶ Ley Primera. *Que ninguno vaya a feria franqueada.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Madrid.

¶ Idem.

¶ En Toledo. año de lxij.

ORdenamos, que ferias francas y mercados frācos, no sean, ni se fagan en nuestros Reynos y señorios, saluo la nuestra feria de Medina, y las otras ferias, que de nos tienē mercedes y priuilegios confirmados, y en nuestros libros assentados. Y qualesquier que a algunas otras ferias, o mercados frāqueados fueren con sus mercaduria: que pierdā las bestias: y mercadurias: y de mas que pierdan todos sus bienes muebles y rayzes. La tercia parte para la nuestra camara: y la otra tercia parte para el accusador, y la otra tercia parte para el juez que lo juzgare.

¶ *Ley. II. Que los que fueren a vender mercadurias a ferias y mercados francos, paguen el alcauala en el lugar donde salieren.*

ORdenamos y mādamos que qualquier, o qualesquier que fueren a vender mercadurias qualesquier, a qualesquier villas, o lugares y ferias, o mercados frācos: paguen el alcauala de las tales mercadurias en el lugar donde salieren con ellas para las lleuar a vender a las tales villas y lugares, ferias y mercados francos, no embargante que muestren que pagaron el alcauala dellas en las tales villas y lugares y mercados francos [a]. Y esso mesmo, que los que compraren, qualesquier cosas y mercadurias en las tales villas y lugares, y mercados francos: q̄ seā tenidos de pagar y paguen el alcauala dellas en las tales ciudades villas, y lugares donde las traxeren y lleuarē y sacarē de las tales villas y lugares y mercados franco, y ferias: no embargante que muestren la tal alcauala auer

[a] ¶ *Mercados francos.* Intellige nisi tales exéptiones, essent scriptę in libris *del saluado.* vt habetur in. l. 117. quaterni gabell. Cellsus in repertorio legum regni, verbó. *Alcauala.* vers. 112.

ſeydo pagada en las tales villas y lugares y mercados francos. Y porque es gran deſeruicio nueſtro hazerſe las tales franquezas en daño y menoſcabo de nueſtras rentas. Y porque ſabido lo ſuſodicho ſe eſcuſara la gente de yr a comprar y vender a los tales lugares y ferias y mercados francos: mandamos que ſe guarde aſsi eſta ley: ſegun que de ſuſo ſe contiene, aſsi en las villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios realengos como abadengos y ſeñorios. Pero no ſe entienda, ſaluo en las villas y lugares y ferias y mercados que los ſeñores dellas, y otras qualeſquier perſonas las franquean de alcauala en todo, o en parte: mas no aya lugar y ſe entienda en las villas y lugares y ferias y mercados que no ſon francos en todo, o en parte en caſo que los arrendadores dellas fagã alguna quita a los que ende compraren y vendieren deſpues que ay fueren con ſus mercadurias. Y mãdamos a los nueſtros contadores mayores que lo pongan y aſsienten aſsi por condiciõ y ley en los nueſtros quadernos de alcaualas: porque ſe guarde aſsi en los lugares y villas y ciudades y lugares de ſeñorio.

¶*Ley.III.* Idem.

E Cõfirmado por el dicho Rey don Iuã en Madrigal, año de treynta y ocho. Y mando q̃ qualquier que lo cõtrario fiziere aya perdido y pierda por el miſmo fecho los marauedis que de nos tienen en los nueſtros libros: aſsi en tierra como en merced, o en otra qualquier manera. E ſi en nueſtros libros coſa alguna no tuuiere, que por el miſmo fecho aya perdido, y pierda el lugar que tuuiere en que aſsi fizieren la dicha feria, o mercados francos. Y demas que las perſonas que a las tales ferias, o mercados francos fueren incurran en la pena de la dicha ordenança. Y mãdamos que las dichas leyes ſe guarden. Y mãdamos dar nueſtras cartas para los ſeñores de los dichos lugares ſobre la dicha razon. Las quales mandamos, que ſean publicadas y pregonadas publicamente en los tales lugares y en ſus comarcas, porque venga a noticia de todos, porque dello no pretendan ignorancia.

¶*Ley.IIII.* Idem.

EL ſeñor Rey don Enrique Quarto, que ſancta gloria aya en las Cortes que hizo en

zo en Nieua, Año de ſetenta y tres, a peticion de los Procuradores del Reyno, reuoco e dio por ningunas todas y qualeſquier ferias, y mercados francos en todo, o en parte de q̃ auia dado y otorgado a qualeſquier ciudades y villas y lugares por ſus cartas y prouiſiones, alualaes, o en otra qualquier manera, dende quinze dias de Septiembre del año de ſetenta e quatro, exceptos los mercados de las ciudades de Toledo y de Segouia por ſer lugares de acarreo.

¶ Ley. V. Que ninguno vaya a las ferias y mercados francos.

EL Rey don Iuan Segũdo en Valladolid, año de quarenta y ſiete, confirmo las dichas leyes: y de mas mando que ningunas perſonas de ſus ciudades y villas y lugares fueſſen a las dichas ferias y mercados francos, ſo las penas en las dichas leyes contenidas.

¶ Ley. VI. Idem.

EL ſeñor Rey dõ Enrique nueſtro hermano: en las Cortes q̃ fizo en Nieua, año de ſetenta y tres, a peticion de los Procuradores de las ciudades y villas de nueſtros Reynos: tomo ſo ſu guarda y ſeguro amparo y defendimiento real, todas y qualeſquier perſonas y a ſus bienes de los que fueſſen a las ferias de Segouia, y de Medina del Campo, y de Valladolid, y de otras ciudades, y lugares de la nueſtra corona Real que tienen otorgadas ferias de antes del año de lxxiiij, aſsi por el dicho ſeñor Rey don Enrique, como por otros Señores Reyes de glorioſa memoria nueſtros progenitores: y mando que por obligaciones, ni por deudas que qualeſquier concejos, ni perſonas ſingulares deuieſſen a qualeſquier perſonas, ni por ſus cartas, o otras ſentencias que ſobre ello tuuieſſen los creedores: no pudieſſe ſer fecha toma, ni repreſaria, ni execucion, ni priſion en las dichas perſonas de los que fueſſen a las dichas ferias, por yda a las dichas ferias: y por la eſtada y tornada dellas, ſaluo ſi fuere por deuda propria aquellos que por ſi ſe han obligado eſtonces, que ſe haga por via ordinaria, y no en otra manera, ſo pena que qualeſquier que lo cõtrario fizieren, cayan e incurran en las penas q̃ caen los que quebrantã tregua y ſeguro pueſto por ſu Rey ſeñor natural, y de mas que las juſticias

cias que sobre ello fueren requeridas luego que lo supieren tornen y restituyan los tales bienes a los que les fueren tomados: y delibren las personas sin costa y dila cion alguna que pierdan los officios, y paguen las costas dobladas al que rescibio el daño.

Titul. VIII. De los concertadores y escriuanos de priuilegios.

¶ *Ley.I. De las ordenanças que han de guardar los concertadores y escriuanos de priuilegios.*

Mandamos, que los nuestros concertadores y escriuanos de priuilegios guarden la orden y forma siguiente, so las penas de yuso contenidas. Primeramente, que los concertadores y los escriuanos de priuilegios juren de hazer su officio bien y lealmente. Que se junten cada Miercoles despues de comer a las tres horas despues de medio dia vna semana en casa de vno, y otra semana en casa de otro para entender y despachar las cosas que son de su officio, so pena que el que no se juntare como dicho es, pague por cada vez dos florines de oro, saluo si tuuiere legitima escusacion. Que no señalen confirmacion alguna sin que todos esten juntos, y examinen juntamente si el tal priuilegio, o merced deua ser confirmada, so pena que el que lo contrario fiziere pague por cada vez quatro florines de oro. Que no confirmen priuilegio alguno, ni carta de merced que no se deua confirmar, so pena que paguen la quantia del tal priuilegio, o merced: y que restituyan los derechos que lleuaren por ella con el quatro tanto.

Que no lleuen mas derechos de los que les estan tassados: sopena que por la primera vez paguen lo que de mas lleuaren con el diez tanto: y por la segunda que no puedan vsar mas del officio.

Que no resciban dadiua, ni presente, ni agradescimiento alguno de persona alguna que con ellos aya de librar en este dicho officio, ni pedido, ni de grado offrescido directe vel indirecte, por si, o por otro, saluo cosas de comer, y de beuer en pequeña quantidad offrescidas despues que los librantes fueren enteramente librados, y despachados: sopena que por la primera vez paguen lo que ansi rescibieren con diez tanto, y por la segun

da vez que no pueda vsar mas del officio.

Que la meytad destas dichas penas sean para la nuestra camara: y la meytad para quien lo accusare. En las quales desde agora condenamos al que en ellas o en qualquier dellas cayere: y queremos que sean tenidos in foro conscientiæ de las pagar: sin que sean, ni esperen ser en ellas condenados por ningun juez. Que juren de pagar las dichas penas si en ellas cayeren, y que no rescibiran a vsar del officio a ninguna persona sin que primero jure aquesto: y que reuelaran a nos vnos de otros lo que dello supieren.

Titul. IX. De las cosas vedadas.

¶ Ley. I. *Que no saquen cauallos fuera del Reyno.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

Ordenamos y mandamos, que porque los naturales de nuestros Reynos esten apercebidos para la guerra de los Moros. Y otrosi, porque ayan prouecho de las crianças de los cauallos que fizieron, es nuestra merced de no otorgar saca de cauallos para fuera de nuestros Reynos. Y qualquier que los sacare que nos de el diezmo del valor dellos, y q̃ las nuestras guardas se põgan en los mojones de los cabos de nuestros Reynos alli dõde fue vsado y guardado en el tiẽpo de los Reyes donde nos venimos y en el nuestro: y no en otro lugar. Y los q̃ los sacaren saluo por los puertos, o lugares ciertos, que por la primera vez pierdan los bienes si ouieren bienes de quãtia de mil marauedis, o dende arriba. E sino ouierẽ la dicha quãtia que se salgã fuera de los dichos nuestros Reynos por cinco años. E sino salieren fuera del Reyno que los maten por ello. Y por la segunda vez qualquier que los sacare, que lo maten por ello. Y quien sacare potros de menos de quatro años, o yeguas por puerto acostumbrado, o por fuera del, como dicho es, que incurra en la pena susodicha. Y esto se entienda de los cauallos y potros, assi en los fidalgos, como en los otros.

¶ Ley. II. *Que las viandas anden sueltamente por todo el Reyno.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc xlij.
¶ El Rey don Enrique II. en Toro.

El Rey

¶El Rey don Enrique Quarto.

¶Idem.

¶El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

NO tan solamente conuiene a nos fazer leyes sobre los de nuestro señorio, mas aun conuiene hazer leyes sobre los que no son de nuestro señorio, y entrã en los nuestros Reynos: contra lo que por nos es defendido. Porende mandamos que las viandas anden sueltamẽte por todos nuestros Reynos. Y que ningunos señores, ni cõcejos, ni otras personas no fagan ordenamiẽtos sobre ello. E si los han fecho que los desfagan. Y mandamos que por todas las ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos que sea pregonado y ninguno sea osado de lo quebrãtar: so pena de la nuestra merced y de los cuerpos, y de perdimiento de los bienes.

Ley. III. Que no se pueda vedar la saca del pan.

¶El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

POrque ygualmente deuemos proueer a las nuestras ciudades y villas, y lugares de nuestros Reynos y señorios, porque no resciban agrauios. Ordenamos y mandamos q̃ no se pueda vedar la saca del pan en ninguna, ni alguna ciudad, villa, o lugar de los dichos nuestros Reynos, assi en lo realengo como en los señorios. E mandamos que libremente se pueda sacar el pan y saque de vn lugar a otro, y que la saca sea comun en todos los nuestros Reynos. Y que ninguno tenga poder de la vedar sin especial licencia y mandado nuestro.

¶*Ley. IIII. Del juramento que deuen hazer los Alcaldes de las sacas.*

¶El Rey don Enrique. IIII. en Cordoua. Año de mil cccclv.

ORdenamos, y mandamos que los nuestros Alcaldes de las sacas ante que vsen de los officios hagan juramento ante nos, o ante los del nuestro consejo, que no daran poder de las alcaldias, a los que tuuieren arrendadas las rentas de los diezmos y aduanas, ni a hõbres suyos, saluo que ellos mesmos vsaran de los dichos officios, o los darã a hõbres proprios suyos, y que no los arrendaran. E si los dichos Alcaldes el dicho juramento no hiziere, o lo contrario fizieren que por el mesmo fecho ayã perdido y pierdan los officios. Y demas que no sean auidos, ni tenidos por nuestros alcaldes de las dichas sacas,

ni vsen con ellos, ni con otros por ellos en los dichos officios.

¶ Ley.V. Quales deuen ser las guardas de las cosas vedadas.

¶ El Rey don Enrique.II. en Burgos.

MAndamos q̃ las nuestras guardas que son o fueren puestas para guardar las cosas vedadas que seã naturales de las nuestras ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos: y que sean ricos y abonados: porque por los yerros que fizierẽ los podamos castigar. Y que estos no sean osados de consentir sacar ni saquẽ fuera de los nuestros Reynos las cosas vedadas por estas nuestras leyes.

¶ Ley.VI. Que ninguno saque cauallos, ni otras bestias fuera del reyno.

¶ Idem.

¶ El Rey don Iuan.I. en Guadalajara. AEra de mil.cccxc.

¶ El Rey don Enrique.III. en Tordesillas. Año de mil cccc y iiij.

ORdenamos que en qualquier d̃ los nuestros Reynos, o fuera dellos: assi caualleros como escuderos, o otras personas que sacaren cauallos, ni rocin, ni yegua, ni potro, ni mula, ni muleto, ni muletos, ni muletas grandes, ni pequeñas: assi de freno como de albarda y cerriles: quier sea alcayde, o merino, o otro qualquier de nuestros officiales, o otra qualquier persona de qualquier estado, o condicion que sean: que pierda todo lo que assi sacare, y de mas que pierda todos sus bienes y padezca pena de muerte, saluo si las dichas bestias cauallares, y mulas estuuieren escriptas en el libro de las sacas.

¶ Ley.VII. Que los Alcaldes, ni otras personas no saquen cauallos. &c.

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique.II. en Burgos.

¶ El Rey don Iuan.I en Guadalajara. AEra de mil cccxc.

¶ El Rey don Enrique.III. en Tordesillas. Año de mil cccc y iiij.

OSadia y atreuimiento es occasion, porque assi algunos nuestros naturales como otros yerran y hazen contra nuestro ordenamiento. Porende mãdamos que qualquier de los nuestros Alcaydes, ni otras personas q̃ sacarẽ cauallos, o otras cosas algunas de las cosas vedadas por estas leyes para las poner en saluo a aquellos q̃ las lleuan, mandamos que pierdã los bienes, y mueran por justicia.

Ley.VIII. Contra los que se ayuntan a sacar cauallos y cosas vedadas.

¶ El Rey don Iuan.II. en Guadalajara. AEra de mil cccxc.

ACaescen muchos males y yerros por las fuerças y atre-

atreuimientos no derechos no ser corregidos. Porende ordenamos que si muchos se ayuntaren de nuestros Reynos a sacar cauallos y para se defender de las guardas para que no los puedan prender. Mandamos que las guardas y los officiales de los nuestros lugares, o qualquier dellos que lo primero supieren, que hagan repicar las campanas del lugar donde primero acaesciere: y que repiquen en todos los nuestros lugares de la comarca que lo dixeren, y vayan empos dellos a boz de apellido. E qualesquier que los pudieren auer que los tomen, y a todo quanto lleuaren, y les prendan los cuerpos y los entreguen al nuestro Alcalde de las sacas, o a los que los ouieren de auer por el, y lo que les tomaren que sea para nos: y ellos que mueran por justicia. Y que aquel lugar do primeramente llegaren los que fueren empos dellos a repicar las campanas que sean tenidos los officiales de aquel lugar de fazer repicar, y de yr luego con ellos, y los concejos que sean luego tenidos de hazer mouer todos aquellos que fueren para armas tomar: y los otros lugares de las comarcas que oyeren repicar, que vayan alla todos los officiales y concejos, segun dicho es: dexando gentes en los lugares porque queden guardados para nuestro seruicio: si en tal manera fueren los lugares que ayan menester guarda. Y los officiales que lo assi no cumplieren pechen seys cientos marauedis: y los concejos que fincaren que alla no fueren, o no quisieré yr que pechen seys mil marauedis si fuere ciudad, o villa. E si fuere aldea: que pague seyscientos marauedis: y las personas que fueren para armas tomar y alla no fueren: que pechen treziétos marauedis cada vno, y que el Alcalde de las sacas prenda por estas penas. E si por ventura alguno de los sacadores de las dichas cosas vedadas fuyere y se encercerare en alguna ciudad, o villa, o lugar, o castillo de los nuestros Reynos: y en las casas y palacios de los Prelados y grandes caualleros, y otros escuderos de nuestro señorio por se delibrar de la pena. Mandamos, que los [a] Alcaldes, y merinos, y otros officiales qualesquier de las ciudades y villas y lugares do acaesciere, o qual-

[a] ¶ *Alcaldes.* ad de. l. 2. tit. 16. lib. 8. infra & ibi dixi in gl. 1. & l. 11. in legibus, *de la hermandad*, omnino videnda ad huius. l. interpretationē

nuestro señorio, que son aquende doze leguas de los mojones de los nuestros Reynos, y que aquestos no les pongan embargo los nuestros Alcaldes de las cosas vedadas ni los que por ellos han de coger, ni otro alguno. El rey don Iuan I. en las veynte leguas.

¶ *Ley. X. Que ninguno pueda dar, ni trocar, ni mandar en su testamento cauallo, ni bestia a ningun estrangero.*

¶ El Rey don Iuan. I. ¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. III. en Tordesillas. Año de mil cccc y iiij.

GVardar deuemos a los hombres de toda occasion de obrar mal y de toda infinita colorada que lo pueda hazer. Y porende tenemos por bien que ninguno de nuestro señorio, ni de fuera del no pueda vender, ni dar, ni trocar, ni mandar en su testamento bestias cauallares y mulares a otro hombre de fuera de nuestro señorio. Y defendemos a todos los de fuera de nuestro señorio, que no los compren, ni troquen, ni rescriban por donació, ni por testamento, ni de otra manera qualquier de los del nuestro señorio. E quien cótra esto fiziere, que pierda el cauallo, o rocin o yegua, o potro, o bestias mulares que desta manera enagenare. E la meytad de sus bienes, y que muera por justicia. Y los de fuera de nuestro señorio que contra esto fizieren: que les tomē el cauallo, o rocin, o yegua, o potro, o todo quanto les fallaren, y mueran por justicia.

¶ *Ley. XI. De los que pueden vender cauallos, y otras bestias en las doze leguas de los mojones del Reyno.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos.

RAzones claras deue auer la ley para que los hombres la entiendan: y se puedan guardar de yerro. Porende mandamos que si cauallo, o rocin, o yegua, o potro, o otra bestia mular quisiere vender, o trocar alguno en las doze leguas de los mojones de nuestros Reynos a hombre de nuestro señorio, que lo puedan hazer seyendo hombre abonado aquel a quien lo vendiere haziendo la vendida ante el Alcalde del lugar: y ante el escriuano publico que para esto fuere nombrado por el Alcalde de las sacas. E si assi no lo hiziere, que pierda todos sus bienes, y lo maten por ello.

¶ *Ley. XII. Que los que tuuierē cauallos, o otras bestias en las doze leguas, que las escriuan.*

¶ El Rey don Iuan. I. ¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. III. ¶ Idem.

Tene-

TEnemos por bien que qualquier de fuera de nuestro señorio que no sea vezino, o morador en la tierra que tuuiere en qualquier manera cauallo, o rocin, o potro, o bestias mulares en las dichas doze leguas que lo escriua, sino que lo pierda, y le tomen todo quanto le fallaren por la osadia que hizo en vsar contra este nuestro ordenamiento, y muera por ello, saluo si les ouiere traydo de fuera de nuestro señorio y fueren escriptas, segun de suso por nos es declarado.

¶*Ley. XIII.* Idem.

¶Idem.

¶El Rey don Enrique III. ¶Idem.

PRoueer deuemos a los nuestros naturales de remedio, tal que no aya occasion de errar, ni venir contra este nuestro defendimiento. Porende ordenamos y mandamos que todos los vezinos y moradores en las dichas doze leguas, assi caualleros y escuderos, como otras personas qualesquier, de qualquier ley, estado, o condicion, que escriuan cada vno dellos en los lugares do moraren, o morare el señor con quien biuiere si fuere en villas y lugares. E si moraren en las alcarias que sean terminos de otros lugares, en los lugares cuyos terminos fueren: sean tenidos de escriuir ante vn Alcalde, y vn escriuano con testigos: el qual escriuano sea nombrado por el Alcalde de las sacas: todos los cauallos: rocines y yeguas, o potros de año arriba que ay ouiere: escriuiendo las señales y las colores en vn libro que tengan para esto apartado, y si estos moradores en las dichas doze leguas, truxeren de dentro de los nuestros Reynos algunas bestias mayores, o menores: que sean tenidos de las escriuir en lugar que aya jurisdicion como dicho es: haziendo mencion como fueron escriptos a la entrada: y no faziendolo assi, los sobredichos que los pierdan: y las pueda tomar el nuestro Alcalde. Y mandamos al escriuano, que el Alcalde de las guardas para esto tomare, que lo escriua luego cada que fuere requerido, sopena de sesenta marauedis, por cada vez que no lo escriuiere, y que lo prenda por ello el dicho Alcalde, y los tenga para hazer dellos lo que nos mandaremos.

Ley

Ley. XIIII.
¶Idem.
¶El Rey don Iuan.
¶Idem.
¶El Rey don Enrique. III.

CAtar deue hombre por do los nuestros naturales sean mas guardados de errar guardãdo el prouecho de los nuestros Reynos. Porende mandamos que todos los de nuestro señorio que tienen cauallos, o rocines, o yeguas, o potros en las dichas doze leguas: seã tenidos de los escriuir en el primer lugar q̃ llegarẽ que sea sobre si en q̃ aya Alcalde, y escriuano ante tres testigos: y escriuiẽdo las colores, y señales dellos segun dicho es. Y estos que puedan andar dentro de las doze leguas trayendo carta de vezindad del concejo del lugar do mora: sellada del sello del cõcejo, y signada de escriuano publico como son vezinos de aquel lugar y trayados abonados: y si tales no fueren los que metierẽ las dichas bestias: en las dichas doze leguas, y tales cartas de vezindad no truxeren, y no fuerẽ conoscidos por raygados y abonados, que estos tales que den fiadores al Alcalde de las sacas, o su lugar tenictẽ de tornar la dicha bestia, o bestias. Pero que si quisiere salir fuera del Reyno: assi los que truxeren las cartas de vezindad, como los que dierẽ fiadores al dicho Alcalde q̃ sean abonados en el tres tanto que valieren las dichas bestias que sacan: y que las tornaran al Reyno por aquellos lugares y puertos por dõde las sacaron: y si assi no lo fizieren que pierdan los cauallos y rocines y yeguas y potros q̃ lleuarẽ. Otrosi tenemos por bien que todos aquellos que fizieren escriuir que tienẽ los dichos cauallos y rocines y yeguas y potros en las dichas doze leguas, que seã tenidos de dar cuẽta dellos al Alcalde de las guardas de las sacas, o a los que lo ouieren de auer por ellos: porq̃ ellos puedã saber si los sacaron, o vendieron a hombre de fuera de nuestro señorio, o del nuestro señorio que no fuessen abonados.

¶ *Ley. XV. De los que traen cauallos de fuera del Reyno.*
¶Idem.
¶El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. AEra de mil.cccxc.

MAndamos, q̃ qualquier que truxere de fuera de nuestro señorio cauallo o yegua, o potro, o bestias mulares de freno, o de albarda, o cerriles que a la entrada del Reyno,

no, que lo escriuá en el primero lugar q̃ ouiere Alcalde, o escriuano ante ellos, o ante testigos, que escriua el escriuano delas sacas las colores y señales dellas, segun dicho es. Y que haziendolo assi, que puedan andar por el dicho nuestro Reyno con ellos con el testimonio como fueron escriptas: y que gelas dexen passar las guardas para aquellos lugares donde los truxeron del dia que los escriuieron fasta tres meses. Y porque los de fuera de nuestro señorio no sean agrauiados: tenemos por bien que el escriuano que para esto fuere llamado como dicho es: que sea tenido de escriuir todo lo susodicho, y que tome de su trabajo vn marauedi de cada bestia. E que entre por los puertos do estuuiere el Alcalde de las sacas y las guardas: y se escriua por escriuano delas sacas. E tenemos por biẽ que el Alcalde delas sacas haga sobre ello pesquisa cada y quando que entendiere que cumple, y la pesquisa fecha que la publique, y haga dar el traslado della a quien atañiere, porque pueda dezir lo que quisiere de su derecho. E si no las escriuiere, o no las sacare en los dichos tres meses: que las pierda, y el Alcalde de las sacas, o sus guardas gelas puedan tomar.

¶ *Ley.* XVI. *De los Romeros que metan palafrenes.*

¶ El Rey don Iuan.
¶ Idem.
¶ El Rey don Enrique III.

Gozar deuen de mayor priuilegio aquellos que mayor trabajo toman por el seruicio de Dios. Porende ordenamos q̃ los Romeros q̃ puedan sacar fuera de nuestro señorio: trotones y hacas los q̃ fueren manifiestos que no nascierõ en esta tierra, y q̃ a la entrada, ni a la salida no les tomen cosa alguna a aquellos cuyos fueren.

¶ *Ley.* XVII. *Que ninguno no saque oro, ni plata, ni moneda fuera del Reyno.*

¶ Idem.
¶ El Rey don Iuan I.
¶ Idem.
El Rey don Enrique. III.
¶ Idem.

A Nuestro seruicio cũple de proueer de los prouechos de los nuestros Reynos: no en singular manera: mas en todas aquellas maneras que entendieremos q̃ se puedan regir: y sea prouecho de nuestro señorio y nuestro. Porende ordenamos q̃ ningũo no sea osado de sacar fuera de nuestros Reynos, oro, ni plata monedada, ni

da, ni por monedar, ni otro auer moneda, ni vellon. E qualquier q̃ lo sacare q̃ lo pierda todo: quier sea Prelado, quier lego, quier clerigo, o esento, o otra qualquier persona de qualquier estado, o dignidad que sea.

¶ Ley. VIII.

¶ Idem.

TEnemos por biẽ que los mercaderes de nuestro señorio, que vã fuera de nuestros Reynos que puedan sacar, oro, y plata moneda, o por monedar. Obligandose primero, al dezmero que trayã mercadurias al nuestro Reyno en quanto mõta el dicho auer: y mas que paguen de las mercadurias que truxeren en el diezmo que nos auemos de auer. Y que lleuen su aluala del dezmero, o sobre dezmero, para la guarda de las cosas vedadas, porque se obligo como dicho es. Y desque llegare a la guarda q̃ sea tenido de jurar, que no lleua mas quantia de aquella porque se obligo. E tenemos por biẽ que los mercaderes que el oro y la plata ouieren de sacar en esta guisa de los nuestros Reynos que lo saquẽ por aquellos lugares donde estan las guardas de las cosas vedadas E si por otro lugar lo sacaren que lo pierdan: y que los tomen las guardas y otros qualesquier que los hallaren, y que lo guardẽ para nos.

Ley. XIX.

¶ Idem.

¶ El Rey don Iuan. I.

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrique. III.

¶ Idem.

ORdenamos, que los q̃ van a Francia, o a corte de Roma, o fuera del Reyno en mercaduria, o en mensageria, o en otra manera q̃ les dexen sacar en oro, o en plata tãta quantia quanta fallare el q̃ fuere guarda por nos que le cũpla para despensa guisadamente para yda y para tornada del camino que quisieren hazer, segun fuere la persona q̃ aquel camino ha de hazer: y tomando juramẽto sobre esta razon a aquel que ouiere de hazer el camino sabiendo del, el lugar a donde va.

¶ Ley. XX.

¶ Idem.

¶ El Rey don Juan. II. en Valladolid Año de mil.ccccxlij.

DEfendemos, que ningu na, ni alguna personas de qualquier estado, o condicion preheminẽcia, o dignidad que sean, no sean osados de sacar, ni saquen moneda alguna de nuestros Reynos

nos para fuera dellos sin nuestra licēcia y mandado: sopena de los cuerpos, y de quanto tienen.

¶ *Ley. XXI. Que no se saque moneda para la corte del sancto Padre.*

¶ Idem.

ORdenamos que ninguno sea osado de sacar moneda de oro para la corte del sancto Padre, ni para otras partes, so las penas contenidas en las leyes ante desta. Y mādamos que los nuestros Alcaldes y guardas de las cosas vedadas q̃ lo guarden y hagan guardar assi, sopena de priuacion de los officios.

¶ Ley. XXII.
¶ Idem.
¶ El Rey don Enrique IIII. en Cordoua. Año de mil. cccc. y lvj

POrque segun experiencia ha mostrado y muestra quanto deseruicio es nuestro y daño de la cosa publica de nuestros Reynos, y de nuestros subditos y naturales en se sacar fuera dellos, oro, plata, y moneda amonedada y vellō. Y como quier que lo defendieron so grādes penas los Reyes nuestros progenitores no se ha guardado como se deuia. Porende ordenamos y mandamos, que se guarden las leyes y ordenanças fechas por los dichos señores Reyes: y las leyes de nuestro quaderno de las sacas: so las penas en ellas contenidas. Y demas mandamos que qualquier q̃ lo cōtrario fiziere que aya perdido, y pierda todos sus bienes por esse mismo fecho para la nuestra camara. E sea traydo preso ante nos, porque mādemos proceder cōtra el como la nuestra merced fuere.

¶ Ley XXIII.
¶ Idem.
¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil y lxxx.

POrque muchas personas sin temor de las penas que estā puestas: assi por las ordenanças de las cosas de moneda, como por las leyes de los derechos de nuestros Reynos y quadernos de las sacas y leyes y ordenanças de la hermandad general contra los que saron oro, y plata, o vellon, o moneda destos Reynos. Cegados cō la cobdicia de la ganancia que dello hallan se atreuen a la sacar. Y porque la desorden y mouimiētos q̃ se han visto en estos nuestros Reynos en los tiēpos passados han dado causa a la dicha osadia. E los dichos Procuradores de Cortes en nōbre de los dichos nuestros Reynos, nos supplicaron mandassemos reme

diar y proueer sobre esto, pues de cada dia se frequentaua mas este delicto: y crescian los daños. Porende innouando por esta ley y confirmando en quanto a lo susodicho todas las dichas leyes y ordenanças que sobre esto disponen. Prohibimos y defendemos que persona, ni personas algunas no sean osadas de sacar, ni saquen de aqui adelante, oro ni plata, ni vellon, ni pasta, ni moneda alguna para fuera destos nuestros Reynos: sopena que si el oro y plata, o vellon, o la moneda de oro y de plata, o vellon que sacare fuere de dozientos y cincuenta excelentes, o de quinientos castellanos abaxo, o de su estimacion. Que por la primera vez aya perdido y pierda los bienes todos. Y sea la meytad para nuestra camara: y la otra mitad se parta en dos partes. La vna para el que lo accusare, y la otra para el juez que lo juzgare y executor que lo executare. Y por la segunda vez que muera por ello, y pierda todos sus bienes y sean repartidos en la manera susodicha. Y porque los dichos Procuradores fuessen ciertos de nuestra voluntad para lo que toca a la execucion desta ley les ouimos prometido que mandariamos y hariamos executar las dichas penas contra los que fallaremos que son transgressores desta ley de aqui adelante: y que no comutariamos estas dichas penas en otra pena alguna. Deziinos que assi lo entendemos guardar y mandar guardar. Y mandamos a las dichas justicias: y a cada vno en sus lugares y jurisdiciones que luego que esta ley, o nuestra carta de la les fuere notificada hagan juramento de executar bien y fiel y complidamente esta dicha ley a todo su leal poder. E si no la pudieren executar que luego nos lo notificaran en sabiendolo. Y que vna vez en cada año haran alomenos cada vno dellos pesquisa è inquisicion y procuraran de saber la verdad por quantas vias mejor pudieren en sus lugares y jurisdicionesquien son los quebrantadores desta ley y lo executaran en sus personas, y bienes: y nos lo notificaran como dicho es.

Pero porq̃ las personas que han de salir fuera de nuestros Reynos a otras partes que han menester lleuar moneda para su costa y gasto permitimos y damos

licēcia que cada vna persona que ouiere de salir fuera de nuestros Reynos pueda sacar y saque con sigo la moneda de oro y de plata y vellon, o qualquier cosa de lo que ouiere menester para su gasto continuo desde el lugar do partiere fasta el lugar donde dixere que va para su estada y tornada con los que con el fuerē. Y porque en esto no aya encubierta, ni fraude: Mādamos y ordenamos que cada vna persona que ouiere de salir fuera destos dichos nuestros Reynos parezca ante el Corregidor, o Alcalde de la ciudad, villa, o lugar de ellos de donde partiere con la dicha moneda. Y del puerto del Reyno por donde han de salir, o ante el Alcalde de las sacas de aquel puerto, o su lugar teniente, y por ante escriuano y tres testigos le notifique adonde va y quanto entiende que tardara en la yda, y estada y tornada: y que es la costa que lleua de hombres y bestias, y que es el dinero que lleua para ello en qualquier manera, y faga juramēto que en toda la relacion no faze infinita, ni encubierta, ni entiende sacar, ni sacara otra moneda del Reyno: saluo aquella que le manifiesta y que entiēde que ha menester para su costa tassada por el tal juez, y todo esto se assiēte y quede en el registro del escriuano del cōcejo dō de se fiziere: y la persona que lo jurare lleue consigo el testimonio dello: porque despues si paresciere que ouo infinita, o encubierta, y sino lleuare el dicho testimonio consigo que caya ē incurra en la dicha pena.

¶ Lex. XXIIII. Idem.
¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxv.

LAS quales dichas leyes confirmamos y māda mos guardar y q̄ ninguno sea osado de sacar oro, ni plata, ni vellō fuera de nuestros Reynos: so las penas en las dichas leyes cōtenidas. Y reuocamos todas las cartas y mercedes q̄ auemos fecho y fizieremos de las dichas penas: y mādamos que las dichas leyes sean executadas.

¶ Ley. XXV. Idem.
¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc xlij.

MAndamos, que los señores de los lugares comarcanos de los Reynos estrangeros jurē de guardar y fazer guardar q̄ no saquē oro de nuestros reynos: q̄ guardaran las leyes susodichas. Otrosi, que los nuestros Alcaldes de las cosas vedadas que pudieren

dieren yr a seruir sus officios por sus personas que los vayan a seruir y siruan: y si la tal occupacion nos vieremos que tienen que no puedan yr a seruir sus personas que embien por si tales personas que guarden nuestro seruicio, y vengan ante nos: y fagan en nuestra presencia juramento de guardar las dichas leyes.

¶ *Ley. XXVI. Que ninguno saque fuera del Reyno pan, ni ganados.*

¶ El Rey don Enrique Segundo en Burgos.
¶ El Rey don Iuan. II. en Guadalajara. AEra de mil ccc y xc.
¶ El Rey don Enrique Tercero en Tordesillas. Año de mil cccc y iiij.

Diuersas son las maneras y partidos en que a nuestro rey nos puede venir daño: y a nos deseruicio. Porende a nos pertenesce buscar y catar el pro comun de los nuestros Reynos, y nuestro seruicio. Porende mandamos, que ninguno sea osado de sacar[a] fuera de nuestros Reynos pan, ni ganado ouejuno, ni cabruno, ni vacuno, ni puercos, ni otra carne muerta, ni biua. Y qualquier que lo sacare pueda ser tomado, o la estimación de sus bienes: y que la meytad de la dicha estimación sea para los arrendadores de las aduanas y la otra meytad para el Alcalde de las sacas, y la meytad que por razon de las dichas sacas que a nos pertenece, que aya la tercia parte qualquier que lo accusare, o denunciare que no sea de los arrendadores, ni Alcaldes de las sacas. Y las otras dos partes sean para nos: y guarden las los dichos Alcaldes. Y por la segunda vez que pierdá el ganado y todos sus bienes e la tercera vez que pierdan el ganado y todo lo que ouiere y lo maten por ello por justicia.

¶ *Ley. XXVII. Idem.*
¶ El. II. Idem. ¶ Iuan. II.
¶ El Tercero. Idem

Tenemos por bien que ninguno sea osado de sacar fuera de nuestros reynos pan ni

[a] ¶ *De sacar.* Ad de plura quæ nota. Collectari. in capi. nauiganti. de vsur. colum. prima. num. 1. & 2. & in capitul. cognoscentes. nu 6. de constit. Segu. in tracta. de bonis lucratis cõstãt. ma. colum. 2. cum sequen. vbi in additio. plures authores cumulaui ex quibus ista lex commentãda est. Vtrum autẽ ista lex puniens extrahentem triticum, vel alias res de quibus hic comprehendat repertum in via ante exitum territorij: vide per Hippolytum in. l. is qui cum telo. nu. 33. C. ad l. Corne. de Sicar. Sed dubiũ est an cõprehẽdat minores quatuor decim annis Cæpol. tenet quod non in l. mulieris 13 num. 16 ff. de verb. signi per tex. not. in c. 2. de delict. puerorũ Bal. in l. si ex causa 9. si in commissum. ff. de minorib. vbi est text. sing. secundũ Cremẽt sing. 30. & not. Lud. Rom. singul. 816. vbi in addi. Nico. Pig. Quod est summe not. ad istã l. cũ cõ'us alijs prohibẽtibus extrahires ex isto regno, quia extrahere non est malum de se, sed quia prohibitũ à lege, vel statuto. ideo minorem 14. ann. excusat. per d. c. 2. de delict. Puero. & facit ad intellectũ & limitationẽ. l. 137 quaterni gabellarum.

ni legumbre y qualquier q̃ lo sacare la primera vez pierda todo el pan que sacare: y peche a nos por cada hanega ciẽt marauedis: y por la segunda vez que aya perdido el pan y peche el doblo. Y si alguno estas cosas sobredichas por fuerça, o por guerra sacare: que pierda lo que ouiere y muera por ello.

¶ *Ley. XXVIII. Que las guardas de las cosas vedadas ayan la meytad de las penas.*

¶ El I. Idem. ¶ El. II. Idem. ¶ El. III. Idem.

ORdenamos, que el nuestro Alcalde de las sacas de cada comarca de los que ouieren de auer por ellos que ayan para si de cada año por su trabajo y para la costa que ha de hazer en guardar esto que dicho es la meytad de las penas y caluñas en que cayerẽ los que contra este nuestro ordenamiẽto passaren. Y la otra meytad que la guarden para nos. Y si por auentura otro alguno que no sea de las guardas que el dicho Alcalde por si pusiere tomare qualquier cosa de las dichas vedadas q̃ sea la tercia parte de aquel que assi las tomare: y las dos partes que cobre y guarde el dicho Alcalde para nos.

¶ *Ley. XXIX. De la pena en que caen las guardas que dexan sacar las cosas vedadas.*

MAndamos que si fuere hallado por accusacion, o por pesquisa que sea fecha contra aquellos que ouieren de guardar que no saquen las cosas vedadas que a sabiendas a algunos las dexaren sacar. Tenemos por bien que pierda quãto ouiere: y demas que muera por ello.

¶ *Ley. XXX. Que se pregone el ordenamiento de las sacas.*

¶ Idem.

TEnemos por bien, que los Alcaldes de las guardas de las cosas vedadas, o los q̃ anduuieren por ellos hagã pregonar este nuestro ordenamiento por las villas y lugares que son en las dichas doze leguas.

¶ *Ley. XXXI. Que los Alcaldes de las sacas puedan hazer pesquisa.*

¶ El. II. Idem. ¶ El. II. Idem. ¶ El. III. Idem.

ORdenamos, que nuestro Alcalde de las sacas, o aq̃l a quiẽ lo encomendare faga pesquisa cada y quãdo que entẽdiere q̃ cũple contra qualquier, o qualesquier personas de quien ouiere informacion que fuere, o fuerẽ sacadores de las cosas vedadas que en este nuestro ordenamiento son defendidas, o culpados en ellas. Y esta pesquisa mandamos que se pueda fazer con el escriuano que el tru-

el truxere, o con otro efcriuano qualquier fin tomar acceffor con figo. Y que pueda apremiar los teftigos por fus emplazamientos fopena de fefenta marauedis a cada vno para faber toda la verdad. Y los que fueren rebeldes los pueda prendar por las rebeldias de los dichos fefenta marauedis: y a do no temieren la pena y no quifieren dezir la verdad y anduuieren variando que los pueda apremiar, fegun de derecho fallare. Y porque nos es hecha relacion que algunos pueblos de las fronteras hazen entre fi pofturas y ponen pena a los que la verdad dixeren a los Alcaldes de las facas. Porende nos quitamos a los dichos teftigos: y a cada vno dellos las penas y pofturas que fazen por los dichos pueblos entre ellos ordenados. Y los affeguramos fo nueftra fe real de los pueblos y de todos los otros, que ouieren temor, porque digan la verdad de lo que fupieren. Y aquel, o aquellos que contra efte feguro fueren que cayan en cafo de los que quebrantan feguro de fus Reyes y feñores Y fi alguno les fuere tomado fobre efta razon: mandamos al nueftro Alcalde que gelo faga todo tornar con el doblo, y fecha la pefquifa que el dicho Alcalde faga dar el traflado de ella a la parte contra quien fuere hecha, porque pueda dezir de fu derecho: y oyda la parte, libre lo que hallare que deue fegun efte nueftro ordenamiento es eftablefcido. Y el tal concejo que tal liga, o poftura entre fi fiziere porque el dicho Alcalde no pueda faber la verdad de lo fobredicho que peche por pena por cada vez que lo hiziere cincuenta mil marauedis: y demas q̃ quede al nueftro aluedrio de dar pena corporal a los officiales del dicho concejo.

¶*Ley.* XXXII *Que los Alcaldes de las facas fean penados: fi facaren las cofas vedadas fuera del Reyno.*

¶El Rey don Iuan.II.en çamora.

Mayor pena deue padefcer aquel que ha de corregir y caftigar a los delinquentes fi el cae en el delicto, que a los otros es vedado. Porende ordenamos y mãdamos que los nueftros Alcaldes de las facas, o fus lugares tenientes no fean ofados de hazer fraude, ni colufion en fus officios, ni fe auenir, ni auengan cõ dañada y defordenada codicia con los concejos y lugares de nueftros reynos q̃ fon comarca-

nos a los Reynos estraños por ningunas, ni algunas quantias de marauedis, ni florines, ni otras cosas porque libremente les dexen sacar y lleuar algunas cosas de las vedadas por estas leyes de nuestros Reynos. E qualquier de los dichos Alcaldes de las sacas y sus lugares tenientes que lo contrario fiziere, o las tales auenencias fizieren, o vsaren dellas que por el mismo fecho pierdan todas las cabeças y officios y todos sus bienes sean confiscados para la nuestra camara y que sobre esto se haga pesquisa: segun que lo tenemos ordenado.

¶*Ley. XXXIII Que no se vendan, ni se troquen a persona de fuera del Reyno bestias cauallares.*

¶Iuan primero. Idem.

COnuenible cosa es q̃ a las cosas que nueuamente recrescen que seã puestos nueuos remedios. Porẽde tenemos por bien que ningunos, ni algunos de nuestros señorios q̃ no vendan, ni troquen a los mercaderes, o otras personas de fuera de nuestros Reynos, ni a otros que las compren por ellos bestias cauallares mayores, ni menores sin nuestra licencia y mãdado. E si lo fiziere que pierda todo quãto recibiere y ouiere de hauer por las dichas bestias con otro tanto de lo suyo. Y que lo puedan prender qualquier de los nuestros Alcaldes de las sacas, o de sus lugares tenientes en qualquier lugar do acaesciere: y los tengan presos fasta que les pongan la pena sobredicha. Que no tomen, ni compren ni troquen por si ni por otro de otro alguno bestias cauallares grandes ni pequeñas sin nuestra licencia y mandado: y qualquier que lo fiziere mandamos que pierda la bestia, o bestias cauallares que assi compraren y trocaren, y todo quanto touieren. Mandamos a qualquier de los nuestros Alcaldes, o a los que lo ouieren de auer por ellos q̃ge lo tomen todo; y porque estas cosas se fazen encubiertamẽte. Mandamos que qualquier de los nuestros Alcaldes de las sacas que fagan pesquisa sobre ello. Y mandamos aquellos que del dicho nuestro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el que si los emplazare, o embiare a emplazar por su carta, o por su hombre q̃ vengã al plazo q̃ les fuere puesto a dezir verdad de lo q̃ supieren: sopena de sesenta marauedis a cada vno, E mãdamos al nuestro

ſtro Alcalde de las ſacas, o al que lo ouiere de auer que prenda por la pena de los ſeſenta marauedis a aquel, o aquellos que en ella cayeren. E ſi para fazer y cumplir las coſas ſobredichas, o qualquier dellas, del dicho nueſtro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el, ouiere de meneſter ayuda. Mandamos a los dichos concejos y Alcaldes y merinos y alcaydes de los caſtillos y caſas fuertes y otros officiales de qualeſquier ciudades, y villas y lugares de los nueſtros Reynos, do eſto acaeſciere y a qualquier dellos que le ayuden en tal manera que por el dicho nueſtro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el cũpla todo lo que ſobre dicho es, y toda otra coſa que el entienda que cumple a nueſtro ſeruicio: ſo pena de diez mil marauedis a cada vno por quien fincare de lo aſsi fazer y cumplir.

¶*Ley. XXXIIII. Contra la cautela y fraude de los que venden ganados a perſonas pobres para lo ſacar fuera del Reyno.*

¶Iuan.II. Idem. ¶El Tercero. Idem.

MVchas maneras de engaños buſcan los hombres con cobdicia de enriqueſcer, y complir ſus voluntades, y porende acaeſce a las vezes que algunos de las fronteras de nueſtros Reynos comarcanos de las veynte leguas haſta los mojones de nueſtros reynos que buſcan algunos hombres que no ſon abonados, ni quantioſos a quien venden ſus ganados mayores y menores: porque aquellos no han temor de perder los bienes que no tienen y los venden a algunas perſonas de los Reynos comarcanos encubiertamente, y cada que les es demandada cuenta por los dichos nueſtros Alcaldes, o por ſus lugares tenientes dizẽ que en ſus caſas los vendieron: y ſegun la ley diuinal los fazedores y conſentidores por ygual pena deuen ſer penados. Porende mãdamos que los tales moradores en las dichas veynte leguas vendan ſus ganados a hombres conoſcidos y abonados de los dichos nueſtros reynos, porque los puedan dar por actores cada y quando que les fuere demandado cuenta. En otra manera nõ lo haziendo aſsi, ni dando a quien lo vendierõ q̃ el dicho nueſtro alcalde, o ſu lugar tenĩete que le puedan dar pena por ello aſsi como a ſacadores manifieſtos.

¶*Ley. XXXV. Que ninguno ſe entremeta en la guarda de las coſas vedadas, ſaluo los deputados por el Rey.*

Diligentes deuen ser a quien les son encomendados algunos officios, o alcaldias por nos y cõtentarse con ellos en tal manera, que no se entremetan, ni vsen officios que no les sean encomendados. Y por quanto ouimos informacion que algunos de los nuestros Reynos y ricos caualleros, y otros hombres que biuen con ellos, y alcaydes so color que se entremeten en las guardas de las sacas de las cosas vedadas: a los quales dan alguna cosa y sacan las a saluo y a los que con ellos no se auienen toman les lo que lleuan y no recuden con ello a los nuestros Alcaldes de las sacas, y asi han occasion de fazer mal, y a nos no tornan en seruicio. Porende defendemos firmemente que ningunos, ni algunos no se entremetan de andar de aqui adelante en guarda, ni de todas las cosas vedadas, ni oro, ni plata saluo los dichos Alcaldes mayores de las dichas sacas que agora son, o seran por nos de aqui adelante, o los que por ellos anduuieren, y si alguno, o algunos se entremetieren contra este defendimiento y ordenamiento en vsar dello en qualquier manera en la dicha guarda mandamos a los nuestros Alcaldes que los prendan y los castiguen, en manera que sea a nuestro seruicio: y porque otros algunos no se atreuan a yr contra el nuestro defendimiento: y si estos tales quisieren al Alcalde, o a las guardas, o qualesquier otros sacadores que sacaren cosas vedadas, por armas, o en otra qualquier manera: y asi mesmo que si el Alcalde, o las sus guardas mataren [a] a alguno, o algunos de los sobredichos sacadores, o de los que se entremetieren de la dicha guarda contra nuestro defendimiento, que el Alcalde, ni las guardas no cayan en pena alguna de homicida, ni puedan ser accusados, que nos los damos por quitos: y si los susodichos sacadores: o los que ponen por guardas firieren, o mataren al dicho nuestro Alcalde: o a las guardas, o alguna dellas mandamos que los maten por justicia, do quier que los fallaren en los nuestros Reynos. E si para prender aquestos tales, o para otras cosas que nuestro seruicio sea ouieren menester

[a] *Mataren*, nota casum, in quo homicida est immunis à pœna homicidij. Plures alij casus sunt in. l. quarta. tit. 13. infra lib. 8. ordina.

a ¶ *Ayuda.* Ad de. l. 4. ti tul. 10. lib. 4. ord. & l. 3. titulo. 17. libr. 8. ordinamẽ. & vtrobiq; dicta.

ſter ayuda[a]: mandamos a los concejos y officiales y Alcaldes, y alguaziles, y alcaydes de los caſtillos, y caſas fuertes y llanas y qualeſquier otros aportillados de los nueſtros Reynos que les den fauor y ayuda a todo lo que meneſter ouieren ſu ayuda: ſo pena de la nueſtra merced: y de lo que fuere proteſtado por nueſtro alcalde, o ſu lugarteniente, o por las ſus guardas. E ſi alguno, o algunos ſo color de guardas, o de juſticias los embargaren que no puedan prender a los malfechores, o a los que entendiere que el nueſtro Alcalde que cumple prender, o preſos ge los tomaren, o qualquier que ſaco algun preſo de los que el dicho nueſtro Alcalde, o ſus guardas tengan en ſu poder, o en las priſiones. Mandamos que los tales que embargaren, o tomaren los preſos que pierdan ſus bienes, y los mate por juſticia el nueſtro Alcalde: y ſi el dicho Alcalde entendiere que cumple a nueſtro ſeruicio, que los Alcaldes, o alguaziles, o qualeſquier otros officiales que tuuieren y tengan priſiones y carceles que les guarden los preſos en las priſiones y carceles, que ellos aſsi tengan: que ſean tenidos de ge los reſcebir: ſo pena de ſeys mil marauedis, y de los guardar y entregar en todo tiempo que el dicho nueſtro Alcalde ge los demandare: ſo la pena, o penas que el dicho nueſtro Alcalde les puſiere. Otroſi mandamos que ge los ayuden a lleuar de vn lugar a otro los dichos preſos a do el dicho nueſtro Alcalde entendiere que los puede oyr a los dichos preſos y juzgar ſeguramente: ſegun que entendiere que cumple a nueſtro ſeruicio.

¶ *Ley. XXXVI. Que las penas ſe deuen imponer, ſegun el eſtado de los delinquẽtes.*

¶ El Rey don Juan. I. ¶ Idem.

¶ El Tercero. ¶ Idem.

Repartidas ſon las cõdiciones y diuerſos los eſtados de los hombres, ſegun las ſus naturas a que las nueſtras leyes ligan y comprehenden. Y por quanto las leyes de nueſtro libro, y ordenamiento ſon graues y penales, ſegun dixeron los ſabios antiguos: que maguer que en el juyzio no deuen auer accepcion de perſonas mas en las penas que les deuieren ſer dadas de partimiento, ſegun el eſtado, o condicion de-

llas. Porende establescemos y mãdamos que los nuestros Alcaldes de quien fiaremos y encomendaremos este officio que veã las personas diligentemente, y consideren el estado y condicion de las tales personas, segun lo qual les den pena[a]: aquella que vieren que es en el digna segun la qualidad del delicto y el estado, y condicion y tiempo segun que viere que a nuestro seruicio cũple y de los nuestros Reynos, cometiendo esto a los dichos nuestros Alcaldes en su discrecion, y encomendando gelo assi, como aquellos en quien fiamos nuestro seruicio y el prouecho de los nuestros reynos. Pero que esto no se entienda en las penas que especialmente en este quaderno son establescidas.

[a] ¶Den, pena. Pœnæ debet imponi arbitrio iudicis secundum qualitatem personæ & delicti in casibus quibus non est à lege expressa. adde. l. 9. titul. 16. libr. 8. infra. l. 48. titul. 19. lib. 8. ordinamẽ. & vtrobique la. te scripsi.

¶Ley. XXXVII. Que no se meta en el Reyno vino de Aragon, ni de Nauarra, ni de Portugal.

¶Iuan. I. Idem. ¶El Quarto. Idem.

¶El Quarto en Toledo. Año de mil cccc y lxij.

Trosi ordenamos y tenemos por bien, y es nuestra merced que el vino de Aragon y de Nauarra, y de Portugal, y de otros qualesquier Reynos: que no trayan, ni vendan a los nuestros reynos: y qualquier que lo truxere y metiere assi castellanos como otras personas qualesquier que sean de qualquier estado, o condicion, que por la primera vez pierda las bestias y el vino y quanto truxere: y por la segunda vegada que lo truxere: pierda las bestias y el vino y quanto truxere: y por la tercera vegada que lo truxere que pierda lo que dicho es y a el lo maten por justicia. Y sobre esto mandamos firmente a los cõcejos y ricos hombres, caualleros, y officiales: y alcaydes de las ciudades, y villas y lugares de las fronteras desde las dichas veynte leguas contra los mojones, que cada y quando que el dicho nuestro Alcalde de las sacas, o su lugar teniente quisieren sobre esto hazer pesquisa y la inquisicion en los pueblos do el entendiere que cumple a nuestro seruicio: que gela consientan fazer sin tomar para ello accessor, ni accessores: y que puedan tomar el vino que assi metieren en las villas y lugares y en las casas donde quier que los fallaren por la dicha pesquisa que fueren en culpa de-

pa de meter el vino que gelo ayuden a prender y prendan y le dē todo su fauor y ayuda que ouieren menester para ello : porque el pueda dellos fazer justicia y escarmiento, segun que nos lo ordenamos. Y mandamos que si algun concejo, o cauallero , o escudero , o castillero , o otro hombre poderoso fuere contrario al nuestro alcalde , o al que lo ouiere de auer por el que no hagan, ni cumplan lo que dicho es, o parte dello mandamos que lo tomen por testimonio y fagan protestacion sobre ello , porque nos lo veamos y mandemos cobrar dellos y de sus bienes : y estas penas y tomas y caluñas que dichas son : que el dicho Alcalde de las sacas que aya la tercia parte para su mantenimiento y la otra tercia parte para las guardas que por el anduuieren : y la otra tercia parte que la guarden para nos no embargante qualesquier priuilegios, y otras mercedes y cartas y alualaes que nos, o qualquier de nos ayamos fecho y dado a qualesquier personas dellos: que nos las reuocamos y damos por ningunas y mandamos que los nuestros Alcaldes de las sacas de las cosas vedadas , o los que por ellos anduuieren que libren las cosas que acaescieren por estas nuestras leyes en quanto en ellas fallaren. Y donde no alcançaren las dichas leyes a todos negocios que ouieren de librar y dubda recresciere sobre ello que requieran a la nuestra merced , porque nos mandemos en ello lo que la nuestra merced fuere. Y mandamos a los dichos nuestros Alcaldes, o los que anduuieren por ellos que fagan publicar estas dichas nuestras leyes en las villas y lugares que son en las dichas veynte leguas : y mandamos que el traslado destas dichas leyes signado de escriuano publico sacado con authoridad de Alcalde que vala y faga fe do quier que parésciere: assi como estas dichas nuestras leyes originales. Confirmose por el Rey don Enrique Quarto en Toledo, año de lxij.

¶ *Ley.XXXVIII. De la pena de los que sacan las cosas vedadas, o dan fauor, o ayuda a ello.*

¶ Iuan Primero. Idem. ¶ El Quarto. Idem.

Mandamos q̃ qualquier o qualesquier que sacaren qualesquier cosas vedadas, fuera de nuestros Reynos, o dieren fauor, o lo consintieren sacar:

sacaraya esta pena: si fuere nuestro vaall o q̃ por la primera vez pierda todos sus bienes: y esta pena se parta en esta manera. Las dos partes para la nuestra camara: y la tercia parte para el accusador y los Aycaydes de los castillos que estan en qualquier frontera do estan los Alcaldes de las sacas que pongan buen castigo en los hombres que tuuieren consigo en tal manera que por el, o por ellos no saquen cosa alguna de las vedadas: y si alguna cosa sacaren que el dicho alcayde sea tenido por el y por los suyos de pagar la pena sodicha y dar cuenta a nos de todo lo que fizieren por su culpa, o por su negligencia.

¶*Ley.XXXIX. Contra los que se mudan los nombres quando se escriuieren por las guardas.*

¶Iuan. Primero. Idem. ¶El Quarto. Idem

POr quarto nos fizierõ entender que muchas vegadas algunas personas de las que se escriuieron por dar cuenta y razon de las dichas bestias: e otras cosas defendidas: assi en las dichas veynte leguas que nos ordenamos: como los otros que vienen de fuera para entrar en ellas, se mudan los nõbres al escreuir quando los escriue el nuestro Alcalde y escriuano de las nuestras sacas, porque despues no aya razon el dicho nuestro Alcalde de saber verdad, ni hazer pesquisa que cierta sea sobre ello. Mandamos que qualquier persona que tal mudamiento hiziere de su nombre que quando lo ouieren assi de escreuir que lo maten por justicia por ello: y si el escriuano ante quien passare fuere en consejo dello, que aya otra tal pena.

¶*Ley.XL. Que no se saque pan del Andaluzia por mar.*

¶El Rey don Iuan.II. en Ocaña.
¶El mismo en Valladolid.

DEfende mos, que ninguno sea osado de sacar pan del Andaluzia: en especial de Seuilla y de su Arçobispado, o por la mar: porque seria gran deseruicio de nuestro Reyno: y gran daño de la tierra y de los mantenimiẽtos de los nuestros castillos fronteros y menguamiento para fornicion de la flota y guerra cõ los Moros. Y mandamos dar nuestras cartas para las nuestras ciudades, y villas del Andaluzia, en especial para Seuilla y Xerez de la frontera que no lo consientan sacar, porque nuestra merced es que sea vedada la dicha saca, como dicho

dicho es. y demas mandamos que ninguna, ni alguna persona de qualquier estado y preeminencia, o dignidad que sea: no sean osados de sacar, ni consentir, ni dar lugar que se saque por sus tierras pan, ni cauallos, ni armas, ni otras cosas vedadas para fuera de nuestros Reynos por mar, ni por tierra: y los que lo contrario fizieren que por el mismo fecho ayan perdido y pierdan todos sus bienes muebles y rayzes: y los marauedis que de nos tienen en qualquier manera: y los señores ayan perdido y pierdan todas sus villas y lugares por donde lo sacaren y dieren lugar que se saque: y sea todo applicado para nuestra camara y fisco sin otra sentencia, ni declaracion, y assi mismo los nauios donde se cargaren, y las bestias en que los lleuaren que sea todo para nos: y que nos lo podamos todo mandar tomar y occupar sin guardar otra orden de derecho, y sin otra sentencia, ni declaracion como dicho es. Por lo qual nuestra merced es de mandar y mandamos dar nuestras cartas para nuestros Alcaldes de las sacas y cosas vedadas que lo hagan y cumplan assi.

Y assi mismo para las ciudades del Arçobispado de Seuilla y de los Obispados de Cordoua y Caliz: para que sea pregonado en las cabeças de los dichos Arçobispado y Obispados: porque de aqui adelante se guarde y cumpla assi.

¶ *Ley. XLI. Que los Alcaldes de las sacas residan personalmente en los officios.*

PAra euitar los fraudes y confusiones, que se fazian fasta aqui en sacar las cosas vedadas de nuestros Reynos. Ordenamos y mandamos que demas y allende de las penas contenidas en las leyes ante desta los nuestros alcaldes de las sacas que personalmente residan en los puertos y los postrimeros lugares de nuestros reynos: y por dos leguas en derredor: y si personalmente en ellos no pudieren residir, pongan y deputen en su lugar ydoneos y sufficientes personas que sean conoscidos y approuados en el nuestro consejo: y no sean osados de vsar de los dichos officios, saluo por nuestra carta, firmada de nuestros nombres y señalada de los nombres de los del nuestro consejo juntamente con el poder de los alcaldes de las sacas. Otrosi ordenamos, que vn lugar

gar

gar teniente del alcalde de las ſacas no pueda exercer el officio: ſaluo por vn año: y aſsi dende en adelante en cada vn año ſea pueſta otra perſona habil, ſegun que dicho es. Y mandamos, que los dichos lugares tenientes de Alcaldes no puedan vſar de los dichos officios, ſaluo por vn año moſtrando la dicha nueſtra carta de prouacion: firmada de nueſtros nombres: librada de los del nueſtro conſejo.

¶Ley.XLII. *Que los Alcaldes de las ſacas no arrienden los officios.*

¶El Rey don Enrique.IIII.en Toledo. AEra de mil cccc y xlij.

ORdenamos otroſi que los dichos Alcaldes, ni ſus lugares teniẽtes no puedan arrendar los dichos officios. Y tenemos por bien ꝗ qualquier lugar teniente quãdo la dicha carta de approuacion le fuere otorgada ſea tenido de fazer juramento en el nueſtro conſejo que el no dio, ni da renta alguna por el dicho officio.

¶Idem.

MAndamos, que qualquier Alcalde de las ſacas, o ſu lugar teniente que la dicha carta de prouacion no moſtrare, o no eſtuuiere guardando en los confines de los puertos de los dichos nueſtros Reynos, o por dos leguas en derredor como dicho es: que la ciudad, o villa, o lugar donde eſto acaeſciere que no lo conſientan vſar del dicho officio y reſiſtan que no vſen del. E ſi acaeſciere que los tales Alcaldes, o ſus lugares tenientes no guardando las coſas ſuſodichas tomaren ganados, o pan, o cauallos, o mulas, o otras coſas vedadas: que los concejos de las ciudades y villas y lugares en cuyo termino las tomaren ge las puedan quitar y quiten. Y en tal caſo las juſticias de los dichos lugares donde las tales coſas fueren tomadas, juzguen y determinen ſi eran perdidas, o confiſcadas, o no: y ſi fallaren ſer perdidas que la quarta parte ſea del acuſador y la otra quarta parte ſea de la juſticia que lo juzgare: y la otra mitad reſtante ſea applicada a los proprios de la ciudad donde eſto acaeſciere.

OTroſi por euitar los engaños y fraudes que los Alcaldes de las ſacas fazen. Mandamos y permitimos que qualeſquier vezinos y moradores de qualeſquier ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos que fallaren que ſacan las coſas vedadas y fallaren

llaren que las sacan de dentro de vna, o dos leguas de los fines de nuestros reynos que por su propria authoridad las puedan tomar y las traygan a lugar mas cercano dentro de veynte y quatro horas: y lo notifiquen luego a la justicia del tal lugar, y prouada la dicha saca: la dicha justicia adjudique las cosas assi tomadas la tercia parte para el juez que lo juzgare: y la otra tercia parte para el que las ouiere tenido y accusare: y la otra tercia parte para los arrendadores de los diezmos y aduanas de los puertos. Y mandamos que los Alcaldes de las aduanas, ni sus lugares tenientes no lo puedan esto impedir, ni estoruar: saluo si preuinieren en la toma.

OTrosi mandamos, que qualesquier personas de qualquier condicion que sean que por las ciudades, o villas, o lugares del señorio si algunas cosas vedadas ouieren sacado, o sacaren: que en otro qualquier lugar de nuestros Reynos los puedan accusar y demandar ante la justicia de la tal ciudad, villa, o lugar donde fueren falladas las personas, o bienes de los sacadores, y fecha prouança de las cosas que se ouieren sacado sea condenado en el valor dellas: con las penas destas nuestras leyes, y sea adjudicada la tercia parte para el juez que la juzgare: y la otra tercia parte al accusador: y la otra a los arrendadores de los diezmos y aduanas de los puertos adõde lasta les cosas fueren sacadas.

MAndamos, que qualquier cauallero, o persona poderosa que sacare, o diere lugar que las dichas cosas vedadas sean sacadas por sus lugares, o tierras: que por esse mesmo fecho pierdan todos los marauedis que touieren en nuestros libros, y sean applicados y confiscados a la nuestra camara.

E Mandamos que en los casos sobredichos la justicia que dellos conosciere breuemente sin alguna dilacion sabida solamente la verdad proceda. Pero que el tal processo no se pueda fazer en los lugares de señorio: donde las dichas cosas vedadas se sacaren.

MAndamos, que lo susodicho por nos assi ordenado y mandado sea inuiolablemente guardado, y no pueda ser derogado por ningunas, ni algunas cartas, ni por condiciones de arren-

arrendamientos. E si mandaremos dar alguna carta con lo suso dicho mandamos, que no sea guardada: aunque destas nuestras leyes se faga mencion.

¶Ley. XLIII. *Que y quantas lanas se pueden sacar fuera del Reyno.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Toledo. AEra de mil cccc y lxxij.

ORdenamos y mandamos que de las lanas de nuestro señorio: las dos tercias partes puedan sacar sin pena alguna, tanto que la tercia parte de las dichas lanas, quede para prouision de nuestros Reynos, y esto se faga por ordenanças de la justicia y Regidores de las ciudades y villas y lugares donde la dicha lana se ouiere de sacar y comprar. Otrosi ordenamos q̃ los cueros de las vacas y ouejas y cabras: ante que sean vendidas y sacadas del Reyno sean puestas primeramente en los lugares acostumbrados por tres dias para que se vendan a los precios y tassas de las dichas ciudades villas y lugares. E si en los dichos tres dias ninguno las quisiere cõprar: mandamos que las puedan vender y sacar fuera de los nuestros Reynos aquellos cuyos fueren.

¶Ley. XLIIII. *Contra los que sacan pan fuera del Reyno.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Cordoua Año de mil cccc y lv.

POrque de las sacas del pan y de los ganados de nuestros Reynos se nos sigue deseruicio y carestia a nuestros subditos y naturales, Ordenamos y mandamos que ningunos, ni algunos de qualquier ley estado, o condicion, preheminencia, o dignidad que no sean osados de sacar, ni saquen pan por mar, ni por tierra, ni ganados mayores, ni menores fuera de nuestros Reynos: y mandamos a las ciudades, villas y lugares fronteros que estan en los limites de nuestros Reynos, que no lo consientan, ni den lugar a ello, y a los arrendadores y Alcaldes y otras justicias qualesquier que no lo fizieren como dicho es: y los que lo contrario hizieren, o consintieren, o dieren a ello lugar que por el mismo fecho ayan perdido y pierdan todos sus bienes: y que sean confiscados y aplicados para la nuestra camara y fisco: y los cuerpos de los tales esten a la nuestra merced, para que fagamos dello lo que vieremos que cumple a la execucion de la nuestra justicia.

¶*Ley XLV. Contra los que metẽ vino a ciertas ciudades y villas.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Madrid. Año de mil cccc. y lv.

Defendemos que ninguno sea osado de meter vino en las ciudades de Segouia, çamora, Salamanca, Cordoua, ni Cuenca, ni en los otros lugares que tienẽ priuilegios de nos y de los Reyes dõde venimos. Y mãdamos a las nuestras justicias, que guarden los dichos priuilegios y cartas: y las leyes y ordenanças de los lugares q̃ sobre esta razon fablan: y que executen las penas en ellas contenidas.

¶*Ley XLVI. Que los que tienen ganados en las doze leguas los escriuan.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Tordesillas.

Mandamos, que qualesquier personas que tuuieren ganados dentro en las doze leguas contadas del mojon de Aragon, y de Nauarra fasta los nuestros Reynos que sean tenidos de escreuir ante el nuestro Alcalde de las sacas, o su lugar teniente, o ante el escriuano que el dicho nuestro Alcalde, o su lugar teniente tomare para ello: todos los ganados vacunos, y ouejunos e cabrunos, y porcunos que tuuieren viuos fasta mediado el mes de Abril de cada vn año. Y los ganados que tuuieren fuera de las doze leguas: sean escriptos luego que llegaren al comienço de las dichas doze leguas por ante el Alcalde de las dichas sacas, o su lugar teniente, o ante el escriuano que tuuiere para ello: y passados los dichos plazos y terminos que escriuan los dichos ganados a aq̃llos cuyos fueren en la manera susodicha que el dicho nuestro Alcalde, o su lugar teniente puedan requerir todos los ganados que son y fueren en las doze leguas, y los que fallaren que no son escriptos en la manera que sobredicha es, que por esse mismo fecho sean perdidos: y que sea la meytad para el dicho nuestro Alcalde, y la otra meytad confiscada para nos: y que los tome y guarde el dicho nuestro Alcalde y de los bienes de los que los metieren esten a la nuestra merced para fazer dellos como de cosa nuestra. Y de los dichos ganados que assi no escriuieren: y que el señor del ganado que assi lo escriuio: sea tenido de dar cuenta en cada año vna vez de los dichos ganados al dicho nuestro Alcalde, o a su lugar teniente cada que

por ellos fueren requeridos que ge la den. Y si algun ganado fallesciere en la dicha cuenta: que el señor del ganado sea obligado a pena de sacador: pero si dixere que se le murio, o perdio que no ouo en ello encubierta alguna, sea creydo por jura. Y otrosi, si dixere que comio, o vendio por menudo, a los dichos nuestros Reynos sea creydo por jura en quantidad de diez cabeças de ganado menudo: y fasta tres cabeças de ganado vacuno: y si mas dixere que ouiere vendido, sea tenido de lo prouar ante el dicho nuestro Alcalde, o su lugar teniente por recaudo cierto donde, y como los vendio a los dichos nuestros Reynos. Y que por el escreuir del ganado mayor, o menudo, no tomen cosa alguna: y por el dicho testimonio que ha de dar el dicho nuestro escriuano a los señores de los ganados que escriuieren: que tomen lo que aqui dira. Del ganado ouejuno, o cabruno, que de la persona que tuuiere en quantidad de cient cabeças que no tome cosa alguna. Y de la persona que touiere de cient arriba que llegue a mil: que tome dos marauedis. Y dende arriba quatro marauedis, y no mas. Y de la persona que tiene ganado vacuno que llegue en treynta cabeças: que no lleue cosa alguna: y dende arriba si llegare a ciento: que tome dos marauedis: y dende arriba que llegue en mil cabeças: que lleuen quatro marauedis: y dende arriba que tome seys marauedis y no mas: y que los dichos testimonios: que los den los dichos escriuanos en el lugar donde fueren escriptos dende en tercero dia que el ganado ouiere escripto: y que no partan dende a otros lugares fasta dar los dichos testimonios a los que los han de auer. So pena de priuacion del oficio: y de perder quanto han y ser infames.

¶ *Ley. X L V II. Contra los que sacan de noche cauallos y bestias del Reyno.*

¶ El Rey don Enrique Quarto, en Tordesillas.

CONVENIBLE cosa es en aquellas cosas que nueuamente recrescen que sean puestos nueuos remedios. Y por quanto nos es dicho que algunos mercaderes, y otras personas de fuera de los nuestros reynos: vienen a la nuestra tierra a comprar bestias cauallares: y las lleuan de noche y de dia por lugares yermos y otras personas del nuestro señorio ge las lleuan

lleuan a las suyas por amistad, ô precio que les dan. Y por esto es gran daño de la nuestra tierra: y viene a nos gran deseruicio. Tenemos por bien que ninguno, ni algunos de nuestro señorio, no vendan, ni den, ni troquen a los tales como estos, ni a otros q̃ por ellos las compraren bestias cauallares, ni mulares mayores, ni menores sin nuestra licencia. Y si lo fizieren que pierdan tanto quanto supieren que ouieren de auer por las dichas bestias con el al tanto de lo suyo: y que los pueda prender qualquier de los nuestros Alcaldes, o sus lugares tenientes en qualquier lugar do acaesciere: y los traya presos, fasta que les paguen la pena sobredicha. E otrosi, defendemos a todos los de fuera de nuestros Reyños que no sean vezinos, ni moradores en ellos que vienen a la nuestra tierra y señorio: que no compren, ni troquen, ni tomen por si, ni por otro bestias cauallares grandes, ni menores sin nuestra licencia y mandado. Y qualquier que lo fiziere que pierda la bestia, ô bestias cauallares que assi comprare y trocare y tomare y todo quanto ouiere. Y mandamos a qualquier de los nuestros Alcaldes, o a los que los ouieren de auer por ellos, que ge los tomen todos. Y porque estas cosas se pueden fazer encubiertamente. Mãdamos, que qualquier de los nuestros Alcaldes de las sacas que fagã pesquisa sobre ellos: y mandamos que aquellos que el nuestro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el emplazare, o embiare llamar por su carta, o por su hõbre que vengan a los plazos que les fueren puestos a dezir la verdad de lo que supieren: so pena de sesenta marauedis a cada vno. E mandamos a los nuestros Alcaldes de las sacas, o a los que lo ouieren de auer por ellos que prendan por la pena de los sesenta marauedis a aquellos que en ella cayeren. Y porque las malicias de los que en esto andan son tantas, conuiene proueer: porẽde tenemos por bien que el nuestro Alcalde pueda tomar qualesquier bestias cauallares, que fallaren en poder de qualesquier estrãgeros, no Romeros: y que ellos sean tenidos de prouar de quien y como las ouierõ: y no prouando en el termino, que les fuere dado y assignado que las ouieron y tienen contra nuestra licencia, que por esse mesmo fecho sean caydos en las penas susodichas: y si para fazer estas cosas

susodichas, o qualesquier dellas el dicho nuestro Alcalde ouiere menester fauor, o ayuda: mandamos a los concejos, Alcaldes, y merinos, Alguaziles, Alcaydes de los castillos, y casas fuertes: y otros officiales qualesquier de las ciudades y villas, y lugares en nuestros Reynos do esto acaesciere, o qualesquier dellos que les ayudẽ y fauorezcan en tal manera que el dicho nuestro Alcalde, o el que lo ouiere de auer por el cũpla todo lo que sobredicho es: y toda otra cosa que el entendiere que cũple al nuestro seruicio: sopena de diez mil marauedis a cada vno por quien fincare de lo assi fazer y cumplir.

¶*Ley. XLVIII. Que se sepa la verdad de los que sacaren las cosas vedadas, que sean penados.*

¶Idem.

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc. y lxxx.

POR quanto los priuilegios y franquezas: mercedes y libertades otorgadas por los Reyes dõde nos venimos, y por nos, no deue ser occasiõ de mal en que los hõbres passan nuestro mandado. Porende declaramos y mãdamos que los nuestros Alcaldes de las sacas, o qualquier, o qualesquier dellos, o sus lugares tenientes do quier que supieren en todos nuestros Reynos: alguno, o algunos malfechores que ayan passado nuestro mãdado y defendimiẽto, y sacadas algunas cosas de las que son vedadas y defendidas por nos que no se saquen de los nuestros Reynos, y ayã dado ayuda y fauor, o ayã seydo en fabla, o en consejo dello, que los puedan tomar y prender sabida la verdad, y juzgar y passar cõtra ellos a las penas en esta razon establescidas no embargante qualesquier priuilegios, cartas, priuilegios, libertades que tengan nuestras, ni de las ordenes, ni Priores, ni Commendadores, ni las sacas, ni mestas de los pastores, ni ciudades y villas y lugares, ni otras qualesquier personas de qualquier ley estado, o condicion que sean: antes mandamos que todos ellos dexen a los nuestros Alcaldes de las sacas y sus lugares tenientes fazer todo lo susodicho, y le den todo fauor y ayuda en la dicha razon.

¶*Ley XLIX. De la vnion de los Reynos de Castilla, y de Aragon.*

PVES por la gracia de Dios los nuestros Reynos de Castilla, y de Leon, y de Aragon son vñidos, y tene

y tenemos esperança que por su piedad de aqui adelante estaran en vnion: y permanesceran en vna corona Real. E assi es razon que todos los naturales dellos se traten y communiquen en sus tratos y fazimientos. Porende a peticion de los dichos Procuradores ordenamos y mandamos, que todos los mantenimientos, y bestias, y ganados y otras mercadurias de qualquier calidad q̃ sean que fasta aqui eran vedadas por las leyes y ordenanças destos nuestros Reynos de Castilla, y de Leon, y no se podian passar a los dichos nuestros Reynos de Aragon: que de aqui adelante todas se puedan passar y passen libre y seguramente a los dichos nuestros Reynos de Aragon sin pena, ni caluña alguna y sin embargado del vedamiento dellas, fecho por las dichas leyes y ordenanças, con tanto que siempre de las tales cosas sean y finquen dezmeros para nos y nuestros successores: y se pague dellas el diezmo, y se escriuan en las aduanas, segun se acostumbro en los tiempos passados fasta aqui: de las cosas que no eran vedadas. Pero en quanto al sacar de la moneda destos dichos nuestros Reynos de Castilla, y de Leon, no fazemos innouacion por el presente, y queremos que se este en el estado en que esta fasta que nos por nuestras cartas demos orden en ello. Y mandemos lo que se ha de fazer segun vieremos que mas cumple a nuestro seruicio, y al bien commun de todos nuestros Reynos. E mandamos, y defendemos por la presente a los nuestros Alcaldes de las sacas y cosas vedadas, de entre los dichos nuestros Reynos: y a sus tenientes y guardas por ellos puestas. Y a los concejos, justicias, Regidores, caualleros, escuderos, officiales y hombres buenos de todas y qualesquier ciudades, y villas y lugares de la frontera de los dichos Reynos de Aragon: que de aqui adelante no veden, ni defiendan, ni perturben a los que quisieren passar a los dichos Reynos de Aragon todos y qualesquier mantenimientos y cosas, bestias y ganados: y otras mercadurias de las que fasta aqui eran vedadas: mas que los dexen passar libremente con ello sin auer de escriuir las bestias que lleuaren y por cosa dello no les prendan, ni pidan, ni lleuen penas, ni achaques, ni caluñas: pagando a los nuestros dezmeros nuestro

derechos. Y mandamos a los nuestros contadores mayores que tomen el traslado desta ley, y la pongan y assienten en los nuestros libros, segun el tenor y forma della fagan de aqui adelante los arrendamientos que de los dichos diezmos y aduanas ouieren de fazer, y ninguno no sea osado de meter al Reyno de Granada ganados, ni armas, ni otras cosas algunas: segun se contiene en este libro en el titulo de los captiuos. Si los Alcaldes de las sacas fizieren algun agrauio, a los Alcaldes ordinarios puedā dello conoscer, segun se cōtiene en el titulo de los Alcaldes.

Defendemos que persona alguna no sea osada de sacar para el Reyno de Granada: pan armas, ni cauallos, ni otras cosas vedadas: segun se contiene en este libro, en el titulo de los captiuos.

Titulo. X. De los portazgos, y tributos.

¶ *Ley. I. Contra los que toman portazgos, y tributos, y peajes, y castillerias que no les pertenescen.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala, Año de mil ccclxxxvj.

¶ El Rey don Iuan Segundo, en Valladolid. Año de mil cccc. y xlij.

¶ Idem. Año de cinquenta y vno.

Defendemos, que ninguno sea osado de tomar, ni de lleuar portazgo, ni peaje, roda ni castilleria: saluo aquellos q̄ touierē priuilegio de los Reyes donde venimos confirmado por nos, o si lo ouiere ganado por legitima prescripcion: por el tiempo que las dichas nuestras leyes disponen: y los que fasta aqui lo pusieron de otra manera de la que dicha es: que por el atreuimiento finque a nos de les dar aquella pena q̄ entendieremos que cumple. Y si de aqui adelante lo pusieren nueuamente: si el lugar, o el termino do le pusiere fuere suyo, que lo pierda y sea para nos. Y si lo tomare en termino ageno, que tornen todo lo que tomaron con siete tanto y peche a nos seys mil maraucdis. Y si no touiere de que pagar la dicha pena, sea desterrado por dos años de nuestro Reyno: y toda via pague aquello que lleuo cō siete tanto. Y confirmose esta ley, por el Rey don Iuan Segundo en Valladolid: Año de quarenta y dos Y declara que la legitima prescripcion, es de cinquenta años.

Ley

¶ *Ley. II. Que los ganados que fuyeren por guerra que no paguen portazgos, ni derechos.*

¶El Rey don Iuan I. En Segouia.

MAndamos que si acaesciere que los ganados de algunas ciudades y villas y lugares por miedo de guerras fuyeren de vnos lugares a otros que vayã seguros y libres y no sean prendados por razõ de portazgos, ni por otra causa, ni razon alguna guardando panes, y vinos, y dehesas dehesadas.

¶ *Ley III. Que ninguno sea osado de pedir portazgo, roda, ni castilleria*

¶El Rey don Alonso en Madrid.
¶El Rey don Iuan Segundo, en Segouia.
¶ El Rey don Enrique Quarto en Nieua. Año de mil cccc. y lxxiiij.
¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

DEfendemos, que ninguno, ni alguno sea osado de pedir, demandar, ni tomar, ni lleuar de nueuo portazgo, roda, ni castilleria. Y qualquier que lo contrario fiziere padezca pena de muerte. Cõfirmola el Rey dõ Enrique IIII. en Nieua. Y nos mandamos que las dichas leyes se guarden. Y reuocamos todos los priuilegios que el Rey don Enrique nuestro hermano dio y otorgo despues que fizo y ordenò la ley en las cortes de Nieua, que en esta razon fabla, y assi mismo los priuilegios que en esta razon otorgò antes de la ley: y allende de las penas cõtenidas en la dicha ley de Nieua: mandamos que qualquier que lo cotrario fiziere pierda las mercedes que de nos tiene, o tuuieren.

Ley. IIII. Que sean guardados los priuilegios delos que no deuen pagar portazgos, ni otros derechos.

¶El Rey don Iuan. II. en Palençuela. Año de mil ccccxxv.

MAndamos que las ciudades y villas y lugares y personas que tenian priuilegios de los Reyes donde venimos confirmados por nos, que no paguen portazgos, ni otros tributos, è imposiciones en los lugares por donde passaren que los dichos priuilegios les sean guardados, en aquello que de derecho deuen ser guardados.

¶ *Ley. V. Que sino se fallare portazguero no caya en pena el que no pagare.*

ORdenamos que no se cojan, ni paguen, ni lleuen portazgos en los lugares, ni de las cosas que no se deuen coger, ni lleuar. Y que en los lugares donde se deua pagar portazgos a aq̃llos q̃ lo ouieren de auer, seã tenidos de poner y pongan a quien los coja: y lleue en los lugares que se ouieren de pagar: y si

no los ouieren, o pusieren: que los que por alli passaren sin pagar el dicho portazgo, no incurran en pena de descaminados, ni en otra pena alguna.

¶ *Ley. VI. Que los señores, ni herederos no sean osados de poner tributos, ni imposiciones nueuas.*

¶ Idem.

MAndamos que ningunos de nuestros Reynos que tuuieren señorios de villas, y castillos, y lugares, o casas, o heredamiẽtos, o otras qualesquier personas Ecclesiasticas, o seglares que no se entremetan sin nuestra especial licencia y mãdado de poner, ni pongan imposiciones, ni tributos nueuos en las casas, y heredamientos que tuuieren y pusieren en las ciudades, y villas y lugares de nuestros Reynos y señorios q̃ son de nuestra corona Real, ni en los fructos, ni esquilmos dellos: saluo en aq̃llas cosas en q̃ los tales heredamientos eran aforados: so pena de la nuestra merced.

¶ Ley. VII.

¶ Idem.

¶ El Rey don Alonso en Madrid.

DEfendemos que sin nuestra licencia y mãdamiento, ninguno ni alguno sea osado de imponer imposiciones nueuas, so color de portazgo, ni de puentes, ni de peajes, ni sean osados de acrescentar las imposiciones que antiguamente fueron puestas. Y qualquier que lo contrario fiziere, restituya y pague lo que assi iniustamente ouiere lleuado cõ diez tanto. Y los que se fallaren culpantes cerca desto, sean llamados para la nuestra corte.

¶ *Ley. VIII. Que se puedã fazer puentes en los rios, tanto que se faga sin imposicion, ni tributo.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Cordoua: Año de mil cccc y lv.

TEnemos por bien que las ciudades y villas, y lugares de nuestros Reynos y otras qualesquier personas que puedan fazer y edificar puentes en los rios: tanto que en ellas no puedan imponer, ni impongan imposiciones, ni tributos algunos: y mandamos que ningũ Prelado, ni cauallero, ni otra persona alguna no seã osados de impedir, ni estoruar que no se fagan las dichas puentes: porque digan que tienen barcos, o otros derechos en los rios. Y si attentaren de impedir y estoruar que las dichas puentes no se hagan: si fueren legos que pierdan todos sus bienes: y sean aplicados a la nuestra camara. Y si Pre-

si Prelado, o otra persona ecclesiastica: que por esse mismo hecho pierda la naturaleza y temporalidad que tuuiere en los dichos nuestros Reynos, y no la pueda mas auer.

¶Ley. IX. *Que el que no pagare portazgo no sea descaminado.*

¶Idem.
¶El Rey don Iuan Segundo. en Madrigal. Año de mil cccc y xxxviij.
¶El Rey don Enrique Quarto en Cordoua: Año de mil cccc y lv.

ORdenamos y mandamos que las leyes sobre dichas se guarden: y q̃ como quier q̃ por priuilegio, o por merced, o en otra manera pertenezcan los portazgos a aquellos que los tienen. Pero aquel que no pagare portazgo no sea por esso descaminado, ni pierda las mercadurias que lleuare. Pero que en pena de lo no pagar sea tenido de pagar y pague el portazgo, con el quatro tanto, segũ las nuestras alcaualas. Y porque los caminos deuen ser seguros a todos: mandamos que aquellos que passan de parte a parte, o van de vn lugar a otro que vayan libremente, y los caminos publicos sean guardados, y no les sea tomado portazgo, ni otra cosa alguna, allende de aquello que de derecho fuere. Y el que lo contrario fiziere sea punido assi como robador o quebrantador de caminos, segun que lo ordeno nuestro progenitor el Rey don Alonso en Valladolid.

¶El mismo en Madrid. Año de mil cccc y l viij.

OTrosi mandamos, que los que fueren por camino derecho acostumbrado: si no fallaren a quien ayan de pagar portazgo donde se acostumbra pagar: que no pierdan cosa alguna por descaminados: saluo el derecho del solo portazgo y no mas.

¶Ley. X. *Que no se pague portazgo de moneda, y si no se fallare portazguero, que no aya pena el que no lo pagare.*

¶El Rey don Iuan. II. en çamora. Año de mil cccc y xxij.

MAndamos y ordenamos, que no se pueda coger, ni lleuar, ni pagar portazgo de moneda, ni de las otras cosas que no se deuen coger, ni lleuar: y que se pague en los lugares ciertos donde se suele lleuar y pagar, y aquellos que lo ouieren de auer pongã alli quien lo coja. E si no lo pusieren que los que por ay passaren sin pagar portazgo, no incurran en pena de descaminados, ni en otra pena alguna.

¶ Ley. XI. Que las mercedes que son fechas de portazgos y yantares que se entienda segun que antiguamente se pagaron.

¶ Idem.

ORdenamos, que en las mercedes que los Reyes nuestros progenitores hizieron y nos auemos fecho y fizieremos a qualesquier personas, o lugares de las martiniegas: y yantares escriuanias o portazgos, o otros qualesquier tributos: que se entiendan ser dados: segun y por la forma que se pagauan y acostumbrauan pagar a los dichos Reyes nuestros progenitores, y a nos. E si en otra forma suenan las mercedes que dellos son fechas que no se guarde, saluo aquello que antiguamente se acostũbro pagar: y que acerca desto sean guardados los priuilegios y exempciones: que las nuestras ciudades, y villas y lugares y vezinos y moradores dellas han y tienen.

¶ Ley. XII. Reuocacion de los portazgos è imposiciones que se pusieron en el tiempo de los mouimientos del Rey don Enrique Quarto.

¶ El Rey don Enrique IIII. en Ocaña y en Nieua.

POrque en los mouimientos acaescidos en tiempo del Rey dõ Enrique nuestro hermano que sancta gloria aya: a supplicacion de algunos caualleros y personas poderosas mãdo dar sus cartas y priuilegios para que se pudiessen coger y lleuar en sus tierras, o lugares y en otras partes dõde se acostumbrauan coger y lleuar portazgos, pontazgos y passages y passos de ganado: y rodas y castellerias: y otros tributos è imposiciones de las personas, y de las bestias y carretas y cargos, y ganados, y mantenimientos y mercadurias: y de passo de madera por el agua: y de otras cosas que por algunos caminos y puentes, cañadas, passos, o pressas, o otros lugares y dio facultad para mudar puertos: donde nueuamente por los caualleros fueron señalados.

De lo qual se crescio à los señores de los ganados grandes daños y costas: porque contra razon y derecho eran descaminados, y los rescatauan y cohechauan. Porque a peticion de los Procuradores de nuestros Reynos el dicho señor Rey don Enrique en las Cortes que hizo en Ocaña, Año de sesenta y nueue. Y Nieua, Año de setenta y tres años.

Mando y ordeno que no se pidiessen, ni demandassen por vniuersi-

uersidades, ni otras personas algunas imposiciones de villazgos; rodas, ni castillerias, ni assadurias, ni portazgos, ni pontajes; ni otros tributos algunos nueuos por causa de los ganados, ni en otra manera: saluo aquellos que antiguamente se acostumbraron pedir y lleuar. Y sobre esto mando que fuessen guardadas las cartas y priuilegios y sentencias que el concejo de la mesta y los herederos del han y tienen de los Reyes de gloriosa memoria nuestros progenitores: y las leyes de nuestros Reynos que sobre esto hablan: y mando a qualesquier personas de qualquier ley estado, o condicion que fuessen a quien mando dar las dichas cartas, o prouisiones contra lo suso contenido: que no vsen dellas, so las penas contenidas en las dichas cartas y priuilegios, dados y otorgados al dicho concejo de la mesta: sopena de forçadores y robadores conocidos; y puedan ser resistidos con mano armada y en las dichas leyes de nuestros Reynos que sobre ello hablan. La qual dicha ley cōfirmamos y mandamos guardar en las cortes que fizimos en Madrigal, año de sesenta y seys.

Y mandamos, que si algunas cartas, o alualaes el dicho señor Rey dio contra el tenor y forma de la dicha ley ante, o despues que por el fuesse ordenada las reuocamos: y que ninguno sea osado de yr, ni passar contra la dicha ley: so las penas en ella cōtenidas. Y demas que pierda qualesquier mercedes que de nos, y de los Reyes nuestros progenitores tuuieren. Y nos veyendo la dicha ley ser justa la approuamos y mandamos guardar: segun que mas largamente lo ordenamos y mandamos en las cortes que fizimos en la ciudad de Toledo: el año que passo de ochenta años por vna su ley: el tenor de la qual es este que se sigue.

¶ *Ley. XIII. Que las imposiciones, y tributos nueuos dende el año de mil y quatrocientos y sesenta y quatro no valan.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc y lxxx.

Muchas querellas son las q̄ cada dia nos dan los dueños de los ganados y mercaderes y otras personas que resciben grandes daños, y robos de los que cogen el seruicio y montazgo, y de los que les piden derechos y passajes y montajes, y rodas y castillerias, y borras y assadurias

durias y otras imposiciones en sus ganados y mercaderias y mantenimientos y otras cosas pedidas lleuadas desde el dicho año de sesenta y quatro, en que se começaron los mouimientos en estos nuestros Reynos. Dētro del qual término dize que fueron esso mismo puestas è introduzidas algunas imposiciones y nueuos derechos en algunos puertos de la mar por cartas y licencia del dicho señor Rey don Enrique nuestro hermano. Porende se piden y cogen por las personas y en los lugares que de antes no se solian, ni acostumbrauan fazer. E como quier que sobre algo desto el dicho señor Rey don Enrique nuestro hermano en las cortes que hizo en Ocaña el año de sesenta y nueue en las cortes que hizo en Sancta Maria de Nieua : el año de sesenta y tres: hizo y ordeno ciertas leyes. Y esso mesmo dio sobre ello sus cartas: por las quales mando, y ordeno que no se pagasse mas de vn seruicio y montazgo: y mādo que este se cogiesse en los puertos antiguos y no en otra parte. Y ordeno y mando que no se cogiessen, ni pidiessen imposiciones de las impuestas desde el dicho tiempo a caso ciertas penas: y reuoco qualesquier cartas è mercedes y priuilegios, y otras prouisiones que sobre ello ouiessen dado para que puedan tomar el dicho seruicio y montazgo y los dichos portazgos y otras imposiciones. Y esto nos abastado para escusar que los dichos derechos de seruicio de montazgo, y menos portazgo è imposiciones y derechos y cargos è descargos y almoxarifazgos, y diezmos no se pidan, ni lleuen.

Y porque es notorio que de todo lo susodicho se ha seguido amenguamiento y perdimiento de la cabaña de los ganados destos nuestros Reynos en gran agrauio de los pastores recueros, y labradores, mercaderes y marcantes, caminantes y gran carestia en las carnes, lanas, calçado y otras cosas: y sobre esto los dichos Procuradores de Cortes, nos han supplicado : mandassemos proueer y remediar. Porende por esta ley approuamos, y confirmamos las dichas leyes, y ordenanças, sobre esto fechas por el Rey don Enrique nuestro hermano. Y mandamos que aquellas sean guardadas complidas executadas, y guardandolas y cum-

y cumpliendolas. Y ordenamos y mandamos que de aqui adelante no se pida, ni coja de los ganados que passaren a estremo a eruaje de los que salieren del dicho eruaje mas de vn seruicio y montazgo, segun que se acostumbro pedir y coger en estos nuestros Reynos en los tiempos antiguos, y que este dicho seruicio y montazgo se pida y coja, y recaude por los nuestros arrendadores, y recaudadores y receptores, que nos para ello dieremos por nuestras cartas, libradas y sobre escriptas de los nuestros contadores mayores, o por quien su poder ouiere: y no por otra persona alguna, ni por virtud de otra carta de priuilegio alguno. Sopena que qualquiera que de otra guisa lo fiziere, o cogiere muera por ello. Y el dicho seruicio y montazgo se pida y coja en los nuestros puertos antiguos donde en los tiempos passados se acostumbro coger, y no en otras partes: los quales dichos puertos antiguos son estos, Villa-tarta, y Montaluan, y la torre de Esteuan Nembran, la venta del Coxo: la puente del Arçobispo, Derrama castañas, y la Abadia, las barcas de Alualate, Malpartida: el puerto de Perosin: Alcaçar, y Berrocalejo. Y que no se pidan, ni cojan en otros puertos algunos. Sopena que qualquier que lo pidiere, o cogiere en otros puertos muera por ello. Y que esso mismo no se coja Almoxarifazgo, ni diezmo, ni otros derechos en puerto, ni en puertos de la tierra, ni de la mar, ni en Ambras, ni en rios, ni por otras personas: ni en otros lugares. Saluo por quien, y como y donde se solian y acostumbrauan coger y pedir antes del dicho año de sesenta y quatro: y que solamente aquellos pongan y trayan guardas para ello: que en el dicho tiempo las solian poner y traer y por el poder que se acostumbro hazer, y que otros ningunos no se entremetan de pedir, ni coger los dichos derechos, ni fazer las dichas cosas, ni poner las dichas guardas, sopena que qualquier persona de qualquier estado, o condicion, preeminencia, o dignidad que sea: que mandare, o consintiere pedir, o lleuar: saluo los dichos nuestros arrendadores, o recaudadores, o receptores, o Almoxarifes, o dezmeros, o quien su poder ouiere como dicho es. Que por esse

esse mesmo hecho pierda y aya perdido el lugar donde se pidiere y cogiere si fuere suyo: y si se pidiere y lleuare en yermo, o en la mar, o en rio que aya perdido y pierda el lugar que tuuiere mas cercano de aquel lugar, yermo, o de la mar donde se pidieren y cogieren los dichos derechos, y mas pierda todos los marauedis que tuuiere en los nuestros libros de merced: y por vida de juro de heredad: y racion, o quitacion, o qualesquier officios que de nos tengan: y sea todo para la nuestra camara y fisco: y aquel, o aquellos que por ellos lo pidieren y cogieren los que acceptaren la guarda de lo tal mueran por ello, y pierdā sus bienes: y sea para la nuestra camara y fisco. Y mandamos que mostrando los dichos ganaderos carta de pago: de como pagaron vna vez el dicho seruicio: y montazgo: no sean tenidos de lo pagar otra vez: aunque vayan por qualesquier trauiessos de los nuestros Reynos. Y aquellos cuyos son los dichos priuilegios: no lo demanden, ni cojan de los dichos ganaderos, ni personas: so las dichas penas. Y mandamos por la presente a los que son, o fueren arrendadores, o recaudadores, o receptores, o otras personas que tuuieren por nos cargo de rescebir y recaudar los dichos seruicios y montazgos: que paguen de aqui adelante en cada vn año a los que tuuieren situados en la dicha renta, segun el tiempo de las datas de sus priuilegios los que ouieren de auer. Otrosi mandamos y defendemos que de aqui adelante no se pidan, ni lleuen los dichos derechos y portazgos y passajes, ni pontajes, ni rodas, ni castillerias, ni borras, ni assadurias, ni otras imposiciones: por mar, ni por tierra, ni se hagan cargos, ni descargos en otros puertos de la mar, ni en otros lugares: saluo en los que antes se hazian, ni se pidan, ni lleuen de las que fueren dadas, o puestas, o introduzidas desde mediado el mes de Septiēbre del dicho año de sesenta y quatro, a esta parte: aunque sean impuestas por cartas de priuilegios del dicho señor Rey don Enrique nuestro hermano, o por nos fasta aqui. Ca si necessario es de nueuo por esta ley reuocamos y damos por ningunas, y de ningun valor y effecto todas y qualesquier cartas, alualaes,

laes, cedulas y sobrecartas de prouisiones que sobre lo susodicho, o qualquier cosa dello tengan qualesquier concejos y vniuersidades, y personas singulares de qualquier estado, o condicion, o preeminencia, o dignidad que sean: assi del señor Rey don Enrique, como de nos y de qualquier de nos. Y las que ouieren de aqui adelante para pedir y coger, o lleuar los dichos derechos y portazgos è imposiciones, ò qualquier cosa dello. Y mandamos les que no vsen dellas, ni pidan, ni cojan de aqui adelante por virtud dellas cosa alguna dello: so las dichas penas: y so las otras penas contenidas en las dichas leyes que sobre esto disponen. Las quales puedan ser y sean executadas por las dichas justicias, o qualquier dellas, y sea auido este caso por caso de hermandad: assi sobre el dicho seruicio y montazgo: como sobre todas las dichas otras cosas: para que los deputados, o Alcaldes de la hermãdad procedan por caso della, o executen las dichas penas en las personas y bienes de los que lo cõtrario fizieren.

Y porque se pueda mejor saber quales imposiciones y facultades son las nueuas, o las mas antiguas. Ordenamos y mandamos: que todos los concejos, y qualesquier vniuersidades: y personas singulares que tienen, o pretendieren tener auer de derecho para coger y para pedir los dichos portazgos y passajes, y pontajes, o roda, o castilleria, o borra, o assaduria, o derechos para hazer en puertos de mar alguna carga, o descarga, o auer, o lleuar otros derechos por mar, o poner guardas en ella, o otra qualquier imposicion desde antes del dicho año, de sesenta y quatro embien, o trayan ante nos las cartas è priuilegios, o qualesquier titulos que tengan y lo presenten ante los de nuestro consejo desde el dia de que estas nuestras leyes fueren prouadas y pregonadas en la nuestra corte fasta nouenta dias primeros siguientes porque vistos y examinados alli nos los mandemos confirmar: sino estuuieren confirmados: y de los assi confirmados: y de lo otro que tienen nuestras cartas de confirmacion nos les mandaremos dar sus sobrecartas y prouisiones las que con justicia se deuieren dar, sopena que los priuilegios y cartas y otros

otros titulos que fastá alli no fueren mostrados dende en adelante no ayan fuerça, ni vigor, y desde agora los damos por ningunos, y les mandamos que no vsen dellos so las penas contenidas en las dichas leyes. Y porque nos sepamos quales y quantas son estas imposiciones que lleuan por tierra: y quales son las que lleuan antes del dicho tiempo: y quales despues: y quales son las accrescentadas que nos ouimos embiado a supplicacion de los dichos Procuradores de cortes: personas que fiziessen pesquisa sobre ello este año: la qual fizieron y truxeron ante nos. Y para los otros años adelante venideros, mandamos a las justicias de las ciudades y villas de nuestra corona Real que estuuieren mas cercanas al lugar donde las tales imposiciones y portazgos, y otros derechos por mar, o por tierra, o qualquier dellas se piden y cogen. Y que fagan cada vn año la pesquisa: y sepan donde y como se lleuan las tales imposiciones y portazgos y derechos: y el dicho seruicio y mõtazgo: y fasta el fin del mes de Abril de cada vn año nos embien la pesquisa fecha: porque nos la mandemos luego ver: y proueamos sobre ello como vieremos q̃ cumple a nuestro seruicio: y a la execucion desta ley. E mandamos y damos cargo a los que por nos fueren nombrados por veedores en cada vn año que tengan cargo de saber y sepan si se embia la pesquisa desto, o la fagan hazer y embiar ellos porque cessen de aqui adelante las semejantes tyrãnias y extorsiones.

¶*Ley. XIIII. Reuocaciõ de las facultades que el Rey don Enrique Quarto dio, desde el año de sesenta y quatro, para mudar puertos y lleuar seruicio y montazgo nueuo.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Nieua.

EL dicho señor Rey don Enrique nuestro hermano en las cortes que hizo en Nieua a peticion de los Procuradores de las ciudades, y villas de nuestros Reynos confirmo la ley de suso contenida: y ordeno, y mando proueyendo a los robos y cohechos que fazian en los ganados de la mesta contra los que tienen ganados y contra el concejo de la mesta que se guarde la dicha ley: y las cartas y priuilegios que para seguridad de los dichos ganados para conseruacion de la dicha cabaña de los que el dicho concejo de la mesta tiene assi de nos como de los otros

otros Reyes nuestros antecessores tienen. Y reuoco qualesquier cartas y priuilegios, que nueuamente auia dado desde el año de sesenta y quatro, y diesse dende en adelante a qualesquier personas y Vniuersidades para mudar passos de ganado: y para pedir y coger otro seruicio y montazgo: saluo el que antiguamente se solia coger en los puertos y lugares acostumbrados. Y mando y defiendio so grandes penas que no se faga prendas, ni tomas, ni represarias en ganados algunos por sus cartas y mandamientos, ni por otra cosa alguna: saluo por deuda propria de aquella persona cuyo fuere el ganado. Y que entonces se faga la execucion segun y como el derecho manda, y no en otra manera, y reuoco y dio por ningunas las tales cartas y priuilegios.

Titulo. XI. De las Guias.

Ley. I. Que no se tomen guias, ni carretas, sin mandado del juez del lugar.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil ccccl xij.

¶ El Rey Don Enrique Quarto en Toledo. Año de mil ccccl xij.

NVESTRA merced es, que cada y quando que se ouieré de dar carretas, o azemilas de guia para las cosas que nos mandaremos que no las pueda tomar persona alguna por su authoridad: mas que el juez del lugar vea las que cumplieren y las dé: pagando primeramente, por carreta de azemilas quarenta marauedis, y por carreta de bueyes a veynte y cinco marauedis cada dia andando cargado ocho leguas, y la meytad por la tornada: y por cada azemila quinze marauedis, y por cada asno siete marauedis, andando ocho leguas cargado: y la meytad por la tornada. Y esto se haga assi no embargante qualesquier cartas de guia que se ayan dado, o dieren con qualesquier penas, y emplazamientos que las paguen, antes que partan con ellas del lugar donde ouieren de partir.

Ley. II. La forma que se deue tener para tomar guias, bestias y carretas quando el Rey parte del lugar.

¶ El Rey Reyna en Toledo. Año de mil ccccl xxx.

¶ El Rey y don Alonso en Segouia.

¶ El Rey don Enrique Tercero en Toro.

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año mil ccccl xxvj.

PARA releuar a los nuestros subditos de fatigas, y porque nos lo suplicaron los dichos nuestros procuradores. Ordenamos y mandamos, que cada y quando nos, o qualquier de nos ouieremos de partir de vn lugar a otro, y fueren menester para ello hombres, carretas, o bestias de guias que el nuestro mayordomo, o mayordomos se junten con los del nuestro consejo, y vean que personas, o bestias, o carretas de guia son menester, y ayan su informacion, segun el camino y el tiempo y costumbre de la tierra quanto deue tassar por cada cosa. Y por esta consideracion hagan nuestras cartas de nomina de lo que fuere menester para nos, y para aquellos que ellos vieren que se deuen dar, y la señalen para que nos la firmemos, y por ella embiemos mandar a los nuestros alguaziles, o qualquier dellos que tomen las personas, y bestias, y carretas, o qualquier cosa dello que por la tal nomina fueren señaladas para cada vno. Y que antes que las entregue a quien les ha de lleuar lo faga pagar lo que montare la yda: y de otra guisa fasta que primero se pague, no entreguen los dichos Alguaziles las bestias y carretas, ni den los hombres para guia. Y mandamos y defendemos a todas y qualesquier personas q̃ de otra guisa, y sin la dicha nuestra carta no tomen hõbres, ni carretas, ni bestias de guia, so pena que qualquier que lo contrario fiziere sea desterrado de la nuestra Corte por cinco años: y pierda los marauedis que en qualquier manera tuuiere en nuestros libros: y los que tuuieren situado por priuilegios. E sino tuuieren marauedis en los nuestros libros que pierdan la meytad de sus bienes. Y mandamos y defendemos a los nuestros Alguaziles que sin la dicha nuestra carta dada en la forma susodicha, no tomen, ni consientan tomar hombres ni bestias, ni carretas de guia, so pena que pierda el officio, y pague diez mil marauedis de pena.

Titulo. XII. De las cosas falladas que se llaman mostrencas, y de los nauios y galeas y fustas de la mar.

¶ *Ley. 1. Como las cosas falladas se deuen notificar al Alcalde.*

Orde-

Ordenamos que qualquier que fallare alguna cosa agena sea tenido de la poner luego en mano y poder del Alcalde de la ciudad, o lugar, cuyo termino fuere hallada. Y el dicho Alcalde sea tenido de la poner en poder de persona idonea que la tenga de manifiesto por vn año y dos meses. Y el que lo assi fallare, o aquel a quien pertenesciere lo mostrenco faga lo pregonar por publico y conoscido pregonero del lugar donde la cosa fue fallada cada mes en dia de mercado. Y mandamos que el mesmo dia que fuere fallada, la notifique el que la fallare ante el escriuano del Consejo del dicho lugar. E si fasta el termino de vn año y dos meses el señor de la cosa hallada viniere libremente le sea restituyda pagando las costas que fueren fechas en las guardar. E si aquel a quien pertenesce lo mostrenco no fiziere las diligencias contenidas: pierda el derecho que le competia en la cosa assi fallada, y restituya la como por furto.[a]

[a] Furto. Istam legem notat Ioannes Orosci. in lege prima. nume. de ciuro. ff. de rerum diuisio.

¶ *Ley. II. Que los mercaderes que traen mercaderias y nauios por la mar no sean prendados.*

Establecemos que todos los nauios que vinieren de otras tierras a nuestros reynos que trayan mercaderias quier por otro, quier por suyas: no sean prendados por ningunas deudas que deuan a aquellos cuyos son pues que traen mercaderias, o viandas a los nuestros Reynos.

¶ *Ley. III. Que los nauios que se quebraren en la mar, sean guardados para sus dueños.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil cccxxxvj.

Si naue, o galea, o otro nauio qualquier que peligrare, o se quebrare. Mandamos que el nauio y todas las cosas que del fallaren, sean dadas a aquellos cuyas eran antes que el nauio se quebrasse, o peligrasse. Y ninguno sea osado de tomar cosa alguna dellas sin licencia de sus dueños: saluo si las tomare para guardarlas. Y antes que las tome, llame al Alcalde del lugar si lo pudiere auer, o otros hõbres buenos, y escriua todas las dichas cosas, y guarde las por escripto y por cuenta. Y de otra guisa, no sean osados de lo to-

mar, y quien de otra guisa los tomare pechelo como de furto. Y esso mesmo sea de las cosas que fueren echadas del nauio por lo aliuiar, o se cayeren, o perdieren en qualquier manera.

¶ Ley. IIII. Que lo que se echare en la mar por el peligro, que lo paguen los que vinieren en el nauio.

¶ Idem.

SI los que andan en el nauio ouieren peligro, y por miedo del peligro se acordaren de echar algunas cosas del nauio por lo aliuiar: y las cosas que echaren no vinieren a puerto: todos los que anduuieren en el nauio sean todos tenidos de pagar cada vno segun la cantidad de lo que traxeren en el nauio. E sino truxeren sino sus cuerpos: no sean tenidos de dar cosa alguna.

¶ Ley. V. Que se fagan nauios para armada por la mar.

¶ Idem.

PRincipalmente pertenesce a nuestro Real estado tener en las nuestras villas y lugares de la costa de la mar de los nuestros Reynos muchos nauios y galeas y otras fustas. En especial porque nos mandamos fazer armada y embiar flota a do cumpliere a nuestro seruicio estãdo los nauios fechos la flota se podria armar al tiẽpo del menester: y la nuestra corona Real sera mas temida y ensalçada, y los robos y represarias por la mar se escusarian. Porende mandamos que se fagan nauios lo mas que se pudieren hazer en los nuestros puertos de la mar. Lo segundo mandamos fazer galeas y reparar las que estã fechas: y las ataraçanas dõde esté. Lo tercero que por escusar los dichos robos y represarias mandamos que anden por la costa de la mar donde fueren menester dos galeas y dos vallineles cõ los hombres de armas que para esto fueren menester: los quales anden cõtinuamente guardando y faziendo lo que nos les mandaremos y a nuestro seruicio cumpliere.

¶ Ley. VI. Que no se cierren los rios, calles, ni barrios por donde andan los nauios.

¶ El Rey don Enrique Segundo en Toledo.

MANDAMOS que los rios y calles, y barrios, que son en termino de las ciudades y villas donde los nauios y pescadores acostumbraron andar o donde se vsan los officios comunes a todos: que ninguno sea osado de los cerrar, ni empedir. Y qualquier que lo contrario fiziere pague ciẽt marauedis para la nuestra camara y a sus expẽsas sea desfe-

desfecha la cerradura, o impedimento que fizo fasta treynta dias, saluo si mostrare nuestro priuilegio en contrario.

Ley VII. De los thesoros que fueren fallados.

¶ El Rey D. Iuan. I en Biruiesca. Año de mil ccclxxxvij.

Ordenamos y mãdamos que qualquier [a] que supiere, o oyere dezir que en la ciudad, o villa, o lugar donde morare, o en su termino ouiere thesoro, o otros bienes algunos, o otras cosas que pertenezcan a nos: que nos lo vengan a fazer saber luego por ante escriuano publico a la justicia que ouiere jurisdicion en aquel lugar: y el que lo fiziere assi saber si fuere fallado que fue assi verdad lo que fizo saber que aya por galardon la quarta parte de lo que assi fiziere saber. Y mandamos que la justicia del lugar, o termino donde esto acaesciere que luego que tal cosa le fuere hecho saber en qualquier manera que de su officio sepan la verdad del hecho, o por pesquisa, o por quantas partes pudieren. Y todo lo que sobre tal cosa fallaren en tal fecho que lo embien ante nos cerrado y sellado y signado de escriuano publico. Porque nos veamos y mandemos sobre ello lo que la nuestra merced fuere: y halláremos por derecho. Y si assi no lo fizieren que por el mismo fecho pierdan el officio.

[a] Que qualquier. Hanc leg. defendit Couar. ruu. in Regul. peccatum. 3. par. 3. secundo. nu. 4.

¶ *Ley. VIII Que cada vno pueda cauar y buscar en sus heredades mineros de oro y de plata, &c. Y que parte pertenesce al Rey.*

¶ Idem.

Porque somos informados q̃ estos ñros Reynos son abastados, y ricos de mineros. Ordenamos y mãdamos q̃ todas y qualesquier personas de nuestros Reynos puedan buscar y catar y cauar en sus proprias tierras y heredades mineros de oro y de plata y de azogue y de estaño, y de piedras y otros metales: y que los puedan otrosi buscar y cauar en otros qualesquier lugares no haziendo perjuyzio vno a otro en lo cauar y buscar haziendolo con licẽcia de sus dueños. Y qualquier que los dichos mineros fallare que lo que dellos se sacare, se parta en esta guisa. Lo primero que se entregue el q̃ lo sacare en toda la costa que fiziere en lo sacar y cauar. Y lo que quedare sacada la dicha costa que sea la tercia parte para el que lo sacare, y las dos partes para nos.

¶ *Ley.IX. Que los ganados que trauessaren de vna cabaña a otra sean seguros.*

¶ El Rey D.Iuan.II.en Toro.Año de mil.cccclx.

Nuestra merced y voluntades, que los ganados q̃ atrauessaren de vna cabaña a otra, y de vn lugar a otro, sean seguros y no se pierdan por mostrenco, o algarino. Mandamos que si los tales ganados fueren hallados en campo sin pastor: que qualquier que los fallare los tenga de manifiesto en si fasta sesenta dias: y que los faga pregonar en los mercados acostumbrados. E si los señores dellos parecieren: que les sea luego dado y entregado lo suyo, pagando la costa que ouiere hecho en lo guardar.

¶ *Ley. X. Que los nauios que se quebraren, o anegaren no ayan picio y sean guardados para sus dueños.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala.
El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx

Ordenamos y mãdamos que de aqui adelante en los puertos de las nuestras mares de todos nr̃os Reynos de Castilla de Leon y del Andaluzia, no se pidan, ni lleuen por nos, ni por otras personas algunas picio de los nauios que quebraren, o se anegaren en las nuestras mares. Y queremos que los tales Nauios y todo lo que en ellos ouieren, queden y finquen para sus dueños: y no les sea tomado, ni ocupado por persona alguna so color del dicho picio: so pena que qualquier que lo contrario hiziere por la primera vez torne a su dueño todo lo que tomare con mas las costas y daños, y pague el quatro tanto dello para la nuestra camara, y por la segunda vez torne a su dueño todo lo que le tomare con mas las costas, y daños: y que pierda y aya perdido el puerto de la mar: y por razon del qual pide el dicho picio: y el lugar mas cercano del que tuuiere por suyo: y que sea applicado y confiscado por el mismo hecho para la nuestra camara y fisco. Y esso mesmo mandamos y defendemos que quando alguna bestia cayere de puente, o firiere a otra bestia, o persona, o se despeñare carreta, o se cayere casa: que no tomen por esso las justicias, ni los señores de los lugares las bestias, ni las carretas, ni las casas como dize que se acostumbra en algunos de los lugares, pues es injusta esta extorsion y corruptelas, ni de las cosas susodichas, ni de otras

tras semejantes se lleuen derechos de sangre, ni homezillo, y que esto se guarde y cumpla no embargante qualquier vso y costumbre por donde lo tal se diga ser introduzido, el qual vso y costumbre, nos por la presente reuocamos.

¶ *Ley XI. Que la merced hecha de los cueros de los ganados sea ninguna.*

El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc y lxxx.

Mucho se agrauian los pueblos de ciertas prouincias por vna merced nueuamente inuentada q̃ el dicho señor Rey dõ Enriq̃ hizo a ciertos caualleros para q̃ todos los cueros đ los ganados que en ciertos Arçobispados se ouiessen de vender fuessen traydos a lugar muy cierto, y alli se vendiessen en dias y lugares bien señalados: y que a otra persona no se vendiessen, saluo a aquellos que tienen la dicha merced passado cierto tiempo: que otro alguno no los pudiesse comprar, ni cargar so cierta pena. La qual dizen que es nueua imposicion y gran daño dela cosa publica de los dichos Arçobispados, y Obispados, y de los vezinos, y moradores dellos. E si lo susodicho assi se ouiesse de guardar para adelãte: y sobre ello no proueyessemos dizen q̃ redũdaria en gran cargo de nuestras cõsciẽcias. Porẽde queriendo remediar y proueer sobre ello con acuerdo de los de nuestro cõsejo quitamos el dicho derecho è imposicion. Y reuocamos y annullamos la merced y mercedes y cartas y sobre cartas y priuilegios y otras prouisiones que sobre ello tienẽ qualesquier personas de qualquier estado, condicion, preheminencia, o dignidad que sean: y qualesquier nuestras cartas de merced, y confirmacion que sobre ello tengan. Y qualquier vso y costumbre que ayan tenido dela lleuar, y mandamos a las tales personas que agora tienẽ el dicho officio y merced de la cõpra de los dichos cueros y a sus factores y lugares tenientes: y a los que tienẽn dellos arrendado el dicho officio que no vsen mas del en alguna manera, ni lleuẽ rẽta, ni drecho alguno ni otra cosa por razon del, so pena que qualquier que lo contrario hiziere caya é incurra en pena de forçador publico. Y ordenamos que de aqui adelante no se hagan las tales, ni semejantes mercedes. Y si se dieren que no valan, ni se gane, ni se pueda ganar pos-

possession, ni derecho alguno dellas, aunque las tales mercedes contengan en si qualesquier clausulas derogatorias, y no obstancias, y por la presente damos poder y facultad a todas las ciudades y villas y lugares de los dichos Arçobispados, y Obispados, y a todas y qualesquier personas dellas que libremente vendan y compren los dichos cueros sin embargo de la dicha imposicion y del dicho officio, y de las mercedes del fechas: y sin pena alguna segun que lo solian y podian hazer antes que el dicho officio fuesse dado pagando toda via a nos nuestros derechos. De lo qual mandamos dar nuestras cartas a los dichos Procuradores de cortes: y que sean pregonadas publicamente por las plaças y mercados de las dichas ciudades y villas y lugares.

Titulo. XIII. De los yantares.

¶ *Ley. I. Que el Rey deue auer yantar quando fuere por su persona a algun lugar, o estuuiere en hueste.*

¶ El Rey don Alonso en Valladolid. Año de mil cccc y xxx.

¶ En Alcala. Año de xxix.

Yantar deue auer el Rey quādo por su persona llegare a qualquier de las ciudades y villas de sus Reynos, o quando fuere en hueste, o estuuiere en cerco, o quando passare el puerto para yr a la frontera en seruicio de Dios y en defendimiento de la fe y de la tierra. Por el qual dicho yantar se vso y acostumbro pagar seys cientos marauedis de la moneda que corriere, segun que fue ordenado en las cortes por los Reyes nuestros progenitores. Porende mandamos que so tenga y guarde y cumpla assi, y si por fuero, o por priuilegio algunas ciudades, o villas tienen por vso de pagar menos de seys cientos marauedis. Nuestra merced es, que se guarde, assi segun se guardo en el tiempo de los Reyes donde nos venimos. Y mandamos a los nuestros officiales que no tomen viandas algunas fasta que les paguen: y los lugares que tuuieren por priuilegio de no dar yantares, saluo quando nos fueremos a ellos, mandamos que se les guarde.

¶ *Ley. II. Que se paguen al Rey donde llegaren mil y dozientos marauedis.*

Quan-

¶Idem. En Madrid.

¶El Rey don Iuan Segundo en Segouia.

Quando acaesciere que nos o qualquier de nos llegaremos a alguna de nuestras ciudades y villas y lugares donde auemos de auer yantar: que nos sea dado para nuestro yãtar mil y dozientos marauedis de qualquier moneda corriente vna vez en el año. Y defendemos a los nuestros officiales que no tomen ninguna vianda, saluo si la pagaren primeramente. Y que no se pague el dicho yantar, saluo quando nos, o qualquier de nos lo fuere mos a tomar: saluo quando fueremos en hueste, o estuuieremos en guerra. Pero que los lugares donde nos fueremos si han por fuero, o por priuilegio de dar menos de seyscientos marauedis que les sea guardado segun que les fue guardado en tiempo de los Reyes dõde nos venimos.

¶Ley. III. *Que ningunos caualleros, ni ricos hombres tomen yantar en tierra del Rey.*

Defendemos que ningunos caualleros, ni ricos hombres, ni otros hombres poderosos de la nuestra tierra no sean osados de tomar, ni tomen yantares en las villas y lugares de nuestro señorio. Y si lo fizieren, mandamos que los que el daño rescibieren, sean entregados y ayan emienda de las tierras y mercedes que de nos tienen los que lo fizieren. E si tierras y mercedes no tuuierẽ que los nuestros adelantados y merinos, y las otras nuestras justicias y Alcaldes y officiales qualesquier entreguen, y vendan de sus bienes y de sus heredades y de sus vassallos, fasta en quantia de lo que montare lo que assi tomare, so color de yantares con los daños y menoscabos que ouieren fecho y rescebido.

¶Ley. IIII. *Que el Principe no lleue yantar quando viniere donde el Rey y Reyna estan.*

¶Idem.

Mandamos otrosi, que cada y quando el Principe nuestro hijo viniere a la ciudad villa, o lugar donde nos, o qualquier de nos entrare no aya, ni lleue yantar alguno por quanto en nuestra presencia no lo deue auer, ni lleuar. Ni lleue otrosi, yantar el Principe nuestro hijo quando viniere con nos, o con qualquier de nos. Y otrosi q̃ no lleuemos yantar nos, ni el Principe nuestro hijo: saluo en la ciudad villa, o lugar do tuuieremos

remos la noche de aquel dia do entraremos, y no en otra manera. Y que no se lleue del lugar en que no ouiere cient vezinos y den de arriba, y de cient vezinos fasta treynta vezinos: paguen lo que mõtare a este respecto. Y de treynta vezinos ayuso, que no paguen cosa alguna.

¶Ley.V.Del yantar que deue de lleuar la Reyna.

¶Idem.

LA reyna deue auer por yãtar las dos tercias partes de los mil y dozientos marauedis desta moneda de blancas que el Rey acostumbra lleuar que son ocho cientos marauedis de las dos tercias partes, y el Principe nuestro hijo aya por su yantar donde lo ouiere de auer seys cientos marauedis y no mas.

¶Ley.VI.del yantar que deuen tomar los merinos.

¶El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil ccclxxxvj.

ORdenamos que los merinos que anduuieren por nos no puedan tomar yãtares mas de vna vez en el año. Este yantar que lo tomen en el Monesterio mayor del abadengo, o del Priorazgo: y consentimos que lo tomen porque nos, ni los Reyes que despues de nos vinieren no podriamos saber las fuerças y daños que a los Monesterios, ni a las granjas y caserias y a los sus vassallos se hiziessen. Y porque los dichos merinos tengan cargo de defender y amparar a los dichos Monesterios y a todo lo suyo: y a sus vassallos de todo mal y daño como dicho es: y por esto nos plaze que tomen el dicho yantar en la dicha cabeça del abadengo, o priorazgo vna vez en el año y no mas.

¶Ley.VII. De la pena que deuen auer los que toman yantar no les pertenesciendo.

¶Idem.

LOs caualleros è Infançones, y otros hõbres poderosos de nuestra tierra no seã osados de tomar yãtares en las ciudades y villas y lugares de nuestro señorio, ni tomen prendas por ello, y si lo hizierẽ todo el daño que por esto viniere a las nuestras tierras y vassallos: mãdamos que sean emendados y pagados de las tierras y mercedes que de nos han y tienen: y mandamos que si de nos no tuuieren tierras, ni mercedes: mandamos a los Alcaldes y otras justicias qualesquier que entreguen y vendan de sus heredades y bienes y

nes y vassallos, fasta en quantia de quanto tomaren y los daños y menoscabos que ouieren rescebido.

SI el que fuere patron de alguna Yglesia, o ouiere de auer yantar, y pension de la tal yglesia: y finare y dexare muchos hijos que deuam succeder en su derecho. Ordenamos y mandamos, que todos aquellos[a] hijos ayan vn solo yantar y vna pension, que a su padre pertenescia de la tal yglesia y no mas: segun se contiene en el titulo de los patrones.

[a] *Todos aquellos.* Concordat. l. 1. & ibi glos. verbo. *y vna pension.* ti tulo sexto. libro. 1. supra.

Fin del Libro Sexto.

LIBRO SEPTIMO.

Titul. I. De los concejos de las ciudades y villas; y de sus Regidores y officiales y de sus priuilegios y vsos y costumbres.

Ley. I. Como los concejos, ciudades y villas, tengan casas publicas para sus ayuntamientos.

El Rey y Reyna en Toledo. Año, de mil cccclxxxvj.

ENNOBLESCEN se las ciudades y villas en tener casas grandes y bien hechas: en que hagan sus ayuntamientos y consejos, y en que se ayunten las justicias y Regidores y officiales a entender en las cosas compliderás a la república que han de gouernar. Porende mandamos a todas las justicias y Regidores de las ciudades y villas de nuestra corona real y acada vna dellas que no tienen casa publica de Cabildo, o ayuntamiento para se ayuntar: que dentro de dos años primeros siguientes, contados desde el dia que estas nuestras leyes sean publicadas, y pregonadas a veynte y ocho dias del mes de Mayo, del Año de ochenta años. Cada vna de las dichas ciudades y villas hagan su casa de ayuntamiento, y Cabildo donde se ayunten, so pena que en la ciudad, o villa, donde no se fiziere dentro del dicho termino que dende en adelante los dichos officiales ayan perdido y pierdan los officios de justicias y regimientos que tienen.

Ley. II. Quien en los ayuntamientos y concejos no esten, saluo los regidores y officiales y no otro.

Orde

¶El Rey don Iuan Segundo en Palençuela. Año de mil cccc y xxx.

¶Y en çamora, Año de treynta y quatro.

¶En Madrid, año de veynte y cinco.

¶El Rey don Enrique en Cordoua.lv.

ORdenamos que en las nuestras ciudades villas y lugares de nuestros Reynos donde ay Regidores no entren, ni esten con ellos en los concejos y ayuntamientos de los caualleros, ni escuderos, ni otras personas, saluo los Alcaldes y regidores y las otras personas que se contienen en las ordenanças que tienen. Otrosi, que no se entremetan en los negocios del regimiento de las dichas ciudades y villas, saluo los dichos nuestros Alcaldes y Regidores: y que se guarden estrechamente en este caso las ordenanças que cada vna ciudad y villa tiene: y donde no ouiere ordenanças que se guarde lo que los derechos en tal caso disponen. Y mandamos que las nuestras justicias procedan contra los que lo perturbaren y fizieren lo contrario a las penas contenidas en las dichas ordenanças. Y donde no las ay procedan a las penas que fallaren por derecho. Y assi mismo mandamos que puedan entrar en los dichos concejos los Sexmeros, do los ay en aquello que los tales Sexmeros deuen caber segun la ordenança de la ciudad, villa, o lugar donde ay los tales sexmeros. Y porque la guarda de la dicha ley cumple a nuestro seruicio y a euitacion de escandalos y confusiones y otros inconuenientes que de lo contrario se pueden recrescer. Mandamos que sea guardada la dicha ley en todo segun que en ella se contiene. Y qualquier que a sabiendas lo contrario hiziere: q̃ por la primera vez pierda la mitad de todos sus bienes: y por la segunda vez pierda todos sus bienes, y sean obligados por el mismo[a] y applicados para nuestra camara y fisco. Y mandamos a los nuestros Corregidores, y Alcaldes y Alguaziles y Regidores de las dichas ciudades y villas que resistan a los que lo cõtrario quisieren fazer y no gelo consientan[a].

[a] ¶ Consientan. Adde Auenda. de mandatis Regum ca pit. 23. nume. 4. fol. 216. in 2. parte.

¶Ley. III. Contra los que entran en consejo sin licẽcia.

¶El Rey don Enrique Quarto en Toledo. Año de mil ccccl xxij.

POR que mas y mejor guardadas sean las dichas leyes. Ordenamos que qualquier que en el dicho consejo entrare sin licencia

y con

y contra voluntad de la dicha ciudad y villa y concejo della que por cada vez incurra en la dicha pena de veynte mil marauedis a las justicias de la dicha ciudad, o villa, o lugar. A las quales dichas justicias mandamos que lo fagan assi todo cũplir, y la dicha pena executar.

¶ *Ley. IIII. La pena del Corregidor, y justicia que dexa entrar en el consejo personas que no son de consejo.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Madrid.

Ordenamos otrosi, que el Corregidor y justicia que consintiere entrar en el dicho consejo a otro saluo a los Regidores y officiales y escriuanos del dicho cõsejo: que por esse dia pierda el salario, por esse mesmo fecho para el reparo de los muros. E mandamos al concejo de la dicha ciudad y villa do esto acaesciere que se entregue y tome el salario del dicho dia y lo gaste en el reparo de los dichos muros.

¶ *Ley. V. Que se guarden las ordenanças de cada vn cõcejo que todos, o la mayor parte sean concordes en lo que ordenaren.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxv.

Establescemos que sobre los debates y contiendas que se leuantan y recrescen en los concejos, y ayuntamientos diziendo que todos deuen ser conformes a lo que se ouiere de ordenar y hazer. Y otros dizen que basta la mayor parte. Ordenamos que se guarden las ordenanças que cada vna ciudad, o villa, o lugar cerca desto tienen y se guien por ellas. E si ordenanças no tuuieren: y en caso que las aya si son diuersas y contrarias las vnas de las otras: que en tal caso se guarde lo que el derecho dispone: y si las nuestras justicias en esto no pudieren remediar, que nos consulten sobre ello. Y mandaremos proueer como cumple a nuestro seruicio.

¶ *Ley. VI. Que si alguno contradixere lo que el concejo faze que la justicia lo oya.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrid. Año de xxx.

Ordenamos que vala y sea firme lo que fuere fecho y acordado por el concejo y Regidores de qualquier ciudad, o villa, o lugar, y si algunos contradixeren lo que assi fuere acordado y ordenado por el dicho consejo que la nuestra justicia los oya y faga sobre ello lo que fuere derecho

¶ *Ley. VII. Que se guarden los priuilegios de las ciudades y villas en razon del eligir de los officiales.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil cccc y xxxij.

Porque

Porq̃ en algunas nuestras ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos han tenido de fuero vso y y costumbre: y algunas dellas tienen priuilegios y cartas especiales de los Reyes nuestros progenitores, y de nos de elegir officiales y escriuanos y otros asi por vacacion como en otra qualquier manera. Mãdamos que los priuilegios que las dichas ciudades y villas tuuieren y tienen sobre razon de las dichas electiones de officiales. Las dichas electiones en quanto atañen a los dichos Regidores y escriuanos y jurados y fieles y otros qualesquier officios que las dichas ciudades y villas acostumbran proueer, que les sean guardados, y los ayan y tengan como siempre los tuuieron. Pero que esto no se entienda en las Alcaldias: y alguazilazgos y merindades, en que nos solemos proueer, y no las dichas ciudades, ni villas, ni lugares.

¶ *Ley. VIII.* *Idem.*

¶ El Rey don Enrique Quarto en Toledo. Año de mil cccclxij.

Mandamos que las nuestras ciudades, y villas y lugares de nuestra corona real: que tienen por priuilegio, o por costumbre antigua que el derecho yguala a priuilegio. Deue dar y proueer de los officios del concejo de cada vna ciudad villa, o lugar, asi como regimientos y escriuanias, y mayordomias y fieldades y otros officios que pertenescen dar a los dichos concejos: que los puedan libre y desembargadamente dar y proueer, y persona alguna no se entremeta en ello. Y si algunas cartas sobre ello mandaremos dar, aunque contengan qualesquier clausulas derogatorias que no valan, ni donde no ouiere priuilegio, ni costumbre, es nuestra merced de guardar y que se guarden las leyes de nuestro Reyno que en este caso fablan.

¶ *Ley. IX. Que se guarden los priuilegios de las ciudades y villas, y que a su peticion el Rey, ya de proueer de los officios.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

Mandamos, que sean guardados los vsos y las costũbres que antiguamente fueron guardados a las nuestras ciudades, villas y lugares en que a peticion de los concejos officiales dellos, o de la mayor parte dellos: y no en otra manera nos ayamos de proueer y prouea-

mos

mos de los officios de los regimiẽtos y de las escriuanias, y otros officios de las ciudades y villas.

¶ *Ley.X. Que los priuilegios que las ciudades y villas tienen de las escriuanias publicas, o costumbre de quarẽta años les sean guardados.*

¶El Rey don Alonso en Valladolid.

¶El Rey don Iuan. Segundo en Burgos. Año de mil ccccxxix.

Mandamos, que los officios de escriuanias, y notarias publicas que las nuestras ciudades, y villas y lugares tienen por priuilegios, o han tenido los dichos officios por espacio de quarẽta años: que les sean guardados. Otrosi, q̃ ningun escriuano ponga otro en su lugar: aunque sobre ello tengã nuestra carta para lo poder hazer.

¶ *Ley.XI.* *Idem.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Madrid. Año de mil ccccxxxiij.

Vestra merced y voluntad es, de guardar y mãdamos que sean guardados a las ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos sus priuilegios y libertades y franquezas y buenos vsos, y buenas costumbres, segun que les fueron otorgadas por los Reyes nuestros progenitores, y por nos confirmados y jurados.

¶ *Ley.XII. Que en cada ciudad y villa se haga tabla de los derechos de los officiales y se ponga en la pared del juzgado.*

¶El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

Orque en las nuestras cortes que fezimos en la villa de Madrigal tassamos los derechos que auian de auer los nuestros Alcaldes y sus escriuanos, y Alguaziles, assi en la nuestra casa corte y chancilleria. Y esso mismo en la ciudad villa, o lugar que tiene jurisdicion sobre si tienen comunmente tassados y ordenados los derechos que los Alcaldes y escriuanos, y Alguaziles, y merinos han de lleuar, y muchos officiales dellos se entremeten a lleuar derechos demasiados, so color que las ordenanças no se pueden luego mostrar. Porende mandamos que los nuestros Alcaldes de nuestra casa y corte y chancilleria, y los Corregidores, y Alcaldes y otros juezes de las ciudades y villas y lugares cada vno en su jurisdicion: faga cada vno vna tabla que tenga puesta en la pared del su juzgado en que esten puestos y declarados por escripto los derechos que se han de lleuar, assi por el juez como por escriuanos y por sus Alguaziles, y meri-

merinos. Y aquella tabla siempre este puesta alli donde se vea publicamente, y no se lleue mas de aquello.

¶Ley.XIII. Que se guarden las ordenanças de los concejos, y que ninguno se leuante contra el concejo.

¶El Rey don Iuan Segundo en Ocaña.

ORdenamos y mandamos que todas las ciudades, y villas y lugares de los nuestros Reynos sean regidos y gouernados segun el ordenamiento que tienen de Alcaldes y Regidores y officiales de su concejo, y que las justicias no consientan que se fagan ayuntamiento, ni leuantamiento contra el concejo y officiales, porque no se sigan escandalos: y que se guarde de todo en todo lo que acerca desto disponen las ordenanças que los concejos de las dichas ciudades, villas y lugares acerca desto tienen.

¶Ley.XIIII. Que ninguno faga ayuntamiento de gente para embargar lo que el concejo fiziere.

¶Idem.

NVestra voluntad es que los que ayuntaren comunidad, o gente para embargar a los Regidores de la ciudad en regir, o a la justicia por la execucion de ella que puedan ser punidos por los tales Regidores y juezes a quien assi ouieren impedido, segun que lo ordeno el señor Rey don Iuan nuestro padre en Ocaña.

¶Ley. XV. Que los officios de las ciudades y villas no se den por vacacion a personas poderosas.

¶El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil ccccliij.

ORdenamos que los regimiẽtos y otros officios que vacarẽ en nuestras ciudades, y villas y lugares no se den por vacacion, ni renunciacion a personas poderosas: saluo a personas llanas que derechamente ayan de acatar nuestro seruicio, y el bien publico comun de la dicha ciudad: villa, o lugar donde assi vacaren los tales officios. Y mandamos a los Corregidores, Alcaldes y merinos y Regidores, officiales, y jurados de las ciudades y villas, so pena de la nuestra merced y de priuacion de los officios y de cõfiscacion de todos sus bienes para la nuestra camara, que no cõsientan que personas algunas poderosas se apoderen dellos sin nuestro especial mãdado. Y quando algunos de los tales ouieren de venir que vengan llanamẽte en tal manera que no se puedan

dan dellos apoderar. E si de otra manera quisieren estar, o entrar en ellas, o se trabajar por ello, que no los consientan entrar ni estar en ellas. Y mandamos otrosi que si la justicia y Regidores de la dicha ciudad villa, o lugar no fueren poderosos para la resistir y echar fuera la tal persona poderosa: que las ciudades, villas y lugares comarcanos, y todos los otros nuestros vassallos, que sobre ello fueren requeridos sean tenidos de les dar y dẽ todo fauor y ayuda para echar fuera de la ciudad villa, o lugar a la persona poderosa: y para executar todo lo susodicho por nos mandado y ordenado.

¶ *Ley. XVI. Que los concejos no puedan repartir para sus necessidades mas de tres mil marauedis.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Madrid. Año de mil ccccxxxiij.

ORdenamos que sin nuestra expressa licencia y mandado no se pueda repartir, ni reparta en ninguna, ni alguna ciudad, villa, ni lugar de nuestros Reynos para sus necessidades de mas, ni allende de tres mil marauedis. Y los que lo contrario fizieren; pierdan todos sus bienes y sean confiscados para la nuestra camara, y las justicias que lo contrario fizieren pierdan los officios. Y nos no entendemos dar licencia para repartir entre si mas de los dichos tres mil marauedis: saluo mostrando primeramente, como lo han gastado en cosas necessarias y prouechosas a la tal ciudad, villa, o lugar las rentas y proprios dellas: y los dichos tres mil marauedis: porque no aya causa de repartir, allende de lo necessario, ni los nuestros subditos sean agrauiados, ni despachados.

¶ *Ley. XVII. Que los concejos de las aldeas no fagan repartimiento sin ser presentes algunos alcaldes, o Regidores de la ciudad o villa.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxxij.

MAndamos, que ningun repartimiento, ni derrama se pueda fazer, ni faga en nuestras ciudades, villas, y lugares por los labradores, y pecheros que hazen pueblo y Vniuersidad sin ser a ello presentes: y consencientes los Regidores: justicias de las dichas ciudades, y villas: y lugares donde son las tales Vniuersidades. Porque vean si la tal derrama es necessaria, o no; y si de otra manera se fiziere la tal derrama, o re-

partimiento: que aquellos ſobre quien repartieren no ſean tenidos de lo pagar: y eſto ſe guarde, ſaluo en los lugares donde ay priuilegios en contrario.

¶ *Ley.XVIII. Que en los repartimientos de los muros y cauas contribuyan las aldeas.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Segouia.

ORdenamos y mandamos, que quando ſe ouiere de repartir algun repartimiẽto para reparo de adarues, o de barreras, o cauas de algunas ciudades, villas y lugares de nueſtros Reynos: que en tal repartimiento contribuyan y paguen todas las aldeas y lugares: que ſe acogen a la tal ciudad, o villa, o lugar, o ſe aprouechan de ſus paſtos y terminos como quier que el tal lugar ſea de ſeñorio.

¶ *Ley.XIX. Que ſe vean las cercas de las ciudades y villas y ſe reparen.*

¶El Rey don Iuan.II. en Burgos. Año de mil ccccxxix.

MAndamos, que ſean viſtos por los concejos de las nueſtras ciudades, y villas y lugares: y de los nueſtros caſtillos y fortalezas, los muros y cercas de ellos ſeñaladamente en los lugares fronteros dõde es mas meneſter: y ſean luego reparados a expenſa de aquellos que lo han de vſo y de coſtumbre de contribuyr, para los dichos reparos.

¶ *Ley. XX. Que ſe fagan yguals entre los vezinos de los concejos.*

¶El Rey don Enrique Quarto en Cordoua. Año de mil cccc y lv.

POrque ſomos informados que al tiempo que las nueſtras ciudades, y villas y lugares fueron encabeçonados en los pedidos que auian de pagar a los Reyes nueſtros progenitores, y deſpues a nos fue pueſta taſſa ſegun la quantia y ſumma de los vezinos que en ellas morauan: y que agora por las guerras y mouimientos en nueſtros Reynos acaeſcidos: y por las peſtilencias y daños y careſtias de pan: muchas de las ciudades, villas y lugares ſon deſpoblados y otros ſon poblados. Porende mandamos que ſe faga yguala y ſe ygualen los dichos lugares ꝗ ſon poblados cõ los otros que mas han multiplicado: y mandamos a nueſtros contadores mayores que den y libren nueſtras cartas, para ꝗ ſe faga la dicha yguala de vnos lugares con otros.

¶ *Ley.XXI. Que los que tienen caſas en las ciudades no ſalgan a morar a los arrabales.*

Manda

El Rey don Iuan Segundo en Madrid.

MAndamos, q̃ todos aquellos que tienen, o tuuierẽ casas de su morada dẽtro de los muros de las ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos, no seã osados de salir a morar a los arrauales fuera de los dichos muros.

¶ *Ley.XXII. Que los mercaderes vendan las mercadurias dentro de las cercas de las ciudades y villas y no las saquen a los arrabales.*

¶ El Rey don Iuan.II.en çamora. Año de mil ccccxxxiij.

POrque principalmente se deue procurar la poblacion de las nuestras ciudades y villas cercadas y no dar lugar que pueblen los arrabales llanos y descercados: y se despueble lo cercado y fuerte. Ordenamos y mandamos, que los mercaderes y joyeros, y otras personas que biuen dentro de los lugares cercados, no saquen a vender sus paños y mercadurias a los arrauales: y que de aqui adelante todos los mercaderes y joyeros, assi de nuestra corte como de las nuestras ciudades villas y lugares vendan sus mercadurias dentro de los muros. Y que quando nos fueremos a las tales ciudades y villas los nuestros aposentadores con el aposentador de la tal ciudad, o villa donde nos fueremos, o el Principe nuestro hijo ordenen y den sus aposentamientos, o tiẽdas en lugares cõuenibles como mas honesta y deuidamente sin daño del pueblo se puedan y deuan dar.

¶ *Ley.XXIII. Que los jurados de las parrochias morẽ en sus parrochias:*

¶ El Rey don Iuan II.en çamora. Año de mil ccccxxxiiij.

MAndamos, q̃ los jurados de las Parrochias que son en algunas ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos sean tenidos de morar y morẽ en las dichas parrochias y collaciones donde son jurados, porque puedã administrar sus officios, o dar su buena cuenta dellos, o alomenos que morẽ bien cerca de las dichas sus parrochias, y si no lo hizieren seyendo requeridos por sus parrochianos: los dichos parrochianos puedan elegir otros jurados en lugar de los que assi no lo hizieren.

¶ *Ley.XXIIII. Que Valladolid se llame noble.*

¶ El Rey dõ Iuan II.en Ocaña Año de mil ccccxxxij.

POrque la nuestra villa de Valladolid es la mas noble villa de nuestros Reynos: es nuestra merced y voluntad que sea llamada la noble villa de Valladolid.

¶ *Ley. XXV. Que se guarden los priuilegios de los caualleros de alarde que biuen en las ciudades y villas.*

¶ Idem.

MAndamos que todos los priuilegios, vsos y costũbres que han y tienen los caualleros de premia, y de alarde y gracia que mantuuierẽ cauallos que gozen de las honras y franquezas y libertades que los otros caualleros tienen por los dichos priuilegios, vsos y costumbres, no embargantes qualesquier mercedes que sean fechas a qualesquier personas: excepto el officio de fieldad que Luys Gonçalez de Cordoua tiene en la ciudad de Cordoua segun se contiene en este libro en el titulo de los caualleros.

¶ *Ley. XXVI. Que los que mantuuieren cauallos en la ciudad de Seuilla no paguẽ monedas, ni seã encarcelados*

¶ El Rey don Enrique Segundo en Toro.

ES nuestra merced q̃ se guarde la ley del Rey dõ Enrique Segundo en Toro, en que mando que los vezinos de la ciudad de Seuilla, que tuuieren cauallos y armas por año y dia que no paguen monedas, ni sus mugeres, ni sus hijos. Y que estos hijos si son varones gozen del priuilegio fasta edad de xvij. años: y si son hẽbras fasta que se casen. Otrosi que los tales no sean encarcelados, ni sus cauallos, ni armas prendadas saluo por los nuestros pechos y rentas reales. Otrosi que los dichos vezinos de la ciudad de Seuilla, no sean puestos en la carcel por deuda de la Yglesia y clerigos. Y esso mesmo que no paguen diezmo del carbon, ni so color que deuen sean presos, ni encarcelados por aquellos que tienen los alcaçares, ni ataraçanas. Mas que sean juzgados por los Alcaldes de la ciudad: y si fuere derecho por ello seã encarcelados.

¶ *Ley. XXVII. Que los de la ciudad de Seuilla aunque sean generosos no saquen las heredades que fueren de sus parienses sino las que vienẽ de patrimonio, o abolengo a nueue dias.*

OTrosi queremos que se guarde lo que el dicho Rey don Enrique establescio en Toro: que mando que los vezinos de la ciudad de Seuilla: aunque fuessen generosos no mueuan pleytos contra los que tienen heredades de sus padres, o parientes, por causa de troque, o donacion, o por otro qualquier titulo. Saluo si fuere patrimonio, o abolengo. Ca las heredades que son desta manera: bien pueden demandar fasta

fasta nueue dias dende el dia que fuere vendida la tal heredad : si el que la quiere demandar estuuiere en la tierra que entonces no podria alegar ignorancia. Segun se contiene en este libro en el titulo de las vendidas y de las compras.

¶Ley.XXVIII.*Que los vezinos de Seuilla, no sean desposs[e]ydos de su possession. fasta que sean llamados, oydos y vencidos.*

¶Idem.

MAndamos otrosi, q̃ se guarde lo que el dicho Rey don Enrique Segundo establescio. Conuiene a saber que los vezinos y moradores de la ciudad de Seuilla, no sean desposseydos de la possession de los bienes que touieren so color de alguna carta, o mandamiento del Rey, o adelantado, o otro qual quier juez, antes que sean llamados oydos y vencidos. E si alguno contra esto hiziere sea restituydo el dicho despojo en la possession fasta tercer dia por los Alcaldes de la ciudad. El qual termino passado sean restituydos por los officiales del concejo de la ciudad. Item que los pleytos de la ciudad de Seuilla que vna vez fueren acabados por el juez de las supplicaciones que no sean oydos, ni determinados por otros juezes algunos: mas queremos que el juez de las supplicaciones de sentencia, con consejo de los letrados de la ciudad, o de la mayor parte dellos.

¶Ley. XXIX. *Que se guarde la costumbre en el falár de los pescados.*

¶Idem.

MAndamos que se guarde la costumbre que hasta aqui se ha guardado en los lugares y villas que estan a costa de mar cerca del salgar de los pescados frescos, no embargante qualquier estatuto nueuamente fecho por los tales lugares.

NInguno sea osado de impedir la jurisdiciõ que nuestras ciudades y villas han y tienen en sus aldeas: segun se contiene en este libro en el titulo de los juyzios, y de la guarda de la jurisdicion real.

POr releuar a los concejos de las ciudades y villas y lugares que no se reciban agrauios en los pechos concejales. Ordenamos que los escriuanos que son, o fueren por nuestros progenitores y por nos no se entiendan ser escusados de los pechos concejales, segũ se contiene en este libro en el titulo de los esentos.

Titul. II. De los Alcaldes y officiales y Regidores de los concejos.

¶Ley.I. *Que no se acresciente el numero antiguo de los Alcaldes y Regidores y officiales de las ciudades y villas.*

¶El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxxij.

¶Idem. En Madrid. año de xxxiij.

¶Idem. En Palençuela. año de xxxv.

¶Idem. En Valladolid. año de lxvij.

POrque del accrescentamiẽto del numero antiguo que las ciudades villas y lugares de nuestros Rey nos han y tienen por priuilegio, y por costumbre de Alcaldes y Regidores limitado se puede seguir deseruicio y daño y confusion a las ciudades y villas. Porende ordenamos, y mandamos, que todos los officios de alcaldias y Regimientos, Escriuanias que son acrescentados demas de los numeros limitados por los Reyes nuestros antecessores, y por nos en las ciudades y villas de nuestros Reynos sean consumidos: assi como vacaren fasta ser reduzidos a los dichos numeros: saluo ende si por renunciacion vacaren: y que de aqui adelante no podamos accrescentar el dicho numero de los dichos Alcaldes, y Regidores y Escriuanos, aunque la ciudad, villa, o lugar nos embiaren suplicar, y demandar el tal accrescentamiento. En caso que nos suppliquen que no rescibamos la tal supplicacion, ni mandemos dar por ella prouision alguna.

Y mandamos que los Alcaldes, Alguaziles, Regidores que attentaren de rescebir, o rescibieren de aqui adelante Alcalde alguno, o Regidor, o Escriuano accrescentado de mas del dicho numero limitado. Caso que por nos sea proueydo de nueuo, o en el lugar que se ouiere de consumir que por el mesmo hecho, pierdan los officios: los Alcaldes y Alguaziles, y Regidores que fizieren la dicha recepcion. Y que dende en adelante no puedan vsar, ni vsen dellos: y si algunas cartas nos contra lo suso dicho auemos dado, o dieremos que sean obedescidas y no complidas: y sean auidas por surrepticias, y obrepticias: no embargante que tengan qualesquier clausulas derogatorias, aunque faga expressamẽcion desta ley.

Ley

¶ Ley. II. Que los officios de las ciudades y villas que vacaren se consuman fasta el numero antiguo.

¶ El Rey don Iuan Segundo en Guadalajara. Año de mil cccxxviij.

ORdenamos que los officios de regimientos de las nuestras ciudades y villas, cada que vacaren por renunciacion, o por muerte, o en otra qualquier manera se consuman en aquellas personas por quien vacaren, fasta ser reduzidos al numero antiguo. Y los que fueren proueydos de qualesquier officios de regimientos, o alcaldias, o Alguazilazgos, o merindades que no sean rescebidos a los dichos officios fasta que juren en forma deuida en el concejo de la tal ciudad: villa, o lugar donde fuere proueydo del tal officio: por ante escriuano publico: que no dieron, ni prometieron, ni daran, ni prometeran cosa alguna a persona alguna.

¶ Ley. III Que los officiales de los concejos sean reduzidos al numero antiguo y las cartas que el Rey diere en contrario que no valan.

¶ El Rey don Iuan Segundo en Madrid, Año de mil ccccxv.

MAndamos que las ordenãças que el Rey don Iuan nuestro padre que sancta gloria aya hizo en las cortes de çamora año de xxxvi en que mando y ordenó que el numero de los dichos alcaides y regidores y escriuanos antiguamente fuesse guardado, y por vacació de los que fueron recebidos allende del dicho numero fueren reduzidos al dicho numero antiguo: q̃ sea guardado en todo segun que en ella se contiene, y como quier que nos mandemos lo contrario por nuestras cartas primera, ni segunda, ni tercera iussion, ni mas con qualesquier clausulas derogatorias: penas y firmezas: puesto que hagã mencion desta ley, y de otras qualesquier. Aunque las dichas cartas vayan encorporadas, que los Alcaldes y Regidores, y officiales de las dichas ciudades y villas donde acaesciere las obedezcan y las cumplan: y que por ello no incurran en pena, ni en penas algunas, y si en ellas incurrieren dende agora los perdonamos y releuamos y quitamos. Y queremos que toda via la dicha ley y ordenança y cartas priuilegios, y vsos y costumbres que sobre la dicha razon tienẽ les sea segurado.

¶ Ley. IIII. Idem.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid, Año de mil cccc y xlij.

¶ Idem.

POrque toda via es nuestra voluntad de no acrescentar ninguno

guno de los officiales de las nuestras ciudades, villas y lugares, saluo que sean reduzidos al numero antiguo. Ordenamos y mandamos que puesto que por alguna importunidad nos ouieremos proueydo, o proueyessemos de los tales officios acrescentados. Aunque ayamos dado, o dieremos nuestra carta de primera, o segunda iussion, o dende en adelante con qualesquier penas clausulas derogatorias. Es nuestra merced que sean obedescidas y no cumplidas, y que los concejos no vsen con los tales, ni con alguno dellos en los dichos officios. Y que las tales prouisiones sean auidas por obrepticias y surrepticias, y ningunas y de ningun valor y effecto. Ca nos las reuocamos y annullamos por la presente y mandamos que los que lo rescibieren y vsaren con los tales que por el mismo fecho pierdan los officios.

¶ *Ley V. Que no valan las cartas del Rey que son o fueren dadas de los officios de las ciudades y villas allende del numero antiguo.*

¶ Idem.

ORdenamos que qualesquier cartas y prouisiones: que de nos son, o fueren ganadas por qualquier, o qualesquier personas en que mandemos proueer de officios de escriuanias, allende del numero limitado en las ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos, aunque sea dada segunda iussion con qualesquier clausulas derogatorias las tales cartas y prouisiones sean obedescidas y no cumplidas. Y los que fueren assi nueuamente criados no sean osados de vsar de los dichos officios, y los q̃ los rescibieren por esse mismo fecho pierdan los officios.

¶ *Ley VI. Que en las cartas que el Rey diere de officios de regimiento se ponga clausula si no fueren acrescentados.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil ccccxxxij.

MAndamos y ordenamos que cada que nos ouieremos de proueer del officio del regimiento en qualesquier ciudades, o villas de nuestros Reynos que se pongan en las nuestras cartas de prouisiones que nos mandaremos dar que aquel a quien nos proueyeremos del tal officio que no lo aya, ni pueda auer si fuere allende del numero establescido, o acostumbrado, o si el tal tiene otro regimiento. E mandamos a los del nuestro consejo y referendarios secre-

ſecretarios de camara que de aqui adelante no paſſen las dichas cartas y prouiſiones ſin ſer pueſtas las dichas clauſulas, y a los nueſtros Chancilleres que no las paſſen de otra guiſa, ſopena de la nueſtra merced, y demas que la dicha prouiſion no vala, ni tenga fuerça alguna.

¶ *Ley. VII. Reuocacion de los officios de los concejos que el Rey Don Enrique Quarto fizo.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil ccccLxxx.

VEyendo el Rey don Enrique nueſtro hermano los daños è inconuenientes que ſe ſeguian de las mercedes y prouiſiones que auia fecho a muchas perſonas deſde el año de ſeſenta y nueue, en que fizo las dichas cortes en Ocaña de los muchos officios que auia acreſcentado en las prouincias y las ciudades y villas y lugares deſtos nueſtros Reynos, aſsi en Alcaldias, como en Alguazilazgos y merindades y veyntequatrias Regimientos y juraderias y eſcriuanias del numero y fieldades y executorias, y otros officiales a peticion de los dichos Procuradores de las dichas cortes los reuoco y mando a las perſonas que las tenian que no vſaſſen dellas: y porque la dicha reuocacion no ouo effecto, nos ſupplicaron los dichos Procuradores en eſtas Cortes que ſobre eſto proueyeſſemos en la manera q̃ veyeſſemos que mas cumple a nueſtro ſeruicio y al bien comun y paz y tranquilidad de los pueblos Y porque nos ſomos informados que muchos de los tales officiales acreſcentados ſon perſonas habiles y ſufficientes para tener y exercer los dichos officios. Y muchos dellos nos han ſeruido bien y lealmente en los dichos officios, y han aprouechado con el a la Republica, y aſsi ella reſcibiria detrimento ſi de todo en todo fueſſen quitados. Pero auiendo conſideracion al daño y confuſion que trae la multitud a los officiales que por razon del tal acreſcentamiento en los Cabildos y pueblos ſe fallan, y que las leyes de nueſtros Reynos diſponen que los officiales acreſcentados ſe acoſtumbren, y tomado en eſto vna media via. Es nueſtra merced y voluntad, y ordenamos y mandamos que de aqui adelante todos los dichos officios de Alcaldias y Algazilazgos y merindades y voz mayor, y voto Regimientos, y veyntequatrias: y juraderias y fieldades y eſcri-

y escriuanias de numero de concejo, y otros officios publicos que fueron acrescentados, assi por el Rey Don Iuan, como por el señor Rey Don Enrique, o despues por nos, o qualquier de nos desde el comienço del año que passo de mil y quatrocientos y quarenta años fasta aqui. Que todos sean auidos por acrescentados. Y que cada y quando vacaren por muerte, o priuacion, o en otra qualquier manera de los que agora los tienen sean luego consumidos por el mismo hecho, sin otra nueua prouision, ni acto de consummacion. Y que estos tales officios no puedan ser renunciados. E si de fecho se renunciaren y nos de fecho proueyeremos dellos: quier por muerte, o renunciacion, o en otra qualquier manera: queremos y mandamos que las cartas, y sobrecartas que nos dieremos, aunque seã dadas de nuestro proprio motu y cierta sciencia de primera, o segunda y tercera jussion, sean en si ningunas, y de ningun valor y effecto. Y mandamos que no sean cumplidas, aunque contengan en si qualesquier clausulas derogatorias y no obstancias, y penas, y reseruamos para nos que cada y quando qualquier de los dichos officios antiguos que fueron criados antes del dicho tiempo, por muerte, o por renunciacion, o en otra qualquier manera que nos lo podamos proueer y proueamos, segun es vsado y acostumbrado. Y mandamos y defendemos que los que agora tienen los dichos officios acrescentados y criados dende el dicho tiempo aca no hagan de ellos renunciacion en otra persona alguna, ni el concejo, ni officiales: puesto que nos proueamos de los tales officios acrescentados los resciban, y usen con los que assi fueren proueydos dellos, so pena que el renunciante, y el que rescibe la renunciacion: Y los officiales que lo rescibieren al officio pierdan los officios: y queden y finquen inhabiles para auer otros officios, y porque nos podamos saber quales son officios acrescentados, y quales son antiguos. Mandamos a los Escriuanos de cada vn concejo: que so pena de priuacion de los officios de Escriuania: desde el dia que esta ley fuere pregonada y publicada en nuestra Corte fasta ciento y veynte dias primeros siguientes. Trayan, o embien ante-

ante nos memorial biẽ y fielmente sacado y signado de su signo de todos los officios de Alcaydias y Alguazilazgos:y merindades, y Regimientos, y veyntequatrias y fieldades è juradorias y escriuanias publicas de numero y de concejo:y otros officios publicos que son acrescentados y criados en la ciudad, villa, o lugar,o prouincia donde el tiene la escriuania de cõcejo, desde el dicho año de quarenta fasta aqui. Porque todos los otros officiales q̃dẽ por antiguos y deestos podamos proueer:y de los otros nueuos no proueamos, y queden consumidos.Pero es nuestra merced que en esta muy noble ciudad de Toledo se guarde lo que por ayuntamiento della esta ordenado è jurado por nuestro mandado cerca de la consummacion de los officios que vacaren.

¶ *Ley.VIII. Que los officios perpetuos de las ciudades y villas sean proueydos a los naturales dellas y no a otros.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de milcccc y xlij.

Mandamos que los officios perpetuos de las nuestras ciudades villas y lugares no sean proueydos, ni entendemos proueer: saluo a los naturales dellas que sean vezinos y moradores dellas, o seyendo natural dellos,o veniendo a fazer su morada en ella, y no en otra manera.

¶ *Ley.IX. Que los que tienen voz en concejo no den votos por dineros para tenencias de castillos,ni otros officios.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Toledo. Año de mil ccccxxxvij.

Porque acaesce, la ambicion y la auaricia de los officiales de los concejos no aya a lugar. Ordenamos que ningun, ni algun Alcalde, o Regidor, o otro qualquier official que touiere voz en el concejo y regimiento de qualquier ciudad, villa, o lugar de nuestros Reynos, que rescibieren por su voz dineros, o otra cosa que les den por fazer Procuradores, o dar algunos officios, o tenencias de algunos castillos: que por esse mismo fecho no tengan mas voz en dar procuracion, ni otro officio en la tal ciudad, villa, o lugar. Y demas que torne y restituya lo que assi ouiere lleuado con el doblo: la meytad para el que lo acusare, y la meytad para los propios de la ciudad, villa, o lugar donde acaesciere, y que la prueua de las tales dadiuas y extorsiones se pueda fazer y faga, segun

y por la forma que la nuestra ley manda que se faga contra los juezes que toman dineros, o dadiuas por los juyzios.

Otrosi mandamos que los tales officiales, ni alguno dellos no sean osados de dar, ni den tenencias de castillos derribados, ni despoblados, so pena que no aya mas voz en el dicho regimiento.

¶ *Ley. X. Que los officios de los concejos no se den a clerigos.*

¶ El Rey don Ioan. II. en Valladolid.
¶ Idem. En Tordesillas.

ORdenamos que los officios de Alcaldias y Alguazilazgos y Regimientos y otros qualesquier officios de los concejos de las ciudades villas y lugares no se den a clerigos: saluo a aquellos que son casados, y no truxeren vestiduras, ni habitos clericales.

¶ *Ley. XI: Que no se puedan dar officios de Alcaldias, ni Regimientos, ni otros officios antes que vaquen.*

¶ Idem. En Palençuela. Año de xxxv.
¶ Idem. En Burgos. ¶ Idem. En Madrid.

ORdenamos que no se puedan dar, ni fazer merced de officio de Alcaldias y Regimientos, ni otros officios algunos que estan por vacar fasta que sean finadas las personas que los tienen, porque podrian ende nascer grandes peligros. Y que si algunas mercedes auemos fecho en esta razon, nos las reuocamos y mandamos que no valā las cartas, ni alualaes que en contrario fueren dadas.

¶ *Ley. XII. Que no se den expectatiuas de regimientos, ni de otros officios.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

ORdenamos y mādamos que de aqui adelante no se puedan dar expectatiuas de Regimiento de Alcaldias, ni escriuanias, ni de otros officios de qualquier natura que sean, por que seria en gran perjuyzio y daño de las ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos. Y reuocamos qualesquier expectatiuas que fasta aqui son dadas que no ouieron effecto, saluo las que son de padre a fijo no embargantes qualesquier firmezas y penas y abrogaciones, y dispensaciones, y clausulas derogatorias en ellas contenidas: aunq̄ aya sobre ello segunda jussiō, o otras qualesquier cartas.

¶ *Ley. XIII:* *Idem.*
El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccc lxxx.

¶ El Rey don Enrique Quarto en Nieua. Año de mil cccc lxxiiij.

Con-

CON justa causa se ouieron los Sabios antiguos que los fazedores de los derechos disponen que no se diessen gracias, ni cartas expectatiuas a persona alguna de los beneficios, ni officios que possseyan. Y esso mesmo ordenaron que las dignidades y officios, mayormente los publicos se diessen a personas habiles y dignas para los exercer y administrar: porque de lo contrario se siguen muchos y grandes daños a la Republica, y muchos inconuenientes entre los nuestros subditos y naturales: y los dichos Procuradores que aqui estan en nuestras Cortes mouidos con lealtad, y cõ zelo que al bien comun tienen: y a la guarda del juramento que fizieron, nos supplicaron en estas Cortes que sobre lo vno y lo otro mandassemos proueer, reuocando las expectatiuas que fasta aqui eran dadas para qualesquier officios. Y que en lo de las facultades mandassemos entender para que se fiziesse lo que mas cumpliesse a nuestro seruicio y bien de nuestros Reynos. E otro si que mandassemos confirmar la ley fecha por el dicho señor Rey Don Enrique en las Cortes de Ocaña en que reuoco las mercedes que auia fecho a los que tenian officios de por vida para que los touiessen de juro de heredad: y nos vista su supplicacion: mandamos entender en ello a Prelados caualleros y letrados del nuestro Consejo: los quales despues de auer interuenido sobre ello muchas platicas, todos de vna conformidad nos fizieron relacion que era cosa muy justa, y aun necessaria que sobre todas las dichas tres peticiones por los dichos Procuradores fechas: nos ouiessemos de proueer: y quanto a la primera de las expectatiuas que algunas vezes los Reyes de gloriosa memoria nuestros antecessores solian dar a algunas personas, y nos esso mesmo auemos dado para que ayan algunos officios que despues vacaren, que les parescia que deuiamos reuocar las que fasta aqui eran dadas que no auian effecto, y de que aqui adelante no se deuian dar a persona alguna conformandonos en esto con la ley que el señor Rey don Iuan de gloriosa memoria nuestro padre cuya anima Dios aya, fizo en las Cortes de Valladolid el año de quarenta y

ta y dos. Los inconuenientes que desto resultan son muy claros y notorios. Y otrosi, quanto a la segunda y tercera peticion de las facultades que a algunas personas se han dado para que puedan renunciar sus officios en su vida, o al tiempo de su muerte, y de las mercedes y cartas que fasta aqui son dadas para aquellos que tenian officios, o Alcaydias de Fortalezas de por vida los tengan de juro de heredad: que les parecia que destas tales facultades y mercedes resultan muchos mayores daños, agrauios, è inconuenientes. Y especialmente parecian luego manifiestos los siguientes. El primero que estas tales prouisiones no se conformauan con la intencion con que estos publicos officios fueron fallados y ordenados, antes de todo en todo era contrario lo vno de lo otro. E porque segun la doctrina moral de los hombres de buen entendimiento naturalmente deuen ser fechos señores y Regidores de los otros. Y quando estos tales rigen y gouiernan: entonces la Republica se llama bien auenturada: y la sacra escriptura tales juezes y Gouernadores mando que fuessen dados al pueblo. Conuiene saber varones prudentes y temientes a Dios en los quales ouiesse verdad, y aborreciessen auaricia: despues como communmente los hombres sean inclinados a lo malo sean defectuosos y solamente aquellos que fallan buenos que subjectando y poniendo so los pies las passiones è inclinaciones naturales niegan y fuerçan sus appetitos y se gouiernan por el freno de la razon. Y estos solamente son dichos hombres de buen entendimiento. Siguese que estos son, y deuen ser llamados para regimiento y gouernacion de la Republica: y para exercitar los officios della: y para que resciban tenencias y guarda de fortalezas: y que estos tales conoscidos y experimentados en los tales exercicios deuen ser buscados y llamados para el vso de ellos. Y no se deuen proueer por affiction particular, ni por conjunction del deudo que el padre tenga a su fijo, ni el hermano al hermano, y assi todas las otras personas. Antes se presume que mas ciega y afficionadamente eligieran queriendo proueer a la persona mas que al officio, o cargo. Lo qual es notorio que se siguiria si

ria ſi ouieſſe las tales facultades. Y los tales officios ouieſſen de ſer perpetuos: lo otro porque pueſto que ſe preſuma que la perſona que tiene el Alcaydia, o el officio publico es digno y habil para exercer no ſe ſigue por eſſo que lo ſera el fijo, o el hermano: ca la eſcriptura y la experiencia nos faze ciertos, que muchos fueron buenos y tuuieron fijos malos, y muchos fueron amigos de Dios que ſus hermanos fueron aborreſcidos del. Y ſeria muy errado penſamiento penſar que el don y gracia de bien gouernar ſe dirige de padre en fijo de vna perſona en otra. La otra porque naturalmente la eſperança del galardon deſpierta los hombres a trabajar de ſer buenos y virtuoſos: y los diſcretos conoſcen que la honra es priuilegio de la virtud. Y quando conoſcen que los officios de honra ſe han de dar a los que fueren fallados buenos y virtuoſos, y no por ſer fijos de los officiales, o Alcaldes. Todos ſe esforçaran a exercitarſe en las virtudes y bondad por alcançar el premio de la honra. E ſi conoſcen que por eſta via no lo han de alcançar: ligeramente ſe boluerán a ſeguir los vicios, y mayormente quando vieren que por tales maneras los malos é inhabiles, y defectuoſos ayan los honores y dignidades, y aun pueſto que ſe pudieſſe dar certidumbre y el que gana la facultad, o la merced prouee ſu officio a perſona digna y habil: aun ſe ſigue deſto gran inconueniente, que es derogacion de nueſtra Real preheminencia. Lo otro, porque todos los derechos aborreſcieron la perpetuydad del officio publico en vna perſona, y communmente en los tiempos que floreſcia la juſticia: los officios publicos eran añales y ſe remouian y dauan a voluntad del ſuperior: pues quanto mas pareſce coſa reprouada en derecho hazerlos quaſi de juro de heredad, para que venga de padre a fijo, como de bienes hereditarios? Aſsi que pareſce claramente que de las tales prouiſiones ſe ſiguen peligros è inconuenientes: y aun cargo de las conſciencias de los Reyes que dan las tales facultades y mercedes, y de los que las reſciben y vſan dellas. Porende que les pareſcia que deuiamos ordenar que de aqui adelante las tales facultades y mercedes

cedes no se diessen. Y essomismo deuiamos reuocar todas las dadas qualesquier facultades y cartas é impedimentos, y otras prouisiones que fasta aqui han seydo dadas, assi por los dichos señores Rey Don Iuan nuestro padre: y el Rey Don Enrique nuestro hermano, o qualesquier dellos, como por nos, o qualquier de nos a qualquier, o qualesquier personas de qualesquier ley, estado, o condicion preheminencia, o dignidad que sean: faziendo los tales officios de iuro de heredad, o para que pudiessen disponer de sus officios publicos que tengan: quier sean officios de dignidad con administracion de justicias, o Alcaldias de qualquier qualidad que sean y Alguazilazgos y merindades, prebestazgos, juzgados, Regimientos y veyntequatrias, voz y voto, voz mayor de concejo, o alcaldias de sacas fieldades executorias, juraderias, mayordomias de Concejos y escriuanias de rentas y publicas de numero: y otros qualesquier semejantes officios publicos que tengan cargo de administracion de justicia de regimiento, y gouernacion de pueblo, o prouincia. Y esto mismo las tenencias y Alcaydias de Castillos y Fortalezas que en qualquier manera de las susodichas estauan dadas: por manera que los dichos inconuenientes cessen, y nos libremente pudiessemos proueer a los concejos y pueblos, y a la Republica de buenos y sufficientes officiales, y cada y quando vacassen los officios y Alcaydias por muerte de quien los ouiere tenido: y que sobre ello deuiamos ordenar, y estatuyr en la forma siguiente, y nos touimos lo por bien, y por esta ley de nuestra sciencia y proprio motu. Reuocamos y damos por ningunas, y de ningun valor y effecto todas y qualesquier mercedes y cedulas y alualaes: cartas de priuilegio, y sobrecartas, y qualesquier prouisiones que fasta agora no han auido complido effecto dadas a qualquier, o qualesquier personas de qualquier ley, estado, o condicion preheminencia, o dignidad que sean, assi por los dichos señores Rey Don Iuan: y Rey Don Enrique, o qualquier dellos, como por nos, o qualquier de nos para que puedan renunciar, o dexar, o traspassar los dichos officios,

chos officios, o qualquier dellos que ayan tenido y tienen sus fijos, o nietos, o yernos, hermanos, o parientes, o otras qualesquier personas que sean nombradas especialmente, o generalmente, o postrimera voluntad por testamento, o manda, o cobdicillo entre viuos por renunciacion, o dexamiento, o en otra qualquier manera, y con otras qualesquier facultades y clausulas en las dichas cartas y prouisiones, y en cada vna dellas contenidas. E otrosi qualesquier cartas, cedulas, o aluala es, y cartas de priuilegios, y sobre cartas, y otras qualesquier prouisiones dadas a qualquier, o a qualesquier personas de qualquier estado, o condicion preheminencia, o dignidad que sean assi por los dichos señores Reyes don Iuan y don Enrique, o qual quier de ellos, o por qualquier de nos fasta agora. Para que ouiessen los dichos officios, o qualquier, o qualesquier dellos, por juro de heredad para ellos, y sus successores con qualesquier otras clausulas, y facultades vinculos y firmezas, aunque fuenen ser dadas por merinos, o seruicios, o en satisfaction de cargos y deudas, aunque sean dadas a Procuradores de cortes con clausula que no puedan ser reuocadas, y todos, y qualesquier recebimientos y tomas de possession, y actos por virtud dellos fechos en los casos susodichos: y las que de aqui adelante contra el tenor y dispusicion desta ley se dieren, o fizieren. Mandamos que de aqui adelante no ayan fuerça, ni vigor alguno. Y por quitar confusion y materia de escandalos en los dichos pueblos. Declaramos que todas y qualesquier personas que fasta aqui por virtud de las tales mercedes y facultades son rescebidas a los dichos officios por muerte, o por renunciacion, o dexamiento libre y puramente fecho. E vsan dellos libre y pacifica y enteramente que estas tales facultades y mercedes se entiendan que estas que han auido complidamente effecto. Pero los que fueren renunciados, o dexados por los que primeramente los tenian por virtud de las tales facultades a sus hijos, o nietos, o otras qualesquier personas reseruando para si el exercicio en su presencia, o la quitacion y derecho de los tales officios, y declaramos que estas ta-

les facultades y mercedes, aunque no han auido effecto que se comprehendan: so la disposicion desta ley. Mandamos y ordenamos que dentro de nouenta dias contados desde el dia que estas nuestras leyes y ordenanças fueren publicadas y pregonadas en nuestra corte todas y qualesquier personas que por virtud de las dichas facultades, o de qualquier dellas han renunciado, o dexado a qualquier de los dichos officios, o cargos que tenian en sus fijos, o nietos, o hermanos, o en otras qualesquier personas que han retenido para si en su vida el exercicio y quitacion, o otra qualquier cosa que elijan y declaren en su concejo, o por ante el escriuano publico de lo en el concejo que es cabeça, o lugar a quien pertenesce el rescibimiento del tal officio. Si quiere vsar del todo del, o dexarlo de todo en todo aquel en quien lo renuncio: y si dixere que el quiere vsar del tal officio: queremos que lo pueda fazer y mandamos que no vse del no embargante la tal renunciacion, o otros qualesquier actos que sobre ello fasta aqui sean hechos en fauor de aquel que rescibio la renunciacion y que dende en adelante la tal facultad y la renunciacion: y todo lo por virtud della fecho quede y finque ninguno y de ningun valor y effecto como dicho es. Pero si dentro del dicho termino eligiere y declarare que quiere que aquel en quien renuncio su officio vse del. Elo tenga que lo pueda fazer con tanto que aquel en quien lo renuncio sea de edad de diez y ocho años complidos o dende arriba: y dende adelante aquel que lo renuncio no pueda vsar del, ni sea rescibido al vso y exercicio del. E si dentro del dicho termino delos dichos nouenta dias los que renunciaron y traspassaron los dichos officios y cada vno dellos no fizieren la tal electión y declaracion en la forma susodicha que dende en adelante passado el dicho termino el tal officio quede libre, con el que primero lo tenia y ouo fecho la tal renunciacion y vaque por su muerte, y traspassamiento. Y que las tales facultades y cartas dellas, y cada vna dellas queden, y finquen ningunas y de ningun valor como dicho es: y mandamos y defendemos que los que primera-

meramente tenian los dichos officios si quedaren segun la disposicion desta ley en aquellos a quien los renunciaron y traspassaron: no vsen dellos dende en adelante aquellos por quien fueron renunciados y traspassados no vsen dellos contra esta ley. So pena que qualquier que lo contrario hiziere caya è incurra en las las penas en que caen los que vsan de officios publicos sin tener poder, ni auctoridad alguna para ello. Y los actos en que interuinieren sean ningunos, y pierdan la meytad de todos sus bienes para la nuestra camara. Y queden y finquen inhabiles para tener officios publicos dende en adelante. Y que los otros officiales del concejo no se junten con ellos como con officiales: so pena que pierdan los officios y queden inhabiles para auer aquellos, ni otros, y queremos y ordenamos que todas y qualesquier mercedes y facultades que de aqui adelante fueren fechas y dadas contra el tenor desta nuestra ley y contra lo en ella contenido sea en si ninguno y de ningun valor, aunque contengan en si qualesquier clausulas derogatorias y no obstancias. Y quanto a lo de las alcaldias y tenencias de los castillos y fortalezas: queremos que quede a nuestra libre disposicion para las dar y quitar quando y como quisieremos y entendieremos que cumple a nuestro seruicio.

¶ *Ley.XIIII. Que el Regidor no tenga otro officio en el concejo.*

¶ El Rey don Enrique Tercero en Burgos. Año de mil cccc y xj.

TEnemos por biẽ que los Regidores y otros officiales que han de auer hazienda del concejo que no puedan auer mas de vn officio en el dicho concejo: y si tomare otro officio que pierda el que primeramente tenia, y nunca lo aya, ni tẽga mas. Otrosi q̃ los Alcaldes y Alguaziles, y merinos de nuestras ciudades y villas y lugares no arrienden nuestras rentas, ni sean fiadores dellas. E todos los otros officiales: assi los que son deputados para ver hazienda del concejo como otros qualesquier, puedã arrendar si quisierẽ las dichas nuestras rentas.

¶ *Ley.XV. Que los que tuuieren dos officios en el concejo, que renuncien el vno.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Toledo. Año de mil cccc xxxvj.

Establecemos que qualquier Regidor de nuestras ciudades, villas y lugares que tuuiere por merced la escriuania del juzgado de los Alcaldes ordinarios della que el que tuuiere los tales dos officios sea tenido de renunciar y renuncie el vno dellos qual mas quisiere, fasta dos meses primeros siguiẽtes dende el dia que fuere requerido, so pena que dende en adelante por el mesmo fecho ayã vacado y vaquen ambos a dos: y nos proueamos dellos a quien nuestra merced fuere.

¶ *Ley. XVI. Que vna persona no pueda tener mas de vn officio de regimiento.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil cccc y xxiij.

Tenemos por bien, que vna persona no aya, ni pueda auer mas de vn officio de regimiento, y si mas ouiere en su poder que se ha de retener en si el que mas quisiere: y dexar el otro, y no pueda vsar del. Otrosi mandamos, que el Regidor q̃ no siruiere el officio de regimiento, y no continuare en la ciudad, villa, o lugar do fuere Regidor que no lleue salario alguno a. saluo si fuere occupado en nuestro seruicio, o de la ciudad, villa, o lugar do assi fuere Regidor.

¶ *Lex. XVI.*
a ¶ *Que no lleue salario alguno.* Ad idem leg. 19. inf. & quę late not. Auẽdani. de mandatis Regum Hispaniæ. 1. part. c. 3. n. 3.

¶ *Ley. XVII. Que los Alcaldes y Regidores y officiales de Concejo no viuan con otro algun Alcalde, o Regidor.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Guadalajara.
¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil y cccc. y lxxx.

Ordenamos y mandamos, que ningun Alcalde, ni Regidor, ni Iurado, ni Alguazil, ni otra persona que tenga voto en el Cabildo, o ayuntamiento donde fuere vezino, o morador, ni contador, ni mayordomo del tal concejo: no pueda viuir: ni viua con otro Alcalde, ni Regidor, ni Alguazil, Iurado, ni otra persona que tenga voto en el mismo Cabildo, o ayuntamiẽto de aquella mesma ciudad, o villa, o lugar: so pena que aquel que lo contrario fiziere, pierda el officio q̃ assi tuuiere: y dende en adelante no vse del, ni sea recebido su voto en el tal Cabildo, o ayuntamiento.

¶ *Ley. XVIII. Que no valan las facultades que los Reyes dieron para que el padre y el hijo tengan vn officio.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil y cccc. y xlv.

Por

Porque por importunidad de algunas personas los Reyes nuestros progenitores, mandarõ proueer de algunos officios de regimientos y veyntequatrias y juraderias: conuiene saber a padre è hijo y a dos personas que quando el vno estuuiere en el concejo, o cabildo: que no entre el otro: y que el que entrare rija. Lo qual es gran confusion de los dichos officios y dañoso al buen regimiento. Porende reuocamos las dichas prouisiones y cartas, y de aqui adelante no entẽdemos proueer de los dichos officios de la forma que dicha es.

¶ *Ley. XIX. Que a los Regidores absentes no sean pagados salarios.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil y ccccxxxiij.

Ordenamos y mandamos que en tanto que los Regidores de nuestras ciudades y villas, fueren absentes que no les sea pagado salario alguno: saluo si estuuieren en nuestro seruicio, o de la ciudad, villa, o lugar donde son Regidores.

¶ *Ley XX. Que no passen renunciaciones de las alcaldias y regimientos, ni juradurias, ni otro officio, saluo de padre a hijo.*

Ordenamos que no se libren, ni passen renunciaciones de Alcaldias, ni regimientos, alguazilazgos, ni merindades, ni juraderias, ni escriuanias: saluo de padre a hijo. Y esto quãdo a nos pluguiere de proueer d qualesquier de los dichos officios al hijo de aql que lo renunciare y seyendo idoneo para ello, y no passando, ni excediendo el numero antiguo.

¶ *Ley. XXI. Que el Regidor no pueda renunciar su officio: saluo por enfermedad, o por otra justa causa.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Madrid. Año de mil y ccccxxxv.

Establescemos, que ningun, ni algũ Regidor de qualquier de la nuestras ciudades, villas, y lugares no puedan renunciar el officio de regimiẽto, ni escriuano publico del numero: saluo por razõ de enfermedad, o de impotencia, o de otro impedimẽto legitimo. Saluo si fiziere la dicha renunciacion por las causas susodichas en manos de los otros Regidores de la tal ciudad, o villa, o lugar, y quiẽ de otra manera renunciare su officio de regimiento, o de escriua-

no q̃lo aya perdido. Y aquel en quien fue re renũciado no pueda del gozar: y en tal caso la election de los dichos officios sea de buelta a los Regidores: assi como si el dicho officio vacasse por muerte: y nos no entendemos de proueer d̃l tal officio: assi renũciado en perjuyzio del derecho de la tal ciudad, o villa, o lugar. E si por alguna importunidad proueyeremos a alguno: q̃ los Regidores no seã osados de lo rescebir: sopena de priuacion de los officios. Pero q̃ los dichos Regidores puedan elegir tres al officio que assi vacare, porq̃ nos de los dichos tres elijamos y proueamos al vno. La qual dicha electiõ mãdamos, que fagan los dichos Regidores cõ la justicia del mismo lugar. Y reuocamos la ley que dispone q̃ la tal renunciacion puede ser fecha en hijo, o en yerno. Y si se fiziere que sea auida assi como si en estraño fuesse fecha.

¶ Ley. XXII. *Que los que renuncian sus officios viuan veynte dias despues.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

Mvchos fraudes a se hazẽ en las renunciaciones de los officios publicos. Y quando algun hõbre que tiene officio publico se vee cercano de la muerte: y que no lo puede tener por esso entonces renũcia. Y otros procuran con el que faga la renunciacion: y estos entiẽden en perjuyzio de nuestra Real preheminencia: y en daño de la republica. Por ende ordenamos, y mandamos q̃ de aqui adelante la renuncia cion que alguno fiziere de su officio, q̃ tuuiere no vala: si

¶ *Lex XXII.*

¶ *Muchos fraudes.* Renunciãs officium publicũ, post renunciationem factam viginti dies viuere tenetur, vt fraus euitetur. Si verò ante viginti dies decesserit, officium vacat p mortem, & non per renunciationem. Hoc dicit. Cõcordat. l. 5. in curijs factis à Carolo Quinto olim Hispaniarum Rege Anni. 1542. & reg. Cãcellariæ apostolicæ Innocẽ. 8. decimaoctaua. & Pauli tertij regu. 19. De infirmis cotũ beneficia resignantibus. Cuius verba sũt. Item voluit, quod si quis in infirmitate cõstitutus resignauerit aliquod beneficium, siue simpliciter siue ex causa permutationis, & postea infra viginti dies à die per ipsum resignantem præstandi consensus computãdos de ipsa infirmitate decesserit ac ipsum beneficium quauis authoritate cõferatur per resignationẽ sic factam, collatio huiusmodi nulla sit ipsumq; beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare. Fũdata est hæc lex in voluntate Principis, secũdum Gomesiũ. loquendo de regu. Cancellar. Apostoli. ꝑmissa in capi. secundo. nume. 72. de rescript. lib. 6. Decius consil. 224. Quã rationem arbitrariam, & aliam ob fraudem vitãdam ponit Ludouic. Gomess. in regul. Cancellari. De Infirmis resignãtibus quæsti. 25. Et probatur in hac lege in illis verbis, *Se vee cercano de la muerte.* ¶ Alia ratio est, quia officia publica magis idoneis, & Reipublicæ vtilioribus sunt concedenda, & nõ per fauorem, & successionem, & ita

ita tenetur collator conferre, prout dixi loquendo in dignitatibus ecclesiasticis in l. secunda. tit. 6. lib. primo. suprà. & quæ tradit Molinæus, De infirmis resignan. in regul. Cancellariæ Apostolicæ. num. vigesimoquinto. vbi assignat duplicem rationem illius regulæ.

¶ Quæritur primò, A quo tempore currant viginti dies? Respond. quòd à tempore, quo admissa fuit resignatio per Regem, vel alium, qui habuit potestatem recipiendi eam: nam antequam fuerit admissa, nihil actum est, ideoque cessaret dubium, an vacaret per mortem: nempè cùm renuncians non abdicauerit à se officium per renunciationem, seu resignationem, sed illud tempore mortis habeat, procul dubio vacabit per mortem. Quæ omnia soluit textus in authentica. de nupt. §. deinceps. collatione quarta. nec requiritur collatio officij, seu beneficij, nec verbũ conferatur, positum in tex. dictæ regulæ esset frustra tonè positum, contra textum. & gloss. in l. prima. ff. quod metus cauſ. vt existimat Rebuffus in praxi benefici. gloss. duodecima. pagi. 521. numero secundo. in interpretatione prædictæ regul. de infirmis resignantibus. Verba enim illa, ac ipsum beneficium conferatur per resignationem sic factam. non obstant: tum, quia causa frequentiæ ponuntur, quia ferè semper contingit eodem, quo resignatur instanti, conferri. tum ad excludendam maiorem dubitationem, siue implicando casum dubitabiliorem, vt, videlicet, regula nedum procedat in simplici resignatione ad commissa, & consummata, sed etiam collatione ex ea sequuta. & sic multò magis locum habet, si fortè tantùm sit admissa. tum, alioqui via esset aperta passim hanc dispositionem fraudandi, quia resignatarius supplicaret Regi, vel Papæ, vel alteri, qui haberet potestatem admittendi, vel faceret supplicare nomine cedentis, de simplici admissione, vt sic non posset amplius reuocare. vt not. Carolus Molinæus in regula. De infirmis resignan. num. septimo.

¶ Quæritur, Vtrùm dispositio huius legis, & regulæ Cancellariæ sibi similis, sit fauorabilis, vel odiosa? Respondendum est fauorabilem, & non odiosam esse, cum concernat bonum publicum, ne officia publica, & beneficia dentur per successionem, & in fraudem, vt fit in istis resignationibus, quæ fiunt in fauorem amicorum & consanguineorum, & in odium collatorum, & sic non est restringenda, sed amplianda, vt ex Gomesio in dicta regul. quæst. prima tertia. quinta. sexta. & pleniùs quæstione decimaseptima. quau[illegible] in decimanona dixerit odiosam. Et quod sit fauorabilis. tenet Petrus Rebuffus in practica beneficio. regula. De infirmis beneficia resignant. gloss. quarta. num. nono. pag. 515. Carolus Molinæus in dicta regula. num. 76. quamuis nouam dispositionem contineat, & quodammodo pœnalis sit, actum annullando in odium fraudis. iuxta notata per Baldum & Iasonem in l. non dubium. C. de legibus. Panormi. Feli. nume. tertio. & Decius in capit. secundo. de constitutionibus. Alexan. & Ias. in l. turpia. ff. de legat. primo. Barbat. in rubri. de fide instrumen. columna. 23. Philippus Franch. in capit. quoniam. num. 6. de electione. lib. sexto. Baldus & Paul. in l. nemo martyres. C. de sacrosanct. eccles. Ludouicus Gomes. in capit. statutum. num. 90. de rescrip. lib. sexto. Ioannes Igneus in l. tertia. versic. Item siue. num. octauo. in prima par. fol. 313. ff. ad Syllanian. Gulielmus Casado. super regulam Cancellar. decis. decimaquarta. num. septimo. & decisio. 32. numero quinto. per l. Senatus ff. de contrahend. emptio. Ex quo in fauorem publicum versatur, vt prædictus Carol. Aduertit, & ad fraudes euitãdas. argumen. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquiliam. capit. vt famæ. de sententia excommunicationis. Alexand. in l. si constante. ff. soluto matri. quod è republica est, fauorabile est, ideoq; potius ampliandum, quam restringendum. & Bart. in l. quẽ admodum. nume. quatto. C. de agric. & censit. lib. vndecimo.

¶ Sed est dubium, Vtrum post admissam resignationem officij debeat resignãs viuere viginti dies, & sic si in vigesimo à die resignationis admissæ fuerit mortuus, vacet per mortem, & non per resignationem, & Rex posset iure ordinario prouidere tale officium per obitum vacans? In quo dubio dicendum censeo, quod non solùm in beneficijs ecclesiasticis, sed etiam in merè secularibus & profanis officijs resignatis debet resignans viuere viginti dies post admissam resignationem & renunciationem. Ex Francis. Marc. in decisione. 284 in prima part. quem sequitur Rebuff. in practica beneficii. pag. 516. glos. quinta. Quia in his beneficia secularia ecclesiasticis sunt in hac lege æquiparata, vt aliàs notabat Soci. consil. 54. Miror quod in præsenti. lib. tertio. Decius in l. fina. in fi. numero tertio. C. de pactis. Gomesi. in regul. De infirmis resignantibus, quæstione vigesimasecũda. Et sic dispositio in officijs spiritualibus, per prædictam regulam, per hanc legem habent locum in officijs publicis profanis. Et sic viuere oportet resignans à die præstiti consensus viginti dies. Et debet decedere post vigesimum diem, nempè vigesimo primo, alias per obitum, & non per resignationem vacauit officium renunciarum. Imò videtur dicendum, quòd dies renuntiationis admissæ non sit computandus in numero viginti dierum, cum lex ista requirat post factam renuntiatio-

nem, quòd resignans viuat viginti dies, ibi. *Sino viuiere veynte dias despues q̃ atorgare la tal renunciation.* Quia dies debet intelligi de integro & naturali. argumento. l. quæritur. ff. de statu hominum. & sic viginti quatuor horarum. l. more Romano. ff. de fer. Sed si dies renunciationis esset computandus in termino, non esset integer: ergo de sequenti verbum, *despues*, est intelligenda hæc lex.

¶ Item, nam dictio, post, seu postea, exclusionem inducit, vt post diem renunciationis vixerit viginti dies, vt ad sensum recte intelligentis colligi potest. Nam cum quis dixerit, post diem Sabbati hoc sermone non includitur dies Sabbati. capitulo. quòd à patribus. & capitulo. quod die. septuagesimaquinta distinctio. Albericus in dictionario litera. P. verbo, Post diem Sabbati. Et colligitur ex pluribus iuribus citatis ab Andrea Tiraquello in repetitione. l. si vnquam. verb. & postea. C. de reuocand. donatio numero decimooctauo, vbi tenet, quod idem est cum per dictionem, Post, aliquid ius disponit, sicut per dictionem. A. Sed sic est, quòd quando terminus assignatur per dictionem. A. dies termini non computatur in termino, ergo & in dictione, *despues*, posita in hac lege, cum æquiparatorum, &c. notat Alexander in consilio quadragesimosecundo. In causa & lite inter Christophorum. colum. tertia. nume. quinto. lib. tertio. Porrò hæc dictio, Post, apertè declarat eum diem, cui adijcitur, non comprehendi. vt probat textus in. l. si cui legetur. in verbo. Post bienniuim. & in verbo. præsentibus. & ibi Aretin. columna secunda ff. de legat. primo. & in. l. si ita fuerit libertus. ff. man. testam. Barto. in. l. secunda. §. creditum. columna secunda. versic. Aduertè & ibi nouior. ff. si certum petatur. Salycet. in. l. si pacto. columna quinta. C. de pactis. Latè Andre. Tiraquel. in tracta. de retract. ritul. primo. §. primo. gloss. vndecima. num. 50. Ludouic. Gomess. in regula Cacellatiæ Apostolicæ. De infirmis resignan. quæstione. 37. vbi determinat, quod dies termini assignatus per dictionem. A. qua idem denotat quòd dictio. Post, vt per Tiraquellum vbi supra. numero. 51. in statuto, vel lege non computatur dies termini in termino. Licet alias dies termini non computetur in termino secundum communem opinionem, teste Gomess. in dict. quæst. 37. & asserui contra communem contra alteram communem. l. prima. gloss. prima. quæstione vigesimasexta. titulo secundo. lib. tertio. ordin. column. 827. cum sequent. tamen omnes communiter concordant. quòd quando terminus est præfixus per dictionem exclusiuam. A. vel Post, dies termini non computatur in termino: quia illa dictio. A. de sui natura denotat separationem diei, in quo datur terminus à termino præfixo, & sic excluditur dies ille termini, à quo die fit actus. per plura iura, quæ adducit Alexander in lege prima. ff. si quis caut. & sic apparet, quòd dies præstiti consensus in litera præsentis legis, cum loquatur per verbum, Post, idem significans, quod dictio. A. dies termini non computetur in termino viginti dierum: nec etiam hoc casu verificetur de momento ad momentum à die præstiti consensus, nec reliquum diei, in quo fuit datus consensus, fuit de intentione Principis venire. Licèt alias nisi fuisset posita dictio exclusiua, veniret, & computaretur de momento ad momentum. vt dicunt Ioannes Andreas. & alij in capitulo. super eo. de appellationibus. quam dixi communem in dicta lege prima. glossa prima. quæstione vigesima sexta. titulo secundo. libro tertio. ordinament. Tamen non habet locum, quando ponitur dictio. A. in termino, quia tunc dies termini non computatur in termino, nec etiam de consuetudine. Quam opinionem dixit magis communem Decius in dicto capitul. consuluit. 2. columna quarta. numero decimo septimo. de appellationibus. Et seruari in palatijs dixit Albericus in dicta lege prima. ff. si quis cautio. Quamuis contrariam opinionem sequendam esse potius & de consuetudine seruari contra Decium existimet Tiraquel. de retract. §. primo. gl. 11. num. vigesimosecūdo. Tamen cū dictio, Post, separatiua sit posita in dispositione legis, seu contractibus ibi numero 49. fatetur dies termini non comprehendi. Sensit Carolus Molinæ. in consuetud. Parisien. titu. primo. §. quarto. quæstione a num. 4.

¶ Præterea dies termini tūc demum computatur in termino, & currit de momento ad momentū, quando constat de assignationis termini hora. vt post Bonifa. in tract. de malefic. De forma citationis accusa. nu. 27. voluit Tiraquel. vbi suprà. nu. 41. versic. Decimoquinto limita. Et sic in renunciationis admissione debet constare de die, & hora in reliquum ab illa hora computetur terminus de momento ad momentum. Quod non reputo verum, cùm terminus ponatur per dictionem exclusiuam, & sit fauore reipublicæ, & secundum ius antiquum commune nostra lex. Et sic si non apponatur hora, absque dubio nō currit de momento ad momentum. Felin. in cap. quod ad consultationem. num. 27. de re iudica.

¶ Insuper statutum disponens de tempore, quod currere solet de iure cōmuni de momento ad momentum, vt non inducat superfluitatem, nouiq; aliquid inducat, tale tempus non debet currere à die termini, secūdum disposita à iure communi. Alexand. consi. 87. nu. 8. & 9. lib. 7. loquendo in nostris terminis Sed hæc cessant, ꝑpter dictionē. Post:

Post, quæ excludit de iure diem termini, vt dictũ est. Tum etiam, quia respectu reipublicæ, vt officia per resignationem conferantur, est in damnũ ipsius, & Regiæ Maiestatis, vt hac lege expressũ est, ideoque non computatur dies termini de momento ad momentum, vt probat Tiraquel. de retract. titu. primo. §. 1. glos. 11. num. 44. nec debet talis interpretatio in eius odium fieri. l. ad rempublicam. in fin. verbis. ff. de mune. & hono. in illis verbis cæterum cum damno publico honorem cõmitti non est dicendum.

¶Sed est dubium, Vtrum dies cæptus habeatur pro completo, nempe si renuncians moriatur prima hora vigesimi diei? Et respondendum est, cum sit materia odiosa & damnosa Reipubli. per præmissa, non impletur cum dispositione legis, nisi absoluto termino in totum post vltimum diem decesserit, per præmissa, & l. tertia. §. minorem. ff. de minorib. l. in omnibus. ff. de actio. & obligat. Quamuis in fauorabilibus, & non odiosis Reipublicæ præsertim dies cæptus habendus est pro cõpleto, vt gloss. in Clementi. fina. verb. in decimo octauo anno. de ætate & quali. Gondill. à Villa diego de irregulari. cap. 10. Bertachin. in tracta. de episcopis lib. 2. quæst. num. 54. in quarto volumi. tracta. Ioannes Igne. in rep. l. necessarios. §. non alias. num. 359. ff. ad Syllania.

¶Dubitari etiam posset, vtrum locum habeat in renunciatione officiorum facta apud concilium ciuitatis, vel alterius personæ ex priuilegio, vt habent Hispalenses in suis collationibus, vt constat ex confirmatione. l. 64. in pragma. Regum Catholicorum, & sic debeant in omnibus seruari contenta in hac regia lege? Respondendum est quòd sic, cum per subrogationem & priuilegium possint recipere renunciationes officiorum publicorum, & in eo vt eligantur habiles, consistat fauor reipublicæ. l. 65. in dictis pragma. & est faciẽda præsentatio in Cõcilio ciuitatis infra sexaginta dies post factam renunciationem, & possessio officij apprehendi oportet ab illo, in cuius fauorem fuit facta resignatio sub pœna declarata in. l. 66. in lib. pragmati. Regum Catholicorum.

¶Sed est quæstio, An possint interuenire dona, promissiones, pretium ad hoc vt fiant prædictæ renunciationes in fauorem alicuius, vel vt fiant electiones, & suffragantes ad vota alliciantur, & subornentur, seu corrumpantur per hæc ad aliquem admittendum ad officium publicum per renunciationem, seu electionem, vel præsentationem? & si interfuerint, vtrum sit prouisio nulla? In quo dubio dicendum est cum. l. 65. libro pragmaticarum Regum Catholicorum, quòd prouisio, seu electio facta ad officia publica per suffragia eligentium & suffragantium debet esse libera ab omni obligatione, promissione, datione, vel precatione, seu pretio per se, vel per interpositam personam directè, vel indirectè quocunque modo, siue fiat obligatio ante prouisionem, seu post, nam erit ipso iure nulla. Cuius verba sunt.

¶*Mandamos que ningun officio de Alcaldia, ni Alguazilazgo, ni Regimiẽto, ni Veyntequatria, ni fiel executoria, ni Iuraduria no se puedan vender, ni trocar, ni dar en pago, ni por otro precio, o respecto de precio alguno, que en los tales officios interuengan, agora lo den las personas en quien se renunciare, o traspassare por ellos directa, ni inderectamente, ni los votos que se dieren en las tales electiones, prouisiones que se hizieren de los dichos officios, o en alguno dellos, o en los officios de procuraciones de Cortes, y escriuanias publicas, donde por priuilegio y costumbre antigua pertenesce la tal election, como dicho es, se den por precio, ni por respecto de precio, ni por sobornacion, ni ruego de otras personas à pedimiento, o causa de la persona que viniere de ser elegida, ni hagan promessas, ni obligaciones de dar cosa alguna por los tales officios antes, ni despues de auidos por palabra, ni por escripto, ni por los tales titulos susodichos se puedan renunciar, ni traspassar los dichos officios de Alcaldias, y Alguazilazgos, y Regimientos, y veynte y quatrias, è Iuraderias, y fieles executorias por ninguna ni algunas personas que los tengan. Y en caso que los renunciaren en otras personas, que la tal renunciacion sea en si ninguna, y por la virtud della, ni de la prouision, que por virtud della se hiziere, no pueda lleuar, ni ganar derecho alguno a los tales officios, ni alguno dellos, ni sean recebidos a ellos, ni a la possession vel quasi, y vso, y exercicio dellos, aunque muestren, ni lleuen nuestras cartas y prouisiones de merced, confirmacion de los dichos officios por virtud de las dichas renunciaciones, o electiones, o*

por

por facultad q̃ ayan auido de nos, o de qualquier de nos para renunciar los tales officios. ¶ *Por quãto desde agora declaramos, q̃ las tales cartas, y facultades serã d nos impetradas y ganadas cõ no verdadera relaciõ, y q̃ no emanarã de nuestra volũtad. Y desde agora las reuocamos, cessamos, y anullamos y mãdamos q̃ sean obedescidas, y no cũplidas, y q̃ por no las cũplir, no ayã, ni incurran en pena alguna: y puesto q̃ de hecho seã recebidos a los tales officios, q̃ por esse mismo hecho, sea en si ninguno el tal recibimiẽto. Lo qual mãdamos q̃ sea ansi cũplido, è guardado, y q̃ persona, ni personas algunas no vayã, ni passẽ cõtra ello, ni parte dello, so pena q̃ qualquiera persona q̃ renunciare el dicho officio de Regimiento, o Alcaldia, o Veynte, y quatria, o Iura doria, o Alguazilazgo, o fiel executoria, o recibiere dadiua, o promessa directè, ni indirectè por respecto de officio q̃ tiene, o tuuiere, q̃ por esse mismo hecho haya perdido, y pierda el tal officio q̃ assi renũciare, y tuuiere, y q̃ de vaco, para q̃ nos proueamos del a quiẽ nuestra volũtad y merced fuere: y la persona q̃ lo cõprare, o a quiẽ se renunciare, o cõprare voto, o lo ouiere por ruego de otras personas a su pedimiẽto, o causa suya directè, o indirectè, aya perdido, y pierda los tales marauedis, q̃ por tal officio diere, y no pueda auer ni aya el tal officio q̃ assi cõprare, o ouiere por tales ruegos è sobornaciones, puesto q̃ nos les hagamos merced del por virtud de la tal renũciaciõ. E los marauedis q̃ den cõfiscados a nuestra Camara y fisco. Los q̃les nos desde agora auemos por cõfiscados, y applicados a nuestra camara y fisco por esse mismo hecho, y derecho.* ¶ Ex quo cõstat renũciationẽ officij publici faciẽdã esse libere, sine modo, pacto, promissione, vel prece, seu pretio, alias est nulla ipso iure, & collatio, & cõfirmatio etiã à Principe facta, prout in renũciationibus, electionibus, & collationibus beneficiorũ ecclesiasticorũ institutũ est, & simoniacũ reputatur cap. quãpio. 1. q. 2. c. cũ pridẽ. & ca. fin. de pactis. & ca. vnico. vt eccles. benefici. tex. cũ gloss. in cap. 2. de electione, lib. 6. gloss. in cap. ex parte. de officio delegat. Rebuff. in cõcordat. tit. de collationibus, & in practica beneficio. de permutatione vers. Vigesimo quarto. pag. 535. nu. 52. Aymõ Crauet. consil. 122. col. 1. l. 6. ti. 16. par. 1. & nimirũ si in istis electionibus, in quibus versatur vtilitas publica, & ex recta officialiũ gubernatione, & ex eorũ habilitate pax, & tranquillitas, & obseruatio legũ, & securitas cõsciẽtiarũ principũ æquiparentur, & si de prophanis officijs sit electionibus spiritualibus, & de beneficijs & officijs ecclesiasticis, vt officia publica indignis, omissis dignis, vt sæpe fit destitutis fauore nõ cõferantur, vt apertè dicit Pragmati. 65. Regum Catholicorum, quæ fortè fuit causa finalis vt ex Procemio colligitur, ne inhabiles admitterentur per prædictos illicitos modos ad officia publica, habilibus & sufficiẽtibus repulsis, ibi. *Porque muchos hõbres inhabiles, &c.* Et sic qñ habilis est electus, videtur, quòd etiã si preces interueniant, vel pretiũ, quòd non habeat locum dispositio prædictæ Pragmaticæ, quia deficit causa finalis, qua cessante, cessat dispositio legis. argumẽto. l. cum tale. 71. §. falsam causam, ibi, quia ratio legandi legato nõ cohæret. ff. de cõditionibus & demõstrationibus. Nam causa, quæ inseritur in lege, præsumitur esse finalis. vt ibi notat Bald. sumens occasionẽ ex gloss. ibi, in verb. nõ cohæret. & in. l. general. ter. col. 2. versicul. Sed in dubio. C. de episcopis & clericis. & in. l. 2. §. fina. ff. de donationibus. Tiraquellus in tracta. De causa cessante. limitatio, prima. numero vigesimonono. & notat Decius in. l. vnica. columna septima. numero decimoquinto. versicul. Glossa secunda. in verbo, Interest. C. de senten. quæ pro eo quod interest proferun.

¶ Nam quando aliquid statuitur cum causæ expressione, censetur statutum contemplatione causæ expressæ. Bartolus in. l. si pupilli. §. item si. numero quinto. ff. de negotijs gestis & in. l. ita stipulatus. numer decimoquinto. ff. de verborum obligationibus, qua dispositione finali cessante, cessat legis dispositio. Panormitan in capit. cum cessante. numero secundo. de appellationibus. glo. Bartol. & Iaso numero octauo. in. l. stipulatio ista habere licere. §. alteri. ff. de verborum obligationib. Sed ratio finalis est prouidere, ne homines inhabiles consequantur officia publica. Si ergo electus esset bonus & habilis, non haberet locum dispositio prædictæ Pragmaticæ, quæ in electione indigni tantùm per præmissa est intelligeoda. Preces enim pro digno quanuis sint prohibitæ in electionibus, & inducant simoniam, non nocent electo, nec simoniacam electionem faciunt. gloss. in capit. Moyses. verb. rogauerit. octaua quæst. prima.

ma.capit.illud. iuncta gloss. prima. octaua quæstione secunda, & ibi Archidia. capit. quibusdam. iuncta gloss. actionis. prima quæstio. 1. Ergo & in specie proposita. Et iura, quæ loquūtur in electionibus ecclesiasticis, etiam locum habent in secularibus, ex ijs, quæ suprà dixi, & æquiparantur. vt facit Panormi. in cap. cùm in iure peritus. vlti. verb. de electionib. & in cap. postquam. numer 2. & in capit. licet. numer. 11. eod. titul. & qui habet pro se nobilium suffragia, cùm multùm pro eis præsumendum sit præferendus erit alteri, qui cæteris paribus non habet vota ita qualificata, cum censeatur sanior. Panormita. in capitu. de multa. de præbend. & in cap. dudum. nume. secundo. de electio. glo. qua maiores natu in cap. lex. vbi latè dixi in lectione ordinaria. distinct. 2. Verba enim legis posita in prooemio, causam finalē denotant l. fina. vbi Bart. Bald. Angelus & Imol. notant. ff. de hæredibus institūen. cum alijs pluribus idem tenentibus refert Andreas Tiraquel. in tracta. de causa cessant. limitatio. 1. nume. 64. & ex ratione restringitur dispositio legis quantumcunque contineat verba præcisa. Ias. in. l. non dubium. nume. 36. C. de legibus. & in. l. quāuis. C. de in ius vocā. & est deducenda ad rationem tanquam ad finem. Panormi. in capit. non debet. de consangui. & affini. colum. 2. numer. 1. & secundum mentem disponentis ex expressis in dispositione restringenda est dispositio. Panormita. in capit. secundo requiris. num. 2. de appellationib. Ergo primus intellectus ad dictam. l. 64. sit, quòd locum habeat, quando eligitur indignus: si verò dignus, etiam si interueniāt munera, preces, & alia, de quibus ibi, electio erit valida: quia illud vnum propter publicam vtilitatem lex prætendit, vt dictum est.

¶Item, quòd verba, pretium, & pactiones in his publicis officijs non possint interuenire pacto resignantium, habet locum, cùm partes inter se conclusiuè paciscuntur: secùs si, & quatenus Principi placuerit, & non alio quouis modo pacta exposita Principi, alioqui nunquam renuntiationes fieri possent, si partes non possent conuenire, vt in permutatione beneficiorum. tradit Decius consi. 141. Secùs si partes inter se machinarentur nullà habita superioris ratione. cap. cùm olim. vbi Collect. de rerum permuta. Boeri. in decisio. 205. nume. 5. Parisi. ita intelligendus consil. 130. num. 12. lib. 4. Paluda. in quarto sentent. distinct. 25. quæstio. 4. artic. secundo. versi. Exemplum de permutatione. Princeps enim omnia poterit in derogationem dictæ. l. 64. & iuris positiui concedere. capit. proposuit. de concessio. præbend. Imò hodie officium tabellionatus, & alia huiusmodi officia Princeps concedit ex renuntiatione, dato renuntianti certo pretio, & ideo censentur bona propria quamuis ex Principis liberalitate concedantur, & sint intransmissibilia, & cōpellitur quis si non habeat alia bona vendere tale officium publicū, vt ex pretio satisfaciat suis creditoribus, & si pater emat tale officium, filio imputabitur in legitima. Et sic practicatur apud supremos causarum iudices apud Hispanos. Et sic officium decurionatus, Tabellionatus, & alia officia publica cùm vendi possunt ex licentia Principis, quotidie æstimantur in bonis proprijs possessoris pro bonis firmis, & sic imputantur in legitima, & conferuntur. vt Paulus Parisi. consil. 56. numero vndecimo. lib. quarto. Probat & Couarru. lib. 3. Variarum resolut. cap. 19. num. 6. Dixi in prima parte horum cōmentariorum in. l. 8. verbo. *Estudios.* colum. 80. tit. 2. lib. 1. ordinamen.

¶Quid autem esset, si is, in cuius fauorem fuit facta electio officij publici per renuntiationem, eo tempore habebat aliud publicum officium incōpatibile simile, vel dissimile, vtrùm per acceptationē secundi vacet primum? Dic, quòd duo officia publica quis habere nō potest, & per acceptationem alterius incompatibilis, cessat omne ius, quod habebat ad primum, & vacat. tex. singula. in capit. vt quis. 25. de electionib. lib. sexto. text. in. l. 14. isto titul. suprà. Facit ordinatio Regis Illephonsi, *De los Iurados*, capit. 19. dicens, *Que el Iurado no pueda tener dos officios incompatibles, sino, que acceptado el vno, sea visto desistirse del otro, como es de Veynte y quatro. y Iurado.* Tum quia impossibile est, quòd quis duobus officijs simul inseruire valeat, & dum vni voluerit assistere, in alio nullatenus poterit, iuxta illud euangelicum, Nemo potest duobus dominis seruire, &c.

¶Tum etiam: quia cum quis in pluribus est diuisus, sui plenam habere non potest potestatem, nec perfectè officium sibi commissum peragere potest. capitu. diuersis fallacijs. de cleric. coniuga. & qui seruire vult duobus, deficit ambobus. glos. capitul. final. 49. distinctione. & gloss. diuisus. in dict. cap. diuersis.

¶Tum etiam, quia vt Plato libr. 31. Dialogo. 3. de republi. vel de iusto. pagin. 561. notanter ait, Singuli, singula rectè conficere possunt, plura verò minimè: quòd si quis plura tractare aggrediatur, in singulis ita deficiet, vt in nullo euadat egregius. Et secundum Aristote. 4. metaphysi. Vnum quodque opus melius perficitur, dum intenditur circa vnum, quàm circa plura. Ergo per acceptationem secundi officij amisit primum, nec ipsum amplius iuxta regiam legem habere poterit.

¶Sed etiam dubitari poterit. Aliquis intendebat habere voces & suffragia illorum, qui officia possunt conferre ex priuilegio, ciuitatenses collationum amplissimæ simul & per opulentæ ciuitatis

uitatis Hispalensis, cuius tenor priuilegij infrà subijciam, & promisit certum quid pretij, vel obligatione, pacto, seu verbo suffragari debebtibus vel alteri eorum propter quam promissionē illici tam, vt in prædicta Pragmati. habetur, est nulla collatio officij: sed antequam conuenirent in vnū & suffragia præstarent, promittens protestatione præmissa reuocauit eam, & recessit ab obligatione, & pacto, & eos esse liberos voluit à tali pacto, & vt suffragium præstarent secundùm suas conscientias pro eo, quem ipsi eligere liberè voluissent, & sic fuit sequuta electio illius, qui antè fecerat promissionem, quam reuocauit, vt præmissum est, an collatio, & electio huiusmodi sit valida, cum recessit à tali pacto, & in libertate pristina, sine fraude reliquit electores? Respond. secundùm ea, quæ proposita fuerunt, validam fuisse ipsam electionem, nam pœnituit debito tempore, & potuit, & cum fuit proprium factum pendens à sua volūtate, bene potuit ab eo recedere, & annihilare promissionem suam, tam ex parte promittentis, quàm recipientium obligationes. l. si quis iusiurandum. vbi Bald. num. 1. C. de reb. credi. & iur. iur. Bart. in l. quāuis. C. de transact. Et ad cui tandam pœnam locum habet pœnitentia. Bald. in l. alia. C. de his quib. vt indig. Bart. in authenti. Nouo iure. C. de pœna iudi. qui malè iudi. Ergo si se retraxit, & pœnituit à promissione, res est in sui principio, & tanquam si nunquam interfuisset, cessauit spes præmij, & præmium, seu subornatio. & electio fuit liberè facta, & valida, & sic pœna Pragma. & l. 26. titul. quinto. parti. 1. & extrauagan. Cùm detestabile. de simoni. inter communes, locum non habent, si pœnitentia ducti non perseuerarint in ea volū: ate, donec sequuta fuerit communis electio. vt in ca. perpetuæ. de electio. lib. 6. Panormi. in cap. congregato. eod. tit. Greg. Lopez in dict. l. 26. in glo. 2.

¶ Priuilegium autem Regis Illephonsi Hispalensibus datum, & confirmatum per l. 7. titu. 1. suprà isto lib. 7. est huiusmodi.

¶ *E si por auentura acaesciesse, que finare alguno de los nuestros Iurados, mandamos que los omes buenos de aquella collacion onde fuere aquel Iurado, que catē, y escojan entre si vn ome bueno, abonado, de buena fama de aquella collacion misma, con consejo y acuerdo de algunos de los nuestros Iurados, y que le presenten delante el nuestro Adelantado si fuere y, è que le tome la jura. E si el Adelantado y no fuere, que lo traygan ante qualquiera de los nuestros Alcaldes mayores de y de la dicha ciudad que le tome la jura en nuestro lugar, y que este sea nuestro jurado, con los otros nuestros jurados.*

¶ Omnia requisita in nostra lege, sunt seruanda in renunciationibus officiorum publicorum factis in manibus aliorum quàm Regis virtute priuilegij: quia quanuis fit recessum à persona, non tamē à forma, alioqui ad superiorem deuolueretur potestas ipsorum, ex glo. dispositione. in Clement. vni. de suppl. negli. prælato. Facit cap. 2. de suppl. negl. præla. & quæ not. Barb. in ca. venerabilis. nu me. 15. de offi. delega. Corf. in sin. g. verb. consiliū. ad fin. Felin. in c. cùm accessissent. nu. 18. de cōsti. & tex. in d. clem. vni. §. Prioratus. quem prædicti dicunt singu. ad hoc, quòd si etiam iure deuoluto pertineret præsentatio & institutio propter negligētiā inferioris ad superiorem, ipse superior tenetur conferre beneficium iure deuolutionis, seruatis qualitatibus ipsius benefici), & eisdem personis, quibus tenebatur prouidere inferior ad præsentationem Patroni. Ex quo infertur, quòd homines boni collationum, tenentur eligere Iuratū bonum, & idoneum, iuxta formā prædictæ Pragmaticæ, & si scienter eligant indignum, & nō seruent formā ipsius præsentatio & electio non erit recipienda à iudice Regio, si ei cōstet de defectu, & indignitate præsentati, sicut Episcopus, quando ei præsentatur indignus ad beneficium. l. 5. & ibi Gregorius Lopez. verb. *Digno.* tit. 15. part. 5. Adde quæ dixi in l. 2. titu. 6. lib. 1. suprà in glo. prima. colum. 257. versic. Hinc infertur affirmandum de conferendis magistratibus secularibus.

¶ Vtrum autem resignatio officij fieri possit per procuratorem ad hoc specialiter constitutum? Respond. posse. Quia id possūm per alium, & quod per me. l. certè. §. primo. ff. precari. cap. cum olim. de offic. delegat. capit. mulieres. §. illi verò. de sententia excommunicationis. Tum etiam ex text. claro in Clement. vnic. de renunciat. Guilielmus Cassado. de renunciat. decisio. 2. Selu. in tracta. de beneficio. 3. part. quæsti o. 16. Archiep. Florentin. 2. part. titu. 1. capit. 5. §. vndecimo. Syluest. verb. renunciatio. in princ. & quæst. 6.

¶ Dixi in capite quæstionis, specialiter constitutum, vt adnotarem, ad renunciationem faciendam, speciale mādatum necessarium esse. ex Cardina. in dict. Clemen. vni. de renunciatio. opposi. 1. Panormit. & Docto. in capit. accedens. de præbend. Ioan. Selua de beneficio. in 3. part. quæstione septima. Ea est enim ratio, quia Procurator, seu administrator sine speciali mandato non potest donare, l. contra iuris. §. fina. ff. de pact. l. creditor. §. Lucius. ff. mandat. l. prima. ff. quibus mod. hyp. solui. l. filius familias. ff. de donationibus. Ias. in l. præsens. num. nono. C. de transact. Ioan. à Grassis in tract. de substantialibus procuratorij. verb. concludendum. num. 4. ergo ad renunciandum, cùm idem sit remittere, quod donare. ¶ Est tamen dubium. Vtrum renunciationes officiorum sint publicandæ, vt suum effectum sortiri valeāt? Respon-

Respondeo quod sic intra sexaginta dies post Regis confirmationem, nec tali officio resignato, amplius vti poterit resignans l. 66. in libr. Pragmati. Regum Catholicorum. In beneficijs ecclesiasticis si resignatio fuerit facta in curia, publicatio debet fieri intra sex menses, si extra, intra mensem secundum Innoc. Octaui. regul. Cancellariæ apostoli. 34. vbi gloss. & Gomessi. & Cazol. Molinæ. Panor. cons. 99. lib. 1. Philippus Corneus consil. 137. lib. 3.

¶ Renunciationes debent fieri liberè absque alicuius pacti, modi, seu conditionis, & promissionis adiectione. Petrus de Vbald. in tracta. de permut. beneficio. nume. 41. & sine fraude. cap. secundo. de renunci. libr. 6. cap. vnico. de rerū permut. lib. 6. Regula Innocen. 8. Cancellariæ apostolicæ 43. vbi præcipitur, quòd renūcians teneatur iurare talem renunciationem fuisse factam absque dolo, & resignatarius etiam tenetur iurare id in specie nostræ legis, vt habetur in pragma. 65. lib. Pragma. Regum Catholicorum, ibi, *que antes que sea recebido al vso y exercicio del que no dio, ni prometio, dara, ni prometera directè, ni indirectè, por si, ni por otra persona alguna, dineros, ni otra cosa alguna por el tal officio, por troque, ni en cambio, ni en pago, è que no ono votos algunos por precio de dadiua, dada, lo prometida, ni por ruego de otras personas, à pedimiento o causa suya. E que si el tal juramento no hiziere, que no sea recibido al dicho officio. Y sino fuere recebido, q̃ no vala el tal recibimiēto, è sea ē si ninguno, è no pueda vsar, ni vse del tal officio.* Potest enim superior per iuramentū constringere electores, vt eligant secūdū Deum & conscientiam magis idoneum & vtilem ecclesiæ. textus & ibi Panormita. in capitul. constitutis. columna prima. versicu. Nota primò. numéro primo. de appellationibus. ergo & per iuramentum inquirere vtrùm interuenerunt aliqua, quæ libertatem eligendi dignio rem auferunt, vt sunt dona, & promissiones &c. Iuramentum in multis interponitur, vt tollat presumptionem doli & malitiæ, vt in accusatione criminali, in petitione restitutionis in integrum, & in alijs huiusmodi. Ad idem est lex secunda. suprà hoc titul. lex nona. titu. decimo tertio. libro secundo: suprà. l. tertia. titulo. 14. eodem lib. secundo.

biuiere veynte dias despues [a] que otorgare la tal renunciacion. Y de otra guisa que podamos proueer del dicho officio sin embargo de la tal renunciacion, o de la prouision que por virtud della se diere: assi como proueyeramos si nunca la tal renunciacion interuiniera.

¶ *Ley. XXIII. Que las ciudades y villas que no tienen priuilegios de elegir officiales que el Rey pueda proueer.*

¶ El Rey don Iuan en Toledo. Año de mil ccccxxxvij.
¶ Idem. En Madrid Año de xxix.
¶ Idem. En Valladolid. Año de xx.

TEnemos por bien que las ciudades y villas y lugares que han y tienen por priuilegio, o por vso y costumbre de elegir regimientos, o escriuanias quando vacaren que el tal priuilegio: o vso y costumbre les sea guardado [b], y en las otras ciudades y villas y lugares que no lo hā por priuilegio vso, ni costumbre.

Mandamos que quede la libertad en nos para que podamos

¶ *Veynte dias despues.* Scilicet exclusa die, in qua fuit facta & admissa renunciatio, nec dies connumerandus erit de momento ad momentum, nec dies cæptus habetur pro completo in ista lege, cū tractetur de odio Reipublicæ, & præeminentiæ Regis, vt dixi in priori glossa.

¶ *Lex.* XXIII.

¶ *Les sea guardado.* Concordat. l. septima. titul. primo. supra isto libr. septimo. supra. l. 19. tit. 13, li. 2. Forma, consuetudo, & lex antiqua in electione officialiū est seruāda. tex. & ibi Bar. in. l. super creandis. C. de iur. fisc. lib. 10. l. Actuarios. C. de numerarijs & actuar. lib. 12. vbi glo. fin. notat, nō valere, quæ fiūt à non iure electo, & facit argumentū in

contra-

prouecr de los tales officios que vacaren por muerte, o por renunciacion, o por otra qualquier manera a quiẽ nuestra merced fuere. Tãto que las personas a quien proueyeremos sean vezinos y moradores de las ciudades villas y lugares donde fuerẽ proueydos de los tales officios y naturales dellas[a]. O que ayan seydo vezinos dellas diez años antes que por nos fuere proueydo del tal officio, lo qual mandamos que se guarde no embargantes qualesquier cartas q̃ nos dieremos contra lo de suso contenido. Y aunque sean dadas de nuestra sciẽcia, y proprio motu y deliberada voluntad. Y aunque demos segunda jussion con qualesquier clausulas derogatorias y otras qualesquier firmezas y que los emplazados por ellas: no parezcan, ni cayã en otra pena, ni rebeldia: ca nos los absoluemos, y damos por libres y quitos de todo ello.

¶*Ley.* XXIIII. *Que los officios que el Rey diere por vida de alguno no vaquen por finamiento del Rey.*

¶El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxxvj.

ORdenamos, q̃ los officios de nuestra casa, y los officios: otrosi de los Alcaldes y Alguaziles y merinos de las ciudades y villas y lugares que por nos, y los Reyes nuestros progenitores fueron otorgados a qualesquier officiales: por su vida, o por nos fueron otorgados por vida de aquellos a quien nos fizieremos merced dellos que no vaquẽ por muerte del Rey que gela dio, o diere[b]. Mas quedẽ siempre

contrarium de l. Barbarius ff. de officijs prætor. vbi valent gesta à seruo electo in Prætorem. Sed id fuit propter bonam fidem eligentium, & communem famam & vtilitatem Reipublicæ, quæ versabatur intuendis factis à Barbario prętore, & durauit iurisdictio committentis. vt dixi in l. 3. tit. 15. lib. 2. suprà.

a ¶ *E naturales dellas.* Ad officia publica naturales regni cæteris exteris sunt præferendi. l. 8. titu. isto. 2. suprà. vbi vide quæ addidi. Nec salua conscientia Princeps aliud facere poterit. text. nota. in cap. bonæ. 2. §. intelleximus. de postul. prælato. verb. Ideoque non poteramus salua conscientia. &c. l. 18. & l. 19. titul. 3. libr. 1. suprà. vbi vide in gloss. 1. l. 3. & ibi Grego. Lopez. verb. *De aquel Obispado.* titul. 15. par. 1. Panorã mita. in dict. capit. bonæ. notabi. 13. Et potius est prę ferendus ille qui est de congregatione. capitul. Abbatem. 2. vbi notat Cardi. 18. quæst. 2.

¶*Lex.* 24.

b ¶*Nõ vaquen por muerte del Rey que gela dio o diere.* Beneficiũ Principis censetur esse perpetuũ saltim ad vitam illius, in cuius fauorem cõcessum est, ideoque officia publica tabellionatus, & huiusmodi, quæ ad vitam concedi solent, successor per mortem concedentis sine culpa tollere nõ potest, vt aduersus vnum illustrem comitem huius regni iudicatum fuit per supremos. Regios senatores, nam successor in regno vel maioria non poterit officia alias perpetua, veluti decurionatum, vel tabellionatum seu similia officia perpetua

pre firmes biuientes los tales officiales: pero que de los officios de la casa, y Corte del Principe despues que reynare pueda fazer lo que quisiere a su voluntad. Y delos officiales de la Chancilleria mandamos que queden firmes por toda la vida de los officiales a quien fueron otorgados: assi como disponemos en los officios de las ciudades, y villas y lugares.

tus à prædecessore collata. vt not. Baldus in capit. vnica. versic. Nota, quòd successor. C. qui successo. feudi dare teneantur. Gregori⁹ Lopez in. l. secunda. verbo. *Sino el fijo mayor*. titul. 15. part. secunda. Non tamen poterunt domini maioricatum concedere cõstellanias perpetuas, vel annuos reditus, vel similia in præiudicium successorũ secundum Baldum in. §. amplius consueuerant de pace constan. & vid. Iserni. de prohibi. feudi alienatio. verb. nec dominus feudi. colum. final. versicul. Sed an Princeps. Imò filij istorum in officijs quibus patres eorũ principi inseruierunt, sunt fouendi, nec ab illis sunt arcendi. Gregori. vbi supra. & est optima Regia lex. 20. titul. tertio. lib. 4. supra vbi adnotaui.

¶ *Ley. XXV. Que los escriuanos publicos no tengan voz, ni voto en los concejos.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Toledo. Año de lx.

ESTABLEscemos que los escriuanos de los concejos de las ciudades, y villas y lugares no tengan voz, ni voto en los dichos concejos.

¶ *Ley. XXVI. Que los Corregidores y Alcaldes y otros officiales no arrienden sus officios.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Burgos. Año de mil ccccliij.

ORDENAMOS que los Corregidores y Alcaldes, y merinos, y Alguaziles de las ciudades, y villas y lugares de nuestros Reynos, ni alguno dellos no sea osados de arrendar, ni dar a renta los dichos officios, ni alguno dellos: y si los arrendaren: que por el mesmo fecho los pierdan y ayan perdido. Y defendemos que aquellos a quien fueren arrendados no puedan vsar dellos, so las penas en que caen aquellos que vsan de officios publicos que no les pertenescen. Y mandamos que se guarden acerca desto las leyes ordenadas por el Rey don Enrique Segundo, en las Cortes que hizo en Burgos. Y por el Rey Don Iuan Primero nuestros progenitores en las Cortes que hizo en Valladolid.

Lex. XXVI.

¶ *Arrendar.* Concordat. l. 16. titu. 14. li. 2. ordi. supra. & quæ ibi dixi.

¶ *Ley. XXVII. Que se guarden los priuilegios y ordenanças que no se arrienden los officios de las ciudades y villas.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

Orde-

ORDENAMOS, y mandamos que las leyes y ordenanças de los nuestros Reynos que disponen que los Alguaziles, y los otros officios de justicia de nuestra casa y corte y Chancilleria y de las ciudades y villas y lugares y prouincias de nuestros Reynos no se arrienden que sean complidas, y guardadas y executadas de aqui adelante so las penas en ellas cõtenidas.

NO vayan a la guerra los Alcaldes y Regidores y Iurados, y las otras personas que se contienen en este libro en el titulo de los exemptos.

Titu.III. De los proprios y rentas de los concejos.

¶Ley.I. Que los bienes de redempcion de las ciudades y villas que son tomados por algunos sean restituydos.

¶El Rey don Juan.II. en Madrid. AEra de mil cccxxxiij.

PORQVE nuestra merced y voluntad es que las ciudades y villas y lugares sean abõdadas de proprios: ordenamos y mandamos que las tiendas, boticas y alfondigas y lonjas y suelos que fueron appropriados a las dichas ciudades y villas y lugares: y assi mismo a los officios que son de dar a las dichas ciudades y villas que son de redemcion para los proprios dellas los quales han tomado y tienen entrados y tomados algunas personas con poder y fauor que tienen en las tales ciudades y villas y no pagan tributo por ellas que luego sean tornadas a las tales ciudades, y villas. E si algunas cartas de mercedes de las tales cosas fueron dadas por los Reyes nuestros progenitores y por nos: sean ningunas: y sean obedescidas y no complidas. Y que las nuestras justicias por las no complir, no cayan en pena alguna aunque contengan qualesquier clausulas derogatorias.

¶Ley.II. Que no valan las mercedes que el Rey fiziere de las rentas y proprios de las ciudades y villas.

¶Idem. Año de xxix.

NVESTRA merced y voluntad es de guardar sus derechos y rentas y proprios a las nuestras ciudades y villas y lugares. Y mandamos que no valan las mercedes que nos hizieremos a persona al-

ſona alguna de los proprios y rẽtas de las dichas nueſtras ciudades y villas y lugares.

§Ley. III. Que ſean reſtituydos a las ciudades y villas los exidos y terminos, y heredamientos de los concejos que ſon occupados por carta del Rey; o en otra manera.

§El Rey don Alonſo en Madrid.

MAndamos que todos los Exidos y montes y terminos y heredamiẽtos de los concejos de las nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios que ſon tomados y occupados por qualeſquier perſonas por ſi, o por nueſtras cartas que ſean luego reſtituydos y tornados a los dichos concejos cuyos fueron y ſon. Pero defendemos que los dichos cōcejos no los puedā labrar, vender, ni enagenar: mas que ſean para el pro commmunal de las dichas ciudades, villas y lugares donde ſon. E ſi algunos han labrado: o poblado alguna coſa dello: que ſea luego desfecho y derribado.

¶Ley. IIII. La forma que ſe ha de tener en arrendar los proprios de los concejos.

¶El Rey do Iuan Segundo en Soria.

§El Rey don Iuan Segundo en Madrid.

MAndamos q los bienes y proprios de los concejos de las nueſtras ciudades y villas y lugares quā do ſe ouieren de arrendar, ſea ſeñalado y aſsignado cierto dia por el concejo por pregonero quando el dicho arrendamiento ſe ouiere de arrendar. Y ſea pregonado por nueue dias ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Alcaldes.

§Ley. V. Que los caualleros, ni otras perſonas nō occupen los terminos de los lugares donde biuen.

§El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

LOs procuradores đ las ciudades y villas đ nueſtros Reynos, ſe q̄xaron por ſu peticion en eſtas cortes, diziēdo que vnos[a] Cōcejos a otros: y algunos caualleros y otras perſonas injuſta y no deuidamente to mā y occupā los lugares, y juriſdiciones y terminos y prados y paſtos y abreuaderos đ los lugares q̄ cōmarcā con ellos, o qualquier coſa dello. Y lo que peor es que los miſ-

[a] *§De las ciudades.* Confirmata eſt per *pragma. 3. del remedio de las careſtias, del año de 1552. fol. 4.* refert Alphōſus Azeuedo in ſuo erudito & ingenioſo ſecūdo repertorio Curiarū in l. 5. ti. lib. 7.

mos naturales y vezinos de las ciudades, y villas, y lugares donde viuen, toman y occupan los terminos dellas. Y aunque los pueblos sobre esto se nos han quexado: y sobre la restitucion de la possession han auido sentencias que no son executadas. Y puesto que de hecho se executassen luego los posseedores que primero las tornan a occupar como solian, de manera que a los pueblos se les recrescen dos daños. El vno es la toma y occupacion de sus terminos. El otro es las costas baldias que hazen para los recobrar. Y porque somos informados: que muchas ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos, especialmente de nuestra corona Real estan mucho desapropriadas y despojadas de los dichos sus lugares y jurisdictiones y sus terminos y prados y pastos y abreuaderos. Y como quier que tienen sobre ello sentencias no pueden alcançar la execucion dellas.

Porende nos queriendo remediar y proueer sobre esto, Ordenamos y mandamos que quando algun concejo se quexare que otro concejo, o algunos caualleros: y otras qualesquier personas les toman, y occupan sus lugares y jurisdictiones y terminos, y prados, y pastos, y abreuaderos, y otras cosas pertenescientes al tal concejo del tal lugar, o qualquier cosa dello, que el Corregidor, o otro juez que dello pudiere y deuiere conocer, o el Pesquisidor que sobre ello por nos fuere dado: llame a la otra parte, o partes, de quien se querellare y asigne, y nos por esta ley les asignamos plazo, y termino: de treynta dias por dos plazos: los quales no se puedan prorogar: dentro de los quales el aya de mostrar, y muestre titulo derecho que tiene a los tales lugares, o jurisdictiones y terminos, y prados, pastos, o abreuaderos. E otra qualquier cosa comun que occupe, entretanto el tal juez, o Pesquisidor haga pesquisa simpliciter, y de plano y sin figura de juyzio. Y sepa la verdad por escripturas y testigos, por quantas vias pudiere: que es lo que les esta tomado de lo susodicho pertenesciente al tal concejo, o a su tierra, o al vso y pro comun della en qualquier manera por qualesquier concejos, o personas que dixeren que lo tienen occupado y fecha la tal

tal pesquisa y prouança que dentro de los dichos treynta dias fuere tomada con todo lo que la otra parte ouiere mostrado, o prouado dentro del dicho termino sin rescibir otros escriptos, ni contradiciones, ni tachas de testigos, ni de las escripturas que por la vna y por la otra parte fueren presentadas, y si fallare que la toma, o occupacion de los dichos terminos, o lugares, o de las cosas susodichas, o qualesquier dellas es verdadera, o que el dicho concejo fue despojado de la possessión dello: que luego sin otra figura de juyzio y sin conclusion de causa, y sin dilacion alguna torne y restituya y haga tornar y restituyr al tal concejo la tal possession libre y pacifica de aquello que fallare que fue despojado y le fue y esta tomado y occupado. Y meta y ponga en la possession de todo ello a su Procurador en su nombre y los ampare y defienda en ella, y no consienta, ni permita que les sea occupada, ni perturbada por el otro concejo, o persona que la solia tener occupada, ni por otra alguna, ni que sobre ello se inquieten, ni perturben, ni hagan prendas, ni resistencia alguna. E si de fecho tentaren fazer: mandamos que les sea restituydo: y de mas que le pongan pena: la qual nos por la presente le ponemos: y que por el mesmo hecho el tal occupador que fiziere resistencia, o mandamiento, o fuere contra ella, pierda y aya perdido qualquier derecho que tuuiere y pretendiere auer si lo tuuiere al señorio y propriedad de la cosa sobre que contienden y otro tanto de su estimacion: y que pierdan los officios que tuuieren: assi de nos como de qualesquier ciudades villas y lugares. Y sino tuuiere officio que pierda el tercio de sus bienes para nuestra camara. E si no tuuiere derecho alguno a la dicha cosa sobre que contiende, que pague la estimacion della con otro tanto. La meytad dello para el concejo, con quien contendiere: y la otra meytad para nuestra camara y fisco. Y mas que incurran en las otras penas susodichas. Lo qual todo mandamos que assi se haga y cumpla: aunque la parte que tuuiere fecha la tal occupacion appelle del tal juez pesquisidor de la sentencia que diere, o la aya por ninguna, o vse de

de otro qualquier remedio contra la tal sentencia. E otro si no embargante que aya alegado, o alegare sobre la dicha causa pendencia de pleyto ante nos en el nuestro consejo, o en la nuestra audiencia, o ante otros qualesquier juezes. Y no embargantes otras qualesquier causas y razones que alegare para impedir la tal execucion, quedando toda via su derecho a saluo si alguno tuuiere en quanto a la propriedad para que vengan, o embien a legar, o mostrar ante nos en el nuestro consejo quando entendieren que les cumple.

Pero entretanto que toda via execute la dicha sentencia, o mandamiento realmente y con effecto. Y en quanto a las sentencias que fasta aqui estan dadas sobre las cosas susodichas, o qualquier dellas. Pero qualesquier Corregidores, o juezes, o pesquisidores: assi de la corte de los dichos señores Rey don Iuan: y Rey don Enrique, o qualquier dellos como de nos. Mandamos que si las dichas sentencias son ya executadas y traydas a deuido effecto que las otras partes a quien toca sean oydas sobre la propriedad: y entre tanto que los concejos en cuyo fauor fueron dadas tengan la possession como dicho es sin embargo de qualesquier pendencias que en primera instancia y en grado de appellacion, o en otro qualquier estado.

Pero si fasta aqui no han seydo assentados, ni han auido effecto, queremos que si las tales sentencias fueron dadas, seyendo las partes llamadas y oydas que toda via sean executadas sin embargo de qualquier appellacion que este interpuesta: Y de qualquier pendencia que sobre ello aya: quedando toda via su derecho, a saluo a las partes en quanto a la propriedad como dicho es, pero si las tales sentencias fueron dadas sin llamar y sin oyr las partes que lo posseyan. Mandamos que en tal caso se torne la causa a començar de nueuo: segun el tenor de aquesta ley.

Y mandamos a las dichas partes a quien toca que sobre la possession de las tales cosas que assi ouiere restituydo, o ouieren de restituyr: no hagan resistencias ni la tomen, ni occupen por su propria authoridad, ni inquieten, ni perturben en ella al concejo, o concejos, ni a los vezinos,

nos, ni moradoras del por quien ha seydo, o fuere dada fasta que sea la causa de la propriedad vista, o determinada: so las penas de suso contenidas. Y porque estas causas de terminos ayan mas breue expedicion. Mandamos a las partes que interpusieren appellacion, o se agrauiaren de las tales sentencias, o mandamientos que sobre esto fueren dados que parezcan ante nos en el nuestro consejo, en el termino del derecho, y prosiga su causa si quisiere. Y que entre tanto otro juez, ni juezes algunos de la nuestra casa y corte y Chancilleria, no se entremetan de conoscer, ni conozcan de los tales pleytos ni demandas, ni empachen el conoscimiento y execucion dellas a los juezes y executores, que nos sobre las tales causas ouiere mos dado.

¶ *Ley. VI. Que los pleytos que tocan a los proprios de las ciudades y villas se libren summariamente.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en çamora. Año de mil cccc y xxij.

ORdenamos y mandamos que en los pleytos que se mouieren que atañen a las rentas y proprios de las ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos que se libren y determinen summariamente sin estrepitu y figura de juyzio[a] segun se haze en las nuestras rentas, y derechos. Es a saber, que si dos sentencias fueren dadas por qualesquier juezes que fueren conformes que no puedan appellar dellas ni agrauiarse: y si vna sentencia fuere contra otra que puedan appellar, o supplicar, o agrauiar della: y mandamos que no puedan auer appellacion de ningun acto que passare: saluo de sentencia interlocutoria en los casos que el derecho quiere y de la sentencia diffinitiua y que ningunos juezes mayores puedan, ni dē carta de inhibiciō para los juezes de primera instancia: fasta ver si ha lugar la appellacion: sopena de la protestacion que contra los tales juezes fuere fecha, seyendo tassada y moderada.

a ¶ *Figura de juyzio.* Adde. l. 19. tit. secundo. lib. tertio ordinament. suprà. & quæ dixi in gloss. rubri. titul. 1. eiusdem lib. 3. quæst. fina. & l. 122. in quaterno gabellarum.

¶ *Ley. VII. Que los Regidores y officiales no puedan arrendar las rentas de los concejos, ni ayan parte en ellas.*

¶ El Rey don Alonso en Leon.

MAndamos que los Alcaldes[a] y Alguaziles, Regido-

a ¶ *Alcaldes.* ad de legē. 8. & l. 9. infra. & l. 6. & ibi posi ta tit. primo. lib. 6. supra.

dores, y mayordomo, y escriuano de qualquier ciudad, o villa, o lugar de los dichos nuestros Reynos no sean osados por si, ni por interpuesta persona de arrendar, ni arrienden las rentas y proprios de las ciudades, y villas y lugares dō de fueren officiales, ni ayan parte en ellas, ni puedan ser fiadores, ni seguradores de los que las arrendaren, so pena que ayan perdido y pierdan por esse mismo fecho los dichos officios.

¶ Ley. *VIII. Que los Alcaldes y Regidores y officiales de los concejos no arrienden los proprios dellos.*

¶ El Rey don Iuan en Guadalajara.

¶ El Rey don Iuan Segundo en Madrid. Año de mil cccc y liij.

ORdenamos que los Regidores y Iurados: y escriuanos y Alcaldes, y Alguaziles: y otros qualesquier officiales de concejo, de qualquier ciudad, villa, o lugar de nuestros Reynos y señorios no arrienden los proprios bienes y rentas de los dichos concejos, ni otro si arrienden las rentas y pechos y derechos nuestros por si, ni por otros: y si lo contrario fizieren que por el mesmo fecho pierdan los officios que tuuieren en el tal concejo, y sean fechos inhabiles para auer otro officio en el dicho concejo: ni les sea pagado el dicho salario, que les fuere deuido por los dichos officios. Y mandamos otrosi que el Alcalde, o Iurado, o Alguazil, o Regidor, y merino, o escriuano de concejo, o otro qualquier official del dicho concejo quando fueren rescebidos a los dichos officios: sean tenidos de jurar que guardaran todo lo susodicho por nos ordenado y mandado. Y que antes no seā rescebidos a la possession de los dichos officios.

¶ *Ley. IX.* *Idem.*

DEfendemos que los Alcaldes[b], y Alguaziles Regidores, y mayordomos, y escriuanos de los concejos de las ciudades y villas y lugares de nuestros reynos è señorios no seā osados de arrendar, ni arrienden ellos, ni otro por ellos las nuestras rentas pechos y derechos, ni otro si las rentas y proprios de las tales ciudades villas y

b ¶ *Alcaldes.* Adde legem 25. in Curijs Toleti Anni 1525. & l. 6. tit. 1. li. 6. supra. & l. 77. de Madrid anni 1528. vbi idē est dispositum in notarijs numeri ciuitatum.

llas y lugares, ni ſean fiadores, ni ſeguradores de los que las fiaren. Pero que los otros officiales que han de ver fazienda de los concejos y otros qualeſquier que las puedan arrendar. Y qualquier q̃ lo contrario hiziere, aya perdido el officio que tuuiere y nunca aya otro tal officio.

¶ *Ley. X. Que ſean guardadas a las ciudades y villas todos los terminos y tierras que por los Reyes les fueron dadas.*

¶ El Rey don Alonſo en Valladolid
¶ El Rey don Enrique II. en Burgos.

ORdenamos que ſeã guardados a las ciudades y villas, y lugares de nueſtros Reynos todos los priuilegios que han tenido y tienen de los Reyes antepaſſados nueſtros progenitores y de nos y de todas ſus tierras y terminos y officios y mercedes que les fuerẽ dadas por grandes ſeruicios que fizieron a los dichos Reyes y a nos. Los quales les confirmamos y mandamos que ſean guardados. E ſi en alguna manera les ſon quebrantados: mandamos que ſean reſtituydos en ſu poſſeſsion, ſegun que antes lo tenian.

¶ El Rey don Iuan. II. en Guadalajara. Año de xxxvj.

MAndamos, que los Alcaldes y Alguaziles: y eſcriuanos de concejo de las nueſtras ciudades y villas no puedan arrendar nueſtras rentas. Pero que los otros eſcriuanos de las audiencias[a], las puedan arrendar: tanto que no demanden coſa alguna en las audiencias donde fueren eſcriuanos, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los eſcriuanos.

a ¶ *Audiencias.* Imo hodie etiam iſti tabelliones ciuitatis *de lnumero* nõ poſſunt redditus iſtos conducere, nec bona ſeu gabellas. per. l. 77. Madritij anni 1528. per quam eſt iſta correcta. adde Franciſc. Auileſiũ in capiti. Prætor. ca. 32. verb. *Officiales.* ubi de materia huius legis.

¶ Idem. En Burgos. Año de liiij.

LOS Regidores, y abogados que fueren Regidores, no den conſejo, ni impidan la proſecucion de los pleytos que los concejos quiſieren ſobre proprios, que ſon de las ciudades y villas y lugares: ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de la reſtitucion de los deſpojados.

PErſonas poderoſas, ni officiales de los concejos, no arrienden rentas del Rey, ni proprios de los concejos, ni rentas de la yglesia: ſegun ſe contiene en eſte libro, en el titulo de las rentas del Rey.

DE los que ſe van a morar de vnos lugares a otros contie-

tiene ſe en el titulo de los exemptos.

QVE ſe proceda por via de peſquiſa ſobre la contienda que es entre los concejos ſobre el derecho de paſcer y cortar y vſar de los terminos: contieneſe en eſte libro, en el titulo de las accuſaciones.

LOS officios de las Alcaldias, y officios de las ciudades no ſean dados por expectatiuas, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de los alcaldes.

Titulo IIII. De los que ſe van a morar de vnos lugares a otros.

¶Ley. I. *Que los que ſe van a morar de ſeñorio a lo realengo que les ſean guardados ſus bienes.*

¶El Rey don Alonſo en Valladolid.

ORdenamos, que los que vinieren a morar de las tierras y villas y lugares de las ordenes de los abadengos: y de otros ſeñorios a nueſtras ciudades y villas y lugares de nueſtra corona Real que les no ſean tomados, ni embargados ſus bienes muebles y rayzes: por eſta razon, pagando los derechos foreros q̃ hã de pagar por las heredades que han: y eſto que lo hagan aſsi: ſopena de la nueſtra merced.

¶Ley. II. *Que los que moran en lo realengo pueden libremente labrar y eſquilmar ſus heredades en los lugares de ſeñorio.*

¶Idem.

TEnemos por bien y mandamos que los que moran en las nueſtras ciudades y villas y lugares puedan libremente labrar y eſquilmar ſus bienes y heredades que han y tienen en las tierras y lugares de los abadengos y ordenes y ſeñorios y puedan vender las dichas ſus heredades pagando los derechos y lo que deuen: y ſon obligados por derecho al ſeñorio. Y que ninguno ſea oſado de lo eſtoruar, ni empedir que lo no fagan, ſopena de la nueſtra merced.

¶Ley. III. *Que los que ſe van a morar de lo realengo al ſeñorio pechen por los bienes que dexan en lo realengo.*

¶El Rey don Iuan Primero en Soria. Aera de mil ccclxxxvjj.

¶El Rey don Iuan Segundo en çamora Año de mil cccc y xxij.

PORQVE algunas perſonas de nueſtro ſeñorio Real ſe van a morar a algu-

a algunos lugares de los Señorios, y fazen alla obligaciones de guardar vezindad so ciertas penas: nuestra merced y volũtad es q̃ los tales paguen por los bienes que tuvieren en lo realengo, y que si vinieren a la tierra Real que sean quitos de las tales penas que sobre si otorgaren, aunque ayan fecho juramento. Mandamos que no sean prendados por ellas los bienes que en el señorio tuuieren.

¶*Ley.IIII. Que los Señores de los lugares no den exempciones a lo realengo que se passen al señorio.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc. y xlvij.

Ordenamos y mandamos, que persona, ni p̃sonas algunas de qual quier estado, o condicion, preeminencia, o dignidad que sean: no sean osados por su propria authoridad de dar exempcion, ni franqueza alguna para que los que vinieren a viuir y morar en su tierra sean exemptos de pagar nuestros tributos y pechos y derechos, sopena que por el mismo fecho nos mandemos cobrar dellos, y de sus rentas: y de lo que de nos han lo que montare lo que los tales exemptos auiã de pagar con el doblo. Y de mas que cayan en las otras penas establescidas por derechos: y por las otras leyes de nuestros Reynos. Otrosi, que la tal exempcion no vala, ni puedan gozar della los que assi fueren a viuir de qualquier ciudad, villa, o lugar de lo realengo a otra qualquier ciudad, villa o lugar de señorio, quier sea del Principe, o de los Infantes nuestros hijos, o de otra qualquier persona de qualquier estado, preeminencia, o dignidad que sean: mas antes que los tales que assi fueren a viuir al señorio: paguen lo que montan los dichos pedidos, y monedas y pechos, por qualesquier bienes que tengan en qualesquier lugares realengos, o en otras partes donde puedan ser auidos con las septenas. Y que sea executada en su persona y bienes de los tales: y los que assi se passaren a viuir de los lugares de lo realengo a los lugares de señorio: paguen y pechen por los bienes que tuuieren en lo realengo, segun se contiene [a] en este libro, en el titulo de los exemptos y priuilegiados en dos leyes la vna que comiẽça. Porque acae-

a ¶ *Segun se contiene.* Supple. lib. 4. titu. 4. l. 4. & l. 5. vbi vide quæ dixi.

acaesce, y la otra. Ordenamos que qualesquier personas.

¶ *Ley. V. Que los que tienen bienes en lo realengo si fueren a viuir a otras partes pechen por los bienes que dexan.*

¶ Ordenança del Rey y Reyna.

Conformando nos con vna Prematica que el Rey dõ Enrique nuestro hermano q̃ Dios aya, fizo y ordeno en la villa de Madrid, año de sesenta y cinco, con acuerdo de los del su consejo. Ordenamos y mandamos que qualesquier personas pecheros que viuen y moran en qualesquier ciudades, villas y lugares de nuestros Reynos y tienen y posseẽ bienes por cõpra, o por donacion, o herencia, o succesion, o por otro qualquier titulo, o razon, o causa que en ellas no ayan viuido y morado, ni dellas se ayan ydo a viuir a otras ciudades, villas y lugares donde viuen y moran y pechen y paguen por los tales bienes en los dichos lugares donde assi los han y tienẽ en todos los dichos pechos y pedidos: y no en las ciudades, villas y lugares donde moran: assi como si en los dichos lugares, dõde assi han tenido y tienen los dichos bienes ouiessen viuido y morado: y ouieren ydo dellos a viuir y morar a otras partes, tanto que sean encabeçonados razonablemente, segun otros semejantes vezinos de las tales ciudades y villas y lugares donde assi han viuido y tienen los dichos sus bienes sin embargo de qualquier vso y costumbre y de otra qualquier razon, o causa de qualquier natura, o qualquier calidad y effecto que sea, o ser pueda, ca nos le reuocamos, &c.

¶ *Ley. VI. Que los estrangeros que vinieren a viuir al Reyno, seã escusados por diez años.*

¶ El Rey don Enrique Segundo en Toro.

Nuestra merced y voluntad es que se guarde lo que nuestro progenitor el Rey don Iuan Primero, ordenó en las cortes que hizo en Segouia. Y esso mesmo lo que cerca de las monedas dispone la ley del Quaderno que dize: que aquellos que fueren estrangeros, y se vinieren de nueuo a viuir a los nuestros Reynos de Castilla, que por diez años sean exemptos y francos de todo pecho y tributo Real, y de concejo y de monedas. Pero si acaeciere que alguno en fraude de las dichas nuestras rentas y pechos y derechos por otra qualquier manera

se

se fueren de nuestros Reynos, y señorios, y estuuieren fuera dellos por espacio de tres años, y mas tiẽpo que aunque tornen a ellos no gozen del dicho priuilegio.

POrque acaesce que algunos caualleros prometen exempciones de los pechos a los que se fueren a viuir a sus tierras de señorio. Mandamos que no gozen de las tales exempciones, segun se cõtiene en este libro en el titulo de los exemptos.

ORdenamos y mãdamos que las personas que tuuierẽ bienes en las ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos, y se fuerẽ a viuir y morar, que pechen por los bienes que dexaren: segun se contiene en este libro en el titulo de los exemptos.

Titulo. V. De los obreros y menestrales.

¶ *Ley. I. Dende que hora han de yr a trabajar los menestrales y obreros que se alquilan.*

¶ El Rey don Iuan Primero en Segouia.

PORQVE es ordenado, y es orden de justicia que los mercenarios no sean defraudados de su merced, ni aquellos que los alogan, y alquilan, no sean defraudados del seruicio [a]. Ordenamos que todos los carpinteros: y albañies, y obreros, y jornaleros: y los otros hombres, y mugeres, y menestrales que suelen alogar, y alquilar que se salgan a las plaças de cada vn lugar do estuuieren, do es acostumbrado de se alquilar de cada dia en quebrando el alua: con todas sus ferramientas, y con su mantenimiento: en manera que salgan del lugar en saliendo el sol para hazer las labores en que fueron alquilados, y labren todo el dia, en tal manera, que salgan de las dichas labores en tiempo, que lleguen a la villa, o lugar donde fueren

¶ *Lex. I.*

a ¶ *Defraudados del seruicio.* Et sic non morabitur apud te merces mercenarij tui, vsque mane. l. 3. infra isto tit. & habetur in Leuit. cap. 19. & Deutero. 24. non negabis mercedem indigẽtis & pauperis fratris tui, siue aduenę, qui tecum moraẽ in terra, & intra portas tuas est, sed eadẽ die reddes ei precium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam, ne clamet cõtra te ad dominum & reputetur tibi in peccatum. & Tob. 4. Pro resolutione quando operarijs sit soluenda merces. adde Barto. in. l. qui insulam. §. qui ædem. ff. loca. & in l. secunda. vbi Salicet. C. codẽ. vbi diffusius videatur. Mõtholo. in indice. verb. merces. 2. parte. fol. 65. colũ. prima. cum sequen.

ren alquilados en poniendose el sol. Y los que labraren dentro en la villa, o lugar donde fueron alquilados: que labren dende el dicho tiempo que sale el sol y dexē la labor quando se pusiere el sol: so pena que no le sea pagado el quarto del jornal que ganare.

¶ *Ley. II Que los concejos tassen los jornales que deuen auer los jornaleros, y obreros.*

¶El Rey don Enrique Segundo en Burgos. Año de mil cccclxj.

Porque los menestrales y los otros que andan a jornales a las labores y otros officios, son puestos en grandes precios, y son muy dañosos, para aquellos que los han menester. Tenemos por bien que porque los concejos y hombres buenos cada vno en su comarca sabran ordenar en razon de los precios de los hombres que andan a jornal, segun los precios de las viandas que valieren: que los concejos y los hombres que han de ver la hazienda decōcejo: y cada vno en su lugar con los Alcaldes del lugar lo puedan ordenar y fagan segun entendieren que cumple a nuestro seruicio: y a pro y guarda del lugar. Y lo que sobre esto ordenaren: mandamos que vala y les sea guardado, y lo fagan guardar, segun lo ordenaren.

¶ *Ley III. Que los obreros sean pagados luego essa noche del dia que trabajaren su labor.*

¶El Rey don Enrique Segundo en Toro.

Tenemos por bien, que en la noche quando viniere el obrero de su labor que sea pagado: saluo si quisiere labrar otro dia, que le paguen otro dia. Y mandamos que no den gouierno en ningun lugar de nuestros Reynos, aunque sea acostumbrado, so pena del doblo.

¶ *Ley. IIII. Que no espiguen los rastrojos las mugeres de los segadores.*

¶Idem.

Porque las espigaderas fazen grādes daños en los rastrojos y lleuan el pan de las hacinas, y de los rastrojos a pesar d sus dueños. Mandamos que de aqui adelāte, no espiguē las mugeres de los yugueros, ni de los segadores, ni otras mugeres que fueren para ganar jornales: saluo las mugeres viejas y flacas, y las menores, que no son para ganar jornal: so pena que lo tornen como de furto lo que assi espigaren a su dueño.

Que

¶ *Que los Cortidores.* Adde. l. 151. in Curijs Pincianis. Anni. 1548. vbi Carolus Quintus Imrator, Hispaniarum olim Rex dicit in hæc verba, *A esto vos respondemos, que visto el gran daño y excesso, y carestia del Cordouan, vedamos y defendemos, que no se saquen Cordouanes destos nuestros Reynos curtidos, ni en otra manera, so pena que por la primera vez, los que los sacaren pierdan los cordouanes que sacaren con el doblo, y por la segunda vez pierdan los Cordouanes que sacaren, y la meytad de sus bienes, lo qual todo se applique la tercera parte dello al denunciador, y la otra tercera parte para nuestra Camara y fisco, y la otra tercera parte para el juez que lo sentenciare. Y por la tercera vez incurra en pena de muerte, y perdimiento de todos sus bienes, y la dicha pena de bienes se applique segun dicho es.*

¶ *Ley. V. En que manera deuen los Cortidores vender los cueros que curten, y la pena de los q̃ lo contrario hizieren.*

¶ Idem. En Valladolid.

ORdenamos que los cortidores a que curten los cueros para solar q̃ los no vendã fasta que aya medio año, y mas q̃ esten cortidos: y que vendan los cueros cortidos y enxutos y secos y no mojados, porque no se encubra en ello maldad alguna: so pena q̃ pierdan los cueros: la meytad para nuestra camara y el vn quarto para el accusador: y el otro quarto para el juez que lo juzgare.

Finis Commentariorum libri Septimi Ordinamentorum Regni Castellæ.

SALMANTICAE.
In ædibus Antoniæ Ramirez, viduæ.

M. DC. IX.

